Digitized in 2006
by
Thrinaina Informatics Ltd, Secunderabad, A.P., India.
(http://www.thrinaina.com)

From the original owned by
Sundarayya Vignana Kendram
and its partner Institutions

as part of the
British Library Endangered Archives Programme
supported by the
Lisbet Rausing Charitable Fund

Except for individual research purpose
any reproduction should be made with
written permission from the

Sundarayya Vignana Kendram,
1-8-1/B/25/A, Bagh Lingampally, Hyderabad - 500 044
Andhra Pradesh, India

COPYRIGHT STATEMENT

The copyright laws of the United States (Title 17, United States Code) and of India (Copyright Act of 1957) govern the making of photocopies or other reproductions of copyrighted material including foreign works under certain conditions. In addition, the United States extends protection to foreign works by means of various international conventions, bilateral agreements, and proclamations.

Under certain conditions specified in the laws, libraries and archives are authorized to furnish a photocopy or other reproduction. One of these specified conditions is that photocopy or reproduction is not to be used for any purpose other than private study, scholarship, or research. If a user makes a request for, or later uses, a photocopy or reproduction for purposes in excess of "fair use," that user may be liable for copyright infringement.

These institutions reserve the right to refuse to accept a copy order if, in their judgment, fulfillment of the order would involve violation of the copyright laws of the United States or India.

సమదర్శిని

మదరాసు, 1930-31

Record no. 732

Samadarśini

Madarāsu, 1930-31

Record no. 732

SUNDARAYYA VIGNANA KENDRAM
1-8-1/B/25/A, Bagh Lingampalli
Hyderabad – 500 044, Andhra Pradesh, India

సమదర్శిని : మూడవ యుగాది సంచిక, ప్రమోదూత సంవత్సవరము / డాక్టరు టి. ఎమ్ నాయరు గారి సంస్మరణార్థము ప్రచురింపబడినది.- మదరాసు : పింజల సుబ్రహ్మణ్యము శెట్టి, 1930-31.

x, 156 p. : ill., ports. ; 36 cm.

Record no. 732

Samadarśini : Mūḍava Yugādi sañcika, Pramōdūta saṃvatsavaramu / Ḍākṭaru Ṭi. Em Nāyaru gāri saṃsmaraṇārthamu pracurimpabaḍinadi.- Madarāsu : Piñjala Subrahmaṇyamu Śeṭṭi, 1930-31.

x, 156 p. : ill., ports. ; 36 cm.

Record no. 732

35 mm microfilm
Image placement: IA (IIA) IB IIB Date filming began:

1930

సమదర్శిని.

1931

బస్సులు కార్లు
డాడ్జి నిర్మించు నమోనాలు

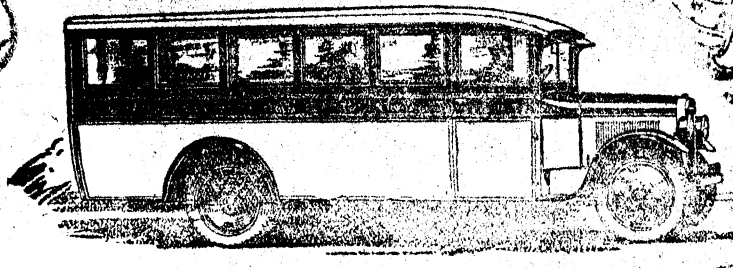

డాడ్జి బ్రదర్సు బస్సులు కారులు - మిక్కిలి వడి, బలము, నమ్మకము గల[illegible] అయినప్పటికిని స్వల్ప వ్యయముతో పనిచేయును.

అవి డాడ్జి బ్రదర్సు యొక్క గొప్ప కర్మాగారములయందు నిర్మింపబడినవి - ప్రపంచమునందంతట డాడ్జి అనగా నమ్మకము, స్వల్పవ్యయ భరణము అని భావము.

మీ భారము - ప్రజలో సామగ్రియో - ఏదైనను సరే, దానికి తగిన సైజు నమోనాగల డాడ్జి బ్రదర్సు బస్సు కలదు. మీరు ధనమార్జించుటకు మీ ఆర్డరే కొరత.

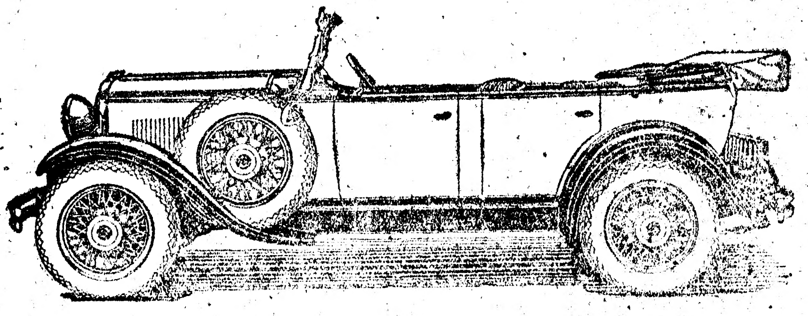

అడిసన్ అండు కో., లిమిటెడ్.,
మదరాస్.

బెంగళూరు, కల్లికోట, కొట్టాయం, తిరుచినాపల్లి, మధుర.

DODGE BROTHERS
CARS AND BUSES

C. P. BROWN MEMORIAL LIBRARY
Acc No. 229
Date
CUDDAPAH

సమదర్శినికై
గమనింపబడినది.
అనిష్ఠబాములకంటె
ఉత్కృష్టమయినది.

అమృతాంజనము
అన్ని
నొప్పులకు దివ్యామృతము
అమృతాంజనం డిపో
బొంబాయి & మదరాసు

... వడుగు. వేంకటకృష్ణారావు పంతులు, (ఉచితము
ప్రింటరు అండ్ పబ్లిషరు, 2-40, పెద్దినాయని వీధి, మదరాసు.

పోకల - శేషాచలనాయని విరచితము

	రు.	అ.		రు.	అ.
శ్రీ కృష్ణబోధామృత మను పంచ్రెంపు రాజాలకథలు	0	12	పరమపదసోపానము	0	8
వసిష్ఠజనకసంవాదము	0	8	అచలసద్గురు సంకీర్తనలు	0	8
నిర్వచన స్వరదర్పణము	0	8	గురుగీతలు. టీకాతాత్పర్యసహితము	1	4
శ్రీ కృష్ణ రుక్మిణీ సంవాదంబను సుజ్ఞానశాస్త్రము	0	8	పద్మాక్ర వర్తుల ఇంద్రజాలపు కథలు	0	8
సుజ్ఞానరత్నావళి	0	8	జనకసులభసంవాదము	0	8
జడభరతోపాఖ్యానము	0	8			

చిలకపాటి - వేంకటరామానుజకర్త విరచితము

	రు.	అ.		రు.	అ.
వినోదకథాకల్పవల్లి	3	0	కాళిదాసచరిత్ర ప్రకరణము	1	8
చమత్కారకథాకల్లోలిని రెండు భాగములు భాగము 1-కి	0	12	శ్రీమదాంధ్ర భోజ చరిత్రము	1	8

ఇతర గ్రంథములకు వ్రాసిన బదయగలరు.

The City Dental Company,
P. Dharmalinga Daver,
Dentist
159, BROADWAY, MADRAS.

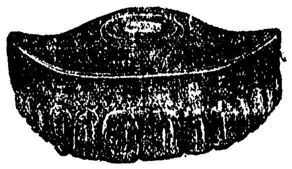

సిటి డెంటల్ కంపెని

పండ్లు లేనివారికి యథాప్రకారము పండ్లు చాలా నాణ్యముగాను, భోజనపదార్థములు చక్కగా నమిలి తినుటకు అనుకూలముగాను, చాలాకాలము వుపయోగపడునట్లు అతి విమర్శగా పల్లు కట్టబడును.

పండ్లలోగార, విప్పి పండ్ల వగైరాలకు చక్కగా చికిత్స చేయబడును.

పా. ధర్మలింగం దేవర,
డెంటిస్టు.
159 బ్రాడ్వే, మద్రాసు.

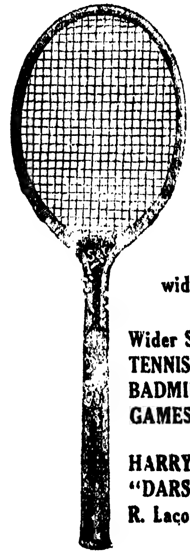

SPORTING GOODS.
Beware of un-Scrupulous Advertisers:
Consult your needs from:
Sharman & Co,
Latest Outfitters, Direct Importers, Manufacturers, etc., etc.,
THE ONLY MADRASI CONCERN Specialised in this line, offers wider facilities in competition to other FIRMS
Wider Selections in:—
TENNIS, HOCKEY, CRICKET, FOOTBALL BADMINTON, INDOOR AND OUTDOOR GAMES.
Sole Agents for:—
HARRY C. LEE "THE BAT" Tennis Rackets "DARSANVAL" Rackets used by Messrs. R. Lacoste, and other World Champions. "ARMOUR'S" Guts.
Weekly Parcels received. Satisfaction guaranteed.

SHARMAN & CO.,
"THE MADRAS SPORTS WORKS"
MOUNT ROAD, MADRAS.
PHONE No. 3544.

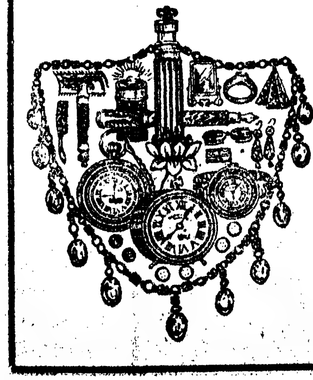

ఉచితము! **156 మేలైన బహుమతులు!!** ఉచితము!!!

మా దిల్ సుందరి అత్తరు నొకమారు పరీక్షించుడు. ఈ దిల్ సుందరి, అత్తరు అన్నిటికన్న మేలైనది. దీని పరిమళము దినములకొలది యుండును. ఈ పరిమళము చుట్టుపట్టుల యుండెడివారు గుమాయించుటయేగాక ఆ త్రోవను పోవువారి కందరకును హాయిగా నుండును. వెల రూ. 1. దిల్ సుందరి అత్తరు 6 బుడ్లు కొనువారికి 156 బహుమతులు (ఒక కంఠాభరణము, చెవుల పోగులు, అద్దము, దువ్వెన, కత్తి (బ్లేడుతో సహా) ఒక గిల్లెట్టు సేఫ్టీ రేజరు, ఎలెక్ట్రిక్ జేబు దీపము, ఫౌంటెన్ పెన్, వ్రేలి యుంగరము, ముక్కుబద్దము, దబ్బుల సంచి, 72 సిరాబిళ్ళలు, ఒక గ్యారంటీగల టేబిల్ టైంపీసు, వాచి ఉచితముగ నొసంగబడును. 9 బుడ్లు కొనువారికి, టైంపీసుకు బదులుగా ఒక అసలు జేబు గడియారము గొలుసుతో సహా, తక్కినవస్తువులతో కూడ ఉచితముగ నొసంగబడును. 12 బుడ్లు కొనువారికి, పై వస్తువులతోపాటు ఒక సుందరమైన గ్యారంటీగల రిస్టు వాచి, పట్టాతో సహా టైంపీసుకు బదులుగా యివ్వబడును. ప్యాకింగు, పోస్టేజి ప్రత్యేకము. మీ అడ్రసు ఇంగ్లీషులో వ్రాయుడు.

దిఅమెరికన్ కమర్షియల్ చీఫ్ స్టోర్ (శాఖ 14)
తపాలా పెట్టె నెం. 561, కలకత్తా.

సంగీతము జీవితమునకు హాయినిచ్చును

"అపోలో" పోర్టబుల్

సంగీతమునకు మిక్కిలి శ్రేష్టమైనది.

ఎందువల్ల ననగా, అది నమ్మకముగ పనిచేయును, మంచి శబ్దసౌష్టవము కలదు, అచ్చముగ పునరుత్పత్తి యొనరించును, పొందికగా తేలికగా నుండును. అంతయు బ్రిటిషుపనితనమే. ప్రతివిషయమునందు మరి యే పోర్టబుల్ గ్రామోఫోను అయినను దీనితో పోటీ చేయజాలదు. క్రొత్తగా కనిపెట్టబడిన డ్యూరాలుమిన్ లోహ శబ్దపేటిక సైతము కలదు.

హోల్ ఏజెంట్లు:— ఫాస్టర్ అండ్ కో,

నెం. 186, బ్రాడ్వే, మదరాసు.

మంచి పనితనమునకు, నమ్మకమునకు పేరుపొందిన స్థలము

సకలవిధ యంత్ర సంబంధ, కట్టడ నిర్మాణ కార్యములు జరుపబడును. ఇత్తడి ఇనుము, అల్యూమినం లోహములయందు ఏవిధమైన పోతపనియైనను సరసముగా చేయబడును.

మేము వివిధములగు ధాన్యపు రకల రోలరులు, పిండిమిల్లు ప్లేట్లు, చెఱకుమిషనులు మున్నగు వాటిని తయారుచేయుదుము. మేలైనరకము ధాన్యపుమరలను తయారు చేయుట మా ప్రత్యేకత.

ది స్టాండర్డు ఇంజినీరింగు వర్క్సు,

ఇత్తడి, ఇనుప కర్మకారులు,

"రివర్వ్యూ" ల్యాంగ్స్ గార్డెన్ రోడ్డు,

మౌంట్ రోడ్ పోస్టు, మదరాసు. S. C.

మాధవ యుగాది సంచిక

ప్రమోదూత సంవత్సరము

కీర్తిశేషులైన

డాక్టరు టి. ఎమ్. నాయరు, ఎం. డీ. గారి

సంస్మరణార్థము ప్రచురింపబడినది

ఇందు

ఆంధ్ర విద్వద్రసికులచే వ్రాయబడిన

వరిత పోషణ రాజకీయ పారిశ్ర గారి నానావిషయిక వ్యాసములను

ప్రకృతియొక్కయు శేశనాయకులయొక్కయు

ఇతర ప్రముఖులయొక్కయు చిత్రపటములును గలవు

పత్రికాధిపతి

శ్రీయుత పింజల సుబ్రహ్మణ్యము శెట్టిగారిచే

స్వకీయ "జస్టిస్" ముద్రాలయమున ముద్రింపబడి

ప్రకటింపబడినది

చందాదారులకు	మదరాసు	ఇతరులకు
వెల రు. 1—0—0 లు.	1930–1931	వెల రు. 1—4—0 లు.
పోస్టుఖర్చులు 0-7-0		పోస్టుఖర్చులు 0-7-0

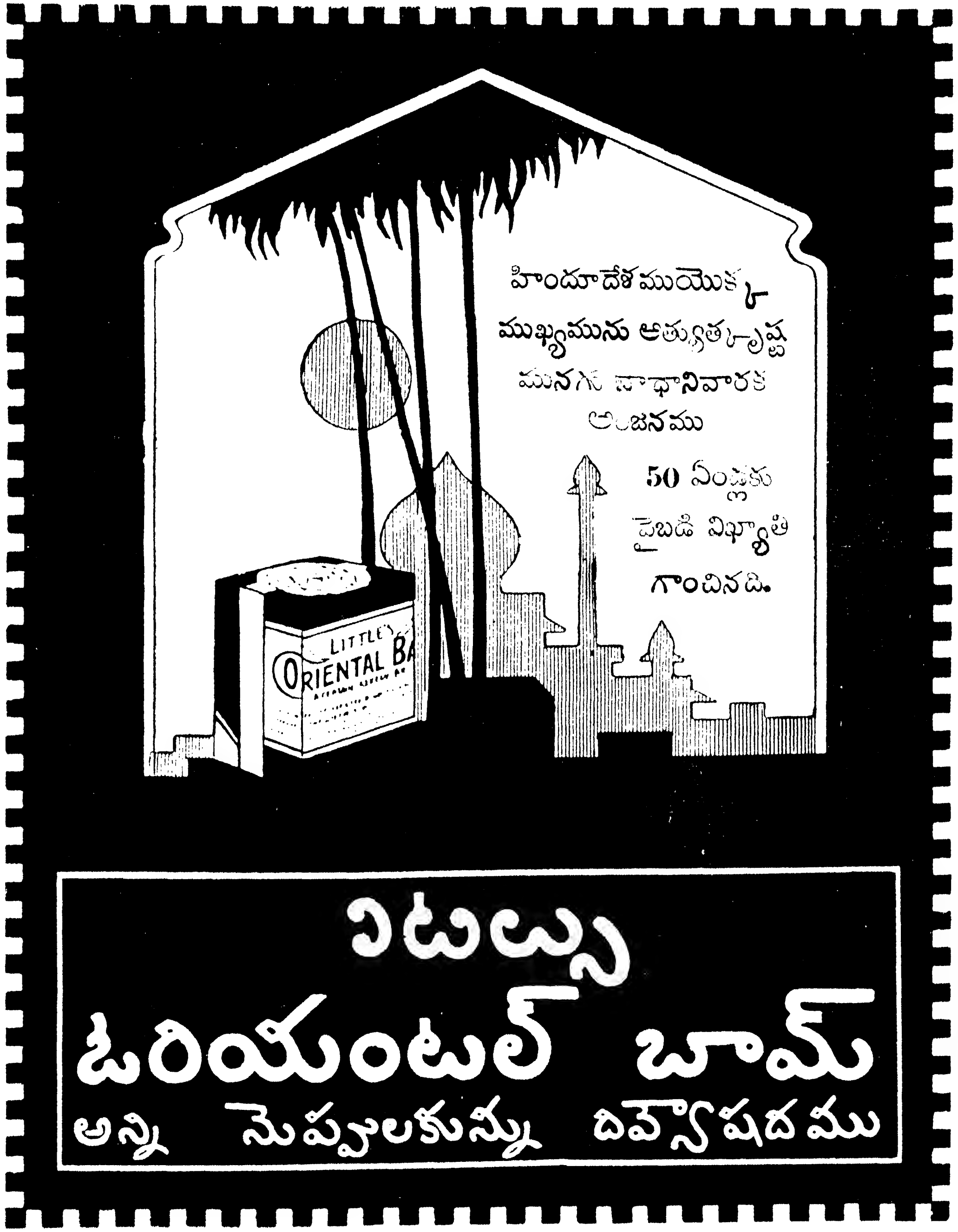

యంత్రములతో తయారు చేయబడిన

మేలుంతరము వెండిసామానులు

అమిత ద్రవ్యమును వ్యయపరచి తెప్పించిన యంత్రముల సహాయమువలన మా కర్మాగారమునందు పలువిధములగు నూతన వెండి సామగ్రి తయారు చేయబడుచున్నది. ఈ దేశమునందు యంత్ర

సహాయమున వెండి సామగ్రిని తయారు చేయ మొదలు పెట్టినవారు మేమే. యంత్రములవలన నిర్మింపబడు సామగ్రి చాలకాలము ఉండుటయేగాక చక్కని పనితనముగలదై యుండును.

ఇవియేగాక బంగారు నగలు, రాళ్లు పొదిగిన నగలు మున్నగు పలువిధములగు నగలు మావద్ద సదా విక్రయమునకు లభించును. పొరుగూళ్ల ఆర్డర్లు శ్రద్ధతో గమనింపబడును.

ఉమ్మిడి రామయ్య శెట్టి
గురుసామి శెట్టి కంపెని,

నమ్మకమగు బంగారు వెండినగల వర్తకులు

మదరాస్, బొంబాయి, కలకత్తా.

ఉచితము ! ఉచితము !!

వాటిలో రెండు ఉచితము !!!

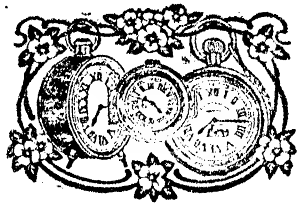

చిత్రమునందున్న బంగారు రిస్టువాచిని కొనువారికి, ఒక జేబు గడియారమున్ను ఒక మేజా గడియారమును ఉచితముగ నొసంగబడును. అవి యున్నియును చాలకాలము పనిచేయుటకు, ఖరారుగా గంట చూపుటకు గ్యారంటీ చేయబడినవి. త్వరపడుడు, లేనియెడల యేమరవలసివచ్చును. బంగారు రిస్టువాచి ధర రు. 8-8-0 ప్యాకింగు తపాలాచార్జి 12 అణాలు. మీ అడ్రసు ఇంగ్లీషులో స్పష్టముగా వ్రాయుడు.

ది లంపేజ వాచ్ కంపెనీ, (శాఖ 14)
2, ఆర్మీనియన్ వీధి, కలకత్తా.

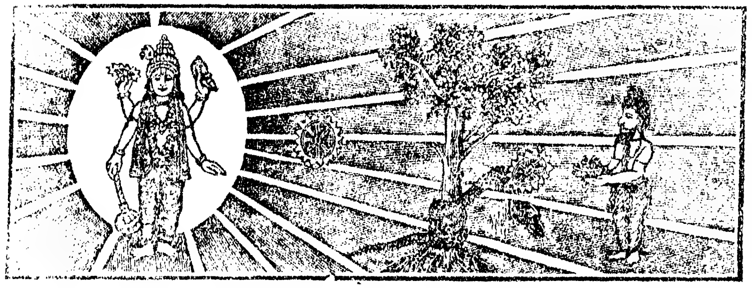

మహావిష్ణు   కర్మతోయున్న పర్వము

చింతామణి సుదర్శన చక్రము

శ్లో॥ ఏకవాక్యం ద్విలోహంచ త్రిరోమవధసమన్వితం చిం। తామణీ సుదర్శన చక్రం నామవిధియ్యాతే త్రిదినం త్రయామాపంచ। త్రివర్ణాని ప్రపద్యతే। సర్వకార్యాను సూర్యేన దైవవాక్యం సమాచరేత్ ॥

దైవప్రీతిని పొందదగిన యీ సుదర్శనచక్రము ప్రభావము యింతయని వర్ణించుటకు స్థలము చాలనందున కొన్ని సంగతులు మాత్రమే వ్రాయుడమైనది. యే గ్రహము చాలక కలిగిన చిక్కులైననూ వెంటనే పై శ్లోకాను ప్రకారం నివారణ కాగలవు. సర్వదా జయము, ఆరోగ్యము, ధనలాభము, పుత్రలాభము, వ్యాపారలాభము, పోటీ విద్యాపరీక్షలయందు జయము, వుద్యోగవృద్ధి మొదలైన అనేక లాభములు కలిగించును. తగినదృష్టాంతము కనుపించలేదని రుజువుచేయువారికి మా స్వంత ఖర్చులతో మీరు యిచ్చే సొమ్ము పోస్టుద్వారా వాపసు చేయబడును. మీ గోత్రము స్త్రీ పురుషభేదము యే కార్యమును గురించినది మీ అడ్రసు వివరముగా వ్రాయవలెను.

బంగారు చింతామణి సుదర్శన తాయిజు రు. 5–0–0   వెండితాయిజు రు. 2–8–0

ఆనందబావాజీ ఆశ్రమము,   గవర్నరుపేట,   బెజవాడ.

పరిమళ గంధము !   మేలురకము !!

ఆర్. కే. జయరాం మొదలియారుగారి నశ్యమునకు మరియేదియు సమముకాదు. వారనేక పతకములనుపొంది గొప్ప వ్యాపారమును సాగించగలిగియున్నారు. ఆర్. కే. జయరాం మొదలియారుగారు జగత్ప్రసిద్ధిగాంచిన నశ్యవ్యాపారి స్వర్గీయ వర్ణ్యగాను మొదలియారుగారి కుమారుడు.

4 పలములు 13 అణాలు.   1 బుడ్డి ఆర్. కే. జే. పరిమళ నశ్యము 4 అణాలు.

ప్యాకింగు, పోస్టేజీ ప్రత్యేకము.

ఒకసారి యుపయోగించినయెడల ఎల్లప్పుడు నుపయోగింతురు.

మదరాసు స్నఫ్ ఎంపోరియం,
తపాలు పెట్టె 156, మదరాసు.

విషయసూచిక

		పుట సంఖ్య
చిత్రపట వివరణము ...		iii
ప్రస్తావన ...		v
డాక్టరు నాయుడుగారి జీవితము ...	గా॥ ఏ. రామస్వామి మొదలియారుగారు, బి.ఏ. బి.ఎల్.,	ix
ఉగాది సంకీర్తనము (ప) ...	దుర్గముపాంతి సోదరకవులు ...	1
ఆశీర్వచనములు (ప) ...	కూచి నరసింహముపంతులు గారు ...	2
పొలములు - పిట్టలు (ప) ...	వడ్డాది సుబ్బారాయుడు గారు ...	3
సమదర్శి శతకము (ప) ...	మంగిపూడి వెంకటశర్మ గారు ...	4
రసశాస్త్రము ...	పసుమర్తి ఘంటయ్యశాస్త్రి గారు ...	6
వృక్షాయుర్వేద మహాత్త్వము ...	జనమంచి శేషాద్రిశర్మ గారు ...	9
కలము (ప) ...	నల్లిసీము సత్యకేశవరావు గారు ...	10
డాంజిల్ హాలిగా ...	సోమనాథ వెల్లటూరు గారు ...	11
దీనసంరక్షణా (ప) ...	కొత్తపల్లి రాజలింగకవి గారు ...	12
ప్రజావిద్య ...	పి. పూర్ణమ్మ గారు ...	13
కవిరి నిరీక్షణ (ప) ...	కల్లాప్రగడ విశ్వసుందరమ్మ గారు ...	15
జాతీయవిద్య (ప) ...	ఏనుగు తిమ్మిరాజా గారు ...	,,
శ్రీ కందుకూరి రుద్రకవి ప్రశంస (ప) ...	అష్టావధాని పింజల సుబ్రహ్మణ్యకవి గారు ...	16
ఆశాంకురము (ప) ...	ఇల్లింగాజా రంగనాయకులు గారు ...	,,
హైందవ స్త్రీ వ్యాపారసమస్య శోస్త్రా వ్యాపార సంరక్షణ చట్టము ...	గా. వేమవరపు రామదాసుపంతులు గారు ...	17
వలపు (ప) ...	కూ. నారాయణమూర్తి గారు ...	22
గులాబికన్య (క) ...	జానకి పురుషోత్తం గారు ...	23
హిందూమత పరిణామములో భజనకూటముల ప్రాముఖ్యత ...	కట్టమంచి రామలింగారెడ్డి గారు ...	25
అన్నపూర్ణాసాంత్వనము ...	కాళ్లకూరి గోపాలరావు గారు ...	28
దైవ సంకల్పము (క) ...	పుల్లిపుడుగుల సీతాబాయమ్మ గారు ...	29
నిలు నిలు కాలమా (ప) ...	న్యాయపతి వెంకటవిజయలక్ష్మమ్మ గారు ...	30
ప్రేయసికి (ప) ...	గరికిపాటి గామమూర్తి గారు ...	,,
కవితా విమర్శనము ...	మహమ్మద్ ఖాసింఖాన్ గారు ...	31
ప్రణయ ధరము (ప) ...	వెంకటవీరరాజకవులు గారు ...	37
స్వప్నలోకము ...	నంబ్బులక్ష్మమ్మ గారు ...	38
సాంత్వనము (ప) ...	దీపాల పిచ్చయ్యశాస్త్రి గారు ...	39
ప్రమాన భ్రంశము (ప) ...	ఆ. శ్రీరామశర్మ గారు ...	,,
అక్రూరుని రాయబారము ...	భోగరాజు నారాయణమూర్తి గారు ...	40
కల (ప) ...	మున్షీ హుసేన్ షా గారు ...	41
వైధవ్యము - విచ్ఛేదము ...	పెద్దాడ కామేశ్వరమ్మ గారు ...	42
బుద్ధముని (ప) ...	శివశంకరశాస్త్రి గారు ...	43
శ్రీకృష్ణ దేవరాయ ప్రశంస (ప) ...	అంబటి వెంకటప్పయ్య గారు ...	44
తెలుగు పత్రికలు ...	క్రొవ్విడి లింగరాజు గారు ...	45
శరణు (ప) ...	కే. నారాయణాచార్యులు గారు ...	46
దిన పత్రిక - దాని ఆవశ్యకత ...	పదాల కోటయ్యనాయుడు గారు ...	47
నా చిలుక (ప) ...	కొల్లూరు ధర్మరాయకవి గారు ...	48
మనుష్యజాతి తత్వవిచారణ ...	శ్రీనివాసరావు గారు ...	49
గాలి పిలుపు (ప) ...	సూరి నరసింహం శాస్త్రి గారు ...	51
బ్రాహ్మణ సంతర్పణములు, సమారాధనలు ...	దాసు వామనరావు గారు ...	52
ఎవ్వరెవ్వు (ప) ...	కే. అన్నమరాజశర్మ గారు ...	54
వీణా గానము (ప) ...	భండారు వీరరాజేశ్వరరావు గారు ...	55
ప్రాచీనమత తత్వజిజ్ఞాస ...	ఉమర్ ఆలీషాకవి గారు ...	56
పూర్వరామాయణము ...	కవిరాజు త్రిపురనేని రామస్వామిచౌదరి గారు ...	59
కాల్లెలు సీత (ప) ...	కాసురాజు బాపయ్య గారు ...	61
మథురా విజయము ...	అవంత్స వెంకటరంగారావు గారు ...	62
శ్రీ కన్యకా పరమేశ్వరి ...	రావుబహదూర్ కుంపూడి భగవంతంగుప్త గారు ...	64

		పుట సంఖ్య
ఉపాధ్యాయుడు (ప)	... జి. జోషువ గారు ...	65
మద్దరాలు (ప)	... గుర్నెపల్లి మృత్యుంజయకవి గారు ...	,,
శాలివాహను, హిమవంతుడు (ప)	... శతావధాని కప్పెకంటి ప్రభులింగాచార్యులు గారు ...	66
పోతన (ప)	... బండా ఆదినారాయణకవి గారు ...	,,
పరిపాలన	... బలభద్ర కోటయ్య గారు ...	67
లక్ష్మి (క)	... రాయసం వెంకటశివుడు గారు ...	69
భావ గీతములు (ప)	... పోదూరి రామచంద్రరావు గారు ...	73
ఆయుర్వేద చికిత్సావ్యాప్తి	... భిషగ్వర దంతులూరి శ్రీరామచంద్రరాజా గారు ...	74
చాటూక్తి (ప)	... బుక్కపట్టణము రామానుజయ్య గారు ...	75
ఉయ్యాల పాటలు (ప)	... పూడిపెద్ది వెంకటరమణయ్య గారు ...	76
శ్రీ కృష్ణభగవానుని వేణుగానము (ప)	... రాజా మంత్రిప్రెగడ భుజంగరావు బహద్దరు జమీం ...	78
	దారుగారి కొమార్తెయగు వాద్రేవు శ్రీ రంగనాయకమ్మ గారు	,,
భిక్షుక సమస్య	... పుష్పగిరి వెంకటనారాయణశర్మ గారు ...	79
సుప్తాస్థికలు (ప)	... శ్రీరంగం శ్రీనివాసరావు గారు ...	80
శ్రీ విష్ణుతత్వ నిర్ణయము, ద్వైతసిద్ధాంతము	... వెదురుమూడి శేషగిరిరావు గారు ...	81
ఆశయము (ప)	... నరెడ్ల సత్యనారాయణ గారు ...	83
మద్రాసు రాష్ట్రము, పార్టీలు	... గా. హరిసర్వోత్తమరావు గారు ...	84
శీల (క)	... మల్లాది రామకృష్ణశాస్త్రులు గారు ...	86
ఆమె (ప)	... గానవినోది ...	91
నాట్యప్రయోగము స్త్రీలు	... బుర్రా శేషగిరిరావు గారు ...	92
భగవద్గీత (ప)	... శెట్టి లక్ష్మీనృసింహం గారు ...	93
పెద్దమేడ (క)	... చింతా దీక్షితులు గారు ...	97
ఉదయము (ప)	... కవితావినోద అల్లంశెట్టి అప్పయ్య గారు ...	98
మార్గహృదయము (ప)	... గుండిమెడ వెంకటసుబ్బారావు గారు ...	99
కవిత్వమంటే ఏమిటి (ప)	... కొసరాజు రాఘవయ్యచౌదరి గారు ...	100
భీష్మ విభీషణులు	... ఉన్నవ లక్ష్మీనారాయణపంతులు గారు ...	101
పండువెదర (ప)	... కవికొండల వెంకటరావు గారు ...	106
ఏకలవ్య (క)	... సురవరము ప్రతాపరెడ్డి గారు ...	107
జన్మభూమి (క)	... మద్దా విశ్వనాథము గారు ...	109
పాహిమామ్ (క)	... శ్రీనివాసశిరోమణి, వఝ్ఝ బాబూరావు గారు ...	113
మాతృభావ (ప)	... రాజవైద్య కోలా అప్పలనరసింహదేవు గారు ...	122
ప్రతిఫలము (ప)	... పి. అన్నాజీశర్మ గారు ...	123
కంఠమాల (ప)	... టి. గోవర్ధనరావు గారు ...	124
కిడికోలు (ప)	... అమరవాది హనుమచ్ఛాస్త్రి గారు ...	,,
అదృష్టవతి (ప)	... సహదేవ సూర్యప్రకాశరావు గారు ...	,,
భారతీయుల పూర్వ సాంఘిక చరిత్రము	... కవికొండల వెంకట సత్యనారాయణమూర్తి గారు ...	125
సత్యనాగరికత	... దుగ్గిరాల బలరామకృష్ణయ్య గారు ...	130
రాధికాసందేశము (ప)	... మంత్రిప్రెగడ భావనారాయణ గారు ...	133
ఆయుర్వేద ప్రాముఖ్యము	... ఫాలనంది సర్వేశ్వరశాస్త్రి గారు ...	134
వలభరాజ్యములు, భారతీయులు	... సింగంపల్లి వెంకటాద్రి గారు ...	135
స్నేహలతాదేవి (ప)	... వెంకటకాళిదాస కవులు ...	138
ఆంధ్రుల జీవితము బౌద్ధమతప్రచారము	... బుర్రా శేషగిరిరావు గారు ...	139
ఏరినపువ్వులు (ప)	... స్థానాపతి సత్యనారాయణశాస్త్రి గారు ...	141
వర్ణాశ్రమధర్మము	... గిరిమెళ్ల సత్యనారాయణ గారు ...	142
సాగరతీరాన (ప)	... పెమ్మరాజు రాజగోపాలము గారు ...	144
ఆర్యులు	... పులవర్తి కమలావతిదేవి గారు ...	145
వీరకుమార (ప)	... దామెర రాజగోపాలము గారు ...	146
గ్రంథాలయము-రైతులు	... వావిలాల గోపాలకృష్ణయ్య గారు ...	147
ఆశీర్వాదము (ప)	... దాసరి లక్ష్మణస్వామి గారు ...	148
సోహమస్మి	... బులుసు రామభోగరావు గారు ...	149
ప్రేమ (ప)	... కర్లపాలెం కృష్ణారావు గారు ...	150
మానవుడు స్వతంత్రుడా కాడా	... పిన్నింటి సుబ్బారావు గారు ...	151
సురలు-నరులు (ప)	... నోరి నరసింహం గారు ...	154
అమరుకకావ్యమునుండి కొన్ని పద్యములు (ప)	... శాయపూరి కాళహస్తీశ్వరశర్మ గారు ...	155
ఆంగ్లేయపరిపాలన	... కదిరిమంగం ముకుందపిళ్లె గారు ...	156

డ్యాజ్‌లో డైమండు నగలు (రిజిష్టర్డు)

రత్న వ్యాపారస్థులుకూడ మా డ్యాజ్‌లో డైమండ్లను చూచి వజ్రములని భ్రమించుచున్నారు.

ఇండియా ముత్తము మా నగలు వేలకొలదిగా సెలవగుచున్నవి.

నగలను సవరన్ బంగారుతో తయారుచేసి పూచీగా వంపబడును.

గ్లాసురాళ్లనుకొని మోసపోకుడు.

తంతివిలాసము:—"గ్యారంటీ"

పి. గోపాలస్వామినాయడు అండ్ సన్స్,

నగల వ్యాపారస్థులు,

సెంట్ థామస్ మౌంట్ పోస్టు, మద్రాస్.

P. Gopalaswamy Naidu & Sons.,

JEWELLERS, Saint Thomas Mount P. O. (MADRAS).

ఆల్‌బట్స్

గ్రీన్ క్లోరోడైన్

కలరా, రక్తవిరేచనములను

ఖండితముగ నివర్తిచేయు సిద్ధౌషధము. ఒకబుడ్డి రు. 1-4-0

లైన్స్ ఏషియాటిక్ బామ్

సకలవిధ బాధలకు పోట్లకు పరమౌషధము.

కీళ్లవాతము, కీళ్లవట్లు, తలనొప్పి, నరముల ఈడుపు, గొంతువుండు, జలుబు, రొమ్ముపడిశెము, దగ్గు, కాస, నాట్లు, కాట్లు, గాయములు, పండ్లనొప్పి, చిగుళ్లవాపు, తేలుకుట్లు, ఆణి మున్నగు సకలవిధ బాధలకు ఏషియాటిక్‌బామ్ అమోఘమైనది. విశేషించి వ్రాయుట అనవసరము. ఒక్కమారు ఉపయోగించునెడల మరెన్నడు మరువరు. ఒకబుడ్డి వెల రు. 0-8-0.

ఏజెంట్లు:— ఆల్‌బట్ అండ్ కో., కెమిస్టు,

182, గూంటురోడ్, మద్రాసు.

ఆంధ్ర పంపింగు శెట్లు

వ్యవసాయదారులకు బంగారుపంట

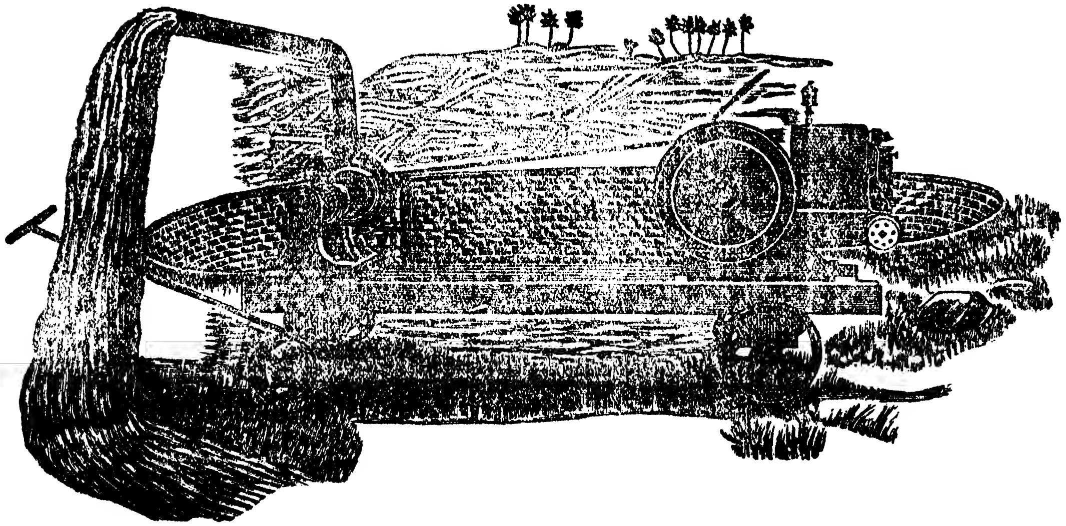

బావులలోనుంచి, కాలువలలోనుంచి, వాగులలోనుంచి, నదులలోనుంచి, మీ తోటలకు నారుమళ్లకు అతి సులభముగా నీరు పారుదలచేయుటకు మా ఆంధ్ర పంపింగుశెట్లు చాలా యుపయోగకరమైనవి. ధర చాలా సరసము. నడుపుటకు పూర్వానుభవము అక్కరలేదు. ఖర్చులు తక్కువ. ఎంతకాలమైనను రిపేరి లేకనే పనిచేయును. ఇంజనుల అన్నిటికి మకుటము అగుటంజేసి మానార్షు యింజను అని పిలువబడును. కంపెని గ్యారంటిపైన కంపెని యింజనీర్లు యింజనును బిగించి, నడుపుట ఆసామీకిసేర్పి తృప్తికరమైన వర్కింగు ఆర్డరులో శెట్లు డెలివరి యివ్వగలము.

2 నుంచి 2½ మోటల నీరువరకు తోడగల 3 గుఱ్ఱముల పవరుగల యింజను, 2 అంగుళములపంపు, దానికి కావలసిన గొట్టములు వగైరాలు కంప్లీటు సామానులు ఫిటింగుచార్జితో సహా బెజవాడ డెలివరికి......... రు. 500—0—0.

3 నుంచి 4 మోటలనీరు తోడగల 4 గుఱ్ఱముల పవరుగలిగిన యింజను 2½ లేక 3 అంగుళముల పంపు, దానికికావలసిన గొట్టములు వగైరా యావత్తు సామానులు కంప్లీటు శెట్లు ఫిటింగుచార్జితో సహా రు. 650—0—0.

బెజవాడ స్టాకునుండి ఎన్ని శెట్లు అయినను రెడీగా యివ్వగలము.

హోల్ ఏజంట్లు:—ఆంధ్ర యింజనీరింగు కంపెని, ఇంజనీర్సు—బెజవాడ.

బ్రాంచీలు:—తెనాలి, గుడివాడ, పాలకొల్లు, మాచర్ల, రాజమండ్రి.

చిత్రపట వివరణము

త్రివర్ణ చిత్రములు

1.	రాధ ప్రథమపాఠము	8 వ పుట తరువాత	4.	మధుకే మరణచ్ఛాయ	80 వ పుట తరువాత
2.	గౌతమబుద్ధుడు	32 ,,	5.	శాకునుల మధ్య ప్రతిబంధము	104 ,,
3.	వృద్ధాంగన-చినసారిలంపులు	56 ,,	6.	ఉమా ప్రతీక్ష	128 ,,

ఇతరపటములు

వ పటము—1. పంచమ జార్జి సార్వభౌముడు, 2. బ్రిటిష్ ప్రధానమంత్రి మెక్డోనాల్డుగారు. 3. రాజప్రతినిధి యిర్విను ప్రభువు, 4. బ్రిటీషు మాజీ మంత్రి లాయిడ్‌జార్జి గారు, 5. సర్ ఫ్రెడరిక్ స్టాన్లీగారు-మదరాసు గవర్నరు, 6. శెత్రిక్సు స్టాన్లీపతి, 7. పక్షితీర్థము, 8. స్వర్గనాథ దేవాలయ గోపురము-మధుర, 9. తిరుమలనాయకుని యంతఃపురము-మధుర. 4 తరువాత.

వ పటము—1. మహాత్మ గాంధిగారు, 2. మదనమోహన మాలవ్యాగారు, 3. పండిత జవహరిలాల్ నెహ్రూగారు, 4. మోతీలాల్ నెహ్రూగారు, 5. గౌ. అధ్యక్షు పటేలుగారు, 6. వల్లభాయి పటేలుగారు, 7. సుభాష్‌చంద్ర బోసుగారు, 8. జే. ఎమ్. సేనుగుప్తగారు, 9. దేశసేవాధురీణ గద్దె రంగయ్య నాయుడుగారు, 10. దేశోద్ధారక కా. నాగేశ్వరరావుగారు, 11. ఆంధ్ర కేసరి టి. ప్రకాశముగారు, 12. రెవరెండ్ క్రిస్టియన్ ఫ్రెడరిక్ స్వార్ట్సు గారి స్మారకచిహ్నమగు చంద్రకాంత శిలావిగ్రహము, 13 సామి వేంకటాచలముశెట్టిగారు, ఎమ్. ఎల్. సి. 14. దుగ్గిరాల బలరామకృష్ణయ్య చౌదరీగారు, 15. పో. గోవిందరావునాయుడుగారు, ఎమ్. ఎల్. సి, 10 తరువాత.

3 వ పటము—1. మితవాద మహాసభ-మదరాసు, 2. సర్ ఏ. పి. పాత్రోగారు, 3. గౌ. వే. రామదాసుపంతులుగారు, 4. గౌ. మంత్రి దేశముఖి గారు, 5. హెచ్. ఎమ్. జగన్నాథముగారు, 6 పి. ఎస్. రాముణ్ణిపిళ్లెగారు, 7. బొంబాయిరాష్ట్రి బ్రాహ్మణేతరమహాసభ, 8. పానగల్ భవన సమారంభోత్సవ సమావేశము, 9. పానగల్ భవనము-సైదాపేట, 10. మదరాసు షరీఫ్‌మహాసభ. 16 తరువాత.

4 వ పటము—1. మైసూరు బ్రాహ్మణేతరమహాసభ, 2. గౌ. ఏ. రామస్వామి మొదలియారుగారు, 3. గౌ. సా. హెచ్. చెన్నయ్యగారు, 4. మైసూరు బ్రాహ్మణేతరమహాసభ-మదరాసు ప్రతినిధులు, 5. గౌ. న్యాయమూర్తి ముత్తా వేంకటసుబ్బారావుగారు, 6. శ్రీమతి ముత్తా వేంకటసుబ్బారావు గారి పత్నిమణి, 7. మదరాసు మహిళా సేవాసదనము, 8. కస్తూరీదేవి బాలికావిద్యాలయము, నెల్లూరు. 24 తరువాత.

[illegible] వ పటము—1. రా॥ బ॥ పి. టి. కుమారస్వామిశెట్టిగారు, 2. డా॥ డి. ఎస్. పుట్టన్నగారు, 3. పింజల సుబ్రహ్మణ్యంశెట్టిగారు, 4. సి. ఎమ్. రామచంద్రశెట్టిగారు, 5. ఎ. శెత్రినామశెట్టిగారు, 6. డి. రామచంద్రశెట్టిగారు, 7. సి. మణ్యుగసుందరం శెట్టిగారు, 8. అరుణాచలం శెట్టిగారు, 9. ఎల్. నంజప్పశెట్టిగారు, 10. పరమేశ్వరశెట్టిగారు, 11. రా॥ సా॥ సిదకల హొంపయ్యగారు ఎమ్. ఎల్. సి. 12. ఏ. నంజప్పశెట్టిగారు, 13. ది॥ బ॥ బి. మునిసామినాయుడు గారు, 14. బి. రామచంద్రారెడ్డిగారు, 15. 2 వ బ్రాహ్మణేతరమహాసభ-నెల్లూరు. 40 తరువాత.

[illegible] వ పటము—1. సర్ కె. వి. రెడ్డినాయుడుగారు, 2. కల్లికోట రాజాగారు, 3. గౌ॥ మాధవుగారు, 4. శ్రీమంతు రాజా యార్లగడ్డ శివరామప్రసాద్ బహద్దరు చల్లపల్లి జమీందారుగారు, 5. ఎమ్. రత్నస్వామి గారు, ఎమ్.ఏ. 6. గౌ॥ సర్ ఎస్. ఇ. మార్షుబాంక్సుగారు, 7. ఖాన్‌బహద్దరు ఖజుల్లాసాహెబ్ బహద్దరుగారు, 8. ప్రొఫెసర్ రాధాకృష్ణగారు, 9. ఎస్. రంగనాథంగారు, ఎమ్. ఏ. 10. సేమూరి వాసుదేవమూర్తిగారు, 11. ఉమర్ అలీషా కవిగారు, 12. సి. అన్నాజీశర్మగారు, 13. డా॥ జి. తిమ్మారెడ్డిగారు. 64 తరువాత.

7 వ పటము—1. పట్టభద్రులగు యువతీమణులు, 2. రాజా పానుగంటి వేంకటరంగారాయణింగారు, వారి కుమారులు, 3. గౌ॥ సుబ్బారాయుడుగారి కుమారులు, 4. ఏనుగు తమ్మయ్యగారు, 5. అఖిలభారత క్షత్రియసంఘ ప్రముఖులు, 6. దాసరి లక్ష్మణస్వామిగారు, 7. బారిష్టరు కే. కోటిరెడ్డిగారు, ఎమ్. ఎల్. సి. 8. కీ॥ శే॥ ది॥ బ॥ ఓ. తణికాచలముశెట్టిగారు, 9. రావు సూర్యారావుగారు, 10. పామలపాటి వేంకటకృష్ణయ్యగారు, ఎమ్. ఎల్. ఏ. 11. రా॥ బ॥ ఏ. కొండస్వామిమొదలియారుగారు, 12. రా॥ సా॥ బి. వేంకటరామయ్య నాయుడుగారు, ఎమ్. ఎల్. సి. 13. కృష్ణభారతిగారు, ఎమ్. ఏ; బి ఎల్. 14. బాపు రాజకవిగారు, 15. డాక్టరు ఆచంట లక్ష్మీపతిగారు. 72 తరువాత.

8 వ పటము—1. క. రామలింగారెడ్డిగారు, ఎం.ఏ. 2. కడాల కోటయ్యనాయుడుగారు, బి. ఏ; బి. ఎల్. 3. శివశంకరశాస్త్రిగారు, 4. అష్టావధాని పింజల సుబ్రహ్మణ్యకవిగారు, 5. కూచి నరసింహముపంతులు గారు, బి.ఏ. 6. అమరవాది మానవచ్ఛాస్త్రిగారు, ఎమ్. ఏ. 7. సింగంపల్లి వేంకటాద్రిగారు, 8. సోమనాథ వెల్లటూరుగారు, 9. వజ్ఝ బాబురావుగారు, 10. ఎమ్. సి. టి. చిదంబరముశెట్టిగారు. 11. రా॥ సా॥ ఏ. వి. ఎస్. ఎన్. శర్మగారు, 12. శ్రీపాద బ్రహ్మయ్యగారు, బి. ఏ; బి. ఎల్. 13. డా॥ తాయి శేషగిరిరావునాయుడుగారు, ఎం. ఏ. పి. హెచ్. డి. 14. సూతక్రి రామశేషయ్యగారు, బి.ఏ;బి.ఎల్. 15. తాడూరు వీరభద్రేశ్వరరావుగారు, బి.ఏ;ఎల్.టి. 16. ఆత్మకూరి గోవిందాచార్యులుగారు, 17. కే. గనకయ్యగారు, 18. పసుమర్తి యజ్ఞనారాయణశాస్త్రిగారు. 88 తరువాత.

9 వ పటము—1. కవిరాజ శతావధాని త్రిపురనేని రామస్వామి చౌదరీగారు బార్-ఎట్-లా, 2. భోగరాజు నారాయణమూర్తిగారు, 3. ముద్దా విశ్వనాథంగారు, 4. ద్వివేది లింగరాజుగారు, 5. రాయసం వేంకటశివుడుగారు, ఎమ్. ఏ; ఎల్. టీ. 6. పూండిపెద్ది వేంకటరమణయ్యగారు, 7. నరెడ్ల సత్యనారాయణగారు, 8. గుండిమెండ వేంకటసుబ్బారావుగారు, 9. కర్లపాలెం కృష్ణరావుగారు, 10. మహిళా విద్యాసంఘము-చిన్నవగరము. 11. శ్రీమతి రుక్మిణి అరండేలుగారు, 12. తిరువాన్కూరు జూనియర్ మహారాణిగారు, 13. శ్రీమతి పోకల సౌభాగ్యవతమ్మగారు, 14. శ్రీమతి కుమారీ కళ్యాణపట్టి అమ్మగారు, బి. ఏ. 15. శ్రీమతి అనసూయాబాయమ్మగారు, 16. శ్రీమతి నల్లమూర్తు అమ్మగారు. 112 తరువాత

10 వ పటము—1. పి. అబ్దుల్ హకీం సాహెబుగారు, షెరిఫ్, 2. ఎల్. వి. జానకిగారు, 3. డి. కే. రామయ్యనాయుడుగారు, 4. బి. ఎల్. జానకిగారు, 5. కీ॥ శే॥ కే. టి. భాష్యమునాయుడుగారు, 6. కె. నారాయణప్పనాయుడుగారు, 7. మకా అప్పలస్వామిగారు, 8. సి. ఎస్. నరసింహారావుగారు, ఎల్. రాజారామరావుగారు, 9. చెరుకువాడ నరసింహముగారు, 10. అంతస్సాంఘిక వివాహమహోత్సవము, 11. శ్రీమతి కుమారి

సుందరి-శ్రీ అరుణగిరి శెట్టిగారు, 12. శ్రీమతి లక్ష్మీదేవి. బి. ఏ.-శ్రీ జయ సుద్దీన్ సాహెబుగారు, బి. ఏ. 13. శ్రీ ఎస్. వటేశయ్యరుగారు-శ్రీ సీతా దేవిగారు, 14. శ్రీ ఎస్. వి. బాలకృష్ణపిళ్లెగారు - శ్రీమతి ఎమ్. సీతా లక్ష్మీఅమ్మగారు. 120 తరువాత.

11 వ పటము—1. (3) శ్రీ వి. సూర్యనారాయణగారు-శ్రీమతి వి. పార్వతీదేవి గారు, 2. శ్రీమతి మరకతవల్లిఅమ్మగారు – శ్రీ మురుగప్పశెట్టిగారు, 4. కుమారి జ్యోతిర్మయీ గంగూలీగారు, ఎమ్.ఏ. 5. కుమారి వి.వి. వల్లియమ్మ గారు, బి.ఏ; ఎల్.టి. 6. కుమారి గ్రేస్ వేదాంతాచారిగారు, బి.ఏ. 7. శ్రీమతి లలితా బాలసుందరమ్మగారు, 8. శ్రీమతి జె. జస్టిస్ సతిగారు, బి.ఏ; ఎల్.టి. 9. శ్రీమతి అచంట రుక్మిణమ్మగారు, బి.ఏ. 10. టి. నాగ రాజశెట్టిగారు, 11. కే. వెంకటస్వామినాయుడుగారు, బి. ఏ; బి. ఎల్. 12. కుమారి కే.ఎస్. రంగారావుగారు,ఎమ్.ఏ. 13. ఎమ్.సుందరంనాయుడు గారు, బి. ఏ. 14. పండిత కొల్లమూరి గోపాలరావుగారు, 15. రా॥బ॥ వి. గంగనాథం శెట్టిగారు, 16. రా॥ సా॥ కచ్చాపకేశ మొదలియారుగారు, బి. ఏ. 17. పి. వెలుగొండారెడ్డిగారు, 18. ది॥ బ॥ జ॥ బ॥ వి. రామభద్ర నాయుడుగారు, బి, ఏ. 186 తరువాత.

12 వ పటము—శ్రీ వేంకటగిరి కుమారరాజా బహద్దరువారు, ఎమ్. ఎల్. సి, 144 తరువాత.

కొన్ని పటముల విశేష వివరణము

రెవరెండ్ క్రిశ్చియన్ ఫ్రెడెరిక్ ష్వార్జ్

వీరు జర్మను క్రైస్తవమత ప్రచారకసంఘమునకు చెందినవారు. 1728 సం. అక్టోబరు 26 తేదీని ప్రష్యా సోనంబర్గు నగరమున జన్మించి 1798 సం. ఫిబ్రవరి 18 తేదీ తంజావూరులో మృతినొందిరి. వీరు ప్రజాహితసేవా పరతంత్రులు ఆరోజులలో ఆంగ్లప్రభువులకును భారతమహారాజులకును మధ్యవర్తియై ఎల్లర యభిమానమునకు పాత్రులైయుండిరి. వారి యవసానసమయ దృశ్యమును తదభిమానముచే అప్పటి తంజావూరు అధిపతి సర్ఫోజీమహారాజాగారు తమ రాచనగరునందు యీ విగ్రహమును చంద్రకాంతశిలచే నిర్మింపజేసిరి.

మదరాసు సేవాసదనము

భారతమహిళాసంఘమువారీసంస్థను మహిళా సేవాసదన మనుపేరుతో 1923 సం॥ నెలకొల్పిరి. కజిన్సుసతీమణి ప్రజాసహాయమున యీసంస్థను పోషించుచుండెను. కాని ఆమె కొంతకాలము ఖండాంతరముల కేగినపుడు దీసంస్థ కవాంతరము ప్రారంభించెను. గౌ॥ న్యాయమూర్తి మల్లాది వేంకటసుబ్బారావుగారు రు 10000 ల విరాళము నొసంగుసట్లు వాగ్దానమొసంగినంత ప్రాథమికనిర్మాతలకందుండి రు 750 లొసంగి సకలహక్కులతో సదరుసంస్థను స్వీకరించి యీ మదరాసు సేవాసంఘము నెలకొల్పబడెను. అనంతరము పూనాసేవా సంఘసభ్యులగు దేవధరుగారు సైతము రూ. 5000-ల విరాళములను వసూలుచేసియిచ్చిరి. ప్రారంభదశయందిందు (1928) 10 గురు విద్యార్థినులు మాత్రముండిరి కాని యిప్పుడు 70 గురున్నారు. ఇందు వయోవంతులగు బాలికలకును అనాధలకును దిక్కులేని యువతులకును సముచితవిద్య పారిశ్రామికాదులయందు ప్రబోధమొసంగి వారి భావిజీవనమున కెంతయు మహోపకృతి యొనరింపబడుచున్నది, ఈసంస్థ యొక్క అభ్యుదయమునకును సక్రమ నిర్వాహణమునకును ఆధారభూతులగు శ్రీయుతులు గౌ॥ న్యాయమూర్తి మల్లాది వెంకటసుబ్బారావు దంపతు లెంతయు ప్రశంసనీయులు.

రాజమంత్రప్రవీణ, కే. మాధేవు, బి. ఏ., గారు

మైసూరు రాజసభ తృతీయసభ్యుడు. వీరు సిరియను క్రైస్తవ శాఖకుచెందినవారు. 14-10-1877 సం. నందు తిరువాన్కూరులో జన్మించిరి. మదరాసు క్రైస్తవకళాశాలయందు పట్టభద్రులై మైసూరుసంస్థానము నందనేకయున్నతోద్యోగముల నద్వితీయ నైపుణ్యమున నిర్వహించి, 1928. సం. నుండి మహారాజ సభయందు తృతీయ సభ్యత్వపదవి నలంకరించుచున్నారు.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ రాజాయార్లగడ్డ శివరామప్రసాద్ బహద్దరువారు

దేవరకోట సంస్థానాధీశులు ది॥ శే॥ శ్రీ అంకినీడు ప్రసాద్ బహద్దరు వారి జ్యేష్ఠకుమారులు. శ్రీవారి పట్టాభిషేక మహోత్సవము గత డిశెంబరుమాసమున 26 వ తేదీని చల్లపల్లిలో మహావైభవముగా జరిగినది, ఇటీవల ఆంధ్రదేశములో నీరీతి నిఖిలలోకానంద కరముగా పట్టాభిషేక మహోత్సవము జరిగియుండలేదు, శ్రీరాజావారి రాకను ఆంధ్రలోకమునంతయు వివిధరీతుల సానందరసమున ముంచివైచిరి.

శ్రీ రాజావారి వయస్సు సుమారు 24 సం॥ దానధర్మాది సకలసద్గుణ శోభితులు, ఆంగ్లవిద్యాధికులు, నిరాడంబరులు, యశోవిరాజితులునై వెలయుచున్నారు.

ఎల్. వి. జావేరిగారు

సుప్రసిద్ధ వజ్రవ్యాపారులు ప్రస్తుతము వీరే బాపాలాల్ (ఇంజినీరింగు) కంపెనీ స్వాముదారులు.

బి. ఎల్. జావేరిగారు

వీరు సుప్రసిద్ధులగు వజ్రవ్యాపారులు. బాపాలాల్ (ఇంజినీరింగు) కంపెనీ స్వామదారులు, ఇప్పుడు వీరు వృద్ధాప్యమువలన వ్యాపారాది వ్యవహారముల నుండి విరమించి యున్నారు.

అంతస్సాంఘిక వివాహములు

శ్రీమతి కుమారి సుందరి వా॥ ముత్తులక్ష్మీ రెడ్డిగారి పెంపుడు కుమార్తె. ఆంధ్రవనిత. నాయుడు సంఘజారాలు. అరుణగిరి శెట్టిగారు నాటుకోటశెట్టి కులస్థులు. మదరాసు బ్రహ్మసమాజ మందిరమున వివాహము జరుపబడెను.

శ్రీమతి లక్ష్మీదేవి. వెలమకులజారాలు, శ్రీ రావు సూర్యారావుగారి కుమారిత. జయసుద్దీన్ సాహెబుగారు మహమ్మదీయుడు. మదరాసు పోలీసు డెపుటీ కమీషనరు. వివాహము పుదుచ్చేరిలో ఫ్రెంచి లా చొప్పున జరుపబడెను.

శ్రీమతి సీతాదేవి. ఆదిద్రావిడ బాలిక. మదరాసు. ఎస్. నటేశయ్యరుగారు కోయంబత్తూరు బ్రాహ్మణుడు. వివాహము మదరాసులో జరిగెను.

శ్రీమతి సీతాలక్ష్మీ అమ్మగారు. వైశ్య వితంతువు—ఎస్. వి. బాలకృష్ణ పిళ్లెగారు మరుదువ సంఘజుడు. మదరాసు దేశీయ వైద్య విద్యాలయమున విద్యార్థిగ నున్నారు. మదరాసు బ్రహ్మసమాజ మందిరమున వివాహము జరిగెను,

శ్రీమతి మరకతవల్లి విశ్వబ్రాహ్మణ వితంతువు, మురుగప్పశెట్టిగారు శెట్టి కులస్థులు. వివాహము తిరుప్పరకుండ్ర గ్రామమున జరిగెను.

శ్రీమతి పార్వతీదేవి సూర్యనారాయణగార లిరువురు విశ్వబ్రాహ్మణ కులస్థులు. వధువు వితంతువు. వివాహము సైదన గ్రామమున 24-8-28 తేదీని జరుపబడెను.

అచ్చు బైండింగు ఆఫీసులకు వలయు మంచి మిషనులు

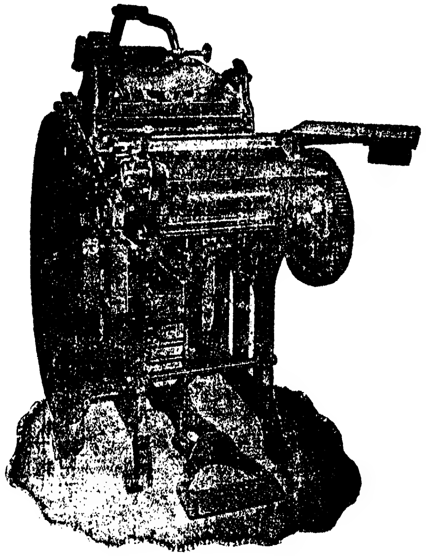

"ఆరబ్" ప్లేటెన్
పూల్‌స్కాప్ ఫోలియో
క్రౌన్ ఫోలియో
సైజులలో లభించును.
బజారులో లభించగల మేలురకము
ఇంగ్లీషు ప్లేటెన్ ముద్రణాయంత్ర
మిదియే.

చక్కని
తెనుగు, అఱవము,
ఇంగ్లీషు అక్షరములును,
రకరకముల బార్డర్లు వగైరాలు
మావద్ద దొరుకును.

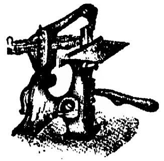

ముద్రణాలయముల కావశ్యకములగు
అన్నితరగతుల మిషనులు మావద్ద లభించును.

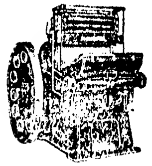

2½ టిన్ తోకుట్టు మిషను. 1/3 అంగుళము
దళసరిగ యున్న చిన్న పుస్తకములు
దీనితో కుట్టవచ్చును.

క్రౌన్ ఫోలియో "మోనోపోల్"
సైస్ ఆఫ్ ప్లేటెన్ మాదల్
సిద్ధముగ నున్నది.

మీకు గావలసినవాని నన్నింటిని, సరసమైనధరలకు మావద్దనే కొని, మీడబ్బును
దుర్వ్యయము మొనర్పక కాపాడుకొనుడు.
ఉత్తర ప్రత్యుత్తరములు సక్రమముగ జరుపబడును.
దైవ విగ్రహముల ఎలక్ట్రో బ్లాకులు తయారు చేయుట మా ప్రత్యేకసునత.

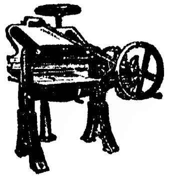

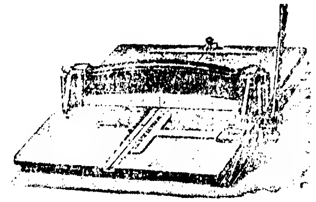

24365

1
2
3
4
5

"ఎ. బి. ఆర్" గిల్లోటిన్ పేపరుకట్టింగు
మిషనులు 20, 24 అంగుళముల సైజు
మిషనులు సిద్ధముగ నున్నవి.

తీనుగ [illegible] చేతితో పనిచేయుటకు వీలైన పర్ఫొ
రేటింగు మిషను దీని వలయు విధానమున
"అడ్జస్టు" చేసికొనుట కవకాశము కలదు.

నెంబరువేయు మిషను. "కమర్షియల్"
డూప్లికేట్ అంకెలు నున్నగునవి వేయు
టకును అనుకూలముగ నున్నది.

Tel. Add:
NELSON
MADRAS.

NELSON & CO,
Fine Art Type Foundery,
62, Swami Pillai St,
Choolai, Madras.

Telephone:
No. 2722

డి క్యారియేజ్ క్లాంకీస్

	రు. 13-12-0
	„ 11-0-0
	„ 10-0-0
	„ 15-8-0
	„ 9-0-0
	„ 11-0-0

ఖాదర్ యూసఫ్ బ్రదర్స్,

B. D.

వి. సుబ్రహ్మణ్య అయ్యర్

రత్న ఆభరణములు

బంగారు, వెండి సామగ్రి వ్యాపారులు.

V. SUBRAMANIA Iyer

JEWELLER

మదరాసు.

వీర్యస్తంభన మాత్రలు

రు. 2-0-0

నారాయణ ఆయుర్వేద వైద్యాశ్రమము,

బెజవాడ.

బ్రిటిషు ప్రధాన మంత్రి మెక్డానాల్డుగారు

రాజప్రతినిధి ఇర్విన్ ప్రభువు

బ్రిటిషు మాజీ మంత్రి లాయిడు జార్జిగారు

ఐదవ జార్జి సార్వభౌముడు

సర్. ఫ్రెడరిక్ స్టాన్లీగారు, మదరాసు గవర్నరు

శ్రీమతి స్టాన్లీ

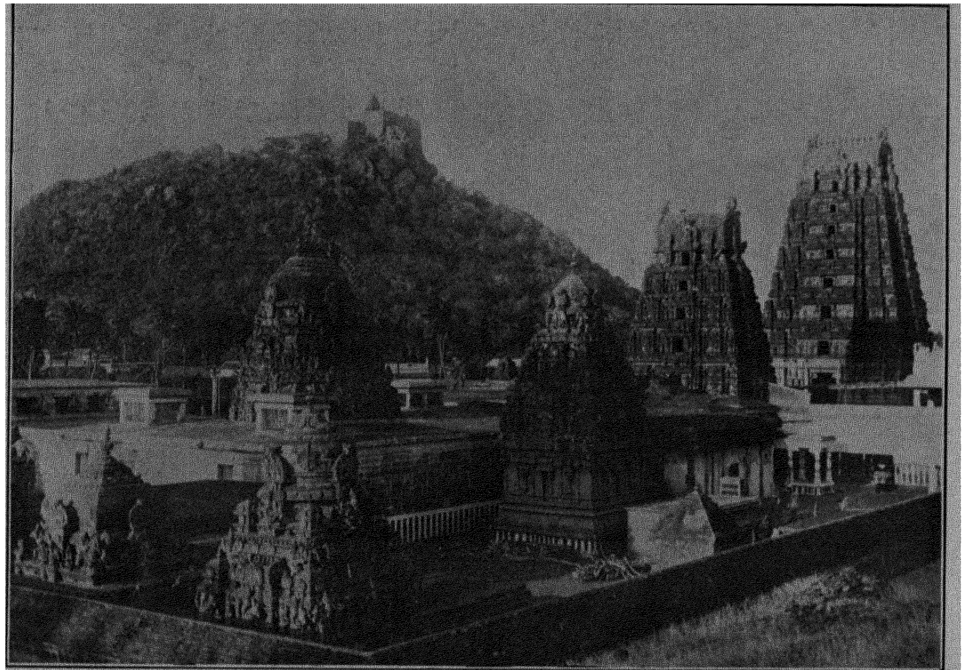

పక్షితీర్థము

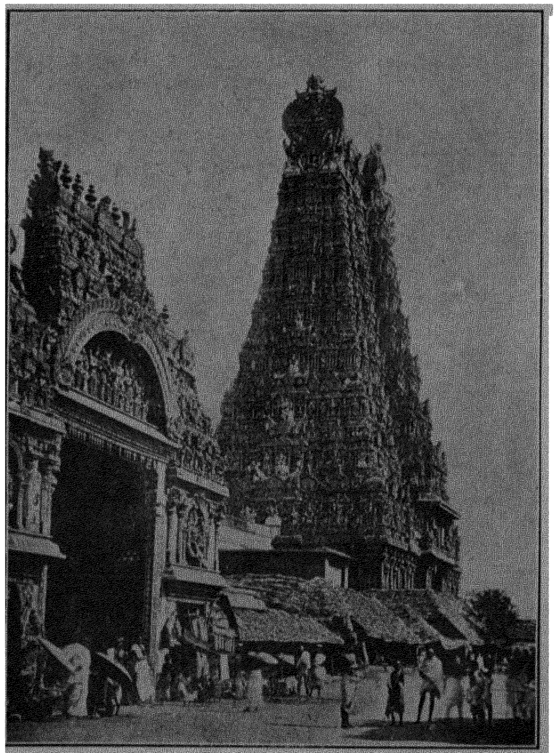

స్వర్ణనాధ దేవాలయ గోపురము—మధుర

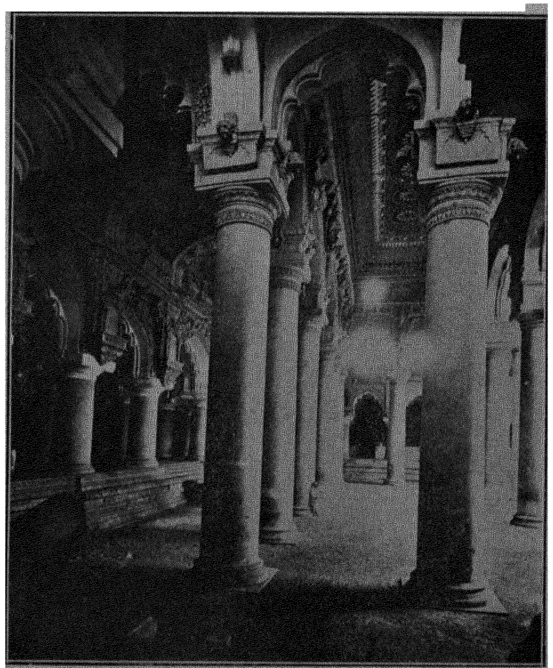

తిరుమలనాయని అంతఃపురము—మధుర

ప్రస్తావన

శ్రీమదఖిలాండకోటి బ్రహ్మాండనాయకుఁడైన విరాట్పురుషుని యాజ్ఞ ననుసరించి ప్రవర్తమాన మగుచున్న అనంత కాలచక్రమునందు శుక్లసంవత్సరము గడచి ప్రమోదూతవర్షము ప్రవేశించినది. పిపీలికాది బ్రహ్మపర్యంతవ్యాప్తమైన పరమేశ్వర లీలావిలాసమునం దొకసంవత్సర మతి స్వల్పకాలమే యయ్యు, లోకకళ్యాణార్థ మెట్టిమార్గములఁబట్టి విశ్వప్రవృత్తి ప్రచలిత మగుచుండినదియు నీ స్వల్పావకాశమును బురస్కరించుకొని మీమాంస యొనర్చుట ఆత్మోపలబ్ధికి సాధనము కాకపోదు.

ప్రమోదూత సంవత్సరముతో శాలివాహన శకాబ్దములు 1852, విక్రమార్క శకాబ్దములు 1894, క్రైస్తవశకాబ్దములు 1929, ఫసలీశకాబ్దములు 1338, భరతశకాబ్దములు 5074 గతించినవి. వైవస్వత మన్వంతరమునందు కలియుగములో ప్రథమపాదమున 5031 వర్షములు సంపూర్తియైనవి. కలియుగారంభమునుండియు 83 పరివృత్తులు; 84-వ పరివృత్తియందు నాల్గవదైన ప్రమోదూత సంవత్సర మారంభ మైనది. సృష్ట్యాదినుండియు 1,95,58,85,031 సంవత్సరములు గతించినవి. అద్య బ్రహ్మకల్పమునందు ద్వితీయ పరార్థమున పగటియందు 13 గడియలు 43 విగడియలు గడచిపోయినవి. నూతనసంవత్సరారంభము నూతన సంకల్పములకు సాధనభూత మగుచున్నది. హైందవ జ్యోతిశ్శాస్త్రరీతి మొత్తముమీద శుభగ్రహాధిపత్యమును శుభయోగమును గల ప్రమోదూత సంవత్సరము మానవమండలికి ప్రమోదమును గూర్పఁగలదని మొల్లమొదల విశ్వసింపఁబడుట సార్థకమగునుగాక యని యంజలిబద్ధులమై సర్వశక్తిపరుఁ డగు భగవానుని వేడుకొనుచున్నారము.

శుక్లసంవత్సర విశేషములు

పరమాణువునందు బ్రహ్మాండమును దర్శింపనగు నని ప్రాచీన హిందూ తత్త్వశాస్త్ర ముపదేశించిన యుక్త్యనుసారముగ నెట్లు క్రమముగా నశించిపోవుచు మానవమండలి వ్యక్త్యహంకార మమకారములకు లోనై "నేను—నాది" యను మాయయం దోలలాడుచుండినదియు గత వత్సర వృత్తాంతము విశదముచేయుచున్నది.

గ్రేటు బ్రిటను

రాజ్యాంగ విషయముల శుక్లనామ సంవత్సరమున శ్రీ జార్జి సార్వభౌములవారికి గొప్ప జబ్బుచేసియు దైవానుగ్రహమున నిమ్మళించుట విశేషము. గ్రేటుబ్రిటనునం దిదివఱ కధికారమునువహించియుండు కన్సర్వేటివుమంత్రాంగమునిష్క్రమించి అస్థానమున కార్మికమంత్రాంగము సామ్రాజ్య పాలనానిర్వహణబాధ్యతను స్వీకరించినది. మహామాన్యులు రామ్సెమెక్డొనాల్డు గారు ప్రధాన మంత్రిపదవిని స్వీకరించినారు. వెడ్జివుడ్డు బెన్గారు హిందూదేశ కార్యదర్శిగా నియమింపఁబడినారు. సహాయ కార్యదర్శిగా కొంతకాలము డాక్టరు డ్రమండుషీల్సుగారు పని చూచిన తరువాత, ఇప్పు డా స్థానమున రస్సెలు ప్రభువు పని చూచుచున్నారు. జే. హెచ్. తామస్గారు, లార్డు ప్రీవీసీలు, నిరుద్యోగ సమస్యా పరిష్కార మంత్రిగను, జార్జి లాంసుబరీగారు అభివృద్ధిశాఖా కమీషనరుగను, సర్. సి. పి. ట్రెవిలియనుగారు విద్యాశాఖాధ్యక్షుఁడుగను, జే. ఆర్. క్లైన్సుగారు దేశీయ శాఖా కార్యదర్శి (హోం సెక్రటరీ) గను, ఆర్థరు హెండర్సనుగారు విదేశాంగ మంత్రిగను, థాంసను ప్రభువుగారు విమానశాఖా మంత్రిగను, అస్వాల్డు మాస్లేగారు లంకాస్టరు ప్రధానిగను, పార్మూరు ప్రభువు కౌన్సిలు అధ్యక్షుఁడుగను, టాంషాగారు యుద్ధశాఖామంత్రిగను, సిడ్నీ వెబ్బుగారు అధినివేశ కార్యదర్శిగను, నియోలుబక్స్టనుగారు వ్యవసాయశాఖామంత్రిగను, ఫిలిప్సుస్నోడను గారు ధనభాండాగారాధ్యక్షుఁడుగను ఉద్యోగముల స్వీకరించినారు. యువతీ రత్నము మార్గరెటు బాండ్ ఫీల్డుకన్య కార్మిక శాఖాధికారిణిగ నియుక్తురా లగుట కార్మిక మంత్రివర్గమున కెంతయు శోభను గూర్చుచున్నది. హేగునందు సమావేశమైన మిత్రమండలి వారి సభయందు బ్రిటీషు ఆర్థికమంత్రి స్నోడెన్గారు ప్రదర్శించిన ప్రతిభ వారికే గాక కార్మిక మంత్రాంగమున కంతటికిని యశము నాపాదింపఁజేసినది. ప్రపంచశాంతిని శాశ్వత మొనర్చుట కిటీవల ఇంగ్లాండు ప్రదర్శించుచుండిన అంతర్జాతీయ రాజనీతి విధానము గమనార్హము కాకపోదు. బ్రిటీషు ప్రధాని రామ్సె మెక్డొనాల్డుగారి నిరంతర కార్యదీక్షవలన నౌకానిర్ణయ సభయు విజయవంతముగనే పర్యవసించు సూచనలు గానవచ్చుచున్నవి. ఇందులకు మెక్డొనాల్డుగారే గాక అమెరికను సెనేటరు కెల్లాగుగారును స్మరణార్హు లగుచున్నారు. దుర్భర సంగ్రామ వ్యయభారమును తగ్గించుటకై గ్రేటు బ్రిట నిప్పు డవలంబించుచున్న విధానమునకు మెక్డొనాల్డుగారి నిప్పు డెల్లవారు శ్లాఘించుచుండుటచే అంతర్జాతీయ రాజ్యాంగవిషయముల బ్రిటీషు ప్రతిష్ఠ పెంపొందుచున్నది.

ప్రపంచ పరిస్థితులు

పరమ సంతాప కారణభూతము లగు నేటి ప్రపంచ పరిస్థితులందు, గత మహాసంగ్రామమున గెలుపొందిన ఫ్రాన్సు ఇటలీ గ్రేటు బ్రిటనులకంటె, ఓటుపడిన జర్మనీ దేశము శుభస్థితి నందుచుండు టాశ్చర్యకారణముగనున్నది. టాల్స్టాయి మహాత్ముఁడు బోధించిన ధర్మసూత్రాను గుణ్యముగ బోల్షివిజము పేరిట లెనిన్ మహాశయుఁడు రష్యాయందు వ్యాప్తిఁదెచ్చిన సోవియటు పరిపాలనా విధానము ప్రపంచమం దంతటను వ్యాపింపఁజేయుటకుఁ గావింపఁబడు ప్రయత్నములకు సామ్రాజ్యవాదులు కంపించిపోవుచున్నారు. మెజినీ గారిబాల్డి మొదలగు స్వాతంత్ర్యప్రియులఁ గనిన ఇటలీ మహారాజ్యమున ముస్సోలినీగారి నిరంకుశ పరిపాలనమేర్పడి, అదియు నిప్పటి పరిస్థితులయం దా దేశమున కభ్యుదయమునే గూర్చుచుండుట నేటి ప్రజా

స్వామ్య సిద్ధాంతవాదము నం దొక నూతన ఘట్టమును సంతరింపఁ జేసినది. శాసనసభలు స్థానికసంస్థలు నియోజకవర్గము నియోజనాధికారము అతివ్యాప్తములై స్వయంవ్యక్తిత్వము పేరిట మానవకళ్యాణముయొక్క పునాదులనే గదల్చివేయుచుండఁగా, నిరంకుశాధికారముతో ముస్సొలినీగారు వాని యతివ్యాప్తివలనఁ గలిగిన మహాదోషముల నివారింప సాహసించి యుద్రేకపూరిత విమర్శలకుఁ బాల్పడుచున్నారు. అడుది గడపఁదాటి బయటికివచ్చి రాజ్యాంగములందు పాల్గొనరాదని శాసించి పలికెడి యిటలీ సర్వాధికారి మాటలీ నాఁటి యువజనులకు రుచింప కుండుట యం దాశ్చర్యముండకున్నను ప్రపంచ పరిణామమునం దిట్టి పరిస్థితు లేర్పడుట కవకాశములు మాత్రము బొత్తుగా దూరములో లేవు.

ఆసియాఖండ వ్యవహారములు

యూరపుఖండ వ్యవహారములనుండి దృష్టిని ఆసియాఖండమువైపునకు మరల్చుచో, ప్రాగ్దేశముల బెడ్డియముగ మాటిపోవు నేమో యను భీతినిగలిగించిన అఫ్ఘనుస్థాన కల్లోలమంతరించి యిపు డా దేశమున శాంతివాతావరణము స్థాపితమైనది. దొంగలగుంపు నాయకుఁడు బాచ్చాయిసక్కో రాజ్యరమతోపాటు నిజప్రాణవాయువులఁగూడఁ బోఁగొట్టుకొనినాఁడు. అమీరు నాదర్ ఖాన్ బాదుషా బహద్దరువారిపు డాఫ్ఘనుస్థాన సింహాసనముపఁ బ్రతిష్ఠితులైనారు.

హిందూదేశము: అధికారుల సానుభూతి

ప్రపంచశాంతికిఁ బ్రయత్నించుటయం దింగ్లాం డింతింత యనరాని ఆతురతనుజూపుటకు లోకకళ్యాణకాంక్షకంటెను స్వార్థకయమె ప్రధానకారణముగ శంకించుటకు కార్మికమంత్రాంగమువారు భారతదేశ స్వపరిపాలనాసమస్యపట్లఁ జూపుచున్నయుదాసీనభావమె పరమప్రమాణము. స్వదేశసంస్థానముల మంచిచెడ్డల విమర్శించుట కుద్దేశింపఁబడిన బట్లరుసంఘనివేదికను సంస్థానాధిపతు లెవ్వరును బహూకరించినవారు కారు. పరమరాజభక్తుఁడని ఘనతవహించిన శ్రీ పాటియాలా మహారాజావారును ఈ సంఘసూచనల ఖండించుట సామాన్యవిషయముగఁ దలంప వీలుకాదు. బ్రిటీషుయిండియా విషయములనె విచారించుటకు నెలకొల్పఁబడిన సైమనుకమీషనువారు చివరకు సంస్థానముల విషయమునుగూడ తమ యధికారము క్రిందికిఁ దెచ్చుకొనఁగలిగినారు. సైమనుకమీషనుపట్ల దేశమునందు ప్రవర్తిల్లిన దురభిప్రాయమును సమయింపఁజేయ మన రాజప్రతినిధి ఘనతవహించిన శ్రీ యిర్విను ప్రభువు ఇంగ్లండునందును ఇక్కడను గావించిన శ్లాఘాపాత్రమైన కృషి. ఆతని సద్భావమును విశదముచేసినది. భారతమంత్రి బెన్‌గారి యామోదముమీఁద ప్రభుత్వపక్షమున భారతీయులక్ష్య మధినివేశ స్వపరిపాలనమె యని ప్రకటించి ఆతఁడు శ్రీ హర్షకవికృత నాగానంద నాటకమునందలి జీమూతవాహనునిఁబోలి యజరామరమైన కీర్తి నార్జించినాఁడు. హార్డింజిప్రభువుగారివలె ప్రజాసానుభూతిగలయట్టి యుత్తమపరిపాలకుని ప్రాణముల గుఱిపెట్టి దుర్మార్గు లెవరో శ్రీవారిమీఁద బాంబును ప్రయోగింపఁదలఁపడుట మిగుల శోచనీయమనక తప్పదు. అధినివేశస్వపరిపాలన మాదర్శమే తప్ప సాధ్యమైనంతత్వరలో చేరఁదగిన గమ్యస్థానముగ ఇర్విను ప్రభువు పోలినా యొసంగఁజాలని కారణమున జాతీయనాయకులు ప్రభుత్వసహకారమునుండి మఱియొకమాఱు దూరముగ నుంశవలసివచ్చినది.

లాహోరు దేశీయమహాజనసభ

ఈకారణములఁ బురస్కరించుకొని లాహోరునగరమునందు సమావేశమైన దేశీయమహాజనసభలో సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్య తీర్మాన మామోదింపఁబడినది. కురుక్షేత్రమునందు శ్రీ కృష్ణపరమాత్మ విజయునకు సారథ్యమును బూని పాండవులకు విజయమును చేకూర్చినవిధమున లాహోరుకాంగ్రెసునందు మహాత్మాగాంధీగారు యువజననాయకుఁడగు పండిత జవహరులాలునెహ్రూ గారికి సారథ్యమునుబూని కాంగ్రెసుసంస్థను ప్రభుత్వప్రతిద్వంద్విగ నత్యంత చాకచక్యముతో నిర్వహించుట చరిత్రప్రాముఖ్యమును బడయునదంత మనుటకు సంశయము లేదు. శాసనసభల యుపయోగ నిరుపయోగము లెట్లున్నను, శాసనధిక్కారము స్వరాజ్యసంపాదనమునకు కారణమైనను కాకపోయినను, గాంధీమహాత్ముని నిరంతర ప్రభుత్వ ప్రతిఘటనమును ఆతని యనుచరుల బాధానుభవజీవనమును ఏకవిధముగ సాగినఁగాని, మన దేశమున కేమాత్రపు స్వల్పసంస్కరణములు గూడ లభింపఁజాలవని త్రికరణశుద్ధిగ తలంచువారు పలువురు మితవాదులందే గాక రాజభక్తిశిబిరములయందును ఉండుటబద్ధము కాదు. వారి భావములు నమ్మ నర్హములు కావని మొదలంట త్రోసివేయుట కెంతటి యౌచిత్యము కలదని యూహింపవలసియున్నది. లాహోరు నిర్ణయమును బురస్కరించుకొని గాంధీమహాత్ముఁడు రాజప్రతినిధికి బహిరంగముగ తన ప్రణాళికను విశదీకరించు నుత్తరమును వ్రాసి లవణసత్యాగ్రహరణదుందుభిని మ్రోయించినాఁడు. దేశమందలి నానాప్రాంతములందు మరల నీ యలజడి తలయెత్తినది. పదేండ్లక్రిందటి సహాయనిరాకరణాందోళనమునఁబోలె ఇపుడును దేశ మంతయు చాల సంక్షుభితస్థితికి వచ్చినది. విదేశవ్యాపారమున కంతటికిని ఉప్పుదిగుమతియె కీలకమగుటచే ప్రథమమున సత్యాగ్రహోద్యమ మీయంశముమీఁదనె కేంద్రీకరింపఁబడినది. కీ. శే. దేశబంధు లాలా లజపతిరాయిగారిప్పటికి ఇరువదిసంవత్సరముల క్రిందట రచించిన "బాలభారత"మను గ్రంథమున 'ఎప్పటికైన మహాత్మాగాంధిగారి నాయకత్వము క్రిందనే యీ దేశపు రాజకీయమునకు ఖండాంతరప్రసిద్ధి రాఁగల'దని సెలవిచ్చియున్నారు. దేశీయ మహాజనసభనుగూర్చిన విదేశప్రచార మాపివేయఁబడినను పండిత జవహరులాలుగారు చక్కఁగా వాకొనినట్లు గాంధీజీనామమె యిూ దేశమున కొక గొప్ప ప్రచారసాధకముగ నేర్పడినది. మహాకవి రవీంద్రనాథ టాకూరుగారును సర్ జగదీశచంద్రబోసు డాక్టరుగారును మన దేశప్రతిభ నితరదేశములందు విస్తరింపఁజేయుచున్నారు.

గౌరవనీయ వి. జే. పటేలుగా రసంబ్లీ అధ్యక్షుఁడుగ ప్రదర్శించుచున్న రాజనీతి చతురత భారతీయుల రాజ్యపాలనా దక్షత్వమును వేనోళ్ల విశదముచేయుచున్నది. కోస్తా వ్యాపార చట్టమున నేర్పడిన భావభేదములఁ బురస్కరించుకొని పండిత మదనమోహన మాళవ్యాగారును కాంగ్రెసు వాదులఁబోలె శాసనసభలతో తమకుఁ గల సంబంధమును తప్పించుకొని విదేశవస్త్ర బహిష్కారోద్యమమున గంధిజీకి బాసటయగుచున్నారు. సర్ హబీబుల్లాగారి నాయకత్వమున భారతీయ రాయబార సంఘము నానాజాతీయ సభకు పంపఁబడుటయు విట్లీగారి నాయకత్వము క్రింద నేర్పడిన కార్మిక విచారణ సంఘమును ఈ సంవత్సరమునం దెన్నఁదగిన విశేషములేయయ్యు, సత్యాగ్రహోద్యమమున వీని ప్రాముఖ్యము చాల వఱకు తగ్గిపోయినది. హిందూదేశమున కెప్పుడును సామంత పరిపాలనయె తప్ప స్వాతంత్ర్యపాలన ముండ దని దైవజ్ఞ చక్రవర్తి గానాభట్ల శ్రీ కృష్ణాలంకార సిద్ధాంతిగారు తమ జ్యోతిష గ్రంథమున వాకొనినారు. భవిష్యోత్తర పురాణము కాలజ్ఞానము మొదలుగాఁగల గ్రంథములు నీ యర్థమునె ప్రతిపాదించుచున్నవి. నేఁటికి నూరు సంవత్సరముల క్రిందట పారిసు నగరమున ముద్రితమైన "సైకికల్ రీసెర్చి సొసైటీ వారి డిస్కోర్సెసు" అను గ్రంథము నీ యర్థమునె బోధించుచున్నది. చావునకుఁ బెట్టినఁగాని లంకణములకైనఁ బెల దను సామెతతోఁ గాఁబోలు లాహోరు దేశీయ మహాజన సభవారు సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యమును ప్రకటించియుందురు. దేశ మంతయు నిపు డధినివేశస్వాతంత్ర్య సముపార్జనమున కుద్యమించియుండుటచేతనే భారత శాసనసభకు సర్వస్వాతంత్ర్యము (Fiscal Autonomy) ఇదివఱకె యుండె నని చెప్పిన బెన్‌గారి తీయనిమాటల నెవరు నిపుడు విశ్వసింపకున్నారు.

గాంధీ మహాత్ముఁడు నూతనశకోదయము

గౌతమబుద్ధుఁడు చైతన్యుఁడు కబీరు మొదలగు తపశ్చక్రవర్తు లుద్భవించిన భారతవర్షమునందె గాంధిమహాత్ములు నవతరించి తన బ్రహ్మతేజో బలమును రాజకీయ ప్రయోజనములకుఁ గూడ వినియోగించి రాజకీయాందోళనా చరిత్రమున నూతన శకోదయమునకు ప్రథమావతారకారణభూతుఁడుగ వెలుఁగుచున్నాఁడు. ఈతని సత్యాగ్రహప్రస్థానము శ్రీరామచంద్రుని వనవాసస్వీకారమును సిద్ధార్థుని సంసార పరిత్యాగమును ధర్మరాజాదుల యరణ్యాజ్ఞాతవాసకథలను స్మరింపఁజేయుచు శ్రీయుతులు అరవింద ఘోషువంటి తీవ్ర జాతీయవాదనాయకుల కీర్తిని గూడ నొక మూలకుఁ ద్రోసివేసి, యాతని జీవితకాలములోఁ దప్పక మరి భారతీయరాజ్యాంగాందోళనమునకు ముక్తిలేదను భావము నెల్లయెడల వ్యాపింపఁజేయుచున్నది. శాసనధిక్కార నీతి శంకించువారు గూడ స్వపరిపాలనము సుపరిపాలనము కంటె శ్రేష్ఠ మను రాజ్యాంగకోవిదుల నానుడి నాదలధరించి గాంధి యుద్యమమును సానుక్రోశభావమున పరికించుచున్నారు. కైలాస శిఖరమువలె లోకోత్తరమై వెలుఁగుచున్న భారతీయ సంస్కారమును అహింసాతత్వమను నూతన వ్యాఖ్యానముతో గంధిజీ నవ్య ప్రపంచమున కందించుచు నూతన శకోదయమునకు బీజముల నాటుచున్నాఁడు. అసుర బలము నారాధించు పాశ్చాత్యుల కింతకంటె మరి తరణోపాయము లేదని ఆ దేశజులె యిపుడిపు డంగీకరించుచున్నారు. ఆత్మవిశ్వాసమును ధర్మబలమును విజయమునకు కారణము లనిన ప్రాచీనమహర్షులవచనము లెంతవఱకు సత్యములో తెలిసికొనుటకిదియు నొక మంచియవకాశమే. గాంధీమహాత్ముని యుద్యమమునకాంధ్రదేశమందును సముచిత ప్రోత్సాహము చూపఁబడుచున్నది. దేశభక్త కొండా వేంకటప్పయ్యపంతులు బులుసు సాంబమూర్తి ప్రభృతులు తెలుఁగుసీమయందును శాంతియుద్ధధ్వనిని వినిపింపఁజేయుచున్నారు. వంగదేశమందలి సర్ సురేంద్రనాథమల్లిక్ ప్రభృతులఁబోలి ది.బ. దురుశేటి శేషగిరిరావుపంతులుగారు 60 సం.ర మున ది. బ. కొమ్మిరెడ్డి సూర్యనారాయణమూర్తి నాయుఁడుగారు ప్రభృతులఁ దోడుచేసికొని ప్రజాపక్షముపేర దీని నెదిరింప కృతనిశ్చయులైనారు.

సంఘసంస్కరణ ప్రయత్నములు

హిందూ సంఘమునందలి అస్పృశ్యతను నివారించుటకు గాంధీమహాత్ముఁ డొనర్చిన పరిశ్రమ సంఘసంస్కరణోద్యమమునకు నూతనజీవము నొసఁగినది. హిందూజాతియందలి వర్ణముల న్యూనాధిక్య పద్ధతియు నిపుడిపుడు విద్యాధికుల కేవగింపును జనింపఁజేయుచున్నది. కృత్రిమభేదములు రూపుమాసి మాన్యమగు మానవభ్రాతృత్వము క్రియాపూర్వకముగ సాధింపఁబడవలయునను నుత్కంఠ శాసనసభల మూలమునను వ్యక్తముచేయఁబడినది. అంటరానితనమును తీసివేయించుటతోపాటు స్త్రీలయిక్కట్టులఁగూడ చట్టరూపమున నివారింప జయకరుగా రుద్యమించినారు. వారసత్వము దత్తస్వీకారము మున్నగు విషయములందు స్త్రీజనులకుఁగల యిబ్బందులఁ దొలఁగింపనిపు డాలోచనలు సాగుచున్నవి. స్త్రీల వివాహ వయోనిర్ణయమునకై రా. సా. హరవిలాస శారదాగా రుపపాదించిన చట్టము చివరకు శాసనరూపమును దాల్పక తప్పినదికాదు. సనాతన వర్ణాశ్రమధర్మ పరాయణుల యడ్డంకు లరణ్యరోదనముగనే పరిణమించినవి. పునస్సంధాన వయోనిర్ణయమునకును కొలఁదిదినములయందు చట్ట ముపపాదింపఁబడు సూచనలు గానవచ్చుచున్నవి.

మదరాసు రాజధాని విషయములు

దక్షిణఆఫ్రికా యేజంటుజనరలుగఁ బనిచేయుచున్న సర్ కూర్మా వేంకటరెడ్డినాయఁడుగారి కీమధ్య సంభవించిన వ్యాధి నివారణమై మరల వా రాయుద్యోగమును స్వీకరింపఁ బ్రయాణమైనారు. మదరాసు హోంమెంబరు గా. సర్ మహమ్మదుఉస్మాన్ సాహెబు బహద్దరువారి కింకొక సంవత్సర మధికారమును వహించునట్లు శ్రీ సార్వభౌము లుత్తరువును సాదరుచేసినారు. అణ్ణామలై విశ్వకళా

పరిషత్తు స్థాపకులు గౌ॥ సర్ అణ్ణామలై శెట్టిగారికి దొరతనమువారు వంశపారంపర్యముగ 'రాజా' బిరుదము నను గ్రహించినారు. శ్రీమాన్ ఏ. రామస్వామి మొదలియారుగారు మరల మదరాసు కార్పొరేషను అధ్యక్షుడుగ నెన్నుకొనఁబడుటయేగాక రాజ్యసభకును సభ్యుఁడుగ నెన్నుకొనఁబడినారు. మద్యపాననిషేధ ప్రచారమునకు అభివృద్ధిశాఖా మంత్రి గౌ॥ ఎన్. ముత్తయ్య మొదలియారువారు నెలకొల్పిన సంస్థ లితరరాష్ట్రముల మంత్రుల కాదర్శములుగ స్తుతింపఁబడుట మదరాసురాజధాని కంతటికిని ఖ్యాతిని సమకూర్చుచున్నది.

నెల్లూరునం దత్యంత జయప్రదముగ జరిగిన 11వ రాష్ట్రీయ బ్రాహ్మణేతరసభ కధ్యక్షతవహించిన డి॥ బ॥ బొల్లిన మునిస్వామి నాయుఁడుగారే రానున్న సంవత్సరపర్యంతము జస్టిసుపక్ష నాయకులుగ నేకగ్రీవముగ నెన్నుకొనఁబడిరి. శ్రీయూత ఏ. రామస్వామి మొదలియారువారి యధ్యక్షతక్రింద మైసూరు నగరమున నారాష్ట్రీయ బ్రాహ్మణేతరసభ దిగ్విజయముగ జరిగి మరల సభ సమావేశమగుపర్యంతము శ్రీవారు నాయకపదవియం దుండ తీర్మానింపఁబడినది. ఇటీవల బొంబయినగరమున సమావేశమైన అఖిలభారత బ్రాహ్మణేతర సంఘసభకు సుప్రసిద్ధ బ్రాహ్మణేతరనాయకులు సర్ ఏ. పి. పాత్రో మహాశయులవా రధ్యక్షతను వహించినారు. ఈ సభయొక్క రెండవ సమావేశము కొలఁదిదినములలో పునహానగరమున జరుపఁబడు నని తెలియుచున్నది. ఇటీవల ఢిల్లీనగరమునందు సమావేశము చేయఁబడిన అఖిలపక్ష సభకును సర్ పాత్రోగారె యధ్యక్షులుగ వరింపఁబడుటచే బ్రాహ్మణేతరపక్షముయొక్క ఖ్యాతి నన్యపక్షముల వా రిప్పుడిప్పుడు బహిరంగముగనే అంగీకరించుచున్నట్లు విశ్వసింపవచ్చును. మదరాసుశాసనసభయందు 6 ఏండ్లు సభ్యులుగను మదరాసు పురపాలకసంఘమందు 7 ఏండ్లు సభ్యులుగను 1 ఏడు అధ్యక్షులుగను బ్రాహ్మణేతరనాయకులలో నొకరుగను నుండి అత్యంత శ్లాఘాపాత్రముగ దేశసేవయొనర్చి అంత్యదశలో మదరాసు స్మాలుకాజుకోర్టు జడ్జిగా పనిచేసిన డి॥ బ॥ ఓ. తణికాచలము శెట్టిగారును, 6 ఏండ్లు మదరాసుశాసనసభా సభ్యులుగను చిరకాలము కర్నూలు జిల్లాబోర్డుప్రెసిడెంటుగనునుండి దేశసేవయొనర్చి,తుదకు ధర్మాదాయములబోర్డు అధ్యక్షులుగ పనిచేయుచుండిన డి॥బ॥ సి. వి. రంగారెడ్డిగారును, జస్టిస్పత్రికా సంపాదకులుగఁ బనిచేసిన ఓ. ఎన్. రామన్ పిళ్లెగారును, ఢిల్లీ మదరాసు శాసనసభలయందు కొంతకాలము సభ్యులుగనుండి దేశసేవయొనర్చిన దొడ్డప్పనాయకనూరు సంస్థానాధీశులగు దక్షిణాంధ్రప్రముఖులు శ్రీ వి. రామభద్ర నాయఁడుగారును మరణించుట మదరాసురాజధాని కంతటికిని నష్టమును గూర్చుచున్నది.

బ్రాహ్మణేతర
కోద్యమము

అనేక వ్యాఖ్యానముల రచించిన మహామహోపాధ్యాయ కళాప్రపూర్ణ వేదము వేంకటరాయశాస్త్రుల వారియొక్కయు కల్లూరి వేంకటరామ శాస్త్రుల వారియొక్కయు మరణములు ఆంధ్రభాషకును ఆంధ్రదేశమునకును మిక్కిలి నష్టమును గలిగించినవి. ఆముక్తమాల్యద శ్రీకృష్ణదేవరాయలరచితము గాక పెద్దనామాత్యకృతమని వాదించిన వేదము వేంకటరాయశాస్త్రిగారి వాదముతోఁ గాని, బాలవ్యాకరణము చిన్నయ సూరి గారి కృతము గాక శిష్టు కృష్ణమూర్తిశాస్త్రి కృత మని సాధించిన కల్లూరి వేంకటరామ శాస్త్రిగారి తర్కముతోఁ గాని మాకు సానుభూతి లేకపోయినను, వారి యఖండ సాహితీ జ్ఞానము నుగ్గడింపకుండ వారి మరణమునకు విచారమును దెలుపకుండ ప్రసంగమును ముగింపఁ జాలము. దేశోద్ధారక కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావు పంతులవారి యాజమాన్యమున రంగూనులో సమావేశమైన ఆంధ్రమహాజన సభయు గౌ॥ సి. వి. నరసింహరాజు గారి అధ్యక్షత క్రింద బెజవాడలో నీ మధ్య జరగిన ఆంధ్ర కృష్ణా పత్రికల సన్మానోత్సవము నాంధ్రాభ్యుదయమం దీసంవత్సరమున నెన్నఁదగినవిషయములుగఁ గన్పించుచున్నవి. ప్రొఫసర్ రాధాకృష్ణగారికి ఆక్సుఫర్డు విశ్వవిద్యాలయమునం దేర్పడిన స్థాన మాంధ్రప్రతిభను ఖండాంతరములకుఁ జాటుచున్నది. ప్రత్యేకాంధ్ర రాష్ట్ర మేర్పడిన నింకను తెలుఁగువారి ప్రతిభ విస్తరింపఁగలదు.

ఆంధ్ర దేశము
వివిధ విషయములు

అల్ప సంఘములకు సముచిత ప్రాతినిధ్య ముండవలయు నని కొంత మంది రాజకీయ నాయకులు చేయు వాదము క్రియారంగమును దర్శించుచుండె ననుట కామధ్య ఢిలీనగరములోఁ గూడిన అల్పసంఖ్యాక సంఘసభయె నిదర్శనము. సైమను కేంద్రోపసంఘసభ్యు లగు రా॥ బ॥ ఎం. సి. రాజాగారు నీ విషయమున శక్తి వంచన లేని కృషి యొనర్చుచున్నారు.

మైనారిటీ జాతుల
రక్షణ

పరమేశ్వరానుగ్రహమున ప్రమోదూత సంవత్సరాది సంచికను గూడ ప్రచురించి పాఠక మహాశయులకు సమర్పింపఁ గలిగినాము. ఈ మా యుద్యమమునకుఁ దోడ్పడిన వ్యాసకర్తలకును చిత్రపటముల నంపిన మహనీయులకును కృతజ్ఞులము. రాధాప్రథమపాఠపటమును మనోజ్ఞముగ చిత్రించి మా కుచితముగ నొసంగిన రాజమహేంద్రవర వాసిని శ్రీమతి ఆర్. కృష్ణాభాయమ్మ బి. ఏ., ఎల్. టీ., గారికి ప్రత్యేకముగా మా కృతజ్ఞతాభివాదము లర్పించుచున్నాము.

ప్రమోదూతసంవత్సరము జనాళికి ప్రమోదూతగాఁ బరఁగునట్లు నిఖిల విశ్వ నిర్మాణ కారణభూతుఁ డైన పరమాత్ముఁ డనుగ్రహించుఁగాక!

సర్వేజనా స్సుఖినో భవంతు!

పింజల సుబ్రహ్మణ్యము శెట్టి,
పత్రికాధిపతి.

శ్రీ కొల్లకూరి గోపాలరావుగారి సుప్రసిద్ధకావ్యములు చూచితిరా?

కొలఁది ప్రతులుమాత్రమే కలవు, కొనఁ ద్వరపడుఁడు!

వాల్మీకి — మూలకథ ననుసరించి ... నాటకము. ... రూ. 1.

వసంతసేన — సంస్కృతాంధ్ర సాహిత్యసంప్రదాయసమ్మిళిత మైన ప్రౌఢఖండ కావ్యము. ... "కావ్యప్రశంస"యు, ... "లఘుటీక"యు సమాల్యములు. అ. 14.

నీతికథాసంగ్రహము — సచిత్రము, సటిప్పణము. విద్యార్థులెల్లరు తప్పక పఠింపఁదగిన పుస్తకము. చిన్న చిన్న పద్యములు; చక్కని చక్కని ధారాళమైన సులభశైలి. అ. 4.

అపూర్వసంఘసంస్కరణము — ఆంధ్రవాణి కభినవాలంకారము, ... "యమ్ళత గ్రంథము". అ. 12.

చంద్రరేఖావిలాపము — ... హాస్యప్రబంధరాజము. ... అ. 14.

ఈ యైదు పుస్తకము లొకేసారి కొనువారికి పోస్టేజి చార్జి లేదు.

ప్రకాశకులు: విశల్యాడిపో — 4, ఆచారప్పన్ సందు, జార్జిటవును, మదరాసు

పి. ఆర్. జనార్దనంనాయుడు, ఒంగోలు, (గుంటూరుజిల్లా.)

ఇంద్రజాల మహేంద్రజాలము — ఈగ్రంథములో జర్మనీ గారడీ, హస్తలాఘవము, ఆంగ్ల ఇంద్రజాలము, మంత్రశాస్త్రము, భూతవైద్యము, యంత్రములు, చీట్లపేక తమాషాలు, వినోదవిద్యలు, మనుష్యుని మాయముచేయుట, మిడిచెట్టును పుట్టించుట, శిరముతో సమాధియగుట, శిరములేని తలచేత మాట్లాడించుట, గాలిలో మనుష్యుని నిలుపుట మొదలగు విచిత్రము లున్నవి. ... మేజిక్ చేయగలరు. వెల రూ. 4-0-0.

చమత్కారగణితము — (అగ్రూప్ డు) ఇందులో విచిత్రవినోదమనోగణితములు, సమస్యలు, చిక్కుప్రశ్నలు, యుక్తితమాషా లెక్కలు, గణితావధానము గలవు. దీనిచదివిన తెలివికలుగును. వెల రూ. 1. పోస్టేజి వేరు.

మంత్రించి, అద్భుతమైన క్రియతో తయారుచేయబడిన

సంజీవి తాయతు — విచిత్రశక్తిగల దీనిని ధరించుకొనిన గొప్పవారిదయ, కార్యసిద్ధి, ధనలాభము, వ్యాపారవృద్ధి, న్యాయస్థలములలో అనుకూలము, పరీక్షలలో జయము, ఉద్యోగము చేకూడుట, అదృష్టము మొదలైనవి కలుగును. ప్లేగు కలరా, స్ఫోటకములు సోకవు. ... గండములను తొలగించును. ఆరోగ్యము, బలము, తెలివి, అందము నిచ్చును. ఇది అనేకమందిచే మెప్పుపొందినది.

తాయతు 1-కి రూ. 1-8-0, 4-కి రూ. 4-0-0, 12-కి రూ. 9-0-0, పోస్టేజి యినాం.

"Justice"

THE ONLY DEMOCRATIC DAILY OF THE PROVINCE

To Subscribe for "Justice" is to subscribe to Social Democracy

and

To advertise in "Justice" means to prosper in business.

For rates of subscription and advertisement

Apply to:— Manager,
"JUSTICE,"
14, MOUNT ROAD, MADRAS.

సర్వజనుల పొగడ్తలను, నమ్మకమును పొందినది

దేశమునందలి విద్యాధికులును, బుద్ధిశాలురును, నిష్పక్షపాతముగ అభిప్రాయమునిచ్చు గొప్పవారి చేతను, ప్రజలయొక్కయు, ప్రభుత్వము వారియొక్కయు గౌరవమును బడసినట్టి గా అందరు విశ్వాసంతో తమిళ నాడు ఆయుర్వేదిక్ ఫార్మసి లిమిటెడ్ వారిని, అద్దాని సుప్రసిద్ధ వైద్యులగు భిషగ్రత్న పండిట్ ఇ. యస్. గోపన్ గారిని పొగడియున్నారు. సర్వవిధములైన జనులు అనగా లా అధికారులు, రాజ్యాంగవేత్తలు, రాజకీయవేత్తలు, పత్రికాసంపాదకులు, వ్యాపారస్థులునుగూడ మా సుప్రసిద్ధ బలవర్ధకమగు "కాయసిద్ధి మకరధ్వజ" (రిజిస్టర్డు) మాత్రలను, మరి యితర ఔషధములను కొనియాడియున్నారు.

ఈక్రింద తెలుపబడిన గొప్పవారిసర్టిఫికేటులను బడసియున్నది:—

1. సర్ కె. వి. రెడ్డినాయుడు గారు, బి. యే. బి. యల్. గతమంత్రి, ప్రస్తుతం కేంద్రప్రభుత్వముతరఫున దక్షిణాఫ్రికా ఏజెంటు జనరలు.

2. శ్రీ. దివాన్ బహదూరు సర్ ఎస్. కృష్ణనాయరు గారు, మద్రాసు ప్రభుత్వపు లా మెంబరు.

3. ఎ. రంగస్వామిఅయ్యంగారు, బి. యే. బి. యల్., "హిందూ" పత్రికా సంపాదకులు, మద్రాసు.

4. గౌ. ఎ. రామస్వామి మొదలియారు అవర్ గళ్ బి. ఎ. బి. ఎల్. ఎఫ్. ఎం. యు, మద్రాసు కార్పొరేషన్ అధ్యక్షులు, కౌన్సిల్ ఆఫ్ స్టేట్ సభ్యులు.

5. గౌ. రావుబహదూరు, సి. వి. నరసింహరాజు గారు, మద్రాసు శాసనసభాధ్యక్షులు.

6. గౌ. ఎస్. ఆర్. వేంకటసుబ్బయ్యర్ మద్రాసు సుప్రసిద్ధవ్యాపారి.

7. గౌ. యస్. ముత్తయ్య మొదలియారు గారు, బి. యే. బి. యల్. ఆరోగ్యశాఖ మంత్రి.

8. దివాన్ బహదూరు పి. వేంకటరంగారెడ్డిగారు, మద్రాసు హిందూ రిలిజియస్ ఎండోమెంటు బోర్డు అధ్యక్షులు.

9. శ్రీ. మాధవరావు గారు, కమీషనరు, హిందూదేవాదాయమునబోర్డు.

10. కల్లికోట, ఆటంగడ రాజాగారును, కొల్లంగోడు రాజాగారును.

11. రావుబహదూరు పి. టి. కుమారస్వామిశెట్టిగారు, బి. యే. మద్రాసు కార్పొరేషన్, కౌన్సిల్ సభ్యులు.

12. దివాన్ బహదూరు ఎ. యమ్. యమ్. మురుగప్పశెట్టియారు గారు, బ్యాంకరు నాటుకోట నగరత్తార్, అసోసియేషన్.

బలము! **కాయసిద్ధి మకరధ్వజము** శక్తి!!

(రిజిస్టర్డు)

గొప్ప బలమునిచ్చు మాత్రలు.

ఈ యౌషధమువలన తప్పక నరములబలహీనత, రక్తహీనత, జ్ఞాపకశక్తి తగ్గిపోవుట, పాండురోగము, ఉబ్బసము, క్షయ, చపలము, మరి యితర కడుపులోని వ్యాధులు, ఆకలితగ్గిపోవుట, అతిసారము, రక్తవిరేచనములు, కలరా, జ్వరములు, ఇంద్రియనష్టము, పురుషత్వముతగ్గుట, నపుంసకత్వము నష్టు, మరి యితర ముఖవ్యాధులు, చర్మవ్యాధులును కుదురగలవు. హిందూదేశమునందు వైద్యులందరిచే కొనియాడబడినది.

20 రోజుల ఔషధమగు 40 మాత్రల సీసా 1-కి రు 10-0-0.

మహాకాయామృతం (రిజిస్టర్డు)

స్త్రీలపాలిటి వరప్రసాదిని

స్త్రీలకుండు వ్యాధులను, అనగా బహిష్ఠుస్రావము హెచ్చుగను కొలదిగను స్రవించుట, స్రవించునపుడు బాధకలుగుట మొదలగు సర్వవిధములైన వ్యాధుల కుపయోగపడును. ఒక సీసా రు 3 మాత్రమే.

ఈ తర ప్రసిద్ధ తరములు రహస్యముగ నుంచబడును. భిషగ్రత్న డాక్టరు ఇ. యస్. గోపన్ గారి (ప్రఖ్యాతిగాంచిన నాడీపరీక్షాజ్ఞాని, వైద్యాధికారి, డైరక్టరు) వలనాలోచింపనగును.

తండిక ఇ. శ్రీనివాసాచారి (వైద్యుడు, మేనేజింగు డైరక్టరు)

తమిళనాడు ఆయుర్వేదిక్ ఫార్మసీ లిమి.,

4, గోవిందప్పనాయకన్ వీధి, పోస్టుబాక్సు 278 మద్రాస్.

హిందూదేశమంతటను ఏజంట్లు కావలయును.

త్వరపడుడు. క్యాటలాగు ఉచితము.

The Austin Seven

బేబీ ఆస్టిన్ అనబడు ఆస్టిన్ 7 [illegible] ప్రసిద్ధిగాంచినది. ఒక గ్యాలనుకు 50 మైళ్లు పోవును. [illegible] తక్కువ. ఇండియాయందంతట వేలకొలది [illegible] బడుచున్నవి.

సోల్ ఏజెంట్లు:

సౌత్ ఇండియా మోటార్ కంపెనీ,

మౌంటు రోడ్డు, మదరాసు.

రగ్బీ బస్సులకు వ్యారెంటు కారులకు ఏజెంట్లు.

ప్రకటనా ప్రగల్భము కాదు

ఆరంభమునుండి అంతమువరకు గల 15 క్లెయిములకు రు. 500 లు చెల్లించబడుచునే యుండును.

ఇంతకు మీరు చెల్లించు రొక్కము సగటున రు. 10-8 మాత్రమే.

కావున మా ఉచిత భీమాపద్ధతి కుటుంబ రక్షణమునకును పెట్టుబడికిని అద్వితీయమైనది.

సదరు స్కీముయొక్క వివరములు

1. వైద్యపరీక్ష లేదు. 18, 55 ఏండ్ల మధ్యప్రాయముగల వారందరు పాలసీదారులు కావచ్చును.

2. నెలకు రు. 1 చొప్పున 12 సంవత్సరములు కట్టవలెను.

ఏజెంట్లు కావలెను.

వివరములకు ఇతర విషయములకు వ్రాయుడు.

ది స్టార్ ఆఫ్ ఇండియా

I & G అస్యూరెన్సు కో, లిమిటెడ్

23, సెకండ్ లైన్ బీచ్, మదరాసు

డాక్టరు టి. ఎం. నాయరుగారు

గౌ॥ ఏ. రామస్వామి మొదలియారుగారు, బి. ఏ., బి. ఎల్.

దివంగతులైన డాక్టరు టి. ఎం. నాయరుగారి విషయమున నా యభిప్రాయమును ప్రకటించుటకు సమదర్శిని సంపాదకులు నన్ను కోరిరి. దక్షిణభారత సుప్రసిద్ధనాయకులయం దొకరగు నట్టి మహనీయుని గుణగణాతిశయముల వివరింపగలంత చిరపరిచయము వారితో నాకు లేకపోయినను, వారి జీవితమునందు పరమోత్కృష్టదశ యనందగునట్టి వారి యాఖరురోజులలో వారివిషయమున నేనెరింగినంత ప్రకటింపవలయునను నుత్సాహప్రాబల్య ప్రేరేపణమువలన నియ్యెడ నొక్కింత వ్రాయ సాహసించుచున్నాను.

బ్రాహ్మణేతరమహోద్యమారంభదశయందుండి దివంగతులైన డా॥ టి. ఎం. నాయరుగారిని నేనెరుంగుదును. అంతకు పూర్వము సైతము వారితోడ నాకు పరిచయము లేకున్నను, నా విద్యార్థిదశయందు వారి సింహగంభీర ముఖవికాసమునకు, వారి సముచిత యుక్తియుక్త సంభాషణమునకు, అభిప్రాయ నిర్భయ ప్రకటనమునకు గంభీరమైన తీవికి ఆశ్చర్యచకితుడనై యానందించుచుండెడివాడను. ఆరోజులలో ఇప్పుడు లాకాలేజి టెన్నిసు క్రీడారంగ మున్న స్థలమునందు డా॥ టి. ఎం. నాయరుగారు వంగదేశ విభజనమును తత్సందర్భమున అప్పటి లెఫ్టినెంటుగవర్నరు సర్ బామ్ఫీల్డుఫుల్లరు గారు సాదరుచేయించిన ప్రకటనను ఖండించుచు ఒక మహాసభయం దుపన్యసించిరి. నే నాసభ కేగియుంటిని. వారి నిరర్గళ గంభీరోపన్యాస ధోరణియు, ఫుల్లరు ప్రకటనమును వారు ఖండించిన తీవ్రతరవైఖరియు ఆసభ కేగిన సహస్రాధిక విద్యార్థులమగు మాకందరకు నొడలు పులకరింపజేసెను. అమందావేశము నతిశయింపజేసెను. ఆ రాజకీయవిశారదు నభినుతించుచు మరలితిమి. అటువలె డాక్టరు టి. ఎం. నాయరుగారి గంభీరోపన్యాసముల నాలకించి యానందింపగల భాగ్యము నా కనేకసందర్భములయందు లభించెను. జస్టిసుపత్రికా సంపాదకులై వా రొనరించిన ఘనకార్యములు వర్ణనాతీతములు. సదరు పత్రికావాచకుల కిప్పటికిని వారి నిరుపమాన అభిప్రాయప్రకటనము, వారి యపూర్వరచనావిధానమును, విమర్శకులకు వారు సమకూర్చు పరిహాసాస్పద పరిస్థితులును జ్ఞాపకముండును.

డా॥ నాయరుగారు తా ముపన్యసించు ప్రతివిషయమునందును సంపూర్ణ జ్ఞానముకలిగియుండుటయే వారియందలి ప్రతిభావిశేషమనదగును. వారు ప్రధాన విమర్శకులై యుండిన మునిసిపల్ సంఘమునందు, వారి యుపన్యాసములయం దత్యంత విషయవిస్తారముండుటయెగాక ప్రతివారికిని చక్కగ బోధపడునట్లు సులభశైలియందు ప్రకటింపబడుటవలన అందరు సావధానులై యాలకించెడివారు. అనుభవజ్ఞులను సైతము దిగ్భ్రమింపజేయు సందిగ్ధ విషయములు వారి నిరుపమాన విజ్ఞాన కౌశలయుక్తమగు వ్యక్తీకరణమువలన సర్వసామాన్యములై సులభ గ్రాహ్యములగుచుండెడివి. నగరముయొక్క ఆరోగ్య సమస్యలు, ఇంజనీరు సమస్యలు మున్నగునవి యన్నియును, ప్రతిసభ్యుడు తా నధికారముతో వాదించగల సామర్థ్యముకల దనుకొనునట్టి సామాన్య విద్యాసమస్యవలె, తరచి తరచి విమర్శింపబడుచుండెడివి. స్థానిక చట్టసభయందు వారు కొలది కాలము మాత్రమే సభ్యత్వము నలంకరించియుండినను సందర్భ వశమున వా రెవరినైనను తీవ్రతరముగ విమర్శింప తటస్థించినపుడు, సదరు విమర్శకులోనైన వారు సైతము వారి యుపన్యాసములను సావధానముగ నాలకించుచుండెడివారు. నూతన మునిసిపాలిటీల చట్ట సవరణ సందర్భమున వా రొనరించిన యమోఘసేవను అప్పటి వాదోపవాదముల నాలకించినవా రెన్నడు మరువజాలరు. ఒకానొక సందర్భమున ప్రభుత్వమువా రేదియో యొక విషయము నుపపాదింపగా, డాక్టరు నాయరుగా రద్దానిని తీవ్రతరముగ ప్రతిఘటించిరట. తత్క్షణము దొరతన మద్దాని నుపసంహరించుకొనెనట. అప్పుడు డా॥ నాయరుగారు ఫలహారశాలకు పోవుచుండగా, "మీ విమర్శనాపాతమువలన ప్రభుత్వమును పొడిచేసితి"వని యొక సభ్యుడు సూచించెనట. అందులకు డాక్టరు నాయరుగారు ప్రత్యుత్తరమిచ్చుచు, "ఔను కాని ధూళిరేగుచున్నది" అనిరట.

వారి యవసాన కాలమునందు వర్తమానాందోళనము వంటి తీవ్రతర రాజకీయాందోళన మాసేతుహిమాచలపర్యంతమావరించియుండెను. ఆకాల గోపాలము సెలాంయాలు కోలాహలమునం డావేశపూరితులై చెలరేగుచుండెను. ఆరోజులలో

సదరు హోంరూలు వర్గములే దేశభక్తియుతము లనబడుచుండెడివి. ఆయుద్యమ నాయకులకు పూర్ణకుంభములు హారతులు ఎల్లయెడల సమర్పింపబడుచుండెడివి. డాక్టరు బెసెంటుగారు కేవలము మకుట మాత్రలోపము తప్ప, యావద్భారతమునకు కాకున్నను దక్షిణభారతమున కంతకు రాణిగానుండెను. అట్టి సందర్భమున ఆ ప్రవాహముతో పాటు పోవుట కెంతయు సులభముగా నుండినను, డాక్టరు నాయరుగారికది రాజకీయముగను సాంఘికముగను అక్రమ విధానమని స్ఫురించినందున సుస్థిరముగ పరాఙ్ముఖత్వమును గల్గించెను. డాక్టరు బెసెంటుగా రప్పుడు అత్యంత శక్తిసంపన్నయై పలుకుబడి కలిగియుండినను డాక్టరు నాయరుగా రామెను నిర్భయముగ ప్రతిఘటించి, థియసాఫిక్ ఉద్యమమునందలి కొన్ని లోపముల యసాంచిత్యమును ప్రకటించి యామెయొక్క రాజకీయాభిప్రాయములను వెఱ్ఱినమ్మకములను పరిహసించుచుండిరి. ఈ సందర్భమున డాక్టరు బెసెంటు అభ్యుదయోన్మూలనమును గురించి వారు ప్రకటించిన వ్యాసపరంపరలు, వారు ఆవిడ ప్రజాహిత, రాజకీయ జీవితమున గావించిన విమర్శనలు, హోంరూలు సమితియొక్క విపరీత సాంప్రదాయమునకు వారొనరించిన వ్యక్తీకరణము వారిని న్యాయస్థానమువరకీడ్వగలిగినవి. అనేక పర్యాయములు డాక్టరు బెసెంటుగారును ఆమె యనుచరులును వారిపై అభియోగములను కొనితెచ్చిరి. కాని సింహ సదృశుడగు నా దేశభక్తుడిట్టి బెదరింపులకు లొంగునట్టి సామాన్యుడు కాడు. ఈ బెదరింపులవలన వారికి మరింత యుత్సాహ మతిశయించెను. ఇట్టి ప్రతిఘటనలవలన, సమంజసమని వారికి స్ఫురించిన విషయమునందు వారికి మరింత పట్టుదల కలిగెను. రమారమి 15 ఏండ్ల యనంతర మిప్పుడు ప్రజాసామాన్యమునందు కొందరకైనను వ్యవహారములను చక్కగ పరిశీలించి, భవిష్యత్పరిస్థితులను గమనించి, దేశాభ్యుదయమున కనుకూలమగు కార్య మొనరింపగల యభిప్రాయ ముండెనేని, అట్టిది ప్రజాహిత జీవనమునందు యథార్థమగు ధైర్యము నుద్బోధించి మార్గ ప్రదర్శకులైన డాక్టరు నాయరుగారు పెట్టిన భిక్షయని యెంచదగును. డాక్టరు నాయరుగారు తాత్కాలి కాందోళనా ప్రోత్సాహమనస్కులు గారు. వారికి సమష్టి సత్వాధికారము సరిపడదు. తుపాను ఎదురెక్కి వచ్చుచున్నను వారు లొంగజాలరు. తుద కెట్లైనను తుపాను పోయి ఆకాశము నిర్మలము కాక తప్పదనియు, అప్పు డాతుపాను నిర్జింపగలిగినవారు తమ యభిప్రాయములే యుక్తములని లోకుల కెరింగింప గలుగుదురనియు వారి దృఢవిశ్వాసము. వారి నైతికసాహస మత్యంత విస్తృతము కావున వారి తీవ్రవిమర్శకులైనను వారిని నిరసించనేరరు. ప్రభుత్వసభ్యులు ప్రజాయత్తనాయకులు, హోంరూలుసమితి డిక్టేటరులు, సుప్రసిద్ధులగు విజ్ఞానవిశారదులు, బిషపులు, పాదిరీలు, మౌల్వీలు, హిందూమత విజ్ఞానధనులు వారు పీఠవగేల, ఎవరైనను అక్రమపథావలంబను లగుసెడల తత్క్షణము డాక్టరు నాయరుగారు మొహమాటమికందక వారిని విమర్శించుచుండిరి. అట్టి మహనీయుడు తన కత్యంత ప్రాణప్రియమగు సుద్యమముకొరకు ఖండాంతరములయందు ప్రాణపరిత్యాగ మొనరించెను. వారు దివంగతులగునపుడు నేను చెంతలేకపోయినను అవసానకాలమునం దయ్యెడనే యుంటిని. లండనునగరమునందు వారి మరణవార్త విన్నంత నాగుండెలు ఝల్లుమన్నవి. దేవరాప్లైసు వీధియందు ఆ చిన్న చికిత్సాలయపు కూటమున నర్సు మావద్దకు వచ్చి డాక్టరు నాయరుగారు కాలధర్మమునొందిరని చెప్పినయంత నేనును సర్ కే. వి. రెడ్డినాయుడుగారును ఎట్లు స్తబ్ధులమై చైతన్యవిరహితులమై నిర్జీవప్రతిమలట్లు పడిపోతిమో నా కిప్పటికిని జ్ఞాపకమున్నది.

ప్రజాహితజీవన మత్యంత ముపద్రవకరమై యుండిన రోజులలో డాక్టరు నాయరుగారు తమజీవితమును గడపిరి. అందు ప్రతి నిముషము ఏదియో యొక ఘనకార్యమునిమిత్తము తీవ్రస్పర్థ యొనరింపవలసియుండెను. ఇంతకు నది స్వార్థసంబంధము కాదు. ప్రజాసామాన్యాభ్యుదయముకొరకే. 1892 వ సంవత్సరము వారు ఎడింబరోనగరమున వైద్యవిద్యార్థి జీవితము నుపక్రమించిననాటి మొదలు 1919 వ సంవత్సరము లండనునగరమున కాలధర్మము నొందినంతవరకు వారిజీవితము ప్రజాభ్యుదయ సేవయందే గడపబడెను. ఇంతకాలమును వారు అక్రమమును, అన్యాయమును, నిరోధమును, అసమత్వమును, రాజకీయనిర్బంధమును తీవ్రతరముగ ఖండించుచు ప్రజానురంజకులై యుండిరి. ఏజాతియందైన నిట్టి మహనీయుడు దొరక సన్నిధానమగును. మరి యింకేదేశమునందైనను, కాకున్న నీదేశమునందేని యింతకన్న నదృష్టమగుజాతిని జనించియుండు నెడల డాక్టరు నాయరుగారు కోట్లకొలది ప్రజలకు దైవసమానులై యలరారెడివా రనుటకు సందియములేదు. మానవబంధవిమోచనులని కీర్తిని పొందియుందురు. కాని వారి కంతయదృష్టము లేకపోయెను. వా రొక సామాన్యవర్ణమున జన్మించిరి. అయిననేమి పోయె, వారు మహోద్ధారకు లనియు, సుప్రసిద్ధ ప్రజాస్వామికాశయ రాజనీతిజ్ఞు లనియు ఇప్పటికిని వారి నభినుతించువా రీ దేశమునం దనేకులు కలరు. అట్టి మహనీయుడు డాక్టరు నాయరుగారు దివంగతులైరి. వారు మృతినొంది యిప్పటి కింతకాలమైనను వారి యద్వితీయ ప్రతిభావిశేష మిప్పటికిని కన్నులకట్టిన ట్లగపడుచున్నది. మన జాతీయస్పర్థలయందు మన కుత్సాహమును ధైర్యమును తాత్కాలిక ప్రజాభావ పరివర్తనాందోళనాదులయందు మనకు సుస్థిరనిర్భయ ప్రచారసత్వము నుద్దీపింపజేయుట కాదర్శప్రాయుడగు నమ్మహనీయుడు చిరంజీవియై యున్నట్లు మనము సంభావింపదగును.

ఇమ్మహాశయుడు 1868 వ సంవత్సరము జనవరి 15 తేదీని తిరూరుగ్రామ ప్రాంతమున ప్రకృతి మలబారుకు సారస్వత నిర్మాత యగు తుంచత్ ఎళుత్తచ్చాన్ జనించిన గృహాంగణమునందే జన్మించెను. చిన్నతనమునందు పాలక్కాడులో ప్రాథమిక విద్యాభ్యాస మొనరించి, అనంతరము మదరాసు ప్రెసిడెన్సీ కళాశాలయందు ఎఫ్. ఏ. పరీక్షయం దుత్తీర్ణులై మదరాసు వైద్యకళాశాలయందు ప్రవేశించి 1889 సంవత్సరమున ఉన్నత వైద్యవిద్య నభ్యసించుటకు ఆంగ్లదేశమునకు వెడలి, 1896 సంవత్సరమునందు ఎం. ఎస్. ఎం. డి. డిగ్రీలను పొంది స్వదేశమునకు వచ్చిరి. వీరు 1919 వ సం॥ ఇంగ్లండు దేవరాప్లైసువీధియం దొక చికిత్సాలయమున మృతినొందిరి.

సరస్వతీబుక్కుడిపో, మెయిన్ రోడ్డు, బెజవాడ.

వారి స్వంత ప్రచురణములు.

బెజవాడ మైలవరం బాల భారతీ నాటక సమాజము వారిచే ప్రదర్శింపబడు నాటక రత్నములు.

	రు.	అ.
ద్రౌపదీ వస్త్రాపహరణము మ. అ.	1	0
కల్నల్ ప్రతాప్ అను కనకమాయ సో. అ.	1	0
శ్రీకృష్ణతులాభారం ము. స.	1	0
భీష్మ బ్రహ్మచారి (సంపూర్ణ భీష్మచరిత్ర) సో. రా.	1	0
చక్కని పడుచుతో బొబ్బిలి యుద్ధము శ్రీ. కృ.	1	0
రాధాకృష్ణ పా. ల.	0	12
పాదుకాపట్టాభిషేకం డిటో	1	4
సత్య హరిశ్చంద్ర బ. ల.	1	0
కృష్ణలీల బళ్లారి పండిత కే. స.	1	4
లవకుశ డిటో	1	4
అనార్కలి (క్రొత్త నాటకము) ము. వెం.	1	0
గయోపాఖ్యానం చి. ల.	0	8
ప్రసన్నయాదవము డిటో	0	8
సావిత్రిసాంగ్సు (స్వరసహితం) పా. శా.	0	12
ద్రౌపదీ వస్త్రాపహరణం సాంగ్సు డిటో	0	12
ప్రహ్లాద సాంగ్సు డిటో	0	12
రాధాకృష్ణ సాంగ్సు చం. కే.	0	12
శ్రీకృష్ణతులాభారం సాంగ్సు డిటో	0	12
రామదాసు బళ్లారి డి. గో.	1	0

ఆంధ్ర నాటకములు.

రసపుత్రవిజయము ఇ. య.	1	0
రాణాప్రతాపసింగు డిటో	1	0
సంపూర్ణ భారతం బళ్లారి పండిత కే. సు.	1	4
చండిక ము. వెం.	1	0
ప్రతాపరుద్రీయము సో. రా.	1	4
అలీబాబా 40 దొంగలు	0	12
తాజ్ మహల్ (జహనారా)	1	0
ధరణికోట సో. రా.	1	4
పార్వతీ గర్వభంగము గంగావతరణము	1	0

	రు.	అ.
కాళిదాసు	1	0
భక్తకబీరు కో. వ.	1	0
పాదుకా పట్టాభిషేకం డిటో	0	12
శాంతామణి బ. కో.	0	12
వృద్ధవివాహము గో. వెం.	0	12
రాధాకృష్ణలీల కం. వెం.	0	12
కృష్ణలీల మ. అ.	1	0
రామదాసు రా. నా.	1	0
పద్మవ్యూహము మ. స.	1	0
కనకతార మా. చం.	0	12
గోమనార బ. కో.	0	12
సంపూర్ణ రామాయణం డిటో	1	4
మహానంద ద్రో. శి.	1	0
శ్రీకృష్ణరాయబారము బ. కో.	1	0
సంగీత శశిరేఖ సో. రా.	0	12
సీత లవ చ. ల.	0	12
సతీ అనసూయ సో. రా.	1	0

బ్రహ్మశ్రీ ఆదిభట్ల నారాయణదాసుగారిచే రచియింపబడిన హరికథలు మావద్ద అమ్మకమునకు సిద్ధముగా యున్నవి. త్వరపడుడు! ఆలసించిన నాశాభంగమగును.

జానకీశపథము	1	0
రుక్మిణీకల్యాణము	0	12
హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము	0	12
మార్కండేయచరిత్ర	0	12
భీష్మచరిత్ర	0	8
అంబరీషచరిత్ర	0	8
గజేంద్రమోక్షము	0	8
ప్రహ్లాదచరిత్రము	0	6

బి. బాలాజీదాసుగారిచే రచియింపబడి మావద్ద అమ్మకమునకు సిద్ధముగా యున్న హరికథలు.

సంగ్రహ రామాయణము	1	0
కుశలవవిజయము	0	8

	రు.	అ.
గయోపాఖ్యానము	0	8
ప్రియంవదాచరిత్రము	0	6
జయప్రద లేక పురూరవ	0	8
త్రిశంకు విజయము లేక హరిశ్చంద్ర	0	8
నలచరిత్ర	0	8
సీతాకల్యాణము	0	8
రుక్మాంగద లేక ఏకాదశీ మహాత్మ్యము	0	8
శశిరేఖాపరిణయము	0	8
దయాకరవిజయము	0	8
ద్రౌపదీ మాన సంరక్షణము	0	6
పురందరదాసు చరిత్రము	0	6
సూరదాసు చరిత్రము	0	6
కుచేలోపాఖ్యానము	0	6
హరిభక్తి హాసమంజరి మొదటిభాగం (పద్యములు)	0	6
డిటో 2-వ భాగం (కీర్తనలు)	0	6
జ్ఞానానందదాయిని (పద్యములు)	0	6
రామదాసుచరిత్ర చల్లా రాము లింగయ్యగారి విరచితము	0	6

నవలలు.

వనదుర్గము సో. రా.	1	0
తపోవనము డిటో	1	0
జపమాలిక డిటో	1	0
శకుమార్య పా I	1	0
శకుమార్య పా II	1	0
శకుమార్య పా III	1	0

స్త్రీల పాటలు.

ఘాలి సుబ్బారావుపాటలు	0	12
డిటో ద్వితీయభాగం	0	12
వేడుక పెండ్లి పాటలు	0	8
మహిళా మనోరంజని	0	5
అధ్యాత్మ రామాయణ కీర్తనలు	0	8

ఇంకా అనేక కవులు రచియించిన హరికథలు, నాటకములు, నవలలు, వైద్య గ్రంథములు, జ్యోతిష గ్రంథములు వగైరా గలవు. కోరినవారికి మా కంపెని 50 పేజీలుగల కేట్లాగు వుచితముగా పంపెదము. నేడే కార్డు వ్రాయుడు.

మీరు వ్రాయు ఉత్తరములు విశదీకరించి తెలుగుననయినను, ఇంగ్లీషుననయినను వ్రాయగోరుచున్నాము.

వలయువారు:—సరస్వతీ బుక్కుడిపో,

ప్రొప్రయిటరు, కురుకూరి సుబ్బారావు, మెయిన్ రోడ్డు, బెజవాడ, (కృష్ణాజిల్లా).

దయచేసి వచ్చి చూడుడు

1930 NASH "400"

గొప్ప విజయముయొక్క మేలైన ప్రతిఫలము.

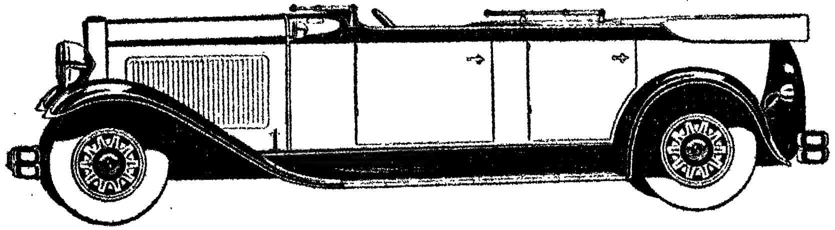

ట్విన్-ఇగ్నిషన్ ఎయిట్

ట్విన్-ఇగ్నిషన్ సిక్స్

సింగిల్ సిక్స్

క్రొత్త 1930 న్యాష్ "400" వంటి మోటారు కారులను చూచుటకు మీరు పరీక్షించుచుంటిరి. వాటిని మించినవి ఏవియు లేకుండునట్లును, ప్రపంచమునందలి రహదారీలయందు నిరుపమానములుగ శ్లాఘింపబడునట్లును నిర్మింపబడియున్నవి. మీరు వాటిని చూచునెడల, నిర్మాణమునందు, ప్రచారమునందు గనుపడు అభివృద్ధి, ఆకార సౌభము, అతి సౌకర్యకరములగు మెత్తలు, ప్రతిభాగముయొక్క గొప్ప పనితనము అన్నియును, మోటారుకారులయందు నూతన సృష్టి పొసగినట్లు స్ఫురింపజేయును. నేడే మరవక 1930 న్యాష్ "400" లను చూడుడు. అఖండ విజయముయొక్క నిరుపమాన ప్రతిఫలములు.

సింగిల్ సిక్స్ లక్షణములు

పెద్ద ఇంజను, 30 % ఎక్కువ శక్తికలిగి—అల్యూమినం అల్లాయి (ఇన్వార్ స్ట్రట్) పిస్టన్లు—గ్రైండ్ తో రంధ్రము చేయబడిన కనెక్టింగ్ రాడ్లు—మొత్తము మెషీనుతో చేయబడిన 7 బేరింగ్ హోలో క్రాంక్ పిన్ క్రాంక్ షాఫ్ట్—టార్షనల్ వైబ్రేషన్ డాంపర్—బిల్ట్ ఇన్, ఆటోమాటిక్ రేడియేటర్ షట్టర్సు—లార్జర్ రేడియేటర్—ప్యూయెల్ ఫీడ్ పంపు—డిహైడ్ కార్బ్యురేటర్ అండ్ ప్యూయెల్ సెపరేటర్, ఆటోమాటిక్ ఛాసిస్ లూబ్రికేషన్, సెల్ఫ్ ఎనర్జైజింగ్ ఇన్టర్నల్ ఎక్స్పాండింగు పూర్తిగా లోపల అమర్చబడిన వీల్ బ్రేక్సు—లవ్‌జాయ్ హైడ్రాలిక్ షాక్ అబ్సార్బర్సు—పొడవైన మట్లపు చట్రము.

ట్విన్ ఇగ్నిషన్ సిక్స్ లక్షణములు

పెద్దదియు, మిక్కిలి శక్తివంతమైనదియునగు ట్విన్ ఇగ్నిషన్, హై కంప్రెషన్ తలలో వాల్వ్‌లుగల ఇంజను, పొడవైన మట్లపుచట్రము ప్రయాణపు సీటు విస్తారముగ అమర్చబడినది, బిల్ట్ ఇన్, ఆటోమాటిక్ రేడియేటర్ షట్టర్సు—ప్యూయెల్ ఫీడ్ పంపు—క్రొత్త అల్యూమినం అల్లాయి (ఇన్వార్ స్ట్రట్) పిస్టన్సు—టార్షనల్ వైబ్రేషన్ డాంపర్—7 బేరింగ్ హోలో క్రాంక్ పిన్ క్రాంక్ షాఫ్ట్—సిలిండర్ ఆల్ ట్యూబ్ హెడ్, వాల్వు ఎవర్ సైలెంటు, ఇంటర్నల్ ఎక్స్పాండింగ్, 4 వీల్ బ్రేక్సు—బీజార్ సెంట్రలైజ్డ్ ఛాసిస్ లూబ్రికేషన్, లూబ్రికేషనులో శాశ్వతముగ అమర్చబడియున్న స్టీల్ స్ప్రింగు కవర్సు—లవ్‌జాయ్ డబల్ ఆక్షన్ హైడ్రాలిక్ షాక్ అబ్సార్బర్సు.

ట్విన్ ఇగ్నిషన్ ఎయిట్ లక్షణములు

క్రొత్త స్ట్రెయిట్ ఎయిట్, ట్విన్ ఇగ్నిషన్, హై కంప్రెషన్ తలలో వాల్వ్‌లుగల ఇంజను—9 బేరింగు హోలో క్రాంక్ పిన్, ఇంటిగ్రల్ కౌంటర్ వెయిటెడ్ క్రాంక్ షాఫ్ట్—అల్యూమినం కనెక్టింగ్ రాడ్లు—అల్యూమినం అల్లాయి (ఇన్వార్ స్ట్రట్) పిస్టన్సు—టార్షనల్ వైబ్రేషన్ డాంపర్, సిలిండర్ ఆల్ ట్యూబ్ హెడ్, వాల్వులెవర్ సైలెంటు, ఇంటర్నల్ ఎక్స్పాండింగు 4 వీల్ బ్రేక్సు—ప్యూయెల్ ఫీడ్ పంపు—బిల్ట్ ఇన్ ఆటోమాటిక్ రేడియేటర్ షట్టర్సు, లూబ్రికేషనులో శాశ్వతముగ అమర్చబడిన స్టీల్ స్ప్రింగు కవర్సు—లవ్‌జాయ్ డబల్ ఆక్షన్ హైడ్రాలిక్ షాక్ అబ్సార్బర్సు, కిటికీలు, తలుపులు, గాలితెరలు అన్నిటికి డూప్లేట్ షాటర్ ప్రూఫ్ ప్లేటు గ్లాసు కలదు.

MEMORIAL LIBRARY
Acc No.
Date
CUDDAPAH

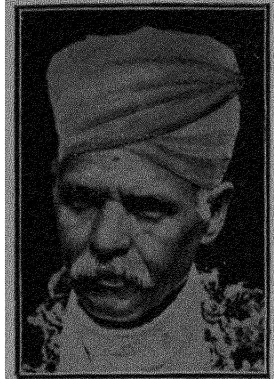

శ్రీ మదనమోహన మాలవ్యా గారు

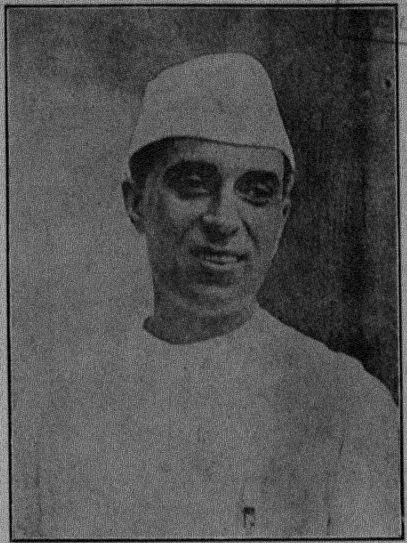

కాంగ్రెస్ ప్రెసిడెంట్ శ్రీ పండిత జవాహర్‌లాల్ నెహ్రూ గారు

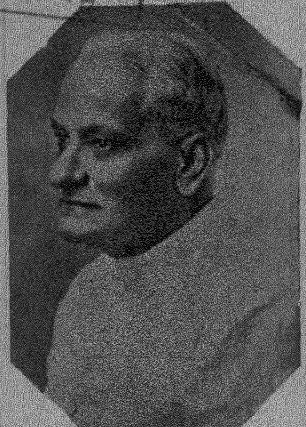

శ్రీ పండిత మోతీలాల్ నెహ్రూ గారు

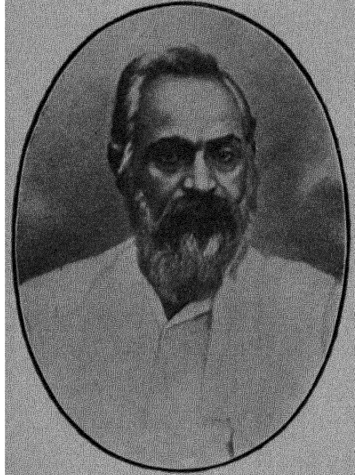

గా॥ అర్యత్మ పటేలు గారు

శ్రీ మహాత్మా గాంధి గారు

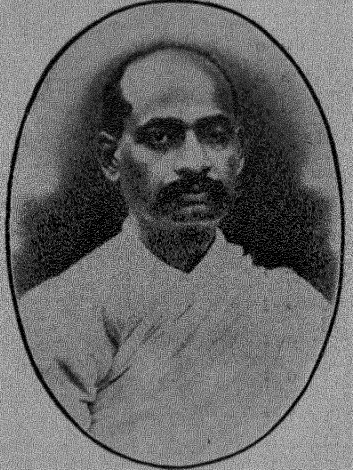

శ్రీ వల్లభభాయి పటేలు గారు

శ్రీ సుభాష్ చంద్రబోసు గారు

శ్రీ జె. ఎం. సేనగుప్తా గారు

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ఉగాది సంకీర్తనము

శ్రీ [illegible] సోదర కవులు

[illegible]

1\. [illegible]

2\. [illegible]

3\. [illegible]

4\. [illegible]

5\. [illegible]

ఆశీర్వచన పద్యములు

శ్రీ కూచి నరసింహము పంతులు గారు బి. ఎ.

ఉ. శ్రీలకు మూలమౌ కలిమి చేడియ సత్కృపఁదాల్చుచు న్జగ
జ్జాలము జాగరూకతను సాఁకుచుఁ దిన్నఁజియించు వారి కే
వేళను గోడు నీడయయి వీడని శ్రీహరి సర్వసద్గుణో
త్తముఁ డొసంగుఁగాత సమదర్శిని కభ్యుదయాభివృద్ధులన్!

క. కమలాపతి సత్కృపచేఁ
బ్రమోదశుభనామ కలిత వత్సరము సదా
సమదర్శినీ సమాఖ్యన్
బ్రమోదభరితాత్మఁగా నొనర్చుం గాతన్!

క. సమదర్శిని దేశజ్ఞే
మమునే కాంక్షించి సమత మదినిల్పుచు, లో
కములోపల సార్థకనా
మముతో మనుఁగాక కీర్తి మహిమాన్వితయై!

సీ. న్యూనాతిరిక్త దోషోపేతకథనము
లాకుండఁ జూచు జాగ్రత్తతోడ
వేయివచ్చినసరె వేయిపోయినసరే
యనృతంబులాడ నస్వాంతముతోడ
వలసిన నర్పింతుఁ బ్రాణంబులేని యు
న్నతిబలనిర్మలదేశ భక్తితోడఁ
బరులలోపంబులు ప్రకటించునప్పుడున
మంజుభాషణ వినమ్రతలతోడ
గీ. స్వసుఖమరయని పరహిత సరతతోడఁ
జాటవలెఁ బత్రికలు; గాన సరిగ నట్లు
నీవు వర్తించి సమదర్శినీ! స్వదేశ
పత్రికావర్గమున కొజ్జ బంతి నగుము!

సీ. ఉరుతమస్స్థితిలో నున్నారు మేల్కాంచి
సాత్వికులై క్రియ ల్సల్పుఁడనుచు
నైకమత్యముబల, మన్యోన్య వైరంబు
దౌర్బల్యమంచెదఁ దలఁపుఁ డనుచు
భోగంబుకంటెను త్యాగమెక్కువ, యది
యిట నట సౌఖ్యంబు నిచ్చునంచు
ముందువారలసుఖంబు నొకింత చూడక
బ్రతికి చచ్చెడువారు పశువులంచు
గీ. లేమిఁ బడియున్న దేశంబు లేవనెత్తి
తల్లిఋణముదీర్పని తనయుఁ డామె
కడుపుచేటంచు మోమోట పడక నీవు
గట్టిగా మనవారికిఁ గఱపు మమ్మ!

సీ. విద్యఁ బామరులకు వెలఁదుల కిడుఁ, డింక
వారి పాటులు వారె పడుదురంచు
నాఁడలి కంగంబుల యోజఁ బ్రజాసంఘ
మునకు వర్ణంబులుఁ బొనరునంచు
నొకయంగమున కగునోగంబుల నెల్ల
బట్టి బాధించి కీడ్పఱుచు నంచు
గుణకర్మములవచ్చు! గొప్పతనము నకు
జన్మాధికత్వంబు చాలదనుచుఁ
గీ. గోడిపుంజులవలెఁ బోరఁ గూడ దనుచు
భారతాంబ నశోకభూ వరుని నాఁటి
సుఖదశకుఁ దెండు! తెం! డంచు సఖలభార
తీయులకు నొక్క చక్కఁగాఁ దెల్పు తల్లి!

పొలములు—పిట్టలు

శ్రీ వడ్డాది సుబ్బారాయుడు గారు

సీ. పూవు పిందెల, వ్రేలు పొడవుఁ గాయల, గొమ్మ
లొరగి పచ్చగ నున్న మిరపచేలఁ
దెల్ల పూగొలల లేఁదీగె లొండొంటితో
పెనసి వాసనగొట్టు వనపచేల
గవ్వగుత్తులవంటి పువ్వుగుత్తులు పూచి
గమగమ వలచు కొత్తిమిరిచేల
మొక్కలై రెక్కొని ముదిరి లేఁబొకాన
మిగుల గమాయించు మెంతిచేల
నలరు జడగట్టికాచిన యావచేల
వట్ర సునుగింజ వెన్నిను వరగచేల
వలుద దుబ్బులు పెనఁగొన్న యులవచేల
లక్ష్మి! నా, నోయనుచునుండె లంకపొలము.

తే. చేడియల కాలి వ్రేలి పిల్లాడిమీఁది
వెండి మువ్వలగుత్తితో వియ్యమొంది
యూదలల బొండుమల్లెల ట్లనుగుపూల
నుల్లసిలు మళ్లఁ బచ్చని యుల్లికోళ్లు.

ఆ. తలను సన్నబెజ్జముల రవపూఁజెక్కి
నట్టి మరకతంపు గొట్టమున్న
చిన్ని తమ్మికెంపుఁ బన్నిరుఁ గొప్ప నా
నొప్పు దుంపతోడి యుల్లికోడు.

ఆ. కూళ యండియుండి గుణవంతుఁడైనట్లు
గొడ్డుటావు చూలుగొన్నయట్లు
కాలమహిమచేతఁ గాబోలు సయ్యారె!
గాజసంబు లూసరమునఁ బండు.

తే. క్రొత్త నిట్రాటి పెనుజట్టు గుడిసెలట్లు
కోసి వనఁగట్టి చేలలో వేసినట్టి
గొప్ప వరికుప్పగములచే నొప్పెఁ బొలము
లూరు చాలక కట్టిన యూరనంగ.

ఉ. ఇంతుల నిద్దపుంగుదుల కీడగు నల్లని మేని కాంతితో
నంతము విచ్చుకత్తెరహొయల్ తలఁపించెడు సోగతోఁకతో
దుంతలమీఁద మేటి రవుతుల్ బలె నిల్చి పొలాలఁబొల్చునే
త్రింతలఁగన్న నాగరుల డెందమమంద ముదంబు నొందదే?

సీ. అభిజనప్రీతిఁ దోయములతోఁ గేదార
ములఁ గొయ్యగాలున నిలుచు నవియు,
నంతరాళమునఁ బొబాడు కీటముల వె
న్నాడి చిత్రముగ వేఁటాడునవియు
గడ్డిగాదము మేయు గొడ్డుగోదలమీఁద
హేరాళముగ గుట్ట మెక్కునవియుఁ,
చీలి తెక్కలకుప్ప కోలలట్టులు పొద్దు
పెటికలై తిప్పన నెగురునవియుఁ,
వెంటులను బట్టి తమలోనఁ గంటువుట్టి
కలయఁబడి మల్లయుద్ధంబు సలుపునవియు
నగుచుఁ బొలముల నానావిహారములను
నేటిరింతలు చూపఱ కింపు సేయు.

ఉ. పొంగుచుఁ గ్రుంగుచుం జనెడు పోతుకరళ్లకు సాటివచ్చుచుం
గ్రుంగిలువేళ నీలలను గొట్టెడు నట్టులు నూఁతవెట్టుచున్
జెంగను తెక్కలన్ ముడిచి తిప్పన రువ్వెడు బాలపోలికన్
ముంగల గడ్డిపిచ్చుకలు ముచ్చటగా నెగురుం బొలంబులన్.

తే. అడ్డవలపన్ని మొగుబంతి బిడ్డలాడఁ
గని యిరుల్ వల నిసి సంజఁ గట్టి యట్లు
యాడు నన తిప్పి తిప్పన నిడములకు
పొఁగిచి గఱులూరఁ బిచ్చుక లెగయుదెంచు.

తే. పచ్చసొకుల గుబురునఁ బర్ణసమితి
తొగరు జిగిపూల చాలునఁ ద్రోటి దాఁగు
నీవు తిన దొంగతిండి దానిమ్మకొమ్మఁ
జిటపటలు దాఁగు వెరవేది? చెనఁటిచిలుక!

తే. కేదు ముక్కునఁ బచ్చని జామపిందె;
గఱడపచ్చలమెడఁ గెంపుఁ గంఠమాల;
చిలుక! నీసూపు తీపైనఁ జెయ్యిదు చేఁదు;
కనుపునకుఁ దిను; తునుమకే కసరులన్ని.

ఆ. అకులందు నైక్యమందు తెక్కలనక్కి
పూలఁగలసిపోవు ముక్కుతోడ,
దళితదాడిమీలతాఫలబీజర
క్నముఁ జిలుక ముచ్చు తస్కరించు.

ఉ. చల్లనిగాలిసూఁగు చిఱుశాఖల హాయిగఁ గూరుచుండి నీ
పిల్లఁ దల్లితో, వగరుఁబిందెలుఁ, బండులు దోరగాయలున్
సల్లపనఁబులందినుచు జామల మామిడి దానిమ్మ నే
కెళ్ల, సజీవహింసలఁ జరింతువు; ధన్యమవీవు కీరమా!

సమదర్శి శతకము

శ్రీ మంగిపూడి వేంకట శర్మ గారు

పూర్వాచారుల మనుచు నపూర్వమహావర్గ మెంకటి మెలకొత్తి సదా
గర్వమున నదరు మన భర తోర్విస్థలి నేమి పాపమో సమదర్శీ.
పూర్వమునకు మొద్దనో పూర్వాచారము వాక్యమున కర్థమెవో
నిర్వచనము గావింపరు నోర్విప్పగ చెప్ప కడకుగన్ సమదర్శీ.
తమతండ్రుల కాలము పూర్వమెం తేక యా పురాణముగ మెం శా
స్త్రము హాయగమో శ్రుతి కాలమెం తత్పూర్వమెం వచింతురా సమదర్శీ.
పుటుకతో నాగరకత పుట్టెను జ్ఞానంబు వృద్ధిపొందిన కొలదిన్
పుట్టె సదాచారము లది గిట్టె తెలివి తొలగి నేటికిటు సమదర్శీ.
పాపము సంస్కారులపై కోపమున వివాహములకుచు మూఁడ పెళ్లి
ళ్లీ పగిది చేయుచుండి రరయా పయిగల మూఢ్యు లయనో సమదర్శీ.
అల్లునిపై పగ గూతురి నల్లన గుంపటిని గురుకున్న నిన్నటు లయనో
బిల్లుపయి కోపమున పసి పిల్లల పెళ్లిళ్లు తగని వే సమదర్శీ.
శాస్త్రము శాస్త్రంబందున శాస్త్రంబులు చెప్పినట్టు చరియింతురె యీ
శాస్త్రజ్ఞులెల్ల నాడుత శాస్త్రములా చూచుచూ నిజము సమదర్శీ.
శారదశాసనము సదాచారవిరుద్ధంబటంచు సభలు జరిపి నా
కూర్వరత నెరపెదు ధీమలు నానసదాచారనిష్ఠులా సమదర్శీ.
శాయాచోరు కితవుల కేమో బోధించువారలౌ నెమిపలమెం యీ
వ్యామోహమేమెం వారికి ధీమణులంట తెలియవలవదే సమదర్శీ.
తన వృత్తియేమెం తన వర్ణమేమి లోకమేమి తన్నుకొనుచూ
యనక ఘనధర్మబోధన నొనరించునో బుద్ధిమంతుడో సమదర్శీ.
మారెను కాలముద్భుత్వము మారెను రాజ్యమటె మారె మారె స్థితియుర్
మారక నిలుచునె మన యీ చారములిక చెప్పుమయ్య సఖ! సమదర్శీ.
కాలజ్ఞులగుచు నాచారాలను సవరించుకొనుట ప్రావర్శ్యము గా
కేలి ప్రనగులాడుట మేలగునే యని చెప్పుమా సమదర్శీ.
కాలమునను దగినట్లుగ నాలోచన మార్చుకొనుచు వర్ణించు ఆచా
రాలను మసల్పుటాయ్యెను పరిశీలనకు పాఠలగుటచే సమదర్శీ.
మూలను శైలంబురు గడ మూలలు నైలెక్క లేని శైలలను గదా
శైలెక్క నేల ధాండను లాంఛన వలదె యనుగుమా సమదర్శీ.
రయిలెక్కమాని నారో మూలలసంస్కృతములేక మసలగలిగిరో
నాలాయము తురికతి బ్రాహ్మణులు మాలెవరో యనుగుమా సమదర్శీ.
అపధర్మము రాదిది యెప్పా గుళ్ళి గ్రామన్న దొగిన పని కీ
లోపమును కొప్పుకొనడెమ రేటో తప్పులొనరేమి శ్రీసమదర్శీ.
తనదమ్మికి తప్పైనను తనకెంతటి మిన్న మైన తప్పగు రీతిరం
చినవాడె ఘనుడు దంభము నెనసి నానను జనుడు ఘనుడనడే సమదర్శీ.
తన తనయుండు వకీలట తనయుల్లుడు కల్లబారిస్టారుడట యహా!
తను పోపుడీకి యట బ్రాహ్మణుల ఘనతె నెన్న శక్యమా సమదర్శీ.
కృపగలదో కాదమున్నదో యా నుని పనుల జపము తపము లున్నవో పశ్వా
లవన తెమపము లున్నవో యీ పద్ధతులు వలదె ద్విజాల పని సమదర్శీ.
కనకమును నద్దిపదకను కులకంబుల నొప్పగన్ ద్విజాని నగులై నె
మ్మనమున పరిగా గనుగోను నవ్వులలో యాద్వజాలు రయమా సమదర్శీ.
ధనమె ప్రధానంబగు వృత్తిని ద్రవ్యముగూడబెట్టి దివ్యభవన నా
నావస్తువులను భోగములను బొందుట తగునె విప్రులను సమదర్శీ.
ధనముగొని చదువుచెప్పుట యును విద్యమునంబె చేయునుండుటయు బ్రా
హ్మణులధర్మములేమో యనునూనమునుగ నడుగుమా సమదర్శీ.
అతిథ్యారావ్రతముగ పర్వమున యువాలనెనుచు శిష్టనిత్యమణ సమం
జసమసంస్కారములను తమ దసమ్మతిని జూపరే నుమా సమదర్శీ.
పహోగమున మాఘపష్ఠుప తమతమహాలాడుచును నద్దువగలిరి బహుపు
స్వహాయైన స్వర్గకోపము నహామునమిక నిలుపనెంత్రు హా! సమదర్శీ.
పహానము లేక బహుళభావహ కాండబిల్లసర్గబహుళంబు నుచున్
సహకారముచేయు సాగ్రహులై కలహముల దిగిరి గద సమదర్శీ.

ఈ కాకి గోలచేసెను లోకోద్ధారకులు ప్రజ లల్లోయని మూడే
శకల్లాడుచు నెర్వగ శ్రీకర్ణము లొగ్గి వింగురే సమదర్శీ.
ఆకలిగొని యన్నంబున కేకారుచు నార్తులెడ్పు నెన్ను వినని యీ
శ్రీకర్ణములు నిరర్థక గోకర్ణములగును కాదొకో సమదర్శీ.
స్వాతంత్ర్యము సామ్రాజ్యము భూతిమతము సంప్రదాయమును శీలంబున్
నీతిబలము పోయెగదా యీకాంత్రిసలక్ష్మదేమయిన సమదర్శీ.
ఇదియంతయు నిత్యశుభ ప్రదమని మదమెంచి శాంతిపడివారో యన
ర్థద మరెయ్యా యని పెదవిని మెదుప గలిగివారో యనుగుమా సమదర్శీ.
హిందువులసంఖ్య నానాటం దరిగి నశించుచుండుటన్ దెలిసి యుపే
క్షం దిలకించెదు వారట హిందూమతరక్షకులట హీ! సమదర్శీ.
జాతినశించినపిమ్మట నేతలు మాయచుకొని నరరు చింతించుకొను గా
కే తెరగు గలగు నతుల కీర్త్యము నేల తలపరే సమదర్శీ.
నిర్మలబ్రాహ్మణధర్మము నర్మిలిరై దవ్వుకుండ నడిపెడు వారల్
ధర్మములై తపియించుట ధర్మము గా కొరలకెట్లుబగు సమదర్శీ.
దేశస్థితి నానాటికి నాశనమగుచున్నదయ్యె! నాయకులన్
క్లేశములు చుట్టుకొనియుండ పాశంబులు బిగిసె చూడుమా సమదర్శీ.
పోయెదయ పోయెనత్యము పోయెను శౌచంబు పోయె పోయెనుపోయెన్
న్యాయము శీలము జ్ఞానము హా! దేమున్నదిక చూడుమా సమదర్శీ.
ఏయెడ జూచినగాని యమూయలు మాయలె యసహ్యకుద్రోహ
ధ్యాయములను గరపు నుపాధ్యాయులె యిదియెల్ల శ్రేయమా సమదర్శీ.
మాయమయిపోయె భాగ్యము హేయంబగు భోగతృష్ణ హెచ్చెను రోగా
తేయెదల పెచ్చుపోరెను నసాయంబిని కాదొ చూడుమా సమదర్శీ.
పీటలు పెట్టుచు కరువులు నాటకములు తూగుచుండె ఘనభాగ్యంబా
నాటకరంగంబగు మన హాటకభారతము గంటివా సమదర్శీ.
కూటికి గుడ్డకు మానిరి పాటకపుం జనులు గాని పాటంతయు సా
పాటులకె చాలని దయ్యెను నాటముగా జూచి తెలియవా సమదర్శీ.
పాటుపడి తనుధనము పరి పాటిగ గడియించువారి పామరులగుటన్
నూటికగ రొగుడు కల వాటుపడిరి వారిదిద్దవా సమదర్శీ.
నునువెరుగనట్టి మూర్ఖులు పదపత్ జ్ఞానంబులేని జడులెట్లున్నన్
నుమపములలోని యజ్ఞాన దశావశపశువులన్ గనవె సమదర్శీ.
తుకల మారుల మనమును నాపలపడి రెయిన్నెల యన్నిగులంబుల్
గాకులములయ్యె నిజము హ్వా కరుపున్ జింప గాళ్లబడు సమదర్శీ.
అల్ప్రోత్రియ కులములలోపల జన్మము తెత్తినట్టి బ్రాహ్మణములే
కలుగ్రావ జొచ్చి రనగా గలవారల నెన్నతేమి కను సమదర్శీ.
అల పాశ్చాత్యుల నేపమ్ములు తేయుటెగాక నాటిభోజనముల తే
యలవడ జొచ్చిరయో విచ్చలవిడి నిది తగునొ చూడుపభ సమదర్శీ.
ఉరవేదించిన మాత్రమె సురలగుదురొ లాతి జాతిజాల నాల్వెను శై
శవి శేమంబులు దేసిన నుగౌరవవంతులగుదురో సమదర్శీ.
పనగలటానికల నునుచు మనగొని సాగాయములు మూంసగపములున్
దెసగొని సేవింతురు ద్విజాతిసిరో కులమేటి గలిసె నిక సమదర్శీ.
నవనాగరికత పేరున నవగుణగుణమిట్లు లేగి యతిశయమగు స్త్రై
ణవిహారము చేయుగ నిగపుపు వాడదు కళిసహాయమున సమదర్శీ.
తాగుట తప్పె పేదలు త్రాగెడినీ దేశమధువు భరతప్మ్క నా
గా గుడ్డిలోన మెల్ల గదా గౌరవమధువు వెల గదా సమదర్శీ.
వెల యెక్కువ గౌరవపుం ఫల మెక్కువ సీమమద్యపానంబునకున్
వెలతక్కువ సీసాలకు బలె నష్టంబెట్లు తక్కువగు సమదర్శీ.
నుజ్ఞానులె మూర్ఖుల వలె నజ్ఞానము నందు దొర్లులాడుచునుండన్
ప్రజ్ఞానిధులై వీరిటు లజ్ఞని వలె జూడ ధర్మమా సమదర్శీ.
అధికార్య ప్రబోధింపుము మధుశాలల మూయజేయుమా ఘనవిద్యా
సుధగొన్నవారి లేపుము మధుపానము మద్పుమాపుమా సమదర్శీ.

పాటులు బహుగా వలె నట మాటలు త్రైజరికి చేరి పోవలెనట బల్
నేటు కలుత్రాగరాదని బూటకపుం బోదలంట! పుర సమదర్శీ.
ఈ టకటొంకనటన కొండాట మెలుక ప్రాణసంకటము పిల్లికి చె
ల్లాటము వలె నేడే గావ్పాట బొదంబుడుట యిట్టి పని సమదర్శీ.
అవగుణములెన్ని గలవో యవి యిన్నియు నబ్బు త్రాగుటలవాటయినన్
భువి బ్రతుకుజరువు పోవును నువిశేకము శూన్యమగును సుమి సమదర్శీ.
సంసారము లెన్నెన్నో ధ్వంసమై యగుచున్నదయ్యొ త్రాగుట వల్లన్
హింసలు హెచ్చెను ప్రాజ్ఞవతంనుడ విది యెన్నటొప్పదా సమదర్శీ.
విద్యాస్థానము సుగుణముమోద్యానము రత్నఖని శుభోద్యమలీలా
పద్యమరు భారతభూమి యావద్యమగుట చూడుచుంటివా సమదర్శీ.
అయ్యో భారతఖండము ప్రయత్నంబుని యేకజాతిభావము లేమిన్
వెయ్యారు వక్కలై యత్నయ్య బల శ్రీ నశించె గద సమదర్శీ.
జాతీయభావమే కద జాతుల కుజ్జీవనంబు చైతన్యంబుళ్
స్ఫీత శ్రీదము సర్వ స్వాతంత్ర్యప్రదము తెలియవా సమదర్శీ.
ఆబలమేగూర్చ కాంగ్రెసు ప్రాబల్యము బరయ దలచి పాటుపడగ న
య్యో వేలలగుచు నద్దంబై వెండుగ జేయ జాతురే! సమదర్శీ.
కాంగ్రెస్సు బ్రాహ్మణులదని యంగ్రీజులలోని కొందరాడెదు నట్లే
సంగ్రామ ప్రియులందరు సంగ్రాహ్యమె తద్వచోరచన సమదర్శీ.
అగ్రము గాదిరె యెరుంగని వ్యగ్రాత్ములెట్లులన్న నందురు పత్యా
గ్రహణశీలివి గద సమగ్రవిచారమున దెలియుమా సమదర్శీ.
జాతీయసభాజనకులు ప్రాతిపదిక నాయకులును బ్రాహ్మణులు లా
క్యేతముఖుల ప్రోత్సాహముచేత గదా జాతమయ్యె శ్రీ సమదర్శీ.
ఖ్యాతిపడెదు శ్వేతముఖుడు మహామహుడా నందమోహనాదులు ప్రముఖుల్
ధీమహితులు వృష్టించిరో యీ మహిమలెంచి యొగగదే సమదర్శీ.
బ్రాహ్మణుడో గాంధి లజపతి బ్రాహ్మణుడో దేశబంధు బ్రాహ్మణులుడో
బ్రాహ్మణుడో అన్సారి బ్రాహ్మణుడో కిచులు చెప్పవా సమదర్శీ.
శిఖులు బ్రాహ్మణులా అశాఖను జనియించి స్వేచ్ఛ సంపాదింపం
గా ఖైదన మగ్గెదు యువశేఖరుల గణింప గామె శ్రీ సమదర్శీ.
బ్రాహ్మణులవ వీరందరు బ్రాహ్మణులే నిక్కమైన బ్రాహ్మణమణులే
బ్రాహ్మణ నామములు నామ బ్రాహ్మణులే నిజము వింటివా సమదర్శీ.
అటువంటి బ్రాహ్మణులెరైరి అటువలె స్వాతంత్ర్యసిద్ధికై యెల్లరు నొ
క్కట నడుము గట్టి నిలిచిన త్రుటిలో సాధనము తొలగదో సమదర్శీ.
విగ్రహములబడి కాంగ్రెసు ప్రాగ్రస్మను జూపలేక పోయెను గా కే
కగ్రీవమైన స్వేచ్ఛయు నగ్రంబునవచ్చి వాలదా సమదర్శీ.
జాతీయసభకు ద్విజాతే నేతలయిరి కారు బ్రాహ్మణేతరులని వా
పోతలును నల్లికేతలు చేతనయిన చేతలవునె శ్రీ సమదర్శీ.
జాతీయ మహాసభకే జాతిద్వేషాతిదోషసంస్థాపన మా
జాతీయత కాంక్షించెదు స్వాతంత్ర్యప్రియుడ వెరుగవా సమదర్శీ.
కాతరమేటికి కాంగ్రెసు జాతరలో జేరి యెల్లజాతుల ప్రముఖుల్
చేతుల చేతులు గలుపుచు ప్రీతిమెయిన్ మెలగవలదె సమదర్శీ.
జాతీయసభ యొకానొక జాతిధనము కాదు సకలజాతులకు సమం
బే తెలుడు రండురండని ప్రీతిని బలుమారు పిలువరే సమదర్శీ.
వ్యక్తులపై గల పగలను వ్యక్తముగావించి దేశదాస్యము బాపన్
యుక్తులరసి కలసిమెలసి యుక్తగతిన్ మించుటొప్పునో సమదర్శీ.
ఒక్క ద్విజన్ములకోసము తక్కినవర్ణములు దాస్యదైన్యదవాగ్నిన్
చిక్కి నశింపగ నేటికి నిక్కాంగ్రెసు మెలుసునుమి యిక సమదర్శీ.
బ్రాహ్మణుల దొలగుదని యబ్రాహ్మణులందరు స్వరాజ్యపరులగుదని యీ
బ్రాహ్మణుల! బ్రాహ్మణేతర బ్రహ్మణ్యుల హెచ్చరింపుమా సమదర్శీ.
మితవాదులమని కొందరు ప్రతికూలత నెరపుచుండి స్వాతంత్ర్యరమా
రతుల నలివాదులందురు మతిగలవో లేదొ చూడుమా సమదర్శీ.
చేదాచి దేహియనుచున్ యాచించిన స్వేచ్ఛవచ్చునా తదుచిత నా
ద్యాశరణచణ గుణశ్రీ ప్రాచుర్యంబునను గాక వర సమదర్శీ.
వీరీ మితవాదులలో వారని స్వేచ్ఛాభిరతుల స్వార్థవిరహితుల్
వేరుకొనందగుబారనన్నారో యెక్కరిని చెప్పు నా సమదర్శీ.
మదుడుకయి పిల్లివాటము మది దలపోయుచును తమదు మంచి పదవులన్
వదలక పైపయి సదలక కదిలకడుట గాదె వారి పని సమదర్శీ.

ఈశధ లీలాగుండగ నైకొని వచ్చిరి స్వతంత్రపక్షంబనుచున్
ధీమశలు కొందరయా రే! కలితన మరరె! మాయరే సమదర్శీ.
గుడికి మతిదమ నడుమన్ గుడుగుడుగుంచంబు లాడుకొందరు సరిగా
నడుమరు ముందుకు వెనకకు మిడిమేలము గాదె చెప్పుమా సమదర్శీ.
జస్టిస నగ న్యాయముగద జస్టిసు పక్షంబు న్యాయసంస్థలకెల్లన్
ధ్వస్తనిమించగ వలయును శిష్టులు మెచ్చంగ నడిచి శ్రీసమదర్శీ.
వినుమ న్యాయవాది నామంబునవలెనె న్యాయపక్షమున న్యాయము లాం
ఛనమైన ఫలము దక్కదు ఘనతయు గలుగదు నిజంబుగద సమదర్శీ.
జాతీయమహాసభలో నేతప్పిదమున్న నప్పుడే ఖండింపక
స్వాతంత్ర్యమెల్లరికి గల దే తొలగుటికేల చెప్పుమా సమదర్శీ.
కాంక్షించుచున్నవారలె నాగలను నిరంకుశాధికారులు దురహం
కారులగుచు స్వేచ్ఛాచ్ఛా కారణముగ సోదరుల నకట సమదర్శీ.
సాధు లసాధులనక ప్రజ బాధించుచునుండ నిట్లు పరధర్మము సం
రోధింపక స్వాతంత్ర్యారాధన సాగింపకుందురా సమదర్శీ.
అవమానించుచు నున్నా రవురా పిన్నలని పెద్దలనియెన్నక యీ
యవమానము వ్యక్తులదో నవభారతఖండముదో కనవె సమదర్శీ.
దేశమె బందిగ మారెను దేశీయులె దొంగలయిరి దే మాగడమో
యీశాసనములు మానుమ లేశముగలవారు నైతురే సమదర్శీ.
ఒక్కల్లు తగులుకొన్నన్ తక్కిన యిళ్లన్ని వరుస దగ్ధము గానే
తక్కెద మన యిల్లని మద మెక్కగ వీక్షించవచ్చునే సమదర్శీ.
దేశశుభోదయ విధు లుపదేశించెదు పత్రికాపతివి స్వేచ్ఛానం
దేశము దెలపవు నీ యుద్దేశం బిదియేమొ చెప్పవే సమదర్శీ.
శాసనములు సవరింపగ జేసెదు నాందోళనమున జేయి గలుపుచున్
నీసోదరులకు నోర్వడి నేసావనిపించుకొను మిశే సమదర్శీ.
స్వాతంత్ర్యము స్వర్గ మిహా నేత మగుట పారతంత్ర్యమే నరకము ప్ర
ఖ్యాతమిది వినవొ స్వేచ్ఛాజ్యోతికి జోహారు నేయవో సమదర్శీ.
రెండవ యజాతిశత్రుడ ఖండప్రతిభాంచితుండు గాంధిమహాత్ముం
డొండేల రండికాతని జెండా మనకిచ్చు స్వేచ్ఛ శ్రీ సమదర్శీ.
శాంతపథంబును దప్పక స్వాంతంబున దయను విడచి చనక స్వరాజ్యం
బెంతయు మలుపుగ గొను మార్గాంతరమును గాంధి జూపె గద సమదర్శీ.
ఏటికనక కోటికనక పాటించుచు నిక్కరాటిపై నిలబడి బా
హాటముగా నడువ నిరాఘాటముగా స్వేచ్ఛవచ్చు గద! సమదర్శీ.
తరుణంబు దాటకుండగ కరుణంబున వచ్చి చేరి కాంగ్రెసులోనన్
పరమంబగు స్వేచ్ఛ రమన్ వరియింపగ బుజ్జగింపవా సమదర్శీ.
కనుమదె నిక్క లకారీలును దురకలు కాంగ్రెసునకు లోబడి రాజ్యం
బున నై పూనగ మెలిగిరి కను జస్టిసు నేరగుట తగదు సమదర్శీ.
ఎవరు సహాయము చేసిన నెవరు సహాయంబు చేయ నిదిరించిన త
క్కువు సామ్రాజ్యస్వేచ్ఛలు నవభారతభూమికిది వినవె సమదర్శీ.
ఎవరి విధి వారు తప్పక ప్రవిమలమతితో నొనర్ప భగవంతుకటా
క్ష విభవ భాజనులవుటకు దివురుట ధర్మమని తెల్పితిని సమదర్శీ.
అది కూటికేదటై యెల్లిదముగ మని చింకి పాతలే దాల్చుచు దీ
నదశావశులై బ్రతుకు నసదలగు సోదరుల దెస గనవె సమదర్శీ.
వదగాలికి తపియించుచు వలిగాలికి వణకుకొనుచు వాన దడియుచున్
చిడిముడి పడు మనగడగడపెదు మనసోదరుల జూడవే సమదర్శీ.
ఆకలిచే నల్లాడుచు శాకలములు దినుచు నాధివ్యాధుల చేతన్
జీకుచు జివుకుచు మగ్గెడు ఆకరుణార్హులను గంటివా సమదర్శీ.
వికలాంగుల యార్తధ్వని యకలంకలనాథులిడు మహార్తధ్వనియున్
కకుబంతంబుల దాకెడు కకటకటా చెవుల సోకవా సమదర్శీ.
కష్టించువారె మిగుల నికృష్టములగా తిండిలేక కృశియింపగ త
త్కృష్టఫలంబున ధనికులు పుష్టిగ దిని కులుక జూడవో సమదర్శీ.
ఏటేట నెంత పండిన నేటికి బడుగల్లె పంటలే పీనుల కో
దాటగ కూటికి కరవగు నేటికి నిది నిలుపజూడవే సమదర్శీ.
వినుమేమార్పనకట బూనిన నధికారంబు లేక పెద్దదు రాజ్యం
బున స్వేచ్ఛను బడయక యేపనియును పనిపడదు తెలియవా సమదర్శీ.
దయనీయ లమ యమ లీనయ దినదీనదయా దరిద్రనారాయణులక్
దయజూపరైన భాగ్యోదయ రాజ్యంబెచ్చ కలుగదా సమదర్శీ.

రసశాస్త్రము

శ్రీ పసుమర్తి ఘంటయ్య శాస్త్రి గారు

శ్లో॥ రక్తశ్వేత హిరణ్యనీలధవళై ర్యుక్తాం త్రినేత్రోజ్జ్వలాం
రక్తారక్తనవస్రజం మణిగణై ర్యుక్తాం కుమారీ మిమామ్।
గాయత్రీం కమలాసనాం కరతల వ్యానద్ధకుండాంబుజాం
పద్మాక్షీం చ వరస్రజం చ దధతీం హంసాధిరూఢాం భజే॥

సృష్టికర్తయగు బ్రహ్మదేవునిచే రచింపబడిన ఆయుర్వేదమున రసతంత్రము రొక స్వతంత్ర భాగముగ పరిగణింపబడుచున్నది. రసమనగా పాదరసము (quick silver) ఇది రసము, రసేంద్రము, సూతము, పారదము, మిశ్రకము లను పేరులుగలదై భూభేదములచే రక్త, శ్యామ, పీత, పాండు, చిత్ర, వర్ణములు గలిగియుండును. దీనియొక్క ఉత్పత్తి మహిమ ప్రయోజనములను గురించి అగమ తంత్రము, రుద్రయామళము, సువర్ణతంత్రము మొదలగు గ్రంథములయందు చెప్ప బడియున్నది. ఆగ్రంథములలో శ్రీ పరమేశ్వరుడు పార్వతిని సంబోధనచేసి యిట్లు చెప్పెనని గనంబడుచున్నది, "దేవీ! వినుము ఆచారమువలన శరీరము జరామరణము లేనిదగును రసయోగమువలన మనుష్యునకు సమాధానము పొందఁ బడుచున్నది. ఎవ్వడైతే మృతమైన పాదరసమును భక్షించునో వాఁడు జ్ఞానవిజ్ఞానములను దెలిసికొని తద్ద్వారా సత్వగుణమును బొందును. మంత్రములు సిద్ధించును. తనయొక్క దేహమునందు ఖేచరత్వమునున్నూ (ఆకాశగమనము) శివత్వమున్నూ దేనిచేత పొందఁబడునో అట్టిరసజ్ఞానమందు పార్వతీ! నిత్యాభ్యాసమును చేయుము. మరియు ఈ సమస్తభూతములకు నీవు తల్లివంటిదానవు నేను సనాతనమైన తండ్రివంటివాడను. ఈరసము మనయిద్దరియొక్క సంసర్గమువలన గలిగినది. అట్టి రసము రొయొక్క దర్శనమువల్లను స్పృశించుటవల్లను, భక్షించుటవల్లను, స్మరించుటవల్లను, పూజించుటవల్లను, రసదానమువలనను, ఆరువిధములయిన ఫలములు గలుగును. కేదారక్షేత్రమందు లింగములను దర్శనముచేసినందువల్ల యేభాగ్యము లభించునో అట్టి పుణ్యము రసదర్శనమువలన గలుగును. చందనాగరు కర్పూర ములు కుంకుమపువ్వు వీనియం దంతర్గతమైన రసము మూర్ఛబొందించబడినట్టయితే అదే రొక శివపూజవంటిది. దీనిని భక్షించుటవలన కాయిక వాచిక, మానసికము లగు మూడువిధములయిన పాపములు నశించును. బ్రహ్మవిష్ణ్వాదులచేతను దుర్లభమైన పరమపదము పొందించబడును. హృదయరోగముగలిగినటువంటిన్నీ హృదయపద్మకర్ణికాంతరమునందు యున్నటువంటి ఈరసశ్రేష్ఠమునుస్మరించుచున్నవాడు జన్మాంతరార్జితములైన పాపములతో సహితము విముక్తిని పొందును. సహస్ర శివలింగములను పూజించిన యేఫలమునిచ్చునో దానికంటె కోటిగుణితముగ రస లింగార్చనమువలన గలుగును. ఈరసవిద్య రహస్యములలో అతిరహస్యమయినది. శ్రేష్ఠమైనది. ఈవిద్య మూడులోకములయందున్నూ దుర్లభమైనది ఈవిద్యవలన భుక్తిముక్తులు రెండును గలుగును గావున సద్గుణాన్వితులైనవారు దీనిని తెలుసుకొనవలయును. బ్రహ్మజ్ఞానసంపన్నుడైనప్పటికిన్నీ యెవడు రసనిందచేయునో వాడు పాపాత్ముడగును. కోటిజన్మము లెత్తినప్పటికి అట్టివానిని రక్షించువాడుండు గాను. రసనింద చేసినవారితోడను సంభాషణమును స్పర్శయును యెవడుచేయునో వాడు ఒకానొకప్పుడయిన విడువనిదుఃఖములతో సహస్రజన్మము లెత్తును. సువర్ణమునందు జీర్ణించిన సూతభస్మము భక్తివల్ల స్మరించినవానికి రుద్రత్వము గాఁగ జేయును. వెండిలో పాదరసము జీర్ణమైన విష్ణుత్వము నిచ్చును. రాగియందు జీర్ణమయిన పాదరసము బ్రహ్మత్వము నిచ్చును. ఉక్కుభస్మమునందు జీర్ణమైన కుబేరత్వమునిచ్చును. వజ్రముచేతను జీర్ణమైనది చంద్రత్వమునున్నూ యితరరత్నముల చేత అమరత్వమునున్నూ పొందును. సామాన్యమైన తీక్ష్ణభస్మముచేత జీర్ణమయిన పాదరసమువలన నరుడు ఇంద్రపదవిని పొందును. దోషహీనమయిన రసము బ్రహ్మస్వరూపముయినది. మూర్ఛపొందినరసము విష్ణుస్వరూపముయినది. మారణము పొందించబడిన రసము రుద్రస్వరూపముయినది. బంధించబడిన రసము సాక్షాత్తు పరమేశ్వరుడయియున్నది. ఏరసము అగ్నిని సహించునో అనగా అగ్నియందు మాడించబో అట్టిరసము బంగారును వెండిని చేయుటకు సమర్థమగును. శుద్ధిపొందిన రసమును విధిప్రకారము భుజించినట్లయితే సిద్ధికరముయినదగును. తీక్ష్ణలోహమును జీర్ణింపజేసికొనిన రసభస్మ మొకపలము సేవించినందువలన ఒకలక్ష సంవత్సరములు జీవింపవచ్చును. ఈప్రకారము పదిపలములు భక్షించెనేని మహా కల్పము పర్యంతము జీవించి ప్రళయాంతమునందు శివసాయుజ్యము బొందును. తామ్రమును జీర్ణింపజేసికొనిన రసముయొక్క భస్మమును ఒకపలము సేవించినట్టి యితే లక్షసంవత్సరములాయుర్దాయము గలుగును. వెండియందు జీర్ణించిన రసభస్మమును పలము మాత్రము సేవించిన కోటిసంవత్సరములు బ్రహ్మాంత ఆయుస్సుగలవాడగును. 2, 3 4,5,6, పలములు సేవించితే మహాకల్పము పర్యంతము వాయువు కలవాడై రుద్ర కీర్తిగలవాడగను, సువర్ణమును జీర్ణింపజేసికొనిన రసముయొక్క భస్మమును పలము మాత్రము భుజించుటవలన లక్ష ఆయుర్దాయము గలవాడగును. 2,3,4, పలములు సేవించినట్లయితే విష్ణు రుద్ర శివులతో సమానుడగును. ఇచట విష్ణువనగా సూర్యుడు, రుద్రులనగా ఏకాదశరుద్రులు శివుడనగా శంకరుడని తెలియవలయును."

ఈ రసశాస్త్రమును రోగప్రియుడగు శంకరుడు మర్త్యలోకమున కుపదేశించెను, కావుననే దీనికి శైవప్రక్రియ యనియు వాడుకగలదు. ఖనిజపదార్థములచే నిర్వర్తింపబడు చికిత్సావిధానము తాంత్రికమని చెప్పబడును. తాంత్రిక వైద్యమునకే రసశాస్త్రమనియు నామాంతరము కలదు ఈశ్వరాశ్రితులగు భాస్కరుడు గోవిందపాదుడు నాగార్జునుడు యశోధరుడు మొదలగు రససిద్ధప్రధానులైన యోగులు రసశాస్త్రమునకు యోగశాస్త్రమునకు లవలేశమైన భేదములేదనియు పరమేశ్వర స్వరూపమే పాదరసమనియు గుణకర్మ ప్రభావములచే సరిపోల్చి రసార్ణవము రసహృదయము, రసేంద్రమంగళము, రసప్రకాశసుధాకరము, మొదలగు వారి వారియొక్క గ్రంథములందు రచించిరి. తరువాత రసాంకుశభైరవుడు నిత్యనాథుడు మంథానభైరవుడు కాకచండీశ్వరుడు, విష్ణుదేవుడు మొదలగువారు క్రియారూపముగ నీ శాస్త్రపద్ధతుల నాచరించి రసేంద్రచింతామణి, రసరత్నాకరము మంథానభైరవము, కాకచండీశ్వరము, రసరాజలక్ష్మి మొదలగు గ్రంథములందు సంగ్రహపరచి సర్వజీవనోపయుక్తముగ లోకమునకు హితము చేసిరి. ఈరసతంత్రము 1. రసఖండము 2 రసేంద్రఖండము, 3 వాదఖండము, 4 రసాయనఖండము, 5 మంత్రఖండము అని అయిదు విధములుగా విభజింపబడియున్నది. రసఖండమున రస, మహారస ఉపరసములు, లోహములు, ధాతువులు పాషాణములు, మొదలగువానిని గుర్తించి శిందూరములు, భస్మములు, చేయుపద్ధతులు పాతన యంత్రములవలన ద్రుతులను దించుట అందు కనుగుణ్యమగు యంత్రములు నిర్మించుట ఇంకను పరికరములు పరిమాణములు పుటప్రమాణములు మొదలగునవిగలవు. రసేంద్రఖండమున, ఔషధములు భస్మసిందూరములు చేయుక్రమము వ్యాధులనివృత్తికై యుపయోగించెడు మాత్రాపరిమాణములు నిరూపింపబడినవి. వాదఖండమున పూతిలోహాదులగు నాగవంగములను స్పర్శవేధాది క్రియా సహాయముచే సువర్ణముగ మార్చు విధానము, ఆ విధానమునకు సంబంధించి రసమునకు చేయవలసిన సంస్కారములు వజ్రవైడూర్యాదిమణుల నిర్మాణములు జెప్పబడినవి. రసాయనఖండమున భస్మసిందూరాదులచే జరామరణాదుల నశింపజేయుటయు ఆకాశగమనసిద్ధి గలుగుటయు అదృశ్యమగుటయు మొదలగు మహామహిమలు తెలుపబడినవి. మంత్రఖండమున మంత్రప్రభావమువలన గుళికలుచేయుటయు రసగంధక శాకాదులకు అగ్నిమూపకయే ప్రత్యేక మంత్రము లుచ్చరించి భస్మముచేయు పద్ధతులు చెప్పబడినవి.

ఈ శాస్త్రమున రసములు మహారసములు ఉపరసములు, ధాతువులు, రత్నములు మొదలగునవి గుణధర్మవిశేషములచే సాదృశ్యములైన యితరదేశములతో సరిపోల్చి వాని వాని క్రియలను పురాణేతిహాస చరిత్రములకు సాదృశ్యములుగాచి తమజ్ఞానమును వెల్లడిచేయుచూ రసతంత్రమున నాత్మజ్ఞానము బోధచేయబడినది.

ఈ శాస్త్రము నభ్యసించినవారందరును రసేశ్వరమతస్థులని పిలువబడు చుండెడివారు.

వీరికి భూతదయ అపారముగ గలదు. వీరు సకల ప్రపంచమును దయతో నింపివేయుదురు. వీరు జరామరణముల నతిక్రమించిన వారగుటచే లోకమును కూడా అజరామరత్వము చేకూరునట్లు చేయుదురు.

వీరి సిద్ధాంతమున శరీరమునే యాధారముగ జేసికొని "శరీర మాద్యం ఖలు ధర్మసాధనం" "ధర్మార్థ కామమోక్షాణా మారోగ్యం మూల ముచ్యతే" అను నట్లు శరీరమును దోషరహితముగ జేసికొని ముక్తిని పొందవలయునని వీరి వాదము.

ఈశ్వరరచిత యోగశాస్త్రమున మనస్సు వాయువులు వీర్యము వీనిని నియమించి యమనియమాదులచే దోషరహితముగ జేసి సప్తధాతువులతో గూడిన శరీరమును ప్రాణాయామ ప్రత్యాహార, ధ్యాన, ధారణాదులచే స్థిరపరచి జాలంధర, ఉడ్యాన, మూలబంధములచేతను ఖేచరి, భూచరి, శాంభవ్యాది ముద్రలచేతను బంధించి మూలాధారాది బ్రహ్మరంధ్రాంతర స్థానములయందు వాయువు నరికట్టి కుండలినీ శక్తిని నిద్రమేల్కొలిపి అనాహత చక్రమందలి చిణిచిణి, ఘంటామృదంగ వేణునాదము మొదలగు నాదముల నెరిగి చిత్కళాదర్శనముతో గూడి మనోలయముజేసి యోగాగ్నిచే యథాక్రమముగ పక్వము చేసిన సమాధి లేక అజరామరత్వము చేకూరునని చెప్పిన విధముననే రససిద్ధులు కూడా సర్వోత్కృష్టమగు రసమనుధాతువును గ్రహించి దానిని మనస్సు, ఆత్మ, వీర్యము మొదలగు వానికి సరిపోల్చి యుక్తములైనారులగు నూగ్యావర్తము, కాకమాచి, గుంజా, నిర్గుండి మొదలగు వాటి రసములచే శోధనజేసి అభ్రకము, మాక్షికము మొదలగు మహారసములచే బంధించి సువర్ణ, రజతాదులగు ధాతువులను జారణజేసి గంధక, శాకాద్యుపరసములచే లయము జేసి గాజుసీసా యందుంచి వాలుకాయంత్రములో (Sand bath) మంద, మధ్యమ తీవ్రాగ్నులచే పక్వము చేసి అంత్యగతి ననుసరించి దింపి చూచిన "తతో రజః పల్లవరాగ రమ్యం" చిగురుటాకు వలె సుందరమైన భస్మమై కనబడుననియు దీనిని సేవించిన సర్వరోగములు దూరమగుననియు అజరామరత్వము చేకూరుననియు అనుభవపూర్వకముగా సిద్ధాంతము చేసిరి.

పరబ్రహ్మము సగుణుండై చిత్రవిచిత్రములగు సృష్టి, స్థితి, సంహారములగు లీలలను జరుపుచు దేవ, నర, తిర్యక్, జంగమ, స్థావరాది పలురకములయిన రూపములుగ కనబడుచూ నిర్గుణుడై హృదయకమలమందు ఏకాంతముతో పరంజ్యోతి స్వరూపముగ వెలుగొందుచున్నటులే ఈ రసముకూడా పరమాత్మ స్వాయమున రసములతో గూడి ఖేచరత్వము, (Aerial Lo comotion) హేమకారకవిద్య (Alchemy) మణిరాగకారక జ్ఞానము (Colouring of crystals and changing them into gems and jewels) పతంగి రాగము (Gold guilt) సంజీవి (elixir of life) సర్వరోగహారమగు చింతామణి (panacea) ఉష్ణగతి దర్శని (thermometer) వాయుగతి దర్శని (Barometer) అనెడు అనేక ఆకృతులు దాల్చి చిత్రవిచిత్రములగు పనులు చేయుచు స్వస్వరూపమును బొంది ఏకాంతములోనే పరంజ్యోతివలె రససిద్ధి ప్రకాశించుచున్నది. గనుకనే రససిద్ధులు రసమును ఆత్మతుల్యముగ వర్ణించి యున్నారు.

అండజ, స్వేదజ, ఉద్భిజ్జ జరాయుజాలగు ఎనుబదినాలుగు లక్షల జీవరాసులతో గూడినవ్యష్టిశరీరములు సమష్టిశరీరమగు బ్రహ్మాండమునందు బ్రహ్మాండము స్థూలపంచమహాభూతములయందు అవి పంచతన్మాత్రలయందు పంచతన్మాత్రలలో పృథివి,జలమునందు,జలము తేజస్సునందు,తేజస్సు వాయువునందు,వాయువు ఆకాశమునందు, ఆకాశము అహంకారమందు, అహంకారము మహత్తత్వమందు, మహత్తత్వము మాయయందు మాయ పరమాత్మయందు యెటుల లయించుచున్నదో ఆ పరమాత్మస్వాయముననే శాస్త్రోపధములయందు నాగమును, నాగమునందు వంగమును, వంగమున శుల్బమును, శుల్బమున తారమును, తారమున స్వర్ణమును, ఈస్వర్ణము రసమునందును లీన మగుచున్నది.

రసశాస్త్రమే గాక పూర్వులచే రచింపబడిన యితరశాస్త్రములు కూడా అధిభౌతికజ్ఞానంతో బాటు ఆధ్యాత్మికజ్ఞానము బోధచేయుచున్నవి. ఆశాస్త్రములయందు విశ్వాసము లేక ఉపేక్షవహించుటచే దేశము భాగ్యహీనమై జ్ఞానశూన్యమై పరహస్తగతమగుటయు తటస్థించినది. శాస్త్రపరిజ్ఞానము గలవారు తటస్థించి ఈశాస్త్రమందుండెడి అత్యద్భుత విషయములను చెప్పినచో అవి కల్పనాకథలని లోకులచే పరిహసింపబడుదురు కాని అవిషయములే పాశ్చాత్యదేశముల నుండి వినవచ్చినచో ప్రత్యక్షముగ చూచినవారివలె నమ్ముదురు.

"Times of India" 19—12—1921 says in a leading article:—An American Professor is reported in a London Telegram to day to have startled an audience at the London School of Economics by the statement that he was Credebly informed that a German Chemist had "succeeded in making gold from base metals by means of an electric vacuum furnace.

"Lokamanya" (Marathi daily published in Bombay) 28-11-1921 writes "having recently returned from his European toor, (Kaka Saheb Mahajan) the well known colour merchant, gives an account of what he saw in Germany. He says there in Germany he saw a factory extended to an area of about 12 miles. To save time letters etc. They are delivered through pipes. This vast concern includes in it several branch factories which manufacture by scientific processes real Aluminum and allied metals, Diamonds, Rubies, Pearls etc."

ఈరసశాస్త్రములోని కొన్నిభాగములు ఖండ ఖండాంతరములకు గొంపోవబడినను శేషించిన భాగములు యిప్పటికిని అక్కడక్కడ నిలిచి యున్నవి. Secretary Ayurveda Uddharaka fund, Kathiwar కత్తియవార్ ఆయుర్వేద ఉద్ధారక ఫండు సెక్రటరీగారు "రెండువేల సంవత్సరములనాటి లిఖితపూర్వకమైన ప్రాతప్రతులు వారివద్దయున్నవని వాటిలో రసవాదమునకు సంబంధించిన "లక్షవేధి" "కోటివేధి" అనబడు ఉత్కృష్టమైన యోగములు గలవనియు, అనగా (ప్రక్రియానుసారముగ తయారుకాబడిన తులమెత్తు పాదరసభస్మము లక్షతులముల లోహమును బంగారుగ మార్చగలుగునని) యిటులనే కోటివేధి కూడ ఊహించవలయును సహజీయమైన రత్నములు ముత్యములు చేయుమార్గములు, సెల్లుప్యద్రావకము గంధకద్రావకము మొదలగు వానివలన గలిగెడి యుపయోగములు, వృక్షవర్గమునందలి ముఖ్యమైన వనస్పతులలోను ఓషధులలోను యున్నటువంటి వర్ణములు లోహములయొక్క సంబంధసామ్యము తెలిసికొను జ్ఞానము, చిత్రవిచిత్ర వర్ణములు చేయుమార్గములు, అమృతోదకము (అనగా మృత్యుముఖమందున్న వానిని పిలిపించి ఆయుర్దాయము నిచ్చునది. మరియు దీనిలో నొక చెక్కపేడు తడిపినయెడల యిరువదినాలుగు గంటలలో చిగురించును.) శిలోదకము (కొయ్యగాని ఆకుగాని దీనిలో తడిపిన రాయిగా మారిపోవును.) చేయుపద్ధతులు యున్నవనియు తెలిసికొన నిచ్చగలవారు వచ్చి చూడవచ్చుననియు ప్రకటన పూర్వకముగా ప్రచురించి యున్నారు.

"There flourished in ancient India the Scientists named Goraknath, Nagarjuna Nityanath, and others. Two thousand years old manuscripts written by one of them, is in our possession which gives formula of transmitting baser metals into Gold. Those processes are called Lakshavedhi, Kotivedhi, the manuscripts give also some ten formulae to prepare real Diamonds Rubies, and Pearls. The ancient treasures reveals the knowledge now by certain experiments of Nitric acid Sulphuric Acid and Vegetable drugs, various colours could be prepared and could be found the proportions in which various metals were present in particular medicinal herbs.

The manuscripts give wonderful accounts of mineral water. i.e., a dry piece of wood. If dipped in one of these waters sprouts to life within 24 hours. This water is called Amrutodaka which is also used in recalling back to life the dying man and securing him a longevity. Another water called shilodaka which turns in a very short time according to its strength any wood or leaf into actual stone. The curious and interested in ancient medical sciences are invited to see and read these manuscripts.

Financial handicap will not allow us to publish these manuscripts and we are afraid the European scientists will anticipate and publish the result of their efforts.

రసగ్రంథములన్నియు సాంకేతిక పదములతోడను ద్వంద్వార్థవాక్యములతోడను అంతరంగికోద్దేశ్యములతోడను నిండియుండుటచేతను సులభముగ బోధపడుట లేదు. కనుకనే పాశ్చాత్యులు వారి రాజ్యములందు లక్షలకొలది ద్రవ్యము వెచ్చించి రసశాలలను నిర్మించి వాటిలో దివారాత్రములు తదేకధ్యానముతో పరిశోధనలు చేయుచున్నను రససిద్ధిని పొందలేకయున్నారు. హిందూదేశమునందు కూడ రాజులు సన్యాసులు గృహస్థులు వైద్యులు వ్యయప్రయాసలకు వెనుదీయక రసవాదసిద్ధికై ప్రయత్నముచేయుచున్నారు. వీరిలోకొందరు నేమన మహాయోగిచెప్పిన పద్యములను ఆధారముగ జేసికొని ప్రయత్నించువారును గలరు. ఆపద్యములేవనగా.

ఇంటిపెనుకటిగ ఇంగ్లీకమందగ
పాదరంబు గెలుగ బనిదేరేం
పస్తుపొత్తుచేసి సాధింపవచ్చురా
విశ్వదాభిరామ వినరవేమ॥

పాముకప్పచేత బరగి జంబీరంబు
వరుసనీపువెంగ వండి దించి
రాగిమీదవేయ రసుణబం గారమా
విశ్వదాభిరామ వినరవేమ॥

తాళకంబుతెచ్చి తాటికమ్మ రసాన
వండునిపుణతెలుగ వెండియగును
కల్లగాదు నిజముకరగోకంత నీయాన
విశ్వదాభిరామ వినరవేమ॥

ఇంగిలీకముపాదు హోమింపకోక
చిత్రపటమువ్రాసి చెలువిచారు
బొంతవేముడుపాల బోసగింపజేరు
విశ్వదాభిరామ వినరవేమ॥

గట్టుమీదమన్న చెట్టుపైదగురాయి
పుట్టలోనివాని బురగునొంపంగు
గట్టిగానుమాట కనకంబుబుట్టును
విశ్వదాభిరామ వినరవేమ॥

వీరందరి ముఖ్యోద్దేశము రసమును బంధించుట (solidify) యందే గలదు. అయితే వీరుచేయు క్రియలు వివిధవిధములుగ యుండుటవలన వీరిని వివిధ తరగతులవారుగ విభజింపవచ్చును.

(1) కట్లవారు:—ధూమ్రవర్ణపులగు తాళక గంధకాదులను అగ్నియందుంచిన అవి మండి రెడిగిపోకుండా యుండేటట్లు చూడవలయునని చెడివారు.

(2) విభూవారు:—కట్లు కట్టితే చాలదు విప్పడి తేర్పకూడా యుండవలయునని చెడివారు.

(3) బీజాలవారు:—వంగబీజము, నాగబీజము మొదలగునవి సంధానము చేయవలయునని చెడివారు.

(4) జయసీరువారు:—ఇనుకపడారులనుండి పద్యదిదినముల నుంచి, హైడవిక సీరు తెచ్చి గంధక తాళకాదులను పచనము చేయవలయునని చెడివారు.

(5) సింధూరాలవారు:—అన్నభేది, మయూరతుత్తము మొదలగువాటిని సింధూరింప చేయవలయునని చెడివారు.

(6) హైకాలవారు:—సక్యరము (Hydrogyric perchloride) ఇంగిలీకము హైనముగావున్న కార్యకారి కాదనిచెడివారు.

(7) పుస్పాలవారు:—పాషాణములను భస్మము చేయవలయునని చెడివారు.

(8) బూటీలవారు:—పచ్చగురివింద మయూరశిఖ కాకజబ్బలి నల్లగుంటగలనర ఎర్రచిత్రమూలము లభించిన ఫలకారి కాగలదని చెడివారు.

(9) ఆంగ్లితగతులవారు:—జంగమింప చేసి మెదడు (brain) చేకుగల్లు (liver) కలుపు ప్రయత్నము చేయువారు మరికొందరు పరమపవిత్రమయిన పాదరసమును దుర్వినియోగం చేయుచున్నారు. రసముకట్టినతరువాత నీ కేమిచేసినదని చెప్పజాలరు. రసముకట్టడమే పరమ ప్రయోజనమయినచో దాని కష్టము తీరకుండా బహుకాలము రసవాదము చేయగలరు. వీరందరు వృథాప్రయాసలలో లోనయి వ్యర్థముగ లక్షలకొలది ద్రవ్యమును వెలపు చేయుచున్నారు.

రసవిద్య సకల శాస్త్రమైనది. మంగళ కరమైనది స్వర్గమున్న పాతాళలోకముల యందు దుర్లభమయినది. ఇట్టి రసవిద్య నాపదేశించెదని గురువు లభ్యముగుట కూడా బహుదుర్లభము. ప్రతివిద్యకు గురూపదేశము శాస్త్రదృష్టము యుండవలయును. ఈ రెండును మిళితమగుచో మాదవరి యగు అనుభవసిద్ధి కాగలదు. రసవాద విద్యకు శాస్త్రమునందు రెండుపద్ధతులు గలవు.

(1) పాదరసమును ఘనకర్మమందు జీర్ణింపజేయుట.
(2) ధాతువులను పాదరసములో జీర్ణింప జేయుట.

ఇటుల జరిగినచో తప్పక సిద్ధి గలుగును. ఈ విద్యయే నిత్యము మనము పతంజలి శ్రీ నూత్నమున వర్ణింపబడి యున్నదని రసశాస్త్ర విద్యావిశారదులు తెలిపి యున్నారు. "ఆయుర్వర్షశతం" "శతమానంభవతి శతాయుఃపురుషః" అని యున్నదే లక్షలకొలది సంవత్సరములు జీవించగలము యని సంశయింప బని లేదు. పరమేశ్వరునిచే మనకొసగ బడిన కరణ కళేబరములు నూరు సంవత్సరముల వరకు పటుత్వము కలిగి యుండునని గాని పిమ్మట మనుష్యుడు మృతిచెందునని అభిప్రాయము గాదు. మరణము శరీరమునకు గాని ఈశ్వరాంశ సంభూతమగు జీవునకు గాదు.

నూరు సంవత్సరములే ఆయుః ప్రమాణమయిన రోజుల బుషభుని శ్వేతవస్త్రుండగు భరతుండు లోబడిలక్షల ఏండ్లు హరిశ్చంద్ర చక్రవర్తి యుగముల పర్యంతము దుష్యంతుని కుమారుడగు భరతుడు యిరువది ఏడువేల సంవత్సరములు దమనము తనయుడగు రాజ్యవర్ధనుడు ఏడువేలయేండ్లు రాజ్యము పరిపాలించుట యెటుల కటస్థించగలదు. టర్కీలో యొకరు నూటడెబ్బది సంవత్సరములు వయస్సు గలిగి దృఢకాయులై యింకను కొలువుయందున్నటుల ఇటీవల పత్రికలలో ప్రకటింపబడినది. యుక్తాహార విహారములు నియమిత కర్మలు మితిమీరని సంచారచేష్టలు రసాయనౌషధసేవ ఆరోగ్యమునకు వృద్ధికి ఫలదాయకములు.

రసవైద్యమునందుండు భస్మములు సిందూరములు ఖర్జలీయోగములు మొదలగు వానియొక్క మాత్రాపరిమాణము అతిస్వల్పముగనుండుటచేతను ఆబాల గోపాలము అందరు అన్నిరోగముల యందు సేవించుటకు సులువుగ నుండుటచేతను వెంటనే రోగములను కుదుర్చుటయందు సామర్థ్యము కలుగుటచేతను ఎంతకాలమున్నను నిజవీర్యమును వీడకుండుటచేతను అవే యిప్పుడు ప్రచారములో యున్నవి.

రసశాస్త్రమునందలి కూపీ కర్పూరసాయనములగు మకరధ్వజము శ్రీమృత్యుంజయరసము మొదలగునవి ప్రశస్తమయినవి. వాటిని సేవించుటవలన సమస్తరోగములు నశించుటయే గాక హృదయమునకు బలము మెదడునకు వికాసము శరీరమునకు స్థైర్యము సర్వాంగపాటవము గలుగునని చెప్పబడియున్నది. అయితే అదిచెప్పిన చొప్పున గుణమివ్వుటలేదు. దీనికికారణము తెలియలేదు.

పచనము చేయుటకు బహిర్ధూమము (outer Vapour) అంతర్ధూమము (inner Vapour) రెండు మార్గములు గలవు. అంతర్ధూమమందు పక్వము చేసినచో రోగహరణశక్తి ఔషధమునకు కలుగగలదు.

రసశాస్త్రములేనిది ఇక దేశశాస్త్రమున్నను రుచింపదు. విద్యలున్నను ధనముండవలయును, ధనమున్నను ఆరోగ్యము కలిగి యుండవలయును. ఆరోగ్యమున్నను పరోపకారచింతన యుండవలయును, అంతటితో తృప్తిచెందక దేశక్షేమమునే ప్రధానముగ నెంచుకొని పురుషార్థసాధనములతో కార్యదీక్ష కొనసాగించుచో రససిద్ధిని తప్పక బడయ వచ్చును. రససిద్ధి సాధ్యమయినది.

పాదరసముపై పతియొక్క అనుగ్రహముచేతను సంసారసముద్రమును నిర్విఘ్నముగ దాటగలరు. అన్ని సిద్ధులకన్నను రస ముఖ్యమైనది. రససేవచేతనే రోగములు పోగొండచేసికొని ఇంద్రపదవిని కుబేరత్వమును పొంది ఆయుర్వృద్ధి చేసికొని ఆరోగ్యవంతులై జ్ఞానముసంపాదించి ఆనందస్వరూపులుగ యుండవలయునని రసశాస్త్రజ్ఞాభిప్రాయ మయియున్నది.

స్వస్తి ప్రజాభ్యః పరిపాలయన్తాం
న్యాయ్యేన మార్గేణ మహీం మహీశాః
గోబ్రాహ్మణేభ్యః శుభమస్తు నిత్యం
సర్వే జనాః సుఖినో భవంతు.

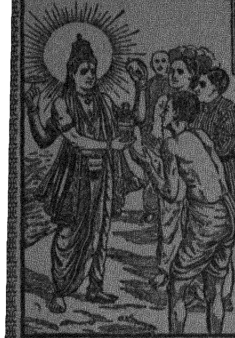

పూయమేహం

ఇది యెంతువంటి సెగరోగమును తెలుపు పసుపు పచ్చనైనను నిశ్చయముగా పారదోలును. మూత్రాశయ సంబంధమైన వ్యాధులన్నిటికిని దియే దివ్యామృతము.

ధర డబ్బా 1-8-0.

Consulting Physician:
ఆయుర్వేదాచార్య N. మాధవమేనన్, A.M.A.C.

మలబార్ ఆయుర్వేదిక్ స్టోర్సు.
Catalogue free. 107, బ్రాడ్వే, మదరాసు.

మా యేజెంట్లు:—

కే. శ్రీరాములు అండు కో.,
తెనాలి

ఏజెంట్లు కావలయును కనుక యీ క్రింది విలాసమునకు వ్రాయుడు.

మలబార్ ఆయుర్వేదిక్ స్టోర్సు,
107, బ్రాడ్వే, మదరాస్.

టెలిగ్రాం "జేమ్సు పామేడు".

"విద్యార్థి కల్పతరువు"

రిజిష్టర్డు జేమ్సు పామేడు

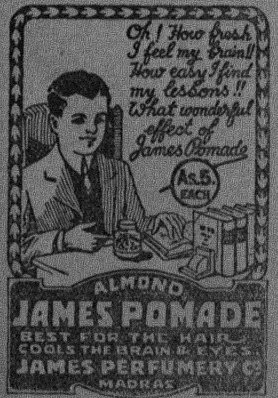

మిక్కిలిగా విద్యార్థులకును, మెదడు నుపయోగించి పనిచేయు వారలకు నుపయోగకారి. చదువుట వల్ల కలిగెడు ఉష్ణమును తొలగించి, అలసిన మెదడునకు శాంతిని కలిగించును. ఇందు బాదం ఆయిల్ విశేషముగా చేర్చి యున్నందున మెదడునకు యిది "టానిక్ వంటిది."

తల వెంట్రుకలను మృదుపరచి, నల్లనిరంగులో వుంచు సుగుణము లిందులో గలవు.

ఇతర నకల్ పామేడ్సును ఉపయోగించుటవల్ల యిట్టి సుగుణములు పొందజాలరు. నకల్ వస్తువుల తొందర విశేషముగా యున్నది. గమనించి కొనవలయును.

డజను 1 కి రు. 3 బుడ్డి 1 కి 5 అణాలు

జేమ్సు పర్ఫ్యూమరి కంపెని,
233, గోవిందప్ప నాయునివీధి, జి. టి. మదరాసు.

గోడగడియారములు

గడియారములు, టయిం పీసులు
:: మిక్కిలి మేలైనవి ::

గవర్నమెంటు రైల్వే ఆఫీసులకు సప్లై చేయబడునట్టివి.

రు. 15 మొదలు 200 వరకు.

గడియారములు, మంచి లివర్ మూవ్ మెంటు కలవి.

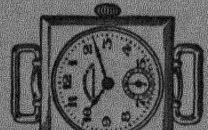

రు. 15 మొదలు 1500 వరకు.

టైంపీసులు, లోకప్రసిద్ధమగు కర్మాగారులు తయారుచేసినవి.

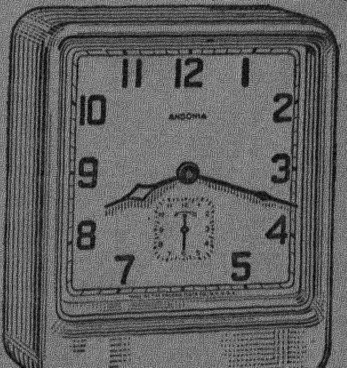

రు. 2 మొదలు 250 వరకు.

జలాల్ అండు సన్స్
గవర్నమెంటు అండు రైల్వే సప్లైదారులు.
46, రాటాన్ బజార్, మదరాసు.

డా॥ ఎం. ఏ. అన్సారీ, ఎం. డి.

42 వ భారత దేశీయ మహాసభ

అధ్యక్షులు ఇట్లనుచున్నారు:—

నేను మదరాసు పెన్సిలు ఫ్యాక్టరీమును సందర్శించితి. అందు పెన్సిళ్లను తయారుచేయు వివిధ విభాగములను ఉత్సాహముతో గమనించితిని. అందు వినియోగింపబడు సామగ్రి చాలవఱకు దేశీయమైయుండుట సంతోషదాయకము. ప్రతి భారతీయుడును విదేశీ పెన్సిలుకన్న యీ స్వదేశీ పెన్సిలునే తప్పక యుపయోగించవలయును. ఈ స్వదేశోద్యమము విజయవంతమగుగాక.

మదరాసు పెన్సిలు ఫ్యాక్టరీ,

పోస్టు బాక్సు 86,

మదరాసు.

వృక్షాయుర్వేద మహాత్త్వము

శ్రీ జనమంచి శేషాద్రిశర్మ గారు

మహాశయులారా! లోకమున నేయేవస్తువులు పరోపకార తత్పరములో యందు భగవత్కళ విశేషించి యావహించి యుండునని పెద్ద లందురు. నిర్మలమగు నాపరమేశ్వరుని కళయే యందులకుం గారణమని వారి భావమైనట్టు కనుపట్టు.

శ్లో॥ యద్యద్విభూతిమత్సత్త్వం శ్రీమదూర్జిత మేవ వా,
తత్తదేవావగచ్ఛ త్వం మమ తేజోంశసంభవమ్॥

అన్న గీతావాక్యము పై భావమును వెల్లడిచేయుచున్నయది. అట్టి వెన్నియో వస్తువులు కలవు. మనమిపుడు వృక్షములనుమాత్రము పరికింతము. ప్రాణికోటికి సకలవిధముల మహోపకారము చేయునవి వృక్షములు. వానివలని లాభము లిన్ని యన్నియని నిర్ణయింపఁ దరముకాదనుట నిర్వివాదాంశము. సృష్టియందు వృక్షములులేక యున్న నంతయుఁ దాఱుమాఱు గావలసినదియే.

ఆదియందు మానవుల కాహారము దొరకకుండుటం గాంచి కరుణావారాశి యాభగవంతుఁడు వృక్షముల సృజించెనఁయు, "పుటకే పుటకే మధు" ప్రతియాకును ద్రెంపఁగా రసము స్రవించుచుండుననియు, దానిం ద్రావినంతనే మానవులకు నాఁకలి నశించుచుండుననియు, నరోగులై బలవంతులై వారుండిరనియుఁ బురాణములు తెలుఁపుచున్నయవి. పురాణములయందుఁ గల విషయములు జరిగినవే కావని, కేవల జల్పములని కొందఱందురు. వారికిఁ బ్రపంచజ్ఞానమే తక్కువయని, కావుననే పురాణగతార్థముల నాక్షేపింతురని మఱికొంద ఱందురు. ఎవ్వరేమన్నను ప్రాచీనులవాక్కులు నూనృతములగుచున్నయవి. ఈకాలమునఁ బరిశోధకాగ్రేసరులు వృక్షముల మనోభావములఁ గనుఁగొని యితరులకు వానిం దెలుపుచున్నారు. వానింగాంచి తలలూఁపుచు నోరాయని మెచ్చుకొనుచున్నవారు. ఇప్పటి పరిశోధకులమాటలే యెన్నివేలసంవత్సరములకో పూర్వమే మనవారు తెలుపఁగా నావిషయములంగూర్చి పరిహసించుచుండిరి. ఇపుడిపు డా పరిహాసకులే నోరు తెఱచి యూనా ననుచున్నారు.

"అంతస్సంజ్ఞా భవంత్యేతే సుఖదుఃఖ సమన్వితాః"

అన్నమాట కర్థమేమి? ఈ భూరుహములు మానవులవలెఁ గాక యంతస్సంజ్ఞ గలవి. సుఖదుఃఖానుభవము కలవియే గానియే కదా.

మానవులు కుఠారమున నఱికిన నవి విలపించును. చుట్టును గట్టఁగట్టి నీరుపోసినచో నవి యానందించును. ఈవిషయ మెఱుంగు టెట్లు? జ్ఞానముచేతనే, మహాత్ముల వాక్కులచేతనే పెద్దలవాక్కులయందుఁ బ్రమాణబుద్ధిలేక తెలిసికొనునంతటి జ్ఞానములేనివారలకుఁ దెల్పువా రెవ్వరు? అంతటిశాస్త్రమును గనిపెట్టిన మనవారేల చక్కఁగాఁ దెలుపలేదని కొందఱు ప్రశ్నింతురు. మనపూర్వులు సూత్రప్రాయములుగా సకలవిషయములను దెల్పియే యున్నారు. ఒక్కటి రెండుదాహరణములం జూపెదను.

వృక్షములు తమంతన యెండిపోవకయున్న నట్టివానిని ఛేదించిన నుపపాతకము కల్గునని యనువదించిరి.

శ్లో॥ వృక్షగుల్మ లతావీరు చ్ఛేదనే జప్య మృక్శతమ్।
స్యాదోషధివృథాచ్ఛేదే క్షీరాశీ గోఽనుగో దినమ్॥

యాజ్ఞవల్క్యము ౨౭౬.

ఇంధనార్థం ద్రుమచ్ఛేదః స్త్రీహింసౌషధజీవనమ్।

యాజ్ఞ ౨౩౯.

హింసౌషధీనాం స్త్ర్యాజీవో భిచారో మూలకర్మ చ।
ఇంధనార్థ మశుష్కాణాం ద్రుమాణా మవపాతకమ్॥

మను ౧౧ అధ్యా. ౬౩.

ఫలదానాం తు వృక్షాణాం ఛేదనే జప్య మృక్శతమ్।
గుల్మవల్లీలతానాం చ పుష్పితానాం చ వీరుధామ్॥

మను ౧౧ అధ్యా. ౧౪౨.

ఈవిషయమునుబట్టి చక్కఁగా విచారింప వృక్షములను లతలను బాధింపరాదనియు, నాకార్యము చేసినఁ బాపముగల్గుననియుఁ దేలెడిని. జంతువధమెట్టిదో దానిని మించిన పాపము వృక్షచ్ఛేదనమునఁ గలుగునని స్మృతు లాదేశించుచున్నవి. ఈవిషయమును మదినునిచికొనియే పూర్వులగు నార్యులు వృక్షములఁ బూజింపవలయుననియు, నవి త్రిమూర్తిస్వరూపములనుగా ధ్యానింపఁదగుననియుఁ దెల్పిరి. అశ్వత్థాది మహావృక్షములు పూజ్యతమములనియు, విశేషించి వాని నారాధించిన వాంఛితములు ఫలించుననియుం జెప్పిరి. కోరికలకే నారాధించిన మేలనియే వారిభావమైనట్లు పొడకట్టును. వాంఛలేకయే యారాధించిన నిఁకఁ జెప్పవలసినదేమి?

వృక్షములను బూజించువారు భరతఖండమునం గలరనియు వారనార్యు లనియు ఖండాంతరవాసులు కొందరు తూలనాడుచుండిరి. ఇపుడిపుడు భరతఖండవాసులే కొందఱు వృక్షముల తత్త్వమును వెల్లడింపఁగాఁ గన్నులారఁ గాంచుచు నోరు మూసికొని యూరకున్నవారు. పదార్థవిజ్ఞానశాస్త్రము మనదేశవాసులకుఁ దెలియదని కొందఱమతము. అది దుర్మతమని నామతము. ఇదియే సమ్మతము. పరిశీలించుకొలఁదిని పూర్వుల వాక్యములు సూత్రప్రాయములై మహత్తర శాస్త్రములకు బీజభూతములగుచున్నవి. వాని నాధారము చేసికొని యే యిప్పటివారు పురోవృద్ధిని గాంచనెంచుచున్నవారు. అవ్వానిం దెలిసికొననేరని పెద్దలే నోరున్నదని యేమేమో వాకొనుచుందురు. కావున వారి పల్కుల మనమంత లెక్కఁగొన నక్కఱలేదు. ఈవిషయము దృఢపడఁ జేయ నొక్క యుదాహరణము చెప్పెదను.

వైద్యశాస్త్రమునందు వృక్షములయు లతలయు గుణములు చెప్పబడినవికదా. అందుఁ గల ప్రత్యవయవమునకు గుణములు వర్ణితములు, ఇదెల్లరకుఁ దెల్లమే కదా. పదార్థవిజ్ఞాన మూకాలపు వారికి లేకయున్న నిన్నివిషయముల నిట్లు నిస్సంశయములుగా నెట్లు పేర్కొనఁ జాలుదురు? ఎంతకాలము పరీక్షించికో భగవంతు

డే మొలుగును. ఆగుణములు నేటికిని బ్రత్యక్షముగనే యున్నవి. కావున బదార్థ విజ్ఞానశాస్త్రము పూర్వులగు నార్యులకు గరతలామలక మనక తప్పునా. ఇపుడిపుడట్టి పరిశీలనములు గావించుచుండుటం బట్టియే పూర్వు లెంతటి శ్రమములకు బాల్పడిరో యని యూహింపబడుచున్నది.

వరాహమిహిరాచార్యులు నేటికి బండ్రెండువందల యేండ్ల క్రిందట నే వృక్షాయుర్వేద లక్షణమును దెలిపెను. అందు

శ్లో॥ ప్రాంతచ్ఛాయావినిర్ముక్తా న మనోజ్ఞా జలాశయాః ।
యస్మాదతో జలప్రాంతేష్వారామాన్ వినివేశయేత్ ॥
మృదుర్వృక్షాత్వతస్యాః పూజాంకృత్వా స్నానానులేపనైః ।
రోపయేద్రోపితశ్చైవ పత్రైస్తైరేవ జాయతే ॥
సాయంప్రాతశ్చ ఘర్మాంతే శీతకాలే దినాంతరే ।
వర్షాసు చ భువశ్శోషే సేక్తవ్యా రోపితా ద్రుమాః ॥

వృక్షారోపణలక్షణములను వానిం బెంచుట కనువగు మార్గములను దెల్పెను. అంతియకాక దోహదములవంగా నకాలమున బుష్పాదులు గల్గుటకు దగిన మార్గముల నెఱింగించెను. ఇన్ని విషయముల నిన్నివిధములు బూర్వులు కనిపెట్టిరి, వానివలని యుపయోగముల నెఱింగిరి. కావుననే వృక్షరాజములను దేవతలనుగా భావించి పూజింపవలయునని హిత ముపదేశించిరి. ఇట్టి యపూర్వవిషయములం బరికించినచో మనపూర్వుల యపారపాండిత్యము వెల్లడియగును.

ఇప్పటి వారిలో కొందఱు వృక్షముల విషయమున శ్రద్ధ వహింతురు. ఫలములు పుష్పములు లేని వానిం బెంతురు. పత్రిదర్శనము నేత్రరోగహారమని నమ్మిన జాలదు. వృక్షములం బెంచి వానివలని యుపయోగములు బరీక్షింపవలయును. చిగురుటాకులు, మొగ్గలు, పూవులు, కాయలు, పండ్లు నను నివి వేఱువేఱు ఫలముల మానవుల కొసంగును. ఫలవృక్షములను లతలను విశేషించి గృహములలో బెంచవలయును. వానిని జక్కగా బోషింపవలయును. అది మంచికార్య మనుటొక్కటియే కాదు. ఎన్ని రోగముల నవి హరించును. కొన్ని గృహగత భూతముల బారద్రోలును. కొన్ని యాయుర్భాగ్యముల గల్పించును. కొన్ని తనువులు నిరంతరారోగ్యమును బ్రసాదించును. వాని క్రిందగూరుచుండి వచ్చుని యాతులం దర్శించుచుండిన మేదోవృద్ధియు దృష్టిపాటవము గల్గునని పెద్దలు పల్కుదురు. ఏకాంతమున శీతల వృక్షచ్ఛాయను గూరుచుండిన మనస్సు శాంతమున కలవాటుపడుటయే గాక సంతోషమున గాలము ద్రోయు నవకాశము గల్గును. ఇట్టి యపూర్వలాభము లెన్నియో గల్గజేయు వృక్షముల బోషించి తత్ఫలముల ననుభవించుటయే యీకాలమున జేయదగు పనులలో ముఖ్యము. ప్రతిగృహమునందును బావనవృక్షరాజములం బెంచు నాచారము మనదేశమున గలుగజేయ భగవంతుడు బ్రసాదించవలయును. నవనాగరకుల మనుకొను వారెల్ల మంచి వృక్షములం బెంచి యాయురారోగ్యముల వృద్ధిజేసికొనుదురుగాక.

కలము

సబ్ ఎడిటరు సత్యకేశవరావుగారు, కవితాసమితి

కలమా! జీవుల జన్మనిర్ణయములం గావించు లోకేశుతో
దులదూగం దగు దీవు మానవతతిన్ దుర్మార్గసంచారులన్
వెలివేయింతువు ధర్మమార్గపరులన్ విశ్వస్థలిన్ ధీమతుల్ [ముక్
బలి!యంచున్ బొగడంగ జేయుదు మహాభాగ్యమ్ములున్ సౌఖ్య

గలుగం జేయుదు దూరదేశములలో గాఢంపు బ్రేమంబుతో
జెలివై చుట్టమవై చరించెదవు మచ్చిత్తానుకూలంబుగా.
బలవత్సూత్రపరంపరల్ వసుధలో వ్యాపింపగా జేసి పీ
నులు నానా వసుధాధినాథ భటసందోహోగ్రఖడ్గధ్వనిన్

గలతన్ జెందగనీక శాంతిగురియంగా జేయుదశ్రాంతమున్
దొలిభావంబును గాంచు పీశ్వరజటాతోయంబు రత్నాకరున్
వలవన్ భూచరమాగతిన్ గవి మనోభావంబు గ్రంథస్థమై
తెలుగొందన్ దొలుదొల్త నీతనువుపై వేరీతులం జాతెదున్.

కలఘోషామలగానవారి తులయా గాంధర్వవిద్యాసుధా
సలిలంబున్ వెదచల్లి దారుతతులన్ సంపుల్లపుష్పాళితో
ఫలసౌభాగ్యముతో మనోహరముగా భాసిల్లు వృక్షాకృతిన్
మొలిపింపంగల మేటిగాయక కరాంభోజస్థమా వీణతో

బలువర్ణంబుల జిత్రచిత్రములుగా భాసిల్లు చిత్రమ్ములన్
విలసద్రీతుల వ్రాయుశిల్పిదరినిన్ వెల్గొందునల్లేఖినీ
తులవై హర్షతరంగడోలికలపై దూగింతువీ వెప్పుడున్.
చలచిత్తంబున గాక నిశ్చలమతిన్ సంపూర్ణభక్తిన్ నినున్

గొలువం గల్గినవాడు స్థూలతనువున్ గోల్పోయినన్ ధాత్రిలో
గలకాలంబును వానికీర్తి నిలువంగా జేతువా తిక్కనా
దులు తారాగణము త్వదద్యశఃకిరణముల్ దోరంబుగా సోకగా
జలజాప్తప్రతి భాసమానయశులై శబ్దార్థసంవేదులై

యిలలో మానవహృత్సరోజములలో నింపొందుచున్ నిల్చినా
రలు నిన్నున్ మనుజుల్ నుతింపగలరా! బ్రహ్మాండమందెన్నగన్
ఫలపుష్పంబులు వృక్షశాఖలపయిన్ భాసిల్లుచున్ వాయుసం
చలనం బొంది వసుంధరన్ బడుగతిన్ సంసారవృక్షంబునన్

ఫలమౌచున్న మదీయగాత్రము జరా వాయుప్రసారంబునన్
గలలోనో పగలో నిశాసమయమో గాసిల్లి పంచత్వ సం
కలితంబౌ గద శాశ్వతంబుగ యశఃకాయంబు నిల్పున్ గదా
లలితంబై రసవంతమై కవిజనోల్లాసంబునౌ గ్రంథముల్

పలు వ్రాయందగు శక్తినొందగ నినున్ బ్రార్థించెదన్ భక్తితోన్.

డాంజిలో హాసిగవా

శ్రీ సోమనాథ వెల్లటూరు గారు

స్వాప్నికమా యనిపించెడిని ఆగని మైత్రి, కాలము దూరములుల్లంఘించు నేటి జీవనచాలనము ఘటించు క్షణక్షణ నవీయమైత్రులలో యిది మిక్కుటము కాదేమో - యాదవ్వుననున్న నాకు ఒక జపాను శిల్పికుమారుని యొక.

కాని యిది మాత్రము అనూహ్యము. సభ్యతా సంపదలచే యే ఎత్తునకో నున్న జపానుదేశము నుండి చిత్తశాంతిని కోరి ఒక యువకుడు దరిద్రనారాయణుని నిలయమైన యీ పతితభారతిని దర్శింపవచ్చుట.

ధాన్యకటకము, అమరావతి, నలందా, తక్షశిల విజ్ఞానసమారాధన జరిపెడినాళ్లలో 'హూన్‌త్స్యాగ్' వంటి జ్ఞాన యాత్రికుని రాక అరిది గాదు.

ధర్మవాహులగు బౌద్ధభిక్షువు లేనాడు బోధిసత్వుని పాదరజమును దశదిశల పారనూదిరో, ఏనాడు 'తథాగతుని' జీవనలీల కొండకొండల గుట్టగుట్టల భారతశిల్పి పాటకరింపజేసెనో, యేనాడు భారతేతిహాసము నందలి యీ మహత్తరానుభూతిని రేఖారేఖనల రూపించి అజంతాగుహాలయందు తెలుగు కుంచెలు ఆశ్చర్యార్ధమును సంతరించెనో, ఆమహాభ్యుదయ సుదినములలో 'జ్ఞానభిక్షాం దేహి భారతీ' యని నానాదేశాగతులు యీ శాక్యముని మాతృభూమిని దర్శింపవచ్చుట సహజము.

మాయావాది 'మీమాంస' 'ధమ్మపదము'ను తుడిచివైచి భారతీయుని ఫాలమున దాస్యముద్ర వేసినది. పారతంత్ర్యనైజమును గుర్తించుటకునేని ఓపిక లేదతనికి. అట్టి యీ దాస్యభూమిని శాంతినన్వేషింప స్వేచ్ఛావాసములనుండి హాసిగవాడాంజిలో వచ్చినాడనుట చిత్ర మనిపించినది. అది యిట్లు పొసగినది.

నాలుగేండ్లనాడు జపానుదేశములో భూకంపము, అగ్నిప్రమాదము దుర్భరనష్టము కలిగించినవి. రమ్యకుసుమ శోభితమగు దేశము సర్వవిధముల వికృతరూపమైనది.

అహుతాశనార్చనలో హాసిగవా ప్రేమలతిక యింధనమైపోయినది. ఇంక యింతలో వివాహమునుకొనుచుండిరట. ఇది ఘటిల్లినది. ఏమిక్షోభ హాసిగవా హృదయములో. ఇతను జపానుచక్రవర్తి సంస్థానశిల్పుల వంశీకుడు. పెద్ద వ్యాపారముండెడిది. సర్వము పోయినది. ఆవేదన భరింపజాలకుండెను.

మహాకవి రవీంద్రనాథుడు టోకియోపట్టణము వెళ్లినపుడు విడిదిచేసిన గృహస్థు డితడి మిత్రుడు. నీవు 'శాంతినికేతనము' నకు చనినచో కొంత చిత్తశాంతి చేకూరునేమో యని ఆదరణగా హెచ్చరించెనట. ఆమాటపై యితను భారతవర్షముజాడ పయనమయ్యెను.

బౌద్ధభిక్షువు వలెనే చైనా టికెట్టు మీదుగా మానససరోవరము, కైలాసము, హిమవంతము దర్శించుకొనుచు కలకత్తా చేరినాడు. శాంతినికేతనములో ఆరుమాసము లుండెను. కొంత చిత్తశాంతి కలిగినది.

ఉద్గీథవేత్తయగు మహాకవి రవీంద్రుని యావాసము ఋష్యాశ్రమములను స్ఫురణకు తెచ్చును. మిను మన్నుల నడుమ ఇంద్రధనుస్సును నిచ్చెనగా చేసికొను మహాద్రష్ట. ఈకవి కుటీర మొకటియే భారతదేశము వైపు సభ్యజాతుల దృష్టి నాకర్షించుచున్నది.

ఉత్తర హిందూస్థానమునందు గొప్పకట్టడముల నన్నిటిని చూచినాడు సిగవా. అజంతా యెల్లోరా గుహలను చూడవలెనని దక్షిణాపథమునకు బయలుదేరినాడు.

మా ఆంధ్రజాతీయ కళాశాల శిల్పాచార్యుడగు రమేంద్రనాథ చక్రవర్తికి శాంతినికేతనములో యితని పరిచయమున్నది. కనుక త్రోవలో అతనిని చూచుటకు బందరు వచ్చినాడు. వచ్చిన రెండు రోజులకే రమేంద్రుడు కలకత్తా వెళ్లవలసివచ్చుటచే హాసీ మాతోడనే ఒక వారము గడపినాడు.

పచ్చటి మనిషి. వర్చస్వి. బంగాలీవేషము. బిళ్లగోచీమడతలు ఒక్కసారే కట్టించినాడు ఎప్పటి కవ్వడు పెట్టుట కష్టమని! యింగ్లీషురాదు, రావలసిన అగత్యములేని స్వతంత్రజాతివాడు. శాంతినికేతనములో కొలదిగా నేర్చుకొనినాడు.

వాళ్లభాషలో 'ల' ని 'ర' గా పలుకుతారు. ఒకసారి చెరువొడ్డున కూర్చుంటిమి. 'What a beautiful rake' అన్నాడు. జపాను కుర్రవాళ్లు.

'On the road to Mandalay
Where flying fishes play'

అను Kipling గీతమును

'On the rood to Mandaray
Where frying fishes pray'

అని చదువుతారని కజిన్సు వ్రాసాడు. నవ్వువచ్చింది.

మీ బందరు చైనారాజధాని 'పెకింగు' నగరాన్ని జ్ఞాపకం చేస్తుంది. అక్కడా యింతనిశ్శబ్దంగా శాంతిగా ఉంటుందన్నాడు.

పూర్ణిమ వచ్చింది. సముద్రస్నానాలు. పర్వదినము. పల్లెటి జనము చాలావచ్చినది. హాసీ camera కు చాల పనికలిగినది. మీ స్త్రీల యాకృతి అద్భుతముగా ఉన్నదన్నాడు. ఇంక కొంచెము చాయ కోమలత్వము అలవరించుకొనినచో హిందూజాతులలో

మిమ్మును మించినవాడు లేరన్నాడు. మన పిండివంటకములన్నీ రుచిచూపించినాము—ఆవడలు, పులిహోర, పకోడీలు హిందూస్తానీ వాటి కంటె బాగున్నవన్నాడు. టీ వట్టి డికాక్షన్ చక్కెర లేకుండా త్రాగినాడు. వాళ్ల దేశములో పాలు అసలు వాడరట.

ఆంధ్రజాతీయకళాశాలను దర్శించినాడు. స్వర్గీయ కోపల్లె హనుమంతరావుగా రున్నచో, తక్షశిలావిశ్వవిద్యాలయప్రోక్ష హ్యూన్ ట్స్యాంగ్ యాత్రికునికి స్వాగతమిచ్చినట్లుగా యీ జపానుశిల్పిని గౌరవించెడివాడే. ఆ రసభోగి వైదుష్యము, ప్రతిభ, సమగ్రదృష్టి ఆయనతోడనే సరి.

ఇక బందరులో చూడదగినది ఒక్కమూర్తియే. కృష్ణాపత్రికాధిపతులు శ్రీ ముట్నూరి కృష్ణరావుగారు. ఇది బౌద్ధయుగమై యీప్రాంతము ధాన్యకటకమై మాశిల్పుల గృహాములకు జపాను నుండి అతిథియే వచ్చియుండినచో వెంటనే అతని నాగార్జునుని విహారమునకు తీసికొనిపోయి ఆ మహామహుని దర్శనము చేయించి యుందును.

అటులనే అనిపించినది. హసిగవాను శ్రీకృష్ణరావుగారికి పరిచయముచేయుచో.

'With a spiritual sparkle in his eye' యని గాంధీమహాత్ముడు రూపించిన యీయన హసీతో సంభాషించునపుడు చరిత్రలోను, స్మృతిపథములోను ఎన్నడో మాసిపోయినవనుకొనిన చిత్రభావముల ఆనందపిచికలపై తూగాడుచు తలచూపినవి.

జపాను 'folk-songs' చాలా బాగున్నవి. బెంగాలీపాటలు కొన్నివచ్చును హసీకి. తెలుగుపాటలు రెండు నేర్పినాము.

మీగుస్తులలో photo తీయనున్నాడు. ఆలోచించి కమ్మతల గుడ్డచుట్టి ఎర్రబొట్టుపెట్టినాము. నాచకొడుకువలె నున్నాడు. నన్ను జపాను 'కిమనో' వేసుకొమ్మనినాడు. అదే ఆ photo.

తరువాత అజంతా వెళ్లినాడు. అక్కడనుండి ఉత్తరము వ్రాసినాడు. 'ఈగృహాలనుచూచిన మీ పూర్వౌన్నత్యము ఎంతటిదో యనిపించుచున్నది. మీకు నేడు స్వతంత్రములేకపోవుట విచారకరము' అని.

హసిగవా జపాను చేరియుండును. అతడు చిత్తశాంతిని పొంది చిరంజీవి యగుగాత యని బుద్ధదేవుని త్రిశరణముల వేడెద.

దీన సంరక్షణా!

బ్రహ్మశ్రీ క్రొత్తపల్లి రాజలింగకవి గారు, బరంపురము.

శ్రీ భాషాపతివై సమస్తమును సృష్టిన్ జేయుచున్నావు ల
క్ష్మీభామాపతివై సమస్తమును కూర్మిన్ బెంచుచున్నావు, ఆ
ర్యాభామాపతివై సమస్తమును మాయన్ జేయుచున్నావు ని
స్స్వభావంబున నిన్నె కొల్చెదను తండ్రీ దీనసంరక్షణా.
"నారూపంబిది నాకు జేరిదని యెన్నండేరికిన్ జెప్పలే
దీ రూపంబులు నీయభిఖ్యలును మీకే నాకు గల్పించి వే
లేరీతిన్ దలపోయ నేమిటి"? కనన్ దృక్శక్తిరహితంబులన్
నీరూపంబును జూడ కీభ్రమలు తండ్రీ దీనసంరక్షణా.
"మీరూపంబులు మీయలంకరణముల్ మీకట్లు మీబొట్లుమీ
పేరుల్నాకును బెట్టి యింక నదేం దృప్తిం జెందకున్నారలా
రా గా మీకు వివేకమేది"? యన నీయాకారమే నాకు నెం
దేరున్ జూడకయున్న హేతువది తండ్రీ దీనసంరక్షణా.
"కనకంబున్ గొని విశ్వకర్మజు లలంకారంబులన్ జేయు మా
ద్రి నిరాకారతనున్న నాకు విబుధుల్ సృష్టించినా రెన్నియోన్
దనువుల్ వానిని నమ్మికొల్చుకొనరాదా"? యన్న నిగాంచి చెం
దిన యానందము వేర రాగలదె తండ్రీ దీనసంరక్షణా.
నగుణోపాసనం జేసి నీవునుం దరించన్ రాదె?" యంటేని యు
ద్వగు డారణ్యములోన గ్రుమ్మరుచు విభ్రాంతాత్ముడై మంచి తె
న్ను గనం జాలని మాడ్కి నాను మనసెన్నో పోకలం బోవుచున్
నిగమాతీతుని నిన్నుం జేరదిక తండ్రీ దీనసంరక్షణా.
"నీలోనన్ వసియించి యెల్లపనులున్ నీచేతం జేయించి నీ
మేలున్ గోరుచు నీకుం దోడుపడి కూర్మిన్ బాయకున్నాడ నిం
కేలా నన్ గనుకోర్కె నీ?" కనిన నీన్నీ జన్మలోం జూడకే
నేలా చేరుదు మోక్షసద్మమును తండ్రీ దీనసంరక్షణా.
నాకున్ మేలొనగూర్ప నెల్లపుడు చెంతం బాయకీవుండగా
నీకున్ జిక్కులుబెట్టి పోవుటకు నన్నే మార్గముల్ జూచితిన్
నాకేరీతిని బాగునేయగలవన్నా కర్మహీనుండనే
నీకారుణ్యము బొందగా గలనె తండ్రీ దీనసంరక్షణా.
లోకాలిన్ బహుజీవజాలములు చెట్లున్ దీవులన్ మొల్కలున్
నీకున్ దోచినభంగి పల్విధములన్ సృష్టించి యేకాల మం
దే కార్యంబున నేది కావలయు నట్లే జేసి పోషించుటన్
నీకుం దీరికలేక కన్పడవ తండ్రీ దీనసంరక్షణా.
ఆకాశంబున భూమినిన్ దిశల నబ్జాదిత్యతారాగ్రహా
నీకంబందున మేఘమధ్యమున మస్నేటిన్ సమస్తంబునన్
నీ కాంతుల్ ప్రతిబింబితంబులయి నిస్సిద్ధాంతమున్ జేయు నీ
వేకాంతంబున నుండ నేమిటికి తండ్రీ దీనసంరక్షణా.
కన్నుల్మూసినయంతనే చెడును లోకవ్రాత మంచెన్నమున్
గన్నుల్మూయక జీవపాళినకటల్ గన్గొంచు నుత్సాహివై
నిన్నున్ నమ్మినవారి నాపదలు రాకుండ గాపాడుచుం
దెన్నున్ సర్వవినుండ వీవగుట తండ్రీ దీనసంరక్షణా.
ఏ తేజంబున భూతపంచకము మిత్రేందుగ్రహాస్తోమభ
వ్రాతంబున్ నిరతంబు స్వస్వనియతవ్యాపారతత్వంబునన్
భూతాళిన్ సృజియించుం బెంచు మరి నిర్మూలంబు గావించు నా
నీ తేజంబును గూర్చి మ్రొక్కెదను తండ్రీ దీనసంరక్షణా.
ధర నీయూరువు ధారుణీధ్రములు నీ స్థయిర్యంబుం జంద్రుండు నీ
కరుణాదృష్టి నభంబు నీమనను మేఘశ్రేణి నీయీవిం బు
ష్కరమాణిక్యము నీప్రతాపము సరిత్కాంతుండు నీధైర్యము
గ్నిరహిన్ నీకనులెల్ల జూపెడిని తండ్రీ దీనసంరక్షణా.

ప్రజావిద్య

శ్రీమతి పి. పూర్ణమ్మగారు, బి. ఏ., యల్. టి.

దొరతనమువారి ప్రోత్సాహమువలనను, విద్యాశాఖవారి ప్రోద్బలమువలనను, ప్రత్యేకవిద్యాసంస్థలకృషివలనను, సాంఘికసేవాపరుల యుద్బోధనవలనను ప్రజలలో నేటికి విద్యాభిలాష యంకురించినది. ఈ విద్యావశ్యకత బాలబాలికలపట్లనే గుర్తింపబడినది గాని విద్యాగంధము లేని యువకులకు యువతులకు విద్య గరపుట అవసరమని అంతగా గణింపబడుచున్నట్లు తోచదు. నేటి బాలబాలికలపై దేశభావిస్థితి ఆధారపడియున్నమాట నిశ్చయమే. కాని యీ బాలబాలికలు పెద్దవారగునంతవఱకు దేశము అభివృద్ధిగాంచ నవసరము లేదా? మఱియు నేడు చదువుకొనుచున్న బాలబాలికల యున్నతాశయములను అధోగతికి దింపుటకు విద్యావిహీనతలో మెలగుచున్న జనసామాన్యము చాలదా? అందుచేత నీ సమయముననే సంఘాభివృద్ధికి తోడ్పడుటకును మునుముందు తయారగు విద్య నేర్చిన పౌరులకు తోడ్పడుటకును, జనసామాన్యమును వెంటనే మౌఢ్యమునుండి తొలగించి వారి బాధ్యతలను గ్రహింపజేయుటకును ననువగు విద్య నొసంగుట కర్తవ్యము.

జనసామాన్యమునకు గల బాధ్యత లేవి యని ప్రశ్నింపవచ్చును. ఇది యొక చిన్నమాటలో నిమిడియున్నది. 'సేవ'. సృష్టికర్తకును, దేశమునకును, సంఘమునకును, తనకును, ఉచితమగు సేవ యొనర్చుట. ప్రకృతివైభవమును తిలకించి ఆనందించి ప్రకృతిమూలమున సృష్టికర్తను గ్రహించుటకు విద్య ఆవశ్యకము. కేవల విద్యావిహీనులు సృష్టికర్త నెట్లు గ్రహింపగలరు? శరీరదార్ఢ్యము, తన్మూలమున మనోబలము కలుగుటకు ఎట్టి ఆరోగ్యవిధులను గమనించి మెలగవలయునో తెలిసియుండవలెను. సంఘమునకును, దేశమునకును ఒకింత యుపకారమును జేయవలెనన్న వ్యవహారజ్ఞానమును, ప్రజాధర్మములు తెలియ టవసరము. స్త్రీలకు గృహనిర్వాహకమునుగుఱించిన సూత్రము లలవడవలయును. ఇందు పేర్కొనబడిన యాశయముల దృష్టియం దిడుకొని ప్రజలయందు విద్యావ్యాప్తి గావించుట యుక్తము.

ప్రస్తుతము ప్రజలకు విద్య గరపుటకు మనదేశమందు జరుగుచున్న ప్రయత్నములు అత్యల్పములు. ముఖ్యముగా రాత్రిపాఠశాలలమూలమున యువకులకు విద్య గరపుటకు ప్రయత్నములు జరుగుచున్నవి. ఇవి పురుషులకై ఏర్పాటు గావింపబడుచున్నవి. స్త్రీలకై రాత్రిపాఠశాలలు అసంభవములు. అదియుగాక విద్యాభిమానులు తమ స్వానుభవమువలన ప్రస్తుతవిధానమున జరుగు రాత్రిపాఠశాలలు నిరుపయోగకరము లని నిరసించుచున్నారు. ఇంకను కొన్ని విధానముల యువక విద్యకై ప్రయత్నములు జరుగుచున్నవి. ఉపన్యాసములు, మ్యాజిక్‌లాంతరు ప్రదర్శనములు మొదలయినవి, ఉచితప్రణాళికననుబట్టి క్రమపద్ధతిని జరుగకుండుటచే నిరర్థకము లగుచున్నవి. దీనినిబట్టి యువకవిద్యాభివృద్ధికి యేవోకొన్ని స్వల్పప్రయత్నములు జరుగుచున్నను అవి యించుమించు నిరర్థకములనియే చెప్పవచ్చును.

దేశక్షేమమునకై స్త్రీలకును కొంత బాధ్యత గలదని నేడు యెల్లరును ఒప్పుకొనుచున్నను పురుషులతో సమానమైన బాధ్యత గలదని గుర్తించుటలేదు. దీనికి తార్కాణము స్త్రీజనములో విద్యావ్యాప్తి గావించుటకు ఎవ్వరును ప్రత్యేకపుటేర్పాటులను గావింపకుండుటయే.

ప్రజాసామాన్యమున విద్యాబోధనమునకు కొన్నిమార్గము లిదివఱలోనే విద్యాభిమానులచే నిరూపింపబడినను, ధనాభావము చేతను, తగిన ప్రణాళిక లేమింజేసియు, వేతనములు లేకుండ పని చేయ సమకట్టు త్యాగశీలురు లేకుండుటచేతను యువక విద్యాసంస్థల దమంతట తామే నెలకొల్పి, విద్యాగంధము నబ్బజేసికొనుటకు వలయు నభిమానము, ఉత్సాహము, ద్రవ్యము ప్రజలలో గనబడకుండుటచేతను, ఈవిషయమున మనదేశము ముందుకు సాగుట లేదు. ప్రజాసౌకర్యములకై ఆరోగ్యశాఖ మొదలగు నన్నియోశాఖల నేర్పఱిచి ఎంతయో సొమ్ము వెచ్చించుచున్న దొరతనమువారు ప్రజావిద్యవంటి ప్రాముఖ్యవిషయమై ఇంకను తగిన రీతిని జోక్యము కలుగజేసికొనకుండుటకు కారణము ప్రజ లీవిషయమై పట్టుదలతో దొరతనమువారిని నడుగకుండుటయే. వివిధములగు దుర్వ్యయములకు లోనగుచున్న ప్రజాసామాన్యముపై గొంతపన్ను విధించియైనను ప్రజావిద్యసమస్యపట్ల దొరతనమువారును, స్థానికసంఘము లును సుముఖత చూపి వెంటనే కర్తవ్యం బాచరణలో పెట్టుట యుక్తము. ప్రజావిద్య జరుపనగుమార్గము లీక్రింద సూచింపబడును.

1. గ్రామ పుస్తక భాండాగారములు:—పుస్తకమువంటి స్నేహితుని, దేశికుని గానలేము. ఎన్నియోపేండ్ల పరిశీలనా స్వానుభవములవలన నిరూపింపబడిన పూర్వులయూహలు పుస్తకములయం దిమిడియున్నవి. వానిని పఠించి, విమర్శించి, మనస్సునను కెక్కించుకొని వానిసారమును జీవితవాహినియందు జొప్పించినచో తాము ధన్యులగుటయేగాక ఎంతయో కష్టపడి ప్రపంచోద్ధరణకై గ్రంథములు వ్రాసిన మహాపురుషులకు కృతజ్ఞత చూపినవా రగుదురు. ఇట్టి పుస్తకభాండాగారములకు దొరతనమువారు కొంత విరాళ మిచ్చుచున్నారు. ఈకాలమున నచ్చటచ్చట కొన్ని పుస్తకభాండాగారములు నెలకొల్పబడినవి. కాని వానిలో సామాన్యముగ కాలహరణమునకుమాత్రము వినియోగించు చౌకరకపు నవలలు, నాటకములు, వినోదకథలు, మొదలగు అల్పసారస్వతమునకు జెందిన గ్రంథములు పెక్కులు కాన్పించుచున్నవి. కాని ఆధ్యాత్మిక, లౌకికవృత్తులయందు దారిచూపునట్టి సద్గ్రంథము లంతగ గాన్పింపవు. ఇట్టివి ఒకటి రెండున్నను వాటిని చూచువా

రదుదు. గ్రామపుస్తకభాండాగారములయందుండదగు పుస్తకముల రకములు మెండుగా గలవు. గ్రామములో నవలంబింపబడు చున్న వృత్తులయందు సాఫల్యమును, నేర్పును పెంపొందించు నవకాశము నొసగు గ్రంథముల కగ్రస్థాన మియ్యవలెను. పురాణములు, పేరు వడసిన స్త్రీపురుషుల జీవితగ్రంథములు, వీనిని పఠించినచో గ్రామస్థులకు మంచి యాదర్శములు కలుగును. ఆరోగ్య సంబంధమైన పుస్తకముల చదువుటయు చాల నవసరము. పౌరధర్మముల నిరూపించి వాని నిర్వహించుపద్ధతుల నుద్బోధించు గ్రంథము లుండుటయు ముఖ్యము. యువతులు పఠించుటకు గృహనిర్వాహకతంత్రము, శిశువుల రక్షణము, ప్రసూతి మొదలగు విషయములగూర్చిన గ్రంథము లుండవలయును. ఈ పుస్తకభాండాగారముల లాభమును పూర్తిగా బొందుటకు స్త్రీలకును పురుషులకును సమానమైన ప్రత్యేకసౌకర్యముల నొసంగుట న్యాయము. ఇందున్న పుస్తకములను సభ్యులు ఇండ్లకు గొంపోయి చదువుకొనుటకు వీలు కలిగించవలెను. పెద్దగ్రామములయందు ఒక్కొక్క గ్రంథమునకు రెండుమూడుప్రతు లుండుటయు నవసరము.

2. గ్రామసంఘములు:—పుస్తకభాండాగారములవలని ఉపయోగములను విరివిగ జేయుటకు గ్రామసంఘము లుండుట యావసరము. యువతులును, యువకులును వారువారు చదివిన గ్రంథములలోని సారాంశములను ఇట్టి సంఘములలో నుపన్యసించిన యెడల ఇతరసభ్యు లా గ్రంథములనే తిరిగి పఠింపవలసిన అవసరముండదు. ఈ పద్ధతిని సంఘసభ్యులు ఒకరికొకరు సహకారులు కాగలరు. ఈ సంఘములకు వ్యాయామశాఖ, సంగీతశాఖ, ఆధ్యాత్మికశాఖ మొదలగు పలుశాఖలు జేర్చవచ్చును. ఇందువలన గ్రామస్థులలో సంఘీభావము ప్రబలును. మంచి యాదర్శములు విరాజిల్లును. గ్రామోద్ధరణ సంఘటిల్లును.

3. రాత్రిపాఠశాలలు:—ప్రస్తుతము రాత్రిపాఠశాలలు చాల అసంతృప్తికరముగా జరుగుచున్నవని ఇదివరలోనే జూపబడెను. పాటకపుజనమునకు పగలు చదువుకొనుటకు తీరికయుండదు గాన, వారికొఱకు రాత్రిపాఠశాల లూహింపబడినవి. స్త్రీలు రాత్రివేళల చదువుకొనుటకు వీలుండదు. కనుక వారికై మధ్యాహ్నము పన్నెండుగంటలు మొదలు నాలుగుగంటలవరకు పాఠశాలలు జరుపవచ్చును. గ్రామములోని యువకులకును, యువతులకును దినమునం దేయేవేళల తీరికయుండునో ఆయావేళల వారికి విద్య బోధింపనగును.

4. విద్యాకేంద్రములు:—పెద్ద గ్రామములలో యువకులకును, యువతులకును విద్యాప్రబోధమునకై కేంద్రము లేర్పఱచవగును. క్రైస్తవమత ప్రబోధకుల వలె కొందఱు ఉద్యోగస్థులను నియమించి వారిచే నా యా కేంద్రములందు వీలైనంత తఱచుగా ఉపన్యాసము లిప్పించవచ్చును. ఒక్క ఉద్యోగస్థుడు అయిదారు విద్యాకేంద్రముల పని నిర్వహింపవచ్చును. ఈ కేంద్రములందు చుట్టుపట్ల నున్న పల్లెగ్రామముల వారును జేరి ప్రబోధకుని యుపన్యాసమును విని లాభమును బడయుగలరు. ఈ స్థలములయందు మ్యాజికులాంతరు ప్రదర్శనములు, సినీమా ప్రదర్శనములు ఇచ్చుటకు అవకాశ ముండును. వట్టి ఉపన్యాసముల కంటె ప్రదర్శనములను కండ్లతో జూచుటవలన గ్రామస్థు లెక్కువ ఉత్సాహముగా విద్యను నేర్చుకొనగలరు. ఈ కేంద్రస్థానములయందే ఆరోగ్య వారప్రదర్శనములను విరివిగా జరిపినచో ఆరోగ్యనిబంధనలను గ్రామస్థులు బాగుగా గ్రహించి రోగపిశాచమునకు దూరులై సుఖముగ జీవితము గడుపగల్గుదురు. ఆచరించుటకు మిక్కిలి సులభమయ్యును కొన్ని ఆరోగ్యసూత్రములు ప్రజలకు తెలియకపోవుటచే అనేకులు అకాలమృత్యువువాతం బడుచున్నారు.

6. విద్యార్థుల ప్రచారము:—మాధ్యమికోత్తమ పాఠశాలలు, కళాశాలలున్న స్థలములలో ప్రజాప్రబోధమునకై విద్యార్థు లెక్కువగా పాటుబడు నవకాశము గలదు. ఇప్పట్ల విద్యార్థులు పాటకపుజనబాహుళ్యము గల పేటలయందు ఉపన్యాసముల వలన పౌరధర్మములు మొదలగు అంశములు ప్రబోధింపవచ్చును. సంఘసంస్కర్తలగు ముప్పురు విద్యార్థులు ఒక పట్టణమునందలి వడ్డరగూడెములో నొక సంవత్సరము ప్రబోధము గావించి వారిలో మద్యపాన దురభ్యాసమును మాన్పగల్గి యుండుట నేనెఱుగుదును. ఇట్లే ప్రతిపట్టణమందును త్రాగుడు మాన్పించినచో నెంత ద్రవ్యలాభము కలుగునో ఎన్ని కుటుంబములు హైన్యతనుండి తొలగింపబడునో ఎన్ని ప్రాణములు రక్షింపబడునో యూహించినమాత్రమున ఆనందము మన మనంబుల వెల్లివిరియును గదా! ఇట్లే అనేక శాఖలలో ప్రబోధము గావించుటకు విద్యార్థులు సమకట్టినచో పాటకపు జనమందలి దురాచారములు చాలవరకు నిర్మూలింపబడును.

ఏవిధమగు విద్య ఎంతవఱకును, ప్రజాసామాన్యమున కవసరమనిన ప్రతివారును తమయూహల నితరులకు లిఖితపూర్వకముగ తెలియజేయుటకును, అట్లే ఇతరులు లిఖించినదానిని గ్రహించుట. మామూలు బేరసారములకు వలయు లెక్కలను కట్టుటకును సమర్థులై యుండవలెను. దీనితో బాటు ప్రపంచజ్ఞానము నభివృద్ధి చేయు విద్య నొసంగుట ముఖ్యము. తమ చుట్టుపట్ల జరుగుచున్న ప్రకృతిధర్మములను గుర్తించి గ్రహింపలేనివాడు శారీరకముగను, మానసికముగను గ్రుడ్డివాడు. అందుచే ప్రకృతిశాస్త్రము, సృష్టిశాస్త్రము వీని యందలి సామాన్యాంశములు యువతులును, యువకులును తెలిసికొనుట జీవితావశ్యకము. వీనితోబాటు జీవనోపాధికి తగిన విద్య సేకరించవలెను. సామాన్యజనులు ఏదో యొక వృత్తిని అవలంబించుచునే యున్నారు. మధ్యతరగతికి (Middle classes) జెందినవారు జరుగుబాటు లేకపోయినను చేతిపనులు చేయుట హీనవృత్తిగా పరిగణించి నిరుద్యోగ సమస్యను మరింత యభేద్యముగ చేయుచున్నారు. ప్రజలకు నేత, వడ్రము, మట్టిపాత్రల జేయుట మొదలగు వృత్తులలోని మెలకువలను కరపుచు అభ్యాసము నిచ్చినచో చేతిపనులయందు నా రుత్సాహవరులగుదురు. ఆ యా చేతిపనుల నిదివఱకే చేయుచున్నవారు వానిని సులభముగను, మిక్కిలి నేర్పుగను చేయగలిగినవా రగుదురు. సంగీతము, చిత్రలేఖనము మొదలగు చిత్రకళలయం భిరుచి గల వారు గ్రామములో నున్నచో నందు ఈ కళల నేర్పుటకు ప్రత్యేక సౌకర్యము లొసగవచ్చును. యువతులకు గృహనిర్వాహక తంత్రము, పశుపక్ష్యాదులయెడ శ్రద్ధ తీసికొనుమార్గము, ఆరోగ్య విధానము, శిశుసంరక్షణము, ప్రసూతిసూత్రములు వీనిని ముఖ్య

ముగా నేర్పవలెను. స్త్రీలకుగూడ వారికి తగిన చేతిపనులు లేక పోలేదు. వారికి కుట్టుపని, బద్దెఅల్లుట నూలువడకుట నూలుఅల్లిక వీనియందు తర్ఫీయతు నిచ్చుట శ్రేయోదాయకము. జనసామాన్యమునకు ప్రపంచమును సంచలింపజేయువిషయముల నెప్పటికప్పుడు బోధించుట స్వదేశోద్ధరణమున కెక్కువ యావసరము.

ఇట్టి మహోన్నతాశయములను గల్గి ఇంత విస్తృతమగు ప్రణాళిక గల కార్యమునునిర్వహించుటకు ప్రజాసంస్థలే యెక్కువగ పూనుకొనవలెను. గ్రామపంచాయతీవారు తలచుకొనినచో నీకార్యము సులభసాధ్యమగును. విద్యావశ్యకతనుగూర్చి వీరు గ్రామస్థులలో ప్రచారము గావించిన యెడల గ్రామస్థులు స్వల్పవన్ను నిచ్చుటకు వెనుదీయరు. విద్యాసంస్థల కన్నిటికిని దొరతనమువారు సహాయము చేయుచున్నట్లే యువతీయువకులలో విద్యావ్యాప్తి గావించుటకును దొరతనమువారు విరాళము నిచ్చుటకు సంసిద్ధులై యున్నారు. ప్రస్తుతము యువతీయువకులకును, బాలబాలికలకును విద్య గఱపుబాధ్యతకు వివక్షత లేకున్నది. అనగా ప్రాథమిక విద్యావ్యాప్తికి మొత్తముమీద జిల్లావిద్యాసంఘములే బాధ్యత వహించుచున్నవి. వాని దృష్టిమిక్కిలి ప్రారంభదశయందున్న సామాన్య... కనుక ప్రత్యేకముగ ప్రజాసామాన్యమందు విద్యావ్యాప్తికై నొకసంస్థ నేర్పాటుచేయుట యుక్తమని తోచుచున్నది.

మతసాంఘిక రాజకీయ సంస్కరణలకై ఈకాలమున మన దేశమందు పలువురు విద్యాధికులు ఘోషించుచున్నారు. కాని మన దేశపు జనసంఖ్యలో నిట్టి విద్యాధికుల సంఖ్య ఎన్నవ వంతో యోచింపుడు. నోరుగల విద్యాధికులు కొన్ని సంస్కరణలను కష్టపడి దొరతనమువారినుండి రాబట్టినను, ఆసంస్కరణల యుద్దేశ్యమును లాభమును గుర్తించి వాని ననుసరించుటకు జనసామాన్యము తగినంత విద్యగలవారై యుండవలదా! సామాన్యప్రజలను గ్రుడ్డివారలుగా నుంచి విద్యాధికులు వారిని ముక్కుసత్రాడువేసి వారిచ్చవచ్చిన మార్గములకు లాగుట ధర్మమా? సులభమా? కనుక సామాన్యప్రజయందు విద్యావ్యాప్తి గావింపకుండ ఎట్టి సంస్కరణల తెచ్చిపెట్టినను పునాదిలేని భవననిర్మాణము వంటిదే. యువతీయువకులను విద్యావంతులుగ జేసి మనదేశముయొక్క భావాన్నత్యమునకు చక్కని పునాది వేయజూతుముగాక.

శబరినిరీక్షణ

శ్రీమతి తల్లాప్రగడ విశ్వసుందరమ్మ గారు

నిశలెన్నో గడచి పోయె
దివులెన్నో వడచి పోయె
కాలంబు జరగిపోయె
గడజనియె దినములెన్నో.

నీకొఱకు నిశిలు పవలు
నీవేచి కాచియుంటి
నీరాక గానరాదు
నీలాభ్రసమ శరీర.

అసమాన రుచులతోడ
పసమీరు ఫలము లెన్నో
నీకొఱకె దాచి యుంటి
నీలాభ్రసమ శరీర.

ఆటవికురాల ననుచు
నతిమూఢురాల ననుచు
నీవెంతు వేమొ ప్రభుడా
నీవె నాదిక్కు జూడా.

నీకతిథి సత్కరణము
నే జేసి భువి తరింపా
నే వేచియుంటి రామా
నిమిషంబు యుగము గాగా.

జాతీయవిద్య

శ్రీ ఏనుగు తిమ్మరాజు గారు

శా. మీసంకల్పము వజ్రయుక్తము భవన్మిత్రుల్ యశోపావనుల్
మీసందేహములెల్ల దీర్చి కలభూమిర్ మీరు సత్పాత్రులై
వాసిం గాంచెదు రీతి మాతృపదముల్ భావించి జాతీయవి
ద్యాసామ్రాజ్యపదస్థులై మెలగరాదా తామసంబేటికిన్.

శా. జాతీయత్వము వాంఛనీయముగదా చర్చింప జీవాళికా
జాతీయత్వము దెల్పువిద్యయె ప్రశంసాపాత్రమై యెల్లడన్
స్వాతంత్ర్యాదిసుఖంబులిచ్చి జనసౌభాతృత్వముం దెల్పు నా
చాతుర్యంబు పరిగ్రహింపకొకొ పాశ్చాత్యప్రభావంబునన్.

సీ॥ స్వాతంత్ర్య జీవనాచ్ఛాదనంబైనట్టి
విద్యావిధానంబు పీడరయ్య
ధనమె పావనమంచు దగ ప్రబోధించెడు
విద్యావిధానంబు పీడరయ్య
దాస్యవృత్తిగడింప దనరు నిరంకుశ
విద్యావిధానంబు పీడరయ్య
వ్యామోహభావప్రభావంబు దీపించు
విద్యావిధానంబు పీడరయ్య

గీ॥ యిహము పరము లొసంగని యిట్టి విద్య
నభ్యసింపగ మీకేల నార్యులార!
విమల జాతీయవిద్య భావింపరయ్య
అఖిల కల్యాణగుణులార! ఆంధ్రులార!

శ్రీ కందుకూరి రుద్రకవి ప్రశంస

అష్టావధాని [illegible] గారు

[illegible]

ఆశాంకురము

శ్రీ అబ్బూరి రంగనాయకులు గారు

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

శ్రీ ఏ. ఎస్. [illegible] గారు

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

హైందవ నౌకా వ్యాపారసమస్య — కోస్తా వ్యాపార సంరక్షణ చట్టము

[illegible]

[illegible]

[illegible]

నౌకావ్యాపారముగలదేశముల నౌకాపరిమితి.

[illegible]

దేశీయుల వశమునుండి తప్పించుటకు తగిన ఏర్పాట్లు, చట్టములద్వారా, యీ మధ్య కాలములో వారు చేసికొని యుండుటచే ఇండియాదేశమును గోపురాగ్రమున క్రిందకు ద్రోసి నేడు మనకు ఆఖరుస్థానమైన 27 వ అంకమును ప్రాప్తించ జేయగలిగినవి. ఇట్లు మనకళ్ల ముందరనే మన నౌకాసంపత్తి వినాశము దినదినమును పరిపూర్ణతను పొందుచున్నది. ఈ చిత్రరూపము మఱియొక విధముగా ప్రదర్శింపదగును. ప్రపంచ నౌకా సంపత్తిని అట్లు వదిలివేసి కేవలము యిండియాదేశమునకు విదేశములతో గల ఎగుమతి దిగుమతి ఓడ వర్తకములోనే దేశ మెంత స్వాధీనము చేసికొనినది ఈ పటరూపమున చూపనగును.

భారతదేశ నౌకావ్యాపార పరిమితి.

1903 సం — 1925 సం

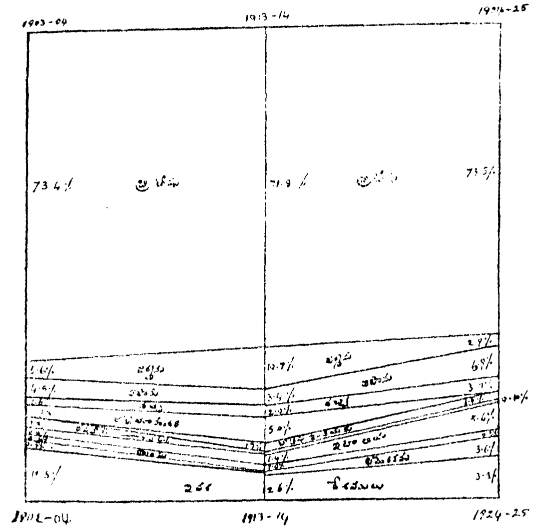

1924-25 సంవత్సరముల లెక్కలనుబట్టి యిట్టి పట మొకటి తయారు చేయబడెను. దానినిబట్టి మనదేశముయొక్క నౌకావ్యాపారములో నూటికి 73½ పాళ్లు ఇంగ్లాండు నౌకలును, నూటికి 7 పాళ్లు జపాను నౌకలును, నూటికి 5½ పాళ్లకంటె కొంచె మధికముగ ఇటలీ నౌకలును, నూటికి 3½ పాళ్లకంటె కొంచె మధికముగ అమెరికా నౌకలును, నూటికి 3½ పాళ్లు డచ్చివారి నౌకలును, నూటికి 3 పాళ్లు జర్మని నౌకలును మోసికొని పోవుచున్నవి. ఇండియా దేశపు నౌకలు ఇండియాయొక్క వర్తకము మొత్తమున జరుగు ఎగుమతి దిగుమతులలో నూటికి 1½ పాళ్లు మాత్రము మోసికొని పోవుచున్నవి. ఇంతటితో నూటికి 97 పాళ్లకు లెక్క తేలినది. మిగత నూటికి 3 పాళ్లు ప్రపంచమందలి యితరదేశముల నౌకలచే పంచుకొనబడుచున్నవి. ఇండియాదేశము 4500 మైళ్ల సముద్ర తీరమును, మిక్కిలి విస్తారమగు అనేకకోట్ల విలువగల ఎగుమతి దిగుమతి ఓడ వర్తకమును కలిగియుండియు నౌకాసంపత్తియందు ప్రపంచమున నేడు అధమాధమ స్థానమునందున్నది.

ఈ స్థితికి మనదేశ మెట్లు వచ్చినది విశదీకరింపబూనుట నిష్ప్రయోజనము. అది చరిత్రాత్మకము. ఒకనాడు మనదేశము ఆంగ్లాది విదేశములకు చక్కని వస్త్రములను, కళానైపుణ్యమునకు పాటక ప్రజచే తయారుచేయబడిన అనేకవిధములగు వస్తుసామగ్రులను ఎగుమతి చేయుచుండెను. ఇట్టి సామగ్రిని విదేశములవారికి మన దేశీయనౌకలే మోసుకొని పోవుచుండినవి. ఈ రీతిని వస్తుసామగ్రిని యితరదేశములకు ఎగుమతిచేయు సౌకర్యము మొట్టమొదట నిర్మూలము చేయబడెను. ఇండియాదేశపు వస్త్రములను తెప్పించుకొనుట, వాడుకొనుట నేరముగా పరిగణించు చట్టములు ఆంగ్లదేశమున జేయబడెను. ఇండియాదేశమునుండి అక్కడికి దిగుమతియగు నూలుబట్టల వ్యాపారముచే వారి ఉన్నిబట్టలకు వ్యాప్తి తగ్గుటచేతనూ లేక ఇంగ్లాండులో శవములకుగూడ చలివేయు నను భయముచేతనూ ఒకకాలమున ఇంగ్లాండులో శవములను ఉన్నిబట్టలతో కప్పవలయునే గాని నూలుబట్టలతో కప్ప కూడ దని ఉత్తరువులు ప్రచురింపబడినట్లు చదివియున్నాము. ఇట్లు యీ దేశమున పరిశ్రమలచే నిర్మాణమగు వస్తుజాలమును మనము మన ఓడలమీద మోసికొని పోయి యితరదేశములలోనికి దిగుమతిచేయు సౌకర్యములు పోయి ఇతరదేశములలో నిర్మాణమగు వస్తుసామగ్రిని ఆయా దేశములవారు, వారి ఓడలమీద మనదేశమునకు దిగుమతిచేయు స్థితి ఏర్పడిన తరువాత మన నౌకావ్యాపారము క్రమక్రమముగా క్షీణించుట ఆశ్చర్యము కాదు. అయినను అంతటితోనే మన నౌకానాశనము తగ్గలేదు. మనము కర్మాగారముచే తయారుచేయబడిన సామగ్రి కంటె వ్యవసాయముచే నుత్పత్తి యగు భోజనపదార్థములను, ప్రత్తి, నార, వేరుసెనగ, నూనెగింజలు మొదలగు ముడివస్తువులనే ఎక్కువగానే ఎగుమతి చేయుట కలవాటుపడి యుండుటచే యిట్టి వస్తువులనైనను మన ఓడలమీదనే ఎగుమతి చేయగలిగియుండినచో మననౌకాసంపత్తి యిప్పటికిని కొంతవరకైన మిగిలియుండెడిది. ఈస్టిండియాకంపెనీవారి వ్యాపారము యీదేశముతో విరివిగా సాగ నారంభించిన తరువాత కంపెనీవారు యిక్కడనుండి తయారు అయిన వస్త్రాది వస్తుసామగ్రిని ఎగుమతి చేయగూడ దనియే గాక ఆ పదార్థములను యితర మార్గములనైనను ఇండియా దేశపు నౌకలమీద పంపగూడ దని యుత్తరువుల నిచ్చియుండిరట. ఇట్లు చేయుటలో నాశ్చర్యమేమియును లేదు. ఇంగ్లాండునుండి యిక్కడికి వారి వస్త్రములు మొదలగు సరుకు సామగ్రులను దిగుమతిచేయు ఓడలు తిరిగి వారి దేశమునకు మోసికొనిపోవు సరుకులు లేకపోయిన ఆంగ్ల ఓడ కంపెనీలవారికి నష్టము వచ్చి వారు త్వరితముగ దివాలా తీసికొందురు. ఇండియాదేశపు నౌకలలో అన్యదేశములకు మోసికొని పోవబడు పంటదినుసులను తమ యోడలలోనే మోసికొని పోవుటచే రానుపోనుకూడ కిరాయి వారికి లభించి నౌకావ్యాపారము లాభకరముగా నుండును. కనుక ఆ మార్గము నవలంబించుటకు వలయు నుపాయముల నన్నిటిని ఆంగ్ల నౌకావర్తక కంపెనీలు అవలంబించుట సహజము. కాబట్టి ఇండియా నౌకలను నిర్మింపకుండ జేయుట, ఇండియాయొక్క ఎగుమతి దిగుమతి వ్యాపారములను రెంటినికూడ ఆంగ్లస్టీమర్లమీదనె జరుపుట అతినైపుణ్యముతో సమర్థింపంబడెను. ఈ అర్థనీతియందు నాకుకూడ ఏ మాత్రమును దూష్యము కాన్పించదు. ఇంగ్లాండులో నిరుద్యోగసమస్య అధికముగ వ్యాపించి లోకక్లేశము కలిగించుచుండుటచే ఆంగ్లేయనౌకానిర్మాణశాలలందు అన్యదేశీయులు ఓడలను కట్టించుకొనినచో అట్లు చేయదలచువారికి కొంత ద్రవ్యముకూడ పెట్టుబడి క్రింద ఆంగ్లేయులు అప్పుగా నిత్తురని యీ మధ్య ప్రకటింపబడెను. ఈ సదుపాయమును పురస్కరించుకొని పాశ్చాత్యదేశపు ఓడవర్తకులు ఆంగ్లనౌకానిర్మాణాలయములందు ఓడలను కట్టించుకొనిరి. ఈ మాట విని మనదేశములో నున్న సింధియాస్టీము నావిగేషన్ కంపెనీ అను దేశీయవర్తకసంఘమువారును అట్లు చేయుటకై ఆశపడి వారి డైరక్టరులలో ప్రముఖులగు సర్ ఉల్లాభాయి శ్యామలదాసు గారి నటీవల సీమకు పంపియుండిరి. శ్యామలదాసు గారు వెళ్లి యితర దేశీయుల కివ్వబడిన సదుపాయములతో తమ కంపెనీకిని కొన్ని నౌకలను నిర్మింపవలయు నని కోరిరి. కాని ఆంగ్లనౌకాశ్రయములలో కార్మికులకు పని తీరుబాటు లేదనియు శ్యామలదాసుగారి కంపెనీకి ఓడలను నిర్మించిపెట్టుటకు వీలులే దనియు జవాబు చెప్పి వారిని వెళ్లినదారిని తిరిగి యింటికి పంపివేసిరి. కార్మికుల నిరుద్యోగము హెచ్చుచుండిన యింగ్లాండులో ఓడ నిర్మించు పనివాండ్రకు తీరిక లేకపోవుట ఏమి విపరీతమో! ఇండియాలో మనము నౌకలను నిర్మించుకొనలేకపోయినను మన దేశీయకంపెనీలకు ఇంగ్లాండువారు ఓడలను నిర్మించి యిత్తురను ఆశకూడ యింతటితో అడుగంటినది. నౌకావ్యాపారము కేవలఆర్థికసంపత్తికే గాక, అన్యదేశసంస్పర్శచే రాజకీయప్రాబల్యమునకుగూడ కారణభూత మగుచున్నది. ఇట్టి మహోత్కృష్టమగు జాతీయజీవనసంస్థయొక్క వినాశోపాఖ్యానము భారతవర్ష చారిత్రమునందు మిక్కిలి క్లేశజనకమై లేఖకులను, పాఠకులను, శ్రోతలను సంతప్తమనస్కులను చేయకమానదు!

నౌకాసంపత్తి పునరుద్ధరణప్రయత్నములు-వాని నిష్ఫలత

ఈ విషమస్థితిని తొలగించి తిరిగి హైందవ నౌకావ్యాపార పునరుద్ధరణోపాయముల నన్వేషించుటకు కొంతకాలమునుండి భారతీయులు కృషిసలుపుట కారంభించిరి. దేశీయవణిజులు కొందరు సాహసించి విదేశనౌకా వర్తకదళముతో పోటీచేసి నిలుచుటకు నడుముకట్టుకొని కొన్ని దేశీయవర్తకసంఘముల నెలకొల్పిరి. బొంబాయి, కలకత్తాలలో యిట్టి కృషి విశేషముగ జరిగియుండెను. 10 కోట్ల రూప్యములకుపైగా యీ సంఘములు మూలధనము సేకరింపబడెను. అయినను యివి అన్నియు విదేశీయుల పోటీకిని వారి వ్యాపారపద్ధతులకును నిలువలేక అనేకములు అంతరించినవి. కొన్ని కష్టముమీద బ్రతికియున్నవి. అన్యదేశములకును, యిండియాకును జరుగు వ్యాపారమునందు విదేశీయనౌకావర్తకసంఘముల వారితో పోటీచేయుటకు వలయు ఉపపత్తిగాని, నౌకాదళముగాని మనకు లేకపోవుటచే మనదేశీయులు మొదట మన దేశముయొక్క కోస్తా ఓడవ్యాపారమున ప్రవేశించుటకే యీ ప్రయత్నములను ముఖ్యముగా చేసియుండిరి. ఇంకను చేయుచున్నారు. అనేకకారణములచే యీ ప్రయత్నము కొనసాగుట లేదు. ఈ కారణములలో నొక ప్రబలకారణము విదేశవర్తకులు అవలంబించు కొన్ని వర్తకమార్గములు. వానిలో కొన్నిటిని మాత్రము తెలిపెదను: ఇప్పుడు విదేశ నౌకలమీద సరకులను పంపు హైందవవర్తకులనుండి స్టీమరుకంపెనీలు అధిక మొత్తాన్ని వసూలుచేయు విధానములో నొక అభ్యంతరపద్ధతి కలదు. దీనికి నౌకా వర్తకపరిభాషలో "డిఫర్డు రిబేట్సు" (Deferred Rebates) అని పేరు. సరుకులను పంపు హైందవవర్తకులవద్దనుండి సరుకులను స్వీకరించు సమయమున మామూలుకన్నా ఎక్కువసొమ్ము వసూలుచేసి ఆ సంవత్సరములో యితరకంపెనీలనౌకలలో సరుకు పంపక తమనౌకే ఖాతా నడిపినయెడల అట్లు అదనముగా వసూలుచేసిన సొమ్మును సంవత్సరాంతమున సరుకులు పంపినవారికి వాపసు యివ్వబడును. ఈ లోపుగా యీ సరుకులు పంపినవారు యే పొరపాటుననూ లేక తక్కువరేట్లు గల యితరకంపెనీ నౌకలలో పంపుటచే గల లాభాపేక్షచేతనూ, దేశాభిమానముచేతనూ ఒక యిండియన్ కంపెనీవారి నౌకలో సరకు పంపితే యీ రిబేటుసొమ్ము వారికి యివ్వకుండా జరిమానావలె కంపెనీవారివల్ల తీసికోబడును. ముదరా రాదు. అనగా దీని పరమార్థ మేమి- సత్ప్రవర్తననిమిత్తం గుణహానిగా కొంత ద్రవ్యము ఎగుమతిదార్లనుండి విదేశకంపెనీలవారు వసూలుచేసి అట్టి ఎగుమతిదార్లు స్వదేశస్టీమరులలో వారి సరుకులను పంపకుండా స్వాతంత్ర్యములను విదేశ నౌకలమీదనే ఆధారపడియుండెను, ప్రతిసంవత్సరం కొంతసొమ్ము తిరిగి యిచ్చెదరు. రంగూనుకు సరుకులు పంపు ఒక్క స్వదేశవర్తకుడు పరిస్థితి పొరపాటున స్వదేశకంపెనీ స్టీమరులలో సరుకులు పంపినందుకు శిక్షగా డిఫర్డు రిబేటు (Deferred Rebate) ను కోల్పోయి షుమారు 2 లక్షలవరకు నష్టపడెనట. ఇది కేవలము అక్రమ మనియు, యితరదేశములలో యీ పద్ధతిని నిర్మూలించుటకు శాసనములు చేయబడె ననియు, ఇండియాగవర్నమెంటువారుకూడ అట్లు చేయవలె ననియు కొన్ని సంవత్సరములక్రిందటి ఫిస్కలుకమిషను (Fiscal Commission) వారు సిఫారసు చేసియున్నారు. కాని, యింతవరకు యిండియాగవర్నమెంటు వారు ఏమియూ చర్య తీసికొనలేదు. *

మరియొక మార్గము రేట్లయుద్ధము. (Rate war) ఇండియాలో పోటీ లేకపోవుటచేత స్వల్పదూరములకు సరకులను తీసికొనిపోవుటకుకూడా యిండియాలో నొకరేవునుండి మరియొక రేవుస్థలమునకే అధికరేట్లు విదేశీయకంపెనీలు వసూలు చేయుచున్నవి. ఒక ఉదాహరణ మిచ్చెదను, ఇంగ్లండుదేశమునకు బొంబాయికి మధ్యదూరము 6300 మైళ్లు. ఈ దూరమునకు స్టీమరులో 1 టన్ను యినుము తీసికొనివచ్చుటకు స్టీమరు రేటు రు 13-12-0. కలకత్తానుండి బొంబాయికి దూరము సముద్రమార్గమున 759 మైళ్లు. ఈ దూరమునకు ఆ 1 టన్ను యినుమే తీసికొని పోవుటకు అదే విదేశకంపెనీవారు 18 రూపాయలు చార్జి చేయుచున్నారు. ఇట్లే ప్రత్తి, పంచదార మొదలగు సరుకుల విషయమునకూడ విపరీతమగు రేట్లభేదము కలదు. అయితే ఏదైన దేశీయకంపెనీ ఒకటి తలయెత్తి కోస్తావర్తకమునకై స్టీమర్లను నడిపించ దలచుకొనిన క్షణమందే యీ విదేశకంపెనీలు వారి రేట్లను మొదట తగ్గించి యీ దేశీయకంపెనీలకు నష్టమువచ్చునట్లు చేయుదురు. ఇట్లు చేయుట విదేశకంపెనీలకు మిక్కిలి సులభసాధ్యము. వారికిగల బాహుళ్యమైన

విదేశవ్యాపారమును, కోస్తావ్యాపారమును కలిపి సాగించుటచే యీ నష్టమును సర్దుకొనగలరు. మఱియు విదేశకంపెనీలవారికి "రెగ్యులరు సర్వీసు" లో నుండు నౌకలుగాక విడినౌకలు (Tramp tonnage) కూడ నుండును. వీటికి ఎంత రేటు లభించినను లాభమే. అందుచే యీ రేట్ల పోటీచే స్వదేశీయుల ప్రయత్నములు అవలీలగా అణచివేయబడుచున్నవి. ఈ యక్రమమునుగూడా ఫిస్కలు కమిషను (Fiscal Commission) వారు నిర్మొగమాటముగ ఖండించియున్నారు. * స్వదేశనౌకాకంపెనీలను అణచివేయుటకు విదేశకంపెనీలు రేట్లు తగ్గించినను ఆ నష్టమును భర్తీచేసికొనుటకు వారికి అనేకమార్గములు కలవు. వారికి మెయిలుకాంట్రాక్టు మొదలగు కొన్ని గవర్నమెంటువారిచే యివ్వబడు ద్రవ్యసహాయములు కలవు. కొన్ని సముద్రమార్గములు వారికి ప్రత్యేకసామ్యములు (Manopoly routes) మఱియు విదేశములకు ఎగుమతి యగు పంటదినుసులు, ముడివస్తువులు కొంచె మించుమించుగా అన్నియు విదేశవర్తకపు కంపెనీలద్వారా విదేశములకు రవానా చేయబడుచున్నవి. అందుచే ఆ కంపెనీలు పంపు సరుకు లన్నియు విదేశనౌకాకంపెనీల ద్వారానే ఎగుమతి, దిగుమతి చేయబడుచున్నవి. రైల్వేలకును, స్టీమరుకంపెనీల వారికినిగల అన్యోన్యసంబంధములచే విదేశస్టీమరుకంపెనీవారు రైల్వేకంపెనీలతో ఏర్పాట్లు జరుపుకొని స్వదేశకంపెనీలకు వీలుగాని రేవుస్థలములకు వర్తకప్రవాహమును మార్చగలుగుచున్నారు. ఇంకను అనేక కారణములనుబట్టి కేవలము వర్తకవిధానము ననుసరించి, దేశీయనౌకావ్యాపారపునరుద్ధరణము అసంభవ మని తేలినది.

హైందవ నౌకావ్యాపార విచారణసంఘము

న్యాయమైన వర్తకసరళి ననుసరించి మన నౌకావ్యాపారమును తిరిగి పునరుజ్జీవింపజేయలేమను విషయము తేటతెల్లముగను నిర్వివాదముగను నిర్ధారణ చేయబడుటచే శాసనసహాయాంతర మొక్కటైన కనిపెట్టవలయు నను ఆవేశము మన దేశీయులకు కలుగుట సహజమే కదా. ఇట్టిపరిస్థితులలోనే యితరదేశములందు కలిగినపుడు ఆయా దేశములవారు తమ నౌకావ్యాపారమును విదేశీయుల పోటీనుండి సంరక్షించుకొనుటకు ప్రప్రథమమున తమదేశముయొక్క సరిహద్దు కోస్తావ్యాపారమునుండి విదేశ నౌకాసంఘముల పోటీని బహిష్కరించుటకు శాసనములను చేసికొనిరి. అట్టి ప్రయత్నమే తప్ప గత్యంతరము లేదని నమ్మి కొంతకాలమునుండి మనవారు యీ విషయమై ఆందోళనము సలుపుచుంటిమి. ఈ ఆందోళనముయొక్క స్వరూపమును కొంత విపులముగ తెలిపినగాని యీ సమస్య పూర్ణముగా గ్రహింపబడదు.

1922 సంవత్సరములో సర్. పి. యస్. శివస్వామిఅయ్యరు గారు యీ విషయమై లెజిస్లేటివ్ అసెంబ్లీలో నొక తీర్మానము నుపపాదించిరి. హైందవ వర్తకనౌకాసంపత్తిని వృద్ధిపొందించుటకు తగినమార్గముల నాలోచించి విశదపరచుట కొక కమిటీని నియమింపవలయునని కోరిరి. ఆ తరువాతనుండే బొంబాయివాస్తవ్యులగు ఎస్. ఎన్. హాజీ గారు హైందవకోస్తావ్యాపారమును సంరక్షించుటకుగూర్చిన విధానము నొకదానిని చట్టశాసనరూపమున తయారుచేసి ప్రజాభిప్రాయముకొరకు ప్రకటించిరి. శివస్వామిఅయ్యరు గారి తీర్మానముయొక్క స్వరూపము అనుసందకపాఠము పొందియుండినట్లు సవరించబడి గవర్నమెంటు పక్షమున సర్ చార్లెసు యిన్నిసు గారిచే నంగీకరింపబడెను. అనగా విచారణసంఘము నేర్పరచుట కంగీకరించిరి. అట్లు అంగీకారము తెల్పుసందర్భమున యీ విషయమై అధికమైన ఆశ పెట్టుకొనకూడ దనియు, హైందవనౌకాభివృద్ధి వాంఛనీయమే అయినను దానిని సమర్థించుటయందనేక గొప్ప చిక్కులు గల వనియు తెల్పిరి. అయినను ప్రజాప్రతినిధులు అసెంబ్లీలో తెల్పిన విషయములనుబట్టి యందు ముఖ్యవిషయములు రెండు. హైందవులను నౌకావృత్తులందు ఎక్కువగా తరిఫీదు చేయవలయు ననియు, కోస్తావర్తకమును విదేశీయుల పోటీనుండి తొలగించుట కొక రక్షణశాసనము చేయవలయు ననియు ప్రజాప్రతినిధులు చెప్పిరి. మఱియు గవర్నమెంటు వారు హైందవ నౌకావ్యాపారమును ప్రోత్సహించుటకు మఱికొన్ని సౌకర్యములు యీ దేశమున కీయవలయు ననియు తెల్పబడినవి. అట్టి సౌకర్యములలో యిది

* The Fiscal Commission's report says as follows: "The system of shipping rebates is one of the strongest buttresses of monopoly. It is clear that an arrangement whereby a certain percentage of freight is returnable to the shipper at the end of twelve months provided no cargo is shipped by an outside line is a powerful weapon for maintaining a shipper's monopoly. Other countries have recently legislated against this system and we think that the Government of India should make a thorough enquiry into the desirability of initiating similar legislation in India"

* Mr. Walchand Hirachand explaining the plight of the Scindhia Steam Navigation Company of which he is the president says that the foreign companies manipulated their rates with the sole view "to prevent if these can so manage, ever a single ton of cargo being shipped in an Indian vessel."

[illegible]

* Here are Sir Charles Innes's own Words: "Once you admit on the Statute Book an Act which embodies the principle that it is right to squeeze out or depreciate the property of those who built up a trade or industry in order that others may succeed to it one does not know to what lengths that principle may be carried...Once admit that principle what I fear is that it will give rise to similar demands in respect of other industries like oil, coal or whatever it may be."

"మార్షల్"

క్లాస్ "S" పోర్టబుల్ స్టీము ఇంజనులు

ప్రపంచమునందు స్వల్పవ్యయముతో పనిచేయు ఇంజనులు ఇవియే.

అన్ని సైజులు సిద్ధముగా నున్నవి. మేము వీటిని అతి సరసమైన ధరలకు ఇప్పుడు విక్రయించుచున్నాము. మరల ఇట్టి ధరలకు విక్రయింపబడవు.

ధరలకు ఇతర వివరములకు వ్రాసి తెలిసికొనుడు.

మార్షల్ సన్స్ & కో., (ఇండియా) లిమిటెడ్.,

ఇంజినీరులు,

మదరాసు అందు బెజవాడ.

'ఎస్' తరగతి రోడ్డు రోలరు

సిటిని-కర్చును తక్కువగ వ్యయింపజేయుటయందు "మార్షల్సు" రోడ్డు రోలరులు ప్రపంచమున చాల ప్రసిద్ధిబడసినవి. జిల్లాబోర్డులు—మునిసిపాలిటీలు—పబ్లిక్ వర్క్సు డిపార్టుమెంటులవారు వీటనే ఉపయోగించుచున్నారు.

6, 8, 10 టన్నుల ఒక్క సిలెండరు మరియు కాంపౌండు రోడ్డురోలర్లు స్టాకునందు సిద్ధముగా నున్నవి.

క్యాటలాగులకున్ను, ఇతర వివరములకున్ను, వ్రాయుడు.

మార్షల్ సన్స్ & కో., (ఇండియా) లిమిటెడ్

9, సెకండు లైన్ బీచ్, మదరాసు.

బెజవాడ, కోయంబత్తూరు, తంజావూరు.

[illegible]

హాజీ గారి కోస్తావ్యాపార సంరక్షణ చిత్తుచట్టము

(Haji's Coastal Traffic Reservation Bill)

1926 [illegible]

[illegible] (Indian controlled ships) [illegible]

[illegible]

* Here are Sir Charles Innes's words: "They (Self Governing Countries) had to take that course (reservation of coastal traffic) because in times of war they might want their own Mercantile Marine to feed their people and because they wanted that Marine as a second line to their Navy. India is fortunate in that that ever pervading necessity was not present in this country. India's shores are protected for her by the British Navy and in times of war she can always rely on the British Navy to protect her communications and trade."

F

అధికముగా లాభ మగునా కాదా అను ప్రశ్నకు ఒక సమాధానము చెప్పెదను. హైందవకోస్తావ్యాపారమునకు కావలసిన నౌకల నన్నిటిని నిర్మించుటకు 10 కోట్లరూపాయలు చాలును. ఈ పదికోట్లు పెట్టుబడితో నిర్మించిన నావలమీద విదేశీయులు యిప్పుడు సాలుకు 10 కోట్ల రూపాయలు లాభము సంపాదించుచున్నారు. నూటికి నూరురూపాయల లాభము గిట్టు వ్యాపారము లాభసాటి కాదట. ఏమి ఆశ్చర్యము!

ఈ విషయమై భారతీయులకును, విదేశనౌకావర్తక బృందమునకును ఏర్పడు రాజీ కుదురుచేసెడి యోచించుటకు యీ సంవత్సరము జనవరి 3 తేదిని రాజప్రతినిధి ఇర్విన్‌ప్రభువు గారి అధ్యక్షతక్రింద హైందవ ఆంగ్లనౌకావర్తక ప్రతినిధులసమావేశ మొకటి కూర్చబడెను. రెండు మూడు రోజులు చర్చలు జరిగిన తరువాత ఎట్టి సమాధానమును కుదరకనే సమావేశము ముగిసెను. విదేశీయుల దృక్పథమున నెట్టి మార్పును కలుగలేదు. 1929 సంవత్సరం 31 అక్టోబరు తేదిని రాజప్రతినిధి గారు ఇండియాకు అధినివేశస్వాతంత్ర్యప్రాప్తిని గురించి చేసిన ప్రసంగమూగాని, ఇంగ్లాండులో జరుగనున్న రౌండుటేబిలు కాన్ఫరెన్సుగాని యీ సమస్యకు లేశము తోడ్పడలేదు. అసెంబ్లీయొక్క జీవితము కొన్నిరోజులలోనే ముగియనున్నది. హాజీ గారి బిల్లు చర్చకు వచ్చునని నమ్మకము లేదు. వచ్చినను అసెంబ్లీలో కాంగ్రెసువారు లేక పోవుటచేత అది నెగ్గుట కష్టమాట, నెగ్గినను దానిని వెంటనే నిరాకరించుటకు ప్రెటు కాన్సిలు సిద్ధముగా నున్నది. కాబట్టి యిప్పటికీ కోస్తా వ్యాపారసంరక్షణ చట్టాధ్యాయము ముగిసినట్టె.

నౌకావ్యాపారసమస్య ఉత్కృష్టజాతీయసమస్య

అంతర్జాతీయ వాణిజ్యమున తన స్వంతనౌకాసంపర్కముచే నితరదేశములతో సంబంధము వీడిపోయినప్పటినుండియు హిందూదేశముయొక్క జాతీయప్రతిభయు రాజకీయఔన్నత్యమును అంతరించినవి. కావున నాగరిక ప్రపంచమున అర్హస్థానము నాక్రమించుటకై కావింపబడు స్వరాజ్యప్రతిష్ఠాపనావిధానములో స్వదేశనౌకా పునరుద్ధరణము అన్యదేశసంపర్కమునకు హైందవజాతిప్రతిష్ఠను మిక్కిలిగా తోడ్పడగలదు. నౌకానిర్మాణశిక్షణము యితరదేశములలో జాతీయవిద్యా విధానము కొండు భాగము. నౌకానిర్మాణకార్యాలయముల కనుబంధములుగ అందుకు సంబంధించిన విద్య నేర్పు పాఠశాల లొకటియుండును. ఇంగ్లాండులో కూడా విశ్వవిద్యాలయములలో నౌకానిర్మాణమునకు సంబంధించిన శాఖలును పండితులును గలరు. (Professors in Naval architecture and engineering) కాబట్టి నౌకానిర్మాణమునందును నౌకావృత్తులందును అత్యంత పాండిత్యప్రకర్షగల విద్వాంసులు నౌకాలయములందు శిక్షణము గఱపుచుందురు. ఇంతవరకే యీ వ్యాసము దీర్ఘమై యుండుటచేత అన్యదేశములు వారి నౌకాప్రోత్సాహణమున కేమి చేయుచున్నది తెలుప నవకాశములేదు. ఐరోపా మహాసంగ్రామానంతరము స్వపరిపాలన గల ఏదేశమువారు కూడా తమవర్తక నౌకాసంపత్తిని వృద్ధిపొందించు విషయములో ప్రమత్తులై యుండలేదు. ఇటలీ, స్పెయిను, జపాను, జర్మను దేశములు వారి వర్తకనౌకాసంపత్తి విజృంభణమునకై అమితద్రవ్యమును వెచ్చించినవి. క్రొత్త నావలను నిర్మించు తమదేశవర్తకులకు ఇటలీప్రభుత్వమువారు అత్యల్పవడ్డికి 45 కోట్ల లకుర్లు పెట్టుబడిక్రింద నిప్పియున్నారు. స్పెయినుదేశపు రేవుస్థలములో వ్యాపారము చేయు విదేశీయుల స్టీమర్ల పోటి తగ్గించుటకును ముఖ్యముగా దక్షిణ, మధ్యఅమెరికాలలో నౌకావర్తక మభివృద్ధి చేయుటకును 14 గొప్పసముద్రనౌకలను నిర్మించుటకై స్పెయినులో నొక్క నౌకాకంపెనీ వారికి వలయు సహాయమును స్పెయినుప్రభుత్వమువారు చేసియున్నారు. జపాను స్వల్పకాలములో చేసిన వర్తకనౌకావిజృంభణము వర్ణనాతీతము. యుద్ధానంతరము వార్సేల్సుసంధిని బట్టి జర్మనివారి వర్తక నౌకలన్నియు తీసికొనబడి 6 లక్షల టన్నుల బరువుగల స్వల్పస్టీమర్లుమాత్రము వారికి వదలివేయబడెను. 5 సంవత్సరములకాలములో జర్మనీవారు 40 లక్షలటన్నుల స్టీమర్లను నిర్మింపగలిగిరి. ఇండియాకు గొప్ప సముద్రతీర ముండియు యితరసౌకర్యము లుండియు ఒక్కనౌకను నిర్మించుకొనలే కున్నది. ఇండియాను వర్తకముచేసికొని విదేశీయులు జయింపగలిగిరి. తిరిగి వాని వర్తకము వారికి స్వాధీన మగుటయే వారి స్వరాజ్యసంపాదనకు నిదర్శన మగును. 'కాపిటల్' అను ఆంగ్లవర్తకపత్రికలో డిచ్చరను విలేఖరి యిటీవల హాజీ గారి బిల్లును గురించి వ్రాయుచు యిండియాకు స్వరాజ్యము ప్రాప్తించువరకు యీ బిల్లు చట్టము గాలేర దని వ్రాసినారు. "It is highly improbable that the Bill will reach the statute Book unles and until India attains Dominian Status" కాబట్టి హైందువులందరును వారిపరస్పరభేదములను మరచి ఏకగ్రీవముగా సత్వరసంపూర్ణ అధినివేశస్వాతంత్ర్యమును కోరుచు అందుకై కృషి సల్పెదరుగాక.

(వంకే మాత రం.)

వలపు

శ్రీ సూ. నారాయణమూర్తి గారు

పూలవనంబునందుఁ బువుబోఁడులతోడ విహారసంపదన్
లీలగ మందమారుతప్రలేపనఝుంకృతివాదనాళిచే
లాలనతోడ నుండఁ జపలాక్షికి నేదియొ దోచె సం
దాలన యయ్యె దాము కని యచ్చట వాసిరి యంబుజాక్షులున్

ఉ. పాయుటఁ జూచి మై మరచి పాలకరత్నకరాజశ్రేష్ఠుఁ డ
మ్మాయ యొకింత లేక నిలవంబడి నైజకాంక్షలో నిజా
పాయము వీడిపోయె నిఁకఁ బ్రాణభయంబు తొలంగెఁ గాలమున్
పాయఁగలేము రమ్మిఁకను పాటలగంధి విహారలీలకున్.

కం. కనిరన్ రాజకుమారిక
జననాథునిలోని దాసె చంద్రనిభాస్య
అనలేక టంటిరి నిజము
మనమున నున్నదె విహార మనము హరింపన్.

ఉ. చక్కరబొమ్మ నా వలపు సాగిలి నమ్ముము నమ్మవో గదా
పిక్కటిలంగ నీ వలపు బిట్టుగఁ జెప్పినదాన గావు సొం
పెక్కినయట్టి పూవుపొదపెంపునఁ జూడ మయూరనాదముల్
అక్కడ మొందఁ జేతుము వదా యిహలోకము సంతసింపగన్

క. ఏటికిఁ జెప్పెద మాటలు
గాటుగ నన్నంతసేపె కన్నుల సొగసున్
బాటగ నాలోచించిన
చాటున కింతులు జడియరె పావనచరితా.

ఉ. చిల్కలకొల్కి నన్నిఁకను జిక్కులఁ బెట్టకు నావలెను నా
పల్కులవాంఛితంబు గొని పాన్పునఁ జేరకయున్న నా మనం
బల్క నొవచ్చుగాన విరిమాటలఁ జెప్పక నాదువాంఛ మున్
నిల్కడఁ జేసి నన్నిపుడు నీ కవులిం గొను వల్లభాధరీ ?

క. నాథా చాలుఁ జాలును
సాధువులకు దగున యిట్టి సరసపుమాటల్
ఆధారము గొనియున్న
గృహాధిపునాజ్ఞఁ గొనుము దరహాసితచంద్రా.

తే. అనుచు వికసితదరహాస మంత మొంత
మందమారుతపంకజమాడ్కి పొలఁతి
చలితగాత్రియై భూదృష్టి నిలిపి తనదు
మానసములోని ప్రేమను బట్టి యిచ్చె.

గులాబికన్య

శ్రీమతి జానకి పురుషోత్తం గారు

'లక్ష్మీ, లక్ష్మీ తలుపుతెరు!' అన్నాడు తోటమాలి స్వామి.

'వస్తున్నా' అంటూ తలుపు తెరిచింది లక్ష్మి.

పిల్లని చేతుల్లో యెత్తుకుని లోపలికి వెళ్లాడు స్వామి.

'ఆ పిల్ల ఎవరి పిల్ల!' అంది.

'మనదే!'

'అదేమిటి!'

'ఈపిల్ల తోటలో గులాబిచెట్టుక్రింద దొరికింది.'

'అయితే?'

'పెంచుదా మని తీసుకు వచ్చాను. ఇంద యెత్తుకో.'

'బాగానే ఉంది. మనకు వున్న వారు చాలకనా, వారికే భోజనానికి యిబ్బందిగా వుంది' అని మొఖం తిప్పింది.

'ఎందుకు అట్లా కోపం తెచ్చుకుంటావు. నారు పోసినవాడు నీరు పొయ్యడూ. ఈపిల్ల చెట్టుక్రింద దొరకడంచేత చాలా అదృష్టవంతురాలు అవుతుంది.' అని ఆమెను సమాధానపర్చి పిల్లను

చేతికి యిచ్చాడు. పిల్ల సౌందర్యముచూసి ముద్దులాడింది లక్ష్మి వారు ఆ పిల్లని మిగుల గారాబముతో పెంచుతూ గులాబికన్య అని పిలుస్తూవుండేవారు.

గులాబికన్య తన యీడువారితో ఆటలాడేందుకు వెళ్లేది కాదు. వారికన్నా తను యెక్కువ అందవతి నని ఆమెకు గర్వం. వారు వచ్చి ఆమెను ఆడుకునేటందుకు రమ్మని బతిమాలేవారు. అప్పుడు గులాబికన్య తను చెప్పినట్లు వారు వినవలె ననేది. వారు ఆమె తమతో వస్తేనే చాలునని ఆమె చెప్పినట్లు విని ఆమెను పిల్చుకుని వెళ్లేవారు. అందరికన్నా మధుసూదనుడు ఆమెయందు ప్రేమగా ఉండేవాడు. గులాబికన్య ఆడుకునేందుకు వెళ్లి, అక్కడ పక్షులను జంతువులను రాళ్లువేసి కొట్టేది. ఎవరినేనా వికృతరూపులను చూస్తే అసహ్యించుకునేది. ఇది అంతా తోటమాలి అతని భార్యా చూసి, గులాబికన్యను పిల్చి ఒడిలో కూర్చుండబెట్టుకొని ఆమెకు బుద్ధులు చెపుతూ ఉండేవారు. కాని గులాబికన్య వారి మాటలు వినకుండా యథాప్రకారం కురూపులను చూస్తే హేళన చేస్తూ, క్రూరకృత్యములు మానలేదు.

* * *

కొన్ని సంవత్సరాలు గడచినాయి. గులాబికన్య ఉద్యానవనంలో విహరిస్తోంది, చల్లగాలికి, సాయంకాలం. అప్పుడు మధుసూదనుడు వచ్చి ఆమెప్రక్కన నిల్చున్నాడు. నల్లటిశరీరం, కుంటివాడు.

'మధుసూదనా, ఎందుకు వచ్చావు? ఆడుకునేందుకా?'

'కాదు.'

'మరి దేనికి?'

'నీతో మాట్లాడడానికి.'

'నాతో మాట్లాడడానికా!'

'అవును'

'అయితే విషయం చెప్పు?'

'నీవు పెండ్లిచేసుకుంటావా?'

'ఎందుకు అట్లా అడుగుతున్నావు?'

'నేను నిన్ను ప్రేమించినాను, అందుకని.'

'మధుసూదనా, నేను నిన్ను చేసుకోను.'

'ఎందుచేత!'

'నీవు సౌందర్యవంతుడవు కాకపోవడంచేత; అది కాక కుంటివాడవు. నిన్నుచూస్తేనే నాకు అసహ్యం.'

'నీవు నా కన్నా సౌందర్యవంతురాలవా?' అన్నాడు.

ఇక గులాబికన్య కోపంపట్టలేక మధుసూదనుని కొట్టి,

చూపించి అక్కడినుండి తరిమి తను యింటికి బయలుదేరి వచ్చాడు. దారిలో స్నేహితురాండ్రు ఆమెను చూసి భయపడి ఎంతవికారంగా రూపంగా ఉందని ఆమెను వెక్కిరించడము మొదలు పెట్టారు. గులాబికన్య విచారముతో యింటికివచ్చి అద్దములో తనరూపు చూసుకున్నది. ఆమె యిదివరకు రూపమునకు, యిప్పటి రూపమునకు చాల భేదము కన్పడగానే ఆమెకు మిగుల ఆవేదన కలిగింది. ఇది అంతా మధుసూదనుని తిరస్కరించడము చేతనని తెలుసుకొని ఎట్లాగైనా అతనిని వెదకి వివాహం చేసుకోవలెనని బయలుదేరింది.

* * *

'అమ్మాయీ, నీవు యెక్కడనుండి వస్తున్నావు.'

'అవ్వా, నేను చాలాదూరంనుంచి వస్తున్నాను.'

'అయ్యో, తల్లీ! ఎంత చక్కగా వున్నావు, నీ కోమలశరీరం యెందుకు కష్టపెట్టుకుంటావు. నాతో, రాజదగ్గరకు రా; అక్కడ సౌఖ్యంగా ఉందువు గాని.' అని గులాబికన్యను వెంటపెట్టుకొని రాజదగ్గరకు వచ్చి చెప్పింది.

గులాబికన్యకు యిక్కడికి రాగానే మునుపటి సౌందర్యంవచ్చింది.

'నీ పేరేమి' అన్నాడు రాజు.

'గులాబికన్య' అన్నది.

'నీవు చాలాశ్రమపడినట్లున్నావు, మా యింట్లో కొన్నాళ్లు వుండు.'

'నేను వుండేందుకు వీలులేదు తప్పుచేసింది నన్ను ఒకరి వెదుకుతే వెళ్లుతాను.'

'ఎందుకు అంత తొందర, నీ చక్కని శరీరం ఎందుకు కష్టపెట్టుకుంటావు.'

'రాజా, నేనుచేసిన పాపమునకు ప్రాయశ్చిత్తముగా, అతను కనుపడేవరకు తిరగవలసినదే గాని ఒకచోట ఉండేందుకు వీలు లేదు.'

'ఎవరు కనుపడవలె?'

'మధుసూదనుడు.'

'అతను నీకు ఏమి అవుతాడు.'

'భర్త!'

'నీకు వివాహము అయినదా?'

'లేదు.'

'మరి అతను నీకు భర్త యెట్లా.'

'అతను నన్ను ప్రేమించడంచేత.'

'నిన్ను ప్రేమించినవాడు నిన్ను విడిచి ఎందుకు వెళ్లాడు.'

'నేను తిరస్కరించడముచేత.'

'ఎందుకు తిరస్కరించావు?'

'కుంటివాడని'

'మరి యిప్పుడో?'

'అతనిని తిరస్కరించినందుకు ఫలం అనుభవించాను.'

'ఏమిటి?'

'నా యిప్పటి రూపం పోయి వికృతరూపం గల్గింది!'

'అయితే యిప్పుడు అతను కనుపిస్తే ఏమి చేస్తావు?'

'వివాహం చేసుకుంటాను. ఎందుకు వృథా కాలయాపన చేస్తాను, పిలిస్తే వెళ్లుతాను.'

'అయితే మధుసూదనుడు యిక్కడే ఉన్నాడు.'

'ఎక్కడ?'

'నేను చూపించనా?'

'అంతకంటే భాగ్యమా'

రాజా మధుసూదనుడుగా ఆమె ముందు నిల్చున్నాడు. తన

గర్వముచేత పల్కిన పల్కులు తలంచి మది గులాబికన్య మధుసూదనుని కాళ్లపై బడ్డది.

MEMORIAL LIBRARY

హైదరాబాదు ఆంధ్ర జనసంఘ మహాసభ

శ్రీ మా. వి. రామస్వామి ముదలియారు

శ్రీ ఎం. వి. రామచంద్రరావు

హైదరాబాదు ఆంధ్రజనసంఘ కార్యవర్గము

[illegible]

[illegible]

మద్రాసు మహిళా సేవాసదనము

శ్రీ కస్తూరిబా బాలికా విద్యాలయము [illegible]

హిందూమత పరిణామములో భజనకూటముల ప్రాముఖ్యత

ఆంధ్ర విశ్వకళాపరిషన్మహాశ్యకులు - శ్రీ కట్టమంచి రామలింగారెడ్డి గారు

మన దేశములో ప్రతిగ్రామమునందును భజనమందిరము లున్నవి. వీనియొక్క చరిత్రమేమి? వీనికిని హిందూమతము లోని యితరసంప్రదాయములకును గల సంబంధ మేమి?—

హిందూమతముయొక్క పరిణామములో ముఖ్యదశ లెవ్వి? మన మతమునకు వైదిక క్రియలు ఆద్యములు. ఈ క్రియలు జన సామాన్యమునకు ఎప్పుడును సాధ్యములైనట్లు కానము. యాగ ములు—యజ్ఞములు ధనాఢ్యులకే గాని, ప్రజాసామాన్యమునకు అనుకూలించ లేదు; [illegible]

[illegible]

కర్మకాండకు తదనంతరము హిందూమతములో ప్రబలమునకు వచ్చినది జ్ఞానకాండము. అనగా—ఉత్తరమీమాంస. కర్మకాండమునందలి లోపములను స్ఫురించుకొని, దేవుఁడన నెవఁడు? ప్రకృతి యన నేమి? జీవుని లక్షణ మెట్టిది? వీనికింగల సంబంధము లెవ్వి? అని చేసిన ఇత్యాది విచారములు జ్ఞానకాండకుం జేరినవి. వీనియందుండు లోప మేమనఁగా—ఇవి ఆత్మతృప్తిని సంపూర్ణముగా నేకూర్పఁజాలవు. మనుష్యుఁడు వాంఛాపరుఁడు; ఈ వాంఛల నెఱవేర్చుకొనఁజూచుట వానియొక్క స్వభావము. తత్త్వశాస్త్రము చేత వాంఛ లెట్లు సమకూడును? కాఁబట్టి భగవద్గీతాది గ్రంథములలో బౌద్ధులతత్వము ననుసరించి వాంఛ లేమాత్రము లేకుండ ఉండుటయు మోక్షమని సిద్ధాంతము చేయఁబడియుండుట! వాంఛ లేమాత్రము లేకుండినయెడల ధర్మము-కర్మము చేయఁబడు టెట్లు? ఈ ప్రశ్నకు సమాధాన మేమనఁగా—వాంఛలు లేకయ చేయవలసిన దని. లోకయాత్ర జరుగుట కొఱకును, మోక్ష మబ్బుట కొఱకును ఫలాపేక్ష లేక పనుల చేయవలయు నంట! ఈ "కొఱకులు" మాత్రము అపేక్షలలో చేరినవి కావా? ఇది చప్పిడి సిద్ధాంతము-ముసలివాండ్రకు పనికివచ్చును. తదితరుల జిహ్వకు ఏ మాత్రము గిట్టదు.

నిష్కామవ్యవహార తత్త్వమునకు మూలపురుషులు జ్ఞానవాదులు. కర్మయోగ భక్తియోగములందు దీనికి స్థానములేదు.

కాఁబట్టి మతములుగా అనుష్ఠానమునకు వచ్చిన మార్గములు రెండే: నిరీశ్వరమార్గ మైన కర్మమార్గము-భక్తిమార్గమును.

ఈ మార్గములలో రెండుపద్ధతు లున్నవి: వ్యక్తిపద్ధతి, సాంఘికపద్ధతి. అనఁగా—కర్మలను, పూజలను ఎవఁడైన ఒక్కఁడు తనయొక్క మేలునుమాత్ర మాసించి స్వయముగనో, పురోహితునిగుండనో చేయుట. ఇదియ హిందువులలో సనాతన మైన పద్ధతి. పాశ్చాత్యులలోను, మహమ్మదీయులలోను ఈ పద్ధతి ఉన్నది గాని,-ఇది ఏ మతమునందును లేకపోఁజాలదు—దీనితోఁ గూడ, దీని కైన మించిన దగు సాంఘికపద్ధతియు గలదు. మనము దేవాలయములో జరుపు పూజను, క్రైస్తవులు-మహమ్మదీయులు వారియొక్క గుళ్లలోను మసీదులలోను చేయు పూజలను తారతమ్యదృష్టిని విచారించిన యీ భేదము సుబోధ మగును. మనము దేవాలయమునకు పోయి అర్చనయో, అభిషేకమో చేయించునప్పుడు ఊరివారల నందఱిని ఆహ్వానించుట మర్యాద. అయినను పూజాసమయములో యజమానుని కులగోత్ర నామములను మాత్రము-వానికి ఆయురారోగ్య పుత్రపౌత్రాభివృద్ధిరస్తుగా దేవునికి నివేదింతురు. తక్కినవారల మాట దేవుని చెవిలో పూజారి వేయఁడు. మఱి, టెంకాయ-పువ్వులు మొదలగు పూజాద్రవ్యములను యజమానుఁడుమాత్రము సమర్పించును. తక్కినవారు అర్పింపవలసిన విధిలేదు. ఇఁక అందఱును కలిసి యేక సమూహముగాఁ జేయు భగవత్సంకీర్తనము అసలే లేదు. యజమానుని పరముగా, వైదిక క్రియలలో ఋత్విజుఁ డట్లు, మన గుళ్లలో పూజారి కంఠపాఠముగా స్తోత్రమును వల్లించును. ఇది హిందువులయొక్క పూజావిధానము-దేవునితో పూజారిద్వారా చేయఁబడు వ్యక్తిబేరము

క్రైస్తవులలోను, మహమ్మదీయులలోను విధానము వేఱు—అందఱును గుళ్లయందు సమావేశముకావలసిన కాల నియతి ప్రకార మచ్చట కలిసి సమిష్టిగా దైవారాధనము చేయుదురు. పూజారి ఒక్కస్తోత్రము చెప్పినవెంటనే ఆరాధకు లందఱు పల్లవి స్తోత్రమును ఏకకంఠముగ ఘోషయొనర్చి ప్రతివారును పరోక్షపూజనే కాక, ప్రత్యక్షపూజను సలుపును. అట్లు సలుపుటయు అందఱును కలిసి చేయుపని. వ్యక్తియు-సమిష్టియు నీరీతి వారియందు అభేదభావమును ప్రతిదినమును దాల్చుచుండుటచేత వారలలో సంఘముయొక్క దృఢత్వమును, బలమును ఎక్కువమై యున్నవి. మనయం దివి మిక్కిలియు తక్కువ. మహమ్మదీయులు ఏదేని యాందోళనము జరుపవలయు నన్న మసీదులే ఆకార్యమునకు సులభమైన స్థలములు. మన యందిట్టి సమావేశరంగములు లేవు. ముత్త మువిూఁద తాను, తనకులము నీనికంటె మించిన ప్రకృతులు లేవని ఉండువారము మనము. జాతి ప్రధాన మనియు, కులము దానికి ఉపకరణప్రాయమనియు భావించి ప్రవర్తించువారు పాశ్చాత్యులు. ఈ స్వభావభేదము మనయొక్కయు, వారియొక్కయు మతాచారములందు యెట్లు ప్రతిబింబితమై యున్నదో గమనింపుడు!

హిందువులలోని యీ గొప్పదోషమును కనిపెట్టి, దానిని మాన్పింపఁజూచిన వారిలో ప్రథమగణ్యుఁడు శిక్కుల మతస్థాపకుఁడైన నానక్ మహాగురువు. నానకు పంజాబుదేశస్థుఁడు. మహమ్మదీయుల చేత హిందువులు ప్రతిచోటను, ప్రతియేటను పరాజయము నొంది అసహ్యములు, అవాచ్యములు నైన అవమానములకు పాల్పడవలసిన వారై, తమ కులస్త్రీలమానము సహితము కాపాడలేనియట్టి దౌర్బల్యమైయుండుట, కన్నులు మనస్సు కరఁగులునట్లు చూచినవాఁడు. హిందువులయొక్క దుస్థితికి సంఘీభావము లేకయుండుట మూలకారణము; ఇది తెలిసినవాఁడై తాను స్థాపించిన మతమునందు భజనలకు ప్రధానస్థానము నిచ్చి, తద్వారా మహమ్మదీయుల ఓడింపఁజేయునంతటి శక్తిని శిక్కులకు కలుగఁజేసెను. నేను 1924 సంవత్సరమున గాంధీగారిచే నొకానొక రాచకార్యార్థమై పంజాబునకు పంపఁబడినప్పుడు హిందువులలో లేని ఐకమత్యము మన సోదరులైన శిక్కులలో ఎట్లుకలిగెనో అని-దీర్ఘముగ విచారింపఁబూనితిని. అకాలీశిష్యుల నాయకులు నాకు మిత్రులగుటచేత వారిద్వారా అనేకసంగతుల గ్రహించితిని. అందులో ముఖ్యము వారి పూజావిధానము—

శిక్కులయొక్క గుళ్లు చాలా చిన్నవి. గర్భగృహము—మూలగృహము ఇత్యాది గృహభేదము లందు లేవు. తఱుచు అవి ఒక్కటే గదిగ నిర్మింపఁబడియుండును. ఈ సభ (Hall) సుమారు నూరు, నూటయేఁబదిమంది కూర్చుండుటకు చాలినదిగా నుండును గాని, అట్టి విస్తీర్ణము కలదికాదు. ఇందు ప్రతిదినము ఉదయమున 5½-6 ఘంటలకును, సాయంకాలము 7-8 ఘంటలకును ఊరిలో నుండు శిక్కులందఱును, స్త్రీలుసహితము, సమావేశముకావలయు ననుట వారియొక్క ముఖ్యవిధి. కొంతసేపు ఆదిగ్రంథమునుండి

పూజారి పారాయణము చేయును; అందు పల్లవివంటి స్తోత్రములను అందఱు కలిసి ఘోషింతురు. పిమ్మట అందఱుకలిసి ఒక్కతంబుర, ఒక్క మద్దెల సహాయముగ భజనసేతురు. ఈ భజనకు వారలలో తఱుచు వాడఁబడు పేరు "సంకీర్తనము". అనఁగా—భగవన్నామ సంకీర్తనము. ఇట్లు ఒకగంటచేసి వారివారి కార్యములకై వెడలి పోదురు. ఇదియ శిక్కులయొక్క అమోఘమైన సాంఘిక శక్తికి బీజము.

మహమ్మదీయులనుండి యీ సూక్ష్మమును నానకు మహాగురువు గ్రహించి మనదేశమందు తన మతముద్వారా వ్యాప్తికిం దెచ్చుటకు ప్రయత్నించెను. తదనంతరము కొంతవఱకు హిందూమతము యీ పద్ధతిని అవలంబించెను గాని, శిక్కులందు బలె మనయందు అది ప్రధానసంస్కారముగ పరిణమించలేదు. అట్లు పరిణమించియుండినచో హిందువులు తమ దుస్థితిని ఎప్పుడో తరించియుందురు.

హిందువుల భజనలలోని విశేషాంశము లెవ్వి?--ఒక్కటి:--ఇందు ఆరాధింపఁబడు దేవతలు ప్రజాసామాన్యము యొక్క హృదయము నాకర్షించిన రాముఁడును, కృష్ణుఁడును. వీనిలోను రామమందిరములే ఎక్కువ. ఈ దేవతలు మనుష్యులవంటివారు; మనయొక్క సుఖదుఃఖములను అనుభవించి ఎఱిఁగినవారు; జన్మమునందును అగ్రులుగారు: ఒకఁడు క్షత్రియుఁడు, ఇంకొకఁడు శూద్రుఁడు గాఁబోలు! రెండు:—పూజావిధానము జను లందఱు కలసి చేయు సంకీర్తనము. అర్చనలు—అభిషేకములు లేవు, క్రియలు—కర్మలులేవు, వైదికసంప్రదాయము లేమాత్రమును లేవు, వేదములయొక్క వాసన యిందు ముక్కును ఎంత సలిపినను దొరకదు, పూజారులు లేరు. ఇది సామాన్యప్రజలకు అనుకూలించిన పూజ! మఱియు, సమిష్టిగా సంఘముచే చేయఁబడుపూజ. భక్తిమార్గప్రధానము. జనులకు అమృతమువంటిది; అనఁగా— త్రాగవలయునను బుద్ధియు-రక్తియు వారియందుండినయెడల.

భక్తికి పూజారి అనుచితుఁడు. యాగాదికర్మకును, వానిని పోలిన ఇతర పూజావిధానములకును వాఁడు ప్రధాని. భక్తి యన్ననో కలవడములేని మానసికధోరణి. ఈ యోగమునందు మంత్రములు-స్వరముతోడి ఉచ్చారణ-పవిత్రధారణము ఇత్యాది క్రియలు అనుష్ఠేయములు గావు. ఈ యోగముయొక్క సాంఘిక పద్ధతి భజనకూటము; కర్మలను సాంఘికముగా నడుపుట దుస్తరము.

భజన మందిరములలో మూలస్థానము, మూలస్థానము లని స్థలాంతరువులు లేవు. అందఱును సమానముగ కూర్చుందురు.

మఱియు, దేవుఁడు ఇచట పతివ్రతవలె అంటరానివాఁడు కాఁడు మఱి, సామాన్యుఁడు; అందఱును సులభముగఁజేరి చెందఁదగినవాఁడు. అందఱును దేవుని పటమును సమీపించి పూలహారములు స్వహస్తములతో వేయవచ్చును. ధూపదీపాదులు సమర్పింపవచ్చును.

ఈ ధూప దీప నైవేద్యాదులు గుళ్లలోని కృత్యములయొక్క అనుకరణములు. నిజముగ భజనలకు సంబంధించినవి కావు. భజనలకు ప్రాణము అందఱు కలసిచేయు సంకీర్తనము! అన్యములనావశ్యములు.

గుళ్లలో కర్మకాండవాసన ప్రబలియున్నది. గుళ్లకు కేవలము అనుబంధప్రాయమైనదికాదు భజనకూటము. వానికిం గొంతవఱకు విఱుగుడు వంటిది.

హిందూమత పరిణామ దశలలో చివరవచ్చినవి భజనలు. హిందూమతదశలలో భజనలు ఉత్తమోత్తములు, పరిపక్వఫలములు.

అయినను, మనజాతియొక్క దురదృష్టము మనల నిందును విడిచినదికాదు. మనదేశములో ఏ పైరుపెట్టినను చీడపట్టక మానదేమో! అనేకగ్రామములలో భజనపూజకని బ్రాహ్మణ పూజారుల బెట్టియుండుట భజనల మూలతత్వమునకు విచ్ఛేదకరము. నేను చిన్నవాఁడుగా నున్నప్పుడు మా తండ్రి కట్టమంచిలో స్థాపించిన భజనకు బ్రాహ్మణులు వచ్చుటయే లేదు. సాధారణముగ వారు భజనలకురారు. ఏ కారణముచేతనో కాలక్రమేణ కొన్ని గ్రామములలో ఊరివారే ప్రతి సాయంకాలము భజనచేయుట మానుకొనినారు; అట్లు మానుకొన్న గ్రామములలో ఏ విధముగానైన పూజ నిలిచిపోక ఉండవలయుఁగదా అను భ్రమచేత పూజారులు నియమింపఁబడినట్లు తోఁచుచున్నది. ఇది బుద్ధిలేని పని. భజనలలో జరుగవలసిన క్రియ ఒక్కటియ- సమిష్టిగాచేయు సంకీర్తనము; అది లేనిచో అది భజనకాదు. మఱి, పూజారులు అర్చనలకు ఆరంభించిరేని గుళ్లలో గుడిగా మాఱిపోవును. భజన మందిరము కట్టియు దానివల్ల చెందవలసిన ఫలమును మనము చెందకపోవుటయేగాక, ఇంకొక గుడిని నెత్తిన వేసికొన్నవార మగుదుము.

భజనకూటమును గుడిగా మార్చుట దేవునికి దేశమునకు తక్కువతనము. గుడిని భజనకూటముగా మార్చినయెడల దేవునియొక్కయు ప్రజలయొక్కయు ఘనతను పెంపొందించినట్లు.

—శ్రీ రామచంద్రాయ నమః—

అన్నపూర్ణా సాంత్వనము

శ్రీ కాళ్లకూరి గోపాలరావు గారు

ముక్కు తిమ్మనార్యుడు:

అమ్మా, అన్నపూర్ణాదేవీ! ఊఱడిలుము! నీవు తన రాకకై కేళివేదిక వీసికి వేసారి చలికి తాళలేక కాలువు కప్పుకొని ప్రమాదవశంబున తాలుమాలుగా పరున్నపుడు, నిన్ననునయించు కుతూహలంబున నాతుఁడు డై యరుదెంచి, మో మనుకొని పాదము లంటి, యంత మాత్రముననే కుపితుండై 'నిన్నిఁకఁ గన్నెత్తి చూడ' నని వెడలిపోయెఁగా, కృష్ణగానసార్వభౌముఁడు? ఆ కవిచక్రవర్తి రసికాగ్రేసరుఁడే, ఈ యనుచితవ్యాపార మెట్లు కలిగె? .... (తల పంకించుచు)

మ. వడిఁ జాటూక్తిఁ గవిత్వవర్ణనముఁ జెప్పన్ మెచ్చి పెండేరమున్
దొడి నిండోలగమందుఁ బెద్దనకవీంద్రున్ బెద్దఁ గావింపఁగా
ముదుతల్ వ్రాసిన కుమ్మరక్కశపదమ్మున్ బట్టెఁ జేఁజేత; నీ
యడుగుందామర లంత మాత్రమును జేయంజాలవే యిమ్మేడన్?

హేతువు మృగ్యము; అయినను, నా మిత్రుఁ డరసికుఁ డని యూహింపఁజాల. .... (స్ఫురణ నభినయించి) దేవీ! భవద్వివాహశుభసమయంబున నీచే సన్నికలు మెట్టించుచు జనాంతికముగా నీ ప్రాణనాథుఁడు నాతో ముచ్చటించిన మాటలు జ్ఞప్తికి వచ్చుచున్నవి; ఇదె యాలకింపుము:

తే. మ్రుదిమ రాగంబు గంధంబు పొదలుచున్నఁ,
బద్మములు సాటి రా వింతి పాదములకు;
వందితోత్తమ! యయ్యవి పంకజములు,
రాజకరగౌరవమున కర్హములు గావు!

నాఁ డట్లు వందించిన రసికశిఖామణి నేఁడు పొరవడినను, అతనిని దారికి తెచ్చుట యసాధ్యము గాదు. నా రచియించుచున్న "పారిజాతాపహరణ"మం దిట్టి ఘట్టమే యొకటి కలదు. నారదుఁ డర్పించిన దివ్యపారిజాతమును తన కీయక రుక్మిణి కిచ్చె నని సత్యభామ కృష్ణునిపైఁ గినిసి యతనిని దండించినపుడు, కృష్ణుఁ డాడిన యా యుపచారవాక్యములు మహామంత్రమువలె కార్యసిద్ధి చేకూర్పఁగలవు, చూడుము!

చ. "నను భవదీయదాసుని మనంబున నెయ్యపుఁగిన్కఁ బూని తాఁ
చిన యది నాకు మన్ననయ; చెల్వగు నీ పదపల్లవంబు మ
త్తనుపులకాగ్రకంటకవితానము దాఁకిన నొచ్చె నంచు నే
ననియెద, నల్క మానవు గదా యికనైన? నరాళకుంతలా!"

ఈ పద్యము వినియేనేని, కృష్ణరాయలు తన తప్పు తెలిసికొనకమానఁడు. కావున, నా ప్రబంధము నంకిత మందిననాఁడే నా మిత్త్రుఁడు తన చేసిన యవజ్ఞకు పశ్చాత్తప్తుఁడై క్షమింపు మని నిన్ను బ్రతిమాలుకొనఁగలఁడు. అమ్మా! ఇంచుక యోర్చుకొనుము; అచిరకాలంబుననే నీ యభీప్సితార్థంబు సిద్ధింపఁగలదు.

(తిమ్మరుసు నాటకమునుండి)

"హిస్ మాస్టర్స్ వాయిస్" నూతన రికార్డులు, గ్రామోఫోనులు,
(అన్ని భాషలయందును) రికార్డులు, హార్మోనియములు, ఫిడేళ్లు, శ్రుతి పెట్టెలు, త్రొక్కుడు బండ్లు, పిల్లల మూడు చక్రముల త్రొక్కుడుబండ్లు, వాని సామగ్రి మున్నగువానికి ఆర్డరులను పంపుడు.

హచ్చిన్స్ అండు కంపెనీ,
185, బ్రాడ్వే, మదరాసు.

HUTCHINS & CO.,
185, Broadway, Madras.
Branch:--42-43, Vepery High Road, Madras.

1885 సం॥ నుండి 31000 పెట్టెలకు పైబడి విక్రయించబడెను

నాటుకోట
పి. ఎల్. ముత్తయ్య శెట్టి అండ్ సన్సు,

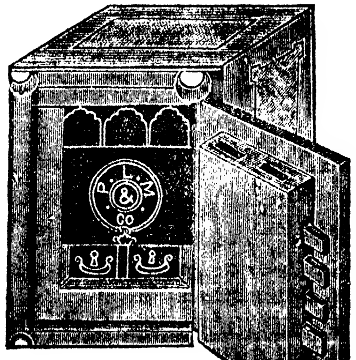

మొట్టమొదట మదరాసులో ఇనుపపెట్టెలను తయారుచేసినవారు
మదరాసు రివిన్యూబోర్డువారి ద్వారా అన్ని జిల్లాల ఖజానాలను దృఢమై బలమైన ఇనుపరేకులతో చేయబడిన సుప్రసిద్ధమగు పెట్టెలను సరఫరా చేసినవారు.

నెం. 7 తిరువత్తియూరు హైరోడ్,
కార్యాలయము, కర్మాగారము } ప్రాతచాకలపేట, (రైలుస్టేషనుకు చేరువ)

ఆంగ్లభాషా పరిచయము లేనివారలకు బహు సులభముగ నేర్చుకొనుటకు తెలుగు అర్థములలో నుండు

ఆనంద ఆంగ్ల భాషా బోధిని

అను గ్రంథము మిక్కిలి సహకారిగ నుండును.

ఇది 800 పేజీలును, చక్కని కాలికో బైండును, భారతకథలును, ఆ కథలకు సంబంధించిన 16 అఫ్‌టోన్ పటములను కలిగియున్నది.

పుస్తకము వెల రు. 2-0-0

వి. పి. పుస్తకము గొనువారికి పోస్టుఖర్చు 0-8-0 అదనము.

దీనియందు ప్రతి పదమునకు తెలుగు ఉచ్చారణ, ఇంగ్లీషు పదము, అర్థము, చేర్చి నేర్చుకొనువారలకు బహు సులభముగ తెలియునటుల ముద్రించినారము. ఇంగ్లీషు పాఠశాలలో 10 సంవత్సరములు వేల కొలది రూపాయలు ఖర్చుచేసి సంపాదించిన జ్ఞానమును ఇంటియందుండియే సంపాదింపవచ్చును. ఉపాధ్యాయుల పెరుకు అవసరము లేదు. గ్రామోద్యోగులు, కరణములు, దొరలతో సంబంధముగల బట్లర్లు, వంటవారలు, మరి ఇతర సిబ్బందులు వీరలకు ఆంగ్ల భాషా పరిచయము లేనివారలకును, మా ఆనంద ఆంగ్ల భాషాబోధిని చాల యుపకారిగ నుండును. ప్రతి కుటుంబమునకును ఇది ముఖ్యావశ్యకము.

ఆనందబోధిని ఆఫీసు,
పోస్టుబాక్సు నెం. 167, మదరాసు.

త్వరపడుడు! త్వరపడుడు!!

ఇకను మోసపు పుస్తకములను కొని మోసపోకుడు.

సతీపతికుతూహల రహస్యములు.

ఇట్టి గ్రంథ మిదివర కాంధ్రభాషలో వెలువడియుండలేదు. ఇందు గృహస్థాశ్రమధర్మము సతీపతులు అన్యోన్యప్రేమతో నడువవలసిన విధులు, ప్రేమతత్త్వము, స్త్రీజాతులు, పురుషజాతులు, వాని ప్రవర్తనలు, జాతుల పొందికలు, వారియొక్క అభిప్రాయము, శయ్యాగృహరహస్యములు, వాని లక్షణములు, ఎట్టి సతీపతులకెట్టి సంతానము కలుగునను విషయము గర్భవిషయములు, గర్భస్త్రీ అనుసరింపవలసిన విధులు, గర్భవతుల యారోగ్యావశ్యకత, శిశురక్షణ, అత్తకోడండ్ర వైరములకు గల కారణములు, వానిని శమింపజేయు నుపాయములు, వారికుండవలసిన స్నేహావశ్యకత, మున్నగు 230 విషయములతోను, సందర్భాను సారముగ గల అఫ్‌టోన్, లైన్‌బ్లాకులు 25 తోను గ్లేజు 410 పేజీల పైబడిన సీమకాగితముతోను చక్కని బైండుతో విరాజిల్లుచున్నది. ప్రతిగృహస్థుడు తప్పక చదివియే తీరవలెను. కొలది ప్రతులే కలవు.

పుస్తకము 1-కి రు 2-0-0-; తపాల ఖర్చు 7 అణాలు.

రెండుపుస్తకము లొకేసారికొనువారికి తపాలఖర్చు లేదు.

మా చిరునామా:—

ఆర్యాజ్ బుక్ డిపో.
19 తాండవరాయ మొదలివీధి, తిరువళిక్కేణి, మద్రాసు.

ఆనందబోధిని

సర్వాంగసుందరమగు చక్కని మాసపత్రిక.

మా కార్యాలయమునుండి పదునైదు వత్సరములనుండియు వెలువడుచున్న ఆనందబోధిని ద్రవిడ మాసపత్రికయు, వారపత్రికయు తమిళనాడునందలి యిరువదివేల గృహముల నలంకరించుచున్నది. అట్టులే సర్వాంగసుందరమగు చక్కని తెలుగుమాసపత్రికను ప్రచురించి ఆంధ్రగృహముల కానందముఁగొలువ నిశ్చయింపబడినది. ఇందు ఉత్తమమగు కథలు పద్యములు, వ్యాసములు, క్రమముననుసరించి సచిత్రముగ ప్రచురింపబడుచుండును. ఇట్టి పత్రిక ఆంధ్రమున మరియొకటిలేదని నొక్కివక్కాణింపగలము. ఆంధ్రమహాజనులెల్లరును యీ ఉత్కృష్టపత్రికకు చందాదారులై వలయుసహాయ మొనరింతురు గాక. సంవత్సర చందా 1 రూపాయ మాత్రమే. వెంటనే చందాదారులు కండు.

"ఆనందబోధిని" కార్యాలయము,
నెం. 6 వెంకటేశమేస్త్రీవీధి, మదరాసు.

త్వరపడుడు! త్వరపడుడు!!

కొదిల ప్రతులే కలవు

మతివంచన దీపిక

డెమ్మి 250 పేజీలు, 16 చిత్రపటములు 20 వివిధములగు విషయములు నిండియున్నవి. రు. 1-4-0 పోస్టు ఖర్చు ప్రత్యేకము.

ప్రపంచవంచకుల మాయాజాలము దెలుపునట్టి యిట్టి గ్రంథ మిదివర కాంధ్రమున వెలువడియుండలేదు. క్రొత్త క్రొత్త విధములగు వంచనలు విస్తరించుచున్నవి. వ్యాపారము వ్యవసాయము, ఉద్యోగము, న్యాయస్థానము, దేవాలయము, విద్య, వైద్యము, మాంత్రికము, జ్యోతిషము, సోడె, రైలు, స్టీమరు, ఇది యది యననేల ఎచ్చట జూచినను మోసచింత ప్రబలియున్నది. నిర్వంచకులిట్టి మోసములకు లోనై పరితపించుచున్నారు. ఇట్టివారి మోసములయొక్క రహస్యములు ఇందు చక్కగ వర్ణింపబడియున్నవి. దీని చదువుటవలన నిర్వంచకులు వంచకులకు లోబడక తప్పించుకొనవచ్చును.

చిరునామా:—ఆనందబోధిని ఆఫీసు,
6, వెంకటేశమేస్త్రీ వీధి, మదరాసు.

దైవసంకల్పము

శ్రీమతి నల్లిమిడుగుల సీతాబాయమ్మ గారు

ప్రభాతసమయము, శుకపికశారికారవంబులు సెవులపండువు చేయుచుండెను. సమస్త గోగణంబు లాహారార్థమై వెడలుచుండెను. సేద్యగాండ్రు నాగళ్లను బొరిగెలనుఁగొని పొలములకుఁ బోవుచుండిరి.

అట్టి సమయంబున భుజముపై నొక జాలమును, చంక నొక బుట్టయు నిడికొని యొకపల్లెవాఁడు రెండవకాలమృత్యువో యన త్వరగా బోవుచు నిట్లు వితర్కించుకొనుచుండెను. "అయ్యో దినమంతయు పాటుపడి గడించినను సమృద్ధిగా సంసారమునకే చాలకుండెనే, కొంచెమేని పైకము నిలువ చేసికొననియెడల జవసత్వము లుడిగినవెనుక, నాకుటుంబముగతి యేమి కావచ్చును. కావున యెండనక, వాననక, గట్టనక, పుట్టనక, ముండ్లనక, రాళ్లనక శరీరకష్టమున కోర్చి నా యావచ్ఛక్తిని వినియోగించి గడించవలయును." అని తలపోసికొనుచు నొక్క నగస్థీరమునకుఁ జనుదెంచె.

తల్లిగట్టువిడి లోయలగుండ వచ్చి కబంధుల్లందఱువుచు, లతాగృహంబులం దూరుచు, దనదారి కడ్డముగనున్న భూరుహంబులఁ బెల్లగించుచు క్రొత్తపూలచే నలంకరించుకొనుచు, నెదిగియున్న నిసుకతిన్నెలం బరిమార్చుచు, నగోదరంబులఁ బూరించుచు, తెల్లనై ఫేనము సరోవరలక్ష్మియొక్క యురమున మెరయు నవముక్తాహారమువలె నల్లలాడుచుండ మిట్టపల్లముల నాట్యమాడుచు, ప్రవహించుచున్న సెలయేటి యొద్దకు బోయిన మన పల్లెవాడు భుజమునుండి వలను క్రిందికి జారవిడిచి యిసుకనటు సవరించిన పిదప క్రొత్తనీటివెల్లువచే కొట్టుకొనుచు, కిలకిలలాడుచున్న మీనవ్రజంబులఁ దిలకించి హర్షపులకాంకితుండై చిన్నచిన్న పాటల పాడుచు వందనపూర్వకముగ నేమో కొంతవడి పఠించి జాలమును నీట విసరెను. పిమ్మట దానిని మెల్లమెల్లగ పైకీడ్చి మోకాళ్లతో నొక్కిపట్టి మెల్లగ విప్పుచుండ దానినుండి సూర్యకిరణకాంతులు ప్రజ్వలింప చేపలగమి క్రింద రాలుచుండెను. అందు చిరుచేపలను చంకనున్న బుట్టలో బడవేయుచు, మిగిలినవాటిని ములత్రాటికి బెనవైచి పెద్దవానిఁజేరకూని తిరిగి జాలమును విసరుచుండెను. ఈవిధముగా సూర్యాస్తమయము కాఁజొచ్చెను. దినమంతయు నొక్కరీతి మిక్కుటముగ శ్రమపడినవాఁడగుటచే నొక్కసారి పెద్దనిట్టూర్పు విడిచి యిట్లు చింతింపసాగెను "ప్రొద్దు క్రుంకినది. ఇక జాలముచేయ వీలులేదు కాని చిన్న గ్రుడ్డివెన్నెల కాయుచున్నది గాన మరియొకసారి వేసి చూతము. నా యదృష్టదేవత నాపైఁ గనికరించిన నొక్కగండుమీను బడకూడదా, యను కొనుచు కొనయందున్న ఇనుపగుండున కొక ఎంకుచేపను గ్రుచ్చి పత్తువకొలది నదీ ప్రవాహమున విసరెను. వాఁడును త్రాడుచివరఁ బట్టియొక యున్నతప్రదేశము నధివహించి మోకాళ్లపై తలనిడి కునికిపాట్లు పడుచుండెను.

అంత చంద్రికపై దాడి వెడలునున్నవో యనఁ గారుమబ్బులు ఫెళఫెళారావముల నిడుచు మధ్యమధ్య తమగాంభీర్యమునకుఁ గర్వపడుచు తానోడించిన చందమామను బరిహసించుచు నవ్వుచున్నవో, యన మెరుపులను తమ విద్యుత్కాంతుల నలుగడల ప్రసరింపఁజేయుచు నలువంకల గాఢముగా నల్లుకొని లోకమంతయు గాఢాంధకారమున గప్పివేయుచుండెను. అంత మలయమారుతము తనధాటిచే నశ్వత్థాదిమహావృక్షంబుల ఫెళఫెళా రావంబులతో క్రిందకుఁబడఁద్రోయుచుండెను. హస్తిహస్తనిభంబగు గొప్ప జలధారలచే నాకసము చిల్లిపడుచున్నదో యన గురియు వర్షమునకు భయపడి సింహశార్దూలాది మృగంబులు బెదరధ్వనులతో నలుదెసల బరువు లిడుచుండెను.

ఇట్లుండ మనజాలరి మునుపటివలెనే బరధ్యానముగ కూరుచున్న సమయమునఁ ద్రాటి నెవ్వరో నతిబలమున లాగునట్లయ్యెను అంత నీతడా బలిమి నావ జాలమి త్రాటితోఁగూడ నొక్క తుంగపొదఁగోని కీడ్వబడెను. అట్లీడ్వబడియు నతిమోదంబున నామనుజుండేనియో గండుమీను బడియుండునని తలఁచి తనయదృష్టమును గొనియాడుకొనుచుండ నంతలో నొక కాలసర్పమాతని కాలు గఱచెను. అంత కెవ్వన కేకవైచి యొకప్రక్కకొరిగి నీటిదరికిఁ బోవఁ దలచెను గాని ధనాశాపాశము వెనుక కీడ్చుచుండ త్రాటి నొదల లేక, దాని నొగబలమున వృక్షమునకు గట్టి తాను ప్రవాహమునకు బోయి స్మృతితప్పి పడిపోయెను.

ఆసమయముననే భుజముమీదినుండి వ్రేలాడుచున్న జడలనుండియు నాభిస్థానమును గప్పివుచ్చుచున్న గడ్డమునుండియు నీరు ప్రవహించుచుండఁ జేత నొక కమండలమును వేరొకచేత దండమును గీలించి పడసిన కాషాయవస్త్రములచేఁ గప్పబడినవాఁడై యొక్కడై రాగి యిటునటుఁ దడవుకొనుచు నాదారింబడి పోవుచుండెను. అంత నతనికాలున కీజాలరిశరీరము దగుల నాతడది శవమేమో యని నాలుగడుగులు వెనుకకువైచి తిరిగి యేమియో నాలోచించుకొని ప్రాణముతోనున్నదేమో యని యా శరీరమును పరిశీలించుచుండెను. అంతలోఁ దళుక్కున నొకమెరుపు రాగ దాని వెలుగున వెల్లువయై పారుచున్న రక్తమును జూచి తన నోటను చివరనున్న మూలికను విప్పి యొక కప్పెను దీసి దాని నాదెబ్బపై నంటించెను. కొంతవడికి గాపట్టివాఁడు తెలిసివచ్చి కనువిచ్చి చూడ నెదుట నీ మునీశ్వరుండు తనకు గాపాడవచ్చిన ప్రత్యక్షదైవమువలె గానవచ్చెను. అంత నాతని దన కాలిటి దైవమని యెంచి తటాలున లేచి యాతని పాదంబులఁ బడియెను. అతఁడును శాంతవచనంబులు బలుకుచు శిరమును నిమురుచు నీగాయము మానినదని నుడివెను. ఆజాలరి తాను ధనాశచే జిక్కబడినను జాలము వేయుటయు బరువుచే నీద్య

బదుటయు సర్పస్పర్శవాతం బడుటయు మొదలైన దన వృత్తాంతమును జెప్పి నీవు నన్ను రక్షింపవచ్చిన దైవంబవు కాన నాకు సుఖము లొదఁగూడునట్లు వరంబొసంగుమని నాజడదారి యాతని కిట్లనియె. "అయ్యో నావలన నీకెట్టి సంకటము చేకూరెను? నాచరిత్ర మొకింత జెలిపెద వినుము. నేనీ నిర్ఝరిణీతీరవాసిని. ఈ ప్రాతఃకాలమున నీసరస్సున స్నానంబు జేయుచుండ నొక్క ప్రవాహంబు రానందు మునిగిపోతిని. ఎట్లయిన ప్రాణరక్షణంబు గావించుకొన మిగుల గష్టంబుతో నీదుచుండ, దైవవశమున నీత్రాడు చేతికిఁజిక్క, దాని సహాయంబునఁ దరిఁ జేరగంటిని. త్రాటినిలాగు కారణముననే నీవు పొదలలోని కీడ్వబడి విషసర్పపువాతఁబడితివి. కాని నీప్రాణమును రక్షించి మదజ్ఞానకృతదోషంబు దొలగించుకొని కృతార్థుఁడనైతి" నన జాలరి, "ఆశచే ప్రొద్దుగ్రుంకినన్ను జాలము వేయుటచే నాకుఁ దగినప్రాయశ్చిత్తమీసర్పముచేఁ గావింపబడెను. అయినను మీవంటి వారిని రక్షించగలిగినందుల కెంతయు సంతసించుచున్నవాఁడ" ననెను. అంత నామౌని "అయ్యో వెఱ్ఱివాడ! యొకరు నా ప్రాణరక్షణము గావించిరనియు నేను వారినిఁ గాపాడితిననియు లోకము దలచుచుండును. కాని యిందు మనుష్యప్రయత్నంబిసుమంతయు లేదు. అంతయు దైవసంకల్పము గాననే, నీవు జాలము వైచితివి. నేను బ్రతికితిని. నిన్ను బ్రతికించితిని. ఇదియంతయు దైవసంకల్పమే సుమీ! అయినను దైవము మీాదనే భారవడక జాగ్రత్తతో మెలఁగుట యెంతయు మంచిదని నుడివెను.

తెల్లవారినది. స్నానసంధ్యాద్యనుష్ఠానములకు వేళ యతిక్రమించుచున్నదని యాతని కొంకితసుబోధనము గావించి వానిని కొంతదవ్వనిపి యాశీర్వదించి యా సన్యాసి యుత్తరదిశను బట్టి పోయెను. జాలరియు నాతని యుపదేశంబు నేమరక సుఖంబున నుండె.

నిలు నిలు కాలమా?

శ్రీమతి న్యాయపతి వేంకటవిజయలక్ష్మమ్మ గారు

నిలువక పర్వులెత్తఁదగునే శశిభాస్కరు లార! పన్నిగం
బుల మెయినొక్క మంటెడలఁ బోక దివానిశలార! యూరకే
వలఁగొని యేల త్రిమ్మరఁగ వప్పులకుప్పల నాడుచుంటిరో
నిలు నిలు కాలమా! వడిగ నీకరుగన్ బని యేమికల్గెనో?

చ. తొలుదొలుతన్ సురావళికి దోసిలి యొగ్గఁగలేదు మేటి వి
ద్యలఁగఱవంగ లేదు, తలిదండ్రుల సేవ యొనర్పలేదు ని
ష్ఫలము మదీయజీవనము, సారవిహీనత రాలునో కటా
నిలు నిలు కాలమా! వడిగ నీకరుగన్ బనియేమి తెల్పుమా.

చ. అలరు పురాణకావ్యపఠనాప్తి వివేకముఁ గాంచలేదు ని
ర్మలతరగాంగతోయముల మజ్జనముం బొనరింప లేదు సా
ధుల నతిథివ్రజంబుఁ బరితోషమెునర్పఁగలేదు జేలనై,
నిలునిలుకాలమా వడిగ నీకరుగన్ బనియేమి తెల్పుమా.

చ. అలయక శాస్త్రపాఠముల యర్థమెఱుంగఁగ లేదు, పండితా
వళి పొగడన్ బ్రబంధముల వ్రాయఁగలేదు సమస్తధర్మముల్
తెలియఁగలేదు, నాతనువు దీనత నెన్నఁడు రాలునో కటా
నిలు నిలు కాలమా! వడిగ నీకరుగన్ బనియేమి తెల్పుమా.

చ. అలఘుతరప్రదానకలనాప్తి దరిద్రుల బ్రోవలేదు దు
ర్బలులగు నార్తులన్ గరుణ రక్షణ సేయఁగలేదు భక్తి సా
దల ధరియింప లేదు హరిదాసుల పాదరజంబు జేలనై,
నిలు నిలు కాలమా! త్వరగ నే నివి యన్నియు దీర్చు నంతకున్.

చ. పొలుపగు యాగదక్షిణల భూసురకోటులఁ దన్పలేదొగిన్
సలుపఁగలేదు సజ్జనుల సంగతి, వైదికధర్మకర్మని
ష్ఠలఁ జరియింపలేదు, భవసాగరమెువ్విధి దాటనేర్తునో!
నిలు నిలు కాలమా, వడిగ నీకరుగన్ బనియేమి కల్గెనో.

చ. చలమున నింద్రియంబుల వశం బొనరింపఁగ లేదు చిత్తసం
చలనము మాన్పలేదు, పెరజాడల బోవఁగనీక బుద్ధిలో
నిలుపఁగలేదు యోగపరనిష్ఠ వసింపఁగ లేదు జేలనై,
నిలు నిలు కాలమా! త్వరగ నీకరుగన్ బనియేమి కల్గెనో.

చ. చెలువగు భక్తి సద్గురుల సేవయొనర్చి ప్రసాదమొంది మో
హలతల ద్రెంపివైచి తుహినాచలగహ్వరసీమలన్ విని
శ్చలగతి నేఁ దపశ్చరణ సంయుతచిత్తతఁ బొల్చు నంతకున్
నిలు నిలు కాలమా! వడిగ నీకరుగన్ బనియేమి కల్గెనో.

చ. మిలమిల మిన్కు వేఁగొనలమించు వెలుంగు సమస్తలోకది
గ్వలయితధాళధళ్యపరివర్ధిత తేజు, మునీంద్రలోకహృ
న్నళినవిహారలాలన కనత్కలహంసము గాంచు నంతకున్
నిలు నిలు కాలమా త్వరగ నీకరుగన్ బనియేమి కల్గెనో.

ప్రేయసికి

శ్రీ గరికిపాటి రామమూర్తిగారు బి. ఏ.

దేశమ్ములమ్ము దాటి విశ్వాస కలిత
మైన మామక మానస మనుగమించు
నిన్ను, క్లమథకరమని యనీతమైన
సంహనన మొక్కయడుగైన జరిగి పోదు.

*   *

ఇది మనీషారహితమా నిహీనజగతి
కాన నెఱుగంగలేదు నా మానసమును
స్థాస్నుకాదేహములఁ గాంచి జనులునను మనకు
ప్రణయమేలేదనెడి భ్రాంతి బడిరిసుమ్ము.

*   *

నీవెఱుంగుదు మద్హృదయా విభేద
మెరుపెఱింగిన నేమి లేకున్న నేమి?

కవితా విమర్శనము

శ్రీ మహమ్మద్ ఖాసింఖాన్ గారు

ఆంధ్రకవిత్వచరిత్రమున నింతవఱకును స్వర్ణయుగము గాలేదు. కవులు స్వేచ్ఛాప్రవర్తనులై స్వాతంత్ర్యజీవనులై దీర్ఘదృష్టిగలవారై కైతలు రచించినపుడే స్వర్ణయుగము ప్రాప్తించును. నేడు వంగవాఙ్మయమునకు అభాగ్యమే కల్గినది. పూర్వము ఆంధ్రదేశములో నన్నయాదిగ పురాణకవులు కేవలము సంస్కృతమును తెనుఁగులోనికి తెచ్చిరి. శ్రీనాథుడు పెద్దన మున్నగు కవులు రాజులకు తమప్రభువులను మెప్పించుటకై శృంగార రసప్రధానములగు ప్రబంధములను రచించిరి. పోతన అబ్బయ మున్నగు కవులు స్వేచ్ఛగా నెఱింగినను జూచిరి గాని పూర్వకవులమార్గము ననుసరించక తప్పినది కాదు వారికి. ఇరువదవ శతాబ్దము స్వర్ణయుగద్వారము నించుక తెరిచినది. ఈ ద్వారమునకు మార్గము చూపిన మహానీయుడు గురుజాడ అప్పారాయకవి. ఆమార్గముననే వెంకట పార్వతీశ్వర కవులు, రాయప్రోలు సుబ్బారావు, దేవులపల్లి కృష్ణశాస్త్రి, విశ్వనాథ సత్యనారాయణ, వేదుల సత్యనారాయణశాస్త్రి, పురిపండా అప్పలస్వామి, దువ్వూరి రామిరెడ్డి, బసవరాజు అప్పారావుగార్లును మఱికొందరును ఒకరివెనుకనొకరు కలిసి శ్రమపడి కొంతవఱకు స్వర్ణయుగ ద్వారమును తెరచిరి. మిగిలిన సగమునకై పెనగుచున్నారు, ప్రస్తుత ఆంధ్రవాఙ్మయస్థితి యిది.

ఈ సందిగ్ధసమయమునందు యుగపురుషులెవ్వరో నిర్ణయించుటకు వీలులేకయున్నది. సాధారణులెవరి ననుసరించవలసినదో తెలియుట లేదు. ఒకరికిని మరొకరికిని సంబంధము లేక ఎవరికి వారే ముందునకు రా బ్రయత్నించుచున్నారు. దీనికి తోడు పల్వురు ఈమూకాంతులు బయలుదేరుచున్నారు. మరికొందఱు నాల్గుపద్యాలను గీకి కవులమని బిరుదముల నిచ్చుకొనుచున్నారు. కొందరు ఏదో ఒక సంస్కృతగ్రంధమును తెనిగించి 'మేము కవిసార్వభౌముల' మనుచున్నారు. ఇట్టి అల్లకల్లోలమగు స్థితియందున్నది ఆంధ్రవాఙ్మయప్రపంచము. ఈసమయమునందు కవుల గుణాగుణములను నిష్పక్షపాతబుద్ధితో విమర్శించి నిగూఢములగు వారి భావములను గ్రాహ్యములుగా నొనర్చి, చదువరులకు రుచిగల్గించి కవినామధేయులగు ప్రాతకాంద్ర విజృంభణమును వారించుట విమర్శకుల విధి. ఆంధ్రపాఠకులు ఆధునిక కవిత్వమునకు అలవాటు పడియుండలేదు, అలవాటుకాని పరమాన్నము సహిత మొక్కొక్కసారి రుచింపకుండుట మన యనుభవమే. అట్టి ఆధునికకవిత యందు అభిరుచి గల్గించుటయే ప్రస్తుతవ్యాసోద్దేశము.

ప్రస్తుతము స్వర్ణయుగప్రాప్తికై పాటుపడుచున్న ఆంధ్రకవిలోకమునందు ప్రసిద్ధి వడసిన శ్రీయుత పురిపండా అప్పలస్వామిగారి నరయుదము. వీరు నిర్మలజీవనులు, పవిత్రస్వభావులు, సౌందర్యపిపాసులు. ఇట్టివారి గీతికలందు సహితము సత్యమును సౌందర్యమును ధ్వనించుచుండును. అట్టి కవిత్వమే మానవుల హృదయమును వశ్య మొనరింపజాలును. Ruskin మహాశయుడు 'All right human song is the finished expression, by Art, of joy or grief of noble persons, for right causes.'* అనిచెప్పి తిరిగి And accurately in proportion to the rightness of the cause and purity of the emotion, is the possibility of the fine art.'† అన్నాడు, ఇది సత్యమే: ఒక పవిత్ర ప్రణయమూర్తి తన ప్రియతమకై పాడవచ్చును గాని, ఒక లుబ్ధాగ్రేసర చక్రవర్తి తనపోయిన ధనముకై పాడలేడు. అందుచేతనే పాడునట్టి వ్యక్తియందు పవిత్రత్వము, నైర్మల్యము హృదయసౌందర్యమును యుండవలెను. అట్టివాని గీతముల యందే అమృతముండును. ఇట్టిచో ప్రస్తుత వ్యాసవిషయముగా నెవ్వరి గొందుమా యని ఆలోచించి తగువారు కొలదిగా యుంట, వారిలో ప్రప్రథమమున శ్రీపురిపండా అప్పలస్వామిగారినే ఎన్నుకొనగల్గితిని. తక్కిన వ్యాసములలో మిగిలినవారి నొక్కొక్కరిని గైకొని ఆనుపూర్విగ విమర్శింతును.

* ఉదాత్తులు పద్ధతులకై కళాముఖమున ఆనందమునో శోకమునో లలితముగ తెలుపుట్యే నిజమైన మానవగీతము'.

† 'హేతుసాత్వికమునకును భావోద్రేకమునందలి పవిత్రతకును సంబంధసామ్యమున్నప్పుడే లలితకళకు సార్థకత కలదు.' (Lectures on Art.)

ఈ వ్యాసమును రెండుభాగములు నిచించితిని. ప్రథమభాగమున కవివ్యక్తిత్వ నిరూపణము గావించి, ద్వితీయభాగమున కవిత్వ నిరూపణము గావింతును.

I A. శ్రీ అప్పలస్వామిగారు ప్రస్తుతపు టాంధ్రలోకమున ప్రఖ్యాతిగాంచిన కవులలో కడుయువకులు. వీరికిప్పుడు ఇరువదినాలుగేండ్ల ప్రాయముండియుండవచ్చును. వీరి జన్మస్థానము ప్రకృతిదేవికిమందిరమగు పాలూరు, ఆకవి ప్రకృతియంకమందే పెరిగెను. 'హరితశాద్వల నిచయములు' కవికి క్రీడారంగములు—'బహుసుమ సుగంధములఁగొని యనూరుహములు బాడుకొను పమీరార్భకులును 'ములకలై గిరిశృంగముల చెంగ్గ పాలు వెలయొత్తిరును 'గిరుల తెరలంగ గుమికూడి యంబరపథాన' విహరించు జలదమాలికలను ఆటకాండ్రు' గవికి. అందుచేతనే కవి ప్రకృతిసౌందర్యాంధులగు నాగరికులను సంబోధించు ప్రకృతిదేవిమందిరవాసులగు జానపదుల 'సౌఖ్యమునియతేమనుచున్నాడు.

ప్రకృతిదేవికి ముద్దుబాలకుల్వీరు
నవ్యమార్గ విలీన దివ్యజీవితులు' అని వారి ఔత్కృష్ట్యమును వెల్లడించుచున్నాడు కవి. దీనికితోడు కవి తన పదునైదవయేట భారతదేశ సంభ్రమణ మొనరించినట్లు తెలియవచ్చుచున్నది.

"భరతదేశ, సంభ్రమణా వసరము నందు
మున్ను రామేశ్వరము దాక చన్న నాడు
ఆ పవిత్రపుష్కర దివసాళిలోన
*   *   *
గౌతమీ నీదు సలిలాన కౌతుకమున
ఎన్నిసార్లు మున్గితినో నాకెఱుక రాదు"

ఇట్లు బాల్యమునుండియు ప్రకృతిదేవిరాజ్యమున పరిభ్రమించి ప్రకృతిసౌందర్యమును తనివి తీర గ్రోలి ధన్యుడైనాడు కవి.

కవికి చిన్ననాడే పద్యరచన పట్టుబడెను. నాల్గు భావలందు ప్రవేశము కల్గినది. (పాశ్చాత్య భావలు కావు.) దానికి తోడు దేశభక్తి దృఢముగా హృదయమున నాటుకొనెను. దానితో భావోద్రేకము వచ్చినది. భారతమాత దుస్థితిని గాంచినంతనే కవికి హృదయ ముప్పొంగినది. 'కటకటా! ఎట్టులైతివే కన్నతల్లి!' అనికన్నుల నీరు నించినాడు. ఇంతలో కవి దృక్పథము మరింత విశాలమైనది. సంఘమునందలి రాక్షసకృత్యములు గోచరించినవి. వృద్ధవివాహములు అస్పృశ్యత, హిందూమహమ్మదీయ ద్వేషములు కన్పట్టినవి. కవిహృదయమును చీల్చికొని వచ్చినవి రక్షణమంత్రములు. 'పంచమ విలాపము' 'దాసార్ద్ధి' రుధిరార్పణము.' 'కలరో కల్లరో' 'తల్లి' 'కావసథలోని పాంచాలి' మున్నగు కావ్యములు యీ సమయమందు వెలసినవియే. కవియొక్క కవితాజీవితములో నిది యొక అవస్థ.

ఇంతలో కవి 'ప్రేమసంగీతము బాడు హృదయతంత్రి' విషాదగీతి వాయించినది. కవిజీవితమునందిదొక పరివర్తనము. కవి 'ప్రణయసామ్రాజ్యలక్ష్మి' అతని విడనాడి 'అనంతవీథి మెయిలు తెరలలో మాయమైపోయె దాగి'. 'విరతిలేని యీచీకటి విదసులాట' కు 'ప్రభాతమ్ము గాంచు భాగ్యతిశయము మరికలదో లేదో' అని కవి సంశయించును. 'ఏల గిరవాటు వైచెద నీ విషణ్ణకుటిలకర్దమపంకిల్నకూపమునకు పగమూ వీడని యీ పన్నుజాజి మొగ్గ' అని పరమేశ్వరుని ప్రశ్నించును. 'నా హృదయకరుణార్ద్రి కోమలవ్యగీత ధ్యానమున' 'లోకమంతయు వ్యాకులత ప్రకటించు గాని కఠినహృదయుడవోయి నీమది కరిగదేమి లేదా?' అని విధిని దూరును. కాని కవిదుఃఖమెంతవఱకు విస్తరించినది? 'నేను మరణించుచున్నాను' అను నంతవఱకును గుఃఖవాహానలము వ్యాపించినదా? లేదు. ప్రకృతిసిద్ధమైన మానవదుఃఖమునకు, అజ్ఞునకును, జ్ఞానులకుండదగు దుఃఖమునకు మితియున్నది. ఆ మితి నతిక్రమించుటకేవల మజ్ఞానము. అజ్ఞానముకాకపోయిన

నటింపు (Affectation) ప్రియతములు ఎవరైనా పోయినపుడు 'నేను చచ్చిపోతా' నని నూతిలోపడబోవువారిని పాడుచుకొనబోవువారిని, మూఢసంఘములలో పల్వుర గాంచుచుందుము. కాని అదుఃఖము తాత్కాలికము. దీనినే తుచ్ఛావేశమందురు. (Vulgar emotion) కాని, ఇదియొక కవికి తగదు. కవియన సామాన్యుడు కాడు. కవి ప్రవక్త. కవి బ్రహ్మజ్ఞాని. అందుచేతనే అతడెంతదుఃఖమునైనను సాహుకొన గలడు. ముందుముందు శోకసాగరము గుప్పొంగి అతని హృదయమును ముంచబోవ వచ్చును. కాని, కవికి ఆత్మశక్తి కలదు. అతడు ముందువెక్కలరయును. ఉచితా నుచితముల భావించును. అతడు ప్రపంచమునకొక సందేశము నీయవలయునన్న విషయమును జ్ఞప్తికి తెచ్చుకొనును. దుఃఖబాధలను స్థైర్యసముద్రమున దాచి వేయును. 'హృదయభారమ్ము లోలో సహించుకొనుచు' 'వేదనావహ్ని నిరతమ్ము సైచికొని క్రుంగి సమిలి యస్పష్టరీతి క్రందనమొనర్చు'ను. 'నేను స్వేచ్ఛాదరిద్రజీవితుడ నెట్లు జలదాల చేరగలనో!' యని తర్కించును తుదకు 'అమృతగంధిల మీ లతాంతముల నడుమ, నే నొకనుమంబునై పుట్టినా నొగాని సార్థకత గాంచ నోచుకో జాలనైతి,' నని అనుతాపించి 'శశివదనయామినీ మిహిరాత్రుల నేచనగునా, హ్లాదమొసగు విస్మరిలిన కళ్యాణ నటుపి, చివురు చేలాంచ లాల వాసించు పనిమలమ్ము త్రిభువనమ్ముల విరజిమ్ము' టకై 'విషాదజలజ పంక్తి' నుండి మెఱుపు వలె బయల్పడును. స్వీయసందేశమునందు తనకు సంపూర్ణ విశ్వాసమును కుదురుకొల్పును. 'మనకు వియోగము లేద' ని 'ప్రోజ్వలాంబర వీధులందు నిలిచి ఎదుట కని' తన కొఱకు విలాపించు ప్రేయసిని

"ప్రేయసీ! త్వన్మనోహర మృదులమూర్తి
నాదరిని లేకపోయినంతటనె నాకు
ప్రణయసామ్రాజ్యమున కబ్బు భంగమేమి?
* * *
కవికుమారుడ గానె? మత్కల్పనాప్ర
పంచమున నాకు దొరకని వస్తువున్నె?
నేను స్వేచ్ఛావిహంగమనేత గానె?
నాకు దొరకని తావు ముల్లోకములను
వెదకి చూచిన గలదె దేవీ! నిరంకు
శాధికారిని, సద్వరసంభవుంత,"

నని ఊరడించి తాను స్థైర్యము తెచ్చుకొనును. ఒక్క వాక్యములోనే అగాధ ప్రణయము, స్వీయవిశ్వాసము, స్వేచ్ఛాపిపాస, ఓదార్పు, అహార్యధైర్యము యున్నియు మేళవించి కవి కమ్మతిత్వము సమర్పుచున్నది. కవి కష్టసమయమున మాన వసహజముగా పరమేశ్వరుని నిందించును. కాని కిప్పుడు పశ్చాత్తాపము. కృతజ్ఞత! తనపూర్వహృదయదౌర్బల్యమునకు అనుతాపము!

'కాలిమి యొకింతయేని స్వాంతమున లేక
తీవ్రభావల నిన్ను నిందించుచున్న
హే ప్రభూ! యీ ఖలాత్మునిపై నెన్నడేని
అలుకబూనవు ప్రేమమై నాదరింతు
వహహా! నీదు వాత్సల్యమేమని నుతింతు!

తుదకు కవి తానీ లోకమును వీడుటకు పూర్వము తన సందేశహారణ కార్యమును ముగింపనిమ్మని దేవుని ప్రార్థించుకొనును. 'జాతస్య మరణం ధ్రువ' మ్మను ఆర్యోక్తిని మననము చేసుకొని తనకు 'ఘోరదుస్థితిరాకముస్నె దీన జనుల శీతలకణమేని యుపకరింపనిమ్ము!' పావనప్రేమ నొందవ యుష్మదంచిత పూజామహోత్సవతికి' అనును. సందేశహారణకార్యనిర్వహణమనగా కవియొనర్పు మానవసేవయే. అదియే అతనికి ప్రభుపూజ. ఎంతటి పవిత్రమనోరథము!

కాని ఇన్నాళ్ళు యువకుడైన అతని హృదయవీణ లెగి ఎట్లుపాడునా యని కవికే యాశ్చర్యము. నాకు నాటిపో మహాస్వరములు పాడవలసియున్న దని అతనికి దృఢవిశ్వాసము. పాను కవి పరమేశ్వరుని కడ అమాయకుడై పోవుచున్నాడు!

'ఈ దరిద్రవీణ నేల మీకొసగవోయి
వదలుమొటు నేల సాకెదోయి

తెగిన తంత్రులేల తీర్పజాలెదు స్వామి!
ఏస్వరాల పాడ నెంచినావొ?'

కవిజీవితములో తృతీయావస్థ ఇక్కడ నుండి మొదలు. 'తొలి వసంతో దయమిది. ఇంతవరకును తన ఎదురుగా నిలిచియున్న అంతకు నిప్పుడు,

'స్వాప్నికచ్ఛాయ లటుల వాసరము లెన్నొ
గడచిపోయెను జీవితాకాంక్ష లెవియు
తీరనే లేదు, తృషిత యాత్రికుడ నేను
ఓయి వికటాట్టహాసమ్ము త్యగ్రమూర్తి!
అపుడె నిల్చితివేల నా ప్రాంగణాన?'

అని వివరించును. 'ప్రభాతమ్ము గాంచు భాగ్యశీలయము మరికలదో లేదో' అనుకొనిన కవికి ఆ భాగ్యము ఇప్పుడు సంధిల్లినది. ఇప్పుడాతడు "తరుణభువనాలకీ ప్రభాతాలివెలుగ" 'కల్పవనము ప్రణయగీతులను' పాడ సంకల్పించినాడు. ఇంక యీ వసంతమునందెట్టి పుష్పములు వికసించునో చూతము.

ఇంతవరకును కవి కవితాజీవితమునందలి అవస్థల సంయుమించుగ విభజింప గల్గితిమి. ఇది కవియొక్క వ్యక్తిత్వనిరూపణమునందలి ప్రథమభాగమని చెప్ప వచ్చును. ఇక స్పష్టముగా కవి మానవస్వభావమును కొంత నిరూపింప యత్నింతును. ఇది వ్యక్తిత్వనిరూపణమునందలి ద్వితీయభాగము.

1. B. ప్రకృతి తత్వము:—కవి ప్రకృతిదేవి యొడియందే పెరిగెనని యింతకు ముందే చెప్పియుంటిని. అందుచేతనే అతనికి ప్రకృతియందు మాతృప్రేమ. ప్రకృతి అతనికి జీవము. కవి తనభావములను ప్రకృతితో మేళవించి కావ్యముగ పాడగలడు. అతనికి 'తగల్ జేతేం వెట్టు' అతని 'హృదయకరుణాద్రిశోముల సద్యగీతాధ్యానముననె 'నిఖిలబృందావనము కన్నులు నీరు నిండినది,' 'యమునా తరంగిణి కరగిపొయినది;' 'సాంత్ర శాద్వల నిచయమెల్లెడ శిరము వాల్చినది;' 'కమ్ర తెమ్మెర నిలువనేరక చెమ్మగిల్లినది.' కాని కవి ప్రకృతి విషయమున ప్రాథముడు కాలేదు. మూర్ఖుడును ఎవలేదు. కాళిదాసు, Shakespeare, Wordsworth, Keats వలె నితడు ప్రకృతియందు వేదములను పఠించలేదు. ప్రకృతి చిత్రములను చూచి "పత్తిపోలె నేమేమొ భావించు"ను. ఒక్కొక్కసారి Tennyson * వలె ఒకదానమును చేపట్టికొని 'తెల్పకయ్యమ్మ కాంతివకళ పెట్టి సౌరభచ్ఛవిగూర్చి భాస్వరత తెచ్చి నీవు చూపిన సువర్ణపుణీవిభవము హృదయము హరించు'నని సృష్టికర్తను ప్రశంసించును. ప్రకృతిచిత్రముల కిట్లు రిచ్చవడుచు తనువు మరచి తన్మాత్రయగు పరమేశ్వరుని కడ 'దానిపై పోవ గోర్కె యుద్భావితమగు'నను. ఇంతయును కవి కూట లేదు. ఇంకను తెలిసికొన వలయునన్న పిపాసయే. 'ఈవిచిత్ర వినిర్మాణ మే విధాన, కేరికడ చేర్వగల్గితి వీవు నాథ!' యని ప్రశ్నించును. కాని దానికి ప్రత్యుత్తరము లేదు. కవియందిది యొక లోపమనను గాని ప్రకృతితత్వమున నిదియొక అవస్థ. ఈఅవస్థ ఎట్లు పరిణమించునో కాలము నిర్ణయింపగలదు. పరిణామమునకు కొన్ని ఛాయలప్పుడే కనపరచుచున్నాడు కవి. చూడుడు.

'ఇంత తెలిమబ్బు మింట కాన్పించునేని
అమృతమె యొల వర్షించు నామ్రవిటపి
చిరుపవన మింత గిలిగింతపరచునేని
గళము సవరించునేల రాగాల తరువు
ఏ సనాతనబాంధవ్యమేమొ సఖుడ!'

2. స్వేచ్ఛాతత్వము:—కవి స్వేచ్ఛయందే ప్రభవించెను. 'నేను స్వేచ్ఛావిహంగమనేత గానె' యనియు 'నిరంకుశాః కవయః' యను న్యాయము ననుసరించి 'నిరంకుశాధికారి' ననియు కవి చెప్పుకొనును. 'నేటికవులకు స్వేచ్ఛయే ప్రధానము'ని కవియే కాలధర్మము నిరూపించినాడు. కవికి సారస్వతవిషయమున వోలె తక్కిన విషయములందు సహితము స్వేచ్ఛాపిపాసయే. (పారతంత్ర్యవిశృంఖలాబద్ధులైన హైందవుల' సస్థితి కొంతయు నొచ్చుకొని నిద్రాసక్తులైన ఆంధ్రులను 'ఈ యపూర్వ ప్రత్యుషమ్మున, నింక శయనించెద విదేటికి, మేలుకొనుమొ తెనుగు కొమరుడ,

*'I hold you here, and all, in my hand, Little flower,—but if I could understand what you are root and all, and all in all I should know what God and Man is.'

Tennyson.

అది ఉల్లాసకరముగ నున్నదని నీవే చెప్పొదువు
ఆ హా యి నీ కే తె లి యు ను

నిర్మలత్వము
సుగుణము
పరిమళము
మితవ్యయములకు
దివ్యమని పేరు పొందినది.
అన్ని షాపులలో దొరకును.

పదార్థచయము చేత, పవిత్రము, గుణము, శోభ విలువ వలన
డ్రాలీస్
మాల్ టైన్
గ్లిజరిన్
సబ్బు

తప్పక స్వీకరించదగిన సబ్బు అని మీకే తెలియును. దానిని వెలుతురులో చూచినయెడల స్వచ్ఛముగ తెలియునంత నిర్మలమైనది. అతి సున్నితమును శాస్త్రీయమునగు దాని పవిత్రము వర్ణనాతీతము. దాని పరిమళము హృదయాకర్షణీయము. ఇక చాలకాలము అరిగిపోకుండునట్టి గుణము దాని దివ్యాతిశయము. కాగితమంత సన్నగ అరిగిపోయినను, మొదటనాటివలెనే అంత చక్కగ పనిచేయును.

సోల్ ఏజెంట్లు:—
ఏ. వి. ఆర్. ఏ. అడైకప్ప శెట్టి, 52, బందరు వీధి, జి. టి. మదరాస్.

టి. ఏ. పొన్నప్ప అండ్ కంపెనీ,
శ్యానిటరీ ఇంజినీర్లు,

టెలిగ్రాం: "పొన్నకో" మదరాసు.
ఫోన్: నం. 2676.

కీల్‌పాక్, మదరాసు.

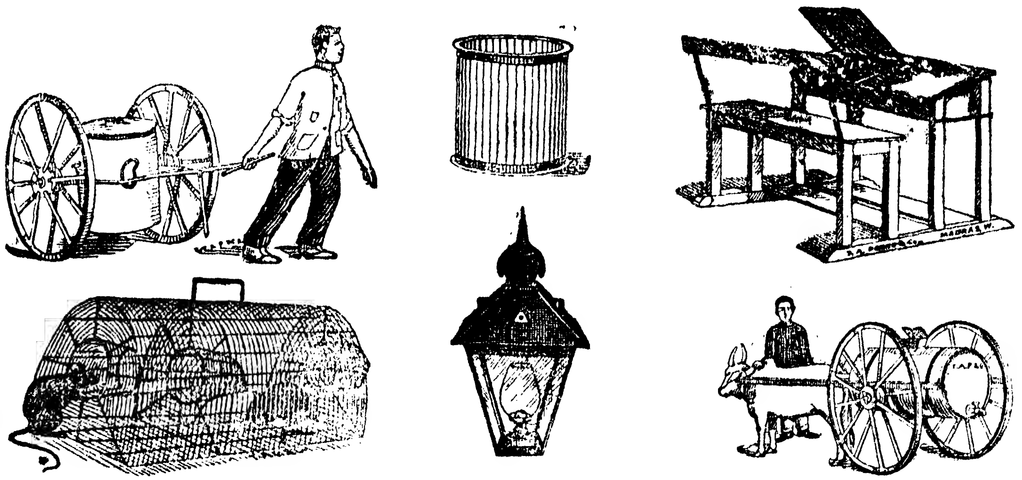

ఇండియా, బర్మా, సిలోను దేశములయందున్న మునిసిపాలిటీలకు, లోకల్ బోర్డులకు, విద్యాలయములకు ప్రాముఖ్య సప్లైదారులు. క్యాటలాగులు కోరినవారికి పంపబడును.

Spencer & Co., Ltd., Madras.
స్పెన్సర్ అండు కంపెనీ లిమిటెడ్, మదరాసు.
భారతదేశ
అనుదినావ
సర సామగ్రి
సరఫరా చేయువారు
బ్రాంచీలు
డిపార్టుమెంట్లు
మౌంటు రోడ్డు, మదరాసు.
HEAD OFFICE:—
MOUNT ROAD, MADRAS.
TEL.: "TORPEDOS"

చాలు నీనిడుద' అని పేల్కొల్పును. పూర్వపు ఔన్నత్యమును జ్ఞప్తికి తెచ్చి ప్రస్తుతపు హీనస్థితికి కన్నుల నీరునించుచు ఉద్రేకమును రవుల్కొల్పును. సింహాచలమును దర్శించినపుడు "ప్రతి తరుచ్ఛాయాతలమ్మున, ప్రతి శిలాశకలాంతరమ్మున, పురుచిరాంధ్రౌన్నత్యమును గని, కరువ మందర ఆంధ్రుడా!' అని ఆంధ్రకుమారుల పేర్కొను. పద్మనాభమును దర్శించినపుడు కవి హృదంతరాళమునుండి కరుణారస మిట్లుప్పొంగినది: 'ఆ నిశాంతకశోరదృశ్యావలోకనగూన సహాద్రి హృదుల మానసము చెదర, కంట నీర్వట్టి నిలువక కరగిపొరు, పోటికిని సైత మాగోస్తనీ ప్రవంతి' అని తన హృదయమును అచ్చట పారు ప్రవంతియందు ప్రతిఫలింపఁజేసినాడు. అంతలో రోషము వచ్చినది. దానిలో క్రోధము! అవమానము! ఉద్వేగము! ఒక్కపెట్టున

'ఓయి! జీవచ్ఛవాంధ్రుడా! ఒక్కమారు
ఒలుక నిమ్మిట నింత కవోష్ణబాష్ప
మలినధార, స్వాతంత్ర్య సంప్రాప్తి కొరకు.'

అని అరచినాడు కవి.

3. భావౌదార్యము:—ఈకవియందెన్నదగిన మరొక మహా విశేషమున్నది. అది ఇతని భావౌదార్యము. సృష్టియందలి ప్రతి యణువునందును సమత్వమారోపించు తమహాగుణ మీకవి కొక యలంకారము. విషమున సైతము గుణమున్న, దానిని గ్రహించి, యమృతమున సైతము దుర్గుణమున్న దానిం విసర్జించుట కవికి సైజము. దానికుదాహరణముగ నీకవి రచించిన 'రుధిరార్పణము'ను గనుడు. దానిలో :

'అమ్మరో! నీకు కన్గవయె యీ గద హిందుమహమ్మదీయ సంఘమ్ములు రెండు, వందు పలుగాకి తురుష్కుడొకండు ద్రోహమార్గమ్మున రెచ్చి నీదు కుడికంటిని భగ్నముసర్చె స్వామిప్రాణమ్ములఁ దీసి ; దాస్యమున వల్గెదు నీవెటు దీని సైతువో?'

అనునపుడు కవి మాటల నెట్లు తూచివ్రాసెనో చూడుడు! 'హిందు మహమ్మదీయ సంఘమ్ములు రెండు నీదు కన్గవయె' అని ముందు రెంటికి సమత్వమారోపించినాడు, తరువాత దుర్గుణుడగు హంతకుని 'పలుగాకి...ద్రోహమార్గమ్మున రెచ్చి నీదు కుడికంటిని భగ్నమొనర్చె'నని దూరినాడు. తుదకు :

'హంతకుని చేతఁ గాల్పబడితె?
అయిన నేమాయె, నీరుధిరార్పణమున

* * *

కుటిలవై షమ్యభావముల్ కూలకున్నె'

అని శ్రద్ధానందస్వామి రుధిరార్పణమునందలి దుఃఖమునకన్నను తత్ఫలితముగు హిందూ మహమ్మదీయద్వేషవినాశనమున కెక్కుడానందమును గాంచుచున్నాడు కవి. 'విదగదలపెట్టరాదె మీ ద్వేషబుద్ధి, హైందవమహమ్మదీయులారా యికైన' అని వారి నుద్బోధించుచున్నాడు. ఇదెంతయు శ్లాఘనీయము. మరొకచో కవి పతనమునొందిన 'పంచముల'ను గని దానిని సాహోదరం దని భారతీయులను గొంతెత్తి పిల్చును. మొఱపెట్టును. - మొఱ యనగా కేవలము మొఱకాదు. ఆ మొఱయం దొక అంతరంగిక, అదృశ్య అధికారస్వరము నినాదించుచున్నది.

4. రసావేశమునందలి సరళత:—ఈకవి భావోద్రేకమునందు సహజసరళత యొప్పుచున్నది. మానవప్రవృత్తియందలి చిక్కులితనియందు కానరావు. భావములందు జటిలత్వము లేదు. కవి వ్రాయునది కవులకొరకే కాదు. మానవుల కారదు మధురజలముల నొసంగవలెను, కవి సెలయేటి నుండి కడుపార మధురరసమును గ్రోలి మానవులు తృప్తినొందుదురు. అందుచే యీ మధురజలము ప్రజలందుబాటులో నుండవలెను. అట్లుకాక మధురజలము దీనిలో యున్నదని ఒకి మహాకూపమిచ్చిన ఆ మధురజలము నాస్వాదించు టెట్లు? Tennyson కు సమకాలికుడై అతనికన్న వేయిమడుంగులు హెచ్చు కవితాహృదయము కలవాడయ్యు Browning కేటికరకు నెన్నిక పొటి కీర్తి గడింపలేకపోవుటకు రహస్యమీ జటిలతయే. అట్లే Thackery. అంతయేల సంస్కృతమునబాణునకును, ఆంధ్రమున మనుచరిత్రకారకుడైన రామరాజభూషణునకును వారి కవితలయం దిదియే పెను భూతమై పొంతసైనను చేరనీయకున్నది. మనకవి కా రహస్యము తెలియును.

అతని భావములు అతిసరళములు. అతడాభావములను అలితముగను సుబోధములుగను పాడగలడు. కవిస్వభావమే ఇతని కవిత్వమున ప్రతిఫలించినదని చెప్పవచ్చును. అన్ని విషయములందును ఇంతగా వ్యక్తిత్వమును కవిత్వమున సజీవముగా ప్రతిఫలింపఁజేసిన కవులలో నీకవి ఉత్కృష్టుఁడు.

దీనితో వ్యక్తిత్వనిరూపణము నింక సూచనగా విరమించి యాతని కవిత్వమును కొంతపరికింతము. ఈతని కవితయందు మనోజ్ఞకళాచాతుర్యము కాన్పించుచున్నది, కవితాపామగ్రిని గూర్చి యనేక సృష్టిచిత్రములనిచ్చు సృష్టిపరిశీలనమును, పదప్రయోగమునం దౌచిత్యమును, ఉపమానములందు ప్రకటించు చిత్రకారకళయు, పదలాలిత్యమును, రసపుష్టియు. ఇతని కళాకోవిదత్వమునకు కడలేని గౌరవమును తెచ్చిపెట్టుచున్నవి. ప్రత్యేకముగ నొక్కొక్కగుణమును గైకొని చర్చింతును.

1. సృష్టి పరిశీలనము:—కళావిదునిగా కవిని నిరూపించునపుడు అతని కళానిర్మాణమునకు ముఖ్యముగా కావలసిన సృష్టిపరిశీలన మితనియందెంతవరకు కలదో చూతము. కవికి ప్రకృతియం దవ్యాజానురాగము. ప్రకృతియం దితడు కేళి సల్పగలడు. ప్రకృతియం దేకాంతముగ సానందుడై విహరింపగలడు. ప్రకృతిని బాగుగ పరిశీలించును. ఇంతవరకును బాహ్యపరిశీలన ముండె కవి తనకాలమును గడపెను. అంతఃపరిశీలన మిప్పుడిప్పుడే ప్రారంభించినట్లు కన్పట్టుచున్నది. కవి ఒక ఉద్యానవనమునో, ఒక పర్వతమునో, ఒక యాటవికజీవితమునో, ఒక సెలయేటినో, ఒకవసంతమునో, ఒక ప్రాతఃకాలమునో, ఒక చంద్రోదయమునో కడుమనోజ్ఞముగ వర్ణింపగలడు. ఈ వర్ణనలందు ఇతని మరి శిలపాచ్ఛాయలు స్పష్టముగ కన్పట్టుచుండును. కొన్నిటి నుదాహరింతును. కవి తన స్వగ్రామపరిసరములం దున్న పొలమ్ముకొండల వర్ణించుచు:

'అస్తమయ భానుకిరణమ్ము లలమువేళ
కమ్మచూపుల ముగ్ధభావమ్ము తోప
కుటజములు సేకరింప నిచ్చట చరింత్రు
గడబ కన్నెలు వనవిహంగములు వోలె'

అని ఎంతో మనోహరముగ నచటి సాయంసమయమును వర్ణించెను. మరొకచోట.

'నవనవోన్మేష సంధ్యారాగవిస్ఫూర్తి
కాళయామినిలోన కలసి పోవుచునుండె
విహగసీమంతినీ విమలగీతరుతమ్ము
నిశ్శబ్ద తమసాన నీరవించుచు నుండె;

ఇక్కడ కాళరాత్రిని కలసి పోవుచున్న సంధ్యారాగము కన్నులకు కన్పట్టుచునే యున్నది. క్రమక్రమముగ నిశ్శబ్దమగు చీకటి సమీపించుచున్నకొలది నశించుచున్న పక్షుల కలకలారావము కర్ణములయందు ప్రతిధ్వనించుచునే యున్నవి. మరొకచో కులాయములనుండి ప్రాతర్వేళల నెగురుచున్న పక్షులనుగాంచి

'వలుదెసల మ్రోగుచున్నది నిలిచి నిలిచి
నవ్యమధుర్మము విహగవీణాస్వనమ్ము.'

అనును. 'విహగవీణాస్వనము నిలిచి నిలిచి వలుదెసల మ్రోగుచున్న' దట. ఎంతటి సూక్ష్మపరిశీలనమో! మరొకయెడ కవి ఎగురుచున్న పక్షులను వర్ణించుచు, 'కలకలారావముల మింట వలయములయి, పాఱు శుకశారికలు' అని కన్నులకు కట్టినట్లు చిత్రించెను. సాధారణముగ 'శుకశారికలు' తప్ప మరేవియు నట్లు వలయాకారములై కిలకిలలాడుచు నెగురవు.

వృక్షలోకమునందు కవి గాంచిన పరిశీలనమును గనుడు:—'చివురు చేలాంచలాల వాసించు పరిమళమ్ము' చివుళ్ళలో పరిమళము! వసంతకాలమున పుష్పములు లేని వృక్షలతాదులు సైతము వాసించును. ఇది పల్లవపరిమళము. మరొకటి గనుడు,

'ఇంత తెలిమబ్బు మింట కాన్పించునేని
అమృతమె యేలవర్షించు నామ్రవిటపి.'

మబ్బు ప్రూచిన మామిడిచెట్టుపై నిల్చినపుడు అది తేనె కురియునట! ఇది సృష్టి రహస్యము. ఆంధ్ర సాహిత్యమునకొక క్రొత్త విశేషము—అలంకారమును!

ఇంక చెప్పిన కొలది యితని కవిత్వమునందిట్టి వెన్నియో కలవు. వ్యాస విస్తరభీతిచే వానిని సుగ్రహణపారీణులగు పాఠకులకే విడిచి పుచ్చుచు ఒక్కసారి సింహావలోకన మొనర్తును. కవి కవనశిల్పసాధ్యమగు సూక్ష్మపరిశీలనాశక్తి పూర్తిగ నున్నదని చెప్పవచ్చును. ఆధునిక కవులలో నింతసూక్ష్మముగ సృష్టి పరిశీలనము గావించిన వారు లేరని చెప్పిన యతిశయోక్తి కానేరదు. శ్రీ దువ్వూరి రామిరెడ్డిగారు * నైత మీ విషయమున వీరికి వెనుకపడక తప్పినది కాదు.

2. భావసంకోచము:—(Expressiveness) ఈకవి కళయందు మరొక విశేషము కానవగును. ఒక్కొక్కప్పుడు కవి ఒక్క మాటయందే తన హృదయమునంతను పుష్పింపఁ జేయుచుండును. ఎన్నో మాటలలో చెప్పవలసిన యొక పెద్దచిత్రమును ఒక చిన్న పదమున నిరికించి ఉంగరపు పాడియందు తాజ్ మహాల్ ను చూపినట్లు మన కన్నులకు కట్టించును. కొన్నిటి నుదాహరింతును:—

'సువర్ణరేఖాజాలదీపితము'
'తొలిమల నిండు సొబగు'
'విహాగవీణాస్వనము'
'విరజాజి నవ్వులు'
'కలోదయ ప్రణయగీతి'
'ఆంధ్రశిల్ప కళామహోన్నతి
ఆంధ్రవిజ్ఞానోరుదీధితి
విస్తృతమేఘ పథాల దాటుచు వెలయు నిచ్చోట.'
'దరిద్రవీణ.'

ఇట్టి వక్కడక్కడ మెరుపులవలె కన్పట్టుచుండును. కవికి శక్తి పూర్తిగ నున్నది. ప్రయత్నము కావించుచున్నది. ఇది యభివృద్ధియైన కవి యున్నతస్థానము నారోహించుటకు సోపానముగ నుపకరించును. ఆధునికాంధ్రకవులందీ శక్తి సహితము కొలదిగా కన్పట్టుచున్నది. ఇది శోచనీయము.

3. ఉపమలు:—కవి యుపమానముల నుపయోగించుటయందు కడునేర్పు కలదు. ఇతని యుపమానములు స్వతంత్రములై, హృదయాకర్షములై, ఉత్సాహకములై, చిత్రకారుని హృదయమునందలి ప్రతిమలవలె తేజోద్దీపితములై యుండును. ఉపమానమెల్లప్పుడును మన భావములను స్ఫుటీకరించుచుండవలెను. దానికై శోభ కావ్యమున కందమును కల్గించవలెను. అందుచేతనే మన లాక్షణికులు,

శబ్దార్థామూర్తి రాఖ్యాతౌ, జీవితం వ్యంగ్యవైభవమ్
హారాదివ దలంకారాః తత్ర స్యు రుపమాదయః *

అని ఉపమాద్యలంకారములు కావ్యకన్యకకు హారాదిభూషణములని నిర్వచించిరి, భావప్రస్ఫుటత్వమునకై యుపమాదుల నుపయోగించవలెను, కాకపోయిన వాని సంపూర్ణోపయోగము కానరాదు. అందుచేతనే విమర్శకశేఖరుడు Samuel Johnson తన 'Life of pope' లో "A smile to be perfect must both illustrate and ennoble the subject; must show it in an understanding in a clearer view, and display it to the fancy with greater dignity.' అని చెప్పి తిరిగి 'But either of these qualities may be sufficient to recommend it, అని నుడివెను. Johnson చెప్పినట్లే కవి ప్రతియుపమయందును భావమును సానపెట్టుచుండును. భావములకున్న ప్రకృతిసిద్ధసౌందర్యమును అభివృద్ధి నొందించుచుండును. మనకు చిత్రపటములను చూపును. కొన్ని యుదాహరణములను గనుడు:

'చిరుపవన మింత గిలిగింత పరచునేని
గళము సవరించు నేల రాగాల తరువు'

'అస్తమయ భానుకిరణమ్ము లలమువేళ
* *
కుటజముల సేకరింప నిచ్చట చరింత్రు
గడబ కన్నెలు వనవిహంగములు నోలె.'

ఇందు గడబకన్నెల స్వేచ్ఛాజీవనమును స్ఫురింపజేయుచున్నాడు కవి.

'మరణదేవి నిశ్వాస ధూమ్యమ్ము లటుల
క్రమ్ముకొని వచ్చు నీ తిమిరాలతెరల
చీల్చుకొని వచ్చి'

"చండాంశుకిరణ ప్రచండతాపమున
ధూమ్యసంకాశమై తూలిపోయితిని"
* * *
"నా సుధానిధి వచ్చునా యీరేయి
నా జీవితము నిల్చునా
* * *
చిక్కనగమైన యీచిరుతారక నొకింత
కరము కరమునం జేర్చునా
నారాజు
కౌగిలంతల దేల్చునా?"

"ప్రణయసామ్రాజ్యలక్ష్మి నా భాగ్యరాశి
* * *
నన్ను నెడబాసి పోయిన నాటనుండి
నామనోబ్జమ్ము ముకుళించి నవసిపోయె
అమలతరమైన నాహృదయాంబరమున
నలముకొని నిల్చె విషాద జలదపంక్తి
ప్రేమసంగీతముం బాడు హృదయతంత్రి
మోదశ్రుతి నాలపించె విషాదగీతి."

"రథపథమున పాయు భీకరతరంగివోలె" పోవుచున్నదట రాధ కృష్ణుని వెదకుచు.

ఇట్లే చెప్పుకొట్టుల నీకవికి ఉపమానములందు గల చాతుర్యము గననగును. 'ఉపమా కాళిదాసస్య' అని జగత్ప్రఖ్యాతి గాంచిన కాళిదాసమహాకవియం దితని కమితాభిమానమని పొడగట్టుచున్నది; అందుచేతనే గాబోలు. దీనిక్రింది యుదాహరణమును గనుడు:

"నఖలు నఖలు బాణాన్సన్నిపాత్యోయ మస్మిన్
మృదుని మృగశరీరే పుష్పరాశా వివాగ్నిః
క్వ బత హరిణకానాం జీవితం చాతిలోలం
క్వ చ నిశితనిపాతా వజ్రపాతా శ్శరా స్తే॥"

అను శాకుంతలమందలి కాళిదాసమహోక్తి యెట్లు ప్రతిధ్వనించెనో చూడుడు:

"ఎంత దారుణమొక్కొ మహేంద్రుచేతి
యశనిపాతమ్ము కాలాంబుదాలనుండి
విస్ఫులింగాల వెదజల్లి భీమఘోర
నిస్వనాలతోఁ బడియె దానిమ్మమీద."

కాని యిది కేవలము ప్రతిధ్వని కాదు. అనార్కాలీ అనగా దానిమ్మ మొగ్గ. కవి ఆ యర్థమునే సద్యఃస్ఫురణ హృద్యముగ ధ్వనింపఁ జేసినాడు. కాని యీకవికి కాళిదాసమహాకవి యందలి యభిమానముతో మెరుగిడించిన దీ ధ్వని.

కల్పనాశక్తి:—ఇంక కవులకు ముఖ్యమగు కల్పనాశక్తి యీకవి యందెంతవర కున్నదో చూతము. ఒకబీజము నుండి చెట్టును మొలిపించి చిగుళ్ళతోడి పుష్పములచే నలంకరింపఁజాలు శక్తి కవులది. అట్లనే మహాకవి కాళిదాసు భారతవృక్షమునుండి శకుంతలా బీజమును దాల్చి దాన తన యభిజ్ఞానశాకుంతల

---

* ఈ విషయము శ్రీవారిపై వ్రాయబోవు వ్యాసమున చర్చింతును.

* శ్లోకమునకు సరసభూపాలీయము:
'తనువగు శబ్దార్థంబులు
ధ్వని జీవముగాంక్రియావిశేషము పొమ్మర్
తనర [illegible]
మనవృత్తులు వృత్తులౌర కావ్యేందిరకున్'

పారిజాత తరువును సృష్టించెను. అట్లే షేక్స్పియర్ మహాకవి తన దేశపు గాథలగొని వానిని మహాకావ్యములుగ మార్చివేసెను. ఈ శక్తి సామాన్యకవుల కబ్బదు. కాలోక చిన్న సూత్రముపై కావ్యము నల్లలేరు. ప్రస్తుతము మనకవి కీశక్తి సంపూర్ణముగా నున్నదని తెల్పుటకు రెండు కావ్యములు కలవు. అవి 'చిత్రనాటకము - అనార్కలీ.' వీనిని కొంత విమర్శింతుము. 'చిత్రనాటకము' నకు కావ్యమునకు బీజము తెనుగులో నున్న 'జగన్నాటక సూత్రధారి' యను భగవద్విశేషమై యుండవలెను. ఆ బీజముపైననే కవి తన కావ్యవల్లరిని సృష్టించెను. ఇంతకు పూర్వము ఆంగ్లకవులు పల్వురీ భావబీజమునుండి వివిధ కావ్యవల్లరులను సృజించియున్నారు. ఆకవుల వల్లిక లెట్లెట్లు ప్రాకెనో పరికింతము. పాఠకులు క్షమింతురు గాక Shakespeare కనికి పూర్వము 'Legend of Orpheus' కావ్యకర్త:

'Unhappy Man!
Whose life is a sad continuous tragedie,
Himself the actor, in the world the stage,
While as the acts are measured by his age.'

(ఓ అభాగ్య మానవుడా! నీ జీవిత మొక విషాదాంత నాటకము. నీవే నటకుడవు. ప్రపంచమే రంగము. నీ ఆయుర్దశలే అంకములు.) తరువాత Shakespeare కవి Merchant of venice లో: 'I hold the World but as the world,--;A stage where every man must play a part.' అని చెప్పెను. Oldys అను నతడు Shakespeare గాథలను వ్రాయుచు నొక సంభాషణము నిట్లు పొందుపరచుచున్నాడు:

"Benjonson :---'of, but stage actors, all the world displays;
Where shall we find spectators of their plays?'
Shakespeare :---Little, or much, of what we see, we do;
We are all both actors and spectators too."

ప్రేక్షకులము నటులము మనమే యని యీ పద్యభావము. ఈ నాటకమున కంకవిభజనము సైతము గావించినారు. మానవుని సప్తావస్థలే అంకములై మానవ నాటకము సప్తాంకితమైనది. ప్రతివ్యక్తియు నొక్కొక్క నాటకము నాడుచుండునని 'Legend of Orpheus' కావ్యకర్త చెప్పుచున్నాడు. అట్లైన ఒకేరంగముపై కోట్లకొలది నాటకము లాడబడుచున్నవని ఇతని అభిప్రాయము కాబోలు. ఇదంతయు సమంజసముగ నున్నది. Shakespeare చెప్పిన దానిలో ప్రపంచము ఒక రంగమనియు ప్రతిమానవుడు నొక్కొక్క పాత్రను ప్రదర్శింపవలయుననియు భావము. కాని Benjonson కు వచ్చిన 'ఏన ప్రేక్షకు లెవరు?' అను సందేహము మనకు రాక తీరదు. దానికి కవి చెప్పిన 'మనమే నటులము, మనమే ప్రేక్షకులము' అను సమాధానము యుక్తముగ లేదు. ఎందుకనిన ఇది ప్రకృతి విరుద్ధము. ప్రేక్షకులు లేని నాటకము నెవరును ప్రదర్శించుట లోకము నందెన్నడును విని యుండలేదు. ప్రస్తుతమీ 'చిత్రనాటక' కారుడగు మనకవి ఆస్తికుడు. ఆంగ్లకవుల కావ్యాంతరాళములనుండి నాస్తికవాదము ధ్వనించుచునే యున్నది. మనకవికి ప్రపంచమంతయు నొకటే నాటకరంగము. ఈ నాటకము 'ఎన్నడును సమాప్తము' కానిది. 'కల్పము లతీతములై పోయినను సరే. ప్రతియుగమునను అవనిక లేచును. ప్రతిరాత్రియందు అవనిక జారును. నాటకమున కదలిన రంగములు తిరిగి రావు. 'చనిన పాత్రల కిక ప్రవేశము లేదు'; 'తవిలి వచ్చు వాగలకు నంతము లేదు.' దీనికి ప్రేక్షకులెవరని కవికి సందేహము కలుగక పోలేదు. కాని దానికి ప్రత్యుత్తరమతని కసాధ్యముగా తోచెను. కవి యుక్తికి గడగలేదు. అది యొక ప్రహేళిక యని అతనికి తెలియును. కాని దానితో ఆగలేదు. నాటక సూత్రధారినే ప్రశ్నించెను:

'ఎవరి మెప్పింప నెందాక నీ యనంత
చిత్రనాటక మిటు ప్రదర్శింతు వోయి!'

ఈ చిత్రనాటకము'న కర్థమేమి యని మరొక సందేహము. ఏగ్రీకునాటక ప్రదర్శనమునో గాంచుచున్నట్లైనది కవికి. కవి కాశ్చర్యము-తెలిసికొనవలయునన్న పిపాస! దానితో

'అర్థమే కాని నాటక మాడుచుందు
వోయి నాటకసూత్రధారి యి దేమి?'

అని ప్రశ్నించెను.

ఈ కావ్య మాంగ్లకావ్యములకన్న నుత్తమమను విషయము పాఠకులకే తేట తెల్లగ చెప్పనక్కరలేదు. ఇట్టి కావ్యము లాంధ్రభాషలో అరుదు.'

రెండవకావ్యము 'అనార్కలీ,' ఈమె జహంగీర్ చక్రవర్తి యువరాజుగానున్నప్పుడు అతడు ప్రేమించిన ఒకానొక ప్రణయమూర్తి. చరిత్రపాఠకుల కీమె విషాదచరిత్ర విస్మృతమే. అనార్కలి (దానిమ్మ పువ్వు) ఒక యువకుడు ప్రేమించినట్లును దానిమ్మపూవు నొకానొక వజ్రపాతముచే 'కఠినమృత్తికా గర్భాన కలిసిపోయి' నట్లును అంతరార్థయుతముగ 'రచించినా డీ కావ్యమును కవి. దీనిని కొద్దిగా విమర్శించి తక్కినది రసగ్రహణపారీణులగు పాఠకులకే విడిచిపుచ్చుదు.

అనార్కలి ముగ్ధ. వసంతకాలము నందలి నందనవన శోభతో యలరారుచున్నదామె. ఆమె

'ఆసుధాపూర్ణ మృదులశోణాధరాంచ
లముల నూగెన దరహాస లలిత రేఖ
కరగి పోలేదు; యౌవన తరుణ శోభ
వాడి పోలేదు; ప్రణయభావ ప్రపూరి
తాంతరంగ మధురవాంఛ లడగ లేదు.'

అంతలోననే 'అశని పాతమ్ము కాలాంబుదాలనుండి విస్ఫులింగాల వెదజల్లి భీమఘోర నిస్వనాల'తోఁ బడెను. అంత 'దురంత మృత్యుదంష్ట్రిలను చిక్కి సుకుమార తనువు వీడి కఠినమృత్తికా గర్భాన కలిసి పోయి'నది. సుమము నశించగానే 'ఆ హతభాగ్య బంధురుని' యెదద వ్రయ్యలై పోయినది. యువకుడు 'ఉన్మత్త భయద శోకమూర్తియై' పోయినాడు. కవి నైపుణ్యమును గనుడు. ప్రథమమున 'అనార్కలీ' యౌవనమును వర్ణించి మన హృదయములను బంధించి పిదప క్రమముగా వజ్రపాతములను కురిపించి ఆమెను మృత్యుదంష్ట్రిలను చిక్కించి మన గుండియల వ్రయ్యఁ జేసినాడు. తదుపరి యువకుని స్థితిని చిత్రించి పాఠకులచే కన్నీటిని కార్పించినాడు. కవి చెప్పినట్లే 'దైన్య (గీతి) నిర్మలార్ద్రస్వరాల ఇప్పటికి కూడ చిరవిరహార్త జీవులకు నినాదించుచునే యున్నది. కవి ఈరెండు కావ్యములను తన యగాధకాల్పనిక భావనాశక్తియు కళాకౌశలమును కరము హృదయంగమముగ ప్రకటించినాడు.

భాష-శబ్దశ్రావ్యత:—కవి కళాపరిణతికి భాష విషయమొకటి ఆలోచనీయము. కవుల భాష రమణీయమై, శ్రావ్యమై, సరళమై, గ్రామ్యమై యుండదగును. 'రమణీయార్థప్రతిపాదకం కావ్యం' అని రసగంగాధరకారుడు. Ruskin అను ఆంగ్లేయ విమర్శకుడు సచ్చైలికి నిదర్శనముల నిర్చుచు "Melody in the words, changeable with their passion, fitted to it exactly, and the utmost of which the language is capable in verse, nobler by submitting itself to stricter laws.' అనుచున్నాడు. జగన్నాథపండితుల వాక్యముచే తిరిగి చెప్పుచు గననగు మార్పుతో భాషయు మారుచుండవలెననుచున్నాడితఁడు. మన కవి కళయం దిది యొక ముఖ్యాంగము. ఈ పదౌచిత్యము, పదలాలిత్యమును ఇతనియందు గమనింతము. భావములు మారుచున్నకొలది భాష మారుటను నీక్రింది యుదాహరణమున గనుడు.

'నా నిదానమ్ము నా బహిఃప్రాణ శుకము
పంజరంబున బంధింపబడి దురంత
చింతచే నెంతయును వలవంతఁ జెందె;'

ఇక్కడ నుండి భాష మారినది:

'అయ్యయో! తత్పంజరాంతరమున
అడు గిడగనీరు మోమెత్తి యరయ నీరు.'

ఇట నిస్సహాయుండై పోయిన విరహి భాష నుచ్చరించుచున్నాడు.

'ఈ వియోగాగ్ని నిక భరియింపలేను
కటకటంబడి కన్నీరు కార్ప లేను.'

మరికొన్నిటి నుదాహరింతును. 'శివ' మని తలచుచున్న రాజపూతుల వినవ ఛత్రపతి శివాజీని వర్ణించునప్పుడు:

'సంగరమ్మున వైరికుంజర కవోష్ణ
రక్తధారలజిమ్ము వీరప్రతాప

---

*'జగన్నాటక సూత్రధారి యదునందను దర్శిలి మొక్కి మొక్కినన్.' పారి.

తాలి కనుగవ నశ్రులం దేలవిడిచె
బిచ్చమని వచ్చు సన్యాసి పిలుపు వినిన.'

అని శివాజీ చరిత్రమునకు తేజము గల్పించినాడు. కవి కుద్రేకము వచ్చినప్పటి భావము తిలకింపుడు!

'భయద దాస్య విశృంఖలా బంధితుడవు
ఓయి జీవచ్ఛవాంధ్రుడా! ఒక్కమారు
ఒలుకనిమ్మిట నింత కవోష్ణబాష్ప
మలినధార స్వాతంత్ర్యసంప్రాప్తికొరకు.'

మరొకచో ఇంచుక మృదువుగా:

'మాతృపూజాధ్యానతత్పర
మతిం బవిత్రస్నాతుడవునై
విశ్వమందిరపుణ్యభూమికి
వెడలి రావోయి!'

దీనిని గనుడు:

'ఓయి నాగరికుడ! కోయ లీకడలందు
అనుభవించు సౌఖ్య మరయవేమి?
కుటిలదాంభికానుకూలుండ వీ వేద
ఈ యమాయకుల ప్రవృత్తు లేద?'

సంబోధనమునందును మూడవపాదమునందును గల భావమును ప్రథమపాదోత్తరఖండమునను, ద్వితీయపాదమునందును, చతుర్థపాదమునందును గల భావమును భేదము చెప్ప నక్కరలేకయే స్పష్టముగా కనబడుచున్నది. ఇట్లే యీకవి ప్రతి కావ్యమునందును భావ విభిన్నరూపములతో విరాజిల్లుచుండును. ఈవిషయము నింక విస్తరించక కవి పదలాలిత్యమును కొంత చర్చింతును.

ఇతని కవిత్వమునందు శ్రావ్యతతో కూడుకొనిన మాధుర్యమున్నది. రాయప్రోలు సుబ్బారావు, వేదుల సత్యనారాయణశాస్త్రి, కృష్ణశాస్త్రిగార్ల కవితలంవలె యితని కవిత్వమునకును యిదొక ముఖ్యాభరణము. సర్వ ఋతువులందును ప్రశాంతముగ నిర్మలప్రవాహమువలె పారుచుండు నితని కవిత. ఈ మాధుర్యమునకై కవి ప్రయత్నించినట్లు కన్పట్టదు. అది నైసర్గికము, కోకిలపాటవలె ధ్వనించుచుండును. 'Style is the man' అను పాశ్చాత్యసూత్రమును బట్టి ఇది కవిస్వభావమే యేమొ! మురళీధ్వనిని చదివి శ్రీ శివశంకరశాస్త్రిగారు 'రీతిలో మాధుర్యం స్ఫురిస్తున్నద'ని వ్రాయుట దాని మధువును గ్రోలియే. చదివిన కొలదిని వీరికావ్యములు చదువవలయుననియే మన పగును. 'మురళీ ధ్వని'లోని 'ఆహ్వానము' నాలకించి కావ్యము నంతను పూర్తిగా ఎవరు చదువ కుందురు?

'జీవితం వ్యంగ్యవైభవమ్' అనియు, ధ్వనియే కావ్యసిద్ధినొందించుననియు మనలాక్షణికులు. ప్రస్తుతకాలమునందు ధ్వనికావ్యములే ఆదరింపబడుచున్నవి. మన కవియు కాలము ననుసరించక తప్పినదికాదు. ఈవిధముగు కవితయం దితని కెక్కుడు ప్రీతి. ఇది యొక ప్రత్యేకవ్యాసవిషయమైనను క్లుప్తముగా నిట నే బొందుపరుప యత్నింతును. కవి భావోచ్చారణమున సాధ్యమైనంతవరకు ప్రచ్ఛన్నముగనే యుండును. బాహాటముగ పైకి రానెంచడు. 'మురళీధ్వని' ఆహ్వానమునందు తానొక 'బాలగోపాలమూర్తియై మురళి నాలింప రమ్మని 'గోపికారమణుల'ను పిల్చును. మరొక కావ్యము*న ఆకయందు తా నాశ్రయమును గల్పించుకొనగోరి 'వేగుంజుక్క'ను (ఆశ) సంబోధించి:

'సుంత దయజూచి నన్ను నీచెంత జేర్చు
మేమొ! యటనైన దెలవారు నేమొ నాకు!'

అనును. వేరొక కావ్యమం♦న ప్రేయసిని 'బహిః ప్రాణకమ'ుగా చెప్పి తద్భుకము 'పంజరాంతరము'న బంధింపబడి యున్నదనియు (అనగా తనకందు బాటులో లేని యొకచో) అటను తన్ను పెళ్ళనీయకున్నారనియు (కవి దానికి కారణముగ నేను స్వేచ్ఛాదరిద్రజీవితుడ'నని చెప్పుకొనియే యున్నాడు.) తెరచాటు నుండి విలాపింపును. ఇంకొకచో కవి తానొక విటపియై:

'శిశిర యామినీ మిహికాశ్రుసేచనమున
హ్లాదమే విస్మరిలిన కళ్యాణవిటపి
చివురు చేలాంచలాల వాసించు పరిమ
ళమ్ము త్రిభువనమ్ముల విరజిమ్ము నేమొ
తొలి వసంతోదయమె సంధిలగ నేడు.'

అని తన జీవితమునందలి పరిణామమును హృద్యముగ సూచింపజేయుచున్నాడు.

ఇట్లే కవి సాధ్యమైనంతవరకు అవని కాధ్యంతరమునే యుండ జూచెను. ఇది యీకాలపు పోకడిగ్గునను కవి యందలి శక్తులలో యిది యొక యత్కృష్టశక్తి యనక తప్పదు.

ఈధ్వనికవిత్వము క్రమక్రమముగా 'మర్మకవిత్వ' మనబడు Mystic Poetry గా పరిణమించినది. ఈదృశ కవితయందు కవి Omar khayyam, Rume, Athash మున్నగు ప్రణయోన్మాదులగు కవిసార్వభౌములవలె సహిత మక్కడక్కడ పాద గల్గినాడు. ఇదెంతయు గర్వింపదగిన విషయము!

కవి యీకవిత్వమున పహితము స్థితులను (stages) కనపరచినాడు. ప్రప్రథమమున కవికి పరమాత్మయందు 'కలవో, లేవో' యను భావ ముండెడిది. ఇది ప్రథమావస్థ. భగవంతుడే యున్నచో ప్రపంచ మింత కలుషపూరితమై యుండునా యనియో లేక మరేకారణముననో పరమేశ్వరుని యందు కొంత 'ఈసడింపు' నైతము చూపినాడు కవి. కాని అవ్యక్తము, అస్తికత్వము అతని నాళములను ప్రవహించుచునే యున్నది. మేఘగర్భమునుండి మెరుపులు తళుక్కు మనుచునే యున్నవి. ఇంతలో కవి 'భగ్నహృదయు'డైనాడు. ప్రపంచమంతయు నతని కంధకారమయముగ తోచినది. ఎక్కడ చూచిన నతనికి నరకవార్తయే వినవచ్చుచున్నది. 'నగము వీడని నన్న జాజిమొగ్గ', కుటిల కర్దమ సంకీర్ణరూపమున కూలినది.' కవికి మృత్యుదేవత 'వికటాట్టహాసము' గావించుచు ప్రత్యక్షీకరించెను. ఇదంతయు కవికి నరకమే. కవికి భగవంతుని యునికి యందు మరింత యనుమానము. ఐనను అర్థ ఆస్తికత్వరక్త మాతని నెంతోదూరము పోనిచ్చినది కాదు. 'ఈనరకమేమి? పరమేశ్వరుడు కృపాపారావారుడు కదా' అని అతనిని సందేహ మింకను పీడించుచునే యున్నది. భగవంతునితోం గొంతెత్తి:

'Shall he that made the vessel in pure Love and Fancy; in an after rage destroy' అను ఉమర్ ఖయాముని'పాత్ర'వలె

'స్వర్గభూమి సృజించు హస్తములతోడ
నేల రగిలించబూచెదో యీ మహోగ్ర
తర భయానక కిల్బిష నరకసీమ'

అని కేక వేయును. ఉమర్ ఖయామ్.

"What lamp had Destiny to guide Her little children stumbling in the Dark"

అని కేకవైచి ఏ ప్రత్యుత్తరమును బడసెనో కవి కూడ నదే ప్రత్యుత్తరము నొందెను. అప్పుడు కవి తిరిగి ఉమర్ ఖయామ్ వలెనే

"Then to the Earthen Bowl did I adjourn My lip, the secret Well of Life to learn."

అనుచు ప్రణయపాత్ర నధరమును చేర్చును. సందేహముల నన్నిటిని ప్రణయపాత్రమునందే ముంచివేసెను. అంతలోనే తానొక ప్రణయమూర్తియైపోయినాడు కవి. తాను 'ఈలతాంతముల నడుమ తానొక సుమమ్మునై పుట్టితి'నని తెలిసికొనును. కాని తానొక తేజోమూర్తి అంకము నుండి అంధకారమున జారిపడినాడని తెలియు నతనికి. ఈ అవస్థలో కవి 'ఆర్తి' పెట్టినాడు. 'గాఢాంధకార సంకలిత దుర్గమ భూమి నను డించి పోయెద వేల నా నాథ నాపైని కోపమేల? అనియు ఆత్మ సంజనిత ఘోరార్త ప్రణాదంబు నాలింప రావేలనో నా నాథ! జాలి చూపవదేలనో!' అనియు మొఱపెట్టుకొనును. మరొకచో

'కడ గానరాని యాకాశమార్గమున
పరువెత్తి పరువెత్తి బడలిపోయితిని
జంఝూనిలోన్మత్త సంచాలనమున
నిలువ లేకొక్కింత నలిగిపోయితిని
హృదయేశ! యికనైన కృప జూడవే.
ఈపంకమున నే లయించి పోయెదను"

అని చెప్పుకొనును. ఇంతలో కొంత యూరట 'శాంతి'యు 'విశ్రాంతి'యు నిప్పుడు విద్యుల్లతలవలె మెరసినవి. ఎన్నాళ్లీ ఆర్తి; ఈ 'చీకటి వెనకుబాట' యని కవి

'ఈ చిటుత సెల యెన్నడైన యీ నికృష్ట
వాలుకాభూమి మధురజీవనము విడచు'

నని ఆత్మతో *

'నిర్మలాంబువులను స్వర్ణకుంభముల నింపుము రయాన;
నిలువదో యేమొ తొలిమల నిండు సొబగు
లేత వలపుల నే నివాళించు వరకు,
నలుదెసల మ్రోగుచున్నది నిలిచి నిలిచి
నవ్యమధురమ్ము విహగవీణాస్వరమ్ము,
పొదల నునుమంచు కరగి పోవుటకు మున్నె
బయలుదేరు'మని తొందరపెట్టుచున్నాడు.

తుదకు కవికి ప్రణయపాత్రయే ఆశ్రయమైనది. కవి తనప్రియాకరమున నొకవీణయై ప్రియావియోగ దుఃఖము నణచి వేయుటకై కల్పోవదయ ప్రణయగీతులను పాడ నెంచినాడు. సత్యహృదయుల కింక నేమి కావలయు!

ఇంతవరకును కవియందలి గుణములను నిరూపించితిని. కాని కవియందు కొన్ని లోపములు నైతము గాన నగును. కవి కవితాజీవితమునందు తరుణవకనున్నాడు. ఇంకను హ్రస్వకావ్యము (Short poems) తోనే పెనగులాడుచున్నాడు. దీర్ఘకావ్యములు రచించకుండుట కవి కొక లోపము. స్వీయప్రవృత్తిని చిత్రించుటయందుకన్న సామాన్యమానవప్రవృత్తి చిత్రించుచుండే కవి తన ప్రతిభాశక్తులను చూపగలడు. హ్రస్వకావ్యములందు కవి కవతాకము తక్కువ. 'కవియు పక్వము, విశ్వమేకప' యను నిబుధోక్తి సత్యమే. అయినను కవి కవతాకము హ్రస్వకావ్యములందు లేదు. ఉన్నను అది చాలదు. విశ్వకవులందరును తమ దీర్ఘకావ్యముల యందే మానవప్రవృత్తులను చిత్రించి అఖండయశోవిరాజితులైరను విషయము కవి మరువకుండును గాక!

రచనాబాహుళ్యములేమి కవియందు మరొక లోపము. అల్పకవులందు రచనాబాహుళ్యము ఒకలోపమైనను ఉత్తమ కవులయం దిది యొక మహాగుణమని చెప్పక తప్పదు. ఉత్తమ కవుల హృదయములు నిరంతరము భావపరంపరలచే ఉప్పొంగుచునే యుండును. Addison అను ఆంగ్లకవి!

'I bridle in my struggling Muse with pain
that longs to launch in a nobler strain'*

అని ఉద్రిక్తమైన తన కావ్యదేవత పైకి రా నుద్యోగించుచున్నదనియు దానిని తా నాపుకొనలేక పోవుచుంటి ననియు వచించెను. ఇది ఉత్తమకవిలక్షణము. కవి అట్లు వచ్చు తన భావముల కాకారమును ప్రసాదించవలెను. ఆ ఆకారము మనోజ్ఞమై యుండవలె నని చెప్పనే అక్కరలేదు. సౌందర్యదేవతాధిష్ఠాన హృదయుం డగు మనకవి కిది లోపమని చెప్పిన పాఠకులు నన్ను మన్నింప గని భావింతును. ఇట్టి లోపములను సవరించుకొనినచో నీకవి ఆంధ్రలోకమునకు అవశ్యప్రాయుం డగు ననుటలో సందియ మించుకంతయును లేదు.

విరమింతుచూ! శ్రీ పురిపండా అప్పలస్వామికవి గారి హృదయమే వారి కవితయందు హృద్యముగ ప్రతిఫలించినది. వారి హృదయౌదార్యము, నిష్కాపట్యము, పవిత్రతయు, సౌందర్యము మున్నగు సద్గుణములన్నియు చక్కని ఛాయాపటమందు వలె వీరి కవిత్వమున గాన నగును. పెక్కురయందువలె వీరికిని వీరి కవిత్వమునకును భేదము కాన్పించుట లేదు. ఇది ఉత్తమకవి లక్షణము. ఈ మహాగుణమే వీరియుత్తమకవి బిరుదము నాపాదించుచున్నది. వీరిట్టివే అమూల్యములగు తమ కావ్యసౌందర్యములను విరజిమ్మి 'The beginning of Art is in getting our country clean and our people beautiful' అను Ruskin మహాశయుని వాక్యమును ఆంధ్రదేశమున కన్వయించి అద్వితీయులై కీర్తి నందుదురు గాక!

* 'వేగుంజుక్క.'

♦ 'నిర్బంధము.'

* ఉద్భుట్టమున ఉమర్ ఖయామ్ గీతిని చూడుడు.

'Come, fill the cup, in the Fire of Spring;
The Winter Garment of Repentence Fling;
The Bird of Time has but a little way
To fly—and Lo! the Bird is on the Wing!'

ఉమర్ ఖయామ్‌లో భాషానిగ్రహము భావనిగ్రహము రెండును మూర్తీభవించినవి. కాని రెండు గీతలు నొకే వీణపై నాలపించిన రెండు మధురస్వరములవలె నున్నవి.

*Quoted by Samuel Johnson.

ప్రణయభరము

శ్రీ వేంకటవీరరాజ కవులు, కవితాసమితి

మెగమొ! కళాపరిపూర్ణశశాంకబింబమొ! నిర్ణయింప నెవ్వని తరంబు!
అక్షులో! అస్ఫుటపద్మాకరభవలసత్సారసంబులో! తెల్ప నేరితరము!
నాసావరంబో! సువాసనావాస చాంపేయమో! వివరింప వీలుపడునె!
కబరీభరమొ! రత్నకలితకాలాహిరాజంబో! విభేదింప శక్య మగునె!
అవనతాంగియై యున్నది అకటయు నొక్క అందమో! లేక సూక్ష్మమధ్యంబు కతన
కుచభరంబు వహింపక యచట నటులు వంగియున్నదో! తెలిసికొనంగ దరమె!

ఉ. దీని ముఖారవిందమును దీని విలాసము దీనిచూడ్కులున్
దీనియొయ్యారమున్ గనిన ధీజనసత్తముడైన నిర్మల
జ్ఞానము వీడి, మన్మథనిశాతశరాహతులన్ గృశించి, యు
జ్ఞానపయోబ్ధిమగ్నుడయి సంతతమున్ చరియింపకుండునే!

తే. అకట! పదునారువేలగోపికల గూడి-సరసనల్లాపములు సదా సలుపుచున్న
చారుసౌందర్యసీమ! ఈ సత్యభామ!-సామెయిని లేనిచో కృష్ణనామ మేడ!

స్వప్నలోకము

శ్రీమతి సి. సుబ్బులక్ష్మి గారు

రంగము 1.

అరుణోదయము. హిమవత్పర్వతప్రాంతము. దిక్కులు పిక్కటిల్లు సెలయేటి ధ్వనులచే, లోయ మారుమ్రోయుచుండును. అయ్యెడ నొకానొక మహీరుహచ్ఛాయయందు అగ్నిగుండమునం దగ్ని ప్రజ్వరిల్లుచుండును.

కాషాయాంబరధారిణి యగు జవ్వని యొకర్తు ఊహా ప్రపంచమున నొడలు మరచి అచట ఆసీనయై యుండును.

యువతి.—"జగదీశా! నా యీ బుద్బుదప్రాయ మగు జీవితమును సత్ చిత్ ఆనందమయుండ వగు నిన్ను నెఱుఁగుటయందే గడుపనిమ్ము.

తండ్రీ, ఈ ధరిత్రి నొక్క దానియందైనను నిండు పరిపూర్ణత దోషరహిత మగు సర్వసంపన్నత వెదకి చూచితి నన్నను, కాన్పింపదు గదా. అయ్యో, అట్టి దివ్యమైన ఉత్తమగుణము ఈప్రపంచమున లే దని తెలిసికొనగలవా రైనను, మిక్కిలి అరుదు కదా. ఎచ్చట జూచినను విజ్ఞానమంతయు మాకే తెలియును, మాకే సమస్త విషయములు తెలియు నను అహంభావముతో విఱ్ఱవీఁగు మానవులే గదా. సర్వేశా! సర్వము నా భావనాప్రపంచమునందే నే నేర్పుకొనగల సమర్థత గలుగు నట్లు నన్నాశీర్వదింపవా? దానియందే ఆ నా దివ్యస్వప్నమునందే, దోషరహిత మగు నూతనసృష్టి, యీదీనురాలికొరకై సృజించవా. తండ్రీ! నాకట్టి నూతనలోకమునందు అట్టి రసజగత్తునం దోలలాడెడు మహాభాగ్యమును ప్రసాదింపవా?

ఒకధ్వని—ఎవరు వారు?

యువతి.—ఎవ రావైపున కేగువారు?

ధ్వని.—నే నొక బాటసారిని.

యు.—గాఢాంధకారముచే కన్నును కన్నును గాన కున్నది. చలియు మిక్కుటముగా నున్నది. ఇట్టి ప్రశాంత నిశాసమయమున ఓ పాంథా నీవెచటికి బోవ నుంకించుచున్నాడవు.

ధ్వని.—ఈ హిమవత్పర్వతప్రాంతమున నా దారి తప్పి నీదారినిఁబడితి. నన్నిపు డేమి చేయు మనెదవు.

యువతి.—పాంథుడా! నీ వెచ్చట నుండి పయనమైతివి

ధ్వని.—దేవలోకమునుండి, కళంకరహిత మగు నక్షత్ర మండలమునుండి.

యువతి.—ఆర్యా, దయచేసి తా మెవరో వివరింప కరములు మోడ్చి ప్రార్థించుదాన.

ధ్వని.—నేనా! స్వప్నలోకమున, సర్వదా సంచరించెడు ఒకవ్యక్తిని. నాగమ్యస్థానమెద్ది యని గదా ప్రశ్నించితివి. చెప్పెద వినుము. వేసవికాలపు జ్యోత్స్నాతోయములవలె, నిష్కలుషమైన పవిత్రమైన, ప్రేమపూరితహృదయము గలిగిన మిత్రుని కొఱకును, అట్టి వ్యక్తి నివసించు పవిత్ర కుటీరమున తలఁదాచుకొనుటకును నేను నా జన్మస్థానమును వదలి ఇటుల తప్పుదారులఁ బడితి. కాని, సుదతీ, ఇది తప్పుదారియని నే చెప్పఁజాల. నాకోర్కి అచిరకాలముననే నీయెడ సఫలమగు నని తోఁచెడి.

యువతి.—దేవా! ఏమి నాభాగ్యము! వెదకఁబోవు తీవ పాదముల పెనవైచికొను నట్లు నేడు నీ సమాగమము సంభవించెను ఇది నీ కుండుట కనువగు ప్రదేశ మని తోచెనేని నీ యిచ్చవచ్చినంతకాల మీదీనురాలి మన్ననల నొందుచు నా యీ పర్ణకుటీరముఁ బావనముఁ జేయుము.

వీరుడు.—రమణీ అంతకన్న వలయున దేమి. రమ్ము. లోనికేగుదము రమ్ము. నేడెట్టి సుదినము. నేడుగదా నా మనోభీష్టంబు నెరవేరె.

రంగము 2.

(బ్రహ్మాండమంతయు పిండియారబోసినట్లు పండువెన్నెల గాయుచుండును. పుష్పసుగంధభరిత మగు మలయానిలము మందమందముగా వీచుచుండును. అచ్చటచట పక్షులశ్రావ్యమధుర గీతములు వినవచ్చుచుండును. జవ్వని పుష్పమాలాలంకృతయై వనదేవతవలె, శిలావేదికపై నాసీనయై వీరుని రాక కెదురు చూచుచుండును.)

వీరుడు ప్రవేశము

దేవీ ఎంతలో ఎంతకాలము గడిచి పోయెను. నిన్నెడబాసి పోవు సమయ మిదే ఆసన్నమాయెను. నా స్వభూమికి పో, దేవతల ఆజ్ఞ అయె. అయ్యో! దేవత లెంతటి కఠినాత్ములు.......ఆహా! ఈ మర్త్యలోక మెంత ఆనందదాయకమైనది. ఇట్టి పండువెన్నెల నిదివర కెన్నడైన ఎచటనైన గాంచితినా? లేదు, లేదు, ముమ్మాటికి లేదు. ఇచ్చటి పండువెన్నెలలకు గాని, శుకపికాదుల మధుర మధురగీతంబులకు గాని అమాయిక ప్రేమభావంబులకు గాని ఇట్టి విశ్వప్రకృతిసౌందర్యంబునకు గాని, రమావిలాసంబునకుఁగాని వేయి వేల దేవతాలోకంబులైనను సాటిరాగునే. నామనం బెంత మాత్రము ఇట్టి భూలోకస్వర్గమును గాని, ఈ స్వర్గసింహాసనమున నధిష్ఠించియున్న నాదేవిస్వరూపిణి వగు నిన్ను గాని వదలిపోవ, ఒడంబడకున్నది. కాని ఏమి చేయఁగలను. పోవక తప్పదు గదా! ప్రియా! సెలవిమ్ము. నిన్నిటుల విడనాడి పోవు నావంటి దుష్టుని అచిరకాలములోనే మఱతువు గాక. నేఁజేసిన అపరాధముల మన్నింపుము. తరుణీమణీ, అదే, మేఘమండలమునుండి నన్ను రమ్మను పిలుపు వినవచ్చుచున్నది. నే నిట మసలిన మాట వచ్చును. సెలవిమ్మా! అయ్యో! పదములు ముందునకు సాగుచున్నవే గాని, మనంబెంతయో కఠినశిలాదృఢమై, వెనుకఁ బడుచున్నది. ప్రాణప్రియా! సెలవిమ్ము. ఈ నిర్భాగ్యుని మరచిపొమ్ము. సెలవు.

రంగము 3

[సగము సగము కరగి ప్రవహించెడి మంచుకొండలు, ఆకులన్నియురాల ప్రోడులవలె దోచుచున్న వృక్షములు. ప్రజ్వరిల్లుచున్న అగ్నిగుండము. జవ్వని దాని కెదురుగా ఆసీనయై యుండును.]

ఒకధ్వని.— మానవులారా! ఝంఝామారుతమునకైన చలింపని పర్వతసంతతులవంటి గంభీరహృదయుల రగు మీరు, అట్టి హృదయముచే పరమాత్మయందైక్యమగు మార్గమును గనిపెట్ట సామర్థ్యత గల మీరు, కొన్ని సమయములయం దేల చిన్ని చిన్ని పిల్లవాయువుల చేతనే కూలిపోవుచున్నారు?

జవ్వని.— పరమేశ్వరా! సత్పథమున నడువ నిశ్చయించు మానవుని జ్యోతిర్మయుండ వగు నీయందైక్యత నొందు వాంఛగల మానవుని, అడుగుల నేల పాపపథమునకు లాగెదవు? చంచల చిత్తుల మగు మమ్మేల మఱింత చలింపఁజేయుదువు? ఇది నీపరీక్షయో?

మరియొకధ్వని.— అయ్యలారా! కన్నులకెంతయో అసహ్యతగాఁ దోచు, కీటకముల నుండియే గదా, ముద్దులొలుకు పలువన్నెల సీతాకోకచిలుక లుద్భవించుచున్నవి. ఈ పరమరహస్యమును మీ రింతలోనే మరచితిరా?

జవ్వని.— అకటా, ఈపాపపంకిల మగు ధర నుండి కళంకరహితమగు తారకామండలమున కెగయుటకు గదా నే మనస్ఫూర్తిగా ప్రేమించినది. మర్త్యభామినుల చేష్టల కనుజ్ఞ ఇచ్చి సకలవిధముల దేవతాస్వరూపిణిని వలె దేవతవలె మార్పునొంది, దేవలోకమందలి దేవతలకు సమానవర్తినినై యుండవలయు నని గదా, నే వాంఛించినది. అయ్యో! ఎట్టి పేరాశ. మఱియొక సృష్టినిఁ గూడ నాకొరకై ఈ నాకొరకై నిర్మింపవలె నని గదా నే తలఁచితి. నా యాశలన్నియు అడియాసలయ్యె. బూడిలోని పన్నీటివలె నిష్ప్రయోజనములయ్యె. మానవకల్పితం బగు మాయాసౌందర్యమును వలయందుఁ దగులుటచే గదా ఇంతవరకు భవ్యమై, మాలిన్యరాహిత్యమైన నాజీవితమున నేడు మచ్చ జనించెను. నా పరిశుద్ధ పవిత్రతకు ఇంచుక మలినము చేకూరెను. కటాకటా! ఈ మాయావాగుర చిక్కియే గదా నా దివ్యస్వప్నసౌధరాజంబును నేల మట్టముగాఁ జేసితిని. ఎంతటి మందభాగ్యను?

ఆకాశవాణి.— అయినను......ఓ మానవరమణీ! నీ ధైర్యమును విడనాడకుము. పిరికితనమున కండ యిచ్చి వెనుకంజ వేయ ప్రయత్నింపకుము. నిస్పృహ నొందకుము. నీ మానమే నీ శీలమే నీ శుద్ధాంతఃకరణమే, నీ యందు ప్రకాశించు తత్త్వదివ్యజ్యోతియే, నీపవిత్రాత్మయే నిన్ను చిరకాలములో నిన్ను, నీకోరిన గమ్యస్థానమునకుఁ జేర్పఁ గాక. ముమ్మాటికి తప్పక చేర్పఁగాక.

జవ్వని.—"కొనల వసివాడి గొగ్గు గొగ్గులను ముడిగి
కడల గసిబిసి వెలితి రాగమ్ము సెదర
వీడి వీడని సగము క్రొవ్విరి మదీయ
హృదయమో ప్రభూ! భక్తినర్పింతు నీకు
దాని నిరసింపకుము-లోనఁ దేని గలదు."

సాంత్వనము

శ్రీ దీపాల పిచ్చయ్యశాస్త్రి గారు

దిగ్భ్రమంబున భ్రమరంబు దేవురించు
నసెదు మిత్రమ! వాస్తవ మరసితేని
మవ్వమున్ జిల్కు నొక పువ్వు త్రెవ్వెనేని
తల్లితీవెకుఁ దోఁబుట్టు తలిరులకును
దొడరు దుఃఖం బనంతంబు దుస్తరంబు;
అంతియే గాని పుష్పంధయమున కెంత
పాటి దుఃఖంబు? మఱియు నే పాటి లోటు?
కొంతకుం గొంత యది తోఁటలఁ గుందుఁ గాక
ఆశ్రయింపదె యవలఁ బుష్పాంతరంబు?
నాస్వాదింపదె తత్ప్రసవాసవంబుఁ?
దద్విలాసంబులకుఁ జొక్కి తనిసి తనిసి
విస్మరింపదె, వెనుకటి వృత్తమెల్ల?
బంధుర ప్రణయంబు లీ పాటి గాక
అలరు వయిపేర్మి నాత్మసమర్పణంబు
నాచరించిన పుష్పంధయంబు కలదె?
ఇట్టి మవ్వంపుఁ బువ్వుల, నిట్టి తేంట్ల
నెన్నఁడును జూడలేదటోయీ! సఖుండ?

లలిత మగు నవ్యకుసుమంబు దులిచె ననుచు
సకలమెఱిఁగియు దుష్టకీటకము చేష్ట
కచ్చెరువు నంద నేమిటికయ్య? మిత్ర!
కళలు తొలఁకాడు తొలికారు కన్నెపువ్వు
పరువ ముడివోయి ముడిఁగిన జరఠ సుమము
సమమె, పువుదుల్పు చెడుకీటకమున కరయఁ
బ్రకృతివర్తన మెల్లఁ గన్పట్టు నిట్లె
ప్రోడులందును నవకంపు మొలకలందు
ద్యుమణి యొకరీతిఁ దన ప్రతాపమునుఁ జూపు;
సస్యభూముల మఱి మరుస్థలములందు
నబ్ద మెనయించు సమకరుణార్ద్ర దృష్టి;
సౌధవీథులఁ బోలెఁ గశ్మలపుఁ జోట్లఁ
బండువెన్నెల పటముఁ జంద్రుండు పఱచుఁ;
దరుణతావార్ధకముల భేదంబు లేదు
మంచిచెడ్డలు తారతమ్యములు లేవు
తెఱచి చూచిన నీ జగత్క్రమమునందుఁ
బ్రభవ మెట్టిదో, అట్టిదే భ్రంశ మనఁగ

ప్రసూనభ్రంశము

శ్రీ ఆ. శ్రీరామశర్మ గారు

నవ్యపుష్పిత మైన జ్ఞానప్రసూన
మకట! హతవిధి దుష్టకీటకముచేత
దష్టమై వన్నెసెడి పరిభ్రష్టమయ్యె
దిగ్భ్రమంబున భ్రమరంబు దేవురింప.

అక్రూరుని రాయబారము

శ్రీ భోగరాజు నారాయణమూర్తి గారు

అక్రూరుడు— (ప్రవేశించి) ఆహా! [illegible] కారాగారమున [illegible] శ్రీమంతులు వసుదేవుడు దేవకి [illegible] కారాగారమున [illegible] నిద్రించుచున్నారు!

గీ. ఏండ్లకొలంది వసించు నేయిరువురకును
చెఱయె వాసగృహంబయి చేర్చు సుఖము;
ప్రతిదినముఁ దిన నభ్యాసవశము చేత,
వేము రుచియగుఁ జేదును వెగటు లేక.

త్రిలోకసంచారణీయులైన [illegible] దంపతులు [illegible] కారాగారక్లేశము ననుభవించుచు [illegible] నిర్భాగ్యు [illegible]!

సీ. బ్రహ్మాదిదేవతాప్రముఖులేని గ్రహింపఁ
గా రాని మహిమమ్ము గల్గు వాని
మూర్తిత్రయము దాల్చి మూఁడులోకములు ని
ర్మించి పెంచి యడంచి మించు వాని
మాం పాహి యని యకల్మషచిత్తముల వేఁడు
భక్తావళుల యార్తిఁ బాపువాని
ప్రవిమల ప్రణవమంత్ర స్యందనమ్ము నెక్కి—
వేదాంతవీథుల వెడలువాని

గీ. ఆదిదేవునిఁ దమ గర్భమందు మోసి,
కన్న తలిదండ్రులకుఁ గూడఁ గర్మఫలము
ననుభవింపక తప్పలే దక్కటకట!
కడచి పోవ్వారు విధి నింకఁ గడచు వారు?

[illegible] కొంచెము [illegible]. [illegible] శ్రీమన్నారాయణుని [illegible] సందర్శనభాగ్యము [illegible] (కొంతసేపు పోయి) అయ్యా! వసు [illegible]! అయ్యా దేవకీ!

వసు, దేవ:—(త్రుళ్ళిపడి లేచెదరు.)

వసు. ఆహా! కంసా! ఇప్పటికిని నీకు జాలి కలుగకున్నదా!

క. కట్టా! యార్గురు కొడుకులఁ
బట్టి వధించితివి యెటులు పడు చిది కోడల్
నెట్టనఁ జంపఁగ వలెనే
కట్టడివి కదన్న యన్న! కరుణింపఁ గదే!

దేవ. (దైన్యముతో)

ఉ. అన్న! క్షమింపుమన్న తగ దల్లుఁడుఁ గాఁ డిది మేనగోడలా
మన్నన సేయుమన్న! విను మానినిఁ జంపుట రాచ వాడిగా
దన్న! సుకీర్తివై మనఁగదన్న! మహాత్ములు పోవు త్రోవఁ బో
వన్న! భవత్సహోదరిఁ గదన్న నినున్ శరణంబు వేఁడెదన్.

అక్రూ—(తనలో) ఆహా! [illegible] దంపతులు కంస [illegible] పీడింపఁబడుచున్నారు కదా? (ప్రకా) ఓ దేవకీవసుదేవులార! నేను [illegible] కంసుండను గాను. కంసభటుఁడనైన యక్రూరుఁడను. స్వామి [illegible] కొంచెము [illegible] పోవలెనని [illegible].

దేవ, వసు—(ఆశ్చర్యముతో) ఆహా! అక్రూ! నీవా తండ్రీ! (లేచెదరు.)

అక్రూ.—ఓ పుణ్యదంపతులారా! కూర్చుండుఁడు! మీరు రాజబంధువులు. [illegible] మీ యంతవారు లేచి గౌరవించుటకుఁ దగని వాఁడను.

వసు.—అక్రూరా! మేము గౌరవించినది నీయుద్యోగమును గాదు. నీయందుఁ గల పారమార్థిక చింతను. నీసుగుణసంపదను, నీ యక్రూరత్వమును, ఇది యెట్లుండెనో,

ఉ. యోగము మంచిదైనయెడ నొక్కొక వేళ నశక్తుఁ డున్నతో
ద్యోగము నొందు; శక్తియుతుఁ డున్నతమైన పదంబులేక, దు
ర్యోగముచేత హీనజనునొద్ద మెలంగుచు నుండుఁగాన ను
ద్యోగము పట్టి కాదు సుజనోత్తము నెయ్యెడ గౌరవించివన్

దేవ:—అక్రూరా! స్వామికార్యము త్రికరణశుద్ధిగా [illegible]. ఇంతటి విశేషమును వినఁగోరుచున్నాము.

అక్రూ:—తల్లీ! విన్నవించుకొనెదను. కంసుఁడు తలపెట్టిన ధనుర్యాగమునుఁ గూర్చి మీరు విన్నారు కదా?

దేవ:—ఏదో కర్ణాకర్ణికగా విన్నాము.

వసు:—అక్రూరా! ఈయుత్సవము దేని కొఱకు?

అక్రూ:—రామకృష్ణులతో సంధి కొఱకట!

వసు:—(ఆశ్చర్యముతో) ఆఁ-ఆఁ-కంసుఁడా! రామకృష్ణులతో సంధియా! ఈమాట లెవ్వరైన విశ్వసింతురా?

దేవ:—ఈపలుకు లెవని నోటనుండి నీవు వింటివి?

అక్రూ:—కంసుని నోటి నుండియే!

వసు:—ఎంత వింతయైన సంగతి!

గీ. క్రౌర్యమే మూర్తిగాఁ గొన్న కంసు నోట
సామవాక్యంబు లెట్లు రాఁజాలె నయ్య!
మండుచుండెడు మార్తాండమండలంబు
నుండి మంచుకణంబు లెట్లొలికెఁ జెపుమ.

దేవ:—అక్రూరా! ఇదేదియో గొప్ప మోసము వలెఁ దోచుచున్నది. నీ వేమనుకొనియెదవు?

వసు:—అయ్యా! ఈ సంధివాక్యము లాడునప్పుడు [illegible] బట్టి వాని హృదయాంతర్గతాభిప్రాయమునుఁ గనిపెట్టఁజాలక పోతివా?

అక్రూ:—(నవ్వుచు) అతఁడంత [illegible] మహాశక్యుఁడు. గంభీరహృదయుఁడు. అది యట్లుండ రామకృష్ణులతో సంధి యని సంతసే [illegible] హృదయము [illegible] లేకపోయినది.

వసు:—పోనిమ్ము. ఈమాటలు చెప్పునప్పుడు కంసుని కడ నున్నవా రెవ్వ రెవ్వరు?

అక్రూ:—ఆ స్త్రీదేవి నాని ప్రక్కనే యుండెను. ఆమె సైతము నీసంధి కార్యము నిశ్చయమే యని [illegible] మహాసాధ్వియందు నాకుఁ గల విశ్వాసమునుఁ బట్టి, నే నందలి సత్యమునుర్యనమును—

వసు.—సరి! సరి! మరి చెప్ప నక్కరలేదు. కంసుని హృదయము [illegible] స్ఫురించినది. మహాసాధ్వియైన యా యస్త్రీదేవి రామకృష్ణులతో సంధిచేసి [illegible] కంసుని బలవంతపెట్టి యుండును. ఆమెను ద్రృప్తిపరచుటకై యతఁడీ కుతంత్రమునుఁ గల్పించె నని నా తలంపు.

దేవ:—బాగు బాగు, ప్రాణేశ్వరా! మీరు [illegible] గ్రహించితిరి. ఆ యస్త్రీదేవి.

గీ. సకల లోకకంటకు జరాసంధ హాతకు
కూతురఁటె! యెంతకన్నను క్రూరుఁడైన
కంసునకు నాలి యఁట! యట్టి కాంత నిట్టి
పరమసాధ్విగా నెటుచేసె పద్మభవుఁడు!

అక్రూ:—ఓ పుణ్యదంపతులారా! ధనుర్యాగమన్న మిషయు [illegible] మైనది. [illegible] నా కంసుని యుద్దేశము—

దేవ:—రామకృష్ణులను [illegible] నడచేయుట!! [illegible] వసుదైవ [illegible] యుద్దేశము [illegible] గల్గించినారు.

ది ఇండస్ట్రియల్ అండ్ ప్రూడెన్షల్ అస్యూరెన్సు కంపెనీ, లిమిటెడ్.,

హెడ్ ఆఫీసు,
జహాంగీర్ వాడియా బిల్డింగ్, ఫోర్టు, బొంబాయి.

అధ్యక్షుడు
ది ఆనరబిల్ సర్ లాలూభాయ్ శామల్‌దాస్, సి.ఐ.ఇ. (అధ్యక్షుడు)

ఈ కంపెనీ 14 ఏండ్ల క్రితము స్థాపింపబడినది.
స్వల్ప ప్రారంభముతో క్రమక్రమముగ సుస్థిరాభివృద్ధి పొంది యిప్పుడు ప్రబలమగు భారత భీమా కంపెనీ యైయున్నది.
ప్రతి సంవత్సర మిప్పుడు రూ. 25 లక్షల భీమా వ్యవహారమును జరుపుచున్నది.
భీమా కంపెనీలు యీ దేశమునందు క్రమముగ జాతీయ సంస్థలుగ నభివృద్ధి జెందుచున్నవి. పారిశ్రామిక వైజ్ఞానిక విద్యలు తమ శక్తికొలది తదభ్యుదయమునకు దోహద మొసంగుచున్నవి.
జీవితపు భీమా పాలసీ స్వీకరింప దలచువారికి పారిశ్రామిక వైజ్ఞానిక వర్గములు సంతోష పూర్వకముగ వలయు సహాయ మొసంగ నాయత్తములై యున్నవి.

చతుర్భుజదాస్ నారాయన్‌దాస్ అండ్ కో., లిమిటెడ్.,

స్థానికాధికారులు
నెం. 10, ముత్యాల పేట, మదరాసు.

జయప్రదమగు సాంఘిక సమావేశములకు

హారిసన్సు

దక్షిణ ఇండియాలో సకల విధములైన
కేకులకు
ప్రతి ప్రయోజనమునకు అవసరమగు రకరకముల
మిఠాయీలకు
[illegible] రుచికరములగు భక్ష్య విశేషములకు
[illegible] ఫలహారములు, [illegible] భోజనములు, [illegible] కలవు. [illegible] ప్రతి [illegible] రుచికరములగు [illegible] వివిధ [illegible].

[illegible] దక్షిణ ఇండియాలో ప్రాతఃకాలపు ఫలహారపు విందులు, టీ, డిన్నర్, తోటవిందులు మున్నగునవి జయప్రదముగ కొనసాగిన [illegible].

పాకకర్త
హారిసన్ వారిదే

ఈ [illegible] అనుభవము, సామర్థ్యము, ఆదరము, [illegible] హారిసన్ వారి పాకము జయప్రదమగుచున్నదని [illegible] తెలుపుదురు.
మీ [illegible] గొప్పవైనను స్వల్పమైనవైనను [illegible]. మీరు సంతసింతురు. మీ యతిథులు ఆనందింతురు.
[illegible] భారత [illegible] సాంప్రదాయకముగనైనను [illegible].
మీరు మదరాసు వచ్చునప్పుడు మీ భోజన ఫలహారాదుల [illegible] కావించి యానందింతురు.

హారిసన్ అండు కో.,
(దక్షిణ ఇండియా యందలి సుప్రసిద్ధ పాక భవనము)
168, బ్రాడ్వే, మదరాసు.
(ఫోన్ నెం. 2091)

మీరు

రయితుల

ఋణవిముక్తికి

తోడ్పడదలచినచో,

మీ

సంతానమునకు

ఋణబాధలేకుండ

చేయదలచినచో,

తప్పక

మీ జీవితమును

ఆంధ్ర ఇన్సూరెన్సు కంపెనీ లిమిటెడ్.,

బందరు

భీమా చేయండి.

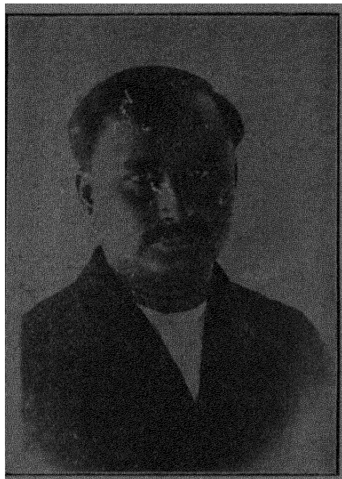

శ్రీ పరమేశ్వరం శెట్టిగారు

శ్రీ రా॥ సా॥ పిఠాపుర వెంకయ్యగారు (ఎం. ఎల్. సి.)

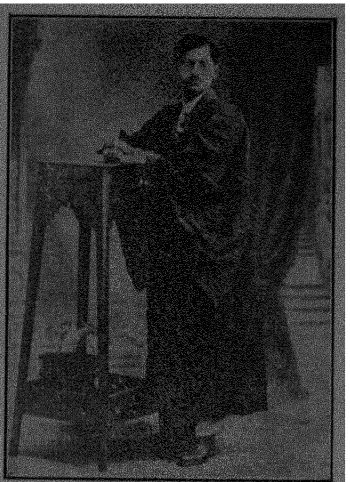

శ్రీ ఏ. సంజప్పశెట్టిగారు, బి. ఏ., బి. ఎల్.

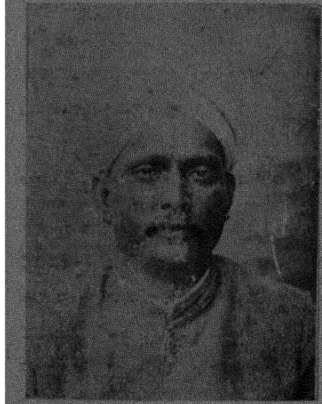

శ్రీ ది॥ బ॥ బి. మునుస్వామినాయుడుగారు

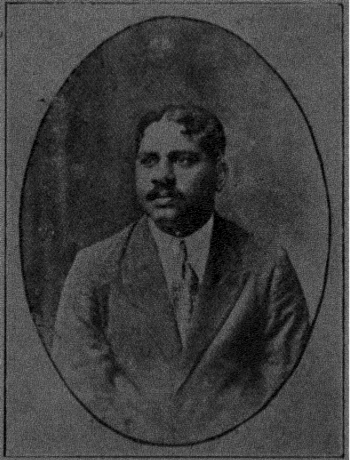

శ్రీ బి. రామచంద్రారెడ్డిగారు

11-వ బ్రాహ్మణేతర మహాసభ - నెల్లూరు

అక్రూ:—నిజము తల్లీ! నిజము. వానియుద్దేశ మెట్లుండినను నుండుఁగాక పుణ్యాత్ములకునైన శ్రీకృష్ణసందర్శనభాగ్యము నొంది ధన్యుఁడ నయ్యెదను.

వసు:—ధన్యుఁడవు. మాయిద్దఱికి ధన్యతయే, మేమే పట్టి నిర్భాగ్యులము. బాలకులను గన్నవారలమై కన్నులార నీవలె గనుఁగొను భాగ్యము మాకుఁ దొరకన్నఁగ ఏమిచేయుదుము?

దేవ:—అక్రూరా! ఎన్నఁడైన నాకందుఁడు గాని యశోద గాని నీ జన్మవృత్తాంతము నీకుఁ జెప్పినట్లు జ్ఞప్తియున్నదో, నిన్నుఁ గన్న తల్లిదండ్రులను గారాగారమునఁ గంటి నిర్బద్ధులైన నిర్భాగ్యులు దేవకీవసుదేవులు నిన్నుఁ బుత్రాభివృద్ధిగా కాంక్షించుచున్నారని చెప్పుము.

వసు:—బాగున్నది. అట్లనే చెప్పుము. ఇంకను మా జీవితకాలములోఁ గన్నార నిన్నొకమాఱైనఁ గాంచి, యెత్తి ముద్దాడి, యానందించు భాగ్యము గల్గునా యని మేమెంతో పరితపించుచున్నామని కూడ వానికి దెలుపుము.

దేవ:—అట్లేఁగాదు, మా జీవితకాలమేమిటి కంసుని చిత్తాయత్తమై యుండుటచేత, నంతటి భాగ్యమునకు నోచుకొనమే మని పలికి మే మిరువురము శీఘ్రముగ వచ్చునట్లు కోరుచున్నామని యనుము.

చ. కొడుకుల నెల్లఁ గంసపాతకుండు హరింపఁగ నిన్ను నెట్టులో
కడకు యశోదయొద్ద నతికష్టములో నిడి దాచుకొంటి, మే
గడియనో మమ్ముఁగూడ నల కంసుఁడు కూల్చును గూల్చినంతనే
పుడిసెడు నీరువోసి పరమున్ ఘటియింపుము మాకుఁ బుత్రకా.

అక్రూ:—తల్లీ నీమాటలు నా హృదయమునకుఁ బగిలించుచున్నవి.

వసు:—అక్రూరా! కంసపరాజితుఁడై కారాగారమునఁ జిక్కిన యప్రయోజకుని గర్భమున నేకేల జన్మించితినని పీగదానవహరణ నోచిన్నాఁడైన నాకృష్ణుండు విచారింపకుండ నామాటలుగా నిట్లు చెప్పుము.

చ. కలన నెదిర్చి గెల్చి ననుఁగారను జేర్చిన మేలుగాక యా
ఖలుఁడు వసున్నిరాయుధునిఁ గాఢులు నేతులఁ గట్టివైచె, వన్
గలఁచెడు నిప్పురాజయము కంసునిచేతను గాను; దుర్విధిన్
గెలువఁగ లేక యోటు వడి క్లేశము నొందెదనయ్యె! కేశవా!

అక్రూ:—సందేహమేమి? యథార్థమెఁ గూడ నిట్టిదే కదా? అమ్మా! ఇంకను నీవు చెప్పవలసినదేమైన నున్నదా?

దేవ:—అక్రూరా! పొకము నీకు వేళ యగుచున్నది కాఁబోలు? ఇంతకన్న నేమి చెప్పగలను? నా దురవస్థయంతయు నీకెఱుంగుదువుగదా? అంతయు నీవే వాని కెఱింగింపుము. నిన్నుఁ దలంచి నీతల్లి దుర్భరదుఃఖశోకంబున కుమిలికొనుచు, నిష్ప్రయోజనమైన యీ పుత్రమోహము నడచుకొన నెంతయో యత్నించి, యత్నించి, సాధ్యముకాక, నీవు స్మరణకు వచ్చినప్పుడెల్లఁ గోరి యలమటించుచు నిరంతరము నిన్ను నుద్దేశించి యిట్లు దుఃఖించుచుండు నని చెప్పుమా.

సీ. గుటగుటఁ జనుబాలు గ్రోలి పూతనఁ బట్టి
చంపు వింతను జూడఁజాలనైతి
విశ్వమంతయు నోట వెలయింప నాపాడు
కనులతో వీక్షించి తనియ నైతి
ఎన్నిత్రాళ్లను గట్టనెంచినన్ జాలని
నీబొజ్జ ముద్దాడ నేర నైతి
కాళీయ పన్నగాగ్రమున నీనాట్యమ్ము
చూచునంతటి నోము నోచ నైతి
ప్రసవవేదన నాపాలఁ బడిన వంతు
నీదు ముచ్చటల్ గనుట యశోద వంతు
బిడ్డఁడుండియు దేవకి గొడ్డురాలు
సుతుని గనకుండినను బుత్రవతి యశోద.

అక్రూ:—అబ్బబ్బా! తల్లీ! నీపలుకులు గర్భనిర్భేదకములు ఎట్లు చెప్పఁగలను.

వసు:—అయ్యా! నీవుదయమునకే కయ్యమై పోవలసిన వాఁడవు. నిన్నింతకన్న నెక్కుడు జాగు చేయింపరాదు. మనము కనిపెట్టిన ధనుర్యాగ మర్మమంతయు నా రామకృష్ణులకు విప్పి చెప్పి నందాదులతో యోచించి యందుకుఁ దగిన పన్నాగములతోడనే వారిని బయలుదేరింపుము.

అక్రూ:—(నవ్వుచు) ఈసంగతి నాకుఁ జెప్పవలయునా? (తలయూఁపుచు) సరే! అతివిస్తరమేల? సెలవిఁక పోయి వచ్చెదను. అమ్మా! దేవకీ!

దేవ:—(కన్నీరుగార్చుచు) నాయనా! పోయి వచ్చెదవా! (కన్నులు మలుముకొనుచు) కంసుని చేతిలో గతింపక—అంతవరకు బ్రతికియే యుండిన—నిన్నును—మాముద్దుల కృష్ణుని—(అని యేడ్చుచుండును.)

అక్రూ:—అమ్మా! ఊరడిల్లుము. భగవదనుగ్రహంబున నీకు సమస్తంబును శుభంబే యగును.

దేవ:—అయ్యో! భగవంతుఁడా? అనుగ్రహమా? లోకమునకుఁ గాని యీ దేవకీ వసుదేవులకు భగవంతుఁ డెక్కడ తండ్రీ!

అక్రూ:—కాదు తల్లీ! భగవంతునే కుమారునిగాఁ గన్నవారికి వేఱు భగవంతుఁ డెచ్చటి నుండివచ్చును.

దేవ:—అక్రూరా! నీమాటలు నాకు నేని ధైర్యము కలిగించుచున్నవి. ఆ యాకాశవాణి పలుకులు నిక్కములేని, దైవమర్మజ్ఞులైన నారదాదు లన్నతెంబులాడరేం, నేను గనుకులాంగనయేని శిశుఘాతకుండైన కంసుఁడు నా కుమారవింపలె నిచే హింసింపఁబడుఁగాక! జగములకు మేలు కలుగుఁగాక!

(తెరలో గంట మ్రోగును).

అక్రూ:—అమ్మా! అదే ద్వితీయయామసూచకమైన ఘంటికారావము. ఇది నీయభీష్టంబునకు జయసూచకము. సెలవిఁకఁ బోయి వచ్చెద.

కల

శ్రీ మున్షీ హుస్సేన్‌షా గారు

ఏనొకదినాన వాహ్యాళి కేఁగి యచట
పచ్చని పొలాన బయలున పండుకొంటి
మలయపవనంబు లటు నిటు మసలుచుండె
పశ్చిమాంగన యొడి రవి పవ్వళించె
పక్షులన్నియుఁ గూండ్లకుఁ బయనమయ్యె
మానవము సృష్టి జగతిని మఱచిపోయె
పవనకోమలవిలాసిని యొర్తు నళినవయన
అల్లనల్లన నా చెంత కరుగుదెంచి

నన్ను చిరకాల మెఱిఁగిన నాతి వోలె
మఱచితివ నాథ! యని తట్టి మాటలాడె
ఆపడతినిఁ జూచినంత వక్షంబునందు
హత్తుకొని సంభ్రమమున బాష్పాంబువులను
నించి యర్థించి యేమొ వచించుచుండ
మానవ ప్రపంచ మంతయు మాటు మణిగె
గగనమున నిందుచంద్రుని కాంతి వెలసె
ఈవిధముఁ గాంచి భ్రమసి వీక్షించుచుండ
ఇది కల యటంచు తెలిసి చింతించినాఁడ

వైధవ్యమా? విచ్ఛేదమా?

శ్రీమతి పెద్దాడ కామేశ్వరమ్మ గారు, బి. ఏ.

మొన్న నేను మావాళ్లింటికి వెళ్లేను. వెళ్లేనటికి అక్కడ వాళ్లింటి పొరుగు అమ్మలక్కలంతా ఒక పనిమంద్రైతే కూర్చొని ముచ్చట్లు చెప్పుకుంటున్నారు. నేను కూడా వాళ్లతో చేరి వాళ్లతో పాటే మాట్లాడుదామనే వుద్దేశంతో వెళ్లేను. నన్ను చూచి అంతా ఒక్కమాటుగా గప్‌చిప్‌అయి పోయేరు. మరి మాటా మంతీ లేదు. అందులో ఒక ఆవిడ మాబంధువురాలు. నన్ను ఆదరించి కూర్చోమని కుశలప్రశ్నలు చేసింది. అక్కడితో వాళ్లకి నేనెవర్నో బాగా తెలిసి పోయింది. ఇంకోకావిడ ఒక వృద్ధురాలినిచూచి చూశేరా బామ్మగారు, కొత్తగా రూల్సు ప్యాసైనాయి. ఈ అమ్మాయి వుద్యోగం చేస్తోంది. ఇక ముందు మీఅబ్బాయి చేసే వుద్యోగం మీరు చెయ్యాలి, మీమనుమడి బదులు మీ మనుమరాలు చదువుకోవాలి. మొగాళ్లపని యింట్లోవంట చేయటం, పిల్లల్ని చూడటం అని చెప్పగా ఆవృద్ధవనిత, నిజమని నిర్ఘాంతపోయి, అమ్మోయిన్నేళ్ళొచ్చి, నేనెలా వెడతానమ్మా కోర్టుకు—ఏమైనా సరే నే వెళ్లను. ఆమాటలు వింటూంటే నాకు చాలా నవ్వొచ్చింది. నన్ను నిజమా కాదా అని అడగగా నేను కూడా ఆ ముసలామెను కొంచెము భ్రమించడానికి గాను నిజమే అని చెప్పేను. ఆవిడ నిజమని, యింకెల్లాగు కోర్టుకెళ్లాలి అని దీర్ఘాలోచనలో పడింది.

అంతలో యింకో ఆవిడ యిదే సమయమని నన్ను చూచి ఏమమ్మా ఏదో డైవరుట ఏమిటది? మా మొగాళ్లంతా యింగ్లీషులో పూరికే మాటాడుతో వుంటారు. నాకేమి తెలియదు కాస్త దేనితో చెప్పమ్మా! అని అడిగింది. నాకసలే ఆవిషయంలో మాట్లాడటం చర్చ చెయ్యడం చాలా సరదా? ఇదే సమయమని వాళ్లతో (డైవర్స్) అనగా విచ్ఛేద మని యిప్పుడు మన హిందువులలో భార్యయం దయిష్టత కలిగినప్పుడు నిరపరాధియైనను ఆభార్యను వదలి భర్త మరొకస్త్రీని వివాహమాడుచున్నాడు. అది శాస్త్రోక్తమని కూడా నమ్ముచున్నారు. కాని భర్త పిచ్చివాడు గాని దుర్మార్గుడు గాని,జబ్బు వాడుగాని అయినా అట్టివానితో నిప్పక స్త్రీ కాపురం చెయ్యవలెను. ఇట్టి పక్షపాతము చేత చాలామంది పురుషులు తమ భార్యలను నిర్హేతుకముగా వదలి మరల వివాహములను చేసుకొంటున్నారు. స్త్రీకి కూడ అట్టి హక్కువున్న పురుషులు కొంచెము వారికి భయపడి జాగ్రత్తగా నుందురు. ఒక్క హిందువులలో తప్ప ఈవిచ్ఛేదమనునది మహమ్మదీయులలోను క్రైస్తవులలో నున్నది. హిందూస్త్రీకి కూడ అటువంటి హక్కు వుండుట ఆవశ్యకము. మనలో కొంతమంది యిటువంటి హక్కు వున్నస్త్రీలు వ్యభిచారులగుదు రని తలుస్తున్నారు. అది చాలా తప్పభిప్రాయము. దుర్గుణములు. సద్గుణములు వారివారి కర్మానుసారము వారివారి నాసించుకొని వుండును- ఖాయిదాలలో పెట్టిన వారనేకమంది చెడు మార్గమున బోవుట చూచుటలేదా ?

నాస్నేహితురాండ్రు ముగ్గురు వారి భర్తలచే త్యజింపబడిన వారుగా యున్నారు. వారు నిరపరాధు లని నేను చెప్పగలను. ఒకామె 12 సంవత్సరము లున్నపుడు ఒకనాడు బడికి పోవుచుండగా ఆమెను త్రోవలో బలాత్కారముగా బండిలో వేసి భర్త తీసుకుపోయి 3 రోజులు నానాబాధలు పెట్టినాడట అప్పుడా పిల్ల బాధలు పడలేక పుట్టింటికి పోతానని ఏడవగా యింక నాకీ కాపురము వద్దని ఆపిల్లచే వ్రాయించుకొని తిరిగి పంపి వేసెను. ఆపిల్లకు 15సంవత్సరములు వచ్చినపుడు లోపలు తన్నుచున్న మాటలు దెప్పిపోట్లు పడలేక జ్ఞానము తెలుసుకొని భర్తను తీసుకొని పొమ్మని వర్తమాన మంపెను, కాని ఆ కఠినాత్ముడు విరిగినపాలు మరి అతుకుకొన వని చెప్పి పదిరోజులకల్లా యింకో పిల్లని వివాహమాడి పల్లకీలో ఎక్కి నాస్నేహితురాలి యింటి ముందు వూరేగివెళ్లెనట. ఇది పురుషలక్షణ మనుకొనజాలము. నిష్కారణముగా ఒక భార్యను ఏడ్పించి మరొకరిని చేసుకొనుట పురుషులు తమకు స్త్రీలమీద ఎక్కువ అధికార మున్నదని తెల్పుట తప్ప మరేమి లేదు.

అందరూ నేనుచెప్పే మాటలు చెవులు ఒగ్గబెట్టుకొని వింటున్నారు అక్కడొక చక్కని చంద్రబింబములాంటి 16ఏండ్ల పిల్ల కూర్చొనివుంది ఆ పిల్లతల్లి కళ్లనిండా నీళ్లు గిఱ్ఱున తిరిగిపోతున్నాయి ఆపిల్లకు శరీరమంతా వేడెక్కిపోయింది. ఆవిడ మహా వుద్రేకంతో, నిజమేనమ్మా ! మాపిల్ల నిప్పు డేంచెయ్యాలో తెలియటం లేదు. బెంగచేత గుండె నీరసపడిపోయింది. మూర్ఛకూడా పట్టుకుంది. మూడేళ్లనుంచి తీసుకెళ్లమని అల్లుడిని బతిమాలితే గతిలేదు. పదివేలిస్తే తీసుకెడతా నన్నాడు. మాదగ్గ రంత డబ్బు లేదు. సంసార్లము. చదువుకోమంటే వద్దంటుంది. భర్తదగ్గఱకు వెడతానని గోల ఘోరంగావుంది. మొన్ననే పెళ్లి చేసుకున్నాడట. అదివిని మరీ జబ్బు హెచ్చయిపోయింది. ఇలావుంది మాగతి.

అని చెప్పుచుండగా ఆబాలికగుండె ఆగిపోయి పడిపోయింది. పురుషులయొక్క బహుభార్యాత్వపు స్వీకారముచేతనే స్త్రీలకు విచ్ఛేదము అవసరముగా కనబడుచున్నది. హిందూ స్త్రీకి పాతివ్రత్యముకన్న అధికమైనది లేదు. అది వారికి సాంప్రదాయికముగా వచ్చినది. ఈ విచ్ఛేద మనునది పెట్టి హిందూదేశ నారీమణుల పాతివ్రత్యమునకు భంగము గలుగచేయవలెనని కాదు. ధర్మశాస్త్రములలో కూడ స్త్రీ భర్తకు సహధర్మచారిణి గాని, పతికి బానిసగా నుండుట గాదు. ఎక్కడైతే భార్యాభర్తలలో నిజమైన ప్రేమ యుండునో అచట విచ్ఛేదము అవసరమే లేదు, కాని, కొన్నిచోట్ల అన్యోన్యవైరముతో కాపురము చేయుటకన్న విడిపోవుటే యిరువురకు మంచిది. తప్పుత్రోవలో తిరుగు భర్తతో కాపురము చేయుటకన్న వైధవ్య మనుభవించవచ్చును. పవిత్ర హిందూదేశపుత్రికలగు భారతనారీమణులు విచ్ఛేదచట్టము అమలులోకి వచ్చిన తమభర్తలను నిష్కారణముగా వదలి నిందపాలై తమ పాతివ్రత్యమునకు భంగము గలిగింతురన్నమాట కల్ల !

క్రుద్ధముని

శ్రీ శివశంకరశాస్త్రి గారు, సాహితీసమితి

జమదగ్ని

ఎరుకగలదె నీకు నెంత ప్రొద్దెక్కెనో
యెపుడు వెడలిపోతి వింటినుండి
అడుగులోన నడుగు నిడుకొంచు కూర్మంబు
వరుస మందగతిని వచ్చినావు.

గృహిణివైన దాన వహరహంబు సమస్త
విధులు నియతమైన వేళలందె
చక్కబెట్టుచుండు వక్కజంబుగ నేను
ఏల జేసినావొ యింత జాగు.

హోమవేళ దాటె నీమూలమున నేను
ప్రత్యవాయ మయ్యె భ్రష్టురాల
సాధ్వసంబు జూడ సంశయంబు జనించు
నిజము తెలుపకున్న నిగ్రహింతు.

రేణుక

కోపరక్తాక్షులను గనుంగొనుటచేత
కంపమొదవెను స్వరాంగకంబులందు
అంతియేకాని యేదోష మాచరింప
సంశయించుట తగదు నిష్కారణముగ.

జమదగ్ని

హోమవేళ దాటు టొసి యెరుంగక
సిగ్గు విడిచి యెదురు చెప్పెదేమి
సాధ్వి కర్హ మగున సాహసవాక్యమ్ము
లెందువలన నయ్యె నింత జాగు ?

రేణుక

ఘట్టమున కేగి గంగోదకమ్మునందు
కలశమును ముంచి పూరించి కదలువేళ
శ్రవణగోచర మయ్యె నుత్సాహభరిత
మంజులరవంబు వాహినీమధ్యమందు.

అపుడు సంజాత కౌతుకాయత్తచిత్త
నగుచు కనుదోయి బరప ప్రత్యక్షమయ్యె
వీచికలలోన లోచనరోచనముగ
క్రీడ నల్పెడి యప్సరఃస్త్రీజనంబు.

అచ్చరలపిండు వారివిహారలీల
నంతకంతకు నాదెస కరుగుదేర
కాన వచ్చెను కామినీగణములోన
హాహానాంగుడు గంధర్వమూర్తి యొకడు.

రమణులందరు నా కదూరమ్ములోన
ఆ మనోహరమూర్తితో నంబుకేళి
సల్పి తద్దివ్యకంఠదేశమ్మునందు
విప్పు నంభోజదామమ్ము వేసినారు.

ఆ యపూర్వవిహారమ్మునందు మనసు
తగిలి యుండుటచే కొంతతడవు చనియె
మరల నెన్నడు నాకు మై మరపుగాదు
ఈచరణదాసి నిపుడు క్షమింప దగును.

జమదగ్ని

ముజ్జగంబులందు లజ్జావిహీనురా
లింతకన్న గలదె యెవతె యైన ?
బ్రాహ్మణోత్తమునకు భార్యవైనట్టి నీ
వెట్లు చూచుచుంటి వితరపురుషు

భార్యకెపుడు భర్త పరదైవతం బను
ధర్మవాక్కు మరవు తగిలె నోసి
పరమపూతమైన భార్గవాన్వయకీర్తి
బాడుచేసినావు భ్రష్టురాల.

ఇట్టి యాడుదాని నెట్లు క్షమింతును
ఒడలు మండిపోవుచున్న దోసి
పోయి పడుము వేగ పుణ్యభాగీరథీ
తోయముల నఘంబు తొలగిపోవ.

రేణుక

ప్రాణములు పోవు నని నాకు భయములేదు
కాని సాధ్విని పుత్రుల గన్నదాని
వయసు దాటినదాని నీవరున మీరు
తపసు లయ్యును దూషింప ధర్మ మగునె.

పాప మొనరించుచో శిక్ష భావ్య మగును
కొద్ది జాగన్యె నని మహాకోప మూని
అనపరాధినిపై నింత యఘము మోపి
మనసు చిల్లులు పడిపోవుమాట లనుచు.

జమదగ్ని

నోరు మూసికొనె యూరక ప్రేలక
ఒరుని జూడవచ్చు నొక్కసారి
మరల జూచునెడల మనసులో కాక్కాలి
కానురాగ మున్నదనుట ధ్రువము.

రేణుక

ఎంత విపరీత సిద్ధాంత మిది మహాత్మ
ఏండ్లుదాటిన బ్రాహ్మణి కేమి రక్తి
వేడుక జనించె నాజలక్రీడ జూడ,
అన్యభావము లేదు నా కంతకన్న.

జమదగ్ని

శిష్టులైన వారి సిద్ధాంతమున అష్ట
విధము మైథునంబు, వీక్షణమున
నిండు దోషముండు నిస్సంశయమ్ముగా
నేత్రదోష మిపుడు నీకు బట్టె.
కాన పోయి పడుము గంగోదకమ్ములో
మా కులప్రతిష్ఠ మాయకుండ,
కదలకున్న నిన్ను ఖండింతు; శ్రోత్రియుల్
ధర్మహాని యన్న తాళలేరు.

రేణుక

భర్తచే నిట్టిమాటలు పడిన వెనుక
బ్రదికి యుండిన నేమి శుభమ్ము కలదు
సాధ్వి కెంత నికారమ్ము సంఘటిల్లె
చంపివేయుడు నను స్వహస్తములతోడ.

జమదగ్ని

భార్గవాన్వయంబు బహుదినమ్ముల నుండి
నిష్కలంకకీర్తి నెగడుచున్న
దట్టిదాని కిప్పుడలమె కలంకమ్ము
నిజకులప్రతిష్ఠ నిలుపవలయు.
వసుమ నాదులార వైళంబ చనుదెంచి
మత్త దీని జావమొత్తు డోరి
ఊరకుందురేమి భీరువులార శ్రీ
హాననఫలము మిమ్ము వంట బోదు.
చెప్పినట్టిపనిని చేయరా యేమిరా
తండ్రిమాట వినని తనయు లేల?
వరుస వీరినెల్ల వధియింప నేతెమ్ము
ప్రమథనాథశిష్య! పరశురామ!

శ్రీ కృష్ణదేవరాయ ప్రశంస

శ్రీ అంబటి వేంకటప్పయ్య గారు

శ్రీనాథాపరమూర్తియో యన ధరిత్రీకాంతఁ జేపట్టి ది
గ్భూనాథుల్ వెఱఁగొన్క లీయఁగ జనంబుల్ సంతసంబందఁగ
ర్ణాటాంధ్రంబుల నుద్ధరించిన జగద్వంద్యుండునౌ గృష్ణరా
డ్భూనాథుఁ మదిలోఁ దలంచిన నఘంబుల్ విడవే యేరికిన్.

శా. విద్యారణ్యుఁడు లోకమాతదయచే విశ్వంభరాకాంత నం
హృద్యంబొప్ప ధరించినట్టి మణినా హేమాగ్రసౌధంబులన్
శోభ్యంబౌ పుర మొప్పగట్ట జనసంస్తుత్యుండు శ్రీకృష్ణరా
డ్విద్యాసాగరుఁ డంచితప్రతిభ నావిద్యాపురం బందునన్.

క. వీరనృసింహుని పిమ్మట
ధారుణిభారము వహించి దన భుజవీర్యిన్
నేరుపునఁ బుడమి నేలుచు
మారణ మొనరించె శత్రుమనుజప్రభులన్.

చ. నిజముగఁ గృష్ణరాయధరణీపతిపాలనమందుఁ దెల్గుభూ
ప్రజలకు నింత యంత యనరాని ముదంబొదవె న్నతండు ది
గ్విజయ మొనర్చి శత్రునృపవీరుల వప్రములందు వేడ్కఁ భూ
రిజయపతాకలన్నిలిపి పృథ్విని యాంధ్రులకీర్తి జాటుటన్.

చ. మును మనయాంధ్రభాషను సముజ్వలతేజుఁడు రాజరాజధా
రుణిపతి భారతామృతము గ్రోలి తరించెను; కృష్ణరాయలా
తని కధికంబుగాఁ దెనుఁగుఁ దద్దయు వృద్ధినొనర్చి వేడ్కఁ దా
ను నొక ప్రబంధ మెంతయు మనోహర ఫక్కి రచించె నేర్పునన్.

క. కవులకు సత్కవియును భూ
ధవులకు భూధవధవుండు ధాత్రిప్రజకు మా
ధవుడును, వైరులకును మా
ధవుఁడు, నగుచుఁ గృష్ణరాయ ధరణిపుఁడొప్పెన్.

చ. అనయముఁ గృష్ణరాయవసుధాధిపు పాలనమట్లు రాము పా
లనమును మానవావళికి లభ్యసుఖంబగునే? యదెట్లనన్
మనమునఁ గామము న్విడచి మాధవుఁగూర్చి దపంబు సల్పు నా
తని నొక విప్రుమెచ్చులకుఁ దద్దయు లోఁబడి చంపి యుండుటన్.

సీ. ఏ రాజు పోషించె నెనమండ్రుగురు కవీ
శ్వరులను నీతఁడొక్కరుఁడె గాక
ఏ నేత రచియించె నెనలేని ఫక్కిని
గ్రంథంబు నీతఁడొక్కరుఁడెగాక
ఏ పతి నరగజాశ్వేశుల నోడించె
ఘనకీర్తి నీతఁడొక్కరుఁడె గాక
ఏ దాత తనువేఁడు హీనభాగ్యులకు దుః
ఖము వాపె నీతఁడొక్కరుఁడె గాక

ఏ నరేంద్రుండు సభలలో నెందఱేని
పండితులను బరీక్షించి ఫలిత మొసఁగె
తెలుఁగుదేశంబున న్మన్న ధీయుతుండు
వరగుణుండైన యీతఁడొక్కరుఁడె గాక.

సీ. భుజబలంబున రామభూమీశ్వరుండును
సౌందర్యమునఁ బుష్పసాయకుండు
దానంబునందు రాధాతనూజుండును
క్షమను శ్రీరుక్మిణీసాధ్విపతియు
సత్యంబునను హరిశ్చంద్రభూపాలుండు
ధీశక్తిఁ బన్నగాధీశ్వరుండు
భూరివిద్యావక్తి భోజరాజేంద్రుండు
వైభవంబున మేఘవాహనుండు

మహితతేజంబునందు విభావసుండు
ప్రజల పాలించునెడల క్షపాకరుండు
సాటివత్తురుగా కొరుల్ సాటివత్తు
రొక్కఁ శ్రీకృష్ణదేవరాయో ర్వీపతికి.

చ. వరధరణీశులెల్లరును భండనమందున నోడి కప్పముల్
విరివిగ నిచ్చుచుండ ఘనలీలఁ దెలుంగును వృద్ధిఁజేసి తా
నిరువదిరెండు వత్సరము లెంతయు మోదముతోడ రాజ్యమున్
బరువడి నేలి దేహమును బాసి చనెం గమలాక్షువీటికిన్.

తెలుగు పత్రికలు

శ్రీ గ్రొవ్విడి లింగరాజు గారు

తెలుగువారికి 'స్వ' అంటే అలక్ష్యం ఎక్కువ. తెలుగుభాషన్నా, తెలుగుదేశమన్నా, ఒకవిధమైన నిరాదరణ. అరవవారు చూడండి లండనువెళ్లినా పిలుచునప్పుడల్లా గూడకట్టు (గుండూరు) మానరు. ఇక ఎంత ఆంగ్లభాషాప్రవీణులైనా ఇద్దరు అరవసోదరులు తటస్థపడితే వాళ్లసంభాషణ అరవంలో సాగుతుంది కాని ఇంగ్లీషులో సాగదు. అరవభాష రాని మూడోమనిషి ఉన్నా వాళ్లు లక్ష్యం లేకుండా అరవంలో మాట్లాడుకుంటారు. భాష విషయంలో ఉత్తరహిందూస్థానీయులు కూడా ఇంతే. ఆంధ్రులు 4 రోజులు మద్రాసులో కాపురం చేసితే గుండూరు కడతారు లేకపోతే మాటుబూటు బనాయిస్తారు, బొంబాయి వెడితే పొడుగు కోటు, పొడుగుటోపీతో ప్రత్యక్షం అవుతారు, కలకత్తావెడితే చెప్పనక్కరలేదు. పోకాళ్లపైకిబట్ట, చిల్లగోచీ పోటనకెళ్లంటుతూ ఉచ్చెళ్లు బంగాళాపుర్తాతో సాక్షాత్కారం అవుతారు. భాషవిషయంలో మిశ్రమభాషకు దాసులవుతారు. ఇది సామాన్య అనుభవం.

*   *   *   *

దేశభాషల్లో ఆంధ్రులకున్న అలక్ష్యమే దేశభాషాపత్రికల చదవడంలో ఉంది. 2 కోట్లమందిపై చిల్లర జనాభాగల ఆంధ్రదేశంలో, ఒక్కటే దినపత్రికయుండి, దానికైనా బహుతక్కువప్రచారం ఉందంటే, దేశభాషాపత్రికలయెడల ఆంధ్రులకెంత నిరాదరణమో వేరే వ్రాయనక్కరలేదు. అసలు మనదేశంలో పత్రికలు చదివే ఆసక్తియే తక్కువ. ఆసక్తిగలవారు, కించిత్తు ఆంగ్లభాషతో దొక్కశుద్ధి గలవారైతే ఇంగ్లీషు పత్రికలే చదువుతారుగాని తెలుగుపత్రికల దగ్గరకు రానీయరు. కారణమేమయ్యా అంటే 'తెలుగు బాగా అర్థంకాదండీ' అంటారు. ఇది సత్యమైతే అవచ్చుగాని సంపూర్ణంమాత్రం కాదు. 2 కోట్ల ఆంధ్రులలో, ఒక్కటే దినపత్రికయైన ఆంధ్రపత్రికకు ఎంతప్రచారం ఉండాలి? వెయ్యికొకడు పత్రికను చదివినా ఆరు అంకెలమీద ఉండాలి ప్రచారం. 10 వేలమందికొక్కడు చదివినా 20 వేలు సుమారు ప్రచారం ఉండాలి. ఏదీ? అందులో సగంకాదు, మూడవవంతుకూడా అనుమానమే. ఈ అలక్ష్యానికి, దరిద్రానికి ఏమైనా సంబంధముందా అంటే, లేదనే నా అభిప్రాయం.

*   *   *   *

దేశభాషాపత్రికలయెడల ఈ అలక్ష్యం ఒక్క ఆంధ్రులకు ప్రత్యేకమా లేక ఇతరరాష్ట్రములలో కూడా ఉందా అనే ప్రశ్న. లేదనే చెప్పాలి. తమిళరాష్ట్రంలో రెండోమూడో దినపత్రికలున్నాయి. అందులో స్వదేశమిత్రన్‌కు ప్రచారం చాలా హెచ్చు. అంతప్రచారం మన తెలుగు పత్రికలలో దేనికి లేదు సరిగదా ఇప్పట్లో వస్తుందని కూడా తోచదు. వరదరాజులుగారి 'తమిళనాడు' దినపత్రిక సంగతి తెలియదు గాని వారపత్రికగానున్నప్పుడు చాలా హెచ్చయిన ప్రచారం ఉండేదని ప్రతీతి. ఉత్తరహిందూస్థానంలోని హిందీ ఉర్దుపత్రికల సంగతి చెప్పనక్కరనే లేదు. కాంగ్రెసు సందర్భంలో ఆదేశం యాత్రచేసే భాగ్యం నాకు కలిగింది. అచ్చటి హిందీపత్రికల సంగతి విచారణచేస్తే దేశభాషాపత్రికల విషయంలో మనం చాలా వెనుకబడియున్నామని స్పష్టముగా తోచినది. ఢిల్లీలోనేమి, లాహోరులోనేమి, ఆగ్రాలోనేమి, హిందీ ఉర్దూపత్రికలు తెల్లవారేసరికి ప్రజలచేతుల్లో ఉంటాయి. ఆగ్రాలో ఒకచిన్న రొట్టెల దుకాణాదారుడు ఒకప్రక్క రొట్టెలు చేస్తూనే ఉన్నాడు. ఇంకొకప్రక్కన ఒక చిన్నపిల్లవాడు 'సైనిక్' పత్రికనుండి కాంగ్రెస్ సమాచారాలను చదువుతూ ఉంటే చక్కగా 'ఊ' కొట్టుచున్నాడు. ఆగ్రా సైనిక్ ప్రత్యేక సంచిక ఎన్ని ఖర్చయాయో తెలియదు. బెంగాలు సంగతి చెప్పనక్కరనే లేదు. నాల్గు మూడుదేశభాషా దినపత్రికలను వంగరాష్ట్రము భరియించుచున్నది. హిందీలో గణేశ శంకర విద్యార్థిగారిచే నడుపబడే ప్రతాప్ పత్రిక ప్రచారం చాలా పెద్దలెక్కలోమాట. అయిదంకెలలోని సంఖ్య. మహారాష్ట్రదేశంలో లోకమాన్యునిచే స్థాపింపబడిన కేసరి మాట చెప్పాలా. ఆంగ్లవిద్యాధికులైనా కేసరికి దాసులే.

*   *   *   *

పాశ్చాత్యదేశాల మాట అలాఉండగా, మనదేశంలోనే ఇతరరాష్ట్రాలలో ఇతరదేశభాషాపత్రికలు ఇట్టి ఔన్నత్యమందుండగా తెలుగుపత్రికలు గుంటుపూపులు పూయుచున్నవి. దినపత్రిక ఒక్కటే. ద్వైవారపత్రిక సమదర్శిని ఒక్కటే. వారపత్రికలలో చాలగండములు గడచి జీవితమును స్థిరపరచుకొనినవి ఆరడజను పత్రికలకన్న ఎక్కువ లేవు. "భారతి" "సరస్వతి" వంటి సచిత్రమాస పత్రికల చూద్దామంటే, ఎంతసేపు వెదకినా భారతిమ్మ తప్ప దిక్కులేదు. పావుశతాబ్దం పాటు దేశసేవ చేసి, ఆంధ్రదేశ పత్రికాకారచయితలలోకెల్ల నిపుణులైన కృష్ణారావుగారి కృష్ణాపత్రికకు, ఇతరరాష్ట్రపత్రికల స్థితిని బట్టి ఆలోచిస్తే 20 వేలయిన ఉండాలి చందాదారులసంఖ్య. తెలుగుపత్రిక లిట్లు ఎదుగుబొదుగులు లేని స్థితియందుండుటకు కారణమేమి అని ప్రశ్న.

ఈ ప్రశ్నకు నాకుతోచే సమాధానం ఒక్కటే. ఆంగ్లవిద్యా సంపన్నులగు ఆంధ్రుల అలక్ష్యమే. ఇతర రాష్ట్రములలో దేశభాష పత్రికల ప్రచారం సంగతి తెలుసుకొనినప్పుడు మన రాష్ట్రంలో తెలుగు పత్రికా ప్రచారమింత తక్కువేమా యనే సంశయం నన్ను చిరకాలంనుండి బాధించుచుండెడిది. అందుచేతనే కాంగ్రెసు యాత్రలలో ఆయా రాష్ట్రములనుండి వచ్చిన పత్రికా నిర్వాహకులతో చర్చించుచు వచ్చితిని. ఉత్తరహిందూస్థానమున పట్టభద్రులైన ఆంగ్లవిద్యాధికులుకూడా దేశభాషా పత్రికలను చదువుతారు. మహారాష్ట్రంకూడా అంతే. ముఖ్యముగా సంయుక్తప్రాంతములందు సంచారం చేస్తుంటే ఆంగ్లభాషాపత్రికలు కనుపడవు దేశభాషా పత్రికలే ప్రత్యక్షమవుతాయి. కనుకనే అంతపెద్ద రాష్ట్రమైనా సంయుక్తప్రాంతము లొక్క జాతీయవాద ఆంగ్లదినపత్రికను పోషించలేకున్నది. మద్రాసులో ఏ వీధిలో చూచినా సాయంకాలము 'హిందూ' 'స్వరాజ్య' అనే కేకలు వినపడ్తాయి. ఢిల్లీలో ఇంగ్లీషు పత్రికలైనా కావాలంటే రైలుస్టేషన్‌కైనా వెళ్లాలి, పత్రికా కార్యాలయానికైనా వెళ్లాలి. ఒకరోజు సాయంకాలము ఢిల్లీలో ఆంగ్లపత్రికకై ఎంతో వెదుకులాడేం. అంటే సామాన్యంగా ఆషామాషీగా వార్తలను తెలుసుకొనే మనిషి దేశభాషాపత్రికను కొంటాడు గాని ఆంగ్లపత్రిక జోలికి పోడు. మనరాష్ట్రంలో ఈ అభిమానమే తక్కువ. కాస్త ఇంగ్లీషు వచ్చినవాడు ఆంగ్లపత్రికకొరకు వెదకుతాడుగాని ఆంధ్రపత్రికకొరకు అడుగ్గానడడు. అసలు ఆంగ్లభాషరాకపోతే ఆంధ్రపత్రిక గాని, ఏమాత్రం ఆంగ్లసంపర్కమున్నా ఇంగ్లీషుపత్రిక రావలసినదే. ఇంతమాత్రమున ఆంగ్లభాషాపత్రికల నిషేధించమని నా అభిప్రాయం కాదు. దేశభాషాపత్రికల నాదరింపుమనియే ప్రార్థన.

*   *   *   *

పగలల్లా కష్టపడి పనిచేసి, సాయంకాలము వార్తల కోసం తిరిగే ప్లీడరుగారో, బడిపంతులుగారో, మరో వ్యాపారస్థుడో ఉన్నాడనుకోండి. అతడు తెలుగుపత్రికలమూలముననే తెలుసుకోవాలనే వృష్టి ఈ పెద్దమనుష్యులకుండాలని నా కోరిక. ఆంగ్ల పత్రికలను చదివేవారిలో ఇలాంటి చదివొందరగల ప్రముఖు లనేకులున్న సంగతి అనుభవమే. ఆంగ్లభాషా పత్రికలనే చదవడం ఒక గౌరవాధిక్యమనే భావం కలవారు కూడా లేకపోలేదు. ఈదుర్భావం తొలిగితే గాని దేశభాషాపత్రికలు బాగుపడవు.

*   *   *   *

మాపత్రిక చందాదారులను సందర్శించే సందర్భంలో ఆంధ్ర విద్యావేత్తలకు దేశభాషాపత్రికలపై ఉండే నిరాదరణను నేను అనుభవించితిని. గోదావరి జిల్లాలో నొకపట్టణంలో మాచందాదారులైన ఒకప్లీడరుగారున్నారు. ఆయనకు 'స్వరాజ్య' 'ఆంధ్రపత్రిక' మాపత్రిక ఇంకాకొన్నిపత్రికలు వస్తాయి. ఆయనే చాల పనిరద్దీగలమనిషి. రాత్రివేళ స్వరాజ్యలో పెద్దక్షరాలన్యూస్ తప్ప మరేమీ చదవడు. ఆయనభార్యమాత్రం తెలుగుపత్రికలను పూర్తిగా చదివే అలవాటున్నది. ఒకసారి ఆయన్ని సందర్శించడానికి వెళ్లినప్పుడు రాజకీయచర్చ వచ్చింది. ఆసందర్భంలో ఆయన "ఆంధ్రపత్రిక, మాపత్రిక ఇంకా తెలుగుపత్రికలు నేను చదువనండి. ఇంగ్లీషుపత్రిక గబగబా పెద్దక్షరాల న్యూస్ చూస్తాను. కాని మా ఆవిడ అన్నీ శ్రద్ధగా చూస్తుందండీ" అని సగర్వంగా అన్నారు. ఈసంగతి ఆయన ఎందుకు చెప్పాడా అనే సంశయం కలిగింది. ఇంగ్లీషుపత్రిక చదవడంలో ఉండే గొప్ప ప్రకటించడానికా లేక తనకు తెలివిలేనంత ప్రాక్టీసు ఉందని చెప్పడానికా, అదీకాకపోతే తనభార్య బాగా చదువుకుందని పత్రికలు చదువుకుంటదని

చెప్పడానికా అనే సంశయం నన్ను ఆవహించింది. చివరకు తెలుగుపత్రికలంటే ఆంగ్లవిద్యాధికులకుండే అలక్ష్యం ఇలా ఉంటుంది కాబోలు అనుకొని సమాధాన పరుచుకొన్నాను.

తెలుగుపత్రికలు ఆడవాళ్లుమాత్రం చదవాలసిన పత్రికలనే భావం కూడ కొందరి కుందనే సంగతి అప్పుడే తెలిసింది.

ఇంత హడావుడిగా న్యూస్ చదివే ఇలాంటి ప్రముఖులు ఆంధ్రపత్రికల వల్ల న్యూస్ తెలుసుకోరాదూ? ఆంధ్రపత్రికలలో న్యూస్ ఆలస్యం అవుతుందనే అనుమానమేమో అంటే, గాంధి ఇర్వినల రాయబారము చెడిపోయిందనే వార్త లక్ష్మివారంనాడు తెలిసినా ఆయన కొకటే, శుక్రవారంనాడు తెలిసినా ఒకటే. తెలుగుపత్రికలంటే అసలు యజమానులకుండే అలక్ష్యంవల్లనే వి.పి.లు తిరిగి పోతూవుంటాయి. గమాస్తాగారు అయ్యగారు చదివే ఆంగ్లపత్రికకే చెల్లిస్తారు గాని మిగతాపత్రికలకు సొమ్ము చెల్లించడానికి విసుక్కుంటారు. ఆంగ్లవిద్యావేత్తలలో దేశభాషాపత్రికలయెడ అలక్ష్యం పోతే పత్రికలు వృద్ధిపొంది దేశాభ్యుదయానికి తోడ్పడతాయి.

* * * *

దేశభాషాపత్రికలు ముఖ్యముగా అభివృద్ధిపొందితేగాని దేశానికి మోక్షంలేదనే విషయం నిస్సంశయము. దేశంలో నేడు కనిపించే సర్వతోముఖమైన ఉత్సాహానికి కారణం తెలుగుపత్రికలే. దేశభాషాపత్రికల మహిమ ప్రజలకన్న ప్రభుత్వానికి బాగా ఎరుక. ఎక్కువగా సామాన్యజనుల కందుబాటులోనుండి వారిలో జాతీయోత్సాహమును పురిగొల్పి దేశభాషాపత్రికలే. అందుచేత దేశభాషాపత్రికల అభివృద్ధికి తోడ్పడవలసిన బాధ్యత ప్రజలపైనున్నది. ఆంగ్లవిద్యాధికులు అలక్ష్యాన్ని వదలివేసి తెలుగుపత్రికలను అన్నివిధాల తోడ్పడుట మిక్కిలి అవసరము. ఆంగ్లపత్రికలు చదువుటలో ప్రత్యేకగౌరవముందనే భావం, తెలుగుపత్రికలలో ఏముందనే అలక్ష్యభావం ఆంగ్లవిద్యాసంపర్కముగల తెలుగువారి మనస్సుల్లోంచి తొలిగిపోతే పత్రికలు బాగుపడుతాయి.

* * * *

ఇంతవరకు తెలుగుపత్రికల ప్రస్తుతస్థితికి కారణాలను ఆంగ్లవిద్యాధికులపై పడేశాను. కాని అంతమాత్రమున తెలుగుపత్రికలు ఏట్టిలోపాలు లేకుండా ఉన్నాయని చెప్పడానికి వీలులేదు. తెలుగువారిలో తెలుగుపత్రికలయెడల గల అలక్ష్యభావాన్ని తొలగించడానికి తెలుగుపత్రికలు వార్తాప్రచారం విషయంలో అభివృద్ధి చూపి తోడ్పడాలి. పత్రికావ్యాసం సందర్భంలో మట్నూరివారు పత్రికల లోపాలన్నిటిని విపులపరిచియే యున్నారు. సంపాదకులు సంస్కారులు కాకపోవడంవల్ల నైతేనేమి, ధనాభావంచేతనైతేనేమి, మరేకారణాలవల్ల నైతేనేమి అనేక లోపములున్నాయి. ఒక్కటే దినపత్రికగాను నాగేశ్వరరావు పంతులవారి వంటి శ్రీమంతుని అండనున్న ఆంధ్రపత్రిక ఆంధ్రరాష్ట్రానికి అఖండమైన సేవచేసినా, ఉండవలసినంత సర్వాంగసుందరంగా లేదు. పత్రికలో వార్తలకొరకు వెదకకోవాలి. పత్రికలో పడే వ్యాసాలపై కొంచెం ఎక్కువ నిఘా ఉండాలి. వార్తలు ప్రచురణ ఆలస్యం కాకూడదు. ఇతర పత్రికల లోపాలను లెక్కపెట్టడమే కష్టము. ఆర్థికంగా ఆంధ్రకృష్ణాపత్రికలుతక్క మిగిలినపత్రికలు "పిట్టనికొట్ట పొయ్యిలోపెట్ట" అనే సామెతగా జీవయాత్ర నడుపుతూన్నవి. అందుచే అభివృద్ధికి సావకాశమెక్కడ? పత్రికలు బాగాఅభివృద్ధి చెందాలంటే పదిమంది అన్ని విధాల ఆదరించి తోడ్పడాలి. బాగాఉంటేనే కాని నలుగురూ ఆదరించరు. పెళ్లి అయితేనేగాని పిచ్చి కుదరదు. పిచ్చి కుదిరితేనేగాని పెళ్లికాదు. ఈస్థితిగా ఉంది తెలుగుపత్రికలసంగతి. ఈస్థితిని తొలగించడానికొకటే మార్గం. పత్రికల లోపాలను భరించి తెలుగుదేశంలో విద్యావంతులు, ధనికులు తెలుగుపత్రికలు చదివి ఆదరిస్తే అచిరకాలంలో ఈపత్రికలు దేశకళ్యాణానికి కారణమవుతాయనుటకు సంశయం లేదు. ఆంధ్రమహాజనులకీ సత్సంకల్పం కలుగుగాక!

శరణు

శ్రీ. కె. నారాయణాచార్యులు గారు, ఆంధ్రగీర్వాణ సాహిత్య పరిషత్తు

ఇంతకాలముదనుక నే నింతయేని
తావకీనపదాంబుజ ద్వంద్వసక్త
మానసుండ నౌచు భవదీయమహిమములను
దెల్పుచుండెడి చదువుల తెన్ను లేని
గానంగా లేదు పాపపుంగర్మము లన
పాపశంకారహితుండనై బహుముదమున
నాచరించితి క్షమియింపు మంబుజాక్ష!
పుణ్యలక్ష్మీంద్ర! శరణు! కారుణ్యసాంద్ర!

సంతతము పాపచింతల సల్పుచుంటి
మానసంబున నుండు నిన్ ధ్యానమందు
నిర్మలం బగు మానసనీరజాత
పీఠమందున నిల్పి సంప్రీతితోడ
హృదయకుసుమార్చనంబుల నింపు మీఱం
జేసి మాం పాహి! మాం రక్ష! శీఘ్ర మంచు
వేడుకొనలేమిం గరుణించు! విశ్వరూప!
పుణ్యలక్ష్మీంద్ర! శరణు! కారుణ్యసాంద్ర!

ఆ చతుర్ముఖభూస పర్యంతమునను
సకలదృశ్యప్రపంచ వస్త్వోఘమందు
నాయతానాయతంబుల నాశ్రయించి
వ్యాప్తిం జెందుచు నుండు నీ గుప్తమార్గ
ములను సుజ్ఞానదృక్కులం దెలిసికొనక
స్థిరతరానూనభక్తి వర్తింప లేను
మోసపోయితి క్షమియింపు మో సురేశ!
పుణ్యలక్ష్మీంద్ర! శరణు! కారుణ్యసాంద్ర!

సృష్టిలో నీ యథేచ్ఛ విచిత్రములను
సర్వతంత్రస్వతంత్రతం జరిపినావు
తావకీనస్వతంత్రతాతనుతం దరమె
వర్ణనము సేయ మాదృశ పరమమూఢ
చిత్తులకు? నీవు సత్కృపం జింత సేయ
మంచియే చెడ్డ చెడ్డయె మంచిగాను
బరిణమించును; గరుణించు పరమపురుష!
పుణ్యలక్ష్మీంద్ర! శరణు కారుణ్యసాంద్ర!

దినపత్రిక—దాని ఆవశ్యకత

శ్రీ పడాల కోటయ్యనాయుడుగారు, బి. యే. బి. యల్.

ఆంధ్రులు ప్రాచీనకాలమునుండియు రాజ్యపరిపాలనలో, వాణిజ్యములో, శిల్పములో, లలితకళలలో, ప్రాముఖ్యత వహించినారనుటకు చరిత్రాత్మకమైన అనేక నిదర్శనములు గలవు. ఆంధ్రరాజ్యవైభవజ్యోత్స్నలు త్రిలింగమధ్యములోనే ప్రసరించి, అంతరించి యుండలేదు. ఆ వెన్నెలతీవెలు భారతవర్షములో నన్ని దిశలకు ప్రాకి భారతరాజ్యాంగములో ఆంధ్రవ్యక్తిత్వమును, ఆంధ్రుల ప్రత్యేకతను నిల్పినవి. ఆంధ్రులయొక్క పూర్వపు టౌన్నత్యమునుదలంచి, తలంచి, యువ్విళ్లూరవలసినదినము లివికావు. ఆంధ్రదేశమును పూర్వపుటౌన్నత్యమునకుం గొంపోవు బాధ్యత ఆంధ్రుల భుజస్కంధములమీద నున్నదని ప్రతి ఆంధ్రుండును గమనింపవలయును. అందులకై తనశక్తికొలది ప్రతియాంధ్రుడును పాటుపడవలయును. ఆంధ్రవిజ్ఞానము, ఆంధ్రపౌరుషము, ఆంధ్రుల బుద్ధివైభవము కొన్నాళ్లు మాటు మణిగినను, తిరిగి అవన్నియు తలయెత్తుచున్నందులకు ప్రతిభారతీయుడును ఉప్పొంగవలసియున్నది ఆంధ్రులకు విశ్వవిద్యాలయము లభించినది. అందుచే, ఆంధ్రులలో నున్నతవిద్య వెంపొందుటకును, చారిత్రకపరిశోధనలు, విజ్ఞాన పరిశోధనలు జరుగునని తలంచుటకును అవకాశమున్నది. ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయముతో పాటు ఆంధ్రులకు ప్రత్యేకాంధ్రరాష్ట్రము లభించినచో, ఆంధ్రదేశములో పరిశ్రమాభివృద్ధికిని, రాజ్యాంగ సౌష్టవము వెంపొందుటకును, నిర్వ్యాపారత్వము చాలవరకు నాశనమగుటకును వినియోగపడును.

ప్రజాశయములు ప్రభుత్వము గమనించి తదాశయములను కార్యరూపమునం బెట్టవలయునన్న ప్రజలకు బల ముండవలయును. ఆధునికరాజ్యాంగవిధానములలో, ప్రజాశయములు ప్రభుత్వమున కెఱుకపరచు సాధనము పత్రిక. అన్నిదేశములలో రాజకీయకక్షలు గలవు. ప్రతిరాజకీయకక్షకును, కొన్ని రాజకీయసూత్రములు, విధానము, కార్యక్రమము అనుచరవర్గము గలదు. తమపక్షమును బలపొందించుటకును, తమపక్షాశయముల ప్రజలలో వెదజల్లుటకును తదాశయములను ప్రభుత్వము గుర్తించుటకును, దినపత్రిక ఆవశ్యకము. ఈ యావశ్యకత గమనించియే, భరతఖండములో గల వివిధరాజకీయకక్షలకు తమపక్షాశయ ప్రచురణకు పత్రికలు నెలకొల్పి యున్నారు. కనుకనే బ్రాహ్మణేతరోద్యమప్రముఖులును, కీర్తివిగ్రహులును అగు డాక్టరునాయరు, త్యాగరాయశెట్టి వంటి రాజకీయవేత్తలు ఆంగ్లమున 'జస్టిసు'ను ఆంధ్రమున 'న్యాయదీపిక'ను తమిళమున 'ద్రావిడ'ను దినపత్రికలుగా స్థాపించి బ్రాహ్మణేతరుల శాశ్వతకృతజ్ఞతకు పాత్రులైరి. కాని ఆంధ్రుల దురదృష్టవశమున 'న్యాయదీపిక' అచిరకాలములోనే అస్తమింపవలసి వచ్చెను. 'న్యాయదీపిక' అంతరించిన తదనంతరం బ్రాహ్మణేతరులకు దినపత్రిక నేటిదనుక లేకుండుట శోచనీయము.

ఆంధ్రదేశము రెండుకోట్లప్రజలతో కృష్ణా, గౌతమీ, తుంగభద్రా, నదీమతల్లులచే పునీతమై గిరి, వాపీ, తటాకాదులతో విలసిల్లుచు, ధనధాన్యసంపదల కునికిపట్టయి విరాజిల్లుచున్నది. ఆంధ్రదేశమును బాలించిన చాళుక్యులు ధన్యులైరి. కాకతీయులు గౌరవమును పొందిరి. అమరావతీ ధాన్యకటక నగరములలో బౌద్ధ విజ్ఞానము విశ్వవిద్యాలయముల రూపమున వెంపొందినది. బౌద్ధ విజ్ఞానచిహ్నములు నేటికిని బయటపడుచున్నవి. కవితాకుమారికి పెండ్లిపందిళ్లు వేయించిన శ్రీకృష్ణదేవరాయ ప్రభువతంసుని ఆంధ్రదేశము విస్మరింపలేదు. 'అచట పుట్టిన చిగురుకొమ్మైన చేవ' అనునట్లుగా ఆంధ్రదేశోద్భవుండగు బ్రాహ్మణునకు క్షాత్రము మట్టిపడుచున్నది. ఇందులకు ఖడ్గతిక్కన దివ్యచారిత్రమే ప్రబల నిదర్శనము. ఇట్టి పవిత్రవంత మగు నాంధ్రదేశము వర్తమానమున, నాగరికతలో లలితకళాపోషణలో దేనికిని తీసిపోవుట లేదు. ఆంధ్రదేశము యొక్క భూతకాలచరిత్ర మెంత శ్లాఘ్యమో వర్తమానకాలము యొక్క చరిత్రయు నంత స్తుతిపాత్రము. అట్టిచో నాంధ్రదేశమున నెన్ని దినపత్రికలు గలవు? ఒక్కటికన్న నెక్కుడుగ లేకపోవుటకు కారణమేమి? ఉన్న పత్రికయైనను నెంతమందికి నుపయోగపడు చున్నది? మరియొక దినపత్రిక ఆంధ్రదేశమున కవసరములేదా? అను ప్రశ్నలు దీర్ఘముగా నాలోచింపందగినవి.

ఆంధ్రదేశమున నేడు వెలమదొరలు, రెడ్డిరాజులు, కమ్మప్రభువులు, కాపునాయకులు బ్రాహ్మణేతరులలో నగ్రస్థానము వహించి బ్రాహ్మణేతరోద్యమమునకు హస్తావలంబన మొసంగుచున్నందులకు వారి నెంతయు గొనియాడవలసియున్నది. తదితర బ్రాహ్మణేతరప్రముఖులు కూడ తదుద్యమాభివృద్ధికి పాటుపడుచున్నందులకు వంద్యులు. రాజచంద్రులచేతను, కవిపుంగవులచేతను, వణిక్ప్రభువులచేతను, పండితోత్తములచేతను, దానరాధేయులచేతను విలసిల్లుచున్న ఆంధ్రదేశమున నొక దినపత్రికకంటె లేకుండుట శోచనీయము. ఆధునిక ప్రపంచములో కార్యసాధనకు పత్రికకంటె బలవత్తరమైన సాధన మింకొకటి లేదు. వ్యవసాయాభివృద్ధికి, పారిశ్రామిక వికాసమునకు, వాణిజ్య వ్యాప్తికి, సహకార ప్రచారమునకు, రాజకీయాభిప్రాయ పరివ్యాప్తికి పత్రిక పరమసాధనము. రాజకీయాభిప్రాయములలో, ఆదర్శములలో, సాధనలలో, విధానములలో బ్రాహ్మణేతరోద్యమావలంబకులకును, తదితరులకును చాల వ్యత్యాసముండుటచే మరియొక దినపత్రిక ఆంధ్రదేశమున కత్యంతావశ్యకము. దీనిని నిర్వహించుబాధ్యత, పోషించుబాధ్యత, బ్రాహ్మణేతరులదై యున్నది. మరియొక ఆంధ్రదైనికపత్రిక నిర్వహింపబడజాలదనుట బ్రాహ్మణేతరులయొక్క కార్యదీక్షతకు బుద్ధి వైభవమునకు ధనధాన్యసంపదలకు మచ్చ ఘటింపుచున్నది. రెండు కోట్ల ప్రజలలో 190 లక్షలు బ్రాహ్మణేతరులై యున్నారు. 190 లక్షల ప్రజలు దినపత్రికా పోషణకు వలయు సాధన సామగ్రి గూర్చలేరనుటకంటె నెక్కువ హాస్యాస్పద మగు నింద్యార్హమగు వాక్యమింకొకటి యుండబోదు. పత్రికా నిర్వహణమునకు వలయు శేముషీవైభవము బ్రాహ్మణేతరులలో లేకపోవుటచేతనా పత్రిక నేటి దనుక లేకపోవుట? పత్రికాపోషణకువలయు ధనమును చేకూర్పలేక పోవుటచేతనా పత్రిక కొఱంతయై యుండుట? పత్రికకు కావలసిన

[illegible]

నా చిలుక

[illegible]

మీ గృహములు సంతోషపూరితములు కావలయునా!
"హిస్ మాస్టర్స్ వాయిస్" గ్రామఫోను నుంచుకొనుడు.
అన్నివిధములైన గ్రామఫోనులు, రెకార్డులు, సూదులు మొదలగునవి దొరకును.
స్టైనర్ అండ్ కో.,
194, మౌంట్రోడ్, మద్రాసు

"If you want to make a choice
Do it from HIS MASTER'S VOICE."

Telegrams: STEINER. Telephone No. 301.

STEINER & CO.
194, MOUNT ROAD, MADRAS.

Photo · Projektion · Kino

Zeiss Ikon

Do not take risks ; use only

ZEISS IKON CAMERAS AND FILMS

Nixe	551/17	Rs. 200-0	Ikonta	520/ 2	Rs. 44-0
Donata	227/ 7 ucp.	„ 147-0	Cocarette	514/ 2	„ 41-8
Maximar	207/ 7 G.K.	„ 110-0	Ikonette	504/12	„ 23-8
Onita	126/ 7 E.K.	„ 64-0	Box Tengor	54/15	„ 20-0
Taxo	122/ 7 E.D.	„ 45-0	Box Tengor	54/ 2	„ 16-0
Simplex	112/ 7	„ 31-0			

For Everything in Photography
Please go, write or 'phone to

Telegrams : STEINER. Telephone 8011.

STEINER & CO.

194, Mount Road, MADRAS.

మనుష్యజాతి తత్త్వవిచారణ

శ్రీ శ్రీనివాసరావు గారు, బి. ఏ.

తే. మూలపురుషుండు మానవమూర్తి యెవఁడు ?
జాతిభేదంబు లేరీతి జగతిఁ గలిగె ?
నాగరికతను బొందు టనంగ నెద్ది?
మనుజసంఘంబు లికముందు మనుట లెట్లు?

ఆ ది మా న వు లు

ఆదిమానవు లెటులుండిరో మనమిప్పుడు తెలిసికొనజాలము. ఆజాతి యిప్పుడు పూర్తిగ నంతరించిపోయినది. భూమిలోపల దొరకు పుఱ్ఱెలఁ బట్టి కొంత గ్రహింపవచ్చును గాని యందువలన సరియైన జ్ఞానమును సంపాదించుట కవకాశము గాకున్నది. ప్రథమమున జాందనియను వాక్సంస్కారము నొందని మానవు డనియు పేర్లను బెట్టి ఆదిమానవ కంకాళములను పరీక్షించిన శాస్త్రజ్ఞులు చెప్పుచున్నారు. కాని యిట్టి విచారణవలన ప్రస్తుతము భూమిపై నున్న మానవుని సమస్య తేటపడుట కవకాశము లేదు. ఈ ప్రస్తుతమానవుడు లోకములో నెక్కడున్నను ఎంత నీచస్థితియం దున్నను ఆదిమానవునికంటె ననేకరెట్లు జ్ఞానప్రతిభగలవాడు. ఇట్టి మానవజాతికి ఒకప్పుడు భిన్నభిన్న పరిణామజన్మలఁ జెప్పుచుండెడివారు గాని యిప్పుడు శాస్త్రజ్ఞులందఱు నేకీభావముతో నొక్కయుత్పత్తి నొప్పుకొనుచున్నారు. అనగా నీభూలోకములో నొక్క తల్లిదండ్రులే వీరికి మూలకందమనియు వేరువేరు నకముల దంపతులవలన వీరి యుద్భవము కలుగలేదనియు నర్థము. దీనికి శాస్త్రీయమైన ప్రమాణము వీరిలో నెంత భిన్నజాతులవారికి సంభోగము కల్గినను సంతానము కల్గుట దుర్లభము కాకపోవుట యని తెలిసికొనవలెను. పశుపక్ష్యాదులలోను సజాతీయతను ధృవపరచుట కిదియే ప్రమాణము. ఈ ప్రమాణము ననుసరించి మనుష్యకోటిలో నెన్ని విలక్షణజాతులు కాన్పించినను సజాతీయము లని రుజువు చేయవచ్చును.

మనుష్యజాతి పుట్టుక

ఇట్టి మనుష్యజాతికి మొట్టమొదటి జన్మస్థానము ఉష్ణదేశ మని శాస్త్రజ్ఞులొప్పుకొనుచున్నారు. అది ఆసియాయొక్క దక్షిణభాగములోగాని అంతకంటె దక్షిణమున సముద్రములో నొకప్పుడున్న భూభాగములోనుండి యుండవచ్చు నని తలంచుచున్నారు. అచ్చటి భూమధ్యరేఖమీదనున్న యే భూభాగమునందో యీ మొదటిదంపతులు సృష్టిపరిణామమున మొలకెత్తి యుండవచ్చును. కాని, సృష్టిచిత్రమేమో! జన్మదేశమున నే మొలకయు చాలినంత వీర్యవంతము కాలేదని యనుభవము వలన తెలిసికొనుచున్నాము. ప్రకృతిజనని తనబిడ్డలను బర్యటింపజేసి బాగుచేయు నని తోచుచున్నది. ఆకారణమున మన ఆదిమమానవదంపతుల సంతానము ప్రస్తుత నవనాగరికులవలెనే ఆకలిచేతను, జిజ్ఞాసచేతను, వీరోత్సాహముచేతను ప్రేరేపింపఁబడి యన్ని శీతోష్ణభాగములకును విస్తరించెను. ఇట్లు విస్తరించి కొన్నికొన్ని శీతోష్ణభాగములనంటి నిలిచి యచ్చట సంఘముగా పెరిగి శరీరసంస్కారము చేతను, చిత్తసంస్కారముచేతను సాంఘికసంస్కారాదులచేతను భిన్నభిన్నజాతులుగా మారినది. ఈ సంస్కారములు చిత్రచిత్రగతులతో నడచుటచేత కేవలము రూపముచేత నొక మనుజుఁ డేజాతివాఁడో చెప్పుట కవకాశము చాలదు. పశుపక్ష్యాదులలో రూపముచే జాతులను గుర్తింపవచ్చునుగాని మనుజునిజాతిని గుర్తించుట కంత సాధ్యము కాదు. పశుపక్ష్యాదులు సాంఘికమర్యాదలచే సంస్కారమును బడయుటకు గాని పోగొట్టుకొనుటకుగాని సామాన్యముగ శక్తివంతములు గావు. మనుజుల విషయ మట్లు కాదు. వారికి విద్యాసంస్కారములు, ఆచారసాంప్రదాయములు సాంఘికసంస్థలు తోడ్పడును. పై యూహలను చండాలురవలె గాన్పించు వారలు కొందఱు సానబట్టని రత్నములు గావచ్చును. పైకి పెరభావలు సమ్మానముగ నుండి సంస్కారమున నవనాగరికులుగా నున్న వారొక్కరుండ పై మెరుగులు గల చండాలురు గావచ్చును.

ప్రధాన మానవజాతులు

మానవకోటియందు ప్రధానముగా నాల్గురకముల జాతులు కాన్పించుచున్నవి. అవియేవి యన తెల్లవారు, పసుపుపచ్చనివారు, చామనచాయవారు, నల్లవారు. ఇందు తెల్లవారు యూరోపుదేశపు టుత్తరపుభాగముల నుండువారు; పసుపుపచ్చనివారు చీనా జపానుదేశములందుండువారు; చామనచాయవారు ఏషియాలో నితరభాగములందుండువారు; నల్లవారు ఆఫ్రికాయందును, ఇండియాలో నచ్చటచ్చట నుండువారు. మనుజుల ఆదిమనివాసభూమి ఏషియా యని తెలియుటవలనను ఏషియాలో పడమరభాగమునను ఇండియాయందును ఉన్న చామనచాయ మనుష్యులకును యూరోపియను జాతులకును పోలిక లెక్కువ యగుటవలనను, యూరోపులోని వారందరును మొదట నేషియావాసులవలె చామనచాయగనే యుండి శీతలదేశనివాసముచే పిమ్మట మారినవారిగనే తెలిసికొనవలసివచ్చుచున్నది. వీరియొక్క తొల్లింటి నల్లరంగు కంటిపాపలయందును పై కనురెప్పలందును కాన నగును. ఈ నలుపు అచ్చతెల్లవారియందు కాన్పించదు. అచ్చతెల్లవారు బొల్లివారు. బొల్లివారికి చర్మముక్రింద నల్లరంగు ఉండదు. తెల్లవారు సూర్యరశ్మి కొన్నాళ్లు తగిలినయెడల తెలుపు తగ్గగలరు. ఇందుచే తెల్లవారిని ఇతర రూపురేఖావిలాసములనుఁ బట్టి చామనచాయవారిలో లెక్కవేసిన యెడల మూఁడు జాతులే ప్రధానమైన జాతులుగా పరిగణింపవలసివచ్చుచున్నది. ఈ మూఁడుజాతులకును రంగుభేదమేగాక ముఖస్వరూపమునందును భేదమున్నది. ఆసియాలో పడమటి వైపున నున్నవారు దీర్ఘమైనట్టియు మొనదేరినట్టియు నాసికచేతను తిన్ననైన నేత్రములచేతను విలక్షితమైన కోలగాని గుండ్రనిగాని మోముగలవారై యొప్పుచున్నారు. వీరిని కాకేషియాజాతివారని కూడ చెప్పుచున్నాము. ఇక ఆసియాలో తూర్పువైపున దొయిమూలనేత్రములును చిరుకముక్కును ఎత్తైన బుగ్గయెముకలుగల పచ్చనిజాతివారిని మంగోలియను లని కూడ పిలుచుచున్నాము. ఇక ఆసియాదక్షిణభాగములో స్వల్పముగను, ఆఫ్రికాయందు విశేషముగను ఉండి నునుపెండ్రుకలును, బుర్రముక్కును, లావుకండ్లును గల వారిని నీగ్రోలని పిలుచుచున్నాము. వీరి యుత్పత్తిమధ్యను అంతరాంతరముగ నెన్నియో మిశ్రజాతు లున్నవి. ఇందు పూర్ణముగ మిశ్రజాతియైన వారిని ఆర్యులని మనము వాడుచున్నాము. ఈ ఆర్య లెచ్చటనో ఉత్తరధ్రువమునుండి వచ్చిరని కొందఱును, మధ్యఆసియా నుండి వచ్చిరని కొందఱును చెప్పుచున్నారు. కాని ఇది సరికాదని ఇప్పు డూహింపఁబడుచున్నది. నిజముగా ఆర్యశబ్దము సంస్కారముతో సంబంధించినది కాని జాతిమిశ్రణముతో సంబంధించినది కాదట్లు తోచుచున్నది. పూర్వ మొకకాలమందు పంజాబునందుత్తరభాగమునకును, పరిషియాకు తూర్పుభాగమునకును మధ్య న్యాయాధారకారణమున పైచెప్పిన మూఁడు జాతి ప్రవాహములును గలిసి వీర్యవంతమైనట్టియు, జ్ఞానవంతమైనట్టియు జాతి యుద్భవించినట్లు కన్పడుచున్నది. అప్పటిజాతిలో వరోణ్య ఋషులచేత సంస్కారముఁ బొందినవారు ఆర్యు లని పిలువఁబడుచువచ్చిరి.

బ్రాహ్మణు లొక్కజాతివారు కారు

ఇట్టి యార్యులకు మలపగి బ్రహ్మర్షియైనట్లును వారి కారణమున నాగరికజనులు జన్మించినట్లును మనపురాణములవలన తెలియవచ్చుచున్నది. ఆ బ్రహ్మకు దితిగర్భమున దైత్యులును అదితిగర్భమున దేవతలును బుట్టినట్లు ప్రసిద్ధముగా చెప్పుకొనుచున్నాము. పంజాబునుత్తరమున దేవాసురయుద్ధము జరిగినట్లు మన మూహింపవచ్చును. ఆపోరాటము ననుసరించి హిందూదేశము వైపునకు విస్తరించినవారు దేవతలును పరిషియావైపునకు విస్తరించినవారు దైత్యు లనియును చెప్పవచ్చును. కాబట్టి మనము హిందూఆర్యులను ఆదిత్యార్యులనియును పడమటివైపునకు వలసపోయిన ఆర్యులను అనగా పారసీకార్యులను దైత్యార్యులనియును అసురార్యులనియును చెప్పవచ్చును. వీరలే అన్నివైపులకును విస్తరించిన మొదటి బ్రహ్మసంతానము లేక బ్రాహ్మణులు.

సంచారముచే జ్ఞానోపార్జన

ఈ బ్రాహ్మణులు లేక సురాసురలే మన వేదమునందును పారసీకుల జెంద అవెస్తా యందును ఋషులచే స్తోత్రము చేయబడిన దేవతలు. ఈ దేవతలు మొదట భూలోకమున సంచరించిన అగ్రోత్తములుగాని కేవలము పంచభూతాధి దేవతలుగా కల్పించి సంబోధించిన శక్తులు గారు. ఈ సంగతి మనకు పురాణ గాధలను బట్టి తెలియగలదు. ప్రాచీనకాలమునాటి యుద్ధములలోగాని సత్కర్మలలోగాని ఈ బ్రాహ్మణులు మంత్రమహిమచేత సమయములలో గను ప్రభావమును జూపుచుండెడి వారని తెలియవచ్చుచున్నది. కిరి మంత్రమహిమ తగ్గిన కొలది వీరి యధికారము తగ్గిన కొలదిని మొదట ఇంద్రాదిదేవతలకును తర్వాత భూపాలకు క్షత్రియరాజులకును పిమ్మట ధనికులగు సప్తచక్రవర్తులకును అటుపిమ్మట సకల చతుర్వర్ణభూపతులకును రాజతంత్రాంగధురీణులుగా మారుచు వచ్చిరి. ఇదే విధముగ పాశ్చాత్యదేశములందును శకునములను జెప్పు ప్లామెనులనువారి దగ్గర నుండి రోమను కాథోలికు పీఠము గ్రహించిన పోపువలెను మంత్రాధికారమును దమ చేతియందుంచుకొనిరి. ఈ బ్రాహ్మణులే 'లామా'లను పేరుతో టిబెట్టు దేశమునందు బౌద్ధమతమంత్రములను తమ వశమునం దుంచుకొనియున్నారు. ఈ బ్రాహ్మణులయొక్క ప్రధానలక్షణ మాకాలములో కేవలము సంచారము. వీరా కతిపకాలములో నవశాకద్వీపభూములలో చతుస్సాగరపర్యంతమును సంచారము విశేషకాలము చేయుచుండెడివారు వారి సంచారమునకు సహాయకర మైన గో బ్రాహ్మణులకు హితంబు గోరుచు లోకమిత్రులై జీవయాత్ర చేయుచు జ్ఞానోపార్జన చేయుచుండెడివారు. వీరికి సంసారేచ్ఛ జనించినప్పుడు సమస్తజాతులవారితోడను సమస్తవర్ణములవారితోడను వివాహములు చేసుకొనుచుండెడివారు. వీరు సంపాదించిన జ్ఞానమును పరుల కొసంగుచుండెడివారు. ఇట్టి విధమున నాకాలమున వీరు ప్రపంచమున నాగరికతను విస్తరింపజేసిరి.

గొప్ప జాతులన్నియు గొప్ప మిశ్రజాతులు

ప్రపంచమున గొప్పజాతు లన్నియు మిశ్రజాతులై యున్నవి. ఎంత మిశ్రములైనంత గొప్పవని కూడ చెప్పవచ్చును. అట్లంటవలన ధర్మము తప్పి నిర్నియమముగ వర్తించుట మిశ్రమ మని యర్థము చేయరాదు, నీతిబాహ్యులైన తల్లిదండ్రులసంతానము గొప్పదగు నని యర్థమిచ్చుటకును కాదు. అట్టి సందర్భములో సంతానముగొప్పది కాజాలదని కూడ లోకానుభవమువలనఁ దెలియుచున్నది. తల్లిదండ్రులయొక్క గౌరవమును జెప్పుకొనలేని సంతానము సర్వసామాన్యముగ శారీరకదౌర్బల్యము నొందక పోయినను మనోదౌర్బల్యము నొందును. రెండుజాతులుగాని రెండువర్ణములుగాని విలోమముగా కలిసిన యేర్పడు సంకరజాతిగాని సంకరవర్ణముగాని పతితమగునని మనుధర్మస్మృతికారునియొద్దనుండి సామాన్యపండితుని వరకును అభిప్రాయమున్నది.

మిశ్రజాతులు తీసికొనవలసిన జాగరూకత

కాని వియ్యమందు రెండు జాతులయొక్కయు రెండువర్ణములయొక్కయు ప్రతినిధులు సాంఘికసంస్కారమునందు సములుగా నున్నయెడల నే హానియు సంభవింపదు పైగా లాభముకూడ కలుగవచ్చును. అట్టి మిశ్రసంతానమునకు ఏకజాతివారికిని, ఏకవర్ణమువారికిని ఎట్టి విద్యావంతములు సాంఘికసాంప్రదాయములు పొందుటావకాశము లుండునో అట్టివే యుండవలయును గాని అందేమియు కొరవడి యుండరాదు. లేనియెడల నా ప్రయోగము దుష్టమైపోవును. ఇట్టి దుష్టప్రయోగములవలననే నాగరికప్రపంచములో సంకరజాతి కగౌరవము వాటిల్లుచున్నది. సంఘదూష్యమునకు గురికాని సంకరజాతి అభివృద్ధి నొందుట కవకాశము లేకపోదు. రెండు సరి సమాన నాగరికతగల సమాజములు వియ్యమందినయెడల సంకరజాతి కట్టి దౌర్బల్యములు కలుగనేరదని అనుభవజ్ఞానము తెలియజేయుచున్నది. ఇందుకు గొప్పసాక్ష్యము హిందువులయొక్క నాగరికతయే. ఈ ఉత్తరహిందూస్థానమున ఆర్యజాతి పూర్ణముగ మిశ్రమమై యుద్భవించి వేదవేదాంగములందును వాఙ్మయధర్మశాస్త్రములందును కళాపరిశ్రమలందును తమ ప్రఖ్యాతిని చూపించుటకిదియే కారణము.

బొత్తుగా మిశ్రమము లేని జాతి లేనే లేదు

ఈ సందర్భములో నవ్వులితమైనట్టియు నతిప్రాచీనమైనట్టియు జాతులను, మహాజనసమాజముతో నే సంపర్కమును లేక దూరముగ తొలగి యేకాంతముగ నున్నవని చెప్పవలసి యున్నది. అట్టివారు 'అయినో'లని యొక్క జాతివారు జపానుదీవిలో నుత్తరపుకొన నున్నవారు. వారలకు ఒడలినిండ చిక్కగ బొచ్చు ఉండును. ఇంతకంటె నవనాగరికులుగా సింహళద్వీపమున 'వెడ్డా'లని యనికి జాతివా రున్నారు. ఇట్టి వారలే మనదేశపు కొండలలో కోయలు కాంతాలులు తోడాలు భిల్లులు మొదలగువా రున్నారు. ఇంత యనాగరికులు కాకపోయినను ఇంగ్లాండుదేశములో వేల్సుపడమటి భాగములలోను ఐర్లాండు పడమటి భాగములలోను ప్రాచీనజాతి మిశ్రమము ఎక్కువ కాకుండ కనబడుచున్నది. ఇంకను హిందూమహాసముద్రములోనున్న దీవులలోని టాస్మానియనులు ఆస్ట్రేలియా పూర్వనివాసులు మయొరీలు దక్షిణఅమెరికాలోని స్వల్పజాతులు మిశ్రమము తక్కువగా కనబడుచున్నారు. మన దేశములో మాలమాదిగ మొదలైనజాతులు వీరిలో కొంతను దికంటె యెక్కువ మిశ్రజాతులు. వీ రెంత ప్రత్యేకగూడెములలో నున్నను జనసామాన్యముతో కలిసియుండుటవలన మిశ్రజాతి యని చెప్పవలసినదే గాని ఆదిమాన్యు లని గాని ఆదిమాంధ్రులనిగాని ఆదివాసు లనిగాని చెప్పుటకు వీలులేదు.

ఏకాంతవాసమువలని నష్టములు

నాగరికత తక్కువ యన్నందువలన ప్రాచీనజాతులని యన్ని సందర్భములలోను జెప్పుటకు వీలులేదు. ఉత్తరసైబీరియాలోనున్న ఎస్కిమోలున్నూ ఉత్తర అమెరికాలోనున్న ఎర్రయిండియనులును దొలుత మంగోలియనువారలే. ఎర్రయిండియనులయందు మంగోలియను కన్ను కనబడదు కాని ఎస్కిమోలయందు కనబడును. వీ రతిశీతలప్రదేశములం దుండుటవలన తమ శక్తిసామర్థ్యములను శీతలవాతావరణమునకు ధారపోయవలసి వచ్చుచున్నది. ఇదే విధముగ నత్యుష్ణదేశమువారును తమ శక్తి సామర్థ్యములను వేడిమినుండి రక్షించుకొనుటకు పోగొట్టుకొనవలసిన వా రగుచున్నారు. కాబట్టి జాతియొక్క గొప్పతనము కేవలము జన్మమీదనే గాక పరిశేష్టనములమీదను ఇతర అవకాశములమీదను గూడ నాధారపడి యున్నది. ధైర్యము బుద్ధిమత్త్వత, ఉపాయశీలత ధారణాశక్తి కల్పనా సామర్థ్యము—ఇవిగొప్ప గొప్పజాతికి లక్షణములని తలంచిన యెడల ఇట్టివి ఎస్కిమోలందును ఎర్రయిండియనులందును పూర్ణముగ నున్నవని వారిలో సంచారముచేసినవారు చెప్పుచున్నారు. కాని వీరు మహాజనసమాజము నుండి తెగిపోవుటవలన నీయనాగరికత సంభవించినది. ఒక విడిమనుజుడు సంఘమునుండి వెలియై యనాగరికు డెట్లగునో యట్లే యొక సంఘమును అగును. అనగా ఏకాంతముగనున్న విద్యార్థియు నట్లగునని యర్థము కాదు. ఒక విద్యార్థి తనజ్ఞానోపార్జనకొఱకు బ్రతికియున్న వారిసంఘమును త్యజించి గ్రంథరూపమున నున్న మహాత్ముల సాహచర్యము చేయుచున్నాడని చెప్పవచ్చును. అట్టిమహాత్ముల సాహచర్యము జీవించుచున్నవారికంటె నెక్కువ కావచ్చును. అందువలన ఏకాంతవాసముయొక్క నష్టము సంఘటింపజాలదు.

పూర్ణమైన ప్రకృతిజీవనముయొక్క పాతిత్యము

జీవప్రపంచములో బాగుపడు టెంత సులభమో చెడిపోవుటయు నంత సులభము, సులభతరమని చెప్పవచ్చును. మనుజాలవులలోగాని ఊసరక్షేత్రములలోగాని అతిశీతలప్రదేశములలో గాని లేక అతిశీతోష్ణపరిశేష్టనములందు గాని యున్నయెడల నట్టిస్థితిగతులలో నే జంతువుగాని పతితము గాకుండ నుండనేరదు. మనుజుడు తన మేధాశక్తిచేత కొంతవఱకు రక్షించుకొనగలడు గాని యసాధ్యమైనపుడు నాగరికతనుండి పతితుడు గావలసి వచ్చును. అట్లు పతితులైన వారినియే మన మీ ఎస్కిమోలనుగూర్చియు ఎర్రయిండియనులనుగూర్చియు చెప్పవలెను గాని ప్రాచీనజాతు లని చెప్ప నవకాశములేదు. వీరు ప్రకృతి ననుసరించి పోవుటలో పతితమారముపోయి యున్నారు.

కేవలము ప్రకృతిజీవనమే గొప్ప దనియు, నాగరికతయే సాంఘిక పతనమనియు నొక వాద మున్నది. దీనికి పరాసుదేశపండితు డగు మిసో రూసో గొప్ప సిద్ధాంతి. ఈయన ప్రాచీనశ్వపచజీవనము సంపూర్ణజీవన మని వర్ణించి యున్నాడు. అట్టి శ్వపచునకు ఆస్తిలేదు లేనిపోని శాసనములు లేవు. పరిపాలనాబాధ లేదు. సాంఘికకృత్రిమమైన పెద్దచిన్న తారతమ్యములు లేవు. నోయిగ స్వేచ్ఛగ నుండవచ్చునని ఆయన యతిశయోక్తులతో వర్ణించియున్నాడు. కాని యిట్టి యవస్థయందు మనుజునకు సుఖముగాని గౌరవముగాని లేదని మనము గ్రహింపవచ్చును. ప్రకృతి మానవుడును అనుకూల పరిస్థితు లేర్పడినతోడనే సంతానవంతుం డగును. సంతాన మభివృద్ధియైనతోడనే నాగరికత తప్పదు. నాగరికతవెంట సాంఘిక నియమములు రాక తప్పవు.

మహాజనసమాజమధ్యమున నేకాంతవాసము సేయు యూదులు

ఈ మహాసమాజము మధ్యనుండియు మిశ్రమము కాకుండ ప్రత్యేకలక్షణములను గాపాడుకొన్న జాతి యొకటి కలదు అదియూదుల జాతి. వీరి సంఖ్య యొక్క కోటికంటె నెక్కువ లేదు. వీరు ప్రపంచములో నన్ని ప్రాంతముల నున్నారు. వీరికి స్వంతదేశమనునది లేదు. వీరికి సంగీతమునందు తప్ప మరియే కళయందును పరిశ్రమలేదు. వీరు తమ ధర్మశాస్త్రమును వాఙ్మయమును క్రైస్తవసంఘముల కొసంగి పేరు గాంచిరి గాని పెద్దరాజ్యములందు గాని పెద్ద యుద్ధములందు గాని పెద్దకరిశ్రమలందు గాని ప్రసిద్ధి నొందలేదు. వీరు తమను జయించిన వారినుండి యెన్ని యవమానములైన బొందియుండిరి గాని అంతర్వివాహముల నొప్పుకొనలేదు. వీరును ఇప్పుడిప్పుడు అమెరికాయందు తమపూర్వపు పట్టుదలను వదలిపెట్టి మహాజనసమాజములో చేరియున్నారని తెలియవచ్చుచున్నది. వీరికి ప్రత్యేకదేశము లేకపోవుటవలన నాపట్టుదలను వీడినయెడల తమ పడి వ్యక్తిత్వము లేకుండ మహాజాతులలో కొన్నాళ్లకు కలిసిపోవుదురు.

భాషాతత్వమునసనుసరించి జాతితత్వముండవలసిన యవసరములేదు

ఈమధ్య భాషాతత్వశాస్త్రము ననుసరించి మనుష్యజాతి తత్వమును నిర్ణయింప కొందరు మొదలిడిరి. భాషాసంబంధము వలన జాతిసంబంధమును దెలిసికొనవచ్చునని వీరి వాదము. ఇందు కొలది సత్యముండవచ్చును గాని యెల్లచోటుల నది వర్తింపదు, ఒకజాతి అన్యజాతినుండి భావముగాని భాషాపద్ధతులుగాని స్వీకరింపవచ్చును. ఒక్కొకయెడ నొకజాతి పరభాషను స్వీకరించుటకు బలవంతపెట్టబడవచ్చును. అట్లు బలవంతపెట్టిన జాతి యంతరించి పోయినను మొదట బలవంతమువిూద గైకొన్నజాతి యా యభ్యాసములోనే యుండవచ్చును. అంతేగాక రెండు భిన్నజాతుల ప్రతినిధు లొకే సందర్భములో నొక్కటే విధముగ కాకతాళీయముగఁ బలుకవచ్చును. అంతమాత్రముచేత సజాతీయతను రుజువు సేయుట కవకాశములేదు.

గొప్పజాతుల భావిపురోవృద్ధి

ఇకముందు ప్రపంచములో నే జాతులు ప్రాముఖ్యతనువహించునో యించుక విచారింతము. ముక్కుడిజాతులను వదలిపెట్టి లెక్కలోకి తీసుకొనవలసిన జాతులు మనకు తూర్పుననున్న పచ్చజాతివారైన చీనా జపానీయులున్ను, మనకు పడమట యూరోపియుజాతులున్ను మధ్య మనజాతియు ఇతర ఏషియావాసులున్ను అయి యున్నవి. మన మ్మందరికి గొప్పవారు కావలసియున్నారో యోచింతము. గొప్పతనము కేవలము సంఖ్యలో నున్నదని తలచుకొనెదల నీగ్రోలు గొప్పవా రగుదురని చెప్పవలసివచ్చును. గొప్పతనము బుర్ర పెద్దదిగా నుండుటలో నున్నదని యనుకొనినయెడల చిన్నతలలలో మెదడుయొక్క మడత లెక్కువ యుండవచ్చునని శాస్త్రజ్ఞులు చెప్పుచున్నారు. కాబట్టి తలయొక్క పెద్దరికమునుబట్టి దాని నిర్ణయింప వీలులేదు. గొప్పపనులు చేసిన జాతి గొప్పయని చెప్పవచ్చు ననుకొందము. గొప్పపనులనగా నేమి? జపానీయులు ఏషియాదేశమున గొట్టక పూర్వము ఉన్నతమైన సాంఘికజీవనమును ఉత్తమమైన గార్హస్థ్యజీవనమును కవితాభిమానమును కళాభిమానమును ప్రకృతిసౌందర్యాభిమానమును గల చక్కని సంస్కారజీవనమున్నను వీరి గొప్పతనము నెవ్వరును పాటించలేదు. వారు తమ యేకాంతవాసమును త్రోసివేసి ప్రపంచరంగమున బ్రవేశించి యంత్రశాస్త్రమును సాధించి నవీన యుద్ధవిద్యయం దారితేరిన తోడనే గొప్పవారని పేరొందిరి. ఇట్టి నవనాగరికతవలన వారియొక్క సమాజసుకుమారగుణములకు కొంత నష్టము వాటిల్లియుండవచ్చును. గాని అట్టి నష్టమున కనేకరెట్లితరవిధముగ లాభము చేకూరియుండవచ్చును. వీరి ప్రక్కను దాదాపు నలుబదికోట్ల చీనావారు అభివృద్ధినొందుటకు పెనగులాడుచున్నారు. వీరు ప్రపంచమున కెప్పుడు నాగరికత నొసంగియున్నారు. వీరు తమదేశములోనున్న గనులను బయటకు దీసి యంత్రశాస్త్రమును సాధించి నిలిచిరేని జపానీయులెందుకును వీరిముందు పనికిరారు. అంతేకాక వీరి బియ్యపుతిండిని తగ్గించి సైబీరియా గోధుమపంటను భుజించినయెడల యెక్కువ మేధావంతులు కాగలరని పాశ్చాత్యులు భయపడుచున్నారు. మఱియు నెన్ని బాధలు కల్గినను వీరి జనాభివృద్ధి వీరిని రూపుమాయకుండ జేయును. ఇక యూరోపుజాతి ప్రస్తుతమెంత యైశ్వర్యవంతమైనను భాగములుగాఁ జీలియున్నవారు. ఏషియాయందలి ఇతరజాతులును ఇటులనే చేరియున్నారు.

నవ్యప్రపంచమున గొప్పజాతులమధ్యనున్న గొప్ప కాబోవుజాతి

జపానీయులు గొప్పజాతియై హిందూదేశమునకు తూర్పుననున్నవారు. పడమట పాశ్చాత్యదేశీయులు ఈవలనే నాగరికతయందు ప్రసిద్ధినొందియున్నారు. ఇట్లు వీరిరువురమధ్య హిందూజాతికి తాకిడి తగులుచున్నది. హిందూజాతికి పూర్వగౌరవ మున్నది. సంఖ్యయందు సామాన్యముగానే ఉతరతని నానాజాతుల మిశ్రమము గానబడుచున్నది. క్రైస్తవమతముద్వారా పాశ్చాత్యులతోడను బౌద్ధమతముద్వారా చీనా జపానీయులతోడను సంబంధము కుదిరియున్నది. జాతీయత కవసరమైన హద్దులు దేశమున కేర్పడియున్నవి. లోకసంబంధమున కవసరమగు సముద్రపు రహదారి యొక్కటేర్పడియున్నది. ఇక నీజాతియొక్క యేకాంతవాసమేమాత్రమును సాగదు. ప్రపంచరంగమున విజృంభించి గొప్పతనమును సంపాదించి తీరవలెను. వేరుమార్గము లేదు. కావున నీజాతి

తే. ఏక నేకాంతవాసంబు విడిచి పుచ్చి
దేశదేశములందునం దిరుగగలదు
ధర్మకర్మల నవరించి తగిన రీతి
బ్రతుకు కలనిలో కలబడి ప్రబలగలదు.

గాలి పిలుపు

శ్రీ నోరి నరసింహశాస్త్రి గారు

ఆర్తమైన హృదయాంతర్భాగం
బనుకరింప గేహమునన్
ద్వారము లన్నియు బంధించుటచే
దట్టపుచీకటి క్రమ్మెన్.
నిను ధ్యానించుచు నిన్నే పిలుచుచు
నిట్టూర్చుచు నే నుండన్,
నీ కఠినాకృతి నిల్వగ మదిలో
నీరసించి నే నుండన్;
స్పష్టంబుగ నా సంజ్ఞాక్షరములు
శ్రవణంబుల ధ్వనియించెన్;
శాంతగౌరవము సాదరమధురము
స్వరము నీదిగా తోచెన్.

ఒక్కసారిగా నులిక్కిపడి నే
నోహూ వచ్చితినంటిన్;
ఒక్కగంతుతో నుత్సాహంబున
నరికి వీధిలో నుంటిన్.
వీధి యంతయును విగతజనంబై
బిచ్చగానివలె నుండెన్,
వీధి యంతయును వెదకితి నీకై
వెఱ్ఱివానివలె వృథగా
ఈ విధమున నన్నారియింపంగా
నేమే భూతము లనెనో,
నీవె నాకై నీ మందిరమున
నిల్చి పిల్చితివో, సఖుడా!

బ్రాహ్మణసంతర్పణలు — సమారాధనలు

శ్రీ దాసు వామనరావు గారు

ఇందులో వ్రాసే విషయాలు అన్నీ నిజము కాదు. అంతా నిజము కాదు; కొన్ని అబద్ధము కావచ్చును. కొంతవరకే నిజము కావచ్చును. నమ్మితే నమ్మవచ్చును. నమ్మక పోతే నమ్మక పోవచ్చును. ఇంతకన్నా ఎక్కువ ప్రమాణము నేను చెయ్యలేను.

బ్రాహ్మణులకు చాలాకాలంనుంచిన్ని నిరుద్యోగం డిపార్టుమెంటు అంటేనే ఎక్కువ సరదా, ఎక్కువ అభిమానం ఉన్నట్టున్ను, వారు ఉద్యోగాలకు విశేషంగా ఆశించలే దనిన్ని చరిత్రకారులు కొందరు సిద్ధాంతీకరించారు. ఆ చరిత్రకారులు ఎవరో నేను చెప్పజాలను. కాని, "శబ్దసిద్ధి లోకంబువలన దెలియును" అన్నట్లుగా లోకము చెప్పుకునే విషయాలే నాకు ప్రమాణములు. ఈవిషయం నిరూపించడానికి, ప్రాతరికార్డులను, పరిశీలించుట గాని, ప్రాచ్యలిఖిత పుస్తక భాండాగారములో పరిశోధించుట గాని నావల్ల కాదు. ఈ విషయంలో ఇదివరకే "శోధింపంబడె సర్వశాస్త్రములు రక్షోనాథ!" యన్నట్లుగా, బ్రాహ్మణుల రక్తంలో ఉన్న తత్వం శోధిస్తే చాలును. మహారాజాధిరాజులవద్దకు వెళ్లినప్పుడు గూడ, "భోజనం దేహి రాజేంద్ర! దధిసూపసమన్వితం" అని బ్రాహ్మణప్రముఖులు దరఖాస్తులు దాఖలుచేసికొన్నట్లుగా సుప్రసిద్ధలోకాభిరామాయణంవల్లనే తెలియుచున్నది. పాపం! ఆశ్లోకరూపముగా దరఖాస్తు పెట్టుకున్న బ్రాహ్మణుడెవరో గాని, పప్పు అన్నము, పెరుగు అన్నము పెట్టు మని కోరుకున్నాడేగాని, తన కొక ఉద్యోగము యిప్పించు మని ఆమహారాజాధిరాజును అడుగలేదు. నాటినుండి నేటివరకుంగూడ బ్రాహ్మణుల భోజనప్రియత్వం బ్రాహ్మణరక్తంలో బాగుగా జీర్ణించియున్నది. ఇంటిపేళ్లలో కూడ మంచి పౌరుష నామధేయాలు యిప్పటికిన్ని మిగిలి ఉన్నవి. సుప్రసిద్ధవైదికకుటుంబాలలోను, ఆరామద్రావిడులలోను, పప్పువారు, నేతివారు, చల్లావారు, ఆంధ్రదేశములో అనేకప్రాంతములందు శిలాశాసనములవలె కన్పించగలరు.

ఈభోజనప్రియత్వానికి అసలు మూలకందము ఎక్కడ ఉన్నదో కొంచెం త్రవ్వి చూడాలి. మన హిందువుల నాగరికత పద్ధతులే చాల చిత్రమయినవి. ఇటువంటి నాగరికత గాని, నాగరికతాపద్ధతులు గాని ప్రపంచములోని మరే దేశములోను లేవు. ఒక్క విషయం చూడండి.

ఈశ్వరసహాయము లేనిది మానవు డేపనియున్న్ను చేయలే డనే సంగతి అన్ని మతములవారును బోధించుచున్నారు. కాని, "బ్రహ్మకృపా హి కేవలం" అనే ఉపదేశము హిందువులకు కల్యగరమైనట్లుగా మ రేజాతివారికిన్ని కాలేదు. మనము ఏపని చేసినప్పటికిని, "కృష్ణార్పణ మస్తు" అనే నమ్మకముతోనే చేస్తున్నాము. ఈశ్వరునకు నివేదన చేయనిదే ఏ పనిన్ని చేయకూడదు అనే నమ్మకము మనకు ఉగ్గుపాలతో మూరి పోసినారు. మనభోజనంకూడ యీశ్వరునకు నివేదించిన తరువాతనే చేస్తున్నాము. బహుశః మనపెద్దలు గాని, మనము గాని సంపాదించిన భోజనశక్తియున్ను భోజనప్రియత్వమున్ను ఈశ్వరసహాయమువల్లనే లభించి యుండవలెను. ఎక్కువ శిష్టాచారసంపన్నులైన శైవులలో అనగా ఆరాధ్యులలో లింగమునకు నివేదన చేయకుండా పచ్చిమంచినీళ్లు కూడ త్రాగరు. అటువంటిపెద్దలు తాము స్వయముగా వంట చేసికొని, వండిన పదార్థము లన్నియు లింగనివేదన చేసి ఒకపదార్థమయినా పరిహరించకుండా స్వీకరించెదరు. చిట్టచివరకు అన్నముతో బాటు నివేదన చేయబడిన విస్తరి కూడా పరిహరించకుండా తినవలె నని కొందరు పెద్దలు సిద్ధాంతీకరించి, ఆ విస్తరిని ముందుగానే తమలపాకులతో లవంగపు చీలికలతో కుట్టి అట్టి విస్తరిలోనే అన్నము వడ్డించుకొని, కట్టకడపట ఆవిస్తరినే తాంబూలమున కుపయోగించవలె నని నిర్ణయించి, అట్లు చేసి రట. భోజనకాలమందు తాము మ్రింగు ప్రతిముద్దకును, మహాదేవుని స్మరించుకొనుచు యీశ్వరలబ్ధమైన ప్రసాదమును భక్తిశ్రద్ధలతో భుజించెదరు. భుజించునప్పుడు ఇంకొకరితో మాటలాడరు. ఇంత గాఢ మయిన తదేకదీక్షతోను, భుక్తియందుగల భక్తితోను, భోజనము చేసే మనుష్యులు ఇంకొక్కదేశములోను, ఇంకొక్క మతములోను ఎక్కడను కన్పించరు.

భక్తితత్పరులైన మహాత్ములవలెనే కేవలభోజనతత్పరులై బ్రహ్మానందపదవిని అనుభవించినవారుకూడ మనలో ఉన్నారు. కాని, అట్టివారి జీవితచరిత్రలు కర్ణాకర్ణికగా చెప్పుకొనుటయే గాని లిఖితపూర్వకముగా ఎక్కడనూ లేవు. అట్టి వారి భోజనసామర్థ్యమునకు దృష్టిదోషము వాటిల్లు నేమోయను భయముచేత వారి చరిత్రలను వ్రాయకపోవుట ఒక గొప్ప పొరపాటని యెంచవలెను. భోజనమునకు కూర్చుండినయెడల ఝూరీలకొలది నేయి అవలీలగా తీర్చివేయగల భోక్తలు కూడా ఉన్నారు. పూర్వ మొక బ్రాహ్మణునకు సదస్యసంభావనయందు తక్కువ మొత్తము లభించెనట. అప్పు డాబ్రాహ్మణుఁ డాగృహస్థుపై ఆగ్రహించి, సంభావనలో తక్కువ పడిన మొత్తమువిలువ భోజనకాలమందు తప్పక నేతిలో లాగివేసెద నని శపథము పట్టి ఝూరీలకొలది నేయి వడ్డించుకొని, యజమానికి తగిన ప్రతీకారము చేసెనట. భోక్తవరేణ్యులలో కొందరకు స్వప్నములోకూడ ఆవడలు పులిహోర (చిత్రాన్నము) మొదలగు పదార్థములే సాక్షాత్కరించుటయును, వారు స్వప్నములోనే భోజనసౌఖ్య మనుభవించి మిరపకాయలకారముచేత నిద్రలోనే ఆనంద బాష్పములు విడచుటయును, మంచినీళ్లకై వారప్పుడు కలువరించుటయును తరచు సంభవించుట కలదు.

అయితే, అటువంటి భోజనదీక్షాతత్పరులు అన్నిదేశములలోను కన్పించరు. ఎక్కువ సారవంతమై సస్యసమృద్ధి గల దివ్య

క్షేత్రములలోనే అట్టి మహాత్ములు ఉంటారు, కృష్ణాగోదావరిజిల్లాలలో పాడిపంటలు సమృద్ధియగుటచేత మహాత్ములైన భోక్తలకు యీమండలములు నివాసయోగ్యముగా ఉండేవి. పూర్వకాలములో బ్రాహ్మణులభోజనదీక్ష ఏవిధంగా వృద్ధిపొందినదో ఆదే రీతిగా బ్రాహ్మణులకు భోజనసత్కారములు, సమారాధనలు, సంతర్పణలు కూడ నిరంతరముగా జరుగుచుండేవి. ఈ రీతిగా అన్యోన్యాశ్రయముగా అవినాభావసంబంధముగా భోక్తల సామర్థ్యము, అన్నదాతల ఔదార్యము క్రమేణ వృద్ధిపొందినవి.

గోదావరిజిల్లాలో కోనసీమలోని గ్రామములు మంచి సారవంతమైన భూములు గలవి. సాలుకు రెండు పంటలకు అభ్యంతరము లేదు. ముక్కారు ధాన్యంబులుగూడ పండించగల భూములు అవి. ఫలవృక్షములకు, తోటలకు కోనసీమ పెట్టినది పేరు. ఒక్క కొబ్బరితోటతో కుటుంబయాత్ర అంతయును జరిగి పోగలదు. అట్టి కోనసీమలో ఆరామద్రావిడులు దిగ్దంతులైన వేదపండితులు ఇప్పటికిని ఉన్నారు. కాని, పూర్వము అక్కడ జరుగుచుండిన, అన్నప్రదానములు భోజనసంతర్పణములు ఇప్పుడు తగ్గిపోయినవి. ఆనాటి బ్రాహ్మణసంతర్పణములలో వడ్డించిన నేతివాసన నేటికిని కొన్నిప్రదేశములలోని ఇసుక ఎత్తి వాసన చూచినయెడల కన్పించగల దట. కురుక్షేత్రములో ఇప్పటికిని వర్షము కురిస్తే నేలమీద ప్రవహించే నీరు రక్తవర్ణంగా ఉంటుం దట. కాని, యీ రెండు విషయములు చారిత్రకపరిశోధకులు పరిశోధించవలసినవే. ఆనాటి బ్రాహ్మణసంతర్పణములు బహుజయప్రదంగా జరుగుతూ ఉండేవి. అందువల్లనే అప్పుడు దేశము సుభిక్షముగా ఉండె నని కొందరు అంటారు. వేలకొలది బ్రాహ్మణ్యము పంక్తులు తీర్చి కూర్చుండి "అన్నదాతా సుఖీభవ" అని ఆశీర్వదిస్తు, పంచభక్ష్యపరమాన్నములతో తృప్తిగా భోజనము చేసి, అన్నపూర్ణాదేవిని స్తుతిస్తు "సాక్షి గణపతి కన్నతల్లివి సద్గుణాకర శాంభవీ" అని గొంతెత్తి శ్లోకములు చదువుచు, భోజనకాలే గోవిందనామస్మరణ చేయుచు సంతుష్టాంతరంగులై ప్రాయోపవిష్టులై యున్న ఆ బ్రాహ్మణుల మహాసమావేశము చూచుటకు ఎంతో కన్నులపండువుగా ఉండేది. చూచితే కోనసీమనే చూడవలెను. చూచితే ఆ బ్రాహ్మణసంతర్పణములే చూడవలెను. ఇప్పుడావిధంగా పందిళ్లువేసి బ్రాహ్మణసంతర్పణలు చేసే దాతలు లేకపోవుటయే గాక, అన్నపూర్ణాదేవి ప్రియభక్తవర్గమువలె యిష్టమృష్టాన్నములతో సంతుష్టిగా భోజనముజేసి భరింపగల బ్రాహ్మణగణముకూడ చాల తగ్గిపోయినది. అపారమైన భోజనశక్తిగల పురుషపుంగవులు సత్రాధికారులవల్లను, దాతలవల్లను గౌరవించబడుతూ ఉండేవారు. అట్టివారికి భోజనానంతరము గౌరవపూర్వకముగా మరికొంత ద్రవ్యము దక్షిణరూపముగాను పారితోషికముగాను యివ్వబడుచుండెడిది.

వీరు సంతర్పణభోజనములకు వచ్చినయెడల ఒకవిధమైన స్వాతంత్ర్యమును, అధికారమును చలాయించేవారు. వడ్డించే మనిషి ధారాళంగా పదార్థము వడ్డించనియెడల "ఖర్చుచేసే దాత ఉండగా నీసొమ్మేమి పోయిందిరా?" అని వానిని చీవాట్లు పెట్టుటకు గాని, చెంపకాయల కొట్టుటకు గాని అధికారము కలిగి ఉండేవారు. వడ్డించేవాడు తమకు యిష్టుడైతే చివరపంక్తినికూడ కూర్చుండేవారు. సామాన్యముగా లోపలిపంక్తిలోని వారికి భోజనసౌఖ్యముగాని, స్వతంత్రముగాని ఎక్కువ ఉండేది. భోజనములో లోపములేకుండా పరగృహంలో భోంచేస్తున్నను, స్వగృహమే యని భావించి అడిగి వడ్డించుకొని చక్కగా భోజనము చేసేవారు. భోజనము ఉదాత్తమయినప్పుడు కూర్చున్నవారు లేవలేకపోయెడివారు. లేచినవారు వంగలేకపోయెడివారు. పూర్వమొకడు సంతర్పణభోజనము చేసి, భుక్తాయాసముచే బాధపడుచుండగా, అతని శ్రేయోభిలాషి యింకొకడు వామును ఉప్పును తినవలసినదని హితోపదేశము చేసెను. ఔషధమును పుచ్చుకొనుటకు అవకాశ మున్నయెడల ఇంకొక భక్ష్యమునే పుచ్చుకొందునుగదా! యని భోజనదీక్షాతత్పరుడైన యీ బ్రాహ్మణశ్రేష్ఠుడు బదులు చెప్పెను. మహావీరాగ్రేసరుడైన భీష్ముడు రక్తస్రావముగల గాయములతో బాధపడుచుండియు అంపశయ్యమీదనే పరుండి ప్రాణము విడచెను. అదే రీతిగా భుక్తాయాసమైనను సహించి భోజనదీక్షయందే ప్రాణముల గోల్పోయిన మహాబ్రాహ్మణయోధులుకూడ మనదేశములో నొకప్పుడు ఉండి రనుట కల్లగాదు.

ఇటువంటి భోక్తృశ్రేష్ఠులయొక్క చరిత్రలు లేకపోయినప్పటికిని, కొందరు దాతల చరిత్రలైనను మనకు లభించుచున్నవి. మన ఆంధ్రదేశములోని డొక్కా సీతమ్మగారి వితరణ జగద్విఖ్యాతమైనది. తన యింటికి కన్నమువేసిన దొంగలకు తాను స్వయముగా అర్ధరాత్రివేళ వంటచేసి పిండివంటలతోసహా భోజనముపెట్టి సత్కారము చేసినదట. ఇది చూచి ఆ దొంగలు సిగ్గుతెచ్చుకొని అపహరించిన వస్తువులను ఆమెకు తిరిగి యిచ్చివేసిరట. ఆమెకు వచ్చిన పంటధాన్యమంతయును అన్నప్రదానముకే వినియోగించెనట. ఇప్పటికిని గోదావరిజిల్లాలోని గన్నవరము డొక్కావారి గన్నవర మనియే పిలువబడుచున్నది. అక్కన్న మాదన్నకాలములో అన్నప్రదానము అపారముగా జరుగుతూ ఉండేది. ఆనాటి కరవులలో ఆంధ్రదేశములోని ప్రజలు గోలకొండకు పోతూ ఉండేవారు. "అన్నందేవర సన్నగిల్లితే గోలకొండకు జాతురే" అని ఆనాటి ప్రజలకు ఆ మహాక్షామములలో గోలకొండ కామధేనువైనది. గోల్కొండవారి ప్రభుత్వం వ్యాపించియున్నంతవరకును, నిరంతర అన్నప్రదానాలు బ్రాహ్మణసంతర్పణములు జరుగుతూ ఉండేవి. వారు వేయించిన సత్రము లన్నింటిని తనిఖీచేసి రిపోర్టులను వ్రాసి పంపుచుండుటకై చాలమంది సూపరువైజర్లను కూడా నియమించేవారు. సంతర్పణములలో బ్రాహ్మణులు పరిషేచన చేయుటకు కాశీగంగను నీళ్లువేసి అంచెలమీదుగా కాశీనుంచి నిత్యము తెప్పించేవారు. ఆకరవులు నేడు లేవు. ఆ అన్నప్రదానము నేడు లేదు. బ్రాహ్మణులకు జరిగిన సంతర్పణములు సమారాధనలు కూడా తగ్గిపోయినవి. వేదపాఠం జేసి ఉద్యోగవాంఛ విడనాడుకొని ఆనాటిబ్రాహ్మణులు ఉండేవారు, ఉద్యోగప్రాప్తిలేక ఉద్యోగవాంఛ వదలుకొని యీనాటి బ్రాహ్మణులుకూడా ఉండక తప్పదు. బ్రాహ్మణులు నామమాత్రావశిష్టులగుటచేతనే నాటి సమారాధనలు జరుగుచుండుట లేదేమో! కాని, మిగిలినవర్ణముల వారు మాత్రము నామమాత్రావశిష్టులు కాలేదా? వర్ణలోప వర్ణాగమ వర్ణవ్యత్యయములు సంప్రాప్తించక తప్పదు. ఇది వ్యాక

రణసూత్రమే కాదు. లోకవ్యవహారసూత్రము కూడాను. రత్నగర్భ యని పేరు పొందిన భారతదేశమే నేడు నామమాత్రావశిష్టముగా నున్నది. కనుక మనవారందరు నామమాత్రావశిష్టులే యనుకొనుచున్నారు. కాని, మంచిరోజులు మరల రాక మానవు.

మొత్తంమీద మనవారు భూతదయమాత్రము అద్భుతముగా ఆచరణలోనికి తీసికొనివచ్చారు. పాము పుట్టలోకూడ పాలు పోయవలె ననుచున్నారు. చలిచీమలకుకూడ నూకలు తెచ్చి అవి ఉండే పుట్టలవద్దకువెళ్లి జల్లవలె నన్నారు. షోడశకర్మలలో ఏ కర్మ చేసినప్పటికి, సర్వభూతములను తృప్తిపరచవలెను. తిండివిషయంలో మనకు శుభాశుభకార్యములనే విచక్షణ ఏమిన్నీ లేదు. చనిపోయినవాళ్లకు ఉత్తరక్రియలు చేసేటప్పుడు కూడా, వివాహములో విందులు చేసినట్లుగా బ్రాహ్మణ సంతర్పణములు జరిపించవలెను. తద్దినము పెట్టినయెడల పిండివంటలతో సహా బ్రాహ్మణభోజనము జరుగవలెను. ఇందువల్లనే పూర్వ మొక తురకవాడు తద్దినముకూడ శుభకార్య మని భావించి తనకు అన్నము పెట్టిన గృహస్థునకు ఎల్లకాలము తద్దినములే ప్రాప్తించవలయునని దీవించెను.

బ్రహ్మాండముగా బ్రాహ్మణసంతర్పణలు చేస్తే భోజనమునకు వచ్చిన వైదికబృందము గృహస్థును బాగుగా స్తోత్రము చేసేవారు. ఆయనయొక్క వితరణబుద్ధిని దేశమంతటా చాటించేవారు. ఆకారణముచేత భోజనప్రియుల స్తోత్రములకొరకున్ను, వారివల్ల దేశములో కలిగే ప్రఖ్యాతికొరకున్ను చాలమంది పూర్వులు శుభకార్యములు వచ్చినప్పుడు అప్పులయినాచేసి కామధేనువులవలె అన్నదానముచేసేవారు. అలాగున అన్నదానము చెయ్యకపోతే తోరణాలు తెంపి, తిట్టి, అల్లరిచేసి అపఖ్యాతి తెస్తారేమో అనే భయముచేతకూడ కొందరు అన్నదానము, బ్రాహ్మణసంతర్పణ చేసేవారు. అలా గయినప్పటికీ, అందులోకూడ ఒకవిధమైన అందముండేది. అప్పుచేసినా, చేసేది సత్కార్యం. తానీషాగారి శిస్తు రొక్కంతో గోపన్న భద్రాద్రి గుడికట్టిస్తే గోపన్నగారు రామదాసై పరమభక్తుడు కాలేదా? ఆయనకు ముక్తి లభించలేదా? జన్మ తరించలేదా! లోపల బ్రాహ్మణభక్తి భూతదయ లేకపోయినా, అప్పుచేసినా, అన్నదానంలో ఉన్న అందము ఎప్పటికీ పోదు.

లోపల దేశభక్తిఉన్నా లేకపోయినా, వోట్లకోసం ప్రజాహితాభిమానంకోసం వోటర్లకు దక్షిణలిచ్చుటకై అప్పులుచేసి తాలూకా బోర్డు ప్రెసిడెంటుగాను, జిల్లాబోర్డు మెంబరుగాను ఎన్నుకోబడుటకై తన ద్రవ్యమును త్యాగము చేసి తట్టలోని కాపురము బుట్టలోనికి తెచ్చుకొన్నా అతని జీవితము ధన్యము అగుట లేదా? లోపల దేశభక్తిఉన్నా లేకపోయినా కాంగ్రెసు ప్లాటుఫారంఎక్కి పదివేల జనము "హియర్, హియర్" అని కేకలువేస్తూ ఉండగా సురేంద్రనాథబెనర్జీవలె ఉపన్యాస మిచ్చినవానికి యీ నవయుగములో ఎంత ప్రఖ్యాతి ఉన్నదో, పూర్వకాలములో పదివేల బ్రాహ్మణ్యము "శ్రీమత్ పార్వతీపతయే నమః" అని భోజనకాల భగవన్నామస్మరణ చేయుచుండగా సంతర్పణలు జరిపిన గృహస్థునకుగూడ అంత కీర్తి ఉండేది. ఒకొక్కప్పుడు ఆస్తి నాస్తియై కీర్తి మాత్రమే మిగిలేది. పాత్రమెరిగి దానము చేయనియెడల తిండిపోతులు ప్రబలి దేశదారిద్ర్యము హెచ్చునే గాని తగ్గదు అనే సూత్రం కొందరు బుద్ధిమంతులగు ఆధునికులు, కొంతమంది ఇంగ్లీషు సాంప్రదాయకులు, కొందరు లుబ్ధాగ్రేసరులు చెప్పుతారు కాని, సూర్యునియొక్క వెల్తురు వేడిమి చెడ్డవారికి యిస్తున్నాడు మంచివారికి యిస్తున్నాడు. మేఘుడు పర్వతలమీద వర్షిస్తాడు, వరిపొలములమీద వర్షిస్తాడు. కాబట్టి వితరణబుద్ధి నిజంగా హృదయంలో పుట్టి వెల్లువలైన మహానుభావుడు అన్నదానము వెదజల్లుతాడు. పాత్రుడా అపాత్రుడా అనే విచక్షణ చేయడు. ఆ విచక్షణ చేయడము లౌక్యపద్ధతియే గాని, పారమార్థిక బుద్ధి కాదు. శత్రువని తెలిసికూడా వామనమూర్తికి బలిచక్రవర్తి భూదానం చేశాడు. కాని ఆధునికులు తమ ఇంటికి బిచ్చగాడు వస్తే, "కూలిపని చేసికో రాదురా?" అని తరిమి కొట్తారు. "రామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః" అని ఉపాదానమునకై బ్రాహ్మడు వస్తే దూషిస్తారు. వేదపాఠం చేయడం కూడా సోమరిపోతు లక్షణమే అయింది. కాబట్టి ఆధునికు లగు నవనాగరికులు క్రొత్తగా కండ్లు తెరచుచున్నారో, మూయుచున్నారో తెలియుటలేదు. మనదేశములో విరివిగా భోజన సంతర్పణములు సమారాధనలు జరుగుట నాగరికతను సూచించునా లేక అనాగరికతను సూచించునా?

ఈసందేహము అనే ముడి విడక చదువరులకే విషయాలు మనవి చేసికొన్నాను.

ఎవ్వతెవు?

శ్రీ. కె. అన్నమరాజ శర్మ గారు

ప్రకృతిరమణీయశాద్వలారణ్యశైల
సానుకాసారసైకత స్థలము లెల్ల
రుచిరమోహన మైన నీ రుచులఁ దెలుప
చెలువ! యెవ్వతెవో యని చింత సేతు.
నేల రాలిన ప్రమదాశ్రుమాల లటుల
తృణకణావళి పైఁ జిత్రింపఁబడెడు
తుహినబిందూత్కరంబులు దోఁచు నాకు,
వలపు నింపెడి కాంత వెవ్వతెవొ నీవు?
అరుణపల్లవవిసరంబు లలమికొనిన
సాంద్రలతికాలయంబుల చాయలందు
ప్రేమ "చింబాదరీ" యంచుఁ బిలుచుచుండు
తన్మయంబుగ నీయందు దవిలి యుంట.

చలువ దుప్పట్లఁ బరచు వెన్నెలలలోన
చలితవార్ధితరంగలాస్యములయందు,
జిలుగుఁబయ్యెద సవరించు చెలువు దోఁప
"కులుకులాడి" యటంచు ని న్బలుకరింతు!
తరుణసహకారశాఖల దాఁగియుండి
పరభృతాంగన పంచమస్వరము నెత్త,
పిల్పుతో రహఃకాంతారవీథి ననుచు
నలికిపడి చూతు మోహంబు మొలక లెత్త.
హృదయమును జూఱఁగొన్న యో సదమలాంగి!
ప్రణయమందానిలంబులు పరిమళింప,
కుసుమకిసలయవ్యజనంబు విసరుచుండె
దే! వసంతోదయంబులం దింపు గులుక.

వీణాగానము

శ్రీ భండారు వీరరాజేశ్వరరావు గారు, బి. ఎ. బి. యల్

శారదతుషార చంద్రికాపాదనమున
విమలకమలాకరోర్మికా సమితిపైఁ
పాలుగారెడు గతుల విప్పారఁ జేసి
హాయిగా గున్కుపడుచు రాయంచ యేమొ?
అమలమణిగణమయ ఫణాగ్రములతళుకు
లమృతకరు కాంతి తోడ సయ్యాటలాడ
లీల నిగనిగలను మేను తేలవైచి
పరవశత సొక్కి చిలువ తాఁదియుత యేమొ?
కనుల గయిసేయుటం దమకంపు టిరులు
వలిదశరత్కౌముదీ సరోవరజలంబు
లమృతపుష్కరిణీభ్రాంతినందుఁ దేలు
వలపొలుకు జక్కవ పులుంగు చెలువ యేమొ?
పవలు కఠినోపవాససపర్య నెఱపి
చలన మొలయని వెండి చెక్కలదళమ్ము
బఱచి, అకంఠసలిలతపం బొనర్చు
కుచ్చితవు చిన్నికొక్కెరకొదమ యేమొ?

....

కాదు కా దెద్ది; కలహంసకాంతయైన
సహజకేళీవిలాసముల్ సలుపకున్నె?
చిలువయే యైన, విషదవాగ్నులకు వెరచి
మారుతకుమారు డటకు రా మానకున్నె?
ముద్దులచకోరకం బైన, పెద్ద తడవు
చెలువు నరయక యొక్కచో నిలువ యున్నె?
కలికి బకమైన, చెంత పొంతల మెలంగు
చిఱుతమీలను కబళింబు సేయకున్నె??
దూరమున కొంతరసలతాగారమందు
వలుద తెమ్మెరవింజామరలు చెలంగ
అండపిండబ్రహ్మాండంబు లావరించు
అమితదివ్యతేజః ప్రణయస్వరూపి
యైన శ్యామలాకారమహాత్ముఁ డొకఁడు
వేణుగానగీతాశ్రుతి వేయుచుండె:
"కోరుచోటుల నెల్ల విహార మొందు
ఆత్మస్వచ్ఛందవం బెవం డాపఁగలఁడు?
ఇలఁబొదము మాత్ర హక్కు సిద్ధించినట్టి
మానసికస్వేచ్ఛ నెవ్వాఁడు మాన్పఁగలఁడు?
సత్యమెజేగిన పరమాత్మ ఛాయ యైన
జీవిస్వాతంత్ర్య మెవ్వఁడు చెఱుపఁగలఁడు?

ప్రకృతి హిందూపురంధ్రికన్న కవలైన
సాత్వికారోపములకు, స్వేచ్ఛావిహార
మొదవదొ, అమాయకపు వృత్తి బొదలు మొదవు
వలన, భీకరసింహ శాబకము కలవ?
వయి కలఁతి భేదములు కనంబడును గాని
సౌమ్యగేంద్రస్వభావ మొక్కండు గాదె?
ఆత్మ పరిణామమున భిన్నమగును గాని
అల సింగాల కొక యాశయంబు గాదె?
సొగసుగుణగణముల వేరు లగును గాని
రెంట స్వారాజ్యపదవి నిర్మితము గాదె?
సోదరులు నిచ్చలుం దొమ్మి కొను వసంపు
బోనవిత్తమ్ము లొరుల పాల్పోక యున్నె?
ఇరువు రసమానసౌహార్ద్రగరిమ గాంచి
రేని, జగములవారి కజేయ మెద్ది?
హరి అహింసదీక్షావ్రతాచరణుఁ డేని"
దండి దగియుండు లోకమాన్యుండు గాదె!
నల్లడల గ్రిక్కిరియు పావనప్రశాంతి
ఉన్నతగభీరభారతిలోచ్చయాప్తి
కౌముదీదృక్సుధాతరంగస్రవంతి
గానమున కొక్క వింత సింగార మొదవె
చక్షుల కొకింత మోహపాశంబు నెఱపె
తనువు నెల్లను పరవశత్వమున ముంచె
విశ్రుత ప్రణయాసార వేణుగాన
వరసుధాలహరీసు ప్రభావ మేమొ!!
చలువతాలకు మేన చెమ్మలు దసర్చె
జక్కవవియోగకాంతిరుచ్యముల నేర్చె
తనరు ప్రకృతి యెల్లెడ తటస్థము వహించె
గంధవాహకుమారుఁ డొక్కండు మాత్ర
మల్లనల్ల వేణుగానసారాంశములను
కలితకమలాల తల్లి పీనులను గుప్త
బఱువ, తలయూచు పుత్రభావంబు నెఱప
సరి సరియె; అంటి కాసారసలిలములను
దలరునది నాళసహితపద్మంబు సుమ్ము.
వేణుగానసుధార్ణవపేచు లింక
అబ్జశ్రోత్రమ్ములం జొరియాడుచుండె
అవియె విశ్వకర్ణపుటమ్ములందు నిండె.

ప్రాచీన మత తత్త్వ విజ్ఞానం

శ్రీ [illegible]

[illegible]

56

లైఫ్ సైజు ఫోటో ఎన్లార్జిమెంట్లు.

[illegible]

10-6

[illegible]

ది ఫోటో న్యూస్ ఏజెన్సీ.

[illegible]

మదరాస్.

జీవబ్రహ్మైక్య వేదాంత రహస్యము.

[illegible]

[illegible]

ఆ. రాజగోపాలు అండ్ కో.,

[illegible]

నారసింహ లేహ్యము

[illegible]

మదన కామేశ్వర లేహ్యము

[illegible]

పాలసుగంధి లేహ్యము

[illegible]

మహాఖండార్ద్రిక లేహ్యము

[illegible]

రోజా పుష్ప లేహ్యము

[illegible]

ఘనసార చందన

[illegible]

కందమూల రసాయనం

[illegible]

[illegible] లేహ్యం

[illegible]

సి. సి. ఏ. అండు కంపెనీ,

[illegible]

స్థాపితము 1908.

టెలిగ్రాములు: బాండ్ పేపర్. టెలిఫోన్: 2095.

జే. బి. ఆద్వాని అండ్ కో, లిమిటెడ్,

మాన్యుఫాక్చరర్ల రిప్రెజెంటేటివ్లు, కమీషన్ ఏజెంట్లు,

కాగితములు, అట్టలు, ముద్రణయంత్రాది సామగ్రి వ్యాపారులు.

స్కాటిష్ ప్రెస్ బిల్డింగ్సు, లోన్స్క్వేర్, పోస్టు బాక్సు 1261,

బ్రాడ్వే, మదరాసు.

హెడ్ ఆఫీసు	శాఖలు
కరాచి.	బొంబాయి, లాహోరు.

మా ప్రత్యేక విశేషత

ముద్రణము	క్రీంలెయిడ్సు	బ్యాంక్సు
"555" గ్లేజ్ ప్రింటింగు	పర్చ్మెంట్	లూనా
		ఓరియంటల్
"999" ఎం. ఎఫ్. ప్రింటింగు	ప్రాగ్	స్టేట్ రక్.

దక్షిణ ఇండియాలో చౌక వ్యాపారులు. మావద్ద ఒకమారు కొనిచూచినయెడల

మా పనితనము, సేవ మీకే బోధపడును.

స్టాకు:

ముద్రాపకునకు, ప్రచారకునకు, పలయునవి యన్నియు కలవు.

మా నీతి:

సేవయు, పనితనమే.

దీనిని నిరాకరించుచు బౌద్ధులలో శూన్యవాదులు మేఘము లందలి మెఱుపువలె బుద్ధి ప్రతి క్షణక్షణమునందును ఉత్పత్తివినాశనములనొందుచుండుననియు బహువిధవికారవ్యహాగాదుల భూయిష్ఠమైన బుద్ధిజడాదుల కాశ్రయమైన దనియు అస్థిర మగు నిది యాత్మ కాదనియు దీనికంటె మహత్పదార్థ మింకొకటి పొందఁబడనందున శుద్ధశూన్యం బనుట నిక్క మనియు, "అసదే వేదం పురాసీత్" అని అనఁగా "అసత్" అని వేదములే చెప్పుచున్నవని జ్ఞానజ్ఞేయ, స్వరూపం బగు సర్వవిశ్వమానవ ప్రపంచము భ్రాంతిచేఁ గల్పింపఁబడిన దనియు అనఁగా స్వప్నాదుల వలె లేనిదే అగుపడుచున్న దనియు వాదించుచున్నారు.

ఈవాదములో చాల పొరపాటు లగుచున్నవి. ఏమనఁగా నిరాశ్రయముగా భ్రాంతి యుండదు. శుక్తియున్నగాని రజత మని స్థాణు వున్నగాని మానవుఁడని త్రాడున్న గాని సర్ప మని భ్రాంతి యుదయించదు. కావున ఆత్మయున్నగాని అనఁగా పరబ్రహ్మమున్న గాని అనాత్మ అనఁగా జగత్తను భ్రాంతి కవకాశముండదు. కావున భ్రాంతికి నాధారం బైన పరబ్రహ్మ మవశ్య మున్న దని అంగీకరింపక తీరదు.

మఱియు ఏ యచంచలగంభీరానుభవంబువలన క్షణభంగుర మైన బుద్ధి యాత్మ గా దనియు దీనికన్యం బేదియు లేనందున శూన్యం బని వాదించుచున్నాడో అట్టి అనుభవసిద్ధం బగు తనకుఁ దాను అను నొకఁడున్నాఁ డని అదియే నిర్వికారుఁడగు ఆత్మ యని యొప్పుకొనక తప్పదు. ఇట్లు శూన్యంబునకు సాక్షియైన తన వ్యక్తి నంగీకరింపనినాఁ డాతని వాదమునకును శూన్యత్వ మాపాదించు ననుట తథ్యము. మఱియు వేదమునందు

"తస్మాద్వా ఏతస్మా ద్విజ్ఞానమయా
దన్యోంతర ఆత్మా ఆనందమయః

అనఁగా ఆనందమయకోశం బాత్మ యని పరిణామవిశేషములయందు బహుకలహంబులఁ జెందుచు

శ్రుతి. ఆనందాద్ధ్యేవ ఖల్విమాని భూతాని
జాయంతే ఆనందేన జాతాని
జీవంతి ఆనందం ప్రయంత్యభిసంవిశంతి.

అనఁగా ఆనందముచేతనే సమస్తభూతములకు నుత్పత్తి స్థితి లయములు గలుగుచున్న వని తైత్తిరీయము నందుండ ఛాందోగ్య శ్రుతులయందు.

నారదుఁడు పంచవేదసహితం బగు సమస్తపురాణంబులును తర్కవ్యాకరణాది వివిధశాస్త్రంబులును నభ్యసించి వాదముఖము లయందు గెలిచినప్పు డానందమును ఓడినప్పుడు మిక్కిలి దుఃఖమును గలుగుటకుఁ జింతించి గురువైన సనత్కుమారు నొద్దకు బోయి.

శ్రు. సోహం భగవశ్ శోచామి
తం మా భగవాన్ శోకస్య పారం తారయతు.

అని తన యుదంత మంతయు నెఱింగించి దుఃఖనివృత్త్యుపాయం బడుగఁగా సనత్కుమారుఁడు నాయనా నీవు విద్యాధికముచే గల్పినప్పు డుదయించిన ఆనందము కోశాత్మకమైనది కావున.

శ్రుతి. యత్ర నాన్య త్పశ్యతి నాన్యచ్ఛృణోతి
నాన్య ద్విజానాతి స భూమా.

జ్ఞాతృజ్ఞానజ్ఞేయంబులు లేని కేవలప్రత్యగభిన్నమైన ఆత్మానందమే మహాసుఖ మని యనియు తక్కినవన్నియు మలిమసము లైనవనియు బోధించిన ట్లగుపడుచున్నది, అట్టి యీ యాత్మను నిరూపించు సందర్భమున "అంతరాత్మ"లను మతస్థులు.

శ్రు. అణో రణీయాన్ మహతో మహీయాన్
ఏషోణురాత్మ చేతసా వేదితవ్యః సూక్ష్మాత్సూక్ష్మతరంనిత్యం

అనఁగా ఆత్మ అణువుకన్న చిన్న దనియు మఱియు గొప్పదానికన్న మిక్కిలి గొప్ప దనియు సూక్ష్మనాడులయందును సంచరించుచున్నందున అది నిరంతరము సూక్ష్మవస్తువుగానే గ్రహింపవలయు ననియు బహువిధప్రమాణములఁ జూపుచుందురు.

వీరిని నిరసించుచు "దిగంబరు" లను మతస్థులు.

శ్రు. స ఏష ఇహ ప్రవిష్ట ఆ నఖాగ్రేభ్యః

అనఁగా దేహములయందు ఆపాదమస్తకము. చైతన్యవ్యాప్తి గోచరించుచున్నందున ఆత్మ అణుపరిమాణుండు గాఁడనియు మధ్యమపరిమాణుం డనియు నిర్వచించుచున్నారు—కొందఱు

శ్రు. ఆకాశవత్ సర్వగతశ్చ నిత్యః
నిష్కలం నిష్క్రియం శాంతం.

ఆకాశమువలె నాత్మ నెల్ల చోటుల యందుండి నిత్య నిష్కల నిష్క్రియమై శాంతమై యున్నదనియు అట్లుకాక దేహాదులయందు ఖైదై యున్న దనిన నవయవి యగుచున్న దనియు గాన నాత్మ కనిత్యత్వప్రసంగ మాపాదించు ననియు బల్కుదురు.

ప్రాభాకర తార్కికమతస్థులు ఆకాశమువలె ఆత్మ ద్రవ్యం బనియు జాడ్యస్వరూపుం డనియు ఆకాశమునకు శబ్దము గుణమైనట్లు ఆత్మకు చిత్తు గుణం బనియు ఇటువలెనే యిచ్ఛా ద్వేష, సుఖదుఃఖ ధర్మాధర్మాదు లన్నియు ఆత్మకు విషయంబు లనియు ఆత్మ కర్తయని యు భోక్తయనియు నిందుకు కర్మకాండం బంతయుఁ బ్రమాణం బనియుఁ జూపుచున్నారు.

దీనికి భిన్నముగా భాట్టమతస్థులు నిద్రనుండి లేవఁగనే నిద్రయందలి యజ్ఞానానుభవంబులు స్మరించుచున్నందున అప్రకాశ ప్రకాశంబులు గల సూర్యునివలె ఆత్మ జ్ఞానాజ్ఞానస్వరూపుం డనియు కేవలజాడ్యస్వరూపుఁడు గాఁడనియు పల్కుదురు.

కాని సాంఖ్యమతస్థులు అంశరహితుం డగు ఆత్మకు జ్ఞానాజ్ఞానములు రెండును ఒక్కచో సంక్రమించుననుటఁ గూడ దనియు ఆత్మ సర్వదా చిద్రూపుఁడే యనియు వివిధములై తోఁచు జాడ్యాంశములు ప్రకృతి రూపంబు లనియు ఆ ప్రకృతి ఆత్మకు బంధమోక్షంబులకొఱకు వర్తించుచున్న దనియు ఈబంధ మోక్షానుభవంబులకొఱకు ఆత్మ అనేకమైయున్నదనియు సిద్ధాంతీకరించుచున్నారు.

ఇట్లే జీవవిషయమై పలువురు పలువిధముల నెనకుచుండ ఈశ్వరవిషయమై గూడ నొదటో వాక్యాఽభాస యుక్త్యాభాసంబుల నాశ్రయించి బహుకలహంబులం జెందుచున్నారు—అందు యోగమతస్థులు.

శ్రుతి. ప్రధానక్షేత్రజ్ఞ పతిగు ర్గుణేశః

అనఁగా ఆత్మ సన్నిధియందు వర్తించు ప్రకృతి నియామకుం డీశ్వరుం డనియు ఈ యీశ్వరుఁడు జీవుని కంటె పరుం డనియు చెప్పుచు అంతర్యామి బ్రాహ్మణమంతయుఁ బ్రమాణముగాఁ జూపుదురు. అందు "పతంజలి" అవిద్యాది క్లేశసంస్కారంబులచే నంటఁబడని పురుషవిశేషం డీశ్వరుఁడనియు కావుననే యీ యనంతవిశ్వమున కీశ్వరుండు నియామకుం డనియు అట్లు కానియెడల బంధమోక్షంబు లవ్యవస్థ లగు ననియు ఈశ్వరుఁ డనంగుఁ డనియు చెప్పెను.

తార్కికులు—అసంగుఁడైన ఈశ్వరునకు సృష్ట్యాదినియామకత్వము సంఘటింప దనియు, ఈశ్వరునకు నిత్యజ్ఞానప్రయత్నేచ్ఛలు గుణంబులనియు, గుణాధిక్యం బగుటచేతనే పురుషవిశేషం డనియు *

శ్రు. సత్యకామ స్సత్యసంకల్పః

అనునవి ప్రమాణములనియు చెప్పుదురు. "హైరణ్యగర్భమతస్థులు" ఈశ్వరుఁడు నిత్యజ్ఞానప్రయత్నేచ్ఛలం గలవాఁ డగునేని నిరంతరము సృష్టియే కావలయును. కాని, అట్లగుట లేదు కావున సమష్టిలింగ దేహములతోఁ గూడిన హిరణ్యగర్భుఁడే యీశ్వరుం డనియు ఈ విషయము ఉద్గీథబ్రాహ్మణము చూచినఁ దెలియు ననియు చెప్పుదురు.

విరాడుపాసకులు—స్థూలశరీరము వినా లింగశరీర మెప్పుడును నుండుట సంభవముకా దనియు సమష్టి, స్థూల, శరీరాభిమాని యగు విరాట్పురుషుఁడే యీశ్వరుం డనియు గీతలోని విశ్వరూపాధ్యాయము. పురుషసూక్తము ఇందుకుఁ బ్రమాణంబు లందురు.

ప్రాజాపత్యులు—

"సర్వతః పాణిపాదం చ
సర్వతోక్షి శిరోముఖం" గీత.

సర్వత్ర పాణిపాదంబులు గలుఁగుచుండగా పురుఁగులు మొదలైనవియు నీశ్వరుండు గావలయును. అటులగుట సంఘటించదు గావున విరాట్టు ఈశ్వరుండు గాఁ డనియు.

శ్రు. "ప్రజాపతిః ప్రజా అసృజతే

ప్రపంచసృష్టికర్త యగు బ్రహ్మయే యీశ్వరుం డని చెప్పుదురు.

భాగవతులు-వైష్ణవులు—బ్రహ్మ విష్ణు నాభియం దుదయించినాఁడని వాని కీశ్వరత్వము చెల్ల దని విష్ణువె సర్వేశ్వరుఁ డని భాగవత విష్ణుపురాణము లవలోకించినఁ దెలియు నని చెప్పుదురు.

శైవులు—విష్ణువు శివుని పాదాలు పూజించి శాజ్ఞాచక్రంబులం బొందెను కావున శివుఁడే ఈశ్వరుం డనియు, విష్ణున కావది చెల్ల దనియు; స్కాంద వాయు పురాణాది శైవగాథ లిందు కాధారము లనియు పేర్కొందురు.

గాణాపత్యులు—శివుఁడు త్రిపురంబుల జయించుటకు మున్ను విఘ్నేశ్వరుని పూజించినాఁడు. కావున విఘ్నేశ్వరుఁడే ఈశ్వరుండు గాని శివుఁ డీశ్వరుఁడు గాఁ డనియు చెప్పుదురు.

ఇట్లే. "విష్ణు భైరవ మైరాళ మారికా యక్షరాక్షసాః."

ఇట్టి మతస్థులే గాక స్థావర, తృణార్చకులు గూడ ఎవరి మట్టుకు వారు తమ ఇష్టదైవతములే యీశ్వరుఁ డని అభిమానించి కలహించుచున్నారు.

---

*క్లేశకర్మ విపాకాశయై రపరామృష్టః
పురుషవిశేష ఈశ్వరః

పతంజలి యోగపాదము, 24 సూత్రము.

ఇట్లే పాశ్చాత్యులును బాధపడుచున్నారు. జరథుస్త్రీలు. వీరు ఈరాను దేశపు పారసీకులు. అగ్నియే ఈశ్వరుఁ డని పూజింతురు. వీరివేదము "జెండ." క్రీస్తునకుఁ బూర్వము 3 వేల ఏండ్లకు పూర్వము నుండియుండి రని కొందఱు, కొంద రింకను ప్రాచీనతను జూపుచున్నారు.

అరబులు—మృత్పాషాణ ప్రతిమ లీశ్వరబుద్ధిని పూజించుచుండిరి. ఈజిప్టు దేశీయులు "ఖదేవు" అనఁగా "మేమే దేవతలము" అహం బ్రహ్మాస్మి అనినట్లే "అనల్ హఖ" అని నమ్మువారు. "ఫిరోవోఁ" మున్నగు చక్రవర్తు లిందుకు ప్రమాణము.

గ్రీసులు—హోమర్, అరిస్టాటిల్, సోక్రటీసు, ప్లేటో మున్నగు పండితులు కల్పించిన దేవతలు అందు ముఖ్యముగా లోక మంతయుఁ గట్టకట్టి ఈడ్చివేసినాఁడను "జ్యూసునే" భగవంతుఁడని పూజింపుచుండిరి.

రోమకులు—ఒలింపస్ పర్వతములపై గూర్చుండి మోక్షమిచ్చు "జ్యూబిటరు," సర్వశుభదాయి యగు "జ్యూనో" అను దేవదంపతులను ఈశ్వరులుగా పూజింపుచుండిరి. స్కాండినేవియా మతస్థులు భూమిని భార్యగాఁ జేసికొని ఆస్కావృక్షచ్ఛాయను వసించు "ఓడిన్" అను దేవతను థార్ జాల్‌డర్ టైర్ అను వారిపుత్రులను ఈశ్వరులని పూజింతురు.

మెక్సికో మతస్థులు-"జలిపుట్‌జలి" అను దేవుఁడు పక్షిగాపుట్టె నని అదే మెక్సికోనగరమని డియస్ ఒకదేవుఁ డని వానికి భూమిభాగ్యదేవతలు భార్యలని వారికి నరబలు లిచ్చుచు పూజించెదరు.

యూదులు-మోసే శిష్యులు—ఈశ్వరుని నగ్నిగా వీక్షించినా మనియు తమ మతముతక్క లోకమున నితరమతము లన్నియు నాశనము చేయవలయు ననియు అనేక ప్రవక్తల వధించిన క్రూరులు.

క్రైస్తవులు. ఈశ్వరుఁడు వాని కుమారుఁడు ఏసు; ఏసు తల్లి మేరి. ఈ త్రిమూర్తులను పూజించుదురు.

మహమ్మదీయులు.

"లా ఇలాహా ఇల్లల్లా
మహమ్మద్ రసూలిల్లా"

అల్లాః తప్ప వేరు దైవము లేడు. ఆ అల్లాః యొక్క ప్రవక్త మహమ్మద్‌వారు అని నమ్ముదురు.

వీరు పరము నుద్దేశించినవారు. చార్వాకులు పరమును ద్వేషించి ఐహికాసక్తులై సృష్టిసౌందర్యముతోఁ దృప్తిపడుచున్నారు. ప్రపంచమునఁ బ్రతివారికిని ఈ రెండు విషమసమస్యలు పెద్ద వ్యాకులతను దెచ్చిపెట్టుచున్నవి.

చ. శరధినిఁ బోలు విద్యయును జ్వాలను బోలిన జ్ఞానదీప్తియున్
బరఁగినవార లీ నిశితభాసురగాథ మహాంధకారబం
ధురతరమార్గముల్ గడుచు త్రోవ నెఱుంగక కల్పనా కథా
భరితవివాదవాక్యములఁ బల్కుచు నిద్దుర వోయి రెంతయున్.

ఉ. మంటికి మింటి మధ్యగల మంజులవిద్యలనెల్ల నేర్చి యే
యుంటిని మాయ లన్ని యెఱిఁగుంటిని; చిక్కులలోన తప్పుకోఁ
గంటిని యడ్డులన్ని తొలఁగన్ నిలుచుంటిని గాని మృత్యునే
వింట జయింప లే నయితి విహ్వలచిత్తము సందడింపఁగన్.

ఉ. అక్కట పారవేసి యఖిలార్థము లెందఱో మిత్తిచేతిలోఁ
జిక్కి నశించినారు దివిఁజేరినవారలలోన మచ్చుకై
యొక్కఁడు రాఁడు వచ్చునెడ మూక్తులగోరము వాని; నీవునుం
దక్కిన బాటసారుల విధం బెటు లయ్యె నటంచు వేఁడుకన్.

(థయాం పే. 107)

పూర్వ రామాయణము

కవిరాజ త్రిపురనేని రామస్వామి చౌదరి గారు బారిస్టరు - చేర్మ్కా - తెనాలి

తొలిపలుకు

పల్లవుఁ బల్లెలందు నాటు, కోతకు నడుమ పనిపాటలులేని రైతులుబుసుపోక కని కొందఱు, పరిపంటలు భుక్తినిచ్చుచుండ ముక్తి కని కొందఱు, పురాణకాలక్షేపముఁ జేయు నాచారము నేఁటికిఁ గలదు. తర్కవితర్కములు లేక యే రామాయణమో, యే భారతమో యొక బ్రాహ్మణుండు చదివి యున్నది లేనిది కలిపి యర్థముఁ జెప్పుచుండఁ బొగచుట్టలు త్రావువారు, పలువులు పేనుకొనువారు, తెలిసినట్టు తలలూచుచుండఁ గథాకథనము సాఁగుచుండును. ఎవరి కయినను భారతముఁ జదువునప్పుడు శంక లేమయినఁ బొడమునేమో కాని, రామాయణముఁ జదువునప్పు డట్టి శంక లేమియుఁ బొడమవు. ఎట్లు పొడమును? ఎట్టి శంక యైనను గుశంకయే నని కూర్చున్న పదినుంది యొక్కపెట్టున మిట్టి మిట్టి చూతురు. పైపెచ్చు వాల్మీకి దేవాంశసంభూతుఁడు; మొదటి కవి. శంకకు స్థానమెచ్చట నుండును? కథానాయకుఁడు శ్రీరామచంద్రుఁడు భగవంతుఁడు. ఎన్ని గుండెలు కావలసియుండును భగవంతుని కార్యక్రమ ముక్రమ మనియు, వక్రమ మనియుఁ జెప్పుటకు? శతాంధన్యాయమునఁగాక దోషాదోషముల నిరూపించుట దోషజ్ఞుల పని కదా! కాన లంకేశ్వరుఁడు సీతాపహృతికిఁ బాల్పడక పూర్వము దేశపరిస్థితులను మనము పాటిఁజూచి, తర్కించుట సమంజసము. ధీమంతుండగు వాల్మీకి యాథార్థ్యమును గప్పిపుచ్చి, యార్యప్రతిభను నీ లోకమునఁ బ్రతిష్ఠించి తల్లోకమును నార్యులకు దాసానుదాసులుగాఁ జేయుటకు నతిజాగరూకతతో వ్రాసిన రామాయణమే యీ పనికి శరణ్యమయ్యెను. ద్రావిడకవివిరచితగ్రంథములు నేడు గానరావు. ఉన్నను నుత్సన్నములో, యార్యులక్రోధాగ్ని కింధనములో యైనవి. వాల్మీకి మొదటి కవి యగుటచేఁ గాఁబోలు రామాయణమున నక్కడక్కడ నిజమును సూచింపఁజాలు కథలు కనులకుఁ బొడచూపుచున్నవి. వానినే యాధారముగాఁ జేసికొని సత్యాన్వేషణముఁ జేయు తలంపుతో నీవ్యాసమును వ్రాయ నుంకించితిని. పాఠకులు మాత్ర మార్యామాయాసంతప్తచిత్తులై, వివేచనంబును విడచిపుచ్చి, జుగుప్సావర్తనమునకుఁ జొరకుండుటకుఁ బ్రార్థించుచుంటిని.

రామాయణ కథాకాలమునకుఁ జాలఁ బూర్వము, దేవదానవుల యుద్ధము, దేవాసురులయుద్ధము, దేవరాక్షసుల యుద్ధము, దీర్ఘకాలము జరిగినవి. ఈ మహాయుద్ధములయందు (దేవతలకు) ఆర్యులకుఁ బ్రత్యర్థులుగా నిలువంబడి పోరాడిన ద్రావిడులు (రాక్షసులు) వీరిరి. తత్పరాజయ ఫలముగా ద్రావిడు లుత్తరాదిని విడచిపైచిరి. ఆర్యుల దాడి కోపాటించి, వింధ్యపర్వతపంక్తిని జెలియలికట్టగాఁ జేసికొని, దక్షిణాపథమునఁ దలఁదాఁచికొనుచు ద్రావిడు లుండిరి. కాలక్రమమున మరల విజృంభించి యెదురులేక వర్ధిల్లుచుండిరి. రామాయణకథాకాలమున దక్షిణాపథమున ద్రావిడులయందు మేటిగ రాజులెందఱో పూజ్యముగ రాజ్య మేలుచుండిరి. కాని లంకేశ్వరుం డయిన రావణుండు సార్వభౌముండు. నీతి తప్పి యెఱుంగని రామాయణప్రకారము, వింధ్యపర్వత దక్షిణదిగ్దేశ మంతట కాలు లేనివాఁ డొకండు, కన్నులేనివాఁ డొకండు తలలేనివాఁ డొకండు మొలలేనివాఁ డొకండు, ఊరుగాయఁగా నేనుగలను దిగమ్రింగువాఁ డొకండు కాపుర ముండిరి. వీరందఱు రావణునకు నాప్తబంధువులు, సేనానులు. ఒక్క బాణ మేసి యేడు త్రాళ్లను బడఁగొట్టిన రాముఁడు చిటికలో పై వారి నెల్లరఁ దునిమినాఁడు.

ఆర్యులు విజయగర్వంబున మత్తిల్లి వింధ్యపర్వతపంక్తిని దాటిపోయిన ద్రావిడులను వెన్నాడవలయు నని బ్రహ్మాండ మగు ప్రయత్నములు చేయఁ దొడఁగిరి. అగస్త్యుఁడు నడుము కట్టికొనెను. మొలదట్టిని బిగించెను. జింకతోలు చంక నిఱికించెను. పెద్దరలగు పదిమంది శిష్యులను రాఁబట్టెను. వింజము దాఁటెను. దండకముఁ జొచ్చెను. ఎచ్చటెచ్చట ద్రావిడరాజన్యు లుండిరో యటకు శిష్యుల నంపి, తన్మూలమున వారి యిక్కువ లరయుచుండెను. క్రమక్రమముగఁ బెక్కుమంది ఋషులు దక్షిణాపథమును బ్రవేశించి, వార్తాహారణమునకు వీలయిన యునికి పట్టుల నేర్పఱచికొనిరి. చిత్రకూటము వదలి రాముఁడు దండకావనముఁ బ్రవేశించిన పిమ్మట యెన్ని ఋషులపర్ణశాలలు గన్పడినవో రామాయణము చదివిన వారికి బోధపడఁగలదు. అత్రి, వాలఖిల్యులు వైఖానసుఁడు శరభంగుఁడు, సుతీక్ష్ణుఁడు, సుదర్శనుఁడు, అగస్త్యుఁడు, మొదలుగా గల మునులెల్లరు దండకాటవిని బర్ణశాలలను నిర్మించుకొని యథాశక్తిని నార్యవిజృంభణమునకుఁ దోడ్పడినవారే. దండకాటవిని నున్న ద్రావిడులనుండి చెడి వచ్చి, యార్యసేవ కియ్యకొని పది యొక్క శబరియే; నితో శబరి చేసిన ప్రసంగముఁ జదివినయెడల నామెకు లభించిన యార్యసేవా మహాభాగ్యమువలె యుప్పొంగిపోయి నట్లు స్పష్టముగాఁదెలియఁగలదు. ఈ కరణి మునిపరంపర దండకారణ్యము వలసకువచ్చుట, మునిపల్లెలఁ గట్టికొనుట ద్రవిడదేశాధీశుని యాజ్ఞగాని, యెఱుకగాని లేనిదే వాటిల్లినది. జనసంకీర్ణముకాని పారవంటెము లగు భూము లనేకము లుత్తరమున నుండ దక్షిణంబున నున్న భీకరారణ్యమునకే మునులు వచ్చుటకుఁ గలకారణ మేమియో చదువరు లూహించుకొనునది. వచ్చిన జడదారు లూరకుండిరా? యజ్ఞము లని, యాగము లని వంకఁ బెట్టికొని పశువిశసనమునకుఁ బూనుకొనిరి. రాజానుమతి లేని పరదేశప్రవేశమునకుఁ, దద్దేశాచార విరుద్ధంబును, దేశధర్మ నిషిద్ధంబును నగు జంతుహింసకు దండన లేదా? శిక్షఁ జెప్పఁగూడదా, ఈయెడ రాజనీతి పరిపాటిం దెలియు టుచితము.

పాఠకులు శ్రద్ధాళువులరై యొక్క సంగతిఁ బరికింపుఁడు. ఓరువాకిలిగా నున్న యింటితలుపులం బడఁద్రోసికొని, యింటివాని యనుమతి కాని, యెఱుక గాని లేకుండ జింకతోలు గప్పికొన్న యొక సన్యాసి యింటిలోఁ బ్రవేశింప, "నిది యేమి పాప మయ్యా!

నా యిష్టములేనిదే నా యింటిలోఁ బ్రవేశింపకు" మని యజమాని హెచ్చరించెను. సన్యాసి "మీయింటిలో నేమూలనో కూర్చుండి ముక్కుమూసికొని జపము చేసికొందు" నని చెప్పి యుండే "బిచాణా" వేసి కూర్చుండెను. అంతట గృహాధికారి "ఈ యింట బచ్చిమానన ము గాని యొందుమాంసము గాని యాసవముఁ గాని యుపయోగించు నలవాటులేదు. అందుచే నీవును నీకట్టుదిట్టములకు లోఁగి నడచు కొనవలయు" నన వల్లె యని సన్యాసి మౌనముద్ర వహించి కొన్నినాళ్లకుఁ బెరటి దొడ్డిఁజేరి, గుండము త్రవ్వి మేకలను గోవులను బట్టి చంపి వ్రేల్చి తిన నారంభించెను. యజమాని నెత్తినోరుఁ గొట్టుకొని యెంత చెప్పినను సరకు చేయమిఁ గొని తెచ్చిన జంతువులను నవలకుఁ బారఁదోలెను; సన్యాసి క్రుద్ధుఁడై కన్నులెఱ్ఱ చూచి వెంటనే పోయి బట్టుకట్టి యొకనాయకునితోఁ జనుదెంచి, యాతిథ్య మిచ్చి యాదరించిన వాని యింటిపైఁబడి, కొల్లగొట్టి మేనల్లునిఁ జంపించి, చెల్లెలు ఆంకుటాలని చెప్పి ముక్కుచెవులుఁ గోసి వైచెను. దాన యజమాని పరిభావఖిన్నుఁడై చదరంగపు టెత్తొకటి వేసి యాబట్టునాయకునికిఁ బ్రతీకారముం జేసెను. ఇందెవరపరాధులు? ఎవరు నిరపరాధులు? పాఠకు లూహించుకొందురు గాక. ఈకథను మనమునందుంచుకొని యీ క్రింది యంశములు పరిశీలింపఁ బ్రార్థించుచుంటి.—ద్రావిడసార్వభౌముఁడగు ప్రతాప లంకేశ్వరుని యనుమతి గాని, యెఱుక గాని లేనిదే యార్యమానులు దండకాటవిం జొచ్చి హింసాప్రపూర్ణము లయిన యజ్ఞయాగాదులనుఁ జేయ మొదలిడిరి. కర్ణాకర్ణిగా విని హింసాపరాఙ్ముఖుఁడయిన రావణుఁడు *ప్రపత్తిసంపత్తి గల తాటకిని, తత్తనయులు మారీచసుబాహులను యజ్ఞములను మాన్పుకొరకునై దండకాటవికిం బంపెను. కాని యామె మంచిమాటలతోఁ గార్యము సాధింపఁజాలక బలాత్కారముగా విశ్వామిత్రుని యజ్ఞవిఘ్నముఁ గావించెను. అది కారణముగాఁ గొని విశ్వామిత్రుఁడు చచ్చీచావక యున్న క్షాత్రమును మాఁతకోలఁగాఁ గొని సాకేతంబునకుఁ బోయి, వసిష్ఠునితో మంతనం బాడి దశరథుని బులిమిపుచ్చి యాగరక్షణకై రామలక్ష్మణులను గొని బయలుదేరెను. ముందు రాఁబోవు మహాసంగ్రామమునకు సిద్ధపఱచుటకును, నాసీరయుద్ధముం జవి చూపించి రామలక్ష్మణుల భయము వాపుటకుఁ బూనుకొని, యెటు పోయి యేటువచ్చునో యని చెప్పి ముమ్ముందుగా నాఁడది యగు తాటకితోఁ బోరింప మనమునందు నిశ్చయించుకొనెను. విశ్వామిత్రుఁడు ద్రావిడుల కందువ లెఱింగినవాఁ డగుటచేఁ దిన్నగాఁ రామలక్ష్మణులను దాటకి యొంటిగా కాపురము చేయు నిక్కనకుం గొంపోయి త్రవ్వించి యొంటరి యైన తాటకిని దునుమాడించెను. ధర్మసంస్థాపనార్థము బయలుదేరిన రాముఁడు స్త్రీవధతో వయ్యాది ప్రారంభించి, బ్రహ్మహత్యతో ముగించెను. సుబాహుని మనిమి, మారీచుని వెడలఁగొట్టి యెట్టులో విశ్వామిత్రుని యాగరక్షణను రామలక్ష్మణులు గావించిరి. కాని రాముఁడు తాటకితోఁ జేసిన యుద్ధము విశ్వామిత్రుని సంతోషపఱపలేదు. ధనుర్వేదపారంగతుఁడగు గాధేయుఁడు రామలక్ష్మణుల విలువిద్య యందుఁ జెక్కులోపములు గనుఁగొన్నవాఁడై, రాక్షసవధకై ముందునకుఁబోవక యింటిదారిఁ బట్టించెను. దారిలో ధనుర్వేదరహస్యములు పెక్కులు బోధించెను. బోధించియుఁ దనివి చెందఁడయ్యె. తుట్టతుదకుఁ బెండ్లిసంబంధమును గూర్చి, పెండ్లిచేయించి యొందుచేతనో సాకేతంబులో రామలక్ష్మణులను దిగవిడచి యొందే పోయెను. శ్రీరాముఁడు సాకేతంబులోఁ బదిబదారేండ్లుండి సాము కసరతుల యందారితేరి జితకాశియై, దండకాటవిం జేరి తన ధనుర్విద్యాపాండిత్యముం జూపఁదమాతహ లాడెను. సాకుఁ గల్పించుకొనెను. *కైక వరవ్యాజంబునఁ దమ్మునితోడను, పెండ్లముతోడను నరణ్యవాసమును సల్పుట కెక్కడ వడవులు లేనియట్లు దండకారణ్యముం బ్రవేశించెను. దండకారణ్యవాసు లగు మునులతో గుసగుసలు వోయెను. వారిని గాపాడుటకై సర్వరాక్షససంహారముఁ జేతు నని శపథంబుఁబట్టెను. నిరపరాధులను జంపుట ధర్మముగా దని సీత రాముని చీవాట్లు పెట్టెను. కాని పోరు కొనితెచ్చుకొనుటకు వచ్చిన రాముఁడామాటలను సరకు సేయలేదు. రాక్షసవధ యారంభించెను. తపోధనులను రక్షించి ధర్మసంస్థాపనఁ జేయఁ బూనిన శ్రీరాముండు ద్రావిడ తపోధనులను జంపుటకుఁ, జంపించుటకు వెనుదీయఁడయ్యెను. ధర్మమేయెటఁ గలిసినదో తెలియదు. పొదరుపొదలోఁ గూర్చుండి ఘోరనిష్ఠఁ దపము జేసికొనుచున్న రావణుని మేనల్లుఁడును, శూర్పణఖాపుత్రుఁ డయిన జంబుకుమారుని వాలకంబుతో నార్యమానులు లక్ష్మణునిచేఁ జంపించిరి. రాముఁడెఱిఁగి యిదియు ధర్మసంస్థాపనయే యని సంతసించి, తమ్మునిఁ గొనియాడెను. దండకాటవీవాసు లగు ముని లేది చెప్పిన నది చేయుటయే రామునకు ధర్మము. ఈ జంబుకుమారవధయే రామాయణ యుద్ధమునకు మూలబీజము.

ప్రతిదినము నేకపుత్రుఁడైన జంబుకుమారునకు భోజనముఁ దెచ్చు శూర్పణఖ యానాఁ డాకస్మికముగాఁ జచ్చిపడియున్న కుమారుని జూచి విలవిల యేడ్చినది. ఎవ్వరీ కుమారునిఁ జంపినది యని మునుల నడుగఁ దాము కా దనియు లక్ష్మణుండు గడతేర్చె నని చెప్పిరి. ఏకపుత్రమరణవిహ్వలచిత్త యయిన శూర్పణఖ కడుపుమంట చల్లార్చుకొనలేక లక్ష్మణునకుఁ బ్రతీకారముఁ జేయఁ బర్ణశాలకుఁ బోయెను. అచ్చట నొకరి కిరువురైరి. పరస్త్రీ యనియుఁ దలంచక కొంతసేపు రామలక్ష్మణు లిర్వురు మేలము లాడి తుట్టతుదకు నామెను బడఁదీసి పట్టుకొని, అంకుటాలి యను కథను గల్పించి ముక్కుచెవులు గోసివైచిరి. ఏకపుత్రశవము మీఁదనే శూర్పణఖ తత్పుత్రఘాతుకునితో రతిక్రీడాలోచనఁ జేసిన దఁట ఇది యెంత నైజవిరుద్ధ మగు సంగతి.

ఆహా! యార్యనీతి! ధనుర్వేదపారగుఁడు, జితకాశి, యొక్క యబలను గాంతారమధ్యమంబునఁ బరాభవించి ధర్మసంస్థాపనముఁ జేసెను. ఎట్టి ధర్మసంస్థాపన! నిర్హేతుకముగాఁ బుత్రశోకముఁ గల్పించియుఁ గానానాంతరంబులఁ బరాభవించుటచే, విషణ్ణవదనయు, భిన్నహృదయయు నగు సోదరి పరాభవంబు నీగు

* తాటకి యొక్క ప్రపత్తిం దెలుపు దేవాలయ మొకటి నేఁటికిని తునవ దమూరు నందున్నది.

* గోపీనాథరామాయణము. మొదటి సంపుటము 490 వ పేజి శ్రీరామచంద్రుఁడు సీతతోఁ జెప్పుమాటలు.

"ఏను గైకేయీ వరవ్యాజంబున వనంబునకుఁ జనుదెంచుటయు, మునిరక్షార్థం బని యెఱుంగుము."

టకై రావణుఁడు యత్నించుట యెట్టి దోషమో! ఒకవేళ ధర్మసంగతముకాని మార్గముఁ ద్రొక్కినను, బ్రప్రథమమున నధర్మముఁ గావించి, యిట్టి విషమపరిస్థితులను బుట్టించిన మహానీయునకన్నను నెక్కువ దూష్యుఁడెట్లగునో పండితలోకంబు విచారింపఁదగును.

శ్రీరామచంద్రుఁడిట్టి యధర్మకార్యపరంపరను నింతటితోఁ గట్టిపెట్టలేదు. ప్రతీకారంబునకై వేచియున్న రావణునిచే సీత గొంపోఁబడిన పిమ్మట శ్రీరామునకు మనసు చెడిపోయెను. అరణ్యము మార్మ్రోగునట్టు వెక్కి వెక్కి యేడ్చెను. స్థావరజంగమజ్ఞానము నశించినది. కన్పట్టిన చెట్టును, బుట్టను, రాయిని రప్పను సీతావృత్తాంతంబుఁ దెలియఁగోరి జాలిపుట్టినట్టు బ్రతిమాలెను. భగవంతునకు మన మేమి తగు సమాధాన మీయ నేర్తుమని రాఁబోలు చెట్టులు, పుట్టలు వలుకవయ్యెను. దాన విసివి యెట్టులో సీతాపహరణవృత్తాంతమెఱిఁగి, తిన్నగాఁ బోయి సుగ్రీవునితోఁ జెలిమిఁ జేసి, వాని యన్నయగు వాలిని చెట్టుమాటుననుండి యాలెందు తమ్మునితో నైమఱచి పోరునప్పు డొక బాణంబులోడనే కూలనేసెను. బాణహతుండగు వాలి తన్నేల దొంగపోటునఁ గొట్టితి వని ప్రశ్నింపఁ దమ్ముని భార్యను హరించిన కారణముచే నని బదులు చెప్పెను. వాలి దహనసంస్కారానంతరంబు వాలిభార్య యగు తారను సుగ్రీవుండు కైకొనెను. రాముండు సుగ్రీవుని ప్రాణములు చాటున నుండియో మాటున నుండియో తీసెనా? లేదు లేదు; అంత మిత్రద్రోహము చేయువాఁడు కాదు రాముఁడు. సుగ్రీవుని నాశీర్వదించి పట్టాభిషిక్తునిం జేసెను. శ్రీరాముఁడు చెప్పు ధర్మము లన్నియు నితరులకుఁగాని తనకుఁ గా దని పాఠకు లెఱుంగఁదగును. తాను భగవంతుఁడు; భగవంతునకు ధర్మాధర్మ విచక్షణ యేల? తాను జేసినది, చెప్పినది ధర్మమే యగును గదా?

"ధర్మో వర్ధతి, వర్ధతే"

చెల్లెలు సీత

శ్రీ కామరాజు భావయ్య గారు

ఆమె జీవిత మ్మొక విషాదాంతగాథ
కారుమబ్బుల కటిక చీకట్ల నడుమ
మెరసినంతనె నశియించు మెరపు నోలె
భయదదుఃఖాన వికసించి వాడిపోయె.
ఆమె హృదయాంతరమ్ము ప్రేమాలయమ్ము
అందు నిజపతి మూర్తి రూపొందు కతన
ప్రణయవల్లీసుమాలహారాల గూర్చి
చిన్మయానందవశత పూజించుచుండు.
అలికిడే దేని వినినంత నులికి పడుచు
క్షణమె ప్రళయమై హృదయమ్ము గాల్చుచుండ
వేచియున్నది రే యెల్ల విభుని కొరకు
నాథు దర్శింప గోరెడు నలిన మతుల.
ఆ ప్రశాంతహేమంత దినాంత మందు
శ్యామలాలక బంధాలె సడలిపోవ
యామినీకామినీ వినీలాంశుకమున
జారి పడిపోయె తారకా కోరకాలు

"శిథిల మయిపోయె దుర్భరజీవితమ్ము
పాడులోకాన నే నింక బ్రతుక లేను
ఇదియె కడసారి పలుకు గా నెంచికొమ్ము
రమ్ము! హృదయేశ్వరీ! సెల విమ్ము నాకు."
"ప్రియతమా నేను మీతోనె వెడలి వత్తు
మరణమునఁ గూడ నెడఁ బాటు మనకు కలదు
తరుణయవ్వనరాగామృతమ్మె గాదు
కాలహాలాహల మ్మైని గ్రోల గలను."
పర్వె నంత దిగంతాల పరిమళాలు
అరుణరాగమ్ము గగనాన విరిసి కొనియె
దంపతుల కంఠ మధుర గీతాల తోడ
నమృతవీధి గంధర్వు డాహ్వాన మొనగె.
పేదపడిన దీ శూన్య పృథ్వీతలమ్ము
సంఘ మొకవంక వికృత హాసాల తోడ
నటన మొనరించు భీకరోన్మత్త గాగ
ప్రవిమలప్రేమలోకాన బ్రతుకలేదు.

మధురా విజయము

శ్రీ అవంత్స వెంకట రంగారావు గారు, బి. ఏ.

"మధురావిజయ"మని గాని "వీరకంపరాయచరిత"మని గాని వ్యవహరింపఁబడుచున్న యీ సంస్కృత కావ్యమును రచించిన కవయిత్రి గంగాదేవియని సర్గాంతగద్యము చేఁ దెలుపుచున్నది: "ఇతి శ్రీ గంగాదేవ్యా విరచితే మధురావిజయనామ్ని వీరకంపరాయచరితే ప్రథమస్సర్గః". ఈమె క్రీ. శ. ౧౩౬౩ సంవత్సర ప్రాంతమునఁ గాంచీపుర సింహాసనాధ్యక్షుఁడై రాజ్య మేలిన కంపభూపతియొక్క రాజ్ఞి యని సప్తమసర్గయం దున్న ౩౯-౪౦-౪౧-శ్లోకముల వలన గోచరించుచున్నది.

శ్లో. అథ కంపనృపో౽పి కృత్యవిత్ కృతసంధ్యావసరోచితక్రియః
అవదత్ పరితః స్థితాం ప్రియాం భువి గంగేత్యభినందితాహ్వయామ్. ౩౯

శ్లో. కమలాక్షి! కటాక్షితా మయా సమయో వర్ణయతా రసాన్వితః ౪౦

* * * *

శ్లో. ఇతి సా దయితేన భాషితా దరనమ్రం దధతీ ముఖాంబుజమ్. ౪౧

* * * *

ఇతిహాసములనుండి కథావస్తువులఁ గైకొని కావ్యముల నిర్మించుట సాధారణముగాఁ గవుల సేతుల కాచారముగా నుండెను గాని యీమె తన కావ్యమున నిజభర్తయొక్క జీవితమే ప్రధానాంశముగాఁ జేకొని యందు భర్తయెడల నామెకుఁ గల గౌరవాదరములను, అనన్యసామాన్య మైన కవితాశక్తియును వెల్లడించినది. ఈకృతి అలంకారిక పద్ధతుల ప్రకారము ఋతువర్ణనములతోడను "సంధ్యాకాల సూర్యచంద్రాది" వర్ణనములతోడను గూడియున్నది. శ్లోకము లన్నియు వైదర్భీరీతిలో వ్రాయఁబడి సులభముగా నర్థ మగుచు భావగర్భితము లై శ్రోతృరసాయనముగా నున్నవి. కాళిదాస మహాకవివరేణ్యునివలె నీమె తనకుఁగావలసిన యుపమానములఁ బ్రకృతినుండియే గైకొని ఆ కవీశుని మార్గములనే యనుసరించినది. ఈ క్రింది శ్లోకమువలన నాయనయం దీమెకుఁ గల గౌరవము మనకుఁ దెలియఁగలదు.

శ్లో. దాసతాం కాళిదాసస్య కవయః కే న బిభ్రతి
ఇదానీ మపి తస్యార్థానుపజీవంత్యమీ యతః.

మధురావిజయమునకు "రఘువంశ" మాదర్శ మని కొన్ని శ్లోకములవలన స్పష్ట మగుచున్నది. రఘువంశములోఁ గాళిదాసు శరత్కాలము నీక్రింది విధముగ వర్ణించియున్నాఁడు.

శ్లో. శరీరసాదా దసమగ్రభూషణా ముఖేన సాలక్ష్యత లోధ్రపాండునా
తనుప్రకాశేన విచేయతారకా ప్రభాతకల్పా శశినేవ శర్వరీ. ౩-౨

గంగాదేవియును దన యత్తగారగు దేవాయి నిట్లు వర్ణించియున్నది.

శ్లో. ముఖేన తన్వీ శరపాండురేణ విముక్తరత్నాభరణా విరేజే
విలీనరాజీవవనా దినాంతే ఛాయా శశాంకేన శరన్నదీవ. ౭-౨

రఘువంశములో నొక మహీపతియొక్క జైత్రయాత్ర యీక్రింది ప్రకారము వర్ణింపఁబడియున్నది.

శ్లో. స సేనాం మహతీం కర్షన్ పూర్వసాగరగామినీమ్
బభౌ హరజటాభ్రష్టాం గంగామివ భగీరథః. ౪-౩౨

గంగాదేవి కూడ, కంపభూపాలుఁడు వృతవాద్యఘోషులతో ద్రమిళకర్ణాటాది పథములపై దాడి వెడలుట.

శ్లో. స నయన్ మహతీం సేనాం వ్యరుచ ద్వీరకుంజరః
పయోదమాలా మాకర్షన్ పౌరస్త్య ఇవ మారుతః. ౪-౩౫

అని చెప్పినది. పైవిషయములఁబట్టి గంగాదేవి కాళిదాసమార్గవర్తినియైనదని చెప్పవచ్చును గాని ఆమె కేవల మాతని యుపమలనే వాడక స్వతంత్రరచనలఁజేసి నిజసామర్థ్యము వికసీకరించినది.

ఈ మధురావిజయము రాఘవేంద్రవిజయమను కావ్యమున కాదర్శముగ నుండి ప్రాచీనకాలముననుగూడ శ్లాఘింపఁబడినదని ఉపోద్ఘాతకర్తయగు హరిహరశాస్త్రిగా రిట్లు వ్రాసియున్నారు.

"That this work was popular among the literati is evident from the fact that it appears to have served as a Model for the 'Raghavendravijaya' a Kavya composed by Narayana Kavi in honour of the Madhwacharya Raghavendraswami, the pontifical head of the Seematindra-Math, in the 17th century; for the till-tale similarily in several ideas and expressions in both the poems could not have been the result of mere chance. A few parallels are sited below for purposes of comparison."

మధురావిజయము

శ్లో. చేతసో౽స్తు ప్రసాదాయ సతాం ప్రాచేతసో మునిః
పృథివ్యాం పద్యనిర్మాణ విద్యాయాః ప్రథమం పదమ్. ౧-౫

రాఘవేంద్ర విజయము

శ్లో. సుధీంద్రయోగినం వందే సాధు సత్కృతసంపదమ్
సగద్యపద్యనిర్మాణ విద్యాయాః ప్రథమం పదమ్. ౧-౧౦

మధురావిజయము

శ్లో. వాణీపాణి పరామృష్టవీణా నిక్వాణహారిణీమ్
భావయంతి కథం వాన్యే భట్టబాణస్య భారతీమ్. ౧-౮

రాఘవేంద్ర విజయము

శ్లో. వాణీపాణితలాసక్త వీణారవ విడంబినీ
నానాప్రబంధచతురా భాతి నారాయణార్యగీః.

మధురావిజయము

శ్లో. నిర్దోషా సగుణా వాణీ న విద్వజ్జనరంజినీ
పతివ్రతాప్యరూపా స్త్రీ పత్యుశ్చిత్తే న రోచతే. ౧-౧౬

రాఘవేంద్ర విజయము

శ్లో. అదోషాప్యగుణా తుష్టిం వ్యక్తుం యుక్తా న మే బుద్ధిః
పతివ్రతాగుణేత్యేవ పత్యా కిం త్యజ్యతే ప్రియా ౧-౨౩

మధురావిజయములోని శ్లోకములు సులభగ్రాహ్యము లనియును మనోహరభావగర్భితము లనియును మున్నె నుడివియున్నాఁడను. ఒక్కొక్క శ్లోక మొక ద్రాక్షాఫలమువలె రుచికరమై శ్రోతలస్వాంతముల రంజించుచుండును. కావ్యారంభమున నిష్టదేవతాస్తోత్రముఁజేసి మహాకవులఁ బేర్కొను సందర్భమున రచింపఁబడిన శ్లోకము లుదాహరణములు.

ప్రథమస్సర్గః

శ్లో. కల్యాణాయ సతాం భూయాత్ దేవో దంతావళాననః
శరణాగత సంకల్పకల్పనా కల్పపాదపః.

శ్లో. స్రష్టుః శ్రీపుంసనిర్మాణ మూర్త్యాకారూపధారిణౌ
ప్రత్యేకం ప్రతిబోధాయ చిత్పరికారౌ శివౌ.

శ్లో. మహాకవిముఖాంభోజ మణిపంజరశారికామ్
చైతన్యజలధిజ్యోత్స్నాం దేవీం వందే సరస్వతీమ్.

....

శ్లో. చేతసో౽స్తు ప్రసాదాయ సతాం ప్రాచేతసో మునిః
పృథివ్యాం పద్యనిర్మాణ విద్యాయాః ప్రథమం పదమ్.

శ్లో. దాసతాం కాళిదాసస్య కవయః కే న బిభ్రతి
ఇదానీ మపి తస్యార్థా నుపజీవంత్యమీ యతః.

శ్లో. వాణీపాణిపరామృష్టవీణానిక్వాణహారిణీమ్
భావయంతి కథం వాఽన్యే భట్టబాణస్య భారతీమ్.——(ఇత్యాదులు)

కథావిషయము

తుంగభద్రాతీరస్థ మైన విజయనగరమును హరిహరానుజుఁడును, "సమస్తసామంత మస్తకన్యస్తశాసనుఁడు" నైన బుక్కభూపతి పరిపాలించుచుండెను. అతని దానాంబుసేకముచేఁ గలికాల మహాధూర్త సంప్లుష్ట మైన ధర్మమహీరుహము పునరంకురితమైనది. మత్తేభములతోడను, హయములతోడను గూడియున్న విపుల సైన్య మాతనికిఁ గలదు. అతని రాజ్య ముత్తరమున వింధ్యపర్వతముల వఱకును, దక్షిణమున మలయాద్రివఱకును, పశ్చిమమున నస్తాచలమువఱకును- పూర్వమున నుదయాద్రివఱకును, వ్యాపించి యుండెను. రాజధానియందున్న గోపురములు సుమేరుశృంగసంకాశములై మహోన్నతములై నేత్రపర్వముఁ జేయుచుండెను. ఉత్ఫుల్లపుష్పవ్రజములతో, వసంతభవనములతో, కేళిపర్వతములతోఁ బురోద్యానములు శోభిల్లుచుండెను. చక్రాచలప్రకారముగా నున్న ప్రాకారములచేఁ బరివృతమైన యానగరమునకుఁ దుంగభద్రాప్రవంతియే పరిఖాకారతను బొందినది. విజయనగరమునకు శాఖానగర మైన హంపిలో విరూపాక్షాలయ మొండు గలదు.

రాజ్యపాలనదక్షుండైన బుక్కభూపతి పునర్జాతుఁడైన మనుచక్రవర్తియో యనెడు భ్రాంతిఁ బుట్టించుచుండెను. అతఁడు తనకు భార్యాసమేతుఁడయ్యును "దేవాయి"ని మిక్కిలి ప్రేమించుచు కర్ణాటలోకనయనంబులకుఁ బూర్ణచంద్రుడై చాల కాలము ప్రజాహ్లాదకరంబుగ రాజ్యపాలనముఁ గావించెను.

దేవాయికి మొదలఁ గంపనుఁడనువాఁడును తరువాతఁ గంపన సంగములను నిద్దరు కుమారులను జన్మించిరి. ఈ మువ్వురను మహేశ్వరుని త్రినేత్రసంకాశమైన కాంతితోఁ బ్రకాశింపుచుండిరి. దేవాయి అంతర్వత్నియై యున్న కాలమున సమీపమున నున్న తుంగభద్రానది నవగాహించి సుదూరముగా నున్న తామ్రపర్ణిలో యవగాహనముఁ గోరినదట. ముమ్ముం దుదయించెడు పుత్రుఁడు మహారాజుఁడని యునుఁ దామ్రపర్ణి నదీపర్యంతము రాజ్యము విస్తరింపఁ గృతనిశ్చయుఁ డనియు నా విషయము నెట్లు గంగాదేవి ఉత్ప్రేక్షించి యున్నదో చూడుఁడు.

ద్వితీయస్సర్గః

శ్లో. గర్భస్థితస్యైవ శిశో ర్విభాతుం వసుంధరామండల భారశీర్షామ్ ౩
అరోచయత్ పార్థివధర్మపత్నీ మహ్యే మృదాస్వాదరసానుబంధమ్.

శ్లో. అనన్యసామాన్యభుజాపదాన ముత్పత్స్యమానం తనయం నృపస్య ౪
అనారతం వీరరసానుబంధం వ్యవేదయత్ దౌహృదమేవ దేవ్యాః.

శ్లో. సా తుంగభద్రాం సవిధే వహంతీం సుభ్రూ రనాదృత్య సుఖావగాహామ్ ౫
విహర్తు మైచ్ఛన్నిజసైన్యనాగై స్తరంగితే వారిణి తామ్రపర్ణ్యాః.

శ్లో. అపారయంతీ చరితైః ణకాలం క్రీడావనేష్వాంత మపి ప్రయాతుమ్ ౬
ఆఖేటలీలా వధరోధుమైచ్ఛ న్నాద్యన్మృగేంద్రాన్ మలయాద్రికూటాన్.

శాత్రవులఁ గంపింపఁజేయఁగల సామర్థ్యము గలవాఁ డని బుక్కరాజు కుమారునకుఁ "గంపనుఁడ"ని నామకరణముఁ జేసెను. ఇతఁడు గురూపదేశము చేతనే సకలశాస్త్రప్రవీణతయును, ధనుర్విద్యయం దసమానపాండిత్యమును సంపాదించెను. శైశవప్రాయమునఁ దనూజునకు సత్కృష్టోపదేశములఁ గావించి యౌవనముఁ గాంచిన వెంటనే బుక్కభూపతి యాతనిని జైత్రయాత్రకు నియోగించెను. ఆకాలమునఁ దమిళదేశము చంపరాయని యాధిపత్యము క్రింద నుండెను. ముందాతని గెలిచి క్రమముగా వన్యరాజులను మధురాపురపాలకు లైన తురుష్కులను జయింపఁ గంపనుఁడు నిశ్చయించెను.

ఒక నాఁడు ప్రాతఃకాలమున మేల్కాంచి యహ్నిక క్రియలు నిర్వర్తించి దక్షిణహిందూస్థానాభిముఖముగా సైన్యములు సాగింపుఁడని కంపనుఁడు సైన్యాధిపతుల కుత్తరు వొసంగెను. తత్క్షణమే కోటాధిపతులై రణనిర్యాణదుందుభి మ్రోగెను. (ఈసందర్భమునఁ జోళకేరళ పాండ్యాదిరాజులు కంపనునకుఁ బాదదాసులుగ నుండిరని గంగాదేవి చెప్పియున్నది.)

తరువాత అయిదాఱు దినములలో లంఘితకర్ణాటుఁడై కాలజ్ఞుఁడైన కంపమహీపతి *కంటకానన పట్టణముఁ జేరి క్షీరతరంగిణీ (పాలేరు) సమీపాంతమం దున్న విరించిపురాభ్యర్ణమున సైన్యము డించి చంపభూపాలు నెదిరించెను. యుద్ధమున పరాభూతుఁడై చంపరాయఁడు సైనికులతో రాజగంభీరాచల కోటస్థమైన యొక దుర్గమున నీఁగెను, కాని కంపనుఁ డాదుర్గమును గూడ ముట్టడించెను. ఉభయసైన్యములకును జాలనష్టము కలిగెను గాని తుట్టతుదకు కంపనునకును జంపరాయనికిని జరిగిన ద్వంద్వయుద్ధములోఁ జంపరాయఁడు మృతిఁబొందెను. అప్పుడు కంపనుఁడు జయప్రదముగాఁ గాంచీపురమునఁ జేఁగి తన్నగరము ముఖ్యపట్టణముగాఁ దుండీరభూమండలము పాలించెను.

ఒక్కొకవేళ సత్కవిసూక్తిను భావనములఁ గ్రోలియును, నింకొకసమయమున శుద్ధాంతముద్యానగవనలతోఁ గేళీకాసారముల జలక్రీడలను, నానావిధములఁ బుష్పాపచయలీలను, గంపనుఁడు సౌఖ్యముగ నుండ నొక నాఁడు భగవంతుఁడైన భానుమాలి యస్తాచలగహ్వర కంధరగతుఁ డయ్యెను. అప్పటి మనకవయిత్రి చేసిన సాయంకాలాది వర్ణనము లెంతయుఁ జక్కగా నున్నవి.

(సప్తమస్సర్గః)

సాయంకాల వర్ణనము

శ్లో. ఉపసర్పణసంభ్రమచ్యుతం దినలక్ష్మ్యాః శ్రవణీయకుండలమ్
రవిమండల మాశశంకిరే వరుణాంతఃపురవామలోచనాః ౩

శ్లో. పరలోకపథం ప్రపేదుషః పునరావృత్తి మపేక్ష్య భాస్వతః
ముకుళీభవదంబుజచ్ఛలా దకరో దంజలిబంధ మబ్జినీ. ౪

శ్లో. ప్రతిబింబ పరంపరాంబుధౌ పవనోద్ధూతతరంగసంగినీ
నభసో౽వతరిష్యతో రవే ర్మణిసోపానధియం వ్యభావయత్. ౮

నక్షత్ర వర్ణనము

శ్లో. అభవత్ కిము కాలకర్షక స్తిమిరాంధఃకలుషే నభస్తలే
విమలాన్ యదుబీజమండలీం నవచంద్రాతపసస్యసిద్ధయే. ౨౮

శ్లో. అహరత్యయరాగపల్లవ స్తమసా కందలితో నభస్తరుః
సృజతి స్మ నిరంతరం హరిద్విటపాగ్రస్తారకోరకావళీమ్. ౩౦

చంద్ర వర్ణనము

శ్లో. తరళాలసకాగరం ముఖం కలయంతీ శరకాండపాండురమ్
వికచత్తిమిరాంబరా బభౌ హరిదైంద్రీ హరిణాంకగర్భిణీ. ౩౫

శ్లో. అథ కించిదదృశ్యతైందవం వపు రాగ్నోయరాగలోహితమ్
బలశాసనదిగ్విలాసినీ ముఖసిందూరలలామకోమలమ్. ౩౬

ఈసందర్భమునకే గంగాదేవి కంపమహీపాలుని మహారాజ్ఞి యని మనకుఁ దెలియవచ్చుచున్నది.

ఇట్లుండ నొకనాఁ డొక స్త్రీ కంపుని ముంగల నిలిచి దక్షిణాపథమును, వ్యాఘ్రపురియును (చిదంబరము) దురుష్కవాహినీసమాక్రాంతమై పాడఁబడి యుద్ధ మగుచున్న దని యిట్లు విలపించి యొక కృపాణ మాతని కొసంగి యిట్లు చెప్పెను:" నరనాథ! పూర్వకాలమున విశ్వకర్మ అఖిలదేవతాయుధాంశములతో నీ కృపాణమును విరచించి దనుజాపజయముఁ గోరి పినాకపాణికి దీని నొసంగెను. పాండ్యరాజులలో నొకఁ డుగ్రతప మాచరించి పరమేశ్వరుని వలన దీనిఁ బడసెను. దీని సహాయ్యమునఁ బాండ్యవంశీయులు చాలకాలము సురక్షితముగా రాజ్యపాలనముఁ జేసి తుదకు గతవీర్యులైరి. అగస్త్యుఁడు దానిఁ గైకొని ప్రస్తుతము నీ కిచ్చుచున్నాఁడు. దీనిఁ ధరించిన నీ వజేయుఁడవు కాఁగలవు. పూర్వము శ్రీకృష్ణుఁడు మధురానగరములోఁ గంసుని జంపినట్లు నీవు దక్షిణమధుర జేరి తురుష్కరాజును బరిమార్పుము."

ఏకఖడ్గధారియై కంపనుఁడు మధురాపురము వశపఱచికొనుటకు దక్షిణాపథమున కేఁగెను. యవనాధిపతికిని గంపనునకును జరిగిన ద్వంద్వయుద్ధములో యవనరాజు నిహతుఁ డయ్యెను. తక్షణము మధురానగరము కంపుని వశమయ్యెను. అప్పుడు,

శ్లో. మానోన్నతే కంపనృపస్య మౌళౌ పపాత దివ్యద్రుమపుష్పవృష్టిః
స్వయంవరాఖ్యోత్సుకరాజలక్ష్మ్యా విముక్తముక్తాఫలమాలికల్పా.

[ఇతి శ్రీగంగాదేవ్యా విరచితం మధురావిజయం నామ వీరకంపరాయచరితం సమాప్తమ్.]

*" The name KantakananaPattana is an exact but meaningless rendering into Sanskrit of the Vernacular name Mul-vay-Pattana' " (T. A. Gopinadha Rao, M.A., Trivandrum.)

శ్రీ కన్యకా పరమేశ్వరి

[illegible]

Lawrence & Mayo, Ltd.

లారెన్సు అండ్ మేయో, లిమిటెడ్.,

17, ... రోడ్, మదరాసు.

P. KOTHANDARAMA PILLAI,

Cabinet maker, 44, West Esplanade, MADRAS.

ప్రతాపకస్తూరి మాత్రలు

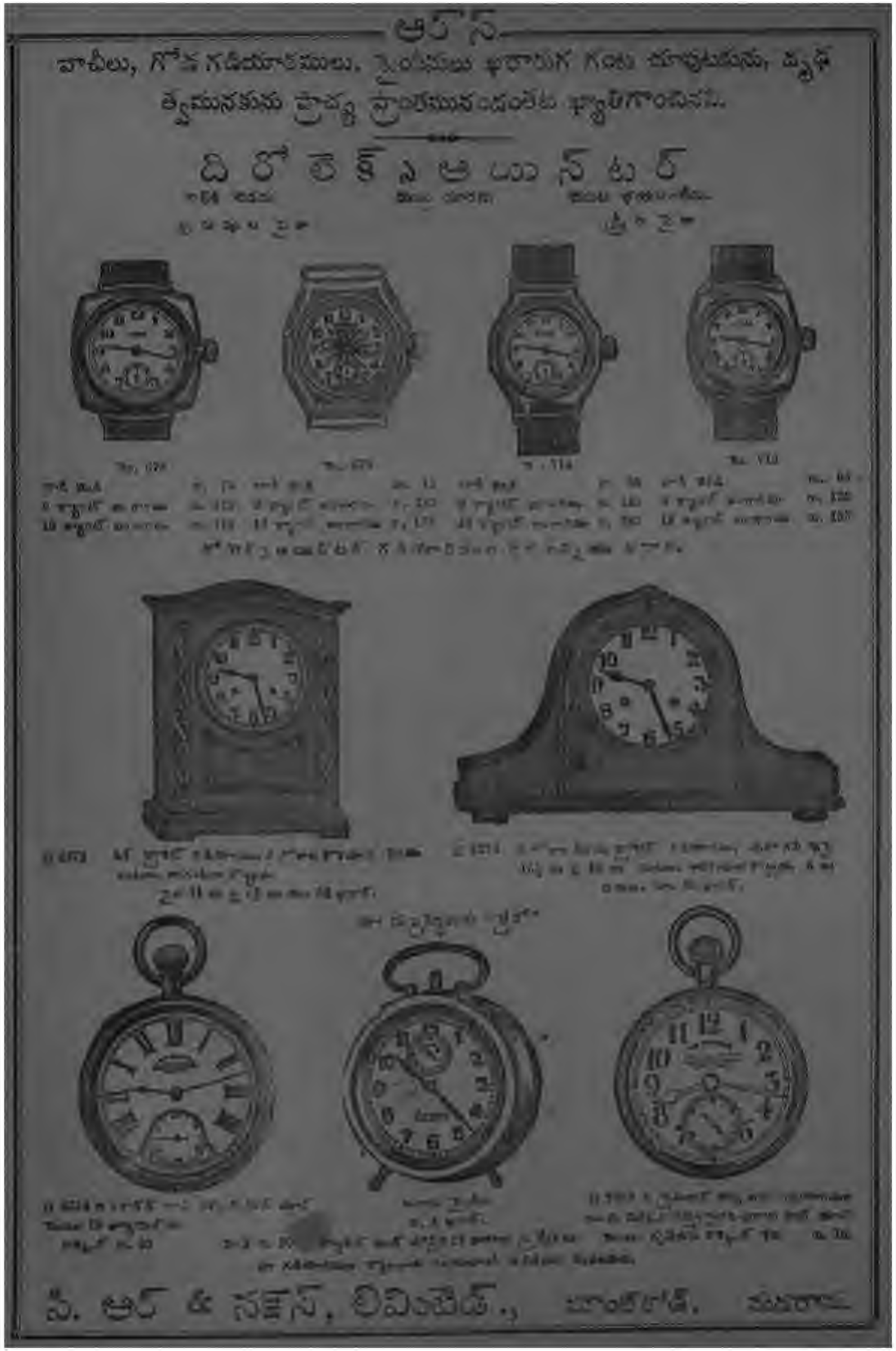

శ్రీ మహా భాగ్యోదయము

ముద్దరాలు

ఆర్స్

వాచీలు, గోడ గడియారములు, టైంపీసులు ... గంట చూపుటయందు, దృఢత్వమునకును ప్రాచ్య ప్రాంతములందంతట ఖ్యాతిగాంచినవి.

డి రోలెక్స్ ఆయిస్టర్

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

పి. ఆర్ & సన్స్, లిమిటెడ్., మౌంట్‌రోడ్, మదరాసు.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ముద్దరాలు

శ్రీయుత [illegible] గారు

[illegible]

కాళిదాసు—హిమవంతుడు

శ్రీ శతావధాని కన్నెకంటి ప్రభులింగాచార్యులు గారు

శ్లో. నిర్గతాసు న వా కస్య
కాళిదాసస్య సూక్తిషు
ప్రీతి ర్మధురసార్ద్రాసు
మంజరీష్వివ జాయతే (బాణుడు.)

తే. మూలమందున లేనిదానిని
వ్రాయ ననపేక్షితము జెప్పను
అనిన నాథుని మాట దలచగ
అద్భుతనా కానో! (భాషారఘువంశ పీఠిక.)

తే. దేవతాత్ముడు హిమనిలయుండనంగ
ఉత్తరపు దిక్కునందు నగాధిరాజు
కలడు ప్రాక్పశ్చిమాంభోధులందు జొచ్చి
భూపరిచ్ఛేదదండంబు పోల్కి నిల్చి.

తే. సర్వశైలము లతనివత్సమును చేసి
దోహదక్షుండు మేరువు గోగ్ధగాగ
వెలుగు రత్నమ్ములను గొప్ప ఓషధులను
పితికినవి పెనవుత్రోపదిష్ట నవని.

తే. అమితరత్నములకు జన్మస్థానమైన
అతనికి మంచు సౌభాగ్యలోపి గాదు
దోషమేకమ్ము గుణసన్నిపాతమందు
అణగుగద చంద్రకిరణాల నంకమట్లు

తే. మేఘఖండ విభక్తరాగమ్ము గలిగి
అప్సరో విభ్రమాభరణాలగూర్చు
ధాతుమత్వమ్మునను శిఖరాలచేత
అతడు సంధ్య నకాలమ్ము నట్లు దాల్చు.

తే. ఆనితంబము చరియించు వారిదముల
ఛాయ నొంది అధ స్సానుగతము నతని
శృంగముల నాశ్రయింతురు పాతపముల
వర్షముల చేత సిద్ధులు క్లేశపడుచు.

తే. హతగజాలగు హరుల పదమ్ము హిమము
గారుటన్ ధౌతరక్తము వ్యాధులచట
చూడకున్నను నఖరంధ్రముక్తమైన
ముత్యములచేత మార్గమ్ము తెలిసి కొంద్రు.

తే. ధాతురసమున లిఖితవర్ణమ్ములచట
భూర్జచర్మాలు గజబిందులోహితములు
మదనసంబంధి లేఖలకార్యమందు
అక్కరకువచ్చు విద్యాధరాంగనలకు.

తే. ఆతడు గుహాముఖమున పుట్టినట్టి
గాలి కీచకరంధ్రభాగాల నింపి
బిగ్గరగ పాడబోవు కిన్నరులకు
తానమునుగాగ గోరిన భంగి నుండు.

తే. కరులు చెక్కిళ్లరుదర పోరుద్దుకొన్న
సరళవృక్షాలనుండి క్షీరములు కార
ఉద్భవించిన గంధము సానువులను
సురభితమ్ములుగ గావించునచట.

తే. అచట కందర మందిరోత్సంగ సక్త
కాంతు లోషధులంగనా మిత్రులైన
గహనచరులకు తైలపూరమ్ము లేని
సురత దీపమ్ములగుచుండు రాత్రియందు.

పోతన

శ్రీ బందా ఆదినారాయణగారు, సారస్వత సమితి, చీరాల.

"శ్రీనాశ్రయింపకే మన
నే నేరన?" యంచు వాణి యెంతయుఁ బంత
మ్మూని ధర నవతరించె నో
నా ననఘుఁడు బుట్టెఁ బోతన మహాత్ముఁడిలన్.

శా. భక్తిజ్ఞాన విరక్తులం గలిపి తత్వమ్ముం బ్రబోధించుచున్
ముక్తిం గూర్చు మహాంధ్ర భాగవతమున్ వ్యాఖ్యార్థియై రాము స
ద్భక్తిం బల్కి, సరస్వతీవదన చింతాబాష్పముల్ వావు శ్రీ
సూక్తుం గొల్తుఁ, గవిత్వ, ధీవిభవవిష్ణుం, బోతనామాత్యునిన్.

ఉ. అక్షరుఁడైన రామునకు నంకితముం బొనరించి భక్తిఁ యు
చ్చృంఖలపాటవన్ గణనసల్పక భాగవతమ్ము వల్కి, ప్ర
త్యక్షమునం, బరోక్షమున నాధృతివాణి వగం దొలంచి తీ
దక్షత యబ్బె నెట్లు? కవిధాతవు నిక్కము నీవ కానిచోన్.

తే. గోపికలు మెచ్చ మురళిని గోపబాలుఁ
డాగమమ్ములఁ బాడినయట్లు నీవు
పండితులు మెచ్చఁ దెల్గునఁ బాడినావె
యాగమమ్ముల సారమా భాగవతము.

తే. గ్రంథముల కెల్ల రాజు భాగవత మవనిఁ
గవులకెల్లను రాజవీవపుడు గాన
గ్రంథముం గవి యొండొంట ఘనత గనియె
గ్రంథరాజము కవిరాజ గ్రథితమగుట.

తే. నన్నయఋణమ్ము ననఘుతిక్కన్న ఋణము
నెఱ్ఱన ఋణమ్ముఁ దీర్పగా నెట్టులొక్కొ
యంచుఁ బ్రజలెంచుచుండ నీవద నెఱింగి
ప్రాభీనాంధ్రీకరించితి - భాగవతము.

తే. మూలమున లేని మధురకథాళి నన్య
కృతులఁ గ్రహియించి తెలిగించు కతన నెట్టి
కథను నేకృతిఁ జదివిన - క్షుధ తనియదు
నీదు భాగవతమ్ము న-న్వినఁ గాని.

మ. ధన,రామాయణభారతమ్ములను నాంధ్రమ్మందుఁ జెక్కం ద్రుప
న్నిక్కి, నీవొక్కఁడెదక్క- భాగవతమున్ - లీలం దెలింగింప నె
క్కరుఁడుం బూనమి చాటఁజాలదె? యనర్ఘంబైన నీనేర్పు ను
ర్వన నీకెందును నీవె సాటి, కవితా - ఫాలేక్షణా! పోతనా!

ఉ. వాగనుశాసనుండుఁ, గవి - పద్మజ, కేతన, రంగనాథు లెం
తేఁ గరిమం బ్రబంధపర-మేశ్వర, భాస్కర, సోమ, భీమనల్
భాగవతామృతమ్ము శ్రుతిపర్వముగాఁ, దనివారఁ గ్రోలి తా
రే గతిమెచ్చి యుందురొక-దే! భువి వారలు నేటికున్నచోన్.

తే. నవరసమ్ములె కాని యీ-యువని భక్తి
గర్భితమ్మగు నవరస కలితకవిత
జవులు పుట్టించి చెవులవందువుగఁ జల్కు-
సహజపండితుఁ డిల నీకు సాటిలేడు.

పరిపాలన

బలభద్ర కోటయ్యగారు, "సత్యసాధని" పత్రికా కార్యస్థానము, బందరు

పరిపాలన యన నేమి? పరిపాలనకర్త లెవరు? పరిపాలింపఁబడునది ప్రజలా ప్రదేశమా? పరిపాలన ధర్మముకొఱకా? అర్థముకొఱకా? పరిపాలనా విధానమున నెక్కువ నిబంధనలుండుట దేశమునకు ఘనమా? తక్కువ నిబంధన లుండుట దేశమునకు ఘనమా? అనునవి ముఖ్యవిషయములు.

మనుజాని చిత్తమును తన స్వాధీనమునముంచుకొని పరిపాలించునవి త్రిగుణములు. మనుజులు సత్వగుణ ప్రధానులుగా నుండునప్పుడు వారు ఫలాహారులుగా నుందురు. అప్పుడు వారికి గోవేధనము దాక్షిణ్యము దైవభక్తి వారి చిత్తవృత్తులు. బ్రహ్మచర్యము వైరాగ్యము వారి బాహ్యవృత్తులు. కాలము మార్పుచెందుట సహజము. కాలము ననుసరించి కర్మలు సైతము మారుచుండును. రజోగుణము ప్రధానమైన పిమ్మట ధనము గోరూపమును విడచి రత్నములుగను కాంచనముగను బరిణమించినది. మనుజులకుఁ గాంచనముపై నాశ హెచ్చెనికొలదిని కాంతలపై నాశ హెచ్చినది. అప్పుడు పరాక్రమము చిత్తవృత్తియై ఆశామోహములు బాహ్యవృత్తులైనవి. అందువలన బ్రజలు తమోగుణ ప్రధానులైరి. ప్రజోత్పత్తియు నధికమైనది గావున ఫలాహారులుగా నుండుటకు వీలులేక సస్యాభివృద్ధికొఱకు భూస్వాములైరి. తమోగుణము ప్రధానమగుటవలన బ్రజలు భక్తిజ్ఞానవైరాగ్యములను దూరులై వంచన, పరపీడన మున్నగు దుర్గుణములకు వశులైరి. అప్పుడు పరిపాలన మనుశబ్దము బయలుదేరినది. పరిపాలనమనగా చక్కగా విచారించుట, విచారించి మార్గముమీఱియున్న ప్రజలను నియమబద్ధులుగా జేయుట కొఱకని యధికారమిచ్చిరి. అతఁడే ప్రభువు.

ప్రస్తుతము మనదేశము రాజధానులు, జిల్లాలు, తాలూకాలు, గ్రామములుగా విభజింపఁబడి గవర్నరు, కలెక్టరు, తహసీల్దారు, మునసబు మున్నగు నధికారులచే బరిపాలింపఁబడునటుల పూర్వము జాతి, మతములుగా విభజింపఁబడి పీఠస్థులు, గురువులు, యాజమానులు, సభాపతులు మున్నగు నధికారులచే పరిపాలింపఁబడుచుండెను. పీఠమనగా కోర్టు. భిక్షాదక్షిణలు జీతబత్తెములు. జాతిమతములుగా విభజింపఁబడిన పరిపాలనకు ఆచారాది నిబంధనలు లోకై భక్తి, జ్ఞాన, వైరాగ్యములను ప్రజలయందు పాదుకొలుపుచునే యుండును. నేరము చేయునపుడు రాజభటుఁడు కనిపట్టును భయముకంటె చిత్రగుప్తుఁడు వెంటనుండి నేరములను లిఖించుచుండును భయము పరిపాలనా విధానమునకు ననుకూలముగ నేర్పడును. పరిపాలింపఁబడువారు ప్రజలైనచో వారియందుండు దురాచారదుశ్శీలములు తొలఁగింపఁబడి వినయమర్యాదలు, దాక్షిణ్యము, మున్నగునవి స్థాపింపఁబడును. పరిపాలింపఁబడునది ప్రదేశమైనచో ప్రజలయందు యాంత్రికతంత్రములు స్థాపింపఁబడును. ప్రజలు ధర్మమునకును, నీతికిని, సత్యమునకును, దూరులైనప్పుడును పన్నులను చెల్లించుటకు తిరస్కరించినప్పుడును, మాన్యభుక్తముల నిరూపించుకొనటకొఱకుఁ గుతంత్రములను గావించునప్పుడును, దండింపఁబడుటవలన నది ప్రజాపాలనయు ప్రదేశపాలనయు నగును. మతమనగా నభిప్రాయము. మతనియమములు ధర్మముకొఱకును భక్తికొఱకును నేర్పఱచఁబడినవి. గమ్యస్థానమునకు జేరుట కొకేమార్గ ముండుటకంటె పలుమార్గము లుండుటవలన నందఱొకేపర్యాయము చేరుటకు వీలుండునటుల, భక్తివలన దత్వారత్వమును, దన్మయత్వమును, నొందుటకు బలుమతములుండుట మిగుల ననుకూలమైనను, భేదము ద్వేషముగా బరిణమించి విపరీతమైనది. భగవంతుఁడు నల్లనివాఁడా? తెల్లనివాఁడా? అను గర్వయమును కత్తితో జేయనారంభించిరి. అప్పటి యుద్ధములన్నియు మతయుద్ధములే. మతములు పరస్పర సంహారమున నతిక్రమించుటవలన నాపరిపాలనయందు పటుత్వములేదని రుజువుపడినది. శక్తిచే పరిపాలింపఁబడుకాలము మారి వ్యక్తిచే బరిపాలింపఁబడవలసిన కాల మాసన్నమగుటవలన ప్రభువు గావలసివచ్చినది.

ఇఁక నేరమన నేమి? శిక్షించుటెట్లు? శిక్షింపఁబడవలసినది పాలకులా? పాలితులా? అని గ్రహించుటకు కొన్ని ధర్మములను వివరింపవలయును. మనుజుఁడు శిశ్నోదరపరాయణుఁడు. ధర్మములన్నియు వీని ననుసరించి యుండును. అన్నిటికంటె క్షుద్బాధ ఘనమైనది. ఆకలి గలిగినప్పుడు నిర్భయముగా చేతిని చాచుట యుక్తి ధర్మము. ఆకలి కలిగినప్పుడు భయమును విడచి దొంగలించుట సామాన్యని ధర్మము. ధనము లోకమునకు మూలాధారమైనను ఇతరులధనమును ప్రాణముగ, గౌరవమును దూరించుట నేరమగును. శిష్టార్థములగు వానిలో నింతకంటె గొప్పనేరములు లేవు. నేరము నాగరింపజేయుట స్థాపించుట, ఎఱుకపఱచుట మున్నగునవికూడ నేరములగుచుండును. నేరము బారితపించుట నేరము గావలయునుగాని స్థాపించుటయు తెలుపఱచుటయు నేరముగా నుండగూడదు. నేరము లజ్ఞానమువలనను, అలక్ష్యము వలనను, అలవాటు వలనను, అహంకారము వలనను, కలుగుచుండును. శిష్టార్థులు శిక్షింపఁబడక పోవుటయు పరిపాలనయందలి లోపమే నేరమును స్థాపించుటకంటె అతనినేరమున కతఁడే శిక్షింపఁబడవలయునా? అతని నేరమున కితరులు శిక్షింపఁబడవలయునా? అని విచారించుట తెలివి. కుమారుఁడు తూనీగతోఁకలో ముల్లును గ్రుచ్చుటవలన తండ్రిని యముఁడు కొఱ్ఱున వేయుచున్నాడను కథ కలదు. యముఁడనగా నియమించువాఁడు. ఆఁడది చేయు పాపము భర్తకును, శిష్యుఁడు చేయు పాపము గురువునకును, వర్తించునని పూర్వుల వాక్యములే. గురువు, తండ్రి, భర్త, మున్నగువారు పాలకులు. కుమారుఁడు, శిష్యుఁడు, భార్య, మున్నగువారు పాలితులు, ఎవరినేరములకు వారే శిక్షింపఁబడుట యుక్తము. పాలితులనేరమునకుఁ బాలకులు శిక్షింపఁబడుట సమంజసము, పాలకుల నేరమునకుఁ బాలితులు శిక్షింపఁబడవలసి వచ్చినచో నా ధర్మము. "తప్పు రాజుగారిది గనుక దిక్కుమాలినవారి నురితీయవలయు" ననుసామ్యమునకు పరిపోవుచుండును. "రాజానుమతంధర్మం" అను వాక్యము సైత మప్పుడే జనించును. నేర మొనరించినను శిక్షావంఁడే శిక్షార్హుఁ డగుచుండును. శిక్ష శరీరమునకా? మనస్సునకా? శిక్ష యనగా ప్రాయశ్చిత్తము, అనగా క్రొత్తచిత్తము. అయోగ్య మొనర్చిన నేరము గావించితిని. అను పశ్చాత్తాపము వలన చిత్తశుద్ధి యగును. "రాజా! నీవు నా శరీరమును కట్టివేయుచున్నావు, కాని నామనస్సును కట్టివేయజాలవు." అని యొకదొంగ ప్రత్యుత్తరము చెప్పియున్నాడు. ఒకనాఁడొకరాజు దొంగవానిని పట్టి శిక్షింపవలయునను ప్రయత్నములయందు జయము గాంచలేక వాని ప్రజ్ఞకు సంతసించి వానిని గౌరవింప నారంభించెను. అపుడా దొంగవాఁడు తన గొప్పతనమును తాను గుర్తెఱిగి, "నావిద్యకు, నా గొప్పతనమునకు, నా ప్రజ్ఞకు, కొఱగాటిల్లునటుల నేను దొంగతనముగా చేయవలసినది." అని పశ్చాత్తాపము నొంది దొంగతనమును మానివేసెను. "నా ప్రజలను నేను శిక్షింపకయే చెడుమార్గమునుండి మరలించి మంచిమార్గమునకు త్రిప్పెదను." అని చక్రవర్తులును, "దొంగను శిక్షించుటకంటె బాలబాలికలకు పాఠశాలలయందు చౌరశాస్త్రమును ప్రథమశిక్షగా నేర్పుట మేలు." అని తపోనిష్ఠాగరిష్ఠులకు స్వామివారును నుడివియున్నారు. "మంచి మనుష్యున కొక్కమాట, మంచిగొడ్డున కొక్కదెబ్బ" యను సామ్యము కలదు. మనుజులు తమయందుండవలసిన మానవధర్మమును గ్రహింపఁజాలనప్పుడు పశువులకువలె బాహ్యశిక్ష ననుభవించక తప్పదు. దొంగతనమును చేసిన వానిని కారాగృహమున నుంచుటకంటె వాని శరీరావయవములలో నొకదానిని ఖండించుట మేలు. చిత్రవధ దోషము ఎవరా? కటికవానివలె కటుక్కున నఱకక నవరంధ్రములను బిగించి సాధుజంతువులను చిత్రవధ గావించి యజ్ఞము చేయువారు బొందితోడ కైలాసమున కరిగిపోవుటలేదా? యుక్తిశిక్షవలన నరకము సంభవించ గూడదా? ధనరూపముగ శిక్షయు కొందఱదే. ఎద్దానివలనసైననేమి తప్పుచేసినటుల గ్రహించునటులఁ జేయుటకు శిక్షయని పేరు. శిక్షయన్నను శిక్షణమను ప్రజలను ఋజుమార్గవర్తులుగా జేయుట. అట్లు చేయఁజాలని శిక్షలన్నియు చిత్రములుగాని వేఱు గాదు.

పరిపాలనముగా చక్కగా విచారించుట గావున చక్కని పరిపాలనగల దేశమున పేదరిక ముండకూడదు. "అప్పిచ్చువాఁడును, వైద్యుఁడును, ఎడతెగక ప్రవహించు కాలువయును లేని ప్రదేశము వాసయోగ్యము కాదు" అని పూర్వులు నుడివియున్నారు. లక్షాధికారులు గల గ్రామమున భిక్షాధికారు లుండగాదు. నాదేశమున విద్యావిహీనులను, బీదలను, మందనియుక్తరకటయు, మిగుల వైశ్వర్యవంతుల సిరిని కొంత తగ్గించియైన నిరుపేదలకు లేకుండ చేయుటయు,

చక్కని పరిపాలన మనబడును. ఈవిధి వ్యర్థకారణముల క్రమము తలపన్నుచున్న ప్రభువును ఎదిరించుటవలె విపాదదాయకముగ నుండక, ప్రజాహితత్వమున బహుప్రాకము చెందిన బుద్ధిమంతులగు సత్యమానవజాతి కంతటను హితకరముగ నుండునని తలచెదను ఇట్టిమాది యుల్లొలిసి చూపవలయుననుటేల ప్రజల సౌభాగ్య దౌర్భాగ్యములను పరిశీలించినచో వారు చక్కగా విచారింపబడుచుండిరా లేదా? యను విషయము తేటపడును. అసంఖ్యాకులగు బిచ్చగాండ్రు గలదేశముకంటె బిచ్చగాండ్రు మచ్చునకైన గనబడని దేశము చక్కగా పరిపాలింపబడునని చెలువొందును. జీవులకును, అంగహీనులకును వృత్తులను గల్పించి వారిచే నాశక్తికి దగిన పని చేయించి భుక్తికి దగిన ధనము నొసంగుట చక్కనిపరిపాలన యగును గాని, నిర్దాక్షిణ్యమును, వ్యర్థకార్యమును గాజాలదు. భూమిని సాగుచేయువాడే భూస్వామి యనబడును. ఈవాక్యము బహుజనసమ్మతమనుట కొక చక్కని కారణము కలదు. భూమిగలవారి సంఖ్యకంటె భూమి లేనివారిసంఖ్య మిక్కుటముగ నుండును. ఈవిధానము స్థూలముగ నాలోచించిన "కాపులను గొట్టి గద్దలకు వేయు" మనుమాటలు విపరీతముగ నుండును గాని, సూక్ష్మదృష్టికలవారికి దేశమును శీఘ్రముగ బాగుచేయు మార్గముగ గనుపించక మానదు.

రాజు విష్ణ్వంశసంభూతుడనియు, ప్రజలకు తండ్రివంటివాడనియు, గురుతుల్యుడనియు బలుకుట స్తోత్రమా? యథార్థమా? యనునది చక్కని విచారణయే. ఈ విచారణవలన ప్రజలయం దుండవలసిన రాజభక్తి చక్కనిరూపమును దాల్చును. భూపతి యనగా భూమికి భర్త. భూమికి భర్త మేఘుడు. మేఘుడు జలము నొసంగును. ఇంద్రుడు జలాధికారి. ఇంద్రుడనగా శ్రేష్ఠుడు. ప్రభువు గొప్పవాడు గావున శ్రేష్ఠుడే. గురువనగా సామాన్యునికంటె ఘనుడు. గురుశిష్యులకు భ్రమరకీటకన్యాయము కలదు. భ్రమరము కీటకమును దెచ్చి దానికి తనరూపము వచ్చువరకును తనతత్వమును నుపదేశించును. ప్రపంచమునంతను పరిశీలించి ఈ త్రయపద్ధతుల నరసి "నా రాజ్యమునందలి ప్రతివానిని విద్యయందును, నాగరికతయందును, ధనమునందును, స్వాతంత్ర్యమునందును లోపము లేనివానినిగా జేసెదను" అను రాజు తండ్రివంటివాడును, గురువువంటివాడును అనుటకు సందియము లేదు. అజ్ఞానాంధకారమున బడియుండినట్టుల కన్నులను మూసికొనియున్న పిల్లలను నోటగఱచుకొని పిల్లి సురక్షితప్రదేశమునకు చేర్చుచుండును. భక్తిపూర్వకముగను, ప్రీతిపూర్వకముగను జేయు కార్యములకు సేవయని పేరు. తనను కాపాడి, నానిమాతృస్వరూపమని నమ్మి నా ప్రజలయందు నేను చూపవలసిన పుత్రవాత్సల్యమును నిరర్గళముగా వారిని పరిపాలించుచున్నానని సంతసించు ప్రభువు తాను విష్ణ్వంశసంభూతుడని తలచక ప్రజాసేవకుడని గ్రహింపక మానడు. ప్రజలకొఱకు రాజు పుట్టియున్నాడు. గాని, రాజుకొఱకు ప్రజలు పుట్టియుండలేదు. నిజముగా రాజై పుట్టినను పుట్టవచ్చును గాని రాజ్యభారమును వహించుటమాత్రము దుర్భరము. నలుగురు బాటసారులకొక పంచి దొరికినది. నిజనివాసమునకు జేరవచ్చునట్లు సమముగా బంచుకొన నెంచి పూటకూళ్లవ్వకు దాచనిచ్చి మరల తము నలుగురెదుట నొప్పగించుమనిరి. వారిలో నొకడవ్వను మోసముచేసి పంచి నపహరించి పోయెను. రాజుగారు మువ్వుర కవ్వ పంచి నియ్యవలయునని తీర్మానించెను. రాముడను బాలుడా తీర్పును బరిహసించి నలుగురును వచ్చినచో పంచి నియ్యవచ్చునని తీర్పు చెప్పెను' రాజాతీర్పునకు మెచ్చి రాముని బుద్ధియందు పరిపాలనాపటుత్వము కలదని యెంచి వానికి సింహాసన మొసంగెను' రాముని తండ్రి లేచి "నా కుమారునకు రాజ్య మక్కరలేదు. రాజుగారి యభిప్రాయము నిజముగా న్యాయస్థాపనము గావించుటయైనను, నిజ మరయుటకై ప్రయత్నములెన్నియైన గావించినను, నన్యాయము గావించవలసి వచ్చును. గావున రాజ్యాంతమున నరకము తప్పదు' రాముని వదలివేయ ప్రార్థించెదను." అనెను. నిజమరయుట తన కసాధ్యమని యెఱిగియు పదవులను వెలయగొను వేతనముకొఱకు పాలకులగుట వలన నా పరిపాలన ధర్మముకొఱకు గాదై అర్థముకొఱకు జేయబడినదగును. ధర్మముకొఱకు జేయు పరిపాలన తిరస్కారమునకును అర్థముకొఱకు జేయు పరిపాలన స్తోత్రమునకును అనంగించును

నిపుణముగా పరిపాలనాపటుత్వము పురుషులకంటె స్త్రీలయం దధికముగ నుండుట సహజము. పట్టుదలయును, పరాక్రమమును ఉత్తమలక్షణములు గాకున్నను, పరాక్రమము దాక్షిణ్యముతోడ మేళవించి పరిపాలనాగ్ర్యమగుచున్నది. ఆపదలు కలిగినప్పుడు చతురోపాయములతో పెద్దానికైనను పన్ని తప్పించుకొను సుపాయము స్త్రీపురుషుల కియ్యవలెను సమానముగనుండును గాని స్త్రీలకు బరాక్రమము మధికముగ నుండును. పరాక్రమమనగా నితరులదాని నాక్రమించుకొనుట' వశీకరణవిద్య స్త్రీలకు తెలిసినంతగా పురుషులకు తెలియనేరదు. అది స్వభావసిద్ధమైనను స్త్రీ లెక్కువ యనవచ్చును. ఒక రాజకుమారి ప్రమాదవశమున దొంగలచే జిక్కినప్పుడు పకపక నవ్వుచు, "నేను నిన్ను వివాహమాడవచ్చుచున్నాను. వారలను బిగులగొట్టి నీవేమి సుఖించెదవు?" అని తప్పించుకొనెను. పరిపాలనకు మూలాధారము దాక్షిణ్యము. "అయ్యో! మీరేల జాలిలేనందురు. మీరు బిడ్డలను కనలేరా? నేను సపత్నీకుడను గావున సింహాసన మెక్కుటకును, మంత్రిపదవిని వహించుటకును పనికిరాను. సైనికుడుగా నుండుటకును, సైన్యాధిపత్యము వహించుటకును బ్రహ్మచారులే పనికివత్తురు. కొందరు హైందవయోధులు యుద్ధమునకు బోవునప్పుడు నిరాటంకముగను, నిర్దాక్షిణ్యముగను, నిర్విచారముగను బోరాడుటకై తమ భార్యలను తమ చేతులార నతికి బయలుదేరిరి. సుమారు రెండు శతాబ్దములనుండి హిందూదేశ మాంగ్లేయులచే పరిపాలింపబడుచున్నను, పట్టాభిషేకము రాజదంపతుల చిత్రపటములకే జరుపబడుచున్నది గాని, నేడు జార్జిచక్రవర్తి రాణీసమేతుడై వచ్చి ఢిల్లీ సింహాసన మెక్కుటచే మేము తల్లిదండ్రులసమీపమున నుండుబిడ్డలవలె నానందము జెంది వీరిపరిపాలన మిగుల దాక్షిణ్యయుక్తముగ నుండునని తలచెదము." అను వాక్యములవలన దాక్షిణ్యమనునది స్త్రీలపై ప్రజనె స్థాపింపబడినదని రుజువుపడుచున్నది. కావున స్త్రీ లెక్కువ యనవచ్చును. తా నితరుల నాకర్షింపగల దాక్షిణ్యమును, తా నితరులచే నాకర్షింపబడగల వినయాది సుగుణములును లేనివారు పరిపాలన కర్హులు కారు.

"నేను జ్ఞానిని, నేను ధర్మములచే కట్టుబడియున్నాడను. నేను తప్పుచేసినచో నాయంతరాత్మ నన్ను శిక్షించును." అను భావము గల మనుజులందఱు స్వపరిపాలనకు దగియుందురు. పథమిది న్యాయమిది, కర్తవ్యమిది అని యితరులు చెప్పనక్కరలేకయే నడుచుకొను సామర్థ్యము స్వపరిపాలనము. స్వపరిపాలన మనగా తనను దాను పరిపాలించుకొనుటగాని అక్షోల్లంఘనము కాదు. బిడ్డలు పెద్దవారైనవిమ్మట స్వాతంత్ర్యమును కోరకమానరు. బిడ్డలను స్వాతంత్ర్యార్హులుగ జేయుట తండ్రికి కర్తవ్యము. ప్రజలను స్వాతంత్ర్యార్హులుగ జేయ పాటుపడువాడే పితృసమానుడగు రాజు. అర్హత భావశుద్ధి ననుసరించి యుండును. సంకల్పసిద్ధికి పనికి వచ్చునవి రెండే భావములు. ఒకటి పిపీలికభావము. చీమ వృక్షము యొక్క మూలమునుండి వృక్షాగ్రమున నున్న ఫలమువఱకును బ్రాకనారంభించును. ఈ ప్రయత్నమున ననేకసంకటములు సంభవించుట సహజము. అన్నిటిని జయించి ఫలమును సమీపించినచో నది దానినెన్నటికి విడువదు. దానియందలి రసము నంతయు గ్రహించును. ఒకవేళ భూమిపై బడినను ఫలసహితముగనే బడును, రెండవది విహంగభావము. పక్షి ఆకసమునుండి తిన్నగ వచ్చి ఫలముపై వ్రాలి యందలి రసమును కొంతమాత్రము గ్రహించి తాను ఉన్నతస్థానమునకు బోగలనని గర్వించి మరల ఫలమునకు దూరమగుచుండును. ప్రార్థన యొక ప్రయత్నమనియు, ప్రయత్నముమాని ప్రార్థించుటవలననే సంకల్పసిద్ధి యగుననియు, తలచునది మతిలేమియొక భావము. గురువులు, తల్లిదండ్రులు, ప్రభువులు మున్నగువారు మనప్రార్థనల నంగీకరించియు వరము నొసంగక మనమాస్వాతంత్ర్యమున కర్హులమా కాదా? యని శోధింప నారంభింతురు. అప్పుడు మనము చూపవలసినది తిరస్కారము గాని వినయవిధేయతలు కావు. మీరు మాకేమియు నియ్యనక్కరలేదనియు, మాకు వలయు వానిని మేమే సంపాదించుకొనగలమనియు తిరస్కరించుటవలన బిడ్డలు సమర్థులుగా నుండిరని జనకుడు గ్రహించినట్టుల తిరస్కరించుటవలననే పితృసమానుడగు ప్రభువు సంతసించును. ప్రజలు స్వపరిపాలనకు దాము పనికివచ్చుటకై చక్కబఱచుకొనవలసినది కావ్యాగారము కాదు. వినమత్యము, సమబుద్ధి, విద్య, వీనిని కలిగియుండవలయును. జనసంఖ్యను పరిశీలించినచో నూటికఱువదిమంది స్త్రీలుందురు. అర్హత వీరియందఱియందును కనుపించినపోగాని తమ్ముదాము పరిపాలించుకొనజాలరు. ఒక సాధారణగృహమును బరిశీలించినచో నిద్దరు స్త్రీలును ఒక పురుషుడును నుండును. ఒకతె వితంతువు ఒకతె సుగనాలు. సుగనాలు వెలికి రాదు. వితంతువు ముందే ప్రపంచసౌఖ్యమునకు దూరమై యుండెనుగావున నామెయును బయికిరాదు. తొలుత వితంతూద్వాహములను గావించి, పిదప స్త్రీలకు స్వాతంత్ర్యము నిచ్చి, తరువాత పెల్లరకును సమముగ విద్య నేర్పవలయును. అన్నిటికంటె జాతిభేద మొకపెద్ద యాటంకము. ఇవియన్నియు హిందూదేశమునకు గర్భములోని పుండ్లు. వీనిని మాన్పుకొనుటకు మాకు లోలోని బాధలకు మూల్గుచు కుండలిగిని స్వాతంత్ర్యమునకై పోరాడుట వెఱ్ఱితనము. మనుజులు తమ ధర్మమును తామెఱిగి నడుచుకొనుటకంటె చక్కని పరిపాలన మింకొండు లేదు.

లక్ష్మి

శ్రీ రాయసం. వెంకట శివుడు గారు, ఎం. ఏ, ఎల్. టి.

సిద్ధాపురగ్రామమార్గమున కిరువంకలను సీమచింతచెట్లు పెరుగుచుండును. జమ్ముతో వేసిన మా గుడిసె మా యూరివారికి కొంతదూరమున గలదు. పెక్కుపనులతో మాకు ప్రొద్దుపోవుచుండును. పలువన్నెల పుట్టములు గట్టిన బాటసారులు అన్నివేళలందును మా యింటిముందునుండియే సాగిపోవుచుందురు. వారిని జూచుచును, వారుచెప్పుకొనుమాటలమీద వ్యాఖ్యలు చేయుచును, గుమ్మము ముందలి మంచముల మీద మేము కూర్చుందుము. మాయింటియంగల పందిరివలె వ్యాపించిన బాట చెట్లు మా సొంతమనియే మే మెంచుచుందుము! మా యయ్య ఇంటికి దూరముగ నున్న రెడ్డి పాలము కాపు. వానికి రెండు పూటలను కూడు వండి పట్టుకొని పోవుటతోనె మాయమ్మకు కాలక్షేపమగుచుండును. మా తమ్ముడు రాముని సంరక్షణము నా ముఖ్యకార్యము. ఇల్లు భద్రమని నన్ను హెచ్చరించి, మాయమ్మ అంబటిసందె మూపున పెట్టుకొని పొలము దెసకు మరలుటయే, నా యాటవిడుపున కారంభము! వెనువెంటనే చుట్టుప్రక్కలనుండి నాసావాసగాండ్లు వచ్చి గుమి గూడుదురు. వాళ్లతో నచ్చనగాయలు, త్రొక్కుడుబిళ్ల, కోతికొమ్మచ్చి యాటలాడి నేను వినోదింతును. మక్కగోంగు దోచ్చి కూడు తిని వేసినచో నాకు తల్లివలన గట్టిమొట్లును ధరుమున ఎంత యాటసంబరమున నున్నను, ఒక కన్ను నాకు గుడిసె తలుపుమీదనె యుండును. పూచిన మావిమోక కమ్మతావులు వెదజల్లుచు ద్వారపాలకుని వలె మా యింటిప్రక్క నిలిచి యుండును. ఆ సుగంధము లాఘ్రాణించుచు, కమనీయములగు గానగపూవులచుట్టును జుంజుమ్మను తుమ్మెదలను దిలకించుచును, మేము ప్రొద్దుపుచ్చుచుందుము. సీమచింత కాయల కాలము వచ్చినా నేను పెండ్లిపెద్దనై, బాటప్రక్క చెట్టు నాదని దానిమీద సర్వాధికారము చలాయించుదును! ఎంత పెద్దవారైనను, పులుకుపులుకు మని చూచుచుందురు కాని, చెట్టుమీద జేయి వేయరు! అది సుగ్రీవాజ్ఞయే! నాకిష్టము వచ్చిన పిల్లలు వచ్చిరేని, కాయలు గోసికొమ్మని దొడ్డిలోని చిన్నగడ తెచ్చి వారి కందిచ్చుచుందును.

మాకు ముఖ్యులు మా మేనత్తయు, ఆమె కూతురు సుబ్బియును. అవల వీధి నున్న పెద్ద తురాయిచెట్టుక్రింద వారి నివాసము. రోజు కొకమాఱైనను ఎట్లో తీఱిక చేసికొని, సుబ్బి నన్ను చూడ వచ్చుచుండును. దానికి సామాన్యముగ నొకచేత తురాయిపూవులు, రెండవచేత దోసెముక్కలు నుండును. దానితల్లి మంగి మా మేనత్త. మంగి దోసెలు చేసి యమ్ముచుండును. ప్రొద్దున లేచినది మొదలు జాము ప్రొద్దెక్కువఱకును, మంగికి దోసెలపోత పని. అటుపిమ్మట పోసిన దోసెల యమ్మకపుపని. ప్రొద్దునపూట ఈ రెండు పనుల నొక్కతెయే చక్కబెట్టుకొనవలసివచ్చి, మంగి చికాకులు పడుచుండును. కూతురు దానికి సాయపడుచుండినను, అది తోడుపడుటకంటె నూరకుండుటయే మేలని తల్లి సణుగుకొనుచుండును. ఆటపాటలమీదనె దృష్టి యుంచిన సుబ్బి, పొయియొద్ద నిలిచియు దోసె మాడబెట్టును! దుకాణమున దుడ్డు పుచ్చుకొనకయే దోసె చేతబెట్టుచుండును! సెలవైన వారింటికి పెత్తనమునకు బోయినచో, నేనెంతో నిర్వాహకురాల నని మా మేనత్త నన్ను నెత్తిమీద బెట్టుకొనుచుండును.

సుబ్బియు నేనును ఆడని యాటలు, చెప్పుకొనని ముచ్చటలును, జగతి నెందును లేవు! ఇసుకపురమును చెట్టబట్టుకొని ఒయ్యారపు నడకలు నడుచుచు, ఒకరి చెవిలో నొకరము గుసగుసలు చెప్పుకొనుచునుందుము. జడ సింగారించుకొనుట యందును పూలచెండ్లు కట్టుటయందును, సుబ్బి యందెవేసిన చెయ్యి. "తినుటకు లేకున్నను తిలకములు దిద్దుటయందు మీ యూరి బాలికలు జాణలు!" అని రెడ్డి చెలికత్తెలు మమ్ము పరియాచకము చేయుచుందురు. ఐన మేము వారి గేలి లెక్కసేయక, చిట్టిపొట్టి సింగారించుకొని, మాటిమాటికి ముంగురులు దిద్దుకొనుచు, అద్దమున నందము చూచుకొనుచుందుము! ఇంతలో చెల్లెలి నింటికి గొని పోవుట కొకప్పుడు రంగడు వచ్చుచుండును. మా మేనత్త కొడుకను మమతచే చెప్పుటకాదు. రంగని మించిన వీరుడు మావన్నెములోనె లేడు! నవ్వు మోముతోడను, మెలికలు దిరిగిన బాహుదండములతోను రంజిల్లు రంగని జూచి, ఆనందమున మిన్నందుచుందుము. మా చేతుల కలవి గాని గట్టి పనులు వాడు సులభముగా జేసిపెట్టుచుండును. ఎంత కొసకొమ్మ కాయలైనను, వాని చేతులకు దాకుచుండును! చిన్నపిల్లలను జేసి మమ్ము దిగుచెడి యే దుండగీడైనను, రంగని పిడికిటి పోటులకు పలాయితుడు గావలసినదే! మేము సువాసనను ముద్దు సుమ పూవులు కోసి తెచ్చి, మేమని జడలో నుడుచుకొనునపుడు మునిముని నవ్వులు నవ్వుచు, బావ మా మోములు తిలకించుచుండును!

ఆహా! బాల్యకాలసుఖదినములు ఱెక్కలు కట్టుకొని యెంతవేగమె యెగిరి పోవును! ఇప్పుడు లక్ష్మి యేచటనున్నది? దాని బంధువు లెటులున్నారు? దాని యాబాలమిత్రము లగు మామిడిగున్నయు సీమచింతయు నెట్లు వర్ధిల్లుచున్నవి? గారడివాని మావిమోకవలె, ఫలపుష్పరహితముగ, నాసౌఖ్యవృక్షము మటుమాయ మయ్యెను! కొంతకాలము క్రిందట మాజనని కాలధర్మము నొందెను. చిరకాలము తమసేవ చేసిన మాయయ్య ఇటీవల తమ సస్యము నపహరించుచుండెనని రెడ్డిప్రభువు లనుమానపడి, వానిని జెఱసాలలో బెట్టించిరి. పతివియోగదుఃఖమున గుండె లవిసి చెవ చెడియుండిన మా తండ్రిని గూర్చి సత్య మెవరికి గావలయును? నోరులేని యానాదిబదుగునకు న్యాయ మెవరు చేయుదురు? అడవిని వేటకాండ్రు తరుమ ముసలి దుప్పివలె, కృతజ్ఞతలేని యజమానులయొద్ద మా నాయన తుది దినములు గడపవలసి వచ్చెను!

మా యయ్య చెఱసాలలో నుండు కాలమున, అనుదినమును వానిని జూచుటకు నేను పట్టణము పోవుచుండుదానను. స్వజన ముందు స్వగ్రామమునకే మా చావుబ్రతుకు లిపుడు సమానమైనవుడు, జనాటవి యగు నీపట్టణమున నెవరి కీ యానాదుల సేమము గావలయును? చెఱసాల సమీపమందలి యొక సావడిలో నేను గూర్చుండి, ప్రొద్దుపోకకు నేలమీద గళ్లు గీచి యాడుచుండుట చూచి, పొరుగున నుండు నా యీడుపిల్ల యొకతె నాయొద్ద నిలుచుని, నాతో సంభాషించుచుండును. ఆమె పేరు సరస్వతి. క్రమక్రమముగా మా యిరువురకును స్నేహము గలిగెను. ఆమెకు నేను మరులుదువ్వుచు, పూవులు తురుముచు నుందును. నాకా బాలిక ఫలహారము పెట్టుచుండును. గతిలేని వారికి దైవమే గతి గదా!

ఎంతకాలమునకును దీని మీది నేరము విచారణకు రాకుండుటచేత దీర్ఘవిచారమున మా నాయన కృశించెను. అతని దేహమున బొడసూపిన వ్యాధి యంతకంతకు ముదిరెను. కారాగృహము వీడిన యెడల, తరుణమునకె వానికి రోగనివారణ మయ్యెడిది. కాని వాని యతియు గతియు నెవరికి గావలెను? మృత్యుముఖుడగు తండ్రిని జూచి విలపించెడి నాకన్నీ రెవ్వరు తుడువబూనుదురు?

జనకుడు చెఱసాలలో జనిపోయె నను పిడుగువంటి దుఃఖవార్త యంతకొకనాడు నా చెవిని బడెను! నే నింకేమి చేయుదు? ప్రాణబంధువగు తమ్ముని నే నెట్లు రక్షింపగలను? తల్లిదండ్రుల చాటున మసల వలసిన పసివారము, మే మెట్లు స్వతంత్రముగ సంసారసాగర మీదగలము? తల లేని మొండెము వలె నా మనస్సు జడత నొందియుండెను. ఐనను, మొండితనమున నేల కొఱగిన యెద్దును ములుగఱ్ఱతో బొడిచి నడిపించు మోటు బండివానివలె, చెట్టు పడియుండు నా చేతనే ప్రారబ్ధ జీవయాత్రయందు ముందు కాలు వేయించెను! లోకవ్యాపారము కేవలభావోద్రేకములతో గాక, క్రియాపూర్వకముగనె సాధింపదగియున్నది. ప్రేమాస్పదుడగు సోదరు నంత బంధువులలో నొకరు సాకుటకు నే నొప్పుకొంటిని. నేను దూరప్రదేశమందలి నెల్లూరు చుట్టుపట్ల బట్టవలసి వచ్చెను. బాల్యమునుండియు మాప్రేమ కాకరమగు మేనత్త పిల్లలను, ప్రియమగు మా కుటీరమును, మా ముద్దుల మామిడిగున్నను, విడిచి మేమెంత పరదేశముల పాలై పోతిమి!

కాపువరము పాలిమేరనున్న పోలని గుడిసె యిపుడు నా నివాసము. పోలడు మా పెద్దయ్య కొడుకు. మా బావ పెద్దదినమునకు పోలడు మమ్మాదరింప

సిద్ధాపురము వచ్చి, మమ్ము తన యింటికిఁ గొనిపోయెద నని పట్టుపట్టి, మా మేనత్తతో పెద్ద తగవు పెట్టుకొనెను. మా కులమువారంతకుఁడి, నన్ను పోలని యింటికిని, మా తమ్ముని వాని తమ్ముఁడు సిద్దని యింటికిని బంపుట న్యాయ మని తీర్పు చెప్పిరి. అందుచే నేను పోలనితో నుంటిని. పోలని పెండ్లము చెంచి. చెంచి మంచిదే. దానిది కిన్నరస్వరము. నాటకములలో వేషములు వేయుట యనిన దాని కెంతో యుత్సాహము. పోలనికి నాటకము లనిన తలనొప్పి! ఇల్లే వానికి స్వర్గము. సంసారమునకుఁ గావలసిన వస్తువులు సమకూర్చుటకై వాఁడు సర్వదా పాటుపడు చుండువాఁడు. సేద్యమునందు మాతండ్రికిఁ గల చురుకుదనము వానికి లేకలేదు. మొదట కొంతకాలము వాఁడు వ్యవసాయపుపనులు చేయుచుండెనట కాని, పెద్ద శాకరికంటె, గొడ్లకాఁపు మంచి దని వాఁడు నిశ్చయించుకొని, వినువులో నిల నికరులయొద్ద చాకిరి మానుకొనెను. యానాది బిడ్డనికి స్వతంత్రత స్వర్గలోకము! చిట్టడవిలోఁ బోయి కట్టెపుల్లలు కొట్టుచును, తేనె తెట్టెలు పట్టుకొనుచును, వాఁడు కుటుంబపోషణము చేసికొనుచుండును. తన కీ పనులలో తోడ్పడు మని వాఁడు నిత్యము పతితో పోరుచుండును. చెంచి కీ ప్రాంతపనుల ప్రసక్తియె లేదు! మరల కగరు మాసి పట్టించుటలోను, తిలకము దిద్దుకొనుటలోను సగము కాలము దానికి జరిగి పోవుచుండును! ఆటపాటలతోఁ గాలయాపనము చేయవల దని పెనిమిటి చెప్పు బుద్ధు లది చెడచెవినిఁ బెట్టి, వాఁ డిలు వదలిన వెంటనే, తన దారిని తాను చిత్తములు కగఁబడుచుండును! కావున పోలఁ డిలు చేరుటయె పోరారంభ మగుటను సూచన యగుచుండును! అలుమగల మధ్య మసలవలసిన నా యవస్థ యంతకంత కతిదుర్భర మయ్యెను. అన్నప్రక్క నుండుటా, వదిన పక్షము వాదించుటా? పతిమాట లెక్క గొనక, మగవాఁ డిలు వెడలఁగనే తా నూరు పట్టి తిరిగి, మాడు వండుటకైన వీలు లేని యాఁడుమూఁతను వెనుక వేసికొని వచ్చెదనా, చీటికి మాటికి పతిమీఁదఁ జీఁదలు గొని, తప్పత్రాగి యాఁడుదానిని దండించు, పురుషు నభినందింతునా? ఈ కుటుంబకలహములకు తోడు మాటికి మూడ లేకుండినచో, ఒక్కొకసారి రోజుల తిరబడి మా యింట పాయిలోని పిల్లి కదలకే కదలదు! మా యానాదులు అకాలగోపాలము, ఒక్కప్రొద్దుల కలవాటుపడి యుందురు. అంతట విసివి విసివి మా యన్న యే పొలమెలకల వేటకో యరిగి పోవును. మసురురాత్రులు వాఁడు మేలుకొని యెనుబ్లు పట్టుచుండును. ఒకప్పుడు కాలుచుండు కడుపుతో బుట్ట పట్టుకొని రెయింద్రకాయల వేటలో పోలనికి నేను సాయపడుచుందును.

ఇట్లు గాలిజీవనము చేయుచు, గ్రామము వెలుపల మేము కాలము గడిపితిమి. ఆ పూఁటకుఁ బనుట కుండినచో, మా యానాదు లెన్నఁడు పోయిగ నుండువారు జగతిని గానఁబడరు! కాని దైవమునకై మా సౌఖ్య మసిన కన్నెఱ్ఱయైనట్టుగ తఱచుగ నింటి పోరు మాకు తటస్థించుచుండును. పోలు చెంచుల పొత్తు నానాఁట రాత్రిగఁ జెడిపోయెను. నిమిత్తమేదో నాకు బాగుగ జ్ఞప్తి లేదు గాని, ఒకనాఁడు అలుమగలకు పెద్ద పోరాట మయ్యెను. పర్యవసానము, పోలఁడు పెద్ద కఱ్ఱతో పెండ్లమును పడమోది. పడమటి దిక్కు పట్టెను. చెంచి చివాలున లేచి, చేతఁ దన చింకి గడ్డలమూటఁ బుచ్చుకొని, తూర్పుదెసకు వెడలి పోయెను. చెంచిపోలుల కాఁపుర మింతతో చెల్లి పోయెను!

ఊహాపోహలు వచ్చిన నేనంత నొక విషయము గ్రహించితిని. పోలనికి నాయం దెంత ప్రేమ యున్నను, వానికిని వాని భార్యకును, వాని భార్యకు నాకును పొత్తు పొసఁగినఁ గాని, వాని యింట నివాసము నే మసలఁ జాలను! కొద్దిరోజుల లోనే చెంచి వేఱొకనిఁ గట్టుకొనె నని వింటిమి. ఈ సారి మా యన్న సింగిని పెండ్లాడెను. అది యేమి కర్మమొ గాని, సింగి మా యింట పాదము పెట్టినది మొదలు నేనన్న చిఱచిఱ లాడుచుండెను! పోలని విడుచుట కిదె సమయ మని నే గ్రహించి, తమ్ముని జూచి వచ్చెద నని నెపమున సిద్దని యింటికి వెడలిపోతిని రాముఁడు సిద్దని గుండెకాయయె! వయస్సున చిన్నవాఁడైనను, వివేకమున మా తమ్ముఁడు పెద్దవలెఁ గానఁబడెను. ఇంత వేగముగ వీని కీ తెలివితేట లెటు వచ్చెనా యని నే నచ్చెరువొందితిని. సిద్దని పెండ్లము ఇంటికి నాయకురాలు. మగవారిద్దఱును దాని చేతిలోని కీలుబొమ్మలె! పోలని యింటవలె పోరాటము లిటఁ గాన రాకుండుటకు నేను సంతోషపడితిని. తినుట కిచట తగినంత యన్నము గలదు. నా కెటులైనను, తమ్ముఁ డిట్టి యింటఁ బడెను గదా యని నే నమితానంద మందితిని.

కాని, నిలుకడమీఁద నాకన్నుల కిచటి చిత్రము లొక్కటొక్కటియె గోచర మయ్యెను! మా తండ్రివలెను పోలనివలెను, సిద్దఁ డేమాత్రమును పాటుపడువాఁడు కాఁడు. యానాదుల కెల్లను గల సోమరితనము సిద్దనియందు మూర్తిభవించెను! నా తమ్ముఁ డిందును వాని తోడి పెండ్లికొడుకె! మగలంతయు బావురుఁబిల్లి వలె సిద్దఁడు నిద్దురతో తూఁగుచుండువాఁడు. వాని ప్రక్కనె రాముఁడును ముసుఁగు బిగ తన్ని పండుకొని యుండును. సింగి, యింటికథ నడుపుచు, పెనిమిటిరాజకార్యములలో నాయకత్వము వహించుచుండును. గుడ్లగూబల వలె పగలు గురుపెట్టి నిద్రించు సిద్దఁడు రాముఁడును రాత్రియైనతోడనె, ఎక్కడలేని చాకచక్యము గనఁబఱచుచుందురు. సింగి వారి చెవులలో గుసగుసలు చెప్పుచు, ఇంటి పనులు చక్కఁబెట్టుకొనుచు, అష్టావధానము నెఱపుచుండును! ఒక్కొక మాఱు రాత్రి రెండుజాములవఱకును వారి సంభాషణములు చెలరేగుచుండును. నులివల నగు నాకు నిద్రాభంగ మగునని సింగి వారించుటచేత, ఒక్కొకప్పుడు వారు మెల్లమెల్లగ మాటాడుకొందురు. లేదా, అందఱును దూరమునఁ గల గురవని గుడిసెకు దారి తీయుచుందురు.

ఒకనాఁటిరాత్రి పెందలకడనే నా కనులు మూత పడెను, వినను నా నిద్రలో నింటిలోని వారి మాటలు తుమ్మెద రొద వలె నా వీనులకు మెల్లగ దగులుచుండెను. నిద్రాపారవశ్యమున చప్పుడులు లెక్కసేయక, కట్టెవలె నే బడి యుంటిని. అంతఁ గొంతవడికి గుడిసె నిశ్శబ్దమయ్యెను. చప్పుడు వినవచ్చునంత సేపును మూతలు పడియుండిన నా కన్నులు, శబ్దములు సమాప్తమైనతోడనె కాకి చిప్పలవలె విచ్చి యుండెను! అందఱు నెచటి కేగిరో కనుగొందమను కుతూహలమున నే నంత పడక విడిచి, బైటి కడుగులు పెట్టితిని. ఆకసమున చిఱుమబ్బులు క్రమ్మి యుండెను. గురవని గుడిసెమీఁద గాఢాంధకారమయమై యుండెను. మా తమ్ముఁడు రెండురోజులనుండి యింట లేడు, ఎక్కడవార లెచటి కేగిరో వీరికి నడిరేయి పెత్తనము లేలని వీని రహస్యము పెకలింపవలె నని నాకు పెద్ద యావేశము గలిగెను. మా యానాదులకు చీఁకటి యన్న జంకు లేదు. నేనంత గాఢాంధకారమునఁ బడి సాగిపోతిని. దూరమున నెవరో మనుష్యులయలుకఁడు కానవచ్చెను. మెల్లగ నచటి కేగి, ఒక చెట్టు చాటున పొంచి యుంటిని. వారి మాటలు కొన్ని నాకు వినఁబడెను. "నగలు" "పారపోవుట," "పోలీసులు" అను పలుకులు నా వీనులఁ బడినవి. మా తమ్ముని కంఠధ్వని వినరాదు గాని, ఆగుంపులో సిద్దఁ డుండెను. వారి సమాచారము కొంత నా కిపుడు గ్రాహ్యమయ్యెను. ఏదో చౌర్యము జరుపుటకో, చోరులకు సాయము చేయుటకో, వీరు పూని యున్నారు! ఇంకను వివరములు తెలిసికొనఁగోరి, మిగుల శ్రద్ధతో నాలకించితిని. వారి రహస్యము నాకంత తేటపడెను. నా తమ్ముఁడు రాముఁడు దూరపు ప్రదేశమున నొక దొంగలగుంపుతో రాయబారము జరుపుటకు పోయి యుండెను. వాని రాకకై యిచ్చటి మిత్రవర్గము ప్రతీక్షించుచుండిరి!

మా తమ్మునికి మంచి మిత్రవర్గమె సమకూడినది! ఈ గ్రామము వచ్చినప్పటినుండియు రాముని యనుచరులను గుఱించి నా కనుమానములు గలుగుచునే వచ్చినవి. కాని స్పష్టముగ నేమియుఁ దెలియ లేదు. లేకున్న నీ పాటికి మావాని నీ చోరులనుండి విడఁదీసి, అన్యప్రదేశమునకుఁ గొని పోయి యుందును. ఇపుడైన నేమి! చిన్నవారలను చెడు వ్యాసంగములనుండి తొలఁగించుటకు వారములు వర్షములు చూడవలయునా? రామఁ డిచ్చటికి వచ్చి మరల నీ దొంగలగుంపునఁ జేరక మునుపె, వానిని గలసికొని, వెడలోవ నింకొక చోటికిఁ గొనిపోవుట కుద్యమించి నే నిపుడు బయలుదేఱితిని.

చీఁకటిలోని మనుష్యుల మాటలను బట్టి, అచటి కుత్తరమున నొక కొండ గలదని గ్రహించితిని. లోయలోనుండి పోయిన చిట్టడవి గానిపించును. అది దాటిన చోరుల సంకేతస్థలము గాన నగును. కాలయాపన మైనకొలఁది, నా చిన్ని తమ్ముఁడు సన్మార్గమునకు మరలు దారి దూరమగు నను భయమున గుండెలు తటతటమని కొట్టుకొనుచుండఁగా నేను బయనమైతిని. సదుద్దేశమునకైన దైవము నాకు సాయపడదా యని వేవేగముగ నే నడువఁదొడఁగితిని. కొంతసేపటికి కొండ దగ్గఱకు వచ్చితిని. నా యడుగుల చప్పుడుల కులికిపడి పొదలలో నిద్రించు చిన్ని పులుగులు కిలకిల మనెను. అప్పు డప్పుడు గుడ్లగూబలు కర్ణకఠోరమగు ధ్వనులు చేసెను. పరిసరములనుండి నక్కలగుంపులు విడువక కూఁతలు పెట్టుచుండెను. ఇవి యన్నియు నా కాళ్లకు సంకెలలై నన్ను బెత్తిభయమున ముంచెను. కాని, మనస్సునకు ధైర్యము చెప్పి, ముందుకు సాగిపోతిని.

ఇపుడు తూర్పు తెల్లవాఱుచుండెను. చెట్లు, చేమలు, రాత్రి కాముకైచుకొనిన నల్లని ముసుఁగులు మెల్లమెల్లగఁ దీసివైచుచున్నటుల, క్రమక్రమముగ కలకఁ దేఱుచుండెను. పక్షిజాలము లోకమిత్రునిమీఁది స్వాగతగీతికలు పాడు

చుండుకట్టుగ, కిలకిలారావములు చేయుచుండెను. జగతి తెలివినంది యిటు లానందమున సోలలాడుచుండినను, దుర్మార్గుల సావాసము మరగిన తమ్ముని నెటుల తప్పింతునా యని నేను బరితపించుచుంటిని. అప్పుడప్పుడు నాచెవులకు మనుష్యుల మాటలు వినఁబడినట్లుండి, పరికింపఁగా నేమియుఁ గానఁబడకుండును! ఏ పొద వెనుకనో నన్నుఁ జూచు నయనములు పొదగట్టినటులుండి పరికించిన నేమియుఁ దోపకుండును! అంత నొక లోయ గానవచ్చెను. దానిలో నే నడువ నారంభించితిని. రాత్రి గాఢాంధకారము గప్పిన కొండత్రోవకంటె, పగటి పూట నీలోయలోని నడకయే భయావహముగ నుండెను.

ఎన్ని క్రోసు లీ లోయలో నడచితినో నాకుఁ దెలియదు. దాని నిడివి యనంతముగఁ దోఁచెను. నేను నడచుచుండుట తమ్మునిమీఁది ప్రీతిచేతనే గాని, ప్రయాణమందలి యుత్సాహముతోఁ గాదు! ఇట్లు నడచిపోవుచున్న నా కన్నుల కంతదూరమున నొక జంతు వేదో కదలునట్లు కనఁబడెను. అది మనుష్యుఁ డని కొంత సేపటికి నాకుఁ దెలిసెను. ఇతఁడు నా తమ్ముఁడు కాఁడుగదా? అంత యదృష్టమా! కాని, ఆమనుజుఁడు దగ్గఱ బడిన కొలఁది, వానియందు నాతమ్ముని పోలికలు కొన్ని పొడగాంచితిని. ఆమూపు, నడక, దుస్తులు—అన్నియు రాముని వనుట స్పష్టము. లేక వేసి వానిని బిలువవలె ననుకొనుచుండఁగనే, ప్రక్క పొదలో నుండు నెవరినో చూచి బెదరి, వాఁడు వేఱు దెసకుఁ బారిపోవఁ దొడఁగెను. అయ్యో, చేతఁ జిక్కిన పండు కంచెలోనికి జారిపోయెనే యని నేను విచారపడితిని. తమ్ముని వెదకికొనుచు వచ్చిన నేనును వాని ననుసరించిపోవుట యుక్తమని నమ్మి, వాని దిక్కు బట్టితిని. పరుగెత్తుచున్న వాని వెనుకనే తుపాకి ధ్వని యిపుడు వినవచ్చెను! గుండు తప్పించుకొనిన రాముఁడు మఱింత భీతి నొంది చెట్టునకు గట్టునకు చిట్టడవిని బడి ప్రాణసంరక్షణార్థమై పలాయన మయ్యెను. తమ్ముని వెంబడించుచు నేనును, అడవిని బాఱిపోతిని. మమ్మిద్దఱిని నలుగురైదుగురు పోలీసుభటులు లఁత తఱుముసాగిరి. నిరపరాధిని నగు నే నేల నిలువఁబడఁ గూడ దని యొకటి రెండుసారు లనుకొంటిని కాని, ప్రాణసమానుఁ డగు సోదరుని సంరక్షించుటకే నేను వాని వెంటఁ బోవలయు నను నిశ్చయముతో గాలికి బుద్ధి చెప్పితిని!

మమ్ము తఱుముచు పోలీసులు "ఇదేరా సిద్దని పెండ్లము" అనియును "కాదురా! ఇదెవతో పిల్లరా! ఈ పిల్లవాని బందుగేమోరా!" అనియును, నన్ను గూర్చి పరిపరివిధముల ననుకొనిరి. దిక్కులెఱుగ గల పోలీసులు, పసిపిల్లల మగు మమ్ము త్వరగాఁ బట్టుకొనుట యం దేమి యాశ్చర్యము? మాయిద్దరి చేతులకును వెంటనె యినుపబేడీలు తగిలించిరి. "నీ చేతిలోని మూట యేమి చేసినావురా?" అని యెన్నిసారు లడిగినను, మాతమ్ముఁడు పోలీసులకు తగిన జవా బీయలేదు. తనచేత మూటయె లేదని కొంతసేపును, అది యే కంచెలోనో పడిపోయె నని కొంతసేపును చెప్పి, వా రడిగిన యితరప్రశ్నముల కేమియు వాఁడు మాఱు పలుకకుండెను!

"కొంచెమైన నాకు మాతమ్ముని వృత్తాంతము తెలిసిన యెడల, వాని నీ దుర్గతినుండి తప్పించియుందును గదా!" యని నేను మఱిమఱి యనుకొంటిని. ఇపుడు వాని కేమి సాయము చేయఁగలను? మీఁదు మిక్కిలి వాని సావాసము కోరి వచ్చిన నేనే దొంగనైతినే? నిజము చెప్పుమని పోలీసులు మాతమ్ముని బుజ్జగించిరి, బెదరించిరి, వాదించిరి; వారి హితోక్తు లెంతకును ఫలింపనప్పుడు, లాఠీలతోఁ బాదిరి. దౌడలు గొట్టిరి, జలగలు పట్టించిరి. ఏమి చేసినను, వాఁడు మూర్ఖపుపట్టుతో నుండెను. నిజము తెలుపు మని నేనును మా తమ్మునిఁ గన్నీట వేడితిని. ఎంతమాత్రమును వాఁడు లొంగకుండెను! ఆహా! ఇంత త్వరలో నా చిన్ని తమ్ముని కెంత దుర్దశ వాటిల్లెను!

ఇప్పుడు నన్ను చెఱసాలలోఁ బెట్టినారు. కారణమేమి? నేనును దొంగ యానాదిగుంపులోనిదాన ననియు, ఒకటి, రెండు చోరీలలో పాల్గొనినాననియు మమ్ముఁ దఱిమిన పోలీసులె నేను ఎదురు దారిని వచ్చెడి నిరపరాధిని నగు బాటసారి నగుటకు సాక్షులైనను, అధము లగు యానాదులవిషయమై నిజము చెప్పి న్యాయము కలిగింప నెవరికిఁ గావలయును? బందీ యగు మాతమ్ముఁడు దొంగలలోఁ జేరి చోరకృత్యములు జరుపుచున్నట్టు నే నెఱుఁగుదు ననియు, దొంగల గుంపునుండి నగలు పట్టుకొని వచ్చుచుండఁగ నే జూచితి ననియు, నేను న్యాయసభలో నుడువ సమ్మతించినచో నన్ను విడుతు మని పోలీసుభటులు చెప్పివేసిరి! ఎఱుఁగని సంగతులు నే జెప్పఁ బూననందున, వారు నన్ను చెఱసాలలో నుంచిరి. నా కెవరు దిక్కు? చెఱసాలలో చెప్పఁ గలవి గాని బాధల ననుభవించుటకంటె అడవిమృగముల వాతఁ బడుటయె యెన్నిమడుఁగులో మంచి దని నే నెంచితిని. మదకు న్యాయాధిపతియొద్దకు గొనిపోయినను, ఆయన పాదములఁ బడి, నిజము చెప్పివేసి, కారాగారమున నాకుఁ గలుగు బాధలు మనవి చేసికొనఁ జూచితిని. పోలీసు లట్లు చేయక, ఈ చోరిని గుఱించిన తమశోధన పూర్తి కాలేదని లేవ లేవకు గడువు పుచ్చుకొనుచు వచ్చిరి. ఇంక నీ యమబాధనుండి నన్నెవరు తప్పింపఁగలరు?

ఒకనాఁటి మధ్యాహ్నము తిఱని విచారమున మునింగి, చెఱసాలకిటికీ నుండి నే జూచుచుండఁగా, నాయీఁడు యువతి యొకతె వీథిలో బండి దిగి ఒక యింటిలోనికి నడచి పోవుచుండెను. ఆమెగుఱను నే నెప్పుడో చూచినటు లుండెను గాని, ఎవరు మెన్నెటను జ్ఞప్తికి రాలేదు. అంత మెఱపుమీఁగవలె నా మనో వీధిని సరస్వతమ్మ యాకారము తట్టి, యీ సుందరి యామెయె నని గుర్తించితిని. కాని, సరస్వతమ్మను నే నెట్లు కలసికొనఁగలను? ఆమె నా కేమి సాయము చేయఁగలదు? విన నామెకు సందేశ మంప నేఁ బూనితిని. చెఱసాలకావలి యొద్ద నొకరొకఁడు, ఆ రోజులలో నాకు బరిచయుఁడయ్యెను. అతఁడు ఏండ్లు గడచినవాఁడైనను, పరుల కష్టసుఖముల కగువాఁడును. అతనితో నే నీ సంగతి ప్రస్తావించఁగా, తా నా స్త్రీయింటి కేగి, నా సమాచార మామెతోఁ జెప్పెద నని యతఁడు పలికెను,

నాభాగ్య మేమని చెప్పను? ఆమఱునాఁటి సాయంకాలము చెఱసాల దొడ్డిలోని పెద్దబావినుండి నీరు చేదుకొని పోవు మిషతో సరస్వతమ్మ బిందె బుజముమీఁదఁ బెట్టుకొని, నే నుండు చోటి కట్టెదుట్టి, జాలకమునుండి తొంగి చూచి నన్ను సవాలు పట్టెను. ఎవరి యదృష్టము నాఁటిది! తొలకరి వానయఁ బూనిన తంగెడు మొలకలవలె నాచెలికత్తె మూర్తి యౌవన సౌకుమార్యమునఁ జెలువొందుచుండెను! ఆమె పతి యొక గొప్ప యుద్యోగి. నే నన్నకో, నేనవి యొందను మోదుపడు మోదుగుతుప్ప వలె నేకాకినై, కష్టపరంపర ననుభవించుచు, కారాగృహమున గాసిల్లు చున్నదానను! సరస్వతమ్మ నాజాలకము దగ్గఱ నిలిచినది కొన్ని నిముసములే యైనను, ఒక తల్లి కడుపునఁ బుట్టిన బిడ్డలవలె నొకరి కష్టసుఖము లొకరికిఁ జెప్పుకొంటిమి. దురవస్థలో దాఁపఱిక మెందుకు? తమ్మునిఁ గాన నేగడి నిరపరాధినిని పోలీసు లక్రమముగ నిట్లు బందిని జేయుట, నామీఁద వలపుఁగొనిన పోలీసుఅధికారి మదనగోపాలనాయుని నేను నిరసించుట, యానాది దాని కింత బింకమా యని యాగ్రహమున నాతఁడు నన్నిచెఱలో గ్రుక్కించుట—అన్ని రహస్యములను నాచెలికిఁ దెలియఁబఱచితిని! నా కామె యే సాయము చేసినను చేయకున్నను, నా యార్తనాద మాలకించుటయె పదివేలుగ నా కగబడెను! సమాచారములు సాహానురాలి చెవిని వేసినందుకే, దుఃఖభారము నా శిరమునుండి తొలఁగి పోయినట్లు తోఁచెను!

ఇది జరిగిన రెండుమూఁడు దినములకు మా చెఱసాల తనిఖీ చేయుటకుఁ పెద్దయధికారి వచ్చి, తనకార్యక్రమము ముగించి పోవుటకు ముందుగ, మదనగోపాలనాయుని తనతోడఁ గైకొని నా యఱలోని కట్టె వచ్చెను. "నీవేనా లక్ష్మివి? నీ వేమి చేసినావో నిజము చెప్పు. ఖబడ్దార్!" అని నా చెవులఁ గోసఁపుమాటలు గురిపించి ప్రశ్నించునప్పటికి, నాప్రాణము లెగిరిపోవునట్లయ్యెను! ధైర్యము తెచ్చుకొని, జరిగినదంతయు పూస గ్రుచ్చినట్లు చెప్పివేసితిని. తోడనే నాఁడు మమ్ము తఱిమిన పోలీసుభటు లొకరొకరె రప్పింపఁబడిరి. తమ యధికారి యెదుట వారందఱు సాక్ష్యమిచ్చిరి. తమ వారి వాఙ్మూలములవలనే నిర్దోషిణి యగు యానాదిపడుచు నేల యీ చోరిలో నిఱికించిరి యని, పండ్లు కొఱికి కను లెఱ్ఱచేసి, అధికారి యడుగునప్పుడు, గాలికెట్టునకుఁ గొట్టుకొను నరఁటాకువ వలె తాకేదారని గుండెలు టకటక మనుచుండెను! తగినసమాధాన మీయలేక యొంగియున్న మదనగోపాలుని కన్ను, పిమ్మట అధికారి యడిగిన, వాని పలుపునగుఱించిన ప్రశ్నములకు, లజ్జచే నధోలోకమునకుఁ గ్రుంగిపోయెను! నా తమ్ముని చోరిని మఱింత బలపఱచుటకె నన్నుఁ జెఱ నుంచితి నని కొంతవడికి నాయుఁడు చెప్పిన సమాధానమునకు, అధికారి యాగ్రహానలము మరల ప్రజ్వరిల్లి, "మూర్ఖుఁడా! నిరపరాధులను రచ్చకీడ్చి, కూటసాక్ష్యములు గుదిర్చి చౌర్యనిరూపణచేయుటకు, దొరతనమువారి కొలువు నీకు లేఁగ దొరికెననుకొన్నావా? జాగ్రతతో మసలుకొనుమీ!" అను కఠినవచనములతో బయలుపడెను!

మఱునాఁడె నాకు చెఱనుండి విముక్తి కలిగెను. మరల స్వేచ్ఛఁ బడిసిన నా మనస్సు బంతివలె నెగురఁదొడఁగెను! నాయంత యదృష్టవతు లవనిని గానరారని నే ననుకొంటిని. విన నొక కొన్నిదినములలోనె నా తల విన రఱిగి, కొంత

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

భావగీతములు

[illegible]

[illegible]

ఆయుర్వేద చికిత్సా వ్యాప్తి

శ్రీయుత భిషగ్వర దంతులూరు శ్రీ రామచంద్ర రాజు గారు

శ్లో॥ సర్వ మన్య త్పరిత్యజ్య శరీర మనుపాలయేత్
తదభావే హి భావానాం సర్వా భావ శ్శరీరిణాం
(ఆయుర్వేదము)

ఆరోగ్యసంపద లేని తతి మానవుఁ డెట్టి విద్యావిశారదుఁ డైన నేమి? ఎట్టి మన్మథాకారుఁ డైన నేమి? ఎట్టి ధనధాన్య సంపన్నుఁ డైన నేమి? ఆ సంపదలన్నియు బూడిదఁ బోసిన పన్నీరు వగిది యగును గదా! వేయేల, ధర్మార్థకామమోక్షాదుల సాధించుట కారోగ్యమే మూలకారణము, అదియే ముఖ్యమగు సంపద. అట్టి యారోగ్యరక్షణమును గూర్చి చెప్పు శాస్త్రములలో నెల్ల నుత్తమమైనది చికిత్సాశాస్త్రమే. ఈ చికిత్సావిధి శాస్త్రములకు బూర్వమే నథర్వణవేద మను పేరితో వేదములందును జెప్పఁబడియే యున్నది. వేదభావములు మానవుల, కగ్రాహ్యము లగుటచే సృష్టికర్త యగు హిరణ్యగర్భుడు లోకహితార్థమై అథర్వణవేదమందలి సంపూర్ణసారమును గ్రహించి లక్షశ్లోకములు సహస్రాధ్యాయములుగల "బ్రహ్మ సంహిత" యనెడి గ్రంథమును బ్రకటించెను. అది శల్యతంత్రముఁ (శరీరమందు చిక్కుపడిన తృణ, లోహ, కాష్ఠాదుల వెలికి దీయుట, చీమును స్రవించు నంతర్గర్భిత శల్యముల నుద్ధరించుట, యంత్రశస్త్రాగ్ని క్షారాదులచే వ్రణములను శోధించి మాన్పుట, మొదలగు వానిని చెప్పునది) శాలక్యతంత్రము, (కంఠము, ముఖము, చెవులు, ముక్కు మున్నగు నూర్ధ్వజత్రుగత రోగముల నివారించు విధులను తెలియఁ జేయునది.) కాయచికిత్స (జ్వరము, అతిసారము, రక్తపిత్తము, మొదలగు సర్వాంగికవ్యాధులను నివారించు విధానముల జెప్పునది.) భూతవిద్య, (యక్ష, రాక్షస, పిశాచాది గ్రహములచేఁ బీడింపబడు వారి వ్యాధులను బలిహరణాది శాంతిక్రియలచే నుపశమింపఁ జేయు విధులను జెప్పునది) కౌమారభృత్యము, (తల్లుల స్తన్యము లందలి దోషాదోషములను శోధించి, దుష్టస్తన్యపానము వలన గలుగు రోగముల నివారించి, శిశుపోషణ కనువగు ప్రక్రియల బోధించునది.) అగదతంత్రము, (సర్పవృశ్చికాది జంగమవిషములు నాభిపాషాణాది స్థావరవిషములు వలన గల్గు నుపద్రవముల నివారించు నుపాయములఁ దెలుపునది.) రసాయనతంత్రము, (ముదిమి రాకుండ జేసి ఆయువును, బలమును వృద్ధిపఱచి రోగముల బోగొట్టు విధులను తెలుపునది.) వాజీకరణతంత్రము, (అల్ప, దుష్ట, క్షీణ, రేతస్కు లగు వారికి వీర్యవృద్ధిని, స్త్రీగమనశక్తిని గలిగించి, సంతానము బడయు సత్త్వమును గలిగించు విధులను జెప్పునది.) అనెడి యష్టాంగములుగ విభజింపబడి యున్నది. అట్టి యాయుర్వేదాష్టాంగములను ప్రథమమున అష్టప్రజాపతులలో నొకరగు దక్షప్రజాపతి కాతని చతురతను జూచి బ్రహ్మ అత్యంత వాత్సల్యముతో నుపదేశించెను. సూర్యభగవానుని పుత్రులును, అత్యంతబుద్ధిశాలులును నగు నశ్వినీకుమారులకు దక్షప్రజాపతి యాయుర్వేదమును గఱపెను. దేవోత్తము లగు నశ్వినీకుమారు లావిద్యను గ్రహించి అందద్వితీయులై, "అశ్వినీ కుమారసంహిత" అను గ్రంథమును రచించిరి. శంకరుండు కోపాగ్నిచే బ్రహ్మయొక్క శిరమును శూలముచే ఛేదించిన తరి దానిని జేర్చి, ఆరోగ్య మొనగిన దీ భిషక్శిరోమణులే! మఱియు, ఘోరదేవాసుర సంగ్రామము నందు రాక్షసులచే క్షతజాతులైన దేవతల గాయములం బావి వారిని రక్షించిన దీ యాయుర్వేదవిశారదులే! ఇంద్ర, చంద్రుల రోగముల గూడ నివారించిన దీ వైద్యవిద్యాలంకృతులే! దక్షాధ్వరధ్వంసకాలమున దంత నేత్రములఁ గోల్పోయిన పోషదేవ, భగదేవాదులకు చికిత్స నొనర్చిన దీ వైద్యవిద్యానిపుణులే! సహస్రవర్షవృద్ధుడును, శల్యావశిష్టుడు నగు చ్యవనమహర్షి నవయౌవనవంతునిగ నొనర్చి యజ్ఞాదిక్రతువులయందు హవిర్భాగముల గొనిన దీ యశ్వినీకుమారులే! యీ రీతి ననేకమహత్కార్యముల నొనర్చి వైద్య శిరోభూషణులై వెలసిరి. దేవతాప్రభుం డగు నింద్రుడు నీ యాయుర్వేదచికిత్సా చమత్కారములం జూచి, అశ్వినీకుమారుల వినయపూర్వకముగఁ బ్రార్థించి యీ యాయుర్వేదాష్టాంగముల నభ్యసించెను. ఈరీతిగ దేవలోకమున నాయుర్వేదప్రచార మయ్యెను.

అత్యంతదయాశాలియు, మునిశ్రేష్ఠుడును, మహాత్ముడు నగు నాత్రేయమహర్షి మర్త్యలోకమున రోగములచే బీడింపబడి విచారించుచున్న జీవులఁ జూచి జీవదయాపరుడై, "ఆహా! పురుషార్థచతుష్టయములకు శత్రుప్రాయములగు రోగములు భూమండలమున వ్యాపించి ప్రాణుల హింసించుచుండుటచే ప్రజ లనాథులం బోలి విలపించుచున్నారే! ఏ ప్రకారమున నీ మానవుల రోగములనుండి విముక్తుల జేయ గల్గుదును! నామనము క్లేశము జెందుచున్నదే! యీ దుఃఖితుల దుఃఖముల మాన్పుటయే నా పరమధర్మము" అని తలచి యింద్రుని కడ కేగెను. మహాత్మ లెల్లపుడును ప్రజాకష్టమే తమ కష్టముగ భావించుకొనుచుందురు కదా! జగద్రక్షణకొఱకు "అహింసా పరమో ధర్మః ప్రాణిరక్షో మహాత్తపః" అను వాక్యానుసరణి అహింసయే పరమ ధర్మము గను ప్రాణిరక్షణయే మహాతపముగను నమ్మహాత్ముం డగు నాత్రేయుడు భావించెనుగదా! అట్లింద్రుపురి కేగి దేవతామధ్యమున సింహాసనారూఢుండై ప్రకాశించుచున్న దేవతాప్రభుం జూచి, ఓ దేవరాజా! భూలోకంబునం గల నెల్లప్రాణులు రోగపీడితులై దుఃఖములపాలై వానిం బాపుకొనుట కశక్తులై యుండిరి. కావున లోకసంతాపనివృత్తికై నా కాయుర్వేదోపదేశము గావించుమని కోరెను. అందుల కింద్రుడు సంతోషితమనస్కుండై యాయుర్వేదాష్టాంగముల నమ్మౌని కుపదేశించెను. అంత నమ్మహర్షి సఫలమనోరథుం డయి యింద్రుకడ సెలవు గైకొని మర్త్యలోకము జేరె. శుద్ధాంతఃకరణు లగు మహాత్ముల మనోవాంఛల కడ్డుండునా? అడ్డుండదు. కరుణానిధి, దయాసాగరుడు, ప్రజారక్షకుడు నగు నా మహర్షి లోకప్రచారముకొఱకు "ఆత్రేయసంహిత" అను గ్రంథమును రచించెను. తదుపరి లోకకల్యాణముకొఱకు తన శిష్యు లగు జాతూకర్ణ, పరాశర, క్షీరపాణి, హారీత, అగ్నివేశ, భేల అనునీ యార్గురకు యాయుర్వేదము గఱప వా రావిద్యయం దద్వితీయులై తమ తమ నామములతో వారు సంహితల రచించి ఆత్రేయమహర్షి కర్పించిరి. అమ్మహర్షి యాగ్రంథములఁ బరిశీలించి వారి కాశీర్వాదము లొనర్చెను.

ఇటులనే మహనీయు లగు భరద్వాజాదిమునిపుంగవులు లోకకల్యాణము కొఱకై ఎన్నియో కష్టములు పొంది తమ సర్వస్వము ధారవోసి, భూలోకమునం దాయుర్వేదప్రచారముం గావింప గల్గిరి. ఇట్టి యాయుర్వేద ప్రభావముచేతనే ప్రజలు రోగవిముక్తులగుటకు శక్తిగలవారై యుండిరి. అక్కాలమున రాజ్యపాలకులు తమ పరిపాలనయందలి జనులు ఆరోగ్యవంతులై యుండుటయే రాజ్యాంగ ప్రథమసంపదగ భావించుచు తమ యాస్థానముల వైద్యపుంగవుల గౌరవించి ప్రోత్సాహ మొసరించెడివారు.

రామాయణము దిలకించినచో రామరావణయుద్ధమున శక్తిచే మూర్ఛితుండైన లక్ష్మణుని "సంజీవి" యను నోషధివలన సుగ్రీవాస్థానభిషగ్వరుఁ డగు సుషేణుఁ డను నాతడు సజీవునిఁగ జేసినట్లు గానవచ్చుచున్నది. మఱియు నాసుషేణుడు "ఆయుర్వేద మహోదధి" యను గ్రంథమును రచించెను. లంకాధిపతి యగు రావణుడు "అర్కప్రకాశ" "కుమారతంత్రము" యను గ్రంథములు రచించినటుల గానవచ్చుచున్నది.

మహాభారతకాలమున పాండవధార్తరాష్ట్ర యుద్ధమున సైనిక చికిత్స వర్ణింపఁబడియున్నది. వేయేల, ఆకాలమున మహారాజు మొదలుకొని సామంతరాజువరకు వైద్యపుంగవుల దమ యాస్థానముల గౌరవించుచున్నట్లు గానవచ్చుచున్నది. అట్లు గౌరవించుటయే గాక యొకానొకలది తాము కూడ నభ్యసించెడివారు.

కాశీరాజగు బాహుజుని గృహమున జన్మించి దివోదా సను నామము వడసి (విష్ణ్వంశసంభూతుడు) మహాతపస్సంపన్నుఁ డయి సుశ్రుతాదిమునిపుంగవులకు గురుఁడై తన జీవిత మంతయు ఆయుర్వేదప్రచారమునకై వినియోగించి అపరధన్వంతరి యను పేరు గాంచెను. మఱియు భారతకాలమున పాండవసోదరులలో సహదేవుఁడు పశువైద్యశాస్త్రమం దద్వితీయుఁ డని పేరొందెను. యిట్లనేకులగు రాజు లీవిద్యయం దెంతయో విశ్వాసముంచి పోషించుచుండెడివారు. అక్కాలమున, ఆయుర్వేద శాస్త్రము, అతిబాహుళ్యముగ నున్నందున కాబోవు యుగమునందు, అల్పమతులు, అల్పవిద్యావంతులు, దుర్బలదేహులు, అల్పాయుష్కులు, నగు మానవు లుందురని అప్పటి మహర్షు లూహించి యుగానుసరణి అనేకగ్రంథములుగ రచించి కీర్తిని బొందిరి. అందు చరకము, సుశ్రుతము, మొదలగు కొలది గ్రంథములు మాత్రమే యిప్పటికి నిలచియున్నవి. మహోత్కృష్ట మగు ఆయుర్వేదము క్రమముగాను మన దేశపరిపాలకు లగు పూర్వపురాజులు తమతమ రాజ్యములయందు గౌరవముగ పోషించుచు తాముఁ గూడ నభ్యసించెడి వారలు. వారలలో రాజహర్ష, చక్రదత్త, మదనపాల, విక్రమాదిత్య, భోజరాజ, కాశీరాజు మొదలగు రాజన్యులు ఆయుర్వేదవిద్య నభ్యసించి రాజనిఘంటు, రాజవల్లభ, మదనపాల నిఘంటు, చక్రదత్త, అజీర్ణమృతమంజరి మున్నగు గ్రంథములు రచించియుండిరి. అటులనే జయపూర్ రాజా రాణాప్రతాపసింహుడు "అమృతసాగర్" అను గ్రంథమును రచించి కీర్తి బొందెను.

ఆ దినములయందు భారతదేశము సమస్తౌషధములకు భాండాగారమై యుండెను. భరతఖండవైద్యులు నిపుణతకలవా రని దిక్కులు ప్రతిధ్వనించుచుండెను. పెర్షియా, అరబ్, రోము, రష్యా, జర్మనీ, యింగ్లండు, మొదలగు అన్యదేశీయులు భారతదేశౌషధములకొఱకె కాచుకొనుచుండెడివారు.

వేదకాలమున మొలకలెత్తిన మన యాయుర్వేదశాస్త్రము ఖ్యాతివహించి మన యార్యావర్తమున శాఖోపశాఖలుగ విస్తరిల్లి ప్రపంచమున కారోగ్యభాగ్యము లిచ్చునది యగుచుండియు రానురాను భరతఖండమున గలిగిన ఘోరసంగ్రామములవలన నశించిపోవుచున్నది. వేయేల? మనహిందూపరిపాలన మేనాడు నశించెనో ఆనాటనుండియు క్రమక్రమముగ పరమప్రయోజనీయ మగు నాయుర్వేదచికిత్స నశించుచు నేటికి నామమాత్రావశిష్టమై యున్నది. వైద్యనిధి యని పేరుగాంచిన భరతదేశము నేడు విదేశౌషధముల కొఱకు కాచుకొనుస్థితి నొందినది. కాయచికిత్సకు కల్పతరు వగు చరకసంహిత, శల్యతంత్రమర్మముల సాగర మగు సుశ్రుతసంహిత, మొదలగు నార్యగ్రంథములందలి చికిత్సల నాదరించుకొనక విదేశీయౌషధములనే సేవింప జూచుచుండిరి, ఇందుకు మూలకారణము విదేశీయుల పరిపాలనముచే గలిగిన రాజయనాదరణమే కారణము.

వర్తమానకాలమున కొందఱాయుర్వేదాభిమానులు ఆయుర్వేద పునరుద్ధారణాప్రియులై, అనేకము లగు సంస్థల నెలకొల్పి పాటుపడుచుండిరి. వారి వారి యాజమాన్యమునందుండు నా యా సంస్థలు జయప్రదములై శాఖోపశాఖలుగ వర్ధిల్లుచుండ జేయుటకై, జీవదయాపరుఁడును, విష్ణ్వంశసంభూతుండును నగు శ్రీధన్వంతరిం బ్రార్థించుచున్నాను.

చాటూక్తి

శ్రీ బుక్కపట్టణము రామానుజయ్య గారు

చిత్రచ్ఛత్రము చేతఁ బూని సుదతీ శ్రేష్ఠంబు త్రోవం జనన్
మిత్రుం డొక్కఁడు వింతనముల్ పలుచుచున్ "మైత్రేయి! కాంతామణీ!
నేత్రం బొక్కటి తక్కువయ్యె నిహిహీ! నేడ్కా నుపాధ్యాయినీ
పాత్రంబందు" నటంచు నవ్వఁ, గని యా-పద్మాక్షి "ఛీ! పో" యనెన్.

ఉయ్యాల పాటలు

శ్రీ పూడిపెద్ది వెంకటరమణయ్య గారు, కవితాసమితి

కొమ్మలఁ జివురాకు గుత్తులు పొడువ
జివురు పొత్తికలలోఁ జిఱుమొగ్గ లుఱుక
మొగ్గలలోఁ బూలు పులకలు నింపఁ
బులకరింపుల దేనె బొట్టులు జారఁ
దేనెకాలువలలోఁ దేంట్లీదు లీఁద
తేఁటిరెక్కలఁగమ్మతెమ్మెరల్ దార
వచ్చె నామనిముద్దుపలుకుల మురళి!
వచ్చె నామని సన్నవన్నెలవెన్న!
వచ్చె నామని పాలవానల జల్లు!
వచ్చె నామని తీపుపాటల వెల్లి!
వచ్చె నామని తీపుపాటల పంట!
తుమ్మెదభావగీతుల నాలపించు
చిలుకమాటలకైత చిలువ దోతెంచు
గాలిలో భావభంగములు నటించు
కోయిల గొంతెత్తి కొసరు కావ్యాలు
కవి కలమ్మునఁ గ్రొత్త కళ లుద్భవించు
కవినాల్క నుడి క్రొత్త గతుల నర్తించు
కవిభావముల తీవ గమి కొనసాఁగు
కవితమై లోకమ్ము కలకల నవ్వ!
ప్రకృతిలోఁ గావ్యంపు రసవృష్టి గురియు
గళమెత్తి జగ మెల్ల గానము సేయు
పలుకులు విహరించు వనవాటి యగుచు
సద్భావములనాట్యశాలయై నగుచు
జగ మెల్ల సరిక్రొత్తజాడలఁ బోవు
పలువన్నియలచిత్రపటముల వ్రాయు
నవ్యశోభను కథానాయిక జెక్కఁ
గడలంట సాంధ్యరాగము నాలపించు
వ్యంగార్థములఁ గ్రొత్తపాటలు పాడు
నెలదోటయై పూవ్రటీరాల నల్లు
ఆనందమయ మైన యట్టి యీ వేళ
వేయి రేకులతోడ వీడు నా మనసు
ఈవసంతములోన నీ సంతసమున
భావాలు నాలోనఁ బల్లవించెడిని
కిలకిలధ్వనితోడ కెరలు నీ వేళ
నాడెంద మవశమై నాట్య మాడెడిని
చల్లని యీ మంజుసమయమ్ము లోన
కెరలి నామది క్రొత్తగీతాలఁ బాడు
పాడికొందును నేను పవలు రే లనక
వినువార లుండరే విపుల లోకమున!

౨

చివురుమొగ్గలలోన జీవమ్ము దార
సోఁగలై నిలువెల్ల సొగసులు జార
కొనలలోఁ గ్రొవ్వాడి గోవబులు దేర
నలుదిక్కులలరించు నవకము లూర
పొలుపుగ నీ యాంధ్రభూమిని బ్రాకు
నుభయభావలతీవ లుయ్యాలఁ గట్టి
యతివేడ్క నే దాని నమరిచి కొన్న
పలుకు పూసెజ్జలోపలఁ బవ్వళించి
తలఁపుల సునుగాలి తరగలలోన
కమ్మనితావి నల్లడ లంట వీవ
నూఁగుచు జగ మెల్ల నొకటిగ మ్రోఁగ
గళమెత్తి నూత్నరాగము లాలపించి
కళలూర నమృతశీకరములు దూల
నాలాపగతి రేఁగి యంబర మంట
పాడికొందును నేను పవలు రే లనక
వినువార లుండరే విపులలోకమున

౩

ఎలమి నే నూఁగు నుయ్యాల గాలిలోన
నెలదోటపూవు లెన్నెన్ని పీడెడినో!
ఎట్టి కమ్మనితావు లెసఁగఁ బ్రాకెడినో!
ఏ కంఠనినదమ్ము లెగసి మ్రోగెడినో!
ఎవఁడెఱుంగును జగమ్మెట్లోవఁ బోదు!
చివురాకు కదలికల్ సెప్పు గుసగుసలు
తీవయల్లికలు చిత్రించు కల్పనలు
ప్రసవమ్ము లెదనెడ రాల్చు బాష్పములు
ఏ యింద్రియములంటి యింపుఁ గూర్చెడినో
ఏభావశిల్పంబు లేర్పరించెడినో
ఎవఁడెఱుంగును జగ మ్మెట్లోవఁ బోదు?
సగము కూర్కునఁ బట్టి సదలెడిఁ దాకఁ
గనుగవ నరమోడ్పు గ్రమ్మెడిదాఁక
కలలోన డెందంబు కరఁగెడి దాఁక
నిటులనేఁ దూఁగు టుయ్యాల నూఁగి కొంచు
గాలిపైఁ దూఁగాడు గళనినాదముల
మెల్లఁగ నటియించు మేలిసంగతుల

పాడికొందును నేను పవలు రే లనక
వినువారలుండరే విపులలోకమున ?

౪

గాఢమై గూఢమై కళలొల్కఁ బ్రాకు
నీ తీవసోయగం బెంతేని కలదు-
తెల్లమై తేటమై తేనియ లొలుకు
నీ తీవ లాలిత్య మెంతేని గలదు-
ఇరుదీవ లొండొండ నెనయంగ ముడిచి
యే నూఁగు తూఁగుటుయ్యాల గాలిలోన
నేల పాటలను గోయిల లాలపించు
మేలి పాటలను దుమ్మెదలు దూఁగించు
వలపు పాటలను రా చిలుక లూరించుఁ
దఱపి పాటలను దెమ్మెరలు దేలించు-
కలకండములపాట కవి లేచిపాడు
తేనె పాటలు భారతీదేవి పాడు
పాటలన్నిటిలోనఁ బలపల వోవు
రాగమై నా కంఠరవము మిన్నంటఁ
బాడికొందును నేను బవలు రే లనక
వినువార లుండరే విపులలోకమున.

౫

ఈ యాంధ్రవనవాటి నీ వసంతమున
జగముఁ గూర్చిన పూల చప్పరమందు
కావ్యకన్యక నాట్యకళఁ బ్రదర్శించు
నడుగుఁదమ్ములలోన నమృతబిందువులు
మంజీరరవమున మంచి ముత్యాలు
మట్టెలసడిలోన మధుశీకరములు
పదనఖద్యుతిలోనఁ బాలతుంపురులు
పలు తెరంగుల రేగి పన్నీరు చల్లు
నరసంపుగతి బన్నసరి దొంతులల్లు
ఆనందమయుఁడనై యా తుషారమున
హాయి నా దూఁగుటుయ్యాలలోఁ దేలి
చల్లగాలులు మేనఁ జందన మలఁద
సుమగుచ్ఛములు మంజుసురటీలు వీవ
కమ్మతావులు వచ్చకప్రమ్ము జల్ల
గావ్యకన్యక నాట్యగతి తాళమునకు
సరి చూచి చక్కని స్వరములఁ గూర్చి
పాడికొందును నేను పవలు రే లనక
వినువార లుండరే విపులలోకమున.

౬

భావాలకెరటాలపైఁ దేలిపోయి
బుద్బుదమ్ముల మంచి ముత్తెమ్ము లేరి
ఫేనమ్ములోఁ బాలవెల్లువఁ ద్రావి
కొనకొని రాయంచకోదమనై యాడి
నా డెంద మందందు నాట్య మాడెడిని
సోనకై రాలు మంజులకూజితాలు
అలలపైఁ దూఁగు నొయ్యారంపుతీవి
రెక్కలముడుపులో రేఁగు నందములు
అరమోడ్పుకనులసౌఖ్యంపు క్రొంజాడ
మెట్టనిమోముపై నెనఁగు రాగంబు
పలురసమ్ముల మంజువలయమ్ము లెగయు
నీటిమడతలలోని నిగనిగ ల్దేర
ప్రతిబింబములపరంపరలు నర్తింప
నీ యాంధ్రసరసిలో నీఁదు నా మనసు
సంతోషమునఁదూఁగి జగ మెల్ల మరచి
పాడికొందును నేను పవలు రే లనక
వినువార లుండరే విపులలోకమున.

౭

చివురులోఁ బూచెడి చిఱునవ్వుతోడ
మొగమెత్తి నాపాట మురువు లాలించు
పొదలోని చిఱుగాలి రొదఁ జెమలించి
చల్లఁగా నా పాటజాడల జారు
పొదరింటిలేఁదీవ మొనలు రాగాన
నా పాట లాలింప నోటిక సాగు
పూవులోఁ దేనెయై పొలయు నా పాట
గాలిలో తరగలై కరఁగు నా పాట
తీవలోఁ జివురులై తెఱలు నా పాట
పూవురేకులను దో బూచులు పెట్టి
తుమ్మెదరెక్కలోఁ దుళ్ళింతలాడి
లేఁదీవకొవలపై లీల నర్తింపఁ
గమ్మనిక్రొత్తరాగము లాలపించి
తీయని నినదమ్ము దెస లంటఁబోవఁ
బాడికొందును నేను బవలు రే లనక
వినువార లుండరే విపులలోకమున.

౮

పాడిసకొలఁది నా భావముల్ ప్రాకు
భావమ్ములోఁ జేటపల్కులు త్రుళ్ళు
భావమ్ము పల్కులోపలఁ దాయలాడు
విడువని జంటతీవియఁ బోలె పల్లి
పాయని జంటగువ్వలువోలె పనఁగి
పరఁగు పురాణదంపతు లట్లు కలసి
గాఢానురాగావఁ గైదండ లంది
పరలు నా భావశబ్దాల పోకడలు
పూసలలో దూరి పోవు దారమ్ము
హృదయాలనెలకొన్న ప్రేమరసమ్ము
పూవురేకులలోనఁ బొదలు సారభము
భావశబ్దములలోఁ బ్రాకు నా పాట!
ఇట్లు నా తూఁగుటుయ్యాల నూఁగికొంచు
తీయనిక్రొత్తగీతిక లాలపించి

పాడికొందును నేను పవలు రే లనక
వినువార లుండరే విపులలోకమున!

౯

గొనబుగఁదూఁగు ముంగురుల దీవియలు
శ్రుతిఁగూర్పఁ జిఱుగాలి సోకునఁ గదలి
చెక్కులపైఁ బ్రాకు చిక్కని కావి
గాథమౌ నొక్క రాగము నాలపించు-
వలమెడి మేని పుల్కాంకూరతతులు
స్వరములఁ గూర్ప జల్లల జాలువార
జడిగొనివచ్చు హృచ్ఛలనంపు జల్లు
తాళమ్ము నూపు నూతనజాతి గతుల
నా పాట వినెడు నానందానఁగూడి
కలకలలాడు చక్కని తీవితోడ
జగ మెల్ల నొకటియై సభ దీర్చి నేడు-
ఎదురుగాఁ జనుదెంచి యా వనం బిపుడు
నను జూచి పక్కున నగి పల్కరించు
కోయిలకంఠానఁ గుశలమ్ము లడుగు
నీ మంజుసమయమ్ము నే విడనాడి
యుయ్యెలపాన్పుపై నొదిగి నిద్రింప
వచ్చునే యనుకూలభావికాలమ్ము?

నా తీవయుయ్యాల నడుమఁ గూర్చుండి
తీరవారలు లేక చెలఁగు కంఠానఁ
బాడికొందును నేను పవలు రే లనక
వినువార లుండరే విపులలోకమున!

౧౦

కంగునఁ బారు నా గానస్రవంతి
భాస్కరద్యుతిలోన వన్నియఁ దీర్పఁ
దుహినాంశుకరకాంతిదోహదం బిడును
గమ్మతెమ్మెరల నిక్కడలు శాసించుఁ
బూలతోరణములో ముత్యాలు గూర్చు
మానికములలోని మలినమ్ముఁ గడుగుఁ
జిలుకరెక్కలఁగలల్ చిలికి చిత్రించు
… … …
పొంగి నల్గడలంటఁబోవు నీ పాట
రసములోఁ బొదలు సారమ్ము గ్రహించి
తొలకాఁడ నా కన్నుదోయిని నించి
పారిజాతుని పాదపద్మము లడిగి
యవ్యయానందాన నన్నియు మఱచి
పాడికొందును నేను పవలు రే లనక
వినువార లుండరే విపులలోకమున.

("తూగుటుయ్యాల"నుండి)

శ్రీ కృష్ణభగవానుని వేణుగానము

శ్రీ రాజా మంత్రిప్రెగడ భుజంగరావు బహద్దరు జమీందారువారి కుమార్తె యగు వాడ్రేవు శ్రీ రంగనాయకమ్మ గారు

నెమరులు మాని కర్ణములు నిక్కఁగఁ జట్టును మోరలెత్తుచున్
గుమిగొని నిల్చి వత్సములకుం జను లేవక యట్టె నేత్రగో
కములను సమ్మదాశ్రులఁ దొలంచెడి గోవులు; శౌరి వేణుగా
నమధురిమస్రవంతిని ఘనంబుగ మున్గుటఁజేసి యద్దిరా!

కొమరగు మోహనాంగములకుం గలపంబు లలందువేళఁ, గే
శములను జక్కఁగా ముడుచుచక్కని, గాటుక దిద్దునప్డు, హ
స్తము లెట నుంచిరో యచట స్తంభనగా వినుచుండ్రు గోపికల్
దమి హరి వేణుగానము సుధాసదృశం బయి వీనులం బడన్.

క్షమయును సత్యము న్నియమసాధనఁ బూనుచు సన్న్యసించి లో
కముఁ గననట్టి మౌనిజనకాండము రాగనిబద్ధ మౌచు నం
యమితఁ దొలంగ మోహమయమార్గముఁ గాంచి చరించు నౌర! యు
త్తమహరివేణుగాన పరతత్త్వరహస్యమునందు సక్తమై.

భిక్షుకసమస్య

శ్రీ పుష్పగిరి వేంకటనారాయణ శర్మ గారు

ఈదేశమున పూర్వము బ్రహ్మచారులు సన్న్యాసులు భిక్షాపాత్రలం గొని సంపన్నగృహస్థులయిండ్లకు భిక్షార్థము అరుగుచుండెడివారు. వీరిని చూచినతోడనే గృహస్థు తన పూర్వబ్రహ్మచర్యావస్థ భావిసన్న్యాసాశ్రమము హృదయమునకుఁ దెచ్చుకొని ఆ ఆనందమున ప్రసన్న మైన దృష్టితో భిక్షువును గౌరవించి స్వాదిష్ట మైన అన్నముతోడ భిక్షాపాత్ర నింపుచుండెడివారు. ఆ కాలమందు భిక్షము అడుగుటయు భిక్షము యిచ్చుటయు సాంఘికజీవనప్రధానాంగముగా పరిగణింపఁబడుచుండెడిది. బ్రహ్మచారులు సన్న్యాసులు ధనసంపాదనార్థము గాక జీవరక్షణకు మాత్రమే భిక్షమును అడుగుచుండెడివారు. వారికి యే పరివారముగాని వాహనసౌకర్యములుగాని అక్కరలేకయే సంచరించుచు తాము సంఘసేవకులమని తలచెడివారు. తమయొక్క జీవితమును సమాజమునకు నీతి గరపుట, దేశహిత మైన కార్యములయందు సహాయపడుట, జ్ఞాన ప్రబోధము యిత్యాదికార్యములయందె వినియోగించుచుండెడివారు. ఆ కాలమున గృహస్థులుకూడ ధనధాన్యసమృద్ధి గలిగి అసాధారణమైన ఉదారమును త్యాగమునుఁ గలిగియుండిరి. బౌద్ధకాలములలో పీతవస్త్రధారు లయిన బౌద్ధభిక్షువులు గృహస్థుల యిండ్లకేగి "భవతి భిక్షాందేహి" అనగానే గృహస్థులు వారికి భిక్ష వేయుట తమ పవిత్రకర్తవ్యమని భావించెడివారు. శంకరాచార్యాది మఠాధిపతులుగూడ గృహస్థులవల్ల స్వీకరింపఁబడిన భిక్షతో కాలము గడుపుచు సంఘసేవాతత్పరులై యుండిరి. వారికి ద్రవ్యాశ లేదు. ధనము నిల్వ చేయవలె ననెడి ఊహ లేదు. ఆ కాలమున భిక్షు శబ్దము పవిత్రమైన శబ్దముగా పూజనీయముగా తలచెడివారు. మహారాజులు చక్రవర్తులు నయితము భిక్షువులయందు గౌరవభావము చూపెడివారు. చక్రవర్తుల సింహాసనములలోకూడ వీరికి చోటు గలదు.

భిక్షువునకు విద్వాంసుడు సంఘసేవి త్యాగి ఈ పదములు పర్యాయవాచకములు. కాలపరివర్తనమువల్ల ఆ పవిత్రాదర్శ మైన భిక్షుశబ్దము నేడు అపవిత్ర మైనదిగా నెంచబడుచున్నది. కాషాయ వస్త్రధారులై సంఘసేవకులుగా నుండవలసిన మఠాధిపతులు నేడు బహుమూల్యవస్త్రాభరణభూషితులై ద్రవ్యార్జనాపరులై భోగ విలాసములందు మునిగియున్నారు. మరికొందఱు భిక్షువులు వేష ధారులై గ్రామములయందు తిరుగుచు అమాయకు లయిన గ్రామ వాసుల మోసగించి ధన మార్జించుచున్నారు. ప్రాచీనకాలమందు బ్రహ్మవర్చస్సుతో కూడిన ముఖాకృతితో నొప్పుచుండెడి భిక్షువుల చూచినతోడనే గృహస్థులకు హృదయమందు శ్రద్ధాభక్తు లుత్పన్నము లగుచుండెను. నేటికాలపు సోమరులు అన్యాయపరులునైన భిక్షువులను చూచినతోడనే ప్రతి గృహస్థును క్రోధము కెందుచున్నారు. ఆర్థికదృష్టితో చూచినయెడల భిక్షువులలో అనేక తరగతులవా రున్నారు. ఎవరు ఏ కొద్దిపని యైనను చేయక యితరుల కష్టార్జితములమీద ఆధారపడి పరావలంబు లయి జీవయాత్ర గడుపుదురో వారందరు యీ తరగతిలోనివారే. వారిలో జమీందారులు కోశాధిపతులు మహంతులుఁ మొదలైనవా రున్నారు. అయితే వారినిఁ గురించి నేను వ్రాయఁదలచలేదు. కేవలము భిక్షువులను గురించియె వ్రాయుచున్నాను. సర్కారువారి జనాభా లెక్క ప్రకారం యీదేశమున 80 లక్షలు బిచ్చగాండ్రున్నారు. యీ సంఖ్య కలకత్తా బొంబాయి జనసంఖ్యకంటె త్రిగుణముగా యున్నది. భిక్షువులలో రెండుతరగతులవా రున్నారు. కొందరు పరిశ్రమ చేసి జీవించుటకు పనిలేని కారణంవల్ల యీ వృత్తి నవలంబించుచున్నారు. శరీరస్వస్థతలేనివారు వృద్ధులు వికలాంగులు మొదలైనవారు పనియున్నను చేయలేని కారణంవల్ల యీ వృత్తి నవలంబించుచున్నారు. మొదటితరగతివారిలో మఠాధిపతులు పండాలు సాధులు నున్నారు. మఠాధిపతులు గ్రామమునకు వచ్చినతోడనే యితర భిక్షువులవలె గాక వారికి ప్రతిగృహస్థున్ను ధనము యివ్వవలెను. లేనియెడల యేదో గొప్ప అనర్థము గలుగు నని భ్రమ. పండాలు సాధులు-వీరు, కృషి యితర పరిశ్రమలు చేయఁగలవారైనను తీర్థస్నానఘట్టములందు చేరి యాత్రికుల పీడించి అనేక మాయోపాయములచేత ధన మార్జించుట తమ ముఖ్య కర్తవ్యముగా భావించుచున్నారు. మరికొందరు సాధు సన్న్యాసి పకీరు యిత్యాదినామములతో గ్రామములయందు తిరుగుచు అనేకము లైన మాయమాటలు చెప్పి మూర్ఖులయొద్దనుండి ధనము లాగుచున్నారు. కొందరు చాలినంతరాబడి లేనందువలన యేదోయొక వేషము వేసి యే సంస్థకు సంబంధించని వారైనను మఠము శిష్యులమని తిరుగుదురు. కొందరు భార్యాపుత్రులతోడ కొన్నిరోజులు సంచారము చేసి తిరిగి యింటికి వెళ్లుచుందురు. కొందరు గొప్ప దేవాలయ ఉత్సవము తీర్థస్నానఘట్టములందు చేరి, పంచాగ్నిమధ్యమునఁ గూర్చుండెడివారు, బాణశయ్యలమీద పరుండెడివారు; కొందఱు శరీరము యావత్తును భూమిలో మెడవరకు పాతిపెట్టి తలమాత్రం బయటపెట్టుకొని యుండెడివారు; కాళ్లు భూమిలో పాతిపెట్టుకొని లేనట్లు అభినయించువారు. ఇట్లు అనేకమయిన దొంగవేషములతో ధన మార్జించుచున్నారు. పని దొరికినను చేయక సోమరులై యీ విధముగా ప్రవర్తించుచు నుందురు. ఇట్లు బిచ్చగాండ్రు ప్రబలుటకు రెండుకారణములు: 1 నిరుద్యోగసమస్య. 2 మనయొక్క అంధవిశ్వాసము. ఈ అంధవిశ్వాసమువల్లనే భిక్షువులసంఖ్య అభి

వృద్ధి గాంచుచున్నది. తలలు, గడ్డములు పెంచుకొని విభూతిరుద్రాక్షలు ధరించి కాషాయవస్త్రధారులై సన్న్యాసమును నటించు వీరు అపరశంకరు లనియు, వీరే సకలైశ్వర్యములకు కారణభూతులనియు ప్రజలు భ్రమ జెందుచున్నారు. ధార్మికవిశ్వాసము వికృతరూపము దాల్చినది. ఒకవంక నిజమైన సార్వజనికసంస్థలు ధనాభావముచేత మృతప్రాయమై పడియున్నవి. మరియొకవంక మృతశ్రాద్ధాదులయందు వివాహాదిశుభకార్యములయందు బ్రాహ్మణసమారాధనలకు దక్షిణలకు సాధువుల భోజనాదిసత్కారములకు వేలు, లక్షలు ఖర్చగుచున్నవి. దానముయొక్క పాత్రాపాత్రవిచారణ వికృతపరిణామము జెందినది. మఠములయందు నివసించు సాధువులు గృహస్థుల దానద్రవ్యములచేత హల్వా, బూంది, లడ్డు మొదలైన ఫలాహారములతోను, మృష్టాన్నములతోను తృప్తులై సకలవిధభోగముల ననుభవించుచున్నారు. మనకు సర్వకాలము నౌకరి చేయుచుండు సేవకుడు చాలినంత తిండియులేక మాడుచున్నాడు. ఇదియా ధర్మము? భిక్షుకులలో అధికాంశము పని చేయుటకు సోమరులై యీ వృత్తి నవలంబించినవా రున్నారు. వారికి ధర్మము చేయుట సోమరుల మరింత వృద్ధి చేయుటయే. ఆత్మగౌరవము లేక పరావలంబులైన యీ అలసులే దేశవంచకు లగుచున్నారు. ప్రజలు తమ యౌదార్యముచే నిటువంటిభిక్షుకులను వృద్ధి చేయుటకన్న నిజమైన భిక్షుకుని గమనించి ధర్మము చేయుట మంచిది. వ్యక్తిగతదానముచేత దేశమును బాగుపడదు.

సమస్యానివారణోపాయము.

నిరుద్యోగసమస్య. యిది కఠినసమస్య. యీ విషయముం గూర్చి వ్రాయదలచలేదు. పనియుండియుకూడ చేయక సోమరులై తిరుగు భిక్షుకులను గురించియే వ్రాయుచున్నాను. అనాదిగా ప్రజలయందు అవరించియుండు ధార్మికవిశ్వాసము యిట్లు వ్యక్తిగతదానమునందుం గాక ధర్మసంస్థలయందు వినియోగించిన యెడల దేశమునకు చాల మేలు కలుగును. ఈ విషయమున పాలకులసహాయ మవసరము. భిక్షము నిచ్చిన వారికి భిక్షము పొందిన వారికి శిక్ష విధించవలెను. భిక్ష నిచ్చినవారలకు అధికదండన, భిక్ష పొందినవారికి కారాగారశిక్ష విధింపవలెను. ఈ విధమునన యింగ్లండు మొదలైన దేశములయందు దీశాసనమువలన పరిష్కరింపఁబడినది. ఈ సంగతి స్థానిక సంస్థలకును, పంచాయతి బోర్డువారికిని విడువవలెను. సర్కారువారు అచ్చటచ్చట నుద్యోగశాలలు నిర్మించి బీదవారలకు పనిఁ గల్పించి వారికి చాలినంత జీతము లివ్వవలెను. వారికి పనులు నేర్పవలెను. వారిని కేవలము బానిసలుగా చూడక ఆత్మగౌరవము గలవారినిఁగా చూడవలెను. ఇక రెండవ రకమైన భిక్షుకులు అనగా, దైవదుర్ఘటనవలనఁగాని యితర హేతుకారణములవలన గాని వికలాంగులైనవారి పోషణభారము సమాజము భరించవలెను. కార్ఖానాలలోఁగాని యితరపనులవల్లగాని వికలాంగులైనవారికి యజమానులు పింఛను యివ్వవలెను. శరీరస్వస్థత లేనివారలకు వికలాంగులకు అచ్చటచ్చట ధర్మశాలలు నిర్మించవలెను. ఈ అతిథిశాలలును సక్రమముగా నడుపుటకు సర్కారువారిద్వారా సార్వజనికసంస్థగా యేర్పడవలెను. అతిథిశాలలకు ప్రజలు ధర్మము విరివిగా చేయవలెను. ఈ అతిథిశాలల విచారణ స్థానికసంస్థలు విచారింపవలెను. మఠాధిపతులుకూడ యీ అతిథిశాలానిర్మాణమునకు తోడ్పడినయెడల అనేకధర్మశాలల నిర్మించుటకు వీ లగును. ఈ యుపాయమువల్ల పరిశ్రమలు అభివృద్ధి చెంది దేశసౌభాగ్యము వర్ధిల్లును. భిక్షుకప్రశ్న తగ్గును. అయితే విదేశపరిపాలనమువలన యీసమస్య పరిష్కార మగుట కష్టతరము. స్వరాజ్యము లభించినఁగాని యీసమస్య పరిష్కారము గాజాలదు. సర్కారువారు ఈ కార్యము నిర్వహించుటకు గాను గౌరవనీయు లయిన అసెంబ్లీసభ్యులు స్టేటుకౌన్సిలుసభ్యులు ఆందోళనచేసి సర్కారువారిని ప్రోత్సహించవలయును. సార్వజనిక ధర్మసంస్థలు ఈవిషయమున శ్రద్ధ వహించి ఈ కార్యము నిర్వహించినయెడల దేశమునకు మహోపకారము చేసినవా రగుదురు. సారాంశ మేమనగా ప్రజలు వ్యక్తిగతదానము వదలి ధర్మసంస్థలకు విరివిగా దానము చేయుట; పని చేయఁగలిగి భిక్షుకవృత్తి నవలంబించినవారికి ఉద్యోగమందిరముల నేర్పాటుచేసి ఆ మందిరములయందు పని నేర్పుట; శరీరపాటవము లేని వారికి ధర్మశాలలు యేర్పాటు చేయుట. వృద్ధులకు విధవలకు ఉపకారవేతనము లిచ్చుట.

విద్వాంసులు యీ విషయమును యింకా విపులముగా వ్రాసి ప్రజలకు తెలియపరచగల రని నమ్ముచున్నాను.(విశాలభారతి)

(శ్రీ గదాధరప్రసాద శ్రీవాస్తవ విద్యాలంకార వ్యాసమున కనువాదము)

సుప్తాస్థికలు

శ్రీ శ్రీరంగం శ్రీనివాసరావు గారు, కవితాసమితి

శ్రీవి ధరాగర్భమున మానవాస్థికా ప
 రంపరలు సుప్తనిశ్శబ్ద సంపుటములు!
అట నొకే దీర్ఘయామిని; అనిశాస్మ
శావకయ్యుక ప్రాతః ప్రసక్తి లేదు.

ఆ యుగమ్ముల హోరహాస్యాంగణాన
తాండవించును మృత్యుశైతల్య మొకటె!
అది నితాంతహేమంతహృదంతరంత
రనుభవాళి ఘనీభవించిన సమాధి.

ఆ మనుష్యాస్థికలు నిద్రలో మునింగి
సంచరించును భైరవ స్వప్నవీథి;
అవి చలించును తమ చర్మకవచ మెంపుడో
బ్రదికిన దినాల తలపోత బరువు చేత.

నా కనుంగవ కన్నీళ్ళకై కరంగు
అవి యొనర్చెడు నీరవాహ్వాన మెరిగి:
ఇంత కోపిల్లు నేలో నా హృదయపుటము,
వణకు నేటికో నా అస్థిపంజరమ్ము!!

బాస్కెట్ బ్రాండి

బ్యాస్కెట్ బ్రాండి మిక్కిలి శ్రేష్ఠమైన నాణ్యము. సుప్రసిద్ధిచెందిన బ్రాండి దినుసులను తయారుచేయుటలో ప్రఖ్యాతిగాంచిన ఫ్రెంచిదేశములో తయారుచేయబడినది.

బ్యాస్కెట్ బ్రాండి ప్రసవించిన స్త్రీలపాలిటి అమూల్య పదార్థము. చిరకాలము నుండియున్న శీతలమును పారించును. డాక్టరుచే బ్రాండి ఉపయోగించుటకు సలహా యివ్వబడిన చోట్ల నిదాని మిక్కిలి ధైర్యముగా ఉపయోగించవచ్చును.

బ్యాస్కెట్ బ్రాండి యితరములగు ప్రసిద్ధిచెందిన బ్రాండీలకన్నను బజారులో తక్కువ వెలకు విక్రయింపబడుచున్నది.

బ్యాస్కెట్ బ్రాండి బజారులో విక్రయమునకు కొనిరాబడి నప్పటినుండియు, తనయొక్క సుగుణములచేతనే మిక్కిలి ప్రసిద్ధిజెంది ప్రజామోదమును సంపాదించి వన్నెకెక్కియున్నది.

నేడే ఒకబుడ్డిని ఉపయోగించి చూడుడు.

ఎస్. దేశాయిగౌండర్ అండ్ కంపెని,

జనరల్ మర్చంట్సు, అండ్ సప్లైయర్స్.

కాఫీ, తేయాకు వగైరా సరకులు. [illegible], పేటెంటు ఔషధములు, పసిబిడ్డల ఆహార పదార్థములు మొదలైనవానిని నేరుగా తెప్పించి విక్రయించువారు.

టెలిగ్రాఫ్ అడ్రస్:—"DASGOWD"
టెలిఫోన్ నెం. 2220.

నెం. 41, బందరు వీధి, మదరాసు.

"శరీరమాద్యంఖలు ధర్మసాధనం"

హిందూదేశమునకు స్వాతంత్ర్య మలవడుటయెట్లు?

నవజీవనము! నూతనమగుశక్తి!!

ప్రపంచమంతయు మానసికబలముపై నాధారపడియున్నది.

మానసికబలమునకు శరీరదార్ఢ్యము ముఖ్యము!!

శరీరసౌఖ్యము కావలయునన్న వ్యాధుల నాటంకపరువవలయును

సమర్థులగు డాక్టరుల చికిత్సయు మంచి యౌషధములపై నాధారపడియున్నది. విదేశములనుండి నూతనముగా వచ్చియున్న మామందులు గుణమునకును సరసమగు ధరలకును ప్రఖ్యాతిఁ జెందియున్నవి. 'ఆలస్యాదమృతం విషం'. మందులసంపుటలో ఆలస్యమును కానరాదను. మీ ఆర్డర్లు చేరిన తిరుగు టపాలోనే మేము మందులను జారీచేయుదుము. మీకు కావలసిన ఔషధములకు నేడే ఆర్డరు చేయుడు.

అప్పా అండు కంపెని,
'మందుల షాపు,
286, చీనాబజారు రోడ్డు, మదరాసు.

New India Assurance Company, Ltd.,

(ESTABLISHED, BOMBAY, 1919.)

Chairman:

SIR DORAB J. TATA, KT.,

Capital:

Nominal Rs. 6,00,00,000. Subscribed Rs. 3,56,05,275.

Paid-up Rs. 71,21,055.

Please Insure Your Life With "New India Assurance."

"The New India is admittedly the largest general Insurance Company in India. From the Capital point of view, it may claim to be one of the largest Insurance Companies in the world."

INDIAN INSURANCE, JUNE 1929.

Applications for life Agencies are Invited from Gentlemen of influence and position who are Capable of Introducing a fair volume of business.

Agencies available for Fire, Marine, Motor Car, Accident etc., in unrepresented parts.

Branch Manager,

4, First Line Beach, Madras.

న్యూ ఇండియా అస్యూరెన్సు కంపెనీ లిమిటెడ్,

(స్థాపితము, బొంబాయి, 1919)

అధ్యక్షులు :—సర్ డోరాబ్ జె. టాటా, కెటి.,

మూ ల ధ న ము.

[illegible] రూ 6,00,00,000 [illegible] రూ 3,56,05,275

[illegible] రూ 71,21,055

మీ జీవితమును "న్యూ ఇండియా అస్యూరెన్సు"నందు భీమా చేయుడు

[illegible]

[illegible]

బ్రాంచి మేనేజరు: 4 ఫస్టులైన్ బీచ్, మదరాసు.

శ్రీ విష్ణుభక్తి సిద్ధాంతము—ద్వైత సిద్ధాంతము

[illegible]

[illegible]

సత్వరజస్తమములాది
సకలప్రకృతిగుణరహితుఁడు,
సకలకల్యాణగుణ
సంపన్నుఁడు శాశ్వతుండు,
దివ్యమంగళవిగ్రహుండు
దివిజసార్వభౌముఁ డతఁడు,
పరాత్పరుఁడు, పరంబ్రహ్మ
పరమాత్ముఁడు, పరంజ్యోతి
పరదైవము, పరమేశుఁడు
పురాణపురాధిపుఁడు శ్రీహరి,
సర్వ ప్రణవ ప్రతిపాద్యుఁడు,
అతఁడె ఆదినారాయణుఁ
డతఁడె వాసుదేవమూర్తి
అతఁడె శ్రీమహావిష్ణు
వతఁడె సర్వేశ్వరుండు
అతఁడె కాలాత్మకుండు,
సర్వమయుఁడు హరికి, క్షీర
సాగర, సంతాన, వై
కుంఠములను, త్రిస్థలములు
హరికి నిలయంబు లగుచు,
ప్రళయమ్మున బ్రహ్మాండము
భద్రపరచి యుదరమ్మున
వారాన్నిధి మధ్యంబున
వటపత్రంబున నద్భుత
శిశురూపంబున శయనిం
చెడును జగన్నియామకుఁడు,
కాలరూపుఁడగుట ప్రభుఁడు
కాలగతిని తప్పింపఁడు
కాన సృష్టిప్రళయాదులు
క్రమగతి సాగుచునే యుండు,
ప్రళయకాలము వెట్టుల
ప్రళయంబును మార్చుదునో
సృష్టికాలము వట్టుటె
సృష్టి మరలసలుపుచుండు,
ఇచ్ఛామాత్రంబున నె
ఇటు సృష్టిప్రళయంబులు
తనదు విలాసము కొరకె
వనమాలి యొనర్చుచుండు.
సృష్టిస్థితివిలయమ్ములు,
జీవులనియమనము, జ్ఞాన
మజ్ఞానము, బంధన మును
అష్టకమున కతఁడె కర్త,
పద్మజుండు ప్రభుని యాజ్ఞ
బ్రహ్మాండము సృష్టించుచు
హరుఁడు కూడ యాజ్ఞఁగొనియె
అఖిలంబును సంహరించు,
దేవేంద్రప్రముఖసకల

దిగధీశులు హరిదాసులె,
కాని కృపానిధి యైనను
బంధకారకుండె గాన
సుర లెల్లరు హరి యాజ్ఞల
గురి తప్పక సలుపుచుండ్రు,
అన్ని నామములు నతనివె
అన్ని రూపములు నతనివె
అన్ని శక్తులును నతనివె
అన్ని సంపదలు నతనివె
అఖిలజీవులకు వారల
అర్హతలనుఁబట్టి, వాని
నల్పాధికభేదములతో,
హరియె కరుణ నొసగుచుండు,
ఆ యా ఫలముల నొసగెడు
అధికారము సురలకెల్ల
తరతమభేదముల కలుగు
వరదు ననుగ్రహమునకే,
"సర్వదేవనమస్కారః
శ్రీకేశవం ప్రతి గచ్ఛతి"
అను వాక్యము ప్రకటించెడు
ఘన మగు నీ సత్యమునే
అందరి రూపములఁ గొనుచు
అందరిలో తా నుండును,
అందరిమూలమున తానె
అన్ని పనులు సలుపుచుండు,
అందరిముఖమున తానె
అన్ని ఫలము లొసగుచుండు,
సర్వస్వతంత్రుఁడు హరియే
సత్యము వేరొకరు లేరు,
అల రమాజముఖ్యులెల్ల
అస్వతంత్రులగు కర్తలె,
తనకు లేని కర్తృత్వం
బునను దురహంకారము
తనపై నిడుకొను టె, బంధ
మునకు మూలకారణ మగు
అల్పజ్ఞుఁడు సర్వజ్ఞుడ
ననుటయె దైవద్రోహము,
దాసోహమ్మనవలసిన
దాసుఁడు సోహమ్మనుటయె
పరమేశ్వర ధిక్కృతి యను
గురుతర మగు పాతకంబు,
శరణాగతరక్షణ త
త్పరుఁడు గాన కరివరదుఁడు
శరణుఁజొచ్చి తను వేడిన
పరమపాతకున కైనను
సరగున నభయం బొసగుచు
పాపదవని విడుదొనెను,

తారతమ్యమునందు - శ్రీ మహాలక్ష్మిదేవి అగ్రగణ్య

జ్ఞానభక్తివైరాగ్యము
ల, సౌభాగ్యాధిక్యతలను
హెచ్చుతక్కువలఁ బట్టి
యొప్పరెడు జీవులలో,
ఈ మూఁడును శ్రీదేవికె

హెచ్చు సకలజీవులందు,
కావున హరిభక్తులలో
కమల యగ్రగణ్య యయ్యె
హరి కృపావిశేషమునను
అధికశక్తులనుఁ బడసెను,

ప్రభు నానతి మెలగుచుండి
త్రిప్రకృతి యా శ్రీదేవియె,
విభునివలెనె నిత్యముక్త,
శుభకరగుణ మొనఁగూడునదు,
చిద్రూపులు వీరిరువురు
శ్రీహరియు మహాలక్ష్మియు
దేహనాశ మైన లేని
దివ్యదంపతులు వీరె,
నారాయణునకు పిమ్మట
శ్రీరమణియె పరమేశ్వరి,
సచ్చిదానందాదులు
స్వామి కనంతాధికములు
నలవడె నవి మితముగ శ్రీ
లలనకు హరికృపవలననె
గాన మహావిష్ణువునకు
కమలఁగూడ యీడుఁ గాదు:
ఇతరులలో లక్ష్మి కెనయు
యీడు గారు సృష్టిలోన,
హరికి రమకు తారతమ్య
మత్యధికం బా రీతినె
పిదియు బ్రహ్మవాయువులును
శేష గరుడ రుద్రాదులు
లోకరక్షకంటె లోక రక్షకులు
జ్ఞాన భక్తి వైరాగ్యములలో,
తరతమభేదం బీ గతి
సురముని నరగణములకును
శతసహస్రగుణాధికము
సర్వేశ్వరనిర్దిష్టము,
తారతమ్యమునకు శిర
స్థానము నారాయణుఁడే,
ఆటుపిమ్మట రమాదేవి,
ఆవల నలువయు వాయువు,
వాణియు భారతి పిమ్మట,
గరుడ శేష రుద్రులవల,
హరిపత్ను లనంతరము,
నాదవుడును శచి యావల,
వారివెనుక దిక్పాలురు,
దినమణిముఖసుర లంతట,
ఘనమహర్షు లావెనుకను,
సార్వభౌము లటుపిమ్మట,
సకలనరోత్తము లావల,
యీ రీతిని తారతమ్య
మెల్ల జీవులందు గలదు
తృణజీవులె తరతమమున
తుదిగణమై యొప్పుచుండు,
హరియే సర్వేశ్వరుండు,
ఆ కమలయె ఆదిశక్తి,
హరియే సుర సార్వభౌముఁ
డా లక్ష్మియు ముఖ్యమంత్రి,
కరివరదుఁడె జ్ఞానశక్తి
శ్రీరమణియె క్రియాశక్తి,
కంసాంతకుఁడె పురుషుఁడు
కమలాలయయే ప్రకృతి,
వీరె పురాణదంపతులు

వీరె జగజ్జనకు లరయ,
హరియె లోకసృష్ట్యాద్యవ
తారంబుల నెల్లఁ దాల్చె
హరి రూపములందు భేద
మణుమాత్రం బైన లేదు,
అవతారంబులు స్వాంశమె
యగట నభేదమె వానికి,
అజభవాదిజీవకోటి
యంతయు భిన్నాంశ యగును,
కావున బ్రహ్మాదులకును
కలవు జననమరణంబులు,
జీవులెల్ల శాశ్వతులె
చేరుదు పృథక్త్వపు జాతిని,
భౌతికదేహంబులకే
ప్రాప్తించును నాశనంబు,
మూఁడు తెగలు జీవులెల్ల,
ముక్తియోగ్యు లొకగణము,
నిత్యసంసారు లనగ
నెగడును రెండవగణంబు,
తమోయోగ్యు లను పేరున
తనరును మూఁడవగణంబు,
మొదటి తెగను లభియించును
మోక్షపదము నిశ్చయముగ,
నిత్యసంసారులవను
నియతి జననమరణంబులు
నరకమందు పాపముచే
సురపురిలో పుణ్యముచే
స్వల్పకాలముండి వీరు
చనుదెంతురు మరల భువికి,
తమోయోగ్యజీవు లంధ
తామస నరకములోనకె
స్థిరముగ వసియింత్రు తుదిని
పరమేశుని నిర్ణయమున,
నెగడు ప్రమాణములు మూఁడు
నిగమము, మనము, ప్రత్యక్షము
ననునవి యెల్లరకుఁ గూడ
సాధారణమై భువిలో
హరిభక్తియె సాధనంబు
పరమపదము చేరుటకును,
వరదుమహిమ నెరిగినకె
గురుతర మగు భక్తి కలుగు,
శ్రవణ మనన ధ్యానాదులె
సాధనములు మహిమ తెలియ,
పరమభక్తి జనియించిన
వరదునకును కరుణ గలుగు,
హరికి కరుణ కలిగెనేని
ఆతని దర్శనము లభించు,
హరిదర్శన మబ్బెనేని
అఖిలసంశయములు తొలఁగు
సంచితమును ఆగామియు
చయ్యన విదనాడి పోవు
ప్రారబ్ధము ముగియగానె
స్థిర మగు మోక్షము కలుగును,
బ్రహ్మసూత్రములు, మరి శ్రీ

భగవద్గీతయు, నీ గతి
వేదార్థము సాధకులకు
విదితంబుగ బోధించెడు,
శ్రుతులు స్మృతులు పురాణములు
చెలు వగు నితిహాసంబులు
తెలిపిన యీ పరమార్థము
కలియుగమున ఖిలమగుటను
హరి యానతి జీవోత్తముఁ
డైన ముఖ్యప్రాణమూర్తి
ఆనందతీర్థులు గా
నవతరించె భువి లోకుల,
అతఁడె పూర్ణప్రజ్ఞుఁడు
అతఁడే సర్వజ్ఞగురుఁడు
అతఁడే మధ్వాచార్యుఁడు

అతనిమతమె మధ్వమతము,
ఈ సిద్ధాంతమె ద్వైతము
దీనినె పునరుద్ధరించి
జగద్గురుఁడు మధ్వమౌని
హరి యానతి నెరవేర్చెను,
స్వయంవ్యక్త మైన కృష్ణ
స్వామిని, శ్రీ ఉడిపిలోన,
ఆదిగురుఁడు ప్రతిష్ఠించి
అర్చించెను భక్తితోడ,
సద్వైష్ణవసిద్ధాంతమె
జగతి ద్వైత మన బరగను,
వంగరాష్ట్రమునందున గౌ
రాంగుడు బోధించిన దిదె,
అతఁడె మాన్యచైతన్యుఁడు

అదియే చైతన్యమతము,
జయతీర్థుఁ శ్రీమధ్వా
చార్యుల గ్రంథముల కెల్ల
టీకల వ్రాయుట వానిని
టీకాకృత్పాదులందురు,
ఇప్పటికిని యొసఁగుమహిమ
తెలుగునా మంత్రాలయమున

అట్టి రాఘవేంద్రగురుఁడు
అన్నిటికి టిప్పణుల వ్రాసి
మంత్రాలయస్వామి యనఁగ
మహిజనకల్పద్రుమమై
మధ్వమతమె నిజ మని తన
మహిమవలన చాటుచుండె.

మంగళం

జయజయ గోపాలకృష్ణ
జయము మంథపాశధరా
జయ రజతపురీనివాస
జయ మధ్వార్చితపాద
జయ జయ శ్రీ రమాదేవి

జయము శ్రీ మహాలక్ష్మి
జయ జయ ముఖ్యప్రాణ
జయము శ్రీమదాంజనేయ
జయము భీమసేనదేవ
జయము మధ్వమునివర్య.

శ్లో. నాహం కర్తా హరిః కర్తా, తత్పూజా కర్మ చాఖిలం
తదాపి మత్కృతా పూజా త్వత్ప్రసాదేవ నాన్యథా,

శ్లో. న జానే కర్మ యత్కించిత్, నాపి లౌకికవైదికే
న నిషేధవిధేః కృష్ణ, తవ దాసోస్మి కేవలమ్.

శ్లో. తవ దాసోఽస్మి భృత్యోఽస్మి, శిష్యః పుత్రోఽస్మి కేవలం
భర్తా త్వ మేవ విశ్వస్య, స్మరామి త్వా మహర్నిశం.

శ్లో. ప్రాతఃప్రభృతి సాయాంతం, సాయాదిప్రాత రంతతః
యత్కరోమి జగన్నాథా, తదస్తు తవ పూజనం.

శ్లో. కరావలంబనం దేహి, శ్రీ కృష్ణ కమలేక్షణ
భవసంకార్ణవే ఘోరే, మద్యతే మమ శాశ్వతే.

శ్లో. ఆపదా మపహర్తారం, దాతారం సర్వసంపదాం
లోకాభిరామం శ్రీరామం, భూయో భూయో నమామ్యహం.

శ్లో. కల్యాణాద్భుతగాత్రాయ, కామితార్థప్రదాయినే
శ్రీమద్వేంకటనాథాయ, శ్రీనివాసాయ మంగళం.

ఓం శాంతి శ్శాంతి శ్శాంతిః.

ఆశయము

శ్రీ నరెడ్ల సత్యనారాయణ గారు

అమిత కష్టాన్వితం బైనయట్టి యీ ప్ర
గాఢ సంసార సింధూదకములలోన
నిటుల శ్రమ నొంది యీదులాడుటకు నెల్ల
దేవ! నీ వనమాలికా దివ్యసురభి
కాన్వితామాన పుష్పశయ్యాతలంబు
నందు భవదీయ పీనవక్షోగ్రవీథిఁ
జేరి శయనించి శ్రమ దీర నేద దేరి
యహరహంబు సుఖించుటే యాశయంబు.

* * *

సారహీనంబు లైన యీ జనులపలుకు
లెలమి చెవిఁ బెట్టి 'ఊ' కొట్టు టెల్ల దేవ!
మంజు మంజుల మధుసమ మాధురిమంబు
లైన నీ బుజ్జగింపువాక్యములఁ దనిసి
యుంచితానంద మందుటే యాశయంబు.

* * *

అతి కటుక్షారలవణ తిక్తాదు లైన
క్షుద్రరససంయుతాన్నంబుఁ గ్రోలి యెట్లో
కడుపునించుట లెల్ల శృంగారధుర్య
దరవికస్వర నూత్నమందార దామ
పూరితాచ్ఛమధుద్రవసారపాన
వశత నా తృప్తిపానలఁ దీరఁ గ్రోలి
యనుదినమ్ము సుఖించుటే యాశయంబు.

మద్రాసురాష్ట్రము — పార్టీలు

శ్రీ గా. హరిసర్వోత్తమరావు గారు, ఎం. ఏ., ఎం. ఎల్. సి.

ప్రపంచమునందు నేటిదినము ప్రచారములో నుండునట్టి ప్రభుత్వవిధానము ప్రజాసత్తాకము. దానినే ఆంగ్లభాషయందు డెమోక్రసి యందురు. మనదేశములో ఎన్ని సూత్రాంశములలో ఎన్ని విభేదము లుండినను స్థూలదృష్టితో చూచిన యెడల స్వరాజ్యమును కోరునట్టి అన్ని పక్షముల వారును కోరునట్టి విధానము ఇదియే.

ప్రజాసత్తాకము యొక్క పరమావధి దేశపు ప్రజలలో ఎంత ఎక్కువ సంఖ్యకు ఎంత ఎక్కువ మేలు చేసే విధముగా పరిపాలన జరుగ నగునో ఆ విధముగా పరిపాలన జరుపుటే. స్వల్పసంఖ్యాకుల స్వాతంత్ర్యములు అపహృతము కాకూడ దను సిద్ధాంతము అంగీకృత మయి యున్నవి. కాని బహుసంఖ్యాకుల మేలునకు వారి మేలు అడ్డ మగు నెడల ఆ మేలు సమకూరదు. వారికి నేరుగా కీడు సమకూరు చర్యలు పనికిరావు. కాని వారి మేలే యెల్లప్పుడు సాధిత మగు ననుమాట కల్ల.

ఉద్దేశ్యము పై చెప్పినరీతిని నేర్పడియుండుటచేత ప్రజాసత్తాకమునకు రెండు అంగములు ప్రాణము లయినవి. ప్రజలలోని బహుసంఖ్యాకులసమ్మతి మొదటియంగము. ఆ సమ్మతిని అనుసరించి పరిపాలన జరుపవలసినట్టి పరిపాలకవర్గము రెండవయంగము, అది యే ప్రజాప్రతినిధివర్గము. ప్రజలలో ఎక్కువమందికి గల యభిప్రాయము ప్రజలవోటుచేత నిర్ధారణ కావలెను. ప్రజలవోటుచేత ఎన్నుకొనబడిన ప్రతినిధులు ప్రజల ఇష్టమును ప్రభుత్వములో జరుపవలయును. ప్రజలలో ఎక్కువ యభిప్రాయము మారినను సరే వారెన్నుకొనిన ప్రతినిధులు వారి యిష్టప్రకారము ప్రభుత్వము నడుపకపోయినను సరే నాటి ప్రభుత్వము మరల వోటుచే మారవలసినదే.

సూత్రప్రాయముగా ఈ సంవిధానము చాల సులకన మైనదిగా కన్పించినప్పటికిని ప్రచారమునందు అనుదినమును ఇందులో కష్టములు తోచి ఒక్కొక్కకష్టమును పోగొట్టుకొనుటకు ఒక్కొక్క ఉపాయమును కనిపెట్టికొని సభ్యరాష్ట్రములు ప్రజాసత్తాకసంవిధానమును సాగించుచున్నవి. ఆ విమర్శ కంతటికిని ఇది తావుగాదు. ప్రజాసత్తాకపు మూలసూత్రములు ఏ మాత్రము అమలులో నుండవలె నన్నను రెండు ప్రాథమికాంశములు ఆవశ్యకమని పైవివరణను బట్టి చదువరులు సులభముగా గ్రహింపగలరు. తమ ఇష్టమును జరుపుటకు కావలసిన ప్రతినిధులను నిరాటంకముగా స్వతంత్రముగా ఎన్నుకొనుటకు సర్వప్రజలకును సమాన మైన, అబాధిత మైన హక్కు కలుగవలెను. ప్రజలు తనకు ఏ ఉద్దేశమును నిర్వహించుటకయి వోటిచ్చి పంపిరో ఆ ఉద్దేశ్యమును నిర్వహించుటకు ప్రతినిధివర్గమునకు సంపూర్ణ మయిన స్వాతంత్ర్య ముండవలయును.

ఈ రెండువిధము లయిన అనిరోధితస్వాతంత్ర్యము లున్నచోట రెండు పార్టీలు మాత్రమే ఉండుటకు అవకాశ మున్నది. ప్రజలలోని బహుసంఖ్యాకుల యభిప్రాయపుపార్టీ యొక్కటి. ఇదియే యేలికయై పరిపాలించునది. ప్రజలలో బహుసంఖ్యాకుల యభిప్రాయమును మార్చుటకు యత్నించుచు ప్రభుత్వములోని యధికారులను విమర్శించుచుండునట్టిది రెండవపార్టీ.

ఇంత చక్కని రెండుపార్టీలు నేటిదినము ప్రపంచములో నెచ్చటను లే వనవచ్చును. కారణము మరేమియు కాదు. ప్రజాసమూహమునకు నేటిదినము మహద్విషయములలో రెండభిప్రాయములే కాక అంతకంటె ఎక్కువ అభిప్రాయభేదములు కలుగుటకు అవకాశ మున్నది. కాని ఈ కారణము ఉత్తమసభ్యరాష్ట్రములలో ఎచ్చటను ముఖ్యవిషయములలో చాల ఎక్కువ చీలికలను పుట్టించుట లేదు. జర్మనీయుద్ధము సాగిననాడు ఇంగ్లండులో పార్టీలే లేవు. అన్నిపార్టీలు ఏకమయి కొయలిషన్ పార్టీ యను పేరిట యుద్ధమును నడిపించి జయము పొందినవి. ఏ సభ్యరాష్ట్రములలో పార్టీల కోలాహలము తక్కువగా నున్నదో ఆ రాష్ట్రమే నేటిదినము లోకమున నాయకత్వము వహించునదిగా నున్నది.

పార్టీలతత్వము మన మద్రాసురాష్ట్రప్రభుత్వమునకు అనువర్తింపజేసి పరిశీలించుట యావశ్యకము. సర్వభారతజాతిలోని ప్రజ లందరికిని సంక్రమించిన అధికారశూన్యతమాట యటుండనిండు. తక్కిన లోపములమాట యటుండనిండు. మన రాష్ట్రము మట్టుకు రాష్ట్రవిషయములమట్టుకు ఆలోచించినను, ఆ పరిమిత దృష్టితో చూచినను మన రాష్ట్రప్రభుత్వములో ప్రజాసత్తాకపు గుణలేశ మైనను లేదు. సర్వప్రజలకు వోటిచ్చు సమానాధికారము అసలు లేదు. దానిని మునిసిపాలిటీలలోనికికూడ రానీయలేదు. మన ప్రస్తుతపు మంత్రులు, ప్రతినిధులు, అధికారులు, బ్రిటిషు ప్రభుత్వమువారి దయ యని మనకు డయార్కి యను ద్వంద్వమబ్బియుండుటచేత ప్రజాప్రతినిధులకు ప్రజల ఇష్టమును నడుపుటకు అంతకంటెను స్వాతంత్ర్యము లేదు.

పానగల్లురాజా గారు ప్రభుత్వ మేలినప్పుడు వారు తమ చాకచక్యముచేత గాంధిపెట్టిన నాన్‌కో-ఆపరేషను బూచిని బ్రిటిషు అధికారులకు చూపించి డయార్కిని రద్దుచేసికొని యుండినారు. జస్టిసుపార్టీని గట్టిగా నిలువబెట్టి నాలుగుకోట్ల బ్రాహ్మణేతరుల ప్రతినిధిని నే నని నిలచి ఆయన యెల్లట్లో బలమైన పార్టి నేర్పరచికొనినాడు. అతని పార్టీ బలము కావడముచేత ఎదురుపార్టి ఏకముగానే యుండి అప్పట్లో రెండు పార్టిలే ఉండినవి. ప్రజాభిప్రాయము ఇందులో ఎవరిదియైనను ఎవరిది కాకపోయినను పానగల్లుయొక్క అప్రతిమానప్రతిభచేత అతనిరాజ్యములో మొదటి మూడేండ్లు ప్రజాసత్తాకధోరణిలోనే దానికుండే గుణాలతో దానికుండే దోషాలతో జరిగి మనరాష్ట్రములో పార్టీలు వెలసినవి, రాజ్యము నడచినవి. ఏ నాన్‌కో-ఆపరేషనును బూచిగా పెట్టుకొని తాను నాటక మాడినాడో ఆ నాన్‌కో-ఆపరేషనును తానే చంపడానికి తోడయినందున దానిబూచి స్వభావము అంతరించిపోయినది. బ్రిటిషుయజమానికి భీతి నశించినది. బ్రిటిషుయజమాని పానగల్లు చదరంగపుప్రతిభను కనిపెట్టి అతనిని ఎంత గారవించునట్లు అనుసరించినట్లు కనుపించినను అతని పార్టీని తనస్వలాభమునకు గాను వినియోగించుకొనుటకై ఆ పార్టీకి ఉపకారము చేసినట్లు కనుపించినను పూర్వపుభీతి మానివేసి హాయిగా రాజ్య మేల నారంభించినాడు,

జస్టిసుపార్టి ఆరంభించిన యారంభములో సత్యము లే దనియనరాదు. కాని అది ప్రజాసత్తాకదృష్టిలో పాక్షికసత్యము. సర్వప్రజలకు సమానత్వము ఘటింపించవలె నను ధోరణిలో జస్టిసు ఉద్యమము ప్రారంభ మయిన మాట వాస్తవమే కాని సర్వప్రజలలో నొక్కభాగ మయిన యొక్కజాతిమీది విద్వేషమునే వెలిగ్రక్కుటచేతనేమి, జస్టిసుపార్టిలో చేరిన బహుసంఖ్యాకులు సర్వప్రజలసమానత్వమునకు తామే విముఖులుగా నుండుటచే నేమి, రాజకీయస్వాతంత్ర్యము తమకు లేనందుచేత జస్టిసుపార్టివారు తమ పదవిని పార్టిని నిలువబెట్టుకొనుటకయి దేశక్షేమహితమునే కోరు కాంగ్రెసుబోటి సంస్థలకు వ్యతిరేకముగా అధికారవర్గముతో చేరి ప్రజల ఇష్టమును గాక అధికారవర్గమువారి ఇష్టమునే జరుపవలసివచ్చుటచే నేమి, ఆరుసంవత్సరముల ప్రయత్నముచేత అంతకంటె ఎక్కువగా కాంగ్రెసు ప్రయత్నముచేత బ్రాహ్మణేతరకులము లన్నియు రాజకీయముగా మేల్కొని తమ తమ బలములను స్థాపించుకొని గౌరవముపొంది సంతుష్టు లగుటచే నేమి, కాంగ్రెసువారు ప్రజాప్రతినిధులను నిల్పి డీకొను వేళకు పానగల్లుయుగము ముగిసిపోయినది జస్టిసుపార్టీకి తావు లేకపోయినది.

తొంబదిఎనమండుగురు ఎలెక్టెడుసభ్యులపైకి నలువదిపదుగురొక్కపార్టీగా కౌన్సిలును ప్రవేశించిన కాంగ్రెసుపార్టీవారు జస్టిసుపార్టీవారు ఖాళీచేసిన ప్రభుత్వాధికారము స్వీకరించుటకు అవకాశ ముండియున్నచో పార్టీలచరిత్ర ఎట్లు నడచియుండునో మన మిప్పుడు అంచనాలు వేయరాదు. స్వాతంత్ర్యపువాసన లేని డయార్కికి బద్ధవైరు లైన కాంగ్రెసువారు అధికారము స్వీకరింపకుండినదియె పరమధర్మము. తాము అధికారము స్వీకరింపనప్పుడు జస్టిసుపార్టీవారినే కాంగ్రెసువారు అధికారమునకు రానిచ్చియుందురేని ఆ చరిత్ర ఎట్లు నడచియుండునో అదియును అంచనాలు వేయరాదు. పానగల్లు పద్మవ్యూహములకు బెదరి తమచే నోడిన పార్టీని మరల ప్రభుత్వస్వీకారమునకు రానిచ్చుట యెట్లాయని కాంగ్రెసుపార్టీవారు జస్టిసుపార్టీకి ఎదురు నిల్చుటతో పార్టీల చరిత్ర సంపూర్ణముగా అధోగతి పట్టినది. బల మక్కరలేదు. తేజ మక్కరలేదు, నలువదియొక్కరు సర్కారునుమ్యులు. ముగ్గురు మంత్రులు ముగ్గురు కౌన్సిలుసెక్రటరీలు ఆర్గురైన నలువదివద్గురెరి. కాంగ్రెసుపార్టీనాయకుండు శాసనసభాధ్యక్షుడగుటచేత ఆ పార్టీయైనను ఈ నలువదివడింటికి తక్కువ కాంగ్రెసు, జస్టిసు పార్టీల విరోధములు మంత్రుల యార్గురపార్టీకి ఇంకను ఎక్కువ ఉత్తేజము నిచ్చినది. అధికారులను మెప్పించినంతకాలము మంత్రులకు చలనములేదు. కాబట్టి ఆర్గురను చేర్చుకొనగలవాడు మంత్రి. ఆకథ సాగివచ్చినది.

జస్టిసుపార్టీ కాంగ్రెసుపార్టీతో డీకొన్నది కాబట్టి వారి ధర్మసూత్రాలు ఎక్కువగా బిగువు దప్పడమునకు నీలులేదు. ఎప్పుడు మనరాజ్యవిధానములో ముగ్గురు మంత్రులు, ముగ్గురు సెక్రటరీలు రాజ్య మేలడము సులభసాధ్య మయినదో అప్పుడే జస్టిసుపార్టీవారు క్రొత్తనీతి నడిపించినారు. ద్వంద్వప్రభుత్వము పొయ్యేవరకు మాకు ఉండే ఇప్పటి బలముతో మేము మంత్రిపదవులు అంగీకరించడము లే దన్నారు. ఆ నీతి అవలంబించినవారు ఆరు సంవత్సరాలు రాజ్య మేలి తమపట్టుదలలోని ముఖ్యభాగం నెగ్గించుకొన్నవారు కాంగ్రెసులో లీనమై పోయియుండిన తమకును బలము కాంగ్రెసుకును బలము కలిగి ఉండును. కాని కారణము లేమైననేమి వారా పని చేయలేదు. కాంగ్రెసు లోపము లెంచడములో కాలము గడపినారు. కాంగ్రెసుపార్టీకి జస్టిసుపార్టీకి రెంటికిని బలము తగ్గినది. ముగ్గురు మంత్రులు ముగ్గురు సెక్రటరీలు బ్రిటిషు యజమానులు వీరిచేతులలో పార్టీలమీద పార్టీలు భేదాలమీద భేదాలు పెరిగినవి.

నేడు మరల కాంగ్రెసు శాసనసభలను బహిష్కరించినది. ఇప్పుడు కాంగ్రెసుపార్టీ లేదు. కాంగ్రెసుపార్టీ ఉన్నంతకాలము, ఏ ఇతర తప్పులు అందులో కలిగినను, మంత్రిత్వస్వీకారముమాత్రము, వ్యక్తుల మనోప్రవృత్తు లెట్లున్నను, పార్టీగా వారంగీకరించరైరి. వారితో సమానముగా దేశాభిమానవాదము చేయుటకు జస్టిసుపార్టీవారికిని ఆ మార్గమే అనుకరణీయము గు యుండినది. నేడు కాంగ్రెసువారు లేచిపోవడముతో జస్టిసుపార్టీవారి ముఖ్యోద్దేశములు ఎన్నడో నెరవేరిపోవడముతో, ముగ్గురుమంత్రులు ముగ్గురు సెక్రటరీల ప్రస్తుత రాజ్యాంగములో రాజ్యమేలుటకు అవకాశ మున్న దని కడచిన నాలుగేండ్లచరిత్రయు వ్యక్తము చేయడముతో శాసనసభలోను బయటను మంత్రులు కావలయును నను వ్యక్తు లెంతమందియున్నారో ఆర్గురను చేర్చుకొని రాగల మను విశ్వాసము ఎంతమందికి కలదో వారందరు ఒక్కొక్కపార్టీ యేర్పరచుకొన బొచ్చినారు.

ఇప్పటికి శాసనసభలో ఉన్న వ్యక్తులనుబట్టి అయిదుపార్టీలు దృగ్గోచర మగుచున్నది. మంత్రులు సుబ్బరాయను ముత్తయ్యముదలియారుల పార్టీ యొకటి. వీరికి జమీందారుల సహాయము కూర్పడి యున్నది. ఇదివరలో వీరితో చేరియుండిన సౌందర్యపాండ్యనాడరు ప్రభృతుల పార్టీ యొకటి. మునుస్వామినాయుడుగారి నాయకత్వములోని జస్టిసుపార్టీ యొకటి. రంగనాథము ముదలియారు ఆరోగ్యస్వామిముదలియారులపార్టీ యొకటి. ఇటీవల క్రొత్తగా నామకరణమయిన స్వరాజ్యపార్టి యొకటి. ఇక బయట జనులలో ప్రచారమునకు వచ్చినపార్టీలు కొన్ని కలవు. వరదరాజులు నాయుడుగారి పార్టీ యొకటి, సీ.పి. రామస్వామిఅయ్యరు గారి లిబరల్‌పార్టీ మరియొకటి.

పాపము! మదరాసుకోస్తాలోని వోట రేమి చేయవలయునో గదా! కాంగ్రెసు చెప్పినట్లు వోటే ఇవ్వకుండ నుండవలయునా? ఓటివ్వకున్న సభలు నశించుటలేదే, స్వరాజ్య మున్నదు లభించునో గాని అనుదినమును రెవిన్యూ, ఫారెస్టు, పోలీసు ఇత్యాది శాఖలవారు పెట్టుబాధలు బాధ లని బయలు పెట్టుటకైనను ప్రతినిధి కావలయునే. జస్టిసునాయకులు కోరినట్లు కైనను మద్రాసుకోస్తాకైనను సంపూర్ణాధికార మిచ్చి ప్రజలు స్వతంత్రముగా యెనుకు కావలసినవారిని అధికారములో పెట్టి పరిపాలన చేసికొనునట్లు అంగీకరించితి మని బ్రిటిషువారు నిర్ణయించునదాకైనను మంత్రిత్వమును స్వీకరింప మని ప్రభుత్వమునకు ఎదురుపార్టీగా నిలిచి కాంగ్రెసు కౌన్సిలు బహిష్కారము చేయక యుండినచో నెంతపని చేసియుండునో అంతపని చేసెదమను నట్టి పార్టీ యేర్పడినయెడల మువ్వురు మువ్వురు మంత్రు లగుదమను పేరాసను బుద్ధిమంతులు ఇప్పటికి మానుకొనినయెడల నేటిదినపు మన స్థితిలోనుగూడ మద్రాష్ట్రమునందు బహుపార్టీల బలవిహీనత్వము తలయెత్తకుండుటకు అవకాశ మున్నది, లేకున్న నీ రాజధానివోటర్లు పార్టీలనన్నిటిని అవల త్రోసిపుచ్చి తమతమ ప్రాంతములలో ఎవ్వరుత్తమసేవ చేయగలరో వారిని యేర్చి కౌన్సిలుకు పంపవలసియుండును. వారందరును తరువాత గట్టిపార్టీ యగుటకు అవకాశము కలుగవచ్చును, ప్రముఖులు తమంతట చేసికొనలేని పనిని ప్రజలు చేసి చూపుదురేమో భవిష్యత్తే నిర్ణయించవలసి యున్నది.

శిల

ఆమె

నాట్య ప్రయోగము — స్త్రీలు

శ్రీ బుర్రా శేషగిరిరావు గారు, ఎమ్. ఏ. (ఆంధ్రభారతీతీర్థప్రవా॥)

అభినవభారతగుప్తాచార్యులవారి వ్యాఖ్యానముతో బ్ర॥ శ్రీ॥ మానవల్లి రామకృష్ణ కవిగారు ప్రకటించిన నాట్యశాస్త్రములో ప్రథమాధ్యాయములో గల కొన్ని శ్లోకములు నిర్ణయసాగర ప్రెస్సు (బొంబాయి) ప్రచురణములో లేవు. ఈ శ్లోకములలో నాట్యవేదమును కల్పించిన పితామహుండే భరతుని ప్రేరణమున శృంగారరస ప్రధానము లగు లలిత ప్రయోగములను అభినయించుటకు భరతుని పుత్రులకు సాయముగా కొందఱు స్త్రీలను సృజించినటుల చెప్పబడియున్నది. ఈ యితిహాసమును వివరించు శ్లోకము లిట్లున్నవి:—

దీయతాం భగవన్ ద్రవ్యం కైశిక్యాః సంప్రయోజకం
నృత్తాంగహారసంపన్నా రసభావ క్రియాత్మికా.
దృష్టా మయా భగవతో నీలకంఠస్య నృత్యతః
కైశికీశ్లక్ష్ణనైపథ్యా శృంగారరస సంభవా.
అశక్యా పురుషైః సా తు ప్రయోక్తుం స్త్రీజనాదృతే
తతోఽసృజన్మహాతేజా మనసాఽప్సరసోవిభుః.
నాట్యాలంకారచతురాః ప్రాదాన్మహ్యం ప్రయోగతః

భరతుడు కైశికీవృత్తి ననుసరించిన నాట్యప్రయోగమును ప్రదర్శింప కోరదగా నృత్తాంగహార సంపన్నమును రసభావక్రియాత్మకమును కైశికీ సంప్రయోజకమును నగు నాట్యద్రవ్యమును ప్రసాదింపఁగలందులకు పితామహుని ప్రార్థించెను. భగవంతు డగు నీలకంఠుఁడు నృత్యము చేయునపుడు శృంగారరససంభవ మగు కైశికీనాట్యప్రయోగమును భరతుఁడు చూచియుండెను గాని అది స్త్రీలు వినాగా కేవలము పురుషులు ప్రదర్శించుటకు శక్యము గాకుండుటచేత భరతుని ప్రార్థన నాలించి పితామహుఁడు నాట్యాలంకారచతుర లగు నప్సరసలను తనమనస్సుతో సృజించి నాట్యప్రయోగమందు సాయపడుటకు భరతుని కిచ్చెను. ఇట్లు భారతీయ నాట్యవేదకల్పనమందే స్త్రీలకు పురుషులతో సమాన మగు ప్రయోగకరణార్హత యేర్పడియున్నది గాని పురుషులు ప్రయోగింపఁదగిన రూపకములకును భూమికలకును స్త్రీలు ప్రయోగింపఁదగిన నాటికిని సహజసిద్ధ సామర్థ్య సౌకుమార్యములను బట్టి ప్రత్యేకత నిర్ణయింపబడినది. ఇట్లు నాట్యప్రయోగమందు తోడ్పడుటకై బ్రహ్మ మానసమునుండి సృజింపఁబడిన యప్సరసల నామధేయము లీ యధ్యాయములో నిట్లు చేర్కొనఁబడినవి:—

1 మంజుకేశీ	9 సుదతి	17 మాగధీ
2 సుకేశీ	10 సుందరీ	18 అర్జునీ
3 మిశ్రకేశీ	11 విదగ్ధా	19 సరలా
4 సులోచనా	12 విపులా	20 కేరలా
5 సౌదామినీ	13 సుమాలా	21 ధృతి
6 దేవదత్తా	14 సంతతి	22 నందా
7 దేవసేనా	15 సునందా	23 సపుష్కలా
8 మనోరమా	16 సుముఖీ	24 కలభా

వీరితోఁ గలిసి నాట్యప్రయోగమందు కైశికీ సంప్రదాయమును నభినయించిన భరతపుత్రుల నామధేయము లిట్లు చేర్కొనఁబడినవి:—

1 శాండిల్య	36 బహుల	71 వితండ్య
2 వాత్స్య	37 అబుధ	72 తాండ్య
3 కోహల	38 బుధసేన	73 కర్తరాక్ష
4 దత్తిల	39 పాండుకర్ణ	74 హిరణ్యాక్ష
5 జటిల	40 సుకేరల	75 కుశల
6 అంబష్టక	41 ఋజుక	76 దుఃసహ
7 తండు	42 మండక	77 లాజ
8 అగ్నిశిఖ	43 శంబర	78 భయానక
9 సైంధవ	44 వంజుల	79 బీభత్స
10 సపులోమాన	45 మాగధ	80 విచక్షణ
11 శాద్వలి	46 సరల	81 పుండ్రాక్ష
12 విపుల	47 కర్తార	82 పుండ్రనాస
13 కపింజల	48 ఉగ్ర	83 అసిత
14 బాదిర	49 తుషార	84 సిత
15 యమ	50 పార్షద	85 విద్యుజ్జిహ్వ
16 ధూమ్రాయణ	51 గౌతమ	86 మహాజిహ్వ
17 జంబుధ్వజ	52 బాదరాయణ	87 శాలంకాయన
18 కాకజంఘ	53 విశాల	88 శ్యామాయన
19 స్వర్ణక	54 శబల	89 మాఠర
20 తాపస	55 సునాభ	90 లోహితాంగ
21 కైదర	56 మేష	91 సంవర్తక
22 శాలికర్ణ	57 కాలియ	92 పంచశిఖ
23 దీర్ఘగాత్ర	58 భ్రమర	93 త్రిశిఖ
24 శాలిక	59 పీఠముఖ	94 శిఖ
25 కౌత్స	60 నఖకుట్ట	95 శంఖవర్ణముఖ
26 తాండాయని	61 అశ్మకుట్ట	96 షండ
27 పింగల	62 షట్పద	97 శంకుకర్ణ
28 చిత్రక	63 ఉత్తమ	98 శక్రనేమి
29 బంధుల	64 మని	99 గభస్తి
30 భల్లక	65 పాదుక	100 అంశుమాలి
31 ముష్టిక	66 ఉపానహ	101 శఠ
32 సైంధవాయన	67 శ్రుతి	102 విద్యుత
33 తైతిల	68 చాషస్వర	103 శాతజంఘ
34 భార్గవ	69 అగ్నికుండ	104 రౌద్ర
35 శుచి	70 ఆజ్యకుండ	105 వీర

వీరిలో నెవరు ఎట్టి భూమికాగ్రహణమునకు తగుదురో అట్లు వీరికి తగిన తరిఫీయ్యతు నిచ్చి వీరిచేత భరతుఁడు మొదట దేవలోకములోను తరువాత కైలాసములోను నాట్యప్రయోగములను గావించెను. అతఁడు దేవలోకములో ప్రయోగించిన మొదటి రూపకము 'సముద్రమథన' మను సమవకారము.

భగవద్గీత

శ్రీ సెట్టి లక్ష్మీనృసింహము గారు, బి. ఏ.

కర్మయోగము

అర్జునుఁడు:

పీతాంబరా! కర్మంబు కంటె బుద్ధి
యధికతర మని నీ మత మైన యెడల
ఘోర మైన కర్మంబునకు జనార్ద
నా, నను నియోగించుచున్నాఁడ వేల?

ఒకటి కొకటి పొందక యున్నయట్టి నుడుల
చేత నా బుద్ధి మోహపుచ్చితివి నీవు:
దేనివలన శ్రేయంబును నేను గాంచఁ
గలనో, యది నిశ్చయించి యొక్కటియె చెపుమ

భగవంతుఁడు:

మున్ను రెండువిధంబులై యున్న నిష్ఠ
లీ జగమున నాచే వచియింపఁబడియె:
జ్ఞానయోగ మటన్నది సాంఖ్యులకును,
యోగులకుఁ గర్మయోగము, నోయి పార్థ.

కర్మములు చేయకున్నట్టి కారణమున
నే, జనుండు నిష్కర్మత నొనయలేఁడు;
మఱియుఁ దాఁ గర్మసన్న్యాసమాత్రమున నె
మోక్షమును సైత మాతఁడు పొందఁలేఁడు.

ఎవ్వఁడైన నరుఁడై యెవ్వఁడైన
నొక్కగడియయేనియు నుండ నోపఁడు గద?
ప్రకృతిగుణములకతమునఁ బ్రతిమనుజుఁడు
నవశుఁడై కర్మములను దా నాచరించు.

ఏ నరుండు స్వకీయకర్మేంద్రియముల
నణఁచియు, మనస్సుచే విషయములను స్మరి
యించుచుండునో, విజ్ఞానహీనుఁడైన
యట్టివాఁడె మిథ్యాచారుఁ డనఁగఁ బడును.

ఎవ్వఁడు మనస్సుచేఁ దనయింద్రియముల
నణఁచి, కర్మేంద్రియములచే నస్జన, ఫల-
కాంక్ష యేమియు లేకుండఁ గర్మములను
చేయుచుండునో, యాతఁడు శ్రేష్ఠుఁ డగును.

నియత మైన కర్మంబును నీ వొనర్పు
కర్మ మెపుడు నకర్మంబుకంటె మేలు:
నీవు కర్మముల్ చేయకుండినయెడలను,
దేహసంరక్షణమును సిద్ధింపదు సుమి.

పార్థ, యజ్ఞార్థమై చేయఁబడని యితర
కర్మములచేత మానవుల్ కర్మబంధ
నంబులందుఁ జిక్కుదురు యజ్ఞంబులకొఱ
కాచరింపు కర్మముల ఫలాశ విడిచి.

బ్రహ్మ పూర్వకాలమునందుఁ బ్రజల యజ్ఞ
సహితముగ సృజించి యీ పగిదిఁ బలికె:
వర్ధిలుండి యీ యజ్ఞంబువలనమీర
లిష్టకామంబు లిది ఘటియించు మీకు;

దీనిచేత భావింపుఁడు దేవతలను
మీరు; భావింపుచుందురు మిమ్ము నల్ల
దేవత: లిటు పరస్పరభావితులరు
గాఁగఁ, బరమ మౌ శ్రేయంబు గలుగఁగలదు;

యజ్ఞములచేత భావితు లగుచు, మీకు
నిష్టభోగముల్ దేవత లిత్తురు మఱి:
వా రొసఁగ, వారి కొసఁగ కెవ్వాఁడు గాని
యనుభవించునో, చోరుఁడే యగు నతండు.

యజ్ఞశేషంబును భుజించునట్టి యుత్త
ములు సకలపాపములనుండి ముక్తు లగుదు;
రట్లుగాక, తమ నిమిత్త మయియె వండు
కొనెడునట్టి పాపులు పాపమునె భుజింత్రు.

భూతనిచయ మన్నంబునం బుట్టుచుండు;
సంభవిల్లు నన్నంబు పర్జన్యువలన;
జాత మగు యజ్ఞమునను బర్జన్యుఁడు; మఱి
కర్మమందుండి యజ్ఞంబు గలుగుచుండు.

బ్రహ్మమందుండి కర్మ ముత్పత్తిఁ గాంచు;
బ్రహ్మ మక్షరంబందుండి ప్రభవ మగును:
గాన, యజ్ఞంబునకు సర్వగత మగుచు నె
సంగు బ్రహ్మ మున్నదని యెఱుంగు మీవు.

ఈ క్రమమునఁ బ్రవర్తించు చక్రము నిహ
మందు ననుసరింపకయున్న యతఁడు పాప
జీవుఁడై, యింద్రియారాముఁడై, [illegible]
వాఁడు జీవించు నో పార్థ వ్యర్థముగను.

ఏ నరుండు తా నాత్మయందే రతుండో,
యాత్మయందె తా సంతృప్తి నందువాఁడో,
యాత్మయందె తా సంతుష్టి నందువాఁడో
యా నరునకు చేయఁదగినకార్యంబు లేదు.

కర్మములు చేయ, నతనికిఁ గలుగ దర్థ;
మాచరింపమిఁ, గలుగ దనర్థము భువి:
అతనికి లేదు లాభార్థ మాశ్రయింపఁ
దగిన దేదియు సర్వభూతంబులందు.

కావున, ఫలాశ విడనాడి నీ వెపుడును
చేయఁదగినకర్మంబును చేయుచుండుఁ:
గర్మము ఫలాశ లేకుండఁగా నొనర్చు
నట్టి మానవుండు పరంబు నందు సుమ్ము.

ఇట్టి కర్మంబులను చేసియే కద జన
కాదు లగువారు సంసిద్ధి నందిరి మును!
నీవు లోకసంగ్రహదృష్టి నేని, గర్మ
మాచరించుటయే సుమీ యర్హ మగును.

శ్రేష్ఠుఁ డైనట్టివాఁ డాచరించు నదియె
యాచరింతురు సుమి యితరు లైన జనులు;
అతఁడు ప్రమాణముగఁ గొన్నయట్టి దాని
నే ప్రమాణంబుగాఁ గొందు రితరజనులు.

ఏదియును జేయఁ దగినది లేదు నాకు;
లేదు పొందఁ బొందదనిదియు, నిపుడు పొందఁ
దగినదియు లేదు పార్థ, ముజ్జగములందుఁ:
గర్మములు చేయుచుంటి నే కాద, నైనఁ!

జాగరూకుఁడనై యెల్లసమయములను
నేను గర్మముల్ చేయకుండినయెడల, ధ
నంజయా, ప్రజ లెల్లరు నాదు మార్గ
మనుసరింతురు గాదె సమస్తగతుల?

నేను గర్మంబులం జేయకేని, జగము
నందుఁ గల మానవుల్ భ్రష్టు లగుదురు: రందు
కతన, సంకరంబునకు నేఁ గర్త నగుదు;
జనులఁ జెఱచినవాఁడను సైత మగుదు.

జ్ఞానహీను లాసక్తితోఁ గర్మములను
సలుపునట్లు, విద్వాంసుఁడౌ జనుఁడు సక్తి
లేక కర్మంబులను దాను లోకసంగ్ర
హార్థమై చేయవలయు వృత్రారిపుత్ర.

కర్మసంగుఁడైనట్టి యజ్ఞాని బుద్ధి
తాను కలఁచంగ రాదు విద్వజ్జనుండు:
సర్వకర్మముల్ తా యోగసహితుఁ డగుచుఁ
జేసి, పరులచేఁ జేయింపఁ జెల్లుఁ జుమ్మ.

ప్రకృతియందలి గుణముల చే సకల మైన
విధములుగఁ గర్మములను గావించుచుండఁ,
దా నహంకారమూఢాత్ముఁ డైన మనుజుఁ
"డేనె చేయుచుంటి," నటంచు నెంచుచుండు.

కర్మములకు, గుణములకు దనకంటె వేఱు
టన్న తత్త్వంబు తెలిసినయతఁడు గుణము
లందు గుణములే వర్తించు నని తలఁచి,
యందు నాసక్తిఁ గనఁడు మహాబలాఢ్య.

ప్రకృతియందలి గుణములవలన మూఢు
లగు జనులు గుణకర్మంబులందు సక్తు
లగుదు: రేమియు నెఱుఁగని యా విమూఢ
జనులఁ జెదరత్రోవలనుఁ బెట్టఁజనదు యోగి.

అఖిల మైన కర్మములు నధ్యాత్మబుద్ధి
తో సమర్పణంబు నాకుఁ జేసి, సంగ
హీనుఁడవు, మమకారవిహీనుఁడ వయి,
శోకమును విడనాడి, యుద్ధం బొనర్పు.

ఏ మనుష్యు లెప్పుడును నా యీ మతంబు
నా మహోదయతోడ శ్రద్ధాళు లగుచు
ననుసరించుచు నుందురో, యట్టి వారు
కర్మములనుండి ముక్తులు గాఁగలారు.

ఏ నరు లసూయచేత నా యీ మతంబు
సలుప మానుదురో, సకలజ్ఞానమూఢు
లగను, విపరీతచేతస్కులగను, నష్టు
లగను, వారల నీ మదిలో నెఱుంగు.

జ్ఞానవంతుఁడౌ మానవుఁడేని, ప్రకృతి
కనుగుణముగనె వర్తించు; నఖిలభూత
ములును ప్రకృతికి ననుగుణమ్ముగనే తిరుగుఁ:
గాన, నిగ్రహంబున నేమి కార్య ముండు?

జనుని యొక్కొక్క యింద్రియంబునకును గల
విషయములయందు రాగద్వేషములు వ్య
వస్థితంబులై యుండుఁ; దద్వశము గాఁగఁ
జనదు: రాగవిద్వేషముల్ శత్రులు గద?

విగుణ మయ్యు స్వధర్మంబు మిగుల మేలు
సుమ్ము సమ్యక్ప్రకాశ్యధర్మమ్ముకంటె:
స్వీయధర్మంబున మృతియైన శ్రేయమె యగు;
అన్య మైన ధర్మంబు భయావహంబు.

అర్జునుఁడు:

తనకు నిష్టంబు లేకయున్నను, నరుఁడు
భృత్యురీతిగా నెద్దాని ప్రేరణాక
తంబునం బాపమును బలాత్కారముగను
సల్పునో, తెల్పు మింక నో చక్రపాణి.

భగవంతుఁడు:

అట్లు నరుని ప్రేరేపించునది రజోగు
ణమునఁ బుట్టు కామంబు క్రోధము నదె; పరి
తృప్తి వొంద దయ్యది; మహాపాపహేతు వద్ది:
యెఱుఁగు వైరిగా జ్ఞానంబు నెదల దాని.

అగ్ని ధూమంబుచే నెట్టు లావృతంబొ,
యద్దము మలినిచే నెట్టు లావృతంబొ,
మావిచే గర్భ మెట్లుగా నావృతంబొ,
యట్లె కామంబుచే జ్ఞాన మావృతంబు.

తృప్తి యెన్నఁటి కేనియుఁ దీర్పరాని
వహ్నియై, జ్ఞానికిని నిత్యవైరి యగుచుఁ,
గామ మనునట్టి కామంబు కలుగు దీని
చేత జ్ఞాన మావృతము కుంతీతనూజ.

కామమున కాశ్రయంబులుగాఁగ నింద్రి
యములు, మనస్సును, బుద్ధియు, ననఁగఁ బడియె;
దీనిచేతను గామంబు జ్ఞానమును స
మావృతము చేసి, నరుని మోహమునఁ ద్రోయు.

కాన, మున్నింద్రియముల నిగ్రహ మొనర్చి,
జ్ఞానవిజ్ఞాననాశనకారణంబుఁ,
బాపమూలంబు, నగుచును బరగు నట్టి
కామమునఁ ద్యజింపుము పూర్తిగాఁగ విజయ.

ఇంద్రియంబులు పరము; లయ్యింద్రియముల
కంటె మనసు పరము; మఱికంటె బుద్ధి
పర మయిన యట్టి దనుచుఁ జెప్పంగఁబడియె:
అట్టి బుద్ధికంటెఁ బరమైనదియె యాత్మ.

ఇట్లు బుద్ధికంటెఁ బరమై యొసఁగు నాత్మ
నెఱిఁగి, నీవు నీయంతటనె మనస్సు
నిశ్చలంబు చేసికొని, ఖండింపు మణఁచ
రాని కామశత్రువును విక్రమధురీణ.

జ్ఞాన యోగము

భగవంతుఁడు:

అవ్యయం బగుచును దనరారునట్టి
యోగమును దీని నేను సూర్యునకు మున్ను
చెప్పినాఁడను; సూర్యుండు చెప్పె మనువు
నకు; మనువు చెప్పె నిక్ష్వాకునరపతికిని.

ఈ పరంపరగాఁ బ్రాప్తమై పరఁగిన
దీని రాజర్షు లర్జునా! తెలిసికొనిరి;
అధికకాలంబు గడచినయట్టి కార
ణమున, నీ యోగ మవనిలో నష్ట మయ్యె.

నీవు నాకు భక్తుఁడవు, స్నేహితుఁడవు,
కావునఁ బురాతన మగు యోగమును దీని
నేఁడు నీ కుపదేశించినాఁడ నేను:
అధికతమ మైన, దిది రహస్యమ్ము సుమ్ము.

అర్జునుఁడు:

పూర్వ మెప్పుడో సూర్యుండు పుట్టి యుండె;
ఆ వెనుకఁ బుట్టు వొందితి వీవు జగతి:
ఆదికాలంబునందె నీ వాతని కిది
చెప్పితి వటన్న, నెటు విశ్వసింపవలయు?

భగవంతుఁడు:

నాకు, నీకు నో పార్థ, యనేకము లయి
నట్టి జన్మముల్ గడిచె: నే నట్టి పూర్వ
జన్మముల నెల్ల నెఱుఁగఁగఁ జాలుదు సుమి:
నీ వెఱుంగఁగ లేవు వానిని కిరీటి.

అజుఁడ నయ్యు, నవ్యయుఁడ నై నయ్యు, భూత
సంచయమున కెల్ల నీశ్వరుఁడ నయ్యు,
స్వీయ మైన ప్రకృతి నధిష్ఠించి, నేను
స్వీయ మగు మాయచే సంభవించుచుందు.

ఎప్పు డెప్పు, డో పాండునరేంద్రతనయ,
ధర్మమునకు నాశనము, నధర్మమునకు
నధిక మైనట్టి వృద్ధియు నగునొ, యప్పు
డప్పు డేను జన్మింతు స్వయంబుగాను.

సాధుజను లైన వారి రక్షణము చేయఁ
గలుషమార్గవర్తనుల శిక్షణము చేయ,
ధర్మ మిలలోన సంస్థాపితంబు చేయ,
యుగయుగమునందు సంభవం బొందుచుందు.

అర్జునా, యే నరుండు దివ్యంబు లగు మ
దీయజన్మకర్మముల నీ తెఱఁగుగా య
థార్థభంగి నెఱుంగునో, యతఁడు మేను
విడి పునర్జన్మ మొందఁడు; చేరు నన్ను.

బహులజనులు రాగంబును, భయముఁ, గ్రోధ
మును ద్యజించి, మన్మయు లగుచును నను సము
పాశ్రయించి, జ్ఞానతపస్సువలన శుద్ధు
లగుచుఁ దాము మద్భావంబు నందిరి సుమి.

ఎవ్వ రే రీతి నను భజియించు వారొ,
వారల నను గ్రహింతు నా తీరుగానె;
సర్వవిధముల నో సవ్యసాచి, నాదు
మార్గ మనుసరింతురు సుమీ మనుజు లెల్ల.

ఇహమునను కర్మసిద్ధి యపేక్ష చేయు
ప్రజలు తాము దేవతల నారాధనంబు
చేయుదురు: కర్మఫలసిద్ధి శీఘ్రముగను
గలుగును గదా మనుష్యలోకంబునందు?

గుణములను గర్మములను బొక్కొన్న భేద
ములనుఁ బట్టి చాతుర్వర్ణ్యమును సృజించి
నాఁడఁ: దత్కర్తనే యయ్యు, నన్ను నీవ
కర్తగా, మఱి యవ్యయుఁగా నెఱుంగు.

నన్నుఁ గర్మంబు లెపుడు నంటంగఁ బోవు;
కర్మఫలములందును నాకుఁ గాంక్ష లేదు:
ఇట్టి రీతిగా ననుఁగూర్చి యెవ్వఁ డెఱుఁగుఁ,
గర్మములచేత నాతఁడు కట్టువడఁడు.

ఈ ప్రకారంబుగానె తా నెఱిఁగి, కర్మ
ముల నొనర్చిరి మున్ను ముముక్షుజనులు:
పూర్వు లాచరించినదియును, బూర్వతరము,
నైన కర్మమే చేయుమీ యా రీతిమునఁ.

కర్మ మన నెట్టిది? మఱి యకర్మ మెట్టి
దిందు విషయమై పండితు లేనియు భ్రమ
పడుదు: రెయ్యది తెలియఁ బాపంబు నిన్ను
వదలు, నట్టి కర్మమును దెల్పెదను నీకు.

కర్మ మేమియో యది యెఱుఁగంగఁ దగు; వి
కర్మ మేమో యదియు నెఱుఁగంగఁ దగు; న-
కర్మమేమో యదియు నెఱుఁగంగఁ దగును:
కర్మమార్గంబు మిక్కిలి గహనము గద?

కర్మమం దకర్మంబు, నకర్మమందుఁ
గర్మము నెవండు గాంచఁగాఁ గలఁడో, మనుజు
లందు బుద్ధిమంతుఁ డతండె; యతఁడె యోగి,
యఖిలకర్మముల్ చేయు వాఁ డతఁడె యగును.

ఎవని యత్నంబు లెల్ల ఫలేచ్ఛ లేక
యుండ సలుపంగఁ బడునొ; యా పండితుండు
జ్ఞానవహ్నిచేఁ గర్మపుంజము దహించి
నట్టివాఁ డని బుధజను లనిరి సుమ్మ.

కర్మఫలములయెడలను గాంక్షను విడ
నాడి, నిత్యతృప్తుండు, నిరాశ్రయుండు,
నైనవాఁడు కర్మంబుల నాచరించు
చున్న నొక్కటియుం జేయఁడన్న వాఁడె.

ఆశలు త్యజించి, చిత్తంబు, నాత్మ, నణఁచి,
యొక్కటియుఁ బొందవలె నన్న యూహ లేని
యట్టి వాఁడు కర్మములు దేహార్థ మయి యొ
నర్చుచున్నను, బాప మొందంగఁ బోఁడు.

ఏది కల్గిన దాన సంతృప్తుఁ డగుచు,
ద్వంద్వముల కతీతుఁ డయి, మాత్సర్య మెడలి,
సిద్ధియం దసిద్ధిని సమబుద్ధి కలుగు
నరుఁడు కర్మంబు చేసి బంధంబు గనఁడు.

సంగమును మాని, ముక్తుఁడై, జ్ఞానమందు
సుస్థిరంబుగఁ దన మనస్సును నిలుపుచుఁ,
జేయునది యెల్ల యజ్ఞార్థమే యొనర్చు
వాని కర్మంబు మొదలంటఁగా నశించు.

బ్రహ్మ మర్పణంబు; హవిస్సు బ్రహ్మ; మగ్ని
బ్రహ్మమే: యందు బ్రహ్మరూపానిచేత
బ్రహ్మమె హుతంబు; కర్మంబు బ్రహ్మమను స
మాధి గలవాఁడు పొందు బ్రహ్మమ్మె సుమ్మ.

అమరుల నిమిత్తమైనట్టి యజ్ఞములనె
యోగు లొక కొంద ఱొనరించుచున్న వారు.
యజ్ఞమననె యజ్ఞమును బ్రహ్మాగ్నియందు
హోమమిడఁ గొంద ఱొనరించుచున్న వారు:

ఇంకఁ గొందఱు శ్రోత్రముఖేంద్రియముల
నాచరింతురు హోమము సంయమాగ్నియందు:
వేఱె కొందఱు శబ్దాదివిషయములను
నాచరింతురు హోమ మింద్రియాగ్నియందు;

పూర్తిగాఁగ నింద్రియకర్మములను, ప్రాణ
కర్మములఁగూడ జ్ఞానప్రకాశిత మగు
నాత్మసంయమయోగాగ్నియందుఁ దాము
హోమ మింకఁ గొంద ఱొనర్చుచున్న వారు;

ద్రవ్యమును గొంద, ఱన్యులు తపము, యోగ
మింకఁ గొందఱు, స్వాధ్యాయ మితరు, లవ్వి
ధంబునసె జ్ఞాన మింకఁ గొందఱును, యజ్ఞ
మాచరింతు రతీక్ష్ణవ్రతు లైన యతులు;

ప్రాణమును నపానమును నిగ్రహ మొనర్చి,
తా మెపుడును ప్రాణాయామపరత్వు లయి
ప్రాణమం దపాన, మపానమునఁ బ్రాణ
మాచరింతురు కొందఱు యజ్ఞ మిట్లు;

ఆ పయిని గొందఱు నియతాహారు లగుచు,
యజ్ఞ మొనరింతురు ప్రాణముల్ ప్రాణములను:
వీర లెల్లవారును యజ్ఞవిదులును, మఱి
యజ్ఞవిధ్వస్తపాపులు, నగుదురు సుమి.

అంతియే కాదు, యజ్ఞశేషామృతాశు
లయి, సనాతనం బగు ధర్మ మధిగమింతు;
రర్జునా, యజ్ఞములను జేయని మనుజుల
కిహమె లే, దిఁక మఱి పరం బెట్లు గలుగు?

బ్రహ్మముఖమునందుండి యీ పగిదిని బహు
విధము లైన యజ్ఞంబులు విరివడెఁ జుమి:
అవ్వి యెల్లఁ గర్మభవంబు లంచు నెఱుఁగు;
నట్టు లెఱిఁగి, విముక్తి నీ వందఁ గలవు.

సవ్యసాచి, ద్రవ్యమయయజ్ఞంబు కంటె
జ్ఞానయజ్ఞమ్ము మిగుల శ్రేష్ఠమ్ము సుమ్ము:
అఖిలమును మఱి సర్వంబు నైన యట్టి
కర్మమునకుఁ బరిసమాప్తి జ్ఞానమందె.

పూర్ణ మగు ప్రణతిని, ప్రశ్నమునను, సేవ
నమున, నెఱుఁగుము యట్టి జ్ఞానమును నీవు;
నీకుఁ దత్త్వవేత్త లగుచు నెగడునట్టి
జ్ఞాను లుపదేశ మొనరింతురు జ్ఞాన మట్లు.

ఎట్టి దా జ్ఞాన మన, దాని నీవు పడయ,
నిపుడు నీకుఁ గల్గిన మోహ మిటుపయి మఱి
పొంద: దఖిలభూతములు నీయందు, నట్టి
గతినె నాయందుఁ, గాంచంగఁ గలవు పార్థ.

పాపు లెల్లరకంటెఁ బాపంబులను వి
శేషతరముగా నీవు చేసినను గూడ,
జ్ఞాన మను నావచేతను సర్వపాప
తతిని సంపూర్ణముగ నీవు దాటఁ గలవు.

ఎట్టి గతిఁ గడు మండుచున్నట్టి యగ్ని
కట్టె పుడకలఁ గాల్పంగఁ గలదొ, యట్టి
గతినె జ్ఞానాగ్నియును సర్వకర్మములను
భస్మ మొనరింపఁగలుగు నో పాండుతనయ.

జగమునందు జ్ఞానంబుతో సమము గాఁగ
నేదియుఁ బవిత్ర మైనది లేదు గాదె?
యోగసంసిద్ధి గన్నవాఁ డొందు జ్ఞాన
మును తనయందుఁ గాలక్రమమ్మునను దానె.

జ్ఞాన మొందు శ్రద్ధాళుండు, సంయతేంద్రి
యుండుఁ, దత్పరుండు నగు నరుం: డతండు
జ్ఞాన మొంది, పరమ మైన శాంతి నచిర
కాలమందె తా నొందఁగాఁ గలుగుఁ బార్థ.

అజ్ఞుఁ డగువాఁడు, శ్రద్ధ లేనట్టివాఁడు,
సంశయాత్ముఁడౌ వాఁడు, నాశనము నొందు:
ఇహము లేదు, పరంబు లే, దింక మఱి సుఖ
మన్నదియు లేదు సుమి సంశయాత్మునకును.

యోగబుద్ధితోఁ గర్మంబు లుజ్జగించి,
జ్ఞానమున సంశయంబులు సమయఁ జేసి,
యాత్మవంతుఁ డౌచును దనరారునట్టి
మనుజు బంధింపలేవు కర్మములు పార్థ.

కాన, నీ యాత్మలోన నజ్ఞానమునను
జనితమై నిల్చియున్న యీ సంశయంబు
జ్ఞాన మనునట్టి ఖడ్గంబుచే నఱకుచు,
యోగ మొనరింపు; మింక లె మ్మోయి విజయ.

భక్తి యోగము

అర్జునుఁడు:

అనయ మిట్టు లయుక్తులై భక్తి నిను నుపాస
నము సలుపువారి యోగవిత్తములో, యట్లు
గాక యవ్యక్త మైన యక్షర ముపాస
నము సలుపువారి యోగవిత్తములో, చెపుమ.

భగవంతుఁడు:

మనసు నాయందు నిలిపి, యే మానవులు ని
రంతరంబు గాఁగను యుక్తులై, పర మగు
శ్రద్ధతోఁ గూడి, నన్నుపాసన మొనర్తు
రట్టివారు యుక్తతము లటంచుఁ దలఁతు.

అచల మగుచుఁ, గూటస్థ మగుచు, నచింత్య
మగుచు, మఱి యనిర్దేశ్యంబు నగుచు, ధ్రువము
నగుచు, నవ్యక్త మగుచు, సర్వగత మగుచు,
నెసఁగుచున్నట్టి యక్షరంబె మనుజులు.

ఇంద్రియగ్రామమును నిగ్రహించి, యంత
టను సమాన మైనట్టిబుద్ధిని వహించి,
సర్వభూతహితంబునకై సక్తి గలిగి,
పర్యుపాసింత్రో, వారు నన్నె దయఁ గలరు.

చిత్త మవ్యక్తమునఁ దాము చేర్చియున్న
యట్టి మానవులకుఁ గ్లేశ మధికతరము
గాదె? యవ్యక్త విషయికగతి శరీర
ధారు లతికష్టమునను పొందంగఁ గలరు.

సర్వకర్మముల్ నాయందు సన్యసించి,
మత్పరాయణు లగుచు నే మనుజులు నను
దా ననన్యయోగముచేత ధ్యానము నొన
రించుచు, నుపాసనంబు గావించుచు, మఱి.

చిత్తములను నా మీదను జేర్తురో, యల
వారలను మృత్యుసహితసంసారసాగ
రంబునందుండి నే నచిరంబుగా నె
యుద్ధరించుచు నుండెద నోయి పార్థ.

మానసంబును నీవు నా పైనె యుంచు;
ముంచు నా మీదనే బుద్ధియును స్థిరముగ,
ఇట్లు గావించితేనియు, నింక మీఁద
నీవు నాయందె యుందువు నిశ్చయము మిది.

చిత్తమును నీవు నాయందు స్థిరము గాఁగ
నిలిపి యుంచుట కొక వేళ నేరకున్న
పక్షమున, నీవు నన్ను నభ్యాసయోగ
మునను బొందఁగా నభిలషింపుము కిరీటి.

నన్ను నభ్యాసమునను బొందఁగ నశక్య
మైన యెడలను, నీవు ముఖ్యముగ నాదు
కర్మము లొనర్పు; నా కయి కర్మముల నొ
నర్చినను గూడ సిద్ధి నొందంగఁ గలవు.

దానినింగూడఁ జేయఁగా లేనియెడల
నీవు నాదుయోగము నాశ్రయించి, నియత
మైన యాత్మను గలవాఁడ వగుచు, సర్వ
కర్మముల ఫలముల త్యాగం బొనర్పు.

జ్ఞాన మభ్యాసమున కంటె, ధ్యాన మట్టి
జ్ఞానమున కంటె, మఱియు ధ్యానంబు కంటెఁ
గర్మఫలపరిత్యాగంబు కరము మేలు:
త్యాగమున వెంటనే శాంతి ప్రాప్త మగును.

సర్వభూతంబులందు ద్వేషంబు లేక
మైత్రి గలుగుచుఁ గరుణా సమన్వితుఁ డగు
వాఁ, డహంకార మమకారవర్జితుండు,
సౌఖ్యదుఃఖంబులసముండు, క్షాంతియుతుఁడు,

నిత్యసంతుష్టుఁడును, దృఢ నిశ్చయుండు,
నియతచిత్తుండు, యోగియు నయి మనమును,
బుద్ధి, నెవఁడు నాయందు నిల్పునొ, మదీయ
భక్తుఁ డాతఁ డిష్టుండయి పరఁగు నాకు.

ఎవనివలన లోకము తపింపకున్నొ,
యెవఁడు లోకంబుచేఁ దపియింపకున్నొ,
మోదకోపభయోద్వేగములను లేక
యెవ్వఁ డుండునో, వాఁడు నా కిష్టుఁ డగును.

శుచి, యుదాసీనుఁడు, ననపేక్షుండును, విగ
తవ్యథుం డగువాఁడును, దక్షుఁడు మఱి
యెల్లయారంభములఁ ద్యజియించువాఁడు,
నైన నాదుభక్తుం డిష్టుఁ డగును నాకు.

ఎవఁడు హర్షింపఁడో, ద్వేష మెవఁడు గనఁడొ,
యెవఁడు శోకింపఁడో, కాంక్ష యొవనికుండ
దో, శుభాశుభంబులు లేకయుండువాఁడె
వండొ. యా భక్తిమంతుఁ డిష్టుండు నాకు.

శత్రుమిత్రులయందును సముఁడును, నవ
మానమానంబులందు సమానుఁడు, మఱి
యు సుఖదుఃఖంబులందు శీతోష్ణములను
ముఖ్యఁడైనయాతఁడు, సంగమూఁడుఁడు, మఱి.

స్తుతినిందల నెందఱెడలను ముల్యుఁడు మఱి
మౌని యగువాఁడు, సంతుష్టి నెవనిచేత
నైనఁ గనువాఁడు, స్థిరమతి యగుచు భక్తి
మంతుఁడైనట్టి మనుజుండు మత్ప్రియుండు.

ఇట్టి ధర్మామృతంబు విధి యొవరు శ్రద్ధ
తనర, మత్పరు లగుచును దాము పర్యు
పాసనంబు చేయుదురో, యా భక్తజనము
లతిశయంబుగా నా కిష్టు లగుదురు సుమీ.

BLACK & WHITE LEADS

BUCHANAN'S
బుఖానాన్స్
'BLACK AND WHITE'
WHISKY
విస్కీ,

పైరీనే అగ్నివారక సాధకములు

CONQUEST
కాంక్వెస్ట్

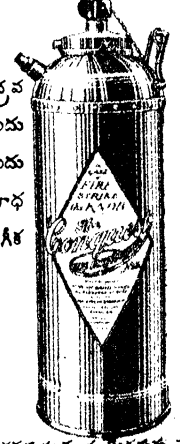

Pyrene

అగ్నివారక సాధకమును సకాలమునందుపయోగించినయెడల మహోపద్రవమును పైరీనే వినాశమును వారించును. అగ్ని ప్రమాదముయొక్క ప్రారంభదశయందు-అందు ముఖ్యముగ, నూనె, స్పిరిటు, విద్యుచ్ఛక్తి సంబంధమైన అగ్ని ప్రమాదములయందు ఇది మిక్కిలి విజయవంతముగ పనిచేయును. అగ్ని ప్రమాద వారక సాధకము మోటారుబండ్ల కన్నిటికిని ఉత్కృష్టమగు పైరీనే అగ్ని భయవారక రక్షకమని అంగీకరింపబడియున్నది.

ఇది రెండు గ్యాలనుల సోడా ఆసిడ్ వంటి అగ్ని వారక సాధకము. కలప, కాగితము వగైరా, ప్రత్తి, నూలు మున్నగువని అంటుకొన్నప్పుడు ఉపయోగించదగును.

Manufactured by
తయారుచేయువారు

THE PYRENE CO. LTD.,
ది పైరీనే కో., లిమిటెడ్,

LONDON.
లండను.

ENGLAND.
ఇంగ్లండు.

ఈ సాధకమునందు ప్రత్యేకమగు పైరీనే ద్రవముకలదు. అది నిరుపద్రవకరముగ నుపయోగింపబడినను వినష్టకరమైన ప్రమాదమును నివారించును. ఈ మాదిరి నింపబడినది యంత్రములలో కలదు.

AGENTS:

Gordon, Woodroffe & Co. (Madras) Ltd.,
గార్డన్, వుడ్రాఫ్ & కంపెనీ, (మదరాస్) లిడ్.,

పోస్టు బాక్సు నం. 42

North Beach Road,
నార్త్ బీచ్ రోడ్,

టెలిగ్రాంస్: "వుడ్రాఫ్" టెలిఫోను నం. 2078

MADRAS.
మదరాసు.

ఆరోగ్యాశ్రమము

డాక్టర్ ఆ. లక్ష్మీపతి బి.ఏ., ఎం.బి. సి.ఎం., ...

కివాక్ రక్తవృద్ధి టానిక్

దెయ్య మేడ

కోవెలకు దివ్యతేజస్సు ఆ నాడు వచ్చింది. రాములవారి హృదయము భక్తులప్రార్థనలవల్ల మహాసముద్రమై ఉప్పొంగి పోతూ ఉన్నది. రాములవారు ఆనాడు చాచిన రెండుచేతుల మధ్యకూ ఎంతకైనా పోయి దివ్యసౌఖ్యములు పొందవచ్చు నన్నట్లున్నవి. ఆ దేవుని కౌగిలిలో ప్రపంచము లన్నీ ఇముడ గలవు. ఆ కౌగిలికి అనంతకైవారము. ఆ కౌగిలిలో ఊహకు అందని ఆనందము నిబిడీకృతమై ఉన్నది. ఆ కౌగిలిలో ఆనందము నూతన జీవనమును ప్రసాదించ గలదు.

అటువంటి కౌగిలి ఆ నాడు ప్రజలకు రాములవారి అపార కృపావిశేషముచేత కలిగింది.

గుడిసెలలోనివారు ఆ కౌగిలిలో చిక్కుకొన్నారు. చిలకలూ, కోవెలలూ, గోవులూ, మున్నగు భక్తు లందరూ కౌగిలివిందు గైకొని సౌఖ్య మనుభవిస్తున్నారు. మేడవారికి రాములవారి కౌగిలి కన బడలేదు. రాములవారు చేసుకొన్న ముస్తాబుమాత్రము చూచి వారు మురిసినారు.

కోవెలనుండుకూడా సంక్రాంతిముగ్గులు పెట్టారు. పెద్ద రథము, గంటలరథము, జెండాలరథము సర్వాంగసుందరమై కోవెల ముందు అది జీవకళలతో ప్రకాశిస్తున్నది. ఆ రథముమీద అంతటా పువ్వులు పూస్తున్నవి. ఆ రథముమీద వసుపూమంఖం పావనత్వాన్ని వెదజల్లుతున్నవి. ఆ రథంమీద రాములవారు కూర్చున్నారా అన్నమోస్తరుగా అది ప్రకాశిస్తున్నది. పెద్దమేడముందు కూడా ముగ్గు లున్నవి. రథముల, గుంటలకోనేళ్లు, తాబేళ్లు, పాములు, గుమ్మడిపండ్లు – ఎన్నోరకాలముగ్గులు. ఆ ముగ్గులమీద పువ్వులూ ఉన్నవి. అవి అన్నీ ఆ యింటిముందు కునికిపాట్లు పడుతూ ఉన్నట్లున్నవి.

మహావైభవముతో తాను చేసుకొన్నముస్తాబు చూచుకొని పక్కగుడిసెల ముస్తాబు ఆ కళ్లతోనే చూచి పెద్దమేడ నవ్వింది.

గుడిసెలు తమముస్తాబు చూచుకొని, పెద్దమేడముస్తాబు చూడజాలక కోవెలపక్క కొదిగి ప్రతినవ్వు నవ్వినవి.

మేడ కోపముతో ప్రశ్నించింది :

“ఎందుకు నన్ను చూచి నవ్వుతారు ?”

“నీ నవ్వుకు ప్రతిగా మేము నవ్వాము.”

నా అంతస్థులు విశాలములు. అందులో కళాశోభితము లైన స్తంభాలు సుందరములు. నా గోడలమీది చిత్రములు రంగులతో పులకరిస్తూ ఉంటవి. నా శిఖరముమీది గోపురము లతావ్యలంకారాలతో కిరీటశోభ పొందుతున్నవి. నాలో అంద మంతా ఇమిడి ఉన్నది. వీటిని అతిశయించే నా ఉన్నతి మీరు కళ్లెత్తి చూడరానిది. నా నవ్వుకు కారణము ఇప్పుడు మీకు బోధపడిందా ?”

“ఆ ఉన్నతి చూచుకొని నీవు నవ్వావు కాబోలు. నీ అంతస్థుల అమరిక మా ధైర్యమువల్ల కలిగిందే. కళాశోభిత మైన స్తంభాలు మా కౌశలమునే ప్రకటిస్తున్నవి. గోడలమీదిచిత్రాలు మా ఓర్పుకు నిదర్శనాలు. నీ కిరీటము నీకు మేము పెట్టిందే. నీ ఉన్నతి నీకు మేము కల్పించిందే.”

“మీ ధైర్యమును, మీ కౌశల్యమును, మీ ఓర్పును నేను మీకు ప్రతిఫల మిచ్చి కొనుక్కున్నాను. అందువల్ల వాటిప్రసక్తి మీకు ఉండరాదు.”

“మా కౌశల్యాదులు తుచ్ఛ మైన ధనముతో సరితూగవు.”

ఈ సంభాషణ విని కోవెల ఫక్కున నవ్వింది.

ఆ నవ్వు విని గుడిసెలు సిగ్గుతో తలలు వంచుకొన్నవి.

ఆ నవ్వు చూచి పెద్దమేడ అపరిమిత మైన ఆనందము పొందింది.

చాలాకాలము గడచింది.

గుడిసె లుండేచోట ఒక వనము పెరిగింది. ఆ వనములో పూలమొక్కలూ, పళ్లచెట్లూ దుబ్బులూ ఎక్కువగా పెరిగినవి. పూలమొక్కలమీద తుమ్మెదలూ సీతాకోకచిలకలూ ఆడుకొంటూ ఉంటవి ఎప్పుడూను. పళ్లచెట్లమీద నివాసము ఏర్పాటు చేసుకొని రకరకాలపక్షులు పళ్లు తింటూ గానము చేస్తూ ఉంటవి. దుబ్బులలో అనేకరకాల కీటకములూ, చిన్నజంతువులూ, చిన్న పక్షులూ తలదాచుకుంటూ ఉంటవి. ఆ వనమంతా ఎప్పుడూ కలకల లాడుతూ ఉంటుంది.

కోవెల ఉండేచోట ఒకరావిచెట్టు మొలిచింది. ఆ రావిచెట్టు ఆ ప్రాంతాల జంతుజాలాని కంతకూ చలవ ఇస్తూ ఉంటుంది. ఆ రావిచెట్టు మొదటా, కొమ్మలమీదా, ఆకులమీదా అంతా జీవకోటి. రావిచెట్టు ఆకుల గలగల జంతుజాలాన్ని అంతనూ జోకొట్టుతూ ఉంటుంది.

పెద్దమేడ ఉండేచోట రాళ్లగుట్టలు ఉన్నవి. ఆ గుట్టలచుట్టూ బొమ్మజెముడు మొలిచిపోయింది. ఆ గుట్టలనిండా పాముల పుట్టలు. రాత్రివేళ గుడ్లగూబలు ఆ గుట్ట లెక్కి కూస్తూ ఉండడంకూడా కద్దు.

రావిచెట్టు ఆ గుట్టలమీదకూడా పళ్లు రాల్చి మొలకలు మొలిపించాలని చూస్తూ ఉంటుంది. కాని జంతువులు ఆ మొలకలను బతక నియ్యవు.

ఉదయము

శ్రీ కవితావినోద, అల్లంశెట్టి అప్పయ్య గారు

అరుణాగాఢ(?)బాలభాస్కరకరప్ర
పాదసారితరానందసరసియందు
వర్ణనాతీతవిమలవైభవ మెలర్ప
రాగరుచి దాలిచి సరోజరాజి వెలిఁగె.

దుస్తరవియోగసంజాతదుఃఖమునను
మివులఁ గృశియించు ప్రియురాలిమీఁది కరుణఁ
గనికారమును సాచి భాస్కరుఁడు దాని
ముద్దుగైకొని చెంగావిమోము నిమిరె.

మందమందయానంబున మలయజనిత
మారుతకిశోర మందంపు మసలుచుండ
నంచితామోదమధురగానస్రవంత్య
హీనగతి నళు లటఁ బ్రవహించుచుండె.

అరుణకిరణప్రభావ మాశాంతములకుఁ
బ్రకటితం బైన జీవనప్రచయ మెల్ల
వింత తెల్వినిఁ గమ్మవృత్తు లుడివి
స్వచ్ఛమై సారసామోదసరణి నొప్పె.

మూర్ఖ హృదయము

శ్రీ గుండిమేడ వేంకట సుబ్బారావు గారు

ఎట్టి నీచహృదయ మేని యొక్కొకవేళ
నుచ్చమునకు స్థాన మొసఁగుచుండు!
అట్టివేళ నాత్మ స్వార్థవిదూరమై
పరుగులిడును స్వర్గ పథమునందు!

సీ. కాలప్రవాహమై ఖరి లెక్కఁగొనక ది
వాంధుఁడై యున్న పెద్దన్న యొకఁడు,
అరుణోదయప్రభా గరిమఁ గాంచఁగలేక
నిద్రించుచున్న దరిద్రుఁ డొకఁడు,
భువన పూజ్యులు మహాత్ముల బోధనములకు
బధిరుఁ డైయున్న నిర్భాగ్యుఁ డొకఁడు,
శత్రుభయార్తయై జనని యేడ్చుచునున్న
చలియింపనట్టి పాషండుఁ డొకఁడు,

అహహ! కల రింక నీచగ్రహ ప్రఘుట్టి
తాత్ములై యున్న కుంఠ లీ యార్యభూమి!
కలుషితంబు లీ హృద్గుహా గర్భములను
వెలుఁగునే దివ్యతేజ మే వేళ నైన!!

సీ. స్వర్గమార్గము లంట జగదీశుఁ గీర్తించు
కృష్ణపక్షుల కిరీం కృతులతోఁడ,
అరుణోదయస్ఫూర్తి ధరణిఁ జాటెడు వాయ
సముల కా కా నినాదములతోఁడ,
పంచమస్వరమునఁ బరమాత్ము భజియించు
కోకిలంబుల కుహూ కుహూలతోఁడ,
అర్ధరాత్రుల పృథ్వి కరిగాపులై యుండు
గ్రుడ్లగూబల హూటా ఝటులతోఁడ,

విధి విరామంబు లేక సావేశగతుల
బహుముఖంబుల, బహువిధోపాయములను
ప్రకృతికాంత బోధించు కర్తవ్య సరణి
క్షుద్రచిత్తంబులకు నెట్లు గోచరించు?

తే. స్వార్థచింతా పరాయణుల్ పాపమతులు!
వికృత చిత్తులు కుటిల విద్వేష నిధులు!
“ఆత్మవత్సర్వభూతాని” యనెడు చింత
కలికమున లేని కలదె యీ ఖలులయందు!

సీ. విమలబృందారణ్య వీథి నీ నాటికే
మహనీయ మంత్రంబు మారుమ్రోగు,
యమునా తరంగ సంఘములు నేటికి నే వి
శిష్ట మంత్రంబు ఘోషించుచుండు,
శాశ్వతానంద వాంఛాలోలుఁ డైన గా
తముఁ డే యుపాయ మంత్రము జపించె,
శ్రీ గంధి, కలియుగ, క్షేమంక్రియాదీక్షఁ
దెలఁగి యే ఘనమంత్ర సిద్ధిఁ గాంచె,

అట్టి నిష్కళంకప్రేమ యనఁగఁ బరగు
దివ్యమంత్ర ప్రభావంబు తెలియ నోడి,
అధము లన్యోన్య విద్వేష మను భయంక
రాగ్నిఁ బడి బుగ్గి యగుచుండు, రక్కటకట!

ఆ. ఆ నికృష్టమూర్ఖ మానసంబు లికెప్పు
డుచ్చమునకు స్థాన మొసఁగు నొక్కొ!
స్వార్థదూరము లయి యాయాత్మ లే నాఁడు
స్వర్గపథములందుఁ బరుగు లిడునొ!

తే. శత్రుమిత్ర విభేద లేశంబు లేని
విశ్వమానవప్రేమ యన్ విమలజలము,
ఆ గభీరాంధకార కూపాంతరాళ
ములను దివ్యతేజః స్ఫూర్తి బొడము టెపుడొ!!

సీ. మేటి దురాచార మేఘముల్ తొలఁగి సు
జ్ఞానార్కుఁ డే నాఁడు కానఁబడును,
అంతర్గతం బైన స్వార్థచింతామహా
రోగ మే నాఁడు నిర్మూల మగును,
ప్రవిమలభావ ప్రవాహంబు లే నాఁడు
గిరినిర్ఝరము లట్లు పొంగిపొరలు,
ఆరిపోవుచు నున్న స్వాభిమానజ్యోతి
క్రమ్మఱ నే నాఁడు ప్రజ్వరిల్లు,

క్షుద్రము లగు సాంఘికగృహ చ్ఛిద్రములకు
స్వస్తి వాక్య మే నాఁడు దిక్కులమితి మ్రోగు!
అహహ! ఆ నాఁడు గద జన్మ సార్థకముగ
అరికులాభేద్యదుర్గ మీ భరతభూమి!!

కవిత్వ మంటే ఏమిటి?

M. DANNU & CO.

జీవామృతము

151, గోవిందప్ప నాయకన్ వీధి,

…257, మద్రాస్.

స్టీవార్టులు, 5 మొదలు 10 ఏండ్లు పనిచేయు ట్రక్కులు

స్టీవార్టు 1 టన్ — Stewart MOTOR TRUCKS — ఒక క్రొత్త స్టీవార్టు 1 టన్

ట్రక్కు ఖర్చు సమ్మతమగు ధరలో లభించును.

ట్రక్కు వర్తకమందు గొప్పదగు సూచనలు విలువకలవి ఇవియే. ఈ నూతన స్టీవార్టు 1 టన్ ట్రక్కునందు పూర్వము గొప్ప ట్రక్కులయందు గల అనేక యంత్రభాగములు కలవు. ఇంత తక్కువ ధర యింతవరకెన్నడు లేదు.

ఈ నూతన 1 టన్ స్టీవార్టు ఒక ఏమాత్రము పాటిదికాదు. అమెరికా ట్రక్కుల విఖ్యాతికి మూలమగు పనితనమంతయును దీనియందు కలదు. రేడియేటరు మొదలు వెనుక దీపమువరకు సమ్మతమగు ధృఢమైన ట్రక్కు సామగ్రితో నిర్మింపబడినది.

వేగము, స్థిరత్వము, చిరసేవ స్వల్పధరణవ్యయములుగల ట్రక్కుల నభిలషించు వర్తకులు ప్రజలు మున్నగువారిప్పుడు అతి సరసమైన ధరలో మేలురకము స్టీవార్టు ట్రక్కును పొందవచ్చును.

స్టీవార్టు బండ్లు 5 ఏండ్లకన్న నెక్కువకాలము చక్కగ పనిచేయుననీ, స్టీవార్టు స్వంతదారులకు స్వానుభవమువలన తెలిసియేయున్నది. మీ సంశయములను స్టీవార్టు స్వంతదారులను నడిగి ట్రక్కుల గుణాతిశయములను గుఱించి తెలిసికొనుడు. స్టీవార్టు ట్రక్కుల అమోఘమగు సేవ అద్వితీయమని మీకే బోధపడును.

రాజగోపాల్ మోటార్ వర్క్స్, మదరాసు. మరియు,

సమోనాలు:

1 టన్ 4 లేక 6 సిలిండరులు	1¼ టన్ 4 లేక 6 సిలిండరులు
1½ టన్ 4 లేక 6 సిలిండరులు	2 టన్ 6 సిలిండరులు
2½ టన్ 6 సిలిండరులు	3 టన్ 6 సిలిండరులు
3½ టన్ 6 సిలిండరులు	4 టన్ 6 సిలిండరులు
5—7 టన్ సమోనాలు.	

మరియు, ఫైర్ ఇంజన్ అన్నియు.

వలు డీలరులు:

1. బొరల్ ఆటోమొబైల్స్, బెజవాడ. గుంటూరు, కృష్ణా, తూర్పు పశ్చిమ గోదావరి, గంజాము. విశాఖపట్టణము జిల్లాలకు.
2. లక్ష్మీ మోటార్ వర్క్సు, కోయంబత్తూరు, సేలం, కోయంబత్తూరు, నీలగిరి, మలబారు, కొడగు, దక్షిణ కన్నడము జిల్లాలకు.
3. ఏ. టూబాన్ట్ అండు కో, మధుర. మధుర, రామనాథ, తిరునెల్వేలి జిల్లాలకు.

స్టీవార్టు ట్రక్కులు మితవ్యయమువలన పేరుపొందినవి.

ప్రతి సంవత్సరము 100% వ్యాపారాభివృద్ధి

ఇండియా పరస్పర జీవిత సహాయ సంఘము, లిమిటెడ్.,

The Indian Mutual Life Association, Ltd.,

(1913 VII చట్టముచొప్పున రిజిస్టరు చేయబడినది.)

హెడ్ ఆఫీసు:—తిరువల్లిక్కేణి, మదరాసు.

మీ జీవితమును మావద్ద భీమా చేయుటవలన చేకూరగల గొప్ప మేలును ఈ సంఘము ఋజువుచేయగలదు.

ముఖ్య గమనిక:—పరస్పరత—పాలసీదారులే యీ వ్యవస్థాపనకు స్వంతదారులు—లాభమంతయు పాలసీదారులదే—ఎక్కువ బోనసు లభించు అవకాశము కలదు—మితవ్యయపు వ్యవనిర్వహణము—డైరెక్టరులు ప్రజాహితకరోత్సాహకులు.

జీవిత భీమారంగ లక్షణములెల్ల భద్రతను స్వారాజ్యమును స్ఫురింపజేయును. మా లెక్కల తణిఖీ యిప్పుడు జరుగుచున్నది, బోనసు ప్రతిఫలమును గమనించుడు.

ఆంధ్రమండలమునందంతట గౌరవనీయులును, సామర్థ్యవంతులునగు ప్రతినిధులు కావలెను.

వివరములకు ఈదిగువ వ్రాయుడు.

హెడ్ ఆఫీసు: తిరువల్లిక్కేణి, మదరాసు.

ఎం. ఆర్. సీతారామన్, ఆర్గనైజర్, బ్రాహ్మణ వీధి, చిత్తూరు.

భీష్మ విభీషణులు

శ్రీ ఉన్నవ లక్ష్మీనారాయణ పంతులు గారు, బార్-అట్-లా

రామాయణభారతములలో పేరెన్నిక గన్న నీపాత్రలను విమర్శించుటకు పూర్వము ఉపోద్ఘాతముగా నీ మహాగ్రంథముల గూర్చి యొకటి రెండు విషయముల జెప్పట యవసరము. ఈ గ్రంథములు చరిత్రములా, కవికల్పితములా? చరిత్రములయితే ఏ కాలపు వ్యక్తులను గూర్చి చెప్పుచున్నవి? ఎవరి నుపకరించుట కవి చెప్పబడినవి? అను విషయములను నాకుఁ దోచినట్లుగా స్పష్టముగా సూచించుతాను. రామాయణమున మానుషేతరుల అసాధారణబాహుబల వివరించబడ్డవి. వీరియొక్క నీతిమతధర్మములు ఒక్కటొకటికి సంబంధము లేక వేర్పడి యున్నవి. కృతయుగారంభము నాటి బ్రహ్మణులను బట్టిన నాతనుల రూపమునందును ఆచారములయందును మానవుల కంటె భిన్నులు మనుష్యులను గూడను. వీరు వెంటటివారు. పరిపూర్ణనరత్వమునుఁ బొందక కొంతవరకు వారికి చేరిక గలిగి వానరులు అని మాత్రము పిలువబడుచూ ఆకృతియందును ఆచారములయందును కొంతవరకు నరులను బోలు అహింసాప్రగులయిన దక్షిణహిందూస్థానవానులు రెండవవారు. వర్ణాశ్రమధర్మవ్యవస్థ లేర్పడి శాస్త్రముగ్గ్యాప లేగ మానవ జాతికాదర్శప్రాయముగ నుండిన అతిమానుషపాత్రలు మూడవ సమూహమువారు. కనుక రామాయణ మెంక కాలమునకు సంబంధించి లేని లయ్యగల వ్యక్తుల చరిత్రము గాదు. ఇది భరతఖండమున జనించి పెంపొందిన మానవ సంఘముయొక్క భూతవర్తమాన భావిచరిత్ర. రామాయణము త్రేతాయుగపు నాయుగ వర్ణింపబడిన ఉత్తమ మానవజాతికి ప్రాప్యమగు దగిన దివ్యత్వమును ప్రదర్శించుటచేత మానవ పరిణామముయొక్క కొన మెట్టుగూడ మనకు సూచించబడ్డవి. ఈ దృష్టితో జూడనిచో రామాయణము మనకర్థముకాదు. "శతమానంభవతి" యని మానవుని ఆయుఃప్రమాణమును సూచించు వాక్యమును వాల్మీకి యెఱుంగనివాడు గాడు. రావణుడు ఒకలక్ష డెబ్బదివేలయేండ్లు జీవించెనని దశరథునికి 65 వేల యేండ్లనీ రాముడు పదకొండువేల వత్సరములు జీవించెనని చెప్పుటచేతను రామాయణము యుగముల చరిత్రయే గాని శతాబ్దముల చరిత్రగాదని వాల్మీకి సూచించుచున్నాడు. భారతజాతియొక్క లేవిబద్ధము గాని చరిత్ర రామాయణము.

భారతము నట్టిదే కాని రామాయణమువలె సృష్టియొక్క అవ్యక్తినములకు మొదిపెట్టదు. రాక్షసులు కోతులు అవతారములు వాల్మీకి వర్ణించెనే సామాన్య మానవులను భారతము వర్ణిస్తుంది. రామాయణపాత్రలు మనగ్రామపట్టణ పురవీథులలో గనపట్టవు. మనశాసనసభలకుఁ నగళ్లకుఁ ఆవర్ణములకు కోర్టులకుఁ మిత్రులకు లోభములకు ఎత్తులకు ప్రతియెత్తులకు ఫోటోలందీసిన సినిమాఫిలిము వలె భారతము కనుపడుతుంది. కేవలపశుప్రాయమగు వానరరాక్షస యుగములను దాటి యింకను దివ్యత్వమును బొందని మధ్యమానవజాతి యొక్క చరిత్రము భారతము. ఇదియును లేవిల యొక్క హద్దులకు లోబడినది గాదు. రామాయణములోని ఉత్తమపాత్రలలో లోపములు గనుపడితే వాల్మీకి తప్పుగా భావించువాడు. తన పాత్రలలో ఎక్కడనయినను కొంచమయినను లోపము జూపించబోతే అస్వాభావికమై పాత్రపోషణకు లోపము వస్తుందేమో యని భయపడుతాడు వ్యాసుఁడు. అదర్శప్రాయులయిన బొమ్మలను చిత్రించినది వాల్మీకి కుంచె, ఇది కేవల ప్రాచీన భారతసాంప్రదాయము. కర్ణాటక సంగీతమువంటిది. అనేక సంగతులు జేసిన యిప్పటి సంగీతము భారతము. ప్రకృతికి ఫోటోను దీయు అధునికచిత్రకారుడు వ్యాసుఁడు. ఈతని చిత్రము శుద్ధము కాకపోయినను రమ్యము. సులభముగా రక్తి గట్టిస్తుంది. అందుకనే మానవుఁడు "వింటే భారతమే వినవలె తింటే గారెలే, తినవలె" నంటాడు. సమగ్రముగ రసముల రుచు లనుభవించిన వాడే యీ సామెత చెప్పి వుంటాడు.

రామాయణ భారతములకు గల యీభేదమె భీష్మవిభీషణులలో గనుపడుతుంది. విభీషణుఁడిది ఒక్కటే రంగు, ఒక్కటే శ్రుతి, త్రివర్ణములకాదు - సప్తవర్ణముల చిత్తరువు భీష్ముఁడు. సప్తస్వరముల మేళవింపుతేనీ పలు మిశ్రస్వరముల బలికించి భీష్మగీతమును పాడాడు వ్యాసుఁడు. వాల్మీకి మంచివాఁడు కాని వ్యాసుఁడు గడుసువాఁడు.

భీష్మ విభీషణ పాత్రలనుగూర్చి పలువురు పలువిధములుగ విమర్శిస్తారు. ద్రోహులను జెప్పవలసినపుడు విభీషణుఁ డంతవాఁడని ఆక్షేపిస్తారు. కొందరు, "విభీషణుఁడే మేలు అతడు స్పష్టముగా శత్రుపక్షములో చేరి పోయినాడని తెలుస్తుంది. భీష్ముడు కౌరవపక్షమునందుండి శత్రువులకు సహాయము జేశాఁడని" అంటారు. "విభీషణుడు ధర్మనిష్ఠగలవాఁడు సోదరునిది అపక్షత్తుమని తోచినపుడు అతని అన్యాయ వర్తనమునకు ఊత యొసంగక బహిరంగముగ న్యాయపక్షము వహించగల నీతి ధైర్యము గలవాఁడని పొగడుతారు. భీష్ముఁడు కౌరవులది అపక్షత్తుమనీ పాండవులది న్యాయమని నమ్మికూడ పాండవులఁ జేర సాహసము లేక అన్యాయపక్షమునకే యుద్ధము జేసి వారికికూడ ద్రోహము చేసి శత్రువులకు ఆచోకి యిచ్చి రెంటికి జెడిన రేవడ య్యెనాడని నిందిస్తారు మఱికొందరు. వారి వీ విమర్శలేమి? వాల్మీకి సుగ్రీవుని నోటనే "స్వభ్రాతను నిట్టి కష్టదశ పాలిజేయఁ జెడబోయకుండునే! యేరితి విశ్వసింప బరుల కతడు నాదుకోనంగ నేర్చునే" అని పలికించాడు. "కూటికై ద్రోణభీష్ములు గురుతి యుసక యునుసరింతురు" అని సహదేవుడన్నాడు. పై విమర్శలనుఁ గూర్చి మనము యోచించవలసియున్నది. భీష్ముఁడు అధర్మపక్షమని నమ్మికూడ ఆ పక్షమునకే యుద్ధము చేయుట, నిండు సభలో ద్రౌపదికి గలిగిన అమర్యాదను గూర్చి ఖండింపకుండుట మున్నగునవి భీష్ముని మీది ఆక్షేపణలు. శత్రువులు తన అన్నపై దండెత్తి వచ్చినప్పుడు తన అన్నది అపక్షత్తుమని శత్రువులలో గలియుట విభీషణుని మీద మోపబడిన నేరము. భీష్మ విభీషణులు హిందూధర్మప్రకారము అదర్శప్రాయులయిన భక్తులు. వైష్ణవసాంప్రదాయ ప్రకారము భగవంతునియొక్క ఈశ్వరత్వమునకు శారణ్యము విభీషణ శరణాగతియును ఉపాకీకూల్యము అను ఉత్తమభక్త లక్షణమునకు కారణ్యముగా భీష్మప్రపత్తియును గ్రహింపబడుచున్నవి. ఈ సంప్రదాయముల వారిచే వీరివర్తనము లెటులు సమర్థింపబడినవో తెలిసికొనవలసియున్నది. మున్ముందుగ భారత రామాయణములలో ఈ రెండుపాత్రలను ఎటుల పోషింపబడినవో సమగ్రముగ దెలియనిది విమర్శలో సారాంశము లేలదు. ఈ పాత్రలనుఁ గూర్చి తెలిసికొనుటకు భారతరామాయణముల కంటె వేరు సాధనములు లేవు. భారత రామాయణములలోని గాథలను తీసికొని తరువాతికవులు కావ్యనాటక ప్రబంధములను వ్రాసినప్పుడు అసలు రామాయణములోని పాత్రలను ఏవిధముగ మార్చి సందర్భానుసారముగ పాత్రపోషణము గావించిరి! అను విషయమును విమర్శించవచ్చును గాని వేదములలో భారతరామాయణకథలను కొన్ని అక్కడక్కడ సూచనలున్నను వ్యక్త్యాపము గనుపడకుండుటచేతను వీటికి పూర్వగ్రంథము లేవియు మనకు దొరకనందునను భారతరామాయణములలోని కథలకు అవియే సాక్షి. అందుచేత ఆ గ్రంథములలో ఆ యా పాత్రలనుగూర్చి చెప్పబడిన విషయములను పరస్పరము చక తమ వూహలకు భిన్నముగు వానిని ప్రక్షిప్తము లని గాని పక్షపాతములని గాని త్రోసిపుచ్చుట అక్రమము. తరువాతి అష్టాదశపురాణములలోను ఇతరగ్రంథములలోనుఁ గన్పడు కథాభేదములు పాత్రపోషణమునకును యితరప్రయోజనములకును చేయబడినవగుటచే గ్రాహ్యములుగావు. నిరసనభావములో జైన బౌద్ధగ్రంథములలో రామాయణభారతగాథల విషయమై కల్పింపఁబడిన వికటము లయిన మార్పులు మతద్వేషముచే గల్పింపఁబడినవి గనుక త్యాజ్యములు. రామాయణములో విభీషణపాత్ర యెటులు పోషింపబడినదో విచారించుదాము. జయ విజయులు సనకాదశాపగ్రస్తు లయి కోరుకొని శ్రీమహావిష్ణునకు శత్రువులుగ మొదట హిరణ్యాక్ష హిరణ్యకశిపులు గను రెండవజన్మలో రావణకుంభకర్ణులుగను క్రూరరాక్షసులై జన్మించారు. కంబరామాయణములో ఘటకర్ణుని కొంతవరకు ధర్మా

Z

త్మునిగను రాముని మహిమ తెలిసియూ భ్రాతృవాత్సల్యముచే అతనిపక్షమునకే నుండుటయే న్యాయమని విభీషణునకు ప్రతిపాత్రగా కంబరు మార్పుచేసినాడు గాని శాపముచే దుర్మార్గరాక్షసునిగను విష్ణుశత్రువుగను జన్మించిన కుంభకర్ణుని ధర్మాత్మునిగ వర్ణించుట అసమంజసముగ తోచుచున్నది. అప్రస్తుతము గనుక నీ సంధర్భవిషయము వదలి వేయుదము. విభీషణునకు జన్మమువలన రావలసిన శత్రుత్వదుర్మార్గత్వము లేమియు లేవు. శూర్పణఖ తరువాత,

సీ. పుట్టెను సుతుఁడయి ప్రభవించి ధర్మాత్ముఁ
డగు విభీషణుఁ డంబుజాక్షు మంద
నతఁడు జనించిన యపుడును బుష్పవ
ర్షమురాలె దుందుభి రవము లెసగె
మింట భూతవితతి మేలు మేలని మెచ్చె

అని రామాయణమున వర్ణింపబడిన పరిస్థితులలో జన్మించాడు విభీషణుఁడు. వీడు జనించక పూర్వమె శీతల్లి కైకసి తనకు

"కలిగెడు పుత్రులు కఠినచిత్తులు దురాచారులు గావుట సహింప"

వనగా తండ్రి

"...నీ కడగొట్టు తనయుఁడు నమవంటి వాఁడు ధర్మాత్ముఁడై పరగు నిజము"

అని వరమిచ్చి యుండుటచే విభీషణుఁడు తప్పనిసరిగ ధర్మాత్ముఁడుగనే జన్మించాడు. ఇతడు తనబాల్య యౌవనదశలలో

క. "శ్రుతులఁ బఠించుచు నింద్రియ,
తతి గెల్చి మితాశనుండు ధర్మాత్ముండై
మతియుంతుఁడు విభీషణుఁ
డతులిత సాధుత్వగరిమ యశముం గాంచెన్."

అనుటకు తగియున్నాడు. తరువాత అన్నదమ్ములు ముగ్గురును ఘోరతపము చేసి బ్రహ్మసాక్షాత్కారమును బొంది పెద్దవారిద్దరును తమ దుర్మార్గజీవితమును పెంపొందించు వరములు గోరగా విభీషణుఁడు భగవంతుడుఁ సాక్షాత్కరించిన వెనుక అంతకంటె ఎక్కువగ కోరదగిన దేదియూ లేదని, యివ్వదలచినచో

క. "పరమాపత్కాలమునను
దొరసిన యేరియు మనంబు దొలగక యుండున్
బరగుత ధర్మము నందే
నెరయఁగ బ్రహ్మాస్త్ర మెవరు నేర్పక నాకున్"

క. "ఏయే యాశ్రమమందును
నే యే మతి సంభవించు నీశ్వరనిరతిం
బాయ యది ధర్మమునందే
యను వర్తించు గాక హితమిటు నేయన్"

అని మహోత్తమమైన కోరికలు గోరినాడు. సీతాపహరణమునకు పూర్వము విభీషణుని చరిత్ర రామాయణములో నింత మాత్రమే వర్ణింపబడినది. రావణుని దండయాత్రలలోను దుర్మార్గకృత్యములలో విభీషణుఁ డెచటను పాల్గొనినట్లు గనుపడదు.

ఇక సీతాపహరణమయిన తరువాత సీతను రావణుఁడు లంకకు దెచ్చి దాచి పెట్టినట్లు ఏకోలనమ్ముండితో దప్ప హనుమంతుఁడు వచ్చి అల్లరిచేయువరకును మంత్రులకు గాని యితర సభికులకు గాని వెల్లడియయినట్లు కనుపడదు. ఇట్టి పనులు రావణునకు మామూలే గనుక నిద్దపుట్టిక పూర్వము యెవ్వరును గమనించియుండరు. హనుమంతుఁడువచ్చి గాయబారము జరుపునపుడు రావణుఁ డతనికి మరణదండనను విధింపగా మంత్రులలో నొకడై విభీషణుఁడు దూతలను వధించుట సర్వజాతి ధర్మమునకు విరుద్ధమని ధర్మోపన్యాసము చేసి రావణుచే నొప్పించి తోక గాల్చి శిక్షమాత్రము విధించునట్లు గావించినాడు. తరువాత శ్రీరాముఁడు ససైన్యముగా వచ్చి సముద్రతీరమున విడిసి యున్నాఁడని చారుల వలన విని రావణుఁడు మంత్రాలోచనము చేసినప్పుడు తక్కిన మంత్రులు రావణుని యుద్ధమునకు బురికొల్పగా విభీషణుఁడు నీతులు బోధించి సీత నిచ్చి సంధి చేసికొను మని చెప్పినాడు. అంత రావణుఁడేమియు నిర్ధారణ చేయక సభ చాలించి వెళ్లగా విభీషణుఁడుఁ తన అన్న యింటికి బోయి నయవాక్కులు బోధించి సీత నిచ్చి సంధి చేసికొనవలెనని చెప్పినాడు. రావణుఁడు తమ్మున కిది మిథ్య మని యభిప్రాయము చెప్పక సర్వరాక్షస సభ గావించినాడు. యిప్పుడుకూడ సభికులందరును యుద్ధమునకే పురికొల్పినారు. కుంభకర్ణుఁడు సీతను దెచ్చుట మాత్రము తప్పన్నాడు గాని లొంగి సంధి చేయుట మాత్రము పనికి రాదన్నాడు; తాను కూడ తోడై యుద్ధము చేస్తానన్నాడు. ఇది మహాసభ గనుకను యుద్ధమా సంధియా యనే నిర్ధారణ చేయబడును గనుకను కుంభకర్ణ యింద్రజిత్తులు సహితము యుద్ధమునే పురికొల్పుటచేతను నాశము తప్పివచ్చునని తనసోదరులకును జాతికిని పురమునకును మహాపకారము జరుగుచున్నదనియూ గ్రహించి సభికుల అందరి అభిప్రాయములకును ప్రతిఘటించి సీతనిచ్చి సంధి చేసికొనవలసినదని నయమునను కఠినముగను బోధించినాడు. అందుకు రావణుఁడు రోగికి పథ్యవస్తువులు కంటగించినట్లు విభీషణుని బోధలు విసమించి కోపించి మిత్రునివలె నటించే శత్రుసేవకుల సాహచర్యము కూడ దనియూ జ్ఞాతిశత్రుత్వముచే విభీషణుఁడిట్లు పలుకుచున్నాడనియూ మెందలయిన పెక్కుదూషణవాక్యములు గావించి చివరకు

క. ఈపాటి నన్యుఁడాడిన!
నే పార్లద వాని శిరము పృథివిని దృటిలో
బాపాత్మ! కులపాంసన!
ఛీ పో నాయెదుట బలుక వల్లదు నీకున్,

అని కఠినముగా దూషించినాడు. అంతట విభీషణుఁడు సభ విడిచి తన నలుగురు మంత్రులతో సహా మింటికి నెగసి తిరిగి నయవాక్కులు బోధించి

ఉ. "అన్నవు నీవు గాన హితమార వచించిన యట్టి నా నుడుల్
మన్నన సేయవయ్యె యికలంకను నీ దనుజోత్కరంబులన్
నిన్నును గెప్ప కాచుకొని యెమ్మదినుండుము స్వస్తి నీకగున్
నన్నిదె బాసి సౌఖ్యము ఘనంబుగ నందుము పోయి వచ్చెదన్."

అని రాముని దగ్గరకు వెళ్లిపోయినాడు. ఇక విభీషణశరణాగతిని గూర్చి వ్రాయవలసి యున్నది. నలుగురు మంత్రులతో సలక్ష్మణుఁడైన జానకీనాథుని కడకు వచ్చినాడని యున్నది. నలుగురుమంత్రులతో సహా యనగా అంతరింద్రియచతుష్టయముచే పరిచ్ఛిన్నుడయిన జీవుడని యర్థము. జానకీనాథుఁ డనగా శ్రీతత్త్వముతో గూడిన లక్ష్మీనాథుఁడని భావము. నేరుగా శరణాగతిఁగోరక వానరుల ద్వారా శరణు జొచ్చుటచే గురువుల సహాయమున నని భావము. రామునకు ప్రియమైన సీతాపహరణ కథనమును తన సోదరీ దుశ్చరిత్రమును తన పూర్వజుని సాంగత్యమును అపన్నుని విధమున తనకు గలిగిన అవజ్ఞతను ఉదారవాక్కులతో వినిపించి ఈ క్రిందివాక్కులతో సందేశ మంపినాడు.

చ. పరుషము లాడి నన్ను నొక బంటువిధాన నవజ్ఞ చేసినన్
దురమున వాలుబిడ్డలను ద్రోసిడి యిచ్చోద రామచంద్రునిన్
శరణము జొచ్చినాడ రఘుసత్తముతోడ జగచ్ఛరణ్యుతో
బరమమహాత్ములో ప్లవగవర్యులు నాస్థితి నేగ దెల్పరే.

విభీషణశరణాగతిని వర్ణించు నీ పద్యము ప్రత్యక్షరభావగర్భితమైయున్నది. వైష్ణవ సాంప్రదాయ మంతయు నిందిమిడియున్నది. మొదటిపాదములో తనకు గలిగిన కష్టములు చెప్పుకున్నాడు. ఆలుబిడ్డలను ద్రోసిడియనుట సర్వసంగపరిత్యాగమును సూచించుచున్నది. దురమున యనుటచేత వైరాగ్యము సూచింపబడినది. "రామచంద్ర"యని భగవానుని యొక్క అతిరమ్యమయిన నామము సంస్మరించబడినది. విశేషణవాక్యములు భగవానుని యొక్క ఈశ్వరత్వమును మాహాత్మ్యమును కరుణాళుత్వము జగద్రక్షకత్వమును సంస్మరింపబడినవి. వేగ యనుటచే దుర్భరత్వము వెల్లడి యగుచున్నది. వేయేల! అతని భార మంతయు భగవానుని యందుంచబడినది. అనన్యప్రాయకమైన భరన్యాసము వర్ణింపబడినది. శ్రీరాముని పాదములపైఁ బడినపుడు చెప్పిన యీ క్రింది వాక్కులను ఈ భావము వ్యక్తీకరించుచున్నది.

చ. అనుజుఁడ రావణాసురున కాతఁడు నన్నవమాన పెట్ట నెం
పున జనుదెంచి నే సకలభూతశరణ్యుని నిన్ను జేరితిన్
నిను శరణంబు జొచ్చితిని యెయ్యెడ లంకనిఁ ద్యజించితిన్
మనుజవరా! భవద్గతము మత్సుఖజీవితరాజ్యభోగముల్.

ఇక మీద విభీషణుఁడు విభీషణుఁడు గాడు. ఇక వ్యక్తిత్వమూ లేదు. కర్తృత్వస్వామ్యము లేదు. భగవత్ప్రీతికరము లగు కార్యములే అతని కిష్టములు. పరుగెత్తి వచ్చి తల్లిపాదములలో దూరి మూతి పెట్టి నట్లయినది.

ఇక రాముని స్థితి యెట్లున్నది. లోకులు పలుగాకులు. తలా వొకమాట అన్నారు. కొందరు కపులు ద్రోహి అన్నారు, కొందరు గూఢచారి యన్నారు. కొంటనే చంపమన్నారు. కొందరు మంచివాడన్నారు. కొందరు పరీక్షించి చేర్చుకోమన్నారు. శరణాగతవత్సలుఁడు శ్రీరామచంద్రుఁడు. ఆయన కే సంకోచములు లేవు. ఆర్తరక్షామణి తల్లివలె తనకున్న పాలన్నీ చేపాడు. తొడమీద కూర్చుండ పెట్టుకున్నాడు. విభీషణుఁడు కోరిన మోక్షసామ్రాజ్యమునకే గాక లంకా రాజ్యమునకు కూడ పట్టాభిషేక మొనర్చినాడు.

రామచంద్రుఁ డెందు కవతరించినాడు? అతనికి ప్రియకార్య మెద్ది? ఈ క్రింది వాక్యములతో శపథము చేసినాడు.

క. ఒట్టిడుకొందును నాతోఁ
బుట్టులపై రావణుని సపుత్రహితబలున్
పట్టిడక నే నయోధ్యా
పట్టణముం జొరగ బోను—పరమచరిత్రా.

రావణసంహారము రాముని కిష్టకార్యము. దీనికిఁ దోడ్పడుట కంటె విభీషణునకు ప్రియమైన కార్య మేదిగలదు? విభీషణుఁ డీ క్రిందివిధముగ ఆత్మసమర్పణము గావించినాడు.

త. అనుడు భక్తి విభీషణుండును అంజలిన్ ఘటియించి యో
యనఘశీల మదీయదేహమునందు బ్రాణములందు నం
దనుల జొచ్చెద శత్రుసేన నితాంత సేవ యొనర్తు లం
కను వినాశ మొనర్ప రాక్షసకాండమున్ బరిమార్పగన్.

విభీషణపాత్ర ఒక్కరంగుచే చిత్రింపబడినది. ఈ వీణకు ఒక్కటే తంతువు. రామాయణము వలె కుదిమట్టముగా నున్నది. వాల్మీకి చిత్రించిన బొమ్మను సమగ్రముగా చూచినప్పుడే దానియందము గోచరిస్తుంది. సర్వసంగపరిత్యాగమును గావించి ఆత్మసమర్పణము చేసి ఆదర్శపాత్రుఁడైన మహాభక్తుని వాల్మీకి సృష్టించాడు. లోతుగ విచారించక దేశమును పరరాజు ముట్టడించినపుడు స్వలాభమునకై శత్రువులలో చేరి స్వకులవినాశమునకు తోడ్పడినాడనే ఇరుకు చూపు చూచిన యెడల సర్వాంగసౌష్ఠవ మయిన విభీషణపాత్ర గన్పట్టక విరూపమయిన యాతని దస్టైము మాత్రమే కనుపడుతుంది.

భీష్ముఁడు

భీష్మపాత్ర బ్రహ్మాండమయినది. శతశృంగ సమున్నతమైన హిమవత్పర్వతము వలె భారతధర్మరోదసిని మిన్నంటి యున్నది. అష్టవసువులలో కడపటివాఁడగు విభావసుఁడు శాపగ్రస్తుఁడై భీష్ముఁడై జన్మించాడు. తల్లియైన గంగ యీతడు పుట్టగనే గంగలో వేయబోగ నాతని ఉదయార్కతేజమును జూచి తండ్రి యామెను వారించినాడు. ఇతఁడు తల్లివద్దనే పెరిగి పెద్దవాఁడైనాడు. తల్లి యీతని దెచ్చి తండ్రి కప్పగించునప్పటికే చిన్నవాడయ్యె;

సీ. "సాంగంబులగుచుండ సకలవేదంబులు చదివె వసిష్ఠుతో సకలధర్మ
శాస్త్రాది బహువిధ శాస్త్రముల్ శుక్రబృహస్పతుల్ నేర్పిన యట్లనేర్చె
బరమాస్త్ర విద్య నప్పరశురాముం డెంత దక్షుఁడంతియు కడు దక్షుఁడయ్యె
నాత్మవిజ్ఞానంబు నందు సనత్కుమారాదుల యట్టిడ యనఘమూర్తి

అను వర్ణనకు తగియున్నాడు.

శంతనుఁడు దేవవ్రతుం జూచి సంతసిల్లి కొడుకు తనపురంబునకు రాగనే యౌవరాజ్యపట్టాభిషేకంబు చేసి కొమరుతోడి వినోదంబులం దగిలి నాలుగు సంవత్సరంబులు అనన్యవ్యాపారుఁడై యున్నాడు. శంతనుఁడు వేటకుబోయి గంగాతీరమున ఓడనడుపు సత్యవతిని జూచి మోహించి యామెను తనకిచ్చి వివాహము చేయుమని తండ్రి దాశరాజు నడుగగా తనపుత్రికవలన గలిగే సంతానమునకు రాజ్యార్హత గలిగించుచెడల వివాహమాడవచ్చు నన్నాడు. దానికి చేయునది లేక మనస్సును మరల్చుకొనలేక జాలక చింతాక్రాంతుడై యుండగా గాంగేయుడు కది తెలిసి మంత్రులతో కలిసి దాశరాజువద్దకు పోయి తాను రాజ్యమును స్వీకరించననియు సత్యవతి పుత్రుఁడే రాజు కాగలఁడనియు శపథము చేయగా దాశరాజు "ధర్మవిదుఁడవగుటచే నీవు దీని కంగీకరించినను నీ కుమారులు నీయట్టివారు కాకపోవచ్చును,గదా" యని శంకించగా గాంగేయుఁడు బ్రహ్మచర్యవ్రతమునుఁ బూని అనపత్యుఁడగుటకు ప్రమాణము చేశాడు. తండ్రి వివాహమునిమిత్తమై నిజరాజ్యపరిత్యాగమును, బ్రహ్మచర్యవ్రత పరిగ్రహమును గావించిన మహాత్యాగమునకు సాటి లోకమున మరెచ్చటను గన్పట్టదు. దీనిముందు శ్రీరాముని త్యాగము దివిటీ ముందరి దీపమయినది. భీష్ముని తండ్రి రాజా. బుద్ధుని తండ్రి యొక విరాట రాజా. బుద్ధుడు కొంతకాలము సంసారసుఖ మనుభవించి సంతానము వడసి విరాగబుద్ధి గలుగుటచే రాజ్యమును, భార్యాపుత్రులను త్యజించినాడు. భీష్ముఁడు నవయౌవనవంతుఁడు. కాంక్ష గలుగకముందె తండ్రికై రాజ్యపరిత్యాగముచేసి బ్రహ్మచర్యవ్రతమును స్వీకరించి అస్ఖలితబ్రహ్మచారియై ఊర్ధ్వరేతస్కుఁడయినాడు. బుద్ధుఁడు సన్యాసి. భీష్ముఁడు కర్మయోగి. బుద్ధునియొక్క జీవితము, త్యాగము, సన్యాసము మూర్తీభవించిన హిందూధర్మముయొక్క ఛాయాచిత్రమే. భీష్ముని జీవితము త్యాగము, కర్మయోగము హిందూధర్మముయొక్క స్వస్వరూపము. గీతాధర్మము యొక్క ఆధార శాస్త్రము. గీత యొక్క మూర్తీభవించిన భౌతికరూపము భీష్ముఁడు. జనకుని చిత్రరువు లేదు. భీష్ముని చిత్రరూపములో నున్న రసవికాసము జనకునిలో లేదు. జనకుని గానము శాస్త్రమున కొప్పినదే గాని దానిలో శ్రోతల మనస్సులను మోహింపచేసి రక్తి గట్టించగల సంగతులు లేవు.

భీష్ముఁడు పరశురాముని నోడించిన మహావీరుడు. భారతవీరులలో నీతనికిం బోల్పదగినవారు ద్రోణార్జునులు మాత్రమే. కృష్ణసాహాయ్యముండుటచేత అర్జునునిదె పైచేయి యైనది.

భీష్మునకి తెలియని ధర్మములు లేవు. ధర్మప్రపంచమంతా శాంతి అనుశాసనిక పర్వరూపమున భీష్మునినుండి వెలువడినది. భీష్ముఁడు అంపశయ్యపై నుండగా శ్రీకృష్ణుఁడు ధర్మము భీష్మునితో అంతరిస్తుంది, అట్టి విపత్తు లోకమునకు కలుగనీయకుండ అతనివలన సర్వధర్మములను గ్రహింపుమని ధర్మరాజును ప్రోత్సహించి భీష్మునిదగ్గరకు పంపాడు. కృష్ణుఁ డర్జునునకు గీతామృతమును, భీష్ముడు ధర్మరాజునకు శాంత్యనుశాసనికపర్వరూపమధురరసప్రవాహమును అనుగ్రహించి భారతవర్షమును భూలోకములో ధర్మపీఠము నధిరోహింపజేసినారు.

భీష్ముఁడు వైష్ణవసాంప్రదాయానుసారముగ మహాభక్తులలోని వాఁడు. ప్రహ్లాద నారదాది భక్తపరంపరలో భీష్మ విభీషణులు చేరియున్నారు. విభీషణునివలె భీష్ముఁడును శరణాగతిని చేసియున్నాడు. శ్రీకృష్ణుఁడు చక్రము చేబూని భీష్ముని జంపుటకై యాతనిపై నురుకగా అతడు ప్రతిఘటించలేదు. పారియును బోవడు. శ్రీకృష్ణుఁడు తన్ను సంహరింప గోరుటయే అతడనుగ్రహించిన మహాప్రసాదమని నోసిరిఁబట్టి కనులకద్దుకొని అనుభవించుటకై తయారైనాడు. మహాస్తవరాజమని పేరుగాంచిన భీష్మునియొక్క శ్రీకృష్ణస్తవము అతని భక్తిత్వమును వెల్లడించగలదు. స్తవము చివరను మోక్షమును సహితము తనకు మంచిదని భగవంతునకు తోచితేనె యియ్యవలసిన దని మాత్రమే కోరినాడు. మోక్షము తనకు పనికి రాదని తోచినయెడల అక్కరలే దన్నాడు. భగవంతుని అభిప్రాయమునకు భిన్నముగా మోక్షమును కోరడు. వేదాంతులు కోరికలన్నియు విడచినను మోక్షమును కోరవచ్చునన్నారు. తాను ప్రత్యేకముగా నేమియు కోరక భగవదిచ్ఛయే తనకు ప్రసాదమన్నాడు భీష్ముఁడు. మహాస్తవాంతమున:

క. శరణాగతుండ భక్తుఁడ
పరమపదము గోరను తిరంబుగ నన్నున్
బరికించి యేది మేల
య్యెడు దానిఁ గొనంగ జేయవే పరమాత్మా.

అని అన్నాఁడు.

భీష్మచరిత్రలో మరి చెప్పినంతవరకు వివాదాంశములు గన్పట్టవు. భీష్ముని కన్నిధర్మములు తెలిసినను ఆచరణలో తప్పటడుగు వేశాడన్నారు విమర్శకులు. అనగా నిఖిలధర్మస్వరూపునిగ నిట్టి పాత్రను సృష్టించిన వ్యాసుఁడు కౌరవపక్షములో నేల చేర్చినాఁడని ప్రశ్నించుచున్నారు. కౌరవపక్షమధర్మపక్షమని వ్యాసుని అభిప్రాయమైనట్లు స్పష్టమె. కౌరవులది అధర్మపక్షమనుట వ్యాసులది పొరపాటని కొందరు వాదించవచ్చును, ఆ వాదనతో మనకిప్పుడు పనిలేదు. నిఖిలధర్మమూర్తి యగు భీష్ముఁడు ఎందుకు కౌరవుల పక్షమున నున్నాడు? ద్రౌపది మానభంగము నెట్లితఁడు సహించ గలిగాడు? ఒకపక్షమున సర్వసేనాధిపత్యము వహించి రెండవ వారికి తనమరణమును గూర్చిన రహస్యముల నెందుకు వెల్లడించాడు? ఇవియే ఆయనమీద యియ్యబడే వ్యాఖ్యకోటిలు.

వాల్మీకులు రావణునిది అధర్మపక్షమన్నారు. విభీషణుని రాముని పక్షమునకు ద్రోహి కాడు. శత్రువులలో చేరవచ్చునా అంటే విభీషణుఁడు స్వపరభేదములెరుఁగఁడనియు, ధర్మపక్షము మాత్రమే అతనికి కనుపడుతుం దనియు అన్నారు. పెద్దవారు పెద్దపక్షమునను మంచివారు మంచిపక్షమునను మాత్రమే వుండవలసిందన్నాఁ

సమదర్శిని ఉగాదిసంచిక

డు వాల్మీకి. కాని వ్యాసుడు గాథలోకి దింపాడు. వాల్మీకి తీర్పు చెప్పవలసినది ఏమీ చిక్కులు లేని కేసు. వ్యాసుడు ఒకపక్షము సంపూర్ణముగను అసత్యముగను రెండవది సత్యముగను ఉండుట అస్వాభావికమన్నాడు. స్పష్టముగా వుంటే కేసే రాదన్నాడు. ప్రతివిషయములోనూ ధర్మసందేహములే కల్పించాడు. కలహ కారణముగా ముందు భీముని చేత దుండగములు చేయించాడు. తర్వాతగణముగ కౌరవులను దుష్కార్యములలో దింపాడు. ధర్మరాజును జూదరిని చేశాడు. కౌరవులచేత సభలో హంగామా చేయించాడు. ఒక అవతారమునకు పాండవులయం దభిమానము; రెండవ అవతారమునకు కౌరవులయందు ప్రేమ. ఒకడు పుట్టంధుడు, రెండవవాడు పాండుడు. పేరుకు ధృతరాష్ట్రుడు రాజు. నిజమునకు పాండురాజు పాలకుడు. ధర్మరాజునకు యౌవరాజ్యపట్టాభిషేకము. ధృతరాష్ట్రుడు వృద్ధరాజు. రాజ్యము ఎచ్చటను భాగార్హము కాకపోయినను హస్తినాపుర రాజ్యములో ఉభయులకూ భాగములు. వీరికి సలహాకారులు ధర్మస్వరూపులయిన వ్యాస భీష్ములు. రెండటి జూదములో దుర్యోధనుడు గెలుచుకొన్న రాజ్యమును ధృతరాష్ట్రుడు తిరిగి యిచ్చివేస్తాడు. అది కూడదంటాడు దుర్యోధనుడు. రెండవ జూదములో పదుమూడేండ్లు పరువుబెట్టారు. అధికమాసములు కలిపి పదుమూడేండ్లువెళ్లిన వంటాడు భీష్ముడు. అవి కలపకూడ దంటాడు కర్ణుడు. వీరిలో ఎవరిది న్యాయము? దుర్యోధనునికి పరాభవము కలిగితే నవ్వింది ద్రౌపది. ఆమె కవమానము చేయించాడు దుర్యోధనుడు. ఉభయపక్షములో అతిరథ మహారథ శ్రేష్ఠులున్నారు. అన్ని ధర్మములు తెలిసినవాడు ధర్మరాజు. అన్నిధర్మములు తెలిసియు అన్ని అధర్మములు చేయించగలవాడు శ్రీకృష్ణుడు. సహదేవుడు సర్వశాస్త్రవేత్త. ధర్మమూర్తు లయిన పాండవులందరు క్షేత్రజులు. దుర్మార్గుల తల్లి గాంధారి మహాపతివ్రత. ఉభయులు నియోగ సంతానము. ధర్మరాజు శ్రీకృష్ణులకు ప్రతిగా రెండవపక్షమున సర్వధర్మవేత్తలు భీష్మ ద్రోణ విదుర సంజయులు. దుష్టచతుష్టయమువారు కాడీలు. ఈ యిద్దరిని కలిపిన దండను ధృతరాష్ట్రుడు కొలికిపూస. వుభయపక్షము లకూ పైవాడు వ్యాసుడు. మంచిచెడుగులను ప్రత్యేకమళ్లలో పెంచాడు వాల్మీకి. కలిపి ఎదపెట్టాడు వ్యాసుడు. రామాయణములో ధర్మాధర్మములకు రెండు ప్రత్యేక బాట లున్నవి. భారతములో ధర్మము నిర్ధారణచేయ బోతే అడుగుకు అర వదిఅరు లాపాయింట్లు బయలుదేరుతవి.

దీని భావమేమి తిరుమలేశ!

ఈభేదములకు మూలకారణము లేక పోలేదు. దుష్టసంహారమునకై వచ్చినవాడు శ్రీరాములు. రావణపక్షము సమూలముగా నశించింది, శ్రీరాములు పక్షమున ఒకకోతిపిల్లకూడా చావలేదు. కృష్ణుడు దుష్టసంహారమునకై రాలేదు. భూదేవియొక్క ఫిర్యాదుమీద భూభారము తొలగించుటకు వచ్చాడు శ్రీకృష్ణుడు. స్వపక్ష పరపక్ష భేదము పాటింపక యాదవులతో సహా సర్వరాజులను అగ్నిగుండములో త్రోసి బుగ్గి చేశాడు. విరాటపాంచాలురకు నీళ్లు జల్లుటకైనా ఒక మగపిల్లవానిని కూడ మిగల్చలేదు. కౌరవులలో యుయుత్సు డను వైశ్యపుత్రుని మిగిల్చాడు ధృతరాష్ట్రుడికి. క్షాత్రయుగము పోయి వర్తకయుగము వచ్చింది.

రామాయణ భారతకథలకు గల పై విభేదమునకు పైజెప్పిన దైవికకారణమే గాక మనకందరికీ తెలిసే బలవత్కారణము కూడా వున్నది. రామాయణములోని ఉభయపక్షములకును ఏవిధమయిన సంబంధబాంధవ్యములును లేవు. అన్యోన్యము క్రోధభావము దప్ప మతియొక భావమునకు చోటు లేదు. పక్షపాతములకు లాలూచీలకు అవకాశములు లేవు. భారతములో నట్లు గాదు. కురుపాండవ యుద్ధము కుటుంబకలహము. సామాన్యముగ అన్నదమ్ముల భాగములలో తండ్రికి పెద్దకొడుకునకు జ్యేష్ఠభాగము గావాలంటాడు. తల్లి చిన్నకొడుకుకు ప్రేమ భాగము పెట్టమంటుంది. ఆడపిల్లల కరణములు. ముదుపళ్లకు భరణములు. ఇది తెగక భాగపు వ్యాజ్యము కోర్టుకు వస్తే కొందరు బంధువు లొకవంక సాక్ష్యము, మరికొందరు రెండవవైపు సాక్ష్యము, కొందరు ఏపక్షమునూ సాక్ష్యము చెప్ప మంటారు. మతికొందరు వచ్చి కొంతసాక్ష్యము ఒకపక్షమునకూ, మతికొంత రెండవపక్షమునకూ చెప్పి ఉభయపక్షములకు కండ్లు తుడువ ప్రయత్నిస్తారు. కురుపాండవుల తగవు కూడా యిటువంటిదే. విదుర బలరాములెటూ రాలేదు. ద్రోణునకు అర్జునునియందు ప్రేమ. అభిమన్యుని చావునకు ద్రోణుడు ముఖ్యకారకుడే యయినా అర్జునునకు ద్రోణునియందు ప్రేమ విడలేదు. ద్రోణుని అక్రమముగా జంపినందుకు అర్జున దృష్టద్యుమ్నులు పోట్లాడుకున్నారు. కర్ణుడు అర్జునునితప్ప తక్కిన పాండవులను జంపనని తల్లికి వరమిచ్చాడు. అవకాశము కలిగి చంపలేదు కూడాను. కౌరవపక్షమునకు ఇంతకంటె ఎక్కువ ద్రోహము చేసినవారు మరొకరు లేరు. పాండవులలో ఒక్కడయినా చచ్చినట్లయితే యుద్ధము ముగిసి రాజ్యము దుర్యోధనుని వశమయ్యేది. వీరందరికంటెను భీష్ముడెక్కువ ఇరకటాన బడ్డాడు. ప్రస్తుతాంశమున కెక్కువ సంబంధముగలది గనుక దీనిని గూర్చి కొంచె మెక్కుడుగా చర్చించవలసియున్నది.

భీష్ముడు రాజ్యమునకు గావలసినవాడు. అది తప్పిపోయినది. విచిత్రవీర్యుడు నిస్సంతుగా చనిపోయినాడు. ఎగవుల సంతానములో ధృతరాష్ట్రుడు జాత్యంధుడు. రాజ్యార్హుడు గాడు. పాండురాజు పాండుదేహమువాడు. కుష్ఠరోగిగా యున్న సంపూర్ణరాజ్యార్హత లేదు. విదురుడు దాసీ పుత్రుడు. అందుచేత రాజ్యము భీష్మునికి సంక్రమించినది. కాని ఆయన ప్రతిజ్ఞాభంగమున కొర్వడు. ధృతరాష్ట్రుడు పేరుకు రాజు. పాండుడు నిజమైనరాజు. అనగా వీరిద్దరికి నిజముగా రాజ్యము రాకట్టే. కాని వుభయులు అనుభవిస్తున్నారు. పాండురాజుకు ధర్మరాజు పుట్టాడు. భీష్మునిచే స్వీకరింపబడక ధృతరాష్ట్ర పాండురాజులలో సాగుతూ నిలిచిన కౌరవరాజ్యలక్ష్మి ధర్మరాజు జన్మించినతోడనే అతనియందు నిలిచినది. అయితే వెంటనే ధర్మరాజేల రాజు గాలేదు? మామూలుగ పేరునకు ధృతరాష్ట్రుడే రాజు. పాండురాజు అడవికి బోయిన వెనుక భీష్ముడే నిర్వహిస్తున్నాడు. పాండురాజు మరణానంతరము 12 వ రోజున పాండవులు హస్తినాపురికి వచ్చారు. ధర్మరాజునకు అప్పటికి వయస్సు 16 సంవత్సరములు. చిన్నవాడు. చదువుకోవలసి యున్నాడు. ధృతరాష్ట్రుడే మామూలుగ పేరుకు రాజు. భీష్ముడు పాలిస్తున్నాడు. ధృతరాష్ట్రుడు;

క. తనసుతులు పాండుసుతు లని
మనమున భేదింప కతిపమంటప భావం
బున నొక్కరూపకాకే
కాని యుండెం బాండురాజు కొడుకుల ప్రీతిన్.

విలువిద్య అందరు అభ్యసిస్తున్నారు. ధర్మరాజును పాండురాజుస్థానమున యువరాజును జేశారు. అనగా యిప్పటికి పేరునరాజు ధృతరాష్ట్రుడు. పాలించువాడు భీష్ముడు, యువరాజు ధర్మరాజు. ముగ్గురు రాజులయినారు. విద్యాకాలము 13 సంవత్సరములు పట్టినది. ధర్మరాజుకు 29 సంవత్సరములు వయస్సయినది. పాండవులు మిక్కిలి జనరంజకులయినారు. అయినా ముగ్గురు రాజులున్నారు. మూడవరాజు పెద్దవాడు కూడా అయినాడు. ఇప్పుడు చేయవలసినదేమి? రాజుగానున్న ధృతరాష్ట్రుని తొలగించి పాండుదయ్యును నిజరాజుగా నున్న పాండురాజు స్థానమున యుక్తవయస్కుడై యువరాజుమాత్రముగ నున్న ధర్మరాజును నియమించుటయా? నిర్ధారణచేయవలసిన దెవరు? భీష్మునకు పాలుబోలేదు. సరియైన హక్కుదారుడు ధర్మరాజేర్పడ్డాడు. పాండురాజువలె ధర్మరాజు ధృతరాష్ట్రునిపేర రాజ్యమంచి పాలిస్తాడా? ధృతరాష్ట్రునియందు పాండురాజుకున్న ప్రేమ పాండవుల కెందుకుంటుంది? ఒకవేళ ఎదమయినది గదా. భీష్ముడున్నంత వరకు ఒకవేళ జరిగినను తరువాత జరుగుతుందా? పౌరులలో ధర్మరాజున కింకను రాజ్యమియ్యలేదని అసంతృప్తి ప్రబలినది. ఇట్టి యసంతృప్తి ప్రజలలో బలమయినట్లు దుర్యోధనుడు తండ్రితో నీవిధముగ జెప్పినాడు:

తే. "పేరులని పాండుసుతులకు వెరతు నేను
వేచుటకు దగగ నిపుడు విభుడు నీవు
పాండవజ్యేష్ఠునకు ప్రీతి బరవు యౌవ
రాజ్యమిచ్చితి కురువృద్ధ రాజలోద్ధ."

వ. "దానం జేసి పౌరజానపద ప్రధానవరులు ధర్మజున కనురక్తులయి నిన్నును భీష్మునాదరింపక ప్రజ్ఞాచక్షుండు (ధృతరాష్ట్రుడు) రాజ్యమునకు సమర్థుండు గాడు. భీష్ముండు సమర్థుండయ్యును ముందఱ రాజ్యనివర్తనంబునందు కృతప్రతిజ్ఞాండయ్యెం గావున పాండవజ్యేష్ఠుండైన యుధిష్ఠిరునకు రాజ్యాభిషేకంబు సేయుద మతండు తరుణుండయ్యును గుణవృద్ధుండు ధర్మశీలుండు పరాక్రమవంతుల యిన తమ్ములు గలవాడు............విరాగుడుమాండైన భీష్ముని సత్పుత్రకుండయిన ధృతరాష్ట్రుని నతిభక్తి నభీష్టభోగానుభవములంగా సుఖంబునుచు, దీనికి విదురుండు వొడంబడు."

పై భారతవాక్యంబుల వలన ధర్మరాజు యువరాజుగా నియమింపబడె ననియు జనులాతని నిజరాజుగా జేయ నుద్యుక్తులయియున్నా రనియు భీష్మ విదుర

వెండి, బంగారు వస్తువులు.

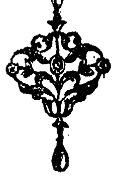

నమ్మకమైన మంచి పురమాయిషి వెండి సామానులు గాని, బంగారు నగలుగాని, మీ కేమి కావలసినను మా షాపునకు ఒకసారి దయచేసి మావద్ద ఒక్క బేరము చేసి చూడండి.

తరువాత మీ బంధుమిత్రుల నెల్ల మీరే మాకు ఖాతాదార్లుగా జేయగలరు.

మావద్ద కొన్న వెండిసామానులకు యెంత కాలమునకైనా బజారి మినహాయించుకొని బజారు వెండి ధరప్రకారము సొమ్ము వాపసు యివ్వబడును. బంగారు, రత్నాలు వగైరాలకు కూడా మేము చెప్పినప్రకారము హామీ వ్రాసి యివ్వగలము. కోరిన నమూనా ప్రకారము నిర్ణీత దినమునకు గ్యారంటీతో సహా ప్రత్యేక పురమాయిషి పనులుచేయించి యిచ్చుటకు మా దుకాణము ప్రసిద్ధికెక్కినదని మా పాత ఖాతాదార్లందరికిని విశదమయియేయున్నది. మావద్ద బేరములుగాని కొసర్లుగాని లేవు. మా ఖాతాదారుల విశ్వాసాభిమానములే మా వ్యాపారమునకు అపారమైన ప్రథమ మూలధనము. వెండి బంగారు వస్తువులను గూర్చి మీకే సమాచారము కావలసినా మా కొక కార్డు వ్రాయుడు.

ఇట్లు విన్నవించు:— యెర్నేని లక్ష్మీనారాయణ చౌదరి,
ప్రొప్రయిటరు.

షోరూము:— శ్రీ లక్ష్మీ జ్యూయలరీ కంపెనీ,
మాన్యుఫాక్చరింగు జ్యూయలర్సు అండ్ డైమండు మర్చంట్సు,
బెజవాడ.

ది

గౌతమ మెడికల్ హాల్

బెజవాడ

(దక్షిణ ఇండియా)

"కలరా సంజీవి"

కలరా జాడ్యమునకు యిది యొక్కటియే అమోఘమైన మందు.

అన్ని షాపులలో
మిక్కిలి మంచిది
JOHN EXSHAW
No 1 BRANDY
దొరకును

సి. కుమారస్వామి నాయుడు అండు సన్సు

35, చిన్నతంబి వీధి, మద్రాసు.

దేశ పరిపాలనము

[illegible]

[illegible] ఒకటవ పుస్తకము రూ 0—8—0, రెండవ పుస్తకము రూ 0—5—0.

కుమార వాచక పుస్తకములు

	అ.	పై.
మొదటి తరగతి పుస్తకము	3	0
రెండవ తరగతి పుస్తకము	3	0
మూడవ తరగతి పుస్తకము	4	0
నాల్గవ తరగతి పుస్తకము	5	0
ఐదవ తరగతి పుస్తకము	6	0
ఆరవ తరగతి పుస్తకము	8	0
ఏడవ తరగతి పుస్తకము	8	0
ఎనిమిదవ తరగతి పుస్తకము	8	0

సృష్టిపరిశీలన పుస్తకములు

1-వ పుస్తకము	3	6
2-వ పుస్తకము	4	0
3-వ పుస్తకము	6	0
4-వ పుస్తకము	8	0

కుమారబోధిని
(సచిత్ర మాసపత్రిక)

[illegible]

దీని చందా సంవత్సరమునకు రూ. 2-0-0

[illegible]

(ఐదు భాగములు) ఆదిపాండురంగ
భక్తవిజయము

[illegible] 860 పుటలు గలది.

21 [illegible] రూ. 4-0-0 [illegible]

[illegible]

ఆదిత్యాగరాజస్వామి కీర్తనలు

[illegible] 600 [illegible]

[illegible] రూ. 2-0-0

శ్రీ త్యాగరాయహృదయము

530 [illegible]

[illegible] 10. [illegible]

ఆది సంగీతసుధాంబుధి

[illegible] (Delicious Miscellany) [illegible]

[illegible]

ఎం. ఆది అండు కంపెనీ, పుస్తకవ్యాపారులు. [illegible] 1286, [illegible], మద్రాసు.

వాని "స వశు" అని చెప్పడు. అనగా కొంత వాక్కు తనకు కూడ ఉండునం టాడు, అయితే భార్యను ఒడ్డకూడ దని స్పష్టముగ అభిప్రాయము చెప్పరాదా? అట్లయితే ప్రతిగ్రహీతకు ఎంతవాక్కు సంక్రమించినదో అంతమాత్రమే యొండు కివ్వకూడదు? ఈవస్తువు విభాజ్యము కాదగినది కాదు గనుక కొంతవాక్కు మాత్రమే కలిగినను అంతా యివ్వవచ్చునా? లేక యేమియును యియ్యకూడదా?

కర్ణుడు చేసిన సమష్టిసిద్ధాంతము చర్చింతాము. ద్రౌపది అయిదుగురి వాక్కు. ధర్మరాజు వాక్కు ఐదవవంతే! ద్రౌపదియందు పర్తలోను అయనకు వాక్కు లేదా? ద్రౌపది అంతటిలోను ఐదుగురికి వాక్కున్నది. విభాజ్యవస్తువు కాదు. కనుక అంతా వొడ్డవచ్చును. వొడ్డుటకు వాక్కు లేకనూ పోవచ్చును.

ఈ రెండు సందేహములూ ధర్మరాజులను తోచే ద్రౌపదిని రెండట ఒడ్డ లేదు. ద్రౌపది నీ వాక్కు లేదా అని శకుని ప్రశ్నించాడు. ధర్మరాజు కాదనడానికి సాహసించ లేకపోయినాడు. ద్రౌపదిని వొడ్డి వూరకున్నాడు.

ద్రౌపదియొక్క రెండవ ప్రశ్న పైదానికంటె చిక్కుది. ద్రౌపదిని ముందొడ్డితే ఆమె అయనవస్తువు గనుక అధిక్రమమే కావచ్చు. తనను ముందు ఒడ్డుంటె యిక మతి వొడ్డేవాడే లేడు. అయితే ఆయన దాసుడయితే ఆయన ధనమంతయు తనను గెలుచుకున్నవాడికి చెందదా? దీనికి కర్ణుడు దోకవిధంగా జవాబు చెప్పాడు. ధర్మరాజు తన సర్వస్వము అని ఒడ్డి ఓడినాడు గనుక ద్రౌపదిని వేరుపెట్టి ఒడ్డక పోయినా దానిలో చేరిపోయుందన్నాడు.

కనుక భీష్ముడు ధర్మము భయపడి చెప్పలేదనుటకు ఆధారమేదియు కన బడదు.

ఇక యుద్ధవిషయమున భీష్ముని వర్తనము చర్చించవలసియున్నది. భీష్ముడు తన మరణరహస్యమును శత్రువులకు తెలియపరచాడని అక్రమ పక్ష మని నమ్మి కౌరవపక్షమున యుద్ధముచేశాడని రెండాక్షేపణలు సాధారణముగా చేస్తుంటారు. భీష్ముడెప్పుడు ఉభయపక్షములకూ మాధ్యస్థ్యము వహించాడు గాని ఒకపక్షమువాడు గాడు. ఈ సంగతి దుర్యోధనునికీ తెలుసు. భీష్ముడూ చెప్పాడు. మధ్యస్థము వహింపదలచినపుడు విభీషణుడివలె తాను మంత్రిగా నున్నపక్షము విడిచి రెండవపక్షమునకు పోవలసిన ప్రసక్తి లేదు. ఇది అన్నదమ్ముల తగాదా గాని దుష్టసంహారము గాదు. అన్నదమ్ముల వ్యాజ్యములో నేను సాక్ష్యమునకే రా నని నిరాకరించిన వానితో పోల్పదగినవాడు విదురుడు. వచ్చి తోచినంతవరకు చెప్పిపోయినవానితో పోల్పదగినవాడు భీష్ముడు. విదురు డెప్పుడూ మంత్రిగా నున్నాడు గాని యుద్ధము చేయలేదు. పూర్వము జరిగిన యుద్ధములలో కొన్నిటను సేనాధిపత్యము వహించలేదు. ఉత్తరగోగ్రహణమునకూ రాలేదు. ఇతరయుద్ధములలోనూ చేరలేదు. భీష్ముడు కురుపాండవయుద్ధమునకు పూర్వము కౌరవులు చేసిన అన్నియుద్ధములలోనూ సేనాధిపత్యము వహించుతూ ఈ యుద్ధములో మానుకొన్నయెడల పౌరుషదోషమునూ సేవకధర్మభంగమునూ ఆయన కాపాదింపక మానవు. కాని ఇంకొక పెద్దవిశేషము గూడా వున్నది. భీష్ముడు శిఖండిచేతిలో చావవలసియున్నాడు. అందునిమిత్తమై పుట్టి పాండవసేనలో చేరిన పాంచాలుడు శిఖండి. అందువలన భీష్ముడు యుద్ధము చేయకనూ వీలులేదు. కౌరవపక్షమున చేరకనూ తప్పదు. లేకున్న వీరధర్మము గాదు. ఫలుపద్దా దంటారు. పాండవపక్షమున జచ్చిన ప్రముఖులందరును విరాట, పాంచాల సైన్యములునూ ద్రోణసేనాధిపత్యములో జచ్చారు. సైంధవ వధనాడు కౌరవసేనలో చాలభాగము హతమయింది గాని భీష్ముడు పదికొండు రోజులు సేనాధిపత్యము వహించినా పాండవులలో ప్రముఖుడెవ్వని చంపలేదు. కౌరవసేన చెక్కు చెదరలేదు. ప్రముఖుల జచ్చినయెడల క్రోధము నిష్పువార్యము బలమై సంధి యెప్పుడును పొసగజాలదు. తన అందజాలముకొని కౌరవులు సంధి కంగీకరించుట లేదని సంశయించి వంశరక్షణమునకై తన్ను బలియిచ్చుకున్నాడు. తన మరణరహస్యమును బయటపెట్టినాడు గాని తన పక్షమువారి రహస్యము లేవియు చెప్పలేదు. కాను యుద్ధములోచే శిఖండిచేతిలో చావవలసిన విధినియతి యున్నది గనుక తనవలన ఉభయపక్షములకును నష్టము గాకుండ యుద్ధము చేసి చనిపోయినాడు. ఈ కారణములచేత తాను విదురుని వలె ఊరకుండుట గాని విభీషణుని వలె శత్రుపక్షమున చేరుట గాని తటస్థించలేదు.

సేవకాధర్మమును గూర్చి ఒక్క విషయము చెప్పవలసి యున్నది. ఈ సమస్యను పరిస్థితులను బట్టి వ్యాసుడు లోకవిరుద్ధముగను వాల్మీకి మతియొక విధముగను పరిష్కరించారు. అసాధారణపరిస్థితులలో విభీషణుడు సర్వపరిత్యాగము చేసి భగవానుని శరణు జొచ్చాడు. భారతములోని పరిస్థితులు వేరు. రాజ్యమునకై యిద్దరు రాజులు పోట్లాడారు. దుర్యోధనుడు సభ చేశాడు. కర్ణాదిమంత్రులు యుద్ధము కావలయునన్నారు. భీష్మాదులు వద్దన్నారు. దానిమీద రాజు యుద్ధము కావలయు నని నిర్ణయించి ప్రకటించాడు. సేవకులందరును రాజు నిర్ణయమును శిరసా వహించక తప్పదు. అట్లు గాకపోతే రాజ్యనిర్వహణమే సాధ్యము గాదు. కనుక విభీషణుని యొక్కయు భీష్ముని యొక్కయు చర్య లన్నియు ధర్మబద్ధములని తలంచుచున్నారు.

మరియును కౌరవపక్షమునందలి రాజులెల్లరును రాక్షసాంశా పరిప్రేరితులై ఆవేశపూరితులై యుద్ధము చేశారని కూడా ఒక దేవరహస్యము భారతములో చెప్పబడియున్నది.

సందె విడత

శ్రీ కవికొండల వేంకటరావు గారు

చిలకల చీర,
చుక్కల రైక,
గలగల గాజులు
కలకల చూపులు
కల యొక జవరాల్
మిలమిల మంటూ
అడుగులు గబ గబ
యిడుచుగా
నడుచుగా.

ఆ సొగసుచూచి కాదా
ఆ కోడెకాడు మదిలో
నలరి తలరి యూహేగా
అనుసరించుచుండేగా ?

ఆ వయసు చూచి కాదా
ఆ కోత యున్న వడిమై
అంత అంత అంజగా
అందుకొనియె నాహేగా ?

"నందలడియె బావా ?" "అందుకనియె నేనూ"
"సంద విడత యొకటే చలచల మని నడువ సాధనంబ? ఏమీ"
'చీర చిలక' 'ఇంకా' 'రైక చుక్క' 'ఇంకా'
'గాజులు విప్పు' ఇంకా' 'మోజు మురుపు' 'ఇంకా'
'ఇంకా? సంద విడత—అంతే'—
"అంతె కాదు బావా! ఆ వంక జూడు బావా!
ఆ సందు చూడు బావా ? నెల వంక చూడు బావా?
అందున్న జింక బావా ?"

(గీత).

ఏకలవ్య

శ్రీ సురవరము ప్రతాపరెడ్డి గారు

ద్రోణ:—

అయితే నీ పేరు ఏకలవ్య యని వ్యవహరింపబడుచున్నదా? నీ వేమి యభిలసించెదవు?

ఏకలవ్య:—దేవా! నాకు ధనుర్విద్యయందు జాల యభిమానము కలదు. మీ చరణముల నాశ్రయించి మీ విద్యం గొంత సంపాదింప దలచితిని.

ద్రోణ:—ఆ విద్యపై నీ కెట్లభిలాష కలిగెను?

ఏకలవ్య:—అది వంశపారంపరేణ వచ్చు విద్య. మా భిల్ల జాతి ప్రాచీనము నుండియు నీ విలువిద్యచేతనే ప్రసిద్ధి నొందినట్టిది.

ద్రోణ:—ఓహో! నీవు భిల్లుడవా? బ్రాహ్మణ క్షత్రియులు తప్ప నితరుల కీవిద్య నేర్ప దగదను సంగతి నీకు దెలియదా?

ఏకలవ్య:—స్వామీ! ఏ విద్య నైన నభ్యసించుటకు జగదీశ్వరుని సృష్టియందు దందఱకును సమానమైన యధికారము కల దని పెద్దలవలన వింటిని.

దుర్యోధన:—ఓహోహో! వీనికి కేవలము ధనుర్విద్యయే కాక నీతివిద్యయు నీ చిఱుతప్రాయమునందే యలవడిన ట్లున్నది!

అర్జున:—కలికాలము సమీపించుచున్నది. కావుననే బెండ్లు మునిగి గుండ్లు తేలుచున్నవి!

ద్రోణ:—ఓరీ మూర్ఖా! నీవు చాల యమాయకుడవుగా గాన్పించుచున్నావు. సూర్యచంద్రవంశజులకే మే మీ ధనుర్వేదమును నేర్పించువారము.

ఏకలవ్య:—అయ్యా! నేనును సూర్యచంద్రవంశమువాడనే

దుర్యోధన:—ఓహోహో మాకన్న నాలు గాకులు వీ డెక్కువగా జదివిన ట్లున్నదే.

ద్రోణ:—(నవ్వి) ఓరీ! నీ వీ యుభయవంశములం దెట్లు జన్మించితివిరా?

ఏకలవ్య:—స్వామీ! మాకు గుడిసెలే మేడలు. ఆ గుడిసెల సందులలో సూర్యచంద్రులు సదా తాండవ మాడుచుందురు, మేమీ సూర్యచంద్రుల నిలవేల్పులనుగా వంశక్రమాగతముగా బూజించుచున్నాము. ఇంతే కాక మా ఆదిపురుషుడు సూర్యుని కొడు కనియు, మా యాదిమాత చంద్రుని కూతు రనియు మా పెద్దలు చెప్పుచుందురు.

అర్జున:—ఇదియా నీ వంశము! సరే!

ద్రోణ:—వీడు మూర్ఖు డని నే నప్పుడే చెప్పలేదా ? ఓరీ ఏకలవ్యా! నీ కీ జన్మమున నాబోధ యబ్బనేరదు. ఊరక నీ వచ్చిన దారినే పోవలయు.

ఏకలవ్య:— నా కీ జన్మము నసే మీయనుగ్రహము కలుగవలయు నని ప్రార్థించుచున్నాను. మీ పాదములయాన మిమ్ము వదలను. (అని మ్రొక్కుచు పోవును)

ద్రోణ:—ఛీ! పాపాత్మ! నీవు దూరమునసే యుండుము. నీ వనార్యుడవు. అస్పృశ్యుడవు. నీ గాలియైన మాకు సోకగూడదను సంగతి యెఱుగవా?

ఏకలవ్యా:—స్వామీ! మీ రిట్లు నన్ను బరీక్షించినను మిమ్ము వదలువాడనా? నే నెందుండినను సర్వవ్యాపియగు వాయుదేవుడు నాపై వీచిన విధముగనే మీ మీదను వీచుటకు మానునా ?

దుర్యోధన:—ఆచార్యా! వీనికి వేదాంతము ముదిరినట్లున్నది! నాకు సెలవిండు. వీని నిప్పుడే యమలోకమున కంపెదను.

ఏకలవ్య:—మహారాజగారిచేత జచ్చిన నాకు స్వర్గలోకమే ప్రాప్తించును. గాన నదియు ననుగ్రహమే యని భావింతును.

ద్రోణ:—ఓరీ! నీవు నీచజన్ముడవు. అట్టి నీకు విద్యనేర్పుట దైవనిర్మిత మగు వర్ణాశ్రమధర్మమునకు విరుద్ధము. నీ వీ జన్మమం దేమి చేసినను నుత్తమజాతిపదవి నందనేరవు. కావున నిక నీవు నీ పట్టును వదలుము.

ఏకలవ్య:—స్వామీ! అనుగ్రహింపవలయును. ఈ మీ సేవకుడు ద్రోహ మెన్నడును నెంచనివా డని నమ్ముడు. తమయాజ్ఞ యయ్యేనేని తన ప్రాణముల సహితము తమ పాదములకడ సమర్పింప సంసిద్ధు డని యెఱుంగుడు.

ద్రోణ:—ఛుచ్ఛా! చండాల! వెడలెదవా? లేదా? తత్క్షణ మిచ్చటినుండి వెడలిపొమ్ము! లేదా నిన్నిప్పుడే నా తీవ్రబాణములచే భస్మీభూతునిగా జేయుదును. పొమ్ము పొమ్ము! నీముఖము జూడ నొల్లను పొమ్ము.

ఏకలవ్య:— చిత్తము! గురువులవారి యాజ్ఞ యనుల్లంఘనీయము ! ఓ ద్రోణాచార్యస్వామీ ! ఇదే సెలవు దీసికొనుచున్నాడను. ఎన్నటికైనను దామే నా గురువులని నమ్మినాడను. మీ నామస్మరణముచేతను, నా పరమేశ్వరుని కరుణచేతను నేను ధనుర్విద్యను నేర్చియే తీరుదు నని విన్నవించువాడ!

కొంతకాలమునకు ద్రోణుడును, శిష్యులును వేట కరుగుదురు. ఏకలవ్యుని బాణములు వారి శునకముఖమునకు చిక్కము రీతి దగుల్కొనెను. ఆబాణశిక్యముతో నా కుక్క యర్జునుని సమీపించెను. అర్జును డేకలవ్యుని జాడ లరసి వాని విద్య కచ్చెరువంది వాని కెవ రా విద్యను నేర్పినవాడు. తాను ద్రోణశిష్యు డని

చెప్పికొనెను. అర్జునుఁడు ద్రోణుని బిలచికొని యేకలవ్యుని దగ్గఱ వచ్చుచు—

అర్జున:—ఆచార్యా! తాము నిజముగా శిష్యద్రోహము చేసితిరి. ఆ నాడు నన్ను సర్వశిష్యులకన్న నెక్కుడుగా మన్నించితి ననియు నా కందఱికన్న నెక్కుడుగా విద్య నేర్పితి మనియు సెల విచ్చితిరి.

ద్రోణ:—అర్జునా! నే నిప్పుడును నదే మాట చెప్పుచున్నాను. ద్రోణుని నాలుక కబద్ధపు రుచి యెట్టిదో తెలియదు.

అర్జున:—ఆనాఁ డేకలవ్యుఁడను బోయకు ధనుర్విద్యను నేర్పనని తాము నిరాకరించితిరి.

ద్రోణ:—అవును ఇప్పు డాసంగతితో నేమి ప్రయోజనము?

అర్జున:—ఆ ఏకలవ్యుఁడు మీవద్దనే ధనుర్విద్యాపాండిత్యమును నిరుపమానముగా సంపాదించినందుల కీ తపసకమే సాక్ష్య మిచ్చుచున్నది.

ద్రోణ:—అర్జునా! వాఁడు నీతో నబద్ధము చెప్పినాడు అయినను నా యెదుట విచారించిన నంశయము వెల్లడి కాదా.

అర్జున:—అదిగో వాడి గుడిసె రండు విచారింతము.

[ఏకలవ్యుఁడు ప్రవేశించును]

(స్వగతము) ఆహా! నే నెంత ధన్యుఁడను ఆదినము నిష్ఠురముగా నన్ను దఱిమినట్టి గురువే నాదగ్గఱకు వచ్చుచున్నారు.

(ద్రోణునితో) గురూత్తమా! ఇదే మీ శిష్యపరమాణువు మీకు నమస్కరించుచున్నాడు (అని సాష్టాంగనమస్కారము చేయును.)

ద్రోణ:—దూరముగనుండియే మాట్లాడుము. ఏకలవ్యా లెమ్ము. నీ విద్యకు నేను మెచ్చితిని. నీ పాండిత్యము నే గురుపాదములకడ నేర్చికొంటివో తెలుపుమా?

ఏకలవ్య:—దేవా! ఇదంతయుఁ దమ యనుగ్రహమే.

అర్జున:— చూచితిరా!

ద్రోణ:—ఏమిరా అబద్ధము చెప్పి మీ జాతిగుణ మింకను వదలకున్నాఁడవు.

ఏకలవ్య:—స్వామీ! ద్రోణుల శిష్యుఁ డెప్పుడును నబద్ధము చెప్పడు.

ద్రోణ:—మరల నదే ధోరణిలో మాట్లాడెదవేమి? నేను నీ కెన్నడు నేర్పియుంటినిరా?

ఏకలవ్య:—త్రికరణశుద్ధిగ నాగురువు ద్రోణాచార్యులే! అందులకు సాక్ష్య మిదిగో యీ ద్రోణులే (అని చెట్టుక్రింద నొక కట్టె బొమ్మను జూపును.)

ద్రోణ:—ఏకలవ్యా మాకేమియు బోధయగుట లేదు. నిజము చెప్పుము. మాయర్జునుఁడుకూడ నింత విద్యను నేర్వలేదు.

ఏకలవ్య:—మహాత్మా! ఆ దినము తాము నన్ను కరుణాదూరులై తఱిమినను నేను నా యాశ్రమమునకు వచ్చి తమ విగ్రహము నొకటి స్థాపించి.

ద్రోణ:—అదియేనా నా విగ్రహము (అని బొమ్మను జూపును)

ఏకలవ్య:—చిత్తము దానిని స్థాపించి ప్రతిదినము పూజించి దాని యెదుటనే గుఱి నేర్చుకొంటిని.

ద్రోణ:—అర్జునా! చూచితివా ఇప్పుడైనను యథార్థము తెలిసెనా? ఓహో! వీని భక్తిలో సహస్రాంశ మైన మనయందుండిన మన మందఱమును తరింతుము సుమా! వీఁడు గురువు లేకయే యింత ప్రవీణుఁడయ్యెను. గురుముఖముననే నేర్చియుండిన వీఁ డెంతటి జగదేకవీరుఁ డై యుండునో కదా.

అర్జున:—ఆచార్యా! వీఁడిప్పటికే మమ్ములందఱను మించి యున్నాఁడు. వీఁడు జీవించి యుండునంతకాల మర్జునుడు మీశిష్యులలో నగ్రగణ్యుఁ డను మాట నేతిబీరకాయ వంటిది.

ద్రోణ:—అట్లనా! (ఆలోచించి) ఏకలవ్యా అయితే నీవు నిశ్చయముగ నా శిష్యుఁడ వేనా?

ఏక:—అవును మహాత్మా! మీ శిష్యులందఱికిఁ గడవాఁడను.

ద్రోణ:—అట్లయిన నీ యర్జునుడు గురుదక్షిణగా ద్రుపదుని బట్టి తెచ్చి యిచ్చియుండెను. నీవును నాకు గురుదక్షిణగా నేనడిగిన దీయఁజనదా?

ఏకలవ్య:—గురుదేవా మీకు ధన మిత్తు ననిన నా యీ ధనుర్బాణములే యావద్ధనమై యున్నవి. ఏ మహావీరుని సాధింపవలయు ననిన నీ హీనుఁ డర్జునాది మహావీరుల కేపాటి సాటి అయినను గురువుల యాజ్ఞ యేదియో వినఁగోరుచున్నాను.

ద్రోణ:—ఏకలవ్యా! నీవు నాకు ధనము లీయవలదు. నాకై యే శత్రువును సాధింపవలదు. నే నడుగున దొక చిన్న కానుకయే.

ఏకలవ్య:—ఆజ్ఞ యిందు సిద్ధముగ నున్నాఁడను.

ద్రోణ:—నీవు నీ కుడిచేతి బొటనవ్రేలిని నా కిచ్చుటయే నాకగు గురుదక్షిణ.

ఏకలవ్య:— స్వామీ! ఇంతయేనా తాము కోరినది. ఈ శరీర మంతయును దమది కాదా! తలకోసి యిమ్మనిన నిచ్చి యుందునే ఇదిగో యీ క్షణమే మీ కానుకను చెల్లించుచున్నాను. (అని ఛురికచే వ్రేలు కోసి యిచ్చును) ఇంకేమైనను నాజ్ఞాపించుడు. ఇంతటి పనికిరాని దక్షిణ యిచ్చినందులకు నాకు సిగ్గగుచున్నది.

ద్రోణ:—ఇంకేమియు వలదు. మేము వెళ్లెదము.

ఏకలవ్య:— స్వామీ! తమ పాదధూళిచే నా యాశ్రమమును తమసేవచే నా తనువును బవిత్రము లయ్యెను.

ద్రోణ:—అర్జునా! నామాట యిప్పుడైనను దక్కెనా?

అర్జున:—ధన్యోస్మి.

ఏకలవ్య:—ధన్యోస్మి! ధన్యోస్మి! ధన్యోస్మి!

జన్మభూమి

శ్రీ ముద్దా విశ్వనాథము గారు

రంగము

చెట్లమఱుఁగున శిథిలమై యున్న "రామగిరి" యను కుగ్రామము.

ప్రవేశము

రాఘవరావు—శ్రీహరి

రా:—ఈ స్థలమే. ఇదియే. నా కత్యంత ప్రియ మగు నెలవిదియే. అల్లదే, నేను మిత్రులతో 'కోతికొమ్మచ్చి' యాడెడు వయసుఁ గడపిన మఱ్ఱిచెట్టు. ఈశానదిక్కున కాలువను చేరి కనఁబడుచున్న ఆ యిసుకతిన్నె మీఁదనే మేము 'చిడుగు' డాడెడువారలము. ఇదిగో, కుడివైపున—ఈ యీఁతచెట్టునుండియే పాపము! ఎంతయో కష్టపడి శృంగారముగ నల్లుకొనిన బంగారు పిచ్చుక గూఁటిని వినోదార్థము పెకలించితిమి. ఆ ఘోరకృత్యము రావలెనన్నను మఱపునకు రాదు. గన్నులకు కట్టినటు లున్నది. ఆ 'జంప' కాలువలో పిల్లలందఱమును పడవ త్రోయునపు డది తిరుగఁబడఁగా దరి నున్న బెస్తలు మమ్ముల నొక్కొక్కరిని పిలుకలు పట్టి యొడ్డున కీడ్చి, కాపాడిరి! ఆ దృశ్యము తలఁపునకు వచ్చిన నిప్పటికిని ఒడలు జల్లు మనును! సుఖదుఃఖమిశ్రిత మగు హృదయాంతర్గతభావపరంపర తఱుముకొని వచ్చుచున్నదే! ఇట్టి యానందము! అట్టి సంతాపము! అవు నవును. బాహ్యప్రపంచవిషయము లెల్ల నొకయెత్తుగను, స్వస్థలాభిమాన మొకయెత్తుగను తోఁపించి, మనసుఁ ద్రవింపఁజేయు మహత్తరమగు విశేష మెద్దియో "జన్మభూమి"యం దున్నది.

శ్రీ:—మిత్రమా! ఈప్రదేశముతో నీకు సంబంధమున కవసరము కనఁబడదే? మీ కుటుంబమువా రెవ్వరును లేరే? నీవును చిరకాలముక్రిందట ఈ యూరు వదలితివే? బంధుమిత్రాదులు గూడ నున్నట్టు నాకు తోఁచుటలేదు. ఎందుల కింత యభిమానము?

రా:—నిశ్చయమే, శ్రీహరీ! నా కుటుంబమువాఁ డొకఁడును లేఁడు. నా తండ్రి పోయినతోడనే, మిగిలియున్న యాస్తి బంచుకొని, నా యన్నలు సౌఖ్యప్రదము లగు వేఱు నెలవులు చూచుకొని, నన్ను విడిచిరి.

క. దురితముఁ దలఁపకు గావరు
జరుగును కొటకైన నిమిష సౌఖ్యంబులకై,
పరవనితాసక్తులకును
ఖరధనరక్తులకు నిహముఁ బరముం గలదే?

శ్రీ:—మఱి, నీ జీవన మెటులు గడపితివి?

రా:—మా యింటిపొరుగున నున్న ఆ వాసుదేవశాస్త్రియు, ఆయన సతీమణి అన్నపూర్ణాదేవియు సుజ్ఞానులు. బీదస్థితిలోనివారు. పౌరోహిత్యమువల్లనే కాలక్షేపము. స్వల్పమైన ఆదాయములో నాను శ్రమపడి గుట్టుగ సంసార మెట్లీదుచుండెనో, ఆ పెకే తెలియవలెను. ఆ బ్రహ్మకే తెలియవలెను. పాపము! వారికి సంతతి నిలువకుండుటచే నాపైనే పంచప్రాణములును. దిక్కులేని నన్నుఁ జేరఁదీసి, సొంతబిడ్డలకంటె నల్లారుముద్దుగఁ బెంచిరి. నా రుపనయించి యైన నా సౌఖ్యముఁ జూచుచుండిరి. నా కయిదవయేఁడు రాఁగానే కాకినాడలోని "అనాథశరణాలయము" లో చేర్పించి, విద్య చెప్పించిరి. దైవకృపచే నేను 'మెట్రిక్యులేషన్' పరీక్షయందు తీర్ణుఁడనై, నా క్షేమాభిలాషులకు సంతస మొనఁగూర్చితిని.

ఇంతలో "ఐరోపా మహాసంగ్రామము" తటస్థించినది. యుద్ధములో పాల్గొని దేశసేవ చేసి, రాజభక్తిఁ జూపవలె నని గాఢమగు యుద్దేశము నాకుఁ గలిగినది. అంతట తలిదండ్రులను స్వగ్రామమున దిగఁబెట్టి, నా యుద్యమనిర్వహణమునకై యెవరికిని తెలియకుండఁగనే బయలు వెడలితిని.

శ్రీ:—సరి, సరి, అటుపై సంగతి యేమి?

రా:—యుద్ధములో నా ధైర్యకౌశల్యములకు మెచ్చి, నన్ను "బి-1" రెజిమెంటునకు "సుబేదార్ మేజరు"గ నియమించిరి. పెక్కు ఘనకార్యము లొనర్చి, ప్రభుత్వమువారి ప్రత్యేక ప్రశంసకుఁ బాత్రుఁడ నైతిని. స్వగ్రామము విడిచి నేటికి పదునైదు వత్సరముల పై మాట. నా శ్రేయోభిలాషుల నిప్పుడు దర్శించి ధన్యుఁడ నగుదునా, యని యువ్విళ్లూరుచుంటిని.

శ్రీ:—ఆ పుణ్యదంపతులు జీవించియున్నచో, నదృష్టవంతుఁడవే, రాఘవా!

రా:—నేను ఓడ దిగిననాఁడే, మన సీతాపతి కనఁబడి, వారుభయులును క్షేమముగ నున్నట్టును, కాని ఆరోగ్యాది స్థితిగతులలో కుదికిలఁబడి యున్నట్టును చెప్పినాఁడు.

శ్రీ:—వారి యునికి?

రా:—ఇదిగో, ఈ సందు తిరుగుటలోనే. కాని, యేమిది? ఇల్లు కనఁబడదే! శిథిలమైన మొండి గోడలు మాత్ర మానవాలున్నవి. ఇక్కడనే యని నాకు చాల జ్ఞాపకము సుమా! కాలక్రమమున తరములచే నిల్లు పడిపోయి యుండవలెను! కాని, స్థలము మాత్ర మిదియే యని నా దృఢనిశ్చయము. అయ్యో! పూజ్యులారా! మీ గతి యేమయినదో కదా! ఈశ్వరా!

క. సర్వము నీవ యెఱుంగుదు
సర్వవిలోకనుఁడ వీవ జగదధిపతివిన్,
సర్వాపరాధు నను నో
సర్వేశ! యనుగ్రహింపు చనికాద నింకన్.

ఇది "జువినైల్ బడ్జెటు" నందలి "ది నేటివ్ విలేజ్" అను కథలోని భావముఁ గైకొని వ్రాసినది. పద్యరత్నములు "భాగవతము" లోనివి.

ఆ. ఆశ్రయించు జనుల కానందసందోహ,
మీఁదలంచి వివిధ హేలతోడ
నప్రపంచసంద వయ్యె బ్రపంచంబు
తెలియఁ జేయు నీవు విశ్వమూర్తి!

శ్రీ:—ఆ వచ్చుచున్న బాలిక నడిగి తెలిసికొందము.

["మహాలక్ష్మి" యను బాలిక ప్రవేశము.]

రా:—చూడుము, అమ్మాయీ! ఇక్కడ వాసుదేవ శాస్త్రిగా రను బ్రాహ్మణు లుండెడివారు, నీకుఁ దెలియునా?

మ:—ఏమి? వాసుదేవుఁడు గారా? ఆ! తెలియును. అన్నపూర్ణమ్మగారిని కూడ యెఱుఁగుదును, చల్లని తల్లి.

రా:—వారి బస యెక్కడ?

మ:—ఆ కాలువయొద్దుననే పోయినచో, చిన్నవంతెన యెదురగపడును. దానికి తిన్నగ నున్న సందులోని కడయిల్లే.

రా:—కొంతకాల మిక్కడ నుండిరి కదా, వారు?

మ:—అవును. మొన్నటివఱదకు యిండ్లన్నియు నేలమట్టమైనవి. అప్పుడు చాలమందికి 'గాంధినగరు'లో స్థలము లిచ్చి ప్రభుత్వమువారు కాపాడిరి. ఆ ప్రదేశము మెరక యగుటచే శాస్త్రిలుగారుకూడ నచ్చుటనే చిన్నకుటీరము వేసికొని నివసించుచున్నారు.

రా:—కొంచెము మాతో వచ్చి యిల్లు చూపు మమ్మా! నీ కేమయిన నిచ్చెదములే.

మ:—సరే, రండి. [వెళ్ళుదురు.]

[కొంతదవ్వరిగి.]

మ:—అల్లదిగో, ఇటుకగోడయున్న దొడ్డి తరువాత రెల్లు వేసిన చిన్నపాక,.........కనఁబడినదా? వసారాలో అన్నపూర్ణమ్మగారు రాట్నము ద్రిప్పుచున్నది. నాకు సెలవిండు, మా అయ్యవారికి త్వరితముగ పాలు గొంపోవలెను.

[రాఘవరావు ఆ పిల్ల కొక కాని యిచ్చును.]

మ:—దండములండి, బాబయ్యా! [వెళ్లి పోవును.]

రంగము.

కుటీర సమీపము.

రా:—గుండె దడదడ కొట్టుకొనుచున్న దే! ఆ కూర్చున్నది నా తల్లియేనా? అన్నపూర్ణాదేవియే! ఆ. అవును. తప్పక ఆమెయే. ఎంత వృద్ధురా లైపోయినది! అయ్యో! ఎటులు కృశించినది! పోలిక పట్టుటఁగూడ కష్టముగ నున్నదే!

శ్రీ:—మిత్రమా! ఏఁబదివర్షము లెన్న తెలివి లేని కడగండ్లన్నిటు పడిన ప్రాణి, యిట్లు మాఱు టొక వింతయా?

[కుటీరద్వారము.]

రా:—అమ్మా! నమస్కారము. నాకును, నామిత్రునకును కొంచెము దాహమున కిచ్చి, పుణ్యముఁ గట్టుకొనఁగలవా? ప్రయాణపు బడలికచే మిక్కిలి డస్సియున్నాము.

అన్నపూర్ణాదేవి:—బిడ్డలారా! చల్లని మంచితీర్థము మాత్ర మియ్యఁగలను.

శ్రీ:—అదే పదివేలు, మా తల్లీ!

అ:—అయ్యో! నాయనలారా! నెత్తి మాఁడుచున్నది. ఎండలో నిలచెద రేల? అరుఁగులు చాలఁ జిన్నవి. అయినను ఇదిగో, యీ చదరమీఁద నరదుకొని కూర్చుండుఁడు. మీరు విశ్రాంతిఁ దీసికొనులోపల నీళ్లు తోఁడుకొని వచ్చెదను.

రా:—ఎప్పటి "సహృదయ" యే కదా! శ్రీహరీ! రమ్ము. అరుఁగుపైఁ గూర్చుందము.

రంగము

(కుటీరములో నొక ప్రదేశము—ఒక ముసలిబ్రాహ్మణుఁడు)

శ్రీ:—దాహము మిక్కుటముగ నున్నందున నవ్వగారికి శ్రమ యియ్యక తప్పినది కాదు, తాతగారూ!

వాసుదేవశాస్త్రి:—కూర్చుండు, నాయనా! కూర్చుండు.

క. ఊరక రారు మహాత్ములు,
నా రథములయిండ్లకడకు వచ్చుట లెల్లం
గారణము మంగళములకు,
నీ రాక శుభంబు మాకు నిజము మహాత్మా!

నేను లేచి యీ తివాసి యిత్తమన్న, లేవలేను, దృష్టికూడ ఆనదురా, తండ్రీ!

రా:—మిత్రమా! ఎట్టి దుర్భరస్థితి!!

వా:—ఏమి చేయుదును బాబూ! ముదిమిఁ దప్పించుకొన, పరమాత్మ లకశక్తులుఁ గద!

శ్రీ:—తాతగారూ! 'తెక్కాడినఁగాని డొక్కాడని' స్థితిలో నుంటిరి, పాపము!

వా:—నాయనా! జవసత్వము లుండినన్ని నాళ్లు ఒడలు దాఁచుకొనక పాటుపడితిని. ఇపుడు బయటికిపోయి ఆర్జింప నశక్తుఁడను. వార్ధక్యమా యని తమ వేదపాఠశాలలోఁ బదివత్సరములు పని చేయుటచే, ప్రభువులు మా పోషణమునకై నెలకు మూఁడు రూపాయలు 'కించను' ఇచ్చుచున్నారు. నా సతి నూలు చక్కఁగ వడుకును. నెల కొకసారి తయారైన నూలంతయు 'శబర్మతి ఆశ్రమమున' కంపుచుందుము. దీనివలన సగటున రోజునకు ముక్కాని మాత్రము కిట్టుచున్నది. కఱవుదినములలో ఈ కొలఁది యాదాయమే మూల బాబూ?

అ:—[మంచితీర్థము దెచ్చి] అయ్యా! ఈ పాత్రలు తీసికొని దాహము పుచ్చుకొనుఁడు. పాప! యెంత దవ్వునుండి వచ్చితిరో! చప్పున రాలేక పోయితిని, పెద్దదానను, నాయనా!

(దప్పికఁ దీర్చుకొందురు)

అ:—మా యవస్థ యే మని చెప్పుకొందుము, బిడ్డలారా!

క. కలఁ డందురు దీనులయెడఁ
గలఁ డందురు పరమయోగిగణముల పాలం
గలఁడందు రన్నిదిశలను,
గలఁడు కలం డనెడువాఁడు కలఁడో లేఁడో!

సంతతి నెల్ల దిగమ్రింగి, దిక్కులేక యిటుల జీవచ్ఛవములమై యున్నారము.

రా:—దగ్గఱబంధువులు గాని, స్నేహితులు గాని యెవ్వరును లేరా, అమ్మా మిమ్మాదరించుటకు?

అ:—లేరు, నాయనా! కన్నబిడ్డలు బ్రదుకకున్నఁ బోయిరి; మా పొరుగున తలిదండ్రులఁ గోల్పోయి నిస్సహాయుఁడైన ముద్దుబాలునిఁ దెచ్చి, గారాబముతోఁ బెంచి, మా సర్వస్వ మతఁడే యని నమ్మితిమి. వాఁడయినఁ దక్కక పోయెనే యని అహోరాత్రములు విలపించుచున్నాము.

రా:—అతని పే రేమమ్మా?

అ:—(కన్నీటితో) పే రెందులకు నాయనా! అతనితోనే పోయినది పేరు. మంచి రూపసి. వినయవివేకసంపన్నుఁడు. సీమ మిరెపకాయవంటి చుఱుకుఁదనము. ధైర్యసాహసము లాతని సొమ్ము. సుగుణఖని. పరీక్షలో జయమొందె నని యెంతయు ఆనంద పడితిమి. ఏమి సార్థకము? కడకంతయు 'బూడిదలోఁబోసిన పన్నీరై' నది. వార్ధకములో పోషించు నని నమ్ముకొనియున్న మమ్ముల నిరాశులఁ జేసి, యీ స్థితికిఁ దెచ్చినాఁడు

వా:—ఇంతకును మన కర్మఫల మిటులుండ, ఆ చిన్నిబాలుని నిందించు టేల?

క. కర్మములు వేలు నిచ్చును,
గర్మంబులు గీడు నిచ్చుఁ గర్తలు దనకుం
గర్మములు బ్రహ్మకైనను,
గర్మగుఁడై కుడువఁ దనవంగా నేమిటికిన్!

రా:—తల్లీ! అతఁ డేమి చేసి పోయినాఁడు?

అ:—చేయుట కేమున్నది? బిడ్డా! యుద్ధములోనికి పోయెనని చూచినవారు చెప్పఁగా, మా గుండెలు బ్రద్దలైనవి. అప్పటినుండియు నతని సంగతి తెలియలేదు.

వా:—తప్పక రణరంగమున హతుఁడైనాఁడు. ఎవనలనే తలిదండ్రులుగ భావించు నా బిడ్డఁడు జీవించియే యున్నచో, మన క్షేమము లారయకుండునా? తప్పక మనయొద్దకు వచ్చియే యుండును.

అ:—అయ్యో! కొడుకా!!

తే. †వేను వృదుకయ్య నగము నా వేనిమీఁద
నగముఁగాఁ జేర్చి కొని ముద్దు మిగుల నిద్ర
సేయునట్టి నీ విప్పుడు సెనటి నేలఁ
దనువు కొందట కొర్పితే తండ్రి! చెపుము.

రా:—(శ్రీహరితో) ఇఁక సత్యము దాఁపఁ జాలను, మిత్రమా!

శ్రీ:—(రాఘవరావుతో) కొంచెము సోపికపట్టు మోయి, రాఘవా!

శ్రీ:—[వారితో]—తాతగారూ! మాకు దాహముఁ దీర్చినందుల కివే వందనములు. కృతజ్ఞతాసూచకముగ మీ కత్యానందదాయక మగు శుభసందేశ మొకటి దెల్పెదను. ఈ రాఘవరావుగారే—

అ:—ఆ! ఏమినాయనా! అదే. అదే. మా వాని పేరు. వాఁడు బ్రదికియున్నాఁడా? దేవా!

క. రక్షింపుము, రక్షింపుము
పేక్షింపక నమితనిఖిల బృందారకపూ
రక్షణదాచరవిమనిట
లాత్మ భయాతురుల మమ్ము నరయు మనంతా!

వా:—[ఆమెతో]—అయనను పూర్తిగఁ జెప్పనిమ్ము.

† (ద్రోణపర్వము. 2 వ అశ్వాసము-334 వ పద్యము. మహాభారతము)

శ్రీ:—మీ రాఘవరావు సజీవుఁడై క్షేమముగ నున్నాఁడు. అవ్వగారూ! చక్రవర్తిగారి సేనయం దున్నతోద్యోగము వహించి, శాశ్వతకీర్తి సంపాదించినాఁడు.

క. సంతతికే దనియెడు ఘన
చింతనముల నరసి ముదిసి చిక్కిన నీకున్
సంతతి గలిగెను భాగ్యము
సంతతిహీనునికి భాగ్య సంతతి గలదే.

వా:—ముసలివార మని, మమ్ముఁ బరిహాసించుచుంటివా, నాయనా!

శ్రీ:—తాతగారూ! ఎంతమాట! తమవంటి పెద్దలతో నాకుఁ బరియాచకములా? రామ, రామా! ముమ్మాటికి నిజమే. ఒట్టు పెట్టుకొని చెప్పుచున్నాను. ఇప్పుడు నమ్మెదరా?

అ:—అహా! దైవకృప! ఈశ్వరప్రసాదము! ఈ కన్నులకు వానిఁ జూచు భాగ్య మెన్నఁడయిన లభించునా!

వా:—ఈ జన్మమున కింతకంటె వలయు నదృష్ట మెద్ది? దైవమా!

క. నీమాయఁ దెలియ వారెవ
రామరసాసన సురేంద్ర రాఘవు లైనన్
ధీమంతులు నీ భక్తిని
ధామార్ధర్యముకఁబోదలు ధన్యులు దక్కన్!

రా:—తల్లీ! వీఁడే మీ రాఘవుఁడు! తండ్రీ! మీ చేతులలో పెరిఁగిన రాఘవుఁడు వీఁడే! శ్రేయోభిలాషు లగు నా తలిదండ్రులారా! మీ ఋణము, గొంతయైనఁ దీర్చుకొనుటకు తహతహపడుచు వచ్చిన రాఘవుఁడు వీఁడే!

అ:—[కౌగిలించుకొని, ఆనందబాష్పములతో]

ఆ! ఏమిరా, నాయనా! ఏమి! నీవు నా రాఘవుఁడవే! నా ముద్దులరాఘవుఁడవే!

ఆ. నన్నుఁ గన్నతండ్రి! నాపాలి దైవమ!
నా తపఃఫలంబ! నా కుమార!
నాదు చిన్నిపడుగ! నా కులదీపక!
రాఁ గదయ్య! భాగ్యరాశి వగుచు.

క. నీ నగవులు, నీ చూడ్కులు
నీ నానావిహరణములు నీ ధ్యానంబుల్
నీ నర్మాలాపంబులు
మా నయనముల నాటి కేఁడు మఱుదవు తండ్రీ!

వా:—అదిగో! అదిగో!! అది సరిగా మా బాబు, రాఘవుని స్వరమే! నాయనా! నాకు చూపానదు. ఇటువచ్చి యొక్కసారి తొడపైఁ గూర్చుండుము బాబూ!

రా:—[అటులు చేయును.]

వా:—[రాఘవుని శరీరము నిమురుచు] నీ సుందరరూపముఁ జూచి యానందించుటకీ పాపిష్ఠపుకన్నులు నోచుకొనలేదు గదరా, తండ్రీ!

రా:—నేను వచ్చువఱకునైన మీ దృష్టి నిలిపియుంచఁగూడదా, నాయనగారూ! ఆ నిర్దయుఁడైన బ్రహ్మ?

వా:—చింతపడకుము, నాయనా! కర్మఫలము తప్పదే. రాఘవా! నీవు రాఘవుఁడవే. పూర్తిగ నమ్మితిని. పరమానంద

మైనది కాని, యెంతకాల మైనదిరా, బాబూ! నీ మృదుశరీర స్పర్శమువలని తన్మయత్వముఁ జెంద? ఇట్టి సుకుమారుఁడ, వెట్లు లాకయుద్ధమునకుఁ బోయి నెగ్గి వచ్చితివో గద!

రా:—నాయనగారూ! మిమ్ము వీడి నేఁటికి పదునైదు దీర్ఘ వత్సరములు దాఁటినవి; నేను "బసరా" నుండి వచ్చి మనదేశములో కాలుపెట్టి మూఁడు దినము లైనది.

వా:—ఎంత త్వరితముగ వచ్చితివిరా, బాబూ! మా చెంతకు?

అ:—[రాఘవునిఁ జేరఁదీసి] ఎంత వాఁడ వైతివిరా, నాయనా! రాఘవా! నీ శరీర మెంత మార్పుఁ జెందినను, సహజ సౌందర్యము మాత్రము చెక్కుచెదరక నిలిచి యున్నదిరా, కొడుకా!

వా:—ఆ రెండవవా రెవరు, బాబూ?

శ్రీ:—ఇట్టి దివ్యవైభవముఁ గాంచు నేత్రోత్సవముచే ధన్యత నొందుటకు వచ్చిన పథికుఁడను, తాతగారూ!

రా:—నాయనగారూ! ఇతఁడు నా బాల్యమిత్రరత్నము శ్రీహరి. మీ తరువాతి శ్రేయోభిలాషి నా కితఁడే.

అ:—అటులా, బిడ్డా! ఆయన పేరుమాత్రమే శ్రీహరి కాఁడు. జగన్నాటకసూత్రధారుఁ డగు నా మాధవ శ్రీహరియే, ఈ రూపమున వచ్చి మనకు శుభయోగముఁ గూర్చినాఁడు. "నీ మిత్రుఁడు శీఘ్రముగ బిడ్డలతండ్రి యగుఁగాక!" యని హృదయపూర్వకముగ దీవించుటకంటె నే నేమి ప్రత్యుపకారము చేయఁగల దీ పేదరాలు?

శ్రీ:—[నవ్వుకొనును.]

రా:—తల్లీ! ఈ పదునైదువత్సరములును మీ రెన్ని యిక్కట్లు పడవలసివచ్చెనో కదా! మీ యుభయుల కెట్టి హృదయవేదన గలిగించి, నేను పాపము గట్టికొంటినో కదా! తలిదండ్రులారా! శ్రీహరికృపవలన నీక్షణమే మీ కష్టములు గట్టెక్కినవని నమ్ముఁడు, మీ పరిచర్యలుదప్ప నా కిఁక వేఱు పని యుండదు.

వా:—సంతోషము, బాబూ! కాని, పొరుగూరిలో నున్న నీ సోదరులకు, అం-డ-గా.

రా:—నాయనగారూ! ఆ మాటమాత్ర మెత్తకుఁ డని ప్రార్థించెదను. ఈ లోకములో నా కితరవిషయము లన్నియు మీ తరువాతివే. మీ ఋణముఁ దీర్చుకొనుటయే నాకు జన్మసాఫల్యము. "నాది" యను నొక్కపైని యున్నను, మీ సౌఖ్యముకొఱకే వినియోగింతును. దిక్కులేని పక్షిని చేఁజేసి, యింతవానిఁ జేసిన మీరలు గాక మఱెవ్వరు, నా ప్రత్యక్షదైవతములు! అట్టి మిమ్ములను విడనాడుదు నని కలనైన సంకల్పింపకుఁడు.

క. జననీజనకుల, వృద్ధుల,
దనయుల గురువిప్రసాధుదారాదుల చే
జనుఁడు పోషింపఁ డయ్యేఁ బ్రోవక,
వనరును జీవన్మృతుండు వాఁడు ధరిత్రిన్.

అ:—నిష్కళంక మగు నీ బాలిహృదయము నే నెఱుఁగనిదా, నాయనా! నా చిట్టిరాఘవుఁడు వచ్చి యెప్పటికయిన మమ్ముఁ బోషింపకపోవునా, యను నమ్మకము నే నెపుడును వీడలేదు రా, బిడ్డా!

రా:—అమ్మా! మన మీ పాడుకొంప వదలి వెంటనే మంచి బసకుఁ బోవలెను. రైలుపేటలో వెంకట్రావుగారి యిల్లు ఖాళీయైనట్టు వింటిని. కనుఁగొని వచ్చెదను. ఇచట దొరకనిచో, మఱొక యూరు పోవుదము, తల్లీ.

వా:—నాయనా! ఈ గ్రామముననే తగిన యిల్లు కుదుర్చుము. "జన్మస్థలము" న నీ చేతులమీఁదుగ మట్టియగుటయే నాకు మిగిలియున్న కోరిక,

అ:—రాఘవా! మీ తండ్రిగారియభీష్టము నెఱవేర్చుటయే నాకుఁ గావలసినది.

రా:—ఇంతకంటె నాకుమాత్రము కావలసిన దేమి? తప్పక యటులే కానిండు. మీ యిష్టమే నా యిష్టము. ఇపుడు నే మాటాడబోవు యింటికి హంగు లన్నియు చక్కఁగ నమరియున్నవి. ముందు వెనుకల పెరడు, పశువులసాల, ఇంక నెన్నియో సమపాయము లున్నవి.

వా:—అబ్బో! అంత యిల్లే!

అ:—ఇన్ని శుభసమాచారములనడుమ నా కెడ తెఱపిలేని యశ్రుధారలు పొరలి పాఱుచున్న వదేమో! నాయనా! రాఘవా! నీ కా దయామయుఁడు నీవంటి సుపుత్రరత్నములనే ప్రసాదించి బ్రోచుఁ గాక!

ఆ. వరద పద్మనాభ హరి కృష్ణ గోవింద,
దాపదుఃఖనాశ వాసుదేవ,
యవ్యయాప్రమేయ యనిశంబుఁ గావింతు,
మిందిరేశ నీకు వందనములు.

వా:—తథాస్తు! తథాస్తు!! ఆయు, రారోగ్యైశ్వర్యాభివృద్ధిరస్తు!!!

క. దీనుల కుయ్యాలింపను
దీనుల రక్షింప మేలు దీవనఁ బొందన్
దీనావన! నీ కొప్పును
దీనపరాధీన దేవ దేవ మహేశా.

శ్రీ:—ముమ్మాటికిని జయ మగుఁ గాక! తప్పక మా రాఘవునకు జయ మగుఁగాక! ఎట్టి సుదినము!! నే డెంత ధన్యుల మైతిమి!!!

ఉ. నల్లనివాఁడు పద్మనయనంబులవాఁడు మహాశుగంబులున్
విల్లును దాల్చువాఁడు గనువిప్పరుపత్తమువాఁడు మేలునై
జల్లెడు వాఁడు నిక్కినభుజంబులవాఁడు యశంబు దిక్కులం
జల్లెడు వాఁడు నైన రఘునత్తముఁ డిచ్చుత మా కభీష్టముల్,

రా:—

తే. జగము రక్షింప శిష్టులఁ జంప దుష్టుఁ
గర్తవై సర్వమయుఁడవై కానిపించు
టెచట నీ మాయఁ దెలియంగ నెవ్వఁ డోపు
విశ్వపన్నుగ! విశ్వేశ దేవరూప!

దిజూపిటర్ జనరల్ ఇన్స్యూరెన్సు కంపెనీ, లిమిటెడ్.

నారాయణదాస్ గిరిధరదాస్

ఛీఫ్ ఏజెంటు

10, మెక్లీన్ వీధి, మదరాసు.

భీమా వ్యవహారమునందు అందు ముఖ్యముగ భారత భీమా కంపెనీల విషయమున దేశమునం దితర ప్రాంతములవలె మదరాసు రాష్ట్రమునందంతటను ఉత్సాహ మతిశయించియుండుట స్పష్టముగ కనుపడుచున్నది.

ఆ విషయమున "జూపిటర్" ఎంతయు గమనింపదగియున్నది, కాని యింతకును ఇదివరలో యితరదేశములు చేసికున్నట్టియు, అనేక దేశము లిప్పుడు చేయుచునే యున్నట్టియు పనికన్నను మే మేమియును హెచ్చుగ చేయలేదు.

భీమా పరిశ్రమ యీ దేశమునందు నెలకొన్నది. కావున ప్రజల ప్రతిదిన జీవితమందీ భారత భీమా కంపెనీల నొక యవసరాంశముగ చేయవలసినది మదరాసు రాష్ట్రీయుల కర్తవ్యము.

జీవిత, అగ్ని, సముద్ర, మోటారుకారు మున్నగు భీమాల వివరములకు వ్రాయుడు.

ఇన్ఫ్లూయంజా! కలరా!

ప్లేగు

వీటికి పరమౌషధము

యూకలిప్టస్ ఆయిల్

స్వచ్ఛమైన నీలగిరి తైలము

వైద్యమునందు ప్రసిద్ధిచెందిన ఒక వైద్యునివల్ల చెప్పబడిన ఈ తైలము వాంతిభేది, ప్లేగువ్యాధి, తేలు మొదలైన విషజంతువుల కాటులు, కత్తి మొదలైన గాయములు, నరముల చుళుకు, నిప్పు మొదలైనవాటివల్ల కలిగెడు అనేకతరహాలైన వ్రణములు, ఇన్ఫ్లూయంజా, మలేరియా, అనేక విషజ్వరములు, దగ్గు, ఉబ్బసము, వాయువువల్ల కలిగెడి పోట్లు, నొప్పులు, పల్లునొప్పి, తలనొప్పి, ఒంటితలనొప్పి, కండ్లమంట, శీదభేది, ఉష్ణభేది మొదలైనవాటికి అనుభవ సిద్ధౌషధము.

1 ఔన్సు బుడ్డి 1-కి క్రయం రు. 0-4-0
వి. పి. చార్జి ,, 0-4-0
1 ఔన్సు బుడ్లు 12-కి ,, 2-8-0
వి. పి. చార్జి ,, 0-12-0
1 ఔన్సు బుడ్లు గ్రోసు 1-కి రు. 28-0-0

టి-సి-యన్
పరిమళానంద నస్యము

అత్యుత్తమమైన ఈ "పరిమళానంద నస్యము" అనేక తరహాలైన నాసిక మఱియు మెదడుకు సంబంధించిన రోగములను నివారణచేయును. మిక్కిలి మనోహరమైన సువాసన కలిగియుండును.

క్రయము డబ్బి 1-కి రు. 0-4-0
వి. పి. చార్జి రు. 0-4-0
క్రయము 1 డజను (12 డబ్బీలకు)
రు. 2-8-0 వి. పి. చార్జి 0-9-0

మేలైన

మద్రాసు సాదా నస్యము

ఆంధ్రదేశమునం దనేకులచే ఉపయోగింపబడుచున్న ఈ నస్యము మిక్కిలి శ్రేష్ఠమైన పొగాకుతో చేయబడినది. దీనివాసన ఘాటుతోగూడిన కమ్మనదనము కలిగియుండును.

క్రయము 1 శేరు (24 తులములు)
రు. 0-14-0 వి. పి. 0-6-0
క్రయము 1 వీసె (120 తులములు)
రు. 3-8-0 వి. పి. 1-1-0

చిరునామా:—టి. సి. నాగలింగప్ప అండు కంపెని,

పోస్టుబాక్సు నెం: 516. 280. వాల్టాక్సు రోడ్డు, పార్కుటవున్, మదరాసు.

దక్షిణ భారత దైనికావసరముల సప్లైదారులు

మోటారిస్టులు

వ్యాపారులు

బస్ నడుపువారు.

రేక్ (మదరాసు) లిమిటెడ్,

మౌంటురోడ్, మదరాసు.

ఏజెంట్లు

ఏజెంట్లు

డైనిక్

మేలురకము మోటారు సామగ్రి, విడిభాగములు.

రాములు నూతన గ్రంథములు

యం. యస్. రాములు కంపెని,

M. S. RAMULU & CO., BOOKSELLERS & PUBLISHERS, RAYAPURAM, MADRAS.

2 ND

ఆవిడ కేమీ తోచలేదు. ఒకరికి పరిపాట్యే కంపార్టుమెంటు కావడంచేత అందులో ఇంకెవరూ లేరు. సుందరమ్మ ప్లైవేటుగా అర్పిచేసి చదువుకోడానికి ఉపయోగించే దీపము వెలిగించింది. తరువాత చక్కని పెట్టెలో పెట్టిన బహుమాన పుస్తకము బయటికి తీసింది. ఎర్రాటి చర్మము అట్టమీద గిల్టు నగిషీపనులు, ఫారసీ అక్షరాలవంటి ఇంగ్లీషు అక్షరాలలో గిల్టు వేసిన "ఉమర్ ఖయ్యాం" అనే పేరూ మెరుస్తూ కూర్చున్నది. ఇదివరలో ఇతరులు తనకిచ్చిన బహుమాన పుస్తకాలకు దీనికీ తారతమ్యము గ్రహించింది. దీని ఖరీదు మూడు రూపాయలన్నా ఉంటుందని ఊహించింది. పుస్తకము చేతికివచ్చినచోట తెరిచింది. పైన ఇంగ్లీషు కింద ఫారసీ అక్షరాలలో ఒక పద్యము గిల్టు బార్డర్లలో చూడ ముచ్చటగా కనిపించింది. ఎదటి పేజీమీద ఉలిపిరి కాగితంకింద ఉన్న చిత్తరువు మంచు మానుగు చాటునుండి కనబడే దృశ్యములాగ అస్పష్టముగా మనోహరముగా కనుపిస్తున్నది. ఆమె పద్యము చదివింది.

Oh, Come with old khayyam, and leave the wise
To talk; one thing is certain, that life flies;
One thing is certain and the Rest is Lies;
The flower that once has blown for ever dies.

ఒకటి, రెండు, మూడు, నాలుగు పర్యాయాలు చదివింది. చదివినకొద్దీ ఆమెకు నూతన భావాలు తోచినవి. "for ever dies, for ever dies" అని బిగ్గరగా అన్నది. ఆ మాటనే ఎన్నిపర్యాయములో ఉచ్చరించింది.

పుస్తకము మూసి ఒకపక్కగా పెట్టింది. "జీవితము ఎంత నిరర్థకము చేసుకొన్నాను అయ్యో!" అనుకొన్నది. ఆమె కళ్లనిండా గిర్రున నీళ్లు తిరిగినవి. రొమ్ము మీద చెయ్యి వేసుకొని కళ్ల నీళ్లు తుడుచు కోకుండా గడిచి పోయిన జీవిత మంతా ఆమెకు ప్రత్యక్ష మయినది. చిన్నతనాన ఆడుకునే రోజులు, అప్పుడుండే పెళ్లి ఊహలు, తర్వాత వివాహము, భర్త తన ఇంటికి వచ్చిన సందర్భాలలో తాను పడ్డ సిగ్గూ అనుభవించిన ఆనందము, వెనకనుంచి వచ్చి తెలియకుండా అతను తన్ను ఋషిపించిన సందర్భాలు, అకస్మాత్తుగా అతను చనిపోవడం, యావజ్జీవము వితంతువును అయి పోయినానే అనుకొన్నప్పటి దుఃఖము, మళ్లీ పెళ్లి చేస్తానని తండ్రి చెప్పినప్పటి ఆనందము, రాజమండ్రి కాకినాడ మదరాసులలో చదువు కున్నప్పుడు అందమైన యువకులు తనను ప్రేమిస్తున్నట్టు తెలుసుకొని ఒక్కొక్కరితో తాను నిర్మించుకొన్న ఆశాసౌధాలు, ఒక్కొక్కప్పుడు తన స్త్రీయులు పెట్టిన ముద్దులు, గోపాలరావుతో ప్రథమపరిచయము, అతని సిగ్గు, మెల్లిదిగా అతని బెదురు పోగొట్టి స్నేహము కలపడానికి తాను చేసిన ప్రయత్నాలు, పెండ్లి చేసుకోమని అతను తనను అడిగేందుకు ధైర్యము పుట్టించడానికి తాను చేసిన ఉపలాలనములు—ఒకటొకటిగా మదరాసు విడిచి వచ్చేవరకూ జరిగిన వన్నీ జ్ఞప్తికి రాగా కన్నీరు గండస్థలాల మీదికి జారి రొమ్ము మీద పడ్డది. తలంపు లన్నీ ఆఖరయ్యేటప్పటికి ఎంత దౌర్భాగ్యురాలను! తన ప్రతిష్ఠకోసము కన్న కూతురి సౌఖ్యము మంట కలిపాడు నాతండ్రి. నా పెండ్లి ఆయనకు మొదటి నుంచే ఇష్టము లేదు! ఉంటే ఇదివరకు ఎప్పుడో పెళ్లి అయి పోయేది అనుకొన్నది.

పుస్తకము ఒక పక్కను పెట్టుకొని దీపము తీసివేసి పడుకొన్నది.

"ఏమిటిప్పుడు చెయ్యడం?" అనే సంగతి ఆమెను ఎక్కువగా బాధించ మొదలు పెట్టింది. రకరకాల ఆలోచనలు పుట్టినవి. పెళ్లి మానుకుందామా అనుకొన్నది. అలా ఉండిపోయినా ఆమెకు డబ్బు లోటుండదు. ఆమె నగలు అమ్మిన డబ్బు, అత్తవారిచ్చిన డబ్బు, చచ్చి పోయేటప్పుడు అమ్మమ్మ యిచ్చిన డబ్బు, అంతా పదివేలకు పైగా బ్యాంకిలో తన పేర ఎప్పుడు పడితే అప్పుడు తీసుకోటట్టుగా ఉన్నది. ఎక్కడైనా ప్రయత్నం చేసి కావాలంటే వంద రూపాయల ఉద్యోగము దొరుకుతుంది. గోలకొండ రోడ్డుమీది తోట, అందులో బంగాళా ఎందుకో తండ్రి ఆవిడ పేర కొన్నాడు. ఇంత మోసము చేసిన తండ్రికి అవి తిరిగి ఇచ్చివేయక పోవడం మంచి దనుకొన్నది. ఇది పెట్టుకొని ఒకరి జోలీ జోక్యం లేకుండా యావజ్జీవము హాయిగా నుండవచ్చు ననుకున్నది. హాయి అనుకునే టప్పటికి "హాయా! ఏకాకిగా ఉండడములో ఏమి హాయి!" అనిపించింది.

తల్లిదండ్రులు తన మీద చూపిస్తున్న ప్రేమకూ గోపాలరావు తనమీద చూపిస్తున్న ప్రేమకు తారతమ్యము పోల్చి చూసింది. ప్రేమించే భర్త లేని ఆడదాని బ్రతుకు దుర్భర మని గ్రహించినది.

తండ్రి అడ్డపెట్టినా పెళ్లి చేసుకొని తీరా లనుకొన్నది. వీలైతే తండ్రిని అవమానము చేస్తేనే గాని తన కసి తీర దనుకున్నది. ఆలాంటి వారింట్లో ఎలా ఉండడం?

ఈ ఆలోచనలతో ఆవిడకు రాత్రి నిద్ర పట్టనే లేదు. తెల్లవారుజామున కాస్త కునుకు పట్టింది, అందులోనైనా కలలో కలవరింపు-మెలుకువ. బెజవాడ వచ్చేసరికి తూర్పు తెల్లవారుతున్నది. బట్లరు వచ్చి కాఫీ కావలెనా అని అడిగితే తీసుకు రమ్మని చెప్పి పక్కగదిలోకి ముఖం కడుక్కో పోయింది.

అక్కడి అద్దములో తన ముఖము చూచుకొని ఆశ్చర్యపడ్డది. కళ్లు ఎర్రగా ఉన్నవి; చుట్టూ సుర్మా పెట్టినట్టు నీలికప్పు పడ్డది. రోషము పెలరేగి నప్పుడల్లా పడే పడే పళ్లతో నొక్కుకోవడము వల్ల అధరోష్ఠము కంది పోయింది. చింతాభారము చేత ముఖము వెలవెల పోతున్నది. చలికి తలమీదుగా కప్పుకొన్న కాశ్మీరశాలువ ముసుగులో ఉన్న తన ముఖము ముసల్మానీ యువతి ముఖం వలె కనుపించినది. ఒకటి రెండు నిమిషాలు బాధ లన్నీ మరిచి పోయి అద్దంలో తన ప్రతిబింబం కేసి చూస్తూ నిల్చున్నది.

బట్లరు కాఫీ టోస్టు తెచ్చిన చప్పుడు విని ఆమె అద్దము చూడడము మాని దంతధావనము చేసి బయటికి వచ్చి కాఫీ పుచ్చుకొన్నది. తెచ్చిన సామానులు బట్లరు వచ్చితీసుకు వెళ్లినాడు.

రైలు కదిలింది. మళ్లీ వెళ్లి అద్దములో తన ఆకారము చూచుకో బుద్ధి పుట్టి ఆ వ్యామోహాన్ని ఎలాగో అణచుకొన్నది. పక్క సున్న పుస్తకము కనుపించింది. బాలభానుని లేయెండ మీద పడేటట్లుగా గవాక్షము దగ్గర కూచుని పుస్తకం మొదటి పేజీ చూచింది. ముద్దు లొలికే అక్షరాలతో "సోదరి సుందరమ్మకు, ప్రేమగౌరవ పురస్సరముగా - సుశీల" అని కనిపించినది. సోదరి అనే శబ్దానికి ఆమెకు చిరునవ్వు వచ్చినది. తాను వ్రాసిన ఉత్తరము అందినప్పుడే భార్యతో గోపాలరావు తన సంగతంతా చెప్పి ఉంటాడనుకొన్నది. తరువాత ఒక్కొక్క చిత్రపటమే చూస్తూ పద్యాలు చదివింది. చదివిన కొద్దీ ఆమె కొక విధమైన ఉద్రేకము పుట్టింది. కవి ఏ ఉద్దేశ్యముతో వ్రాసినా, అందరూ అనేటట్టు వేదాంతార్థ మున్నా ఆమెకు వాటివల్ల విషయలాలస కలిగింది. ద్రాక్షాసవము, స్త్రీయము తప్ప, ఆమెకు మరొకటి తోచలేదు. బతుకు అనుగు తప్పితే మీదుగు అన్న ట్టున్నది. అనుభవించవలసిన ప్రతినిమిషము వృథా పోతున్నట్టు ఆవేదన కలిగింది. "Unborn tomorrow. Dead yesterday:" పుట్టని రేపు చచ్చిన నిన్న కోసం గాక ఈ రోజు ఈ నిమిషము ఎందుకు వృథా చెయ్యాలి అనుకొన్నది. కవ్వని వారిణి సుఖప్రదాయిని అయిన ద్రాక్షాసవము ఎందుకు చవి చూడకూడదూ అనుకొన్నది.

రైలు ఏలూరులో ఆగింది. సుందరమ్మ కిటికీ దగ్గరకు వెళ్లి బట్లరును 'షాంపెయిన్' తెమ్మందా మనుకొన్నది. చూస్తే బట్లరు ఎక్కడా కనపడలేదు. తాను చెయ్యబోతున్న పని ఎంత హాస్యాస్పదమో తోచి తటాలున ఆమె సిగ్గుపడ్డది. కొంచెము ఉద్రేకము కలిగించే దేవన్నా తీసుకోవా లనుకుని తమలపాకు కిల్లీలు కొనుక్కొన్నది.

వితంతు వన్న కారణము చేతనూ, ఇంగ్లీషు చదువుకొన్న నాగరికము చేతను ఆమె ఎన్నడూ తాంబూలము వేసుకొని ఎరుగదు. కిల్లీ కొంచెము నమిలే టప్పటికి ముఖము అంతా వెచ్చబడ్డట్టయింది. చెవులల్లో నుంచి వెచ్చని పొగ వస్తున్నట్టున్నది. ఒంట్లో రక్తమంతా ఒక్కసారిగా ఝుకవేగముతో తల కెక్కినట్టయింది. ప్రాణానికి హాయి హాయి అనిపించింది. పెదవులమీది తాంబూల రాగము ఎలా ఉన్నదో అద్దములో చూచుకోడానికి లేచివెళ్తుండగా పక్కమీద కనపడ్డ శాలువ తీసి కప్పుకొని గదిలోకి వెళ్లి అద్దము ఎదుట నిలబడ్డది. ఎర్రబడ్డ పెదవులు కేపుపించిన ముఖమూ, పైన ముసుగూ చూచిన కొద్దీ చాలా వింత గొల్పుతున్నవి.

చాల సేపు అద్దము ఎదట నుంచుని శాలువ తీసివేసి ఒకసారి బెంగాలీ యువతుల వలె మేలిముసుగు వేసుకొని ఒకసారి, పార్సీయువతుల వలె ఇంకో సారి శాలువ సవరించి చూచుకొన్నది. కళ్లు మామూలుగా ఉంటే ఎలా ఉంటుందో, కొంచెము వాల్చి ఓరగంట చూస్తే ఎలా ఉంటుందో, ఆశ్చర్యముగా చూస్తే ఎలా ఉంటుందో, క్రోధమూర్తి వలె కళ్లు విప్పితే ఎలా ఉంటుందో మందహాసము చేస్తే ఎలా ఉంటుందో, తీరైన పలువరస కనుపించేలాగ నవ్వితే

ఎలా గుంటుందో చూచుకొన్నది. ఇంకా ఎన్ని రకాలగానో అభినయించి చూచుకొన్నది.

"ఆహా, ఇంత అందమంతా ఊరికే పోవలసిందేనా?" అనుకొని బయటికి వచ్చి శాలువ రెండు ఒక మాదిరిగా పట్టుకొని మూడు నాలుగు పర్యాయములు ఒయ్యారంగా అటు నుంచి ఇటు, ఇటు నుంచి అటూ నడిచింది. తాను చేస్తున్న పిచ్చి చేష్టలను నవ్వు వచ్చించి కాబోలు పోయి కిటికీ దగ్గర కూచుంది. కిటికీలో నుంచి బయటికి చూస్తూ ఏమేమో దీర్ఘాలోచనలు చేస్తున్నది. అప్రయత్నముగా నాలుగు తమలపాకు కిల్లీలు నమిలి వేసింది.

బండి గోదావరి స్టేషనులో ఆగింది. ఆమె ఆలోచనలు కూడా పూర్తి అయినవి. "ఆలా చెయ్యాలిసిందే" అని గంభీరముగా లేచి పుస్తకాన్ని రొమ్మునకు నొక్కుకొని ఒక్క ముద్దు పెట్టుకొని పెట్టెలో ఉంచింది.

ఆవిడ రైలు దిగగానే ఇమాం వచ్చి చిరునవ్వుతో నిల్చున్నాడు. సామాన్లు సర్దించి, సుందరమ్మ కారులో కూర్చున్న తర్వాత కారు పోనిచ్చినాడు.

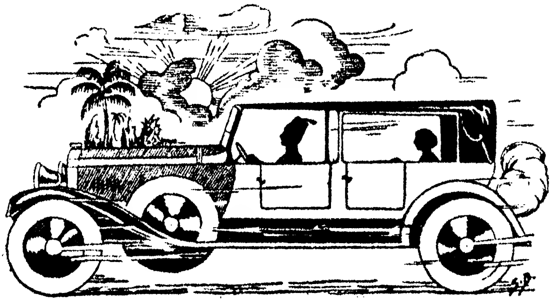

"బజారులో నుంచి వద్దు వెధవ జనమంతా అడ్డుగా ఉంటుంది. గోదావరి రోడ్డున పోనియ్యి ఇమాం" అన్నది సుందరమ్మ.

"సరే" అని ఇమాం కారు వెనక్కు తిప్పి రోడ్డు వాలులోనికి పొయ్యే టప్పటికి "కాఫీ తాగాలని వుంది" అన్నది సుందరమ్మ.

"ఎందుకండీ నాలుగు నిమిషాలలో ఇంటికి పోతాము. అయిన ఇప్పుడు హోటల్లో కాఫీ బాగుండదు కూడాను.

"సరే పోనియ్యి. చాలా బడలికగా వుంది. కారు నింపాదిగా పోనియ్యి.

గోదావరి మీది నుంచి వస్తున్న చల్లగాలి దేహానికి హాయి ఇస్తున్నది. ఆమె ఒళ్లు ఎందుకో వుప్పొంగి పోతున్నది. సుందరమ్మకు అవ్యక్తానందము కలిగింది. "Unborn tomarrow, Dead yesterday" అన్న పంక్తి జ్ఞాపకానికి వచ్చి, మననము చేయసాగింది.

గోదావరి అంచున వున్న రోడ్డున మలుపు తిప్పబోతూ "ఏ రోడ్డున పోనిచ్చేది?" అన్నాడు ఇమాం.

"నీ ఇష్టంవచ్చిన రోడ్డున పోనియ్యి"

కారు కామేశ్వరరావు ఇంటి ఎదట ఆగింది. ఆమె లేచే లోపల ఇమాం వచ్చి తలుపు తీసి పక్కను నిలుచున్నాడు. సుందరమ్మ ఇంట్లోకి వెళ్లింది.

కామేశ్వరరావుగారు భోజనము చేసి కుర్చీలో జారగిలబడి కాకితాలు చూచుకుంటున్నాడు. సుందరమ్మ ఆయనను చూచింది. హాలులో ఉన్న సామానులన్నీ చూచింది. ఇదివరకు కనపడ్డట్టుగా కనబడటము లేదు; చాలా బీదగాను అసహ్యముగాను ఉన్నవి. ఒక్క నిట్టూర్పు విడిచింది. పక్కకు తిరిగింది. గోపాలరావు తానూ అప్పుడప్పుడు కూర్చుని మాట్లాడిన గది కనిపించింది. ఆమెకు వెయ్యి తేళ్లు కుట్టినట్టయింది. స్వర్గలోకంలో సరససల్లాపా లాడే దివ్యాంగనను నరకంలోకి ఒక్కసారిగా పడదోస్తే ఎలా గుంటుందో అలా ఉన్నది ఆమెపని.

తండ్రి ఆమెను చూచి, "ఏమి అలా ఉన్నావు? రాత్రి రైలులో నిద్ర పట్టలేదా?" అన్నాడు. కోపము, విచారము ఘూర్ణిల్లుతున్నందున ఆమె మాట్లాడలేదు.

"నిలుచున్నావేమమ్మా కూర్చో. అన్నట్టు గోపాలరావు ఎక్కడైనా కనపడ్డాడా?" అన్నాడు.

ఆమె మనస్సు చిక్కబట్టి కూర్చుని పెద్ద జవాబు చెప్పినా మనుకొని "ఆ" అని తలవంచుకున్నది.

"ఎలా ఉన్నాడు? ఏమైనా ప్రాక్టీసు గట్రా ఉన్నదా? లేక తంబుశెట్టి వీధి లాయరుగా!

ఈ మాటలకు ఆమెకు పట్టరాని కోపము వచ్చినది. ఎలాగో కోపము అణచుకొని "మీ కంటె చాలా మంచి స్థితిలో—"

"ఏమిటీ!"

"ఒక లక్షీ కూతుర్ని ఆయన పెండ్లాడాడు."

"చెప్పవూ! అవును. ఎవరో డబ్బున్న సంబంధాన్ని వలలో వేశాడు. మొదటి నుంచి అతనికి డబ్బున్న పిల్లలమీదనే దృష్టి!

తండ్రి మాటలు కొరడా దెబ్బవలె ఉన్నవి. రక్తము మహావేగముతో ప్రవహించింది "ఛీ" అని చివాలున లేచి ఇంట్లోకి వెళ్లింది.

లోపల హడావిడిగా ఉన్నది. దసరా పండగకు ఆమె చెల్లెలి పెనిమిటిని తీసుకువచ్చారు. అతన్ని అంతా చాలా ఆదరంతో చూస్తున్నారు. చిన్న కూతురు అల్లుడు హడావిడిలో ఉన్న తల్లి సుందరమ్మను పలుకరించలేదు. ఆమె విచారముతో మేడమీదికి వెళ్లి తన గదిలో పందిరి మంచముమీద కూర్చుని "వెధవను పందిరి మంచం కూడా ఎందుకు!" అని చివాలున లేచి కుర్చీలో జారగిలపడ్డది. ఆమెకు పట్టరాని దుఃఖము వస్తున్నది. ఘంగున ఏడవటానికి శక్తి లేక ఆమె లో లోపల కుమిలి పోతున్నది.

ఎలాగో లేచి వెళ్లి స్నానము చేసి వంటమనిషి పెట్టిన రెండు మెతుకులు కొరికి దుఃఖభారముతో మేడమీది గదిలోకి వచ్చి కూర్చున్నది.

ఆమెకు మెలకువ వచ్చేటప్పటికి ఒంటిగంటన్నర అయింది. లేచి ముఖ ప్రక్షాళనము కోసము కిందికి వెళ్లింది. వంట ఇంట్లో ఆమె మరిదికోసము పిండి వంటలు చేస్తున్నారు. సుందరమ్మ పైకి పోబోతుండగా తల్లి "అమ్మాయీ, ఇవాళ నీ చెల్లెలూ మరిదీ సాయంకాలము షికారు వెళ్తారు. మోటారు కారు ఇవ్వాలి" అన్నది.

ఈ మాటలకు ఒళ్లు భగ్గున మండి, "వీలు లేదు" అని పైకి వెళ్లి పోయింది సుందరమ్మ.

కూతురును ఎలాగైనా ప్రసన్నురాలిని చేసి కారు సాయంకాలానికి తీసుకోవాలని తల్లి ఫలహారాలు పళ్లెంలో పెట్టుకుని పైకి తీసుకువెళ్లింది. సుందరమ్మ తల్లి అభిప్రాయము గ్రహించింది.

తల్లి పళ్లెము కూతురి సామీప్యంలో పెడుతూ ఉండగా, సుందరమ్మ తల్లిని ఎగాదిగా చూసి, "నాకు పెండ్లి కాకుండా నాన్నగారు హాని చేశారు. నేను సుఖపడటం ఆయనకు ఇష్టము లేనట్టున్నది. నేను పెళ్లి చేసుకుంటే ఎలా అడ్డు పడతాడో చూస్తాను!" అన్నది.

"సరే! ఇప్పుడేనా! అంథంలో సంథం ఆదివారంలో సోమవారం అన్నట్టు ఒక పెంప ఇంట్లో అల్లుడూ చుట్టాలు వచ్చి ఉంటే! వింటే నవ్వి పోతారు! చాల్లే ఊరుకో". అని తల్లి వెళ్లింది.

సుందరమ్మ పిచ్చెత్తిన దాని వలె ఇటూ అటూ తిరుగుతూ "ఈ విధవకు కూడా ఇష్టం లేదన్నమాట! ఇన్నాళ్లనాకా ఎంత తెలివితక్కువలో పడ్డాను. ఎంత పెద్ద వెధవను చేశారు నన్ను! వీళ్లు తలిదండ్రులట! పయోముఖవిషకుంభాలు! కిరాతులు! రాక్షసులు! They have ruined my life!" అని పళ్లు పటపటా కొరికింది.

మేడమీది నుంచి కిందికి వెళ్లింది అక్కడ ఏమీ తోచలేదు. గబగబా పైకి వెళ్లింది. ఎందుకు కిందికి వెళ్లిందో పైకి వచ్చిందో ఆమెకు తెలియనే తెలియదు.

నాలుగు గంటలైనది. చక్కగా ముస్తాబు చేసుకొన్నది. అద్దము ఎదట నిలుచుని తన సౌందర్యాన్ని తేరిపార చూచుకొన్నది." How time is slipping underneath our feet, అనుకున్నది.

ఇంతలో ఆకాశము మేఘావృతమైనది. ఉరిమేటప్పటికి ఆమె గుండెలు దడ దడా కొట్టుకొన్నవి. బాల్కనీ లోకి వెళ్లి "ఇమాం ఇమాం" అని పిలిచింది.

కింది నుంచి అతను "ఆ" అన్నాడు.

కారు తయారు చేస్తావా? అన్నది.

మేడ దిగి పోయి కారులో కూర్చున్నది.

[illegible]

[illegible] morning in the Bowl of night [illegible]

[illegible]

Oh, my beloved fill the cup that clears
To-day of past Regrets and future Fears—

[illegible]

" Oh my beloved "...... అనే టప్పటికి అతని కర్కశమైన దృఢాలింగనము వల్లనూ పెదవులమీద పెట్టిన చుంబనము వల్లను ఆ పదభ్రహావేశము ఆమె కంఠగతమై పోయింది.

ఆ రాత్రి చాలాపొద్దు పోయిన తర్వాత తారా సుందరమ్మ యింటికి గానే దని తెలిసి కామేశ్వరరావు బట్ట్లా మీద పంపిన నౌకరు తో ఎం వెళ్లి తిరిగి వచ్చి తోటలో ఏమీ లేదు అని చెప్పినాడు. ఆమె తాను ఏమైనదీ తెలియక యింట్లో అంతా గందరగోళపడ్డారు. రెండు రోజులవరకూ ఆమె వృత్తాంతము ఏమీ తెలియలేదు. సుందరమ్మ తాను త్రయివరతో లేచి పోయినదని ఊళ్లో ఏక్కడ గోల పుట్టిస్తారో నని ఆమె కనపడని సంగతి యెవరికీ తెలియ నియ్యలేదు.

మూడో నాడు కామేశ్వరరావుకు యిలా ఉత్తరము వచ్చింది:—

పంతులు గారికి.

మీ అమ్మాయిగారి కోసం మీద మొన్న కారులో మదరాసు చేరినాము. నిన్న ఉదయము నన్ను ఆర్యసమాజంలో చేర్చుకొని పాహిమాం అని పేరు పెట్టినారు.

నిన్న సాయంకాలమే సుందరమ్మకు నాకు వివాహమైనది. నా స్వస్థలము క్వెటా కావడం చేత మేము అక్కడికి వెళ్లుతున్నాము. మీ అమ్మాయి చాలా ఖులాసాగా ఉన్నది.

ఒక దొరసాని గారు నా కిచ్చిపోయిన ఆస్తి ఉన్నది. మీ అమ్మాయి సుఖపడగలదు.

క్వెటా చాలా చల్లగా వుంటుంది. వేసవి కాలపు సెలవుల్లో మీరూ అత్తగారూ పిల్లలూ యిక్కడికి వస్తే చాల సంతోషిస్తాము.

మీ విధేయుడు, పాహిమాం.

N. B. కారు ఈ ఉదయమే తన పేర రైలులో పంపించినాము. నా భార్య పేర ఉన్న మీ తోట దగ్గరగా మీకు తిరిగి వ్రాసి యివ్వటానికి త్వరలోనే తగు ఏర్పాటు చేస్తాము.

మాతృభాష

శ్రీ రాజవైద్య కోలా అప్పలనరసింహదేవు గారు

ఆంగ్లేయభాషనె యందరుఁ జదువుటన్
పరిశుద్ధమౌ తెల్గు పాడువడియె
ఆల్జిబ్ర జామెట్రి యందరు నేర్చుటన్
ఘనమైన గణితంబు గంగఁ గలిసె
పరదేశచరితముల్ పరిపాటు లాయెను
మనదేశ చరితంబు మంటగలిసె
షెల్లీలు చదువులె పరమ మోక్షంబాయె
మన పురాణంబులు మరుగు పడియె
గురుని యాచించి పూజించి గొనెడు విద్య
మేలు కాదని యింపైన స్కూలులందు
చదువులను నేర్చు టెంతయు సౌఖ్య మాయె
ఇంక నేమని దెల్పుదు పంకజాక్ష.

సీ. షేక్స్పియర్ డ్రామాలు చెవుల కింపాయెను
ఆంధ్రనాటకతతి యడుగు పడియె
యంగుస్కాట్ నోవల్సె యందమై యొప్పారె
మన యాంధ్రనవలలు మనలఁబాసె
టెన్నిసన్ పోయిట్రి సున్నితం బాయెను
ధూర్జటిపద్యము ధూళిఁగలిసె
అండ్రసన్ రచియించు లాత్మకు ప్రియ మాయె
ఆంధ్ర గద్యగ్రంథ మస్సిఁ జేరె.

మనసు శాస్త్రము లన్నియు మానివేసి
హా! ఫిజిక్సు కెమిస్ట్రీల నరయు టాయె
తాళపత్రపు పొత్తముల్ దగ్ధమాయె
గంట మరిగెను ఫౌంటెను కలము వచ్చె.

సీ. మిత్రవర్గముఁ గూడి మెలఁగుటలోఁగూడ
నాంగ్లేయభాషయె యంద మాయె
పెద్దలతోఁగూడి శ్రద్ధయు మాట్లాడ
పాశ్చాత్య భాషయే పలుకుటాయె
చిరునామములఁ బెట్ట జెలువుమీరెడు భాష
పరదేశభాషమై పరగుచుండె;
కాఫీహోటల్సులోఁ గలియునప్పుడుగూడ
నింగ్లీషు భాషయే యింపుమీరె.

మేలు బిర్యేలు నెమ్యేలు చాలఁ జదివి
పట్టు మని యొక్కపద్యంబు పఠనసేయఁ
జాల రయ్యయొ వారికి జాలి గలదె
నాదు స్వదేశంబు దీనతం గనుచునుండ.

కాన నో! భారతాంబరో కరుణఁబూని
మమ్ముఁ బ్రోదియు మా విద్య మాకు నిచ్చి
సర్వవిషయములందు సంస్కార మంది
వెలుగు "నాంధ్రము" మేలుగఁ జేయు మమ్మ.

ప్రతిఫలము

శ్రీ పి. అన్నాజీ శర్మ గారు

ప్రకటభీకరతృష్ణాపరంపరలకు
కడువశంవదమ్మ త్రిని గాసి నొంది
యించుకయు శాంతిగూర్చని నీ విధాన
బ్రదుకు బ్రదు కెల్ల నో ప్రభూ! పాడువడియె.

గొంతు విప్పక లోలోన కుమిలి కుమిలి
యెంతయేడ్చిన పగిలిపో దీ యెడంద
ఆశానిన యాన తెప్పటికప్పు డెవియొ
కలయఁద్రిప్పును స్వప్నసాగరతటాల.

బంధములఁ ద్రెంచుకొని రెప్పపాటులోన
యుగయుగాంతరవరవసంతోత్సవముల
దివ్యగానప్రశాంతవీథీవిటంక
ముల తెగురబోయి సుడివడి కలగు నెడద.

చెడు గన నెఱుంగనట్టి నా జీవనంబు
ప్రబలతాపార్తి నింకి పోవఁసినదియె
ఈ ప్రభూ ఆర్ద్రియాపనాశాప్రసూన
వాసనలు గాలి తెగసి పోవలసినవియె.

ఎల్లెరుంగుదు వోయి? నా హృదయ మెల్లు
దగ్ధ మగుచున్నదో నిన్నె తలచుకొనుచు
ఈ యభాగ్యపుబ్రదుకే లభించె నొక్క
నీదుపరిహాసకేళీవినోదములకు.

ఎపుడు రా నుంటివో గ్రహియింప లేక
శూన్యమార్గనిరీక్షణక్షోభతోడ
గుండియలు కొట్టుకొన దిగుల్ గుబులుకొనఁగ
వేడినిట్టూర్పు సెగలలో వేగుచుంటి.

నీదు ప్రేమయు విశ్వాస నియతిఁ జూది
యెన్నటికి నీవు నా వాడవే యటంచు
పొంగితిని నాడు; నేడు న న్పోలినట్టి
హీనభాగ్యలు లే రని యేడ్చుచుంటి.

తిరుగ నీ పేరకడ కరుదెంచి నీవు
'ప్రేయసీ' యని ప్రియమారఁ బిలుతు వనుచు
నపుడు నీ కోసమే నిరీక్షించు చెట్లొ
గడియ యుగముగ కాలంబు గడుపుచుంటి.

అంతులేని సహింపగా నలవి గాని
యీ వియోగాగ్నిచే బ్రదు కెల్ల నొక్క
శోకగీతముగా పాడఁజూచు నాకు
గడవ దింక క్షణం బైన గాని స్వామి!

నా యెదను నన్ను, నా జీవనమునుఁగూడ
స్మరణమాత్రాన దివ్యహర్ష మ్మెనంగి
యమల మొనరించు నా సౌఖ్య మరసినపుడు
నా ముదమ్మున కావలి సీమ లేదు.

మనమనసు లెవ్వ రెరుగకే మాటలాడి
కొన్న యా క్షణము బ్రదికియున్ననాళ్లు
మరల మరల నా యెదలో మరిగి మరిగి
రేపి పుట్టించునవియె వెఱ్ఱిగలపులను.

పరిహసించుచు నా సమీపంబుఁ జేరి
యులరి యులరింపఁజేసిన యువనరముల
నొక్క టొకటిగ స్మరియించుచుండు నపుడు
ఝల్లు మని మేను నిలు వెల్ల జలదరించు

ఆ మనోహరవృత్తాంత మంత యిపుడు
నా మదినిఁ దోచనేని నిస్సీమ మైన
బాధచే నిలు వెల్లను భగ్గు మనును
కూలిపడి క్రుంగిపోదు పాతాళమునకు.

......శూన్య మిపుడు నా యాశవలెనె
అకట! యా మాట తలచుకొన్నంతమాత్ర
వెడలుఁ గన్నీరు, గుండె గుభిల్లు మనును
శోషిలును మేను, ప్రాణా లుసూరు మనుచు

ప్రబల విరహాగ్నిచేత నావలెనె నీవు
మివుల గృశియించి మారియుందువు నిసర్గ
రాగరక్తిని హృదయాల వ్రాసుకొనిన
ప్రణయగాథాలు మార వెప్పటికిఁగూడ.

ఏ నెరుంగుదు నా వలెనే..........
కూడ శోభావిహీనమై పాడువడియె
కాని, యే జన్మ జన్మాంతరాను మేరు
బాంధవము, ఏమొ నే నెరుగకయలేను.

వెలుఁగుజీకట్ల కౌఁగిళ్ల నలిగి నలసి
యలసిపోయితి నీ జీవయాత్ర నిట్టు
లెంతకాలము నేను సాగింతు, 'నిది కడ
శాంతము కాదు, పోనీ సమాప్త మెపుడో?'

భావిఫలశూన్య మీ శుష్కజీవితమ్ము
వ్యర్థ మని నే నెఱింగి జీవములు విడువ
దలచు నంతలో, చీకటు లలముకొనిన
స్వాంతమున వెల్గు నొక్క యాశాకిరణము.

ఎట్టులుందునో నా భాగ్య మేమొ యనుచు
కలతగుందుట నా పనిగాదు స్వామి!
నిను స్మరించుచు నే మరణింతునేని
ప్రణయవిశ్వాసమున కదే ప్రతిఫలంబు,

కంఠమాల

శ్రీ టి. గోవర్ధనరావు గారు

ఓలలనా, త్వదీయ విభవోజ్జ్వల మౌక్తిక తారకద్యుతుల్
రాలిన 'వీ' నిశారచితలాలన ప్రప్రథకాంక్షితవ్యథా
లోలత జేవురించె కళలు న్ననుదమ్ముల కోపగింప కా
కాలతలఁ జిగిర్చినవి చాలసుమమ్ములు కంఠమాలకై.

గ్రుచ్చితి పూలమాల గయికో అనుఁగుంజెలు లీలెడంగు లీ
మచ్చున నెచ్చటన్గనరు మన్మథు నంతిపుకోపవన్యభా
స్వచ్ఛయసంచయమ్ముల సువాసనల న్నిదురింపఁ గాగిలం
బిచ్చి సుఖింపఁజేయుమ రతీశ్వరు నేలుకొనంగ సంగనా.

అంటను పూలగుత్తుల రసామృత మానను బోడకాదివా
ల్గంటిక నాప్రదేశములకై నెమకన్ క్షత మానఁజేయ నీ
జంటనె పారిజాతపుఁ బ్రశంసలఁ జెప్పి మనమ్ము కేళికిన్
గొంటి సుఖింపఁజేసెద సఖీ, తలపెట్టకు ధూర్తపుత్రతుల్

లలిత లతాంతమ్ము లబలా వసివాడవె బంధనమ్ముల
న్నలిగి విమోహకేళిక లనాదృతి పైఁ గవయన్ సుఖోదయో
జ్జ్వలపులకాంకురమ్ముల ప్రవర్ధనమౌ అనురాగమాలికన్
దళములు వాడిపోవె? రతతత్పరతన్ దుమికింత జెల్లునా.

వీడికోలు

శ్రీ అమరవాది హనుమచ్ఛాస్త్రి గారు

గోదావరమ్మ తల్లీ!
నీ దర్శనభాగ్యఫలము నేఁడు లభించెన్;
పోదును మా పురమున, క
న్నా! దీవన లొసఁగి మనుపుమా నీ సుతునిన్.

నీ తోఁబుట్టువుపట్టి నంచు నను మన్నింపగలే; దాత్మసం
జాతుం డంచని నే తలంచుకొని, వాత్సల్యంబు నిండారగన్
మాతృప్రేమతరంగడోలికలపై నన్ దేల్చి లాలించి; తె
ల్లో! తీర్పంగను నీ ఋణం బెరుఁగలే నొక్కింత గోదావరీ.

నీ నిర్మలోదకస్నానఫలంబు
నన్నపార్యుని రచనాప్రశస్తి,
నీ రమ్యతర పుణ్యతీరవాసము కల్గి
రాణ్మహేంద్రుని యశోరాగతిలక,
నీ నిర్ఝరీదివ్య గానరంజితము నా
కవిసార్వభౌముని కావ్యగీతి,
నీ స్నిగ్ధసైకతా నీకసంకషిత మా
అల్లాడవిభుచంద్రహాసధార,

తలఁచుకొనుమాత్ర, మన్మనఃఫలకమందు
బ్రతిఫలించుచు హర్షభరమ్ము నించు;
విశ్వమోహన మా నీ పవిత్రమూర్తి
గానఁబడుచుండు కన్నులఁ గట్టినట్లు.

నీ విమలాంబుపూర మెవనిం గృతకృత్యునిఁ జేయ దమ్మ? ఆం
ధ్రావనిఁ బుట్టు వందివనుహాళియు లెందరో, కీర్తికాముఁలై
తావక పాదపద్మముల లెదన్ నెలకొల్పి, భజింపనేర్చి తా
దే విలసచ్చరిత్రు లయి, దీప్తి వహించిరి పెద్దకాలమున్.

సర్వదా నీసుసైకతోత్తుంగతలము,
జేరి నిశ్చింతవిహరించువారి నెల్లఁ
గాంచి, నాలోన నేను చింతించుచుండు
"ఆ యదృష్టము నా కబ్బునా?" యటంచు.

ఎచటి కేగిన, ఎట వసియించి యున్న
నేను నీ వాఁడనే తటినీమతల్లి!
పోయివచ్చెద నింక సెల వీయ వమ్మ!
మరచిపోకమ్మ నన్ను సాగరముకొమ్మ!

అదృష్టవతి

శ్రీ సహదేవ సూర్యప్రకాశరావు గారు

ఓ యదృష్టవతీ! చేతిచాయలందు
దిరిసెనసుమాలు వర్షాలు గురియు, లలిత
జీవితాసవ మ్మినరొత్తు చిందువారు
అమృతవాసంతలవలీలతాంతమధువు.

ఆ కరముకోసమే విహాయసమ్ము
త్రిజగతీహృదయమ్ము పరితపించెనె
వేసవే విసువే లేక వేచికొనును
ఒక్కనిముసమ్ము కా దొక్క యుగమె కాదు.

చలువ విరియని విసమంపుజల్లులందు
మృదులకై శీకసాళిక చెదరపార
సగము సగము మాతలదీరు మొగుడలేదు
ఉభయసంధ్యల మేఘ మాసోత్సవాల

అప్పు డెప్పుడో కల గాంచి యవశమైన
నాటి కాంక్షాకణాలె కన్నీటిచినుకు
రొదల సొలసె, గలసె సాగరోదరాల
అలముకొను నేమొ విశ్వవిశ్వాంత మిపుడు.

ఎన్నినాళ్లైన గాని, సౌహృదిని తొలకు
వలపు, కడగంటి తెలిరెప్ప దళములందు
నిదుర దేలినచదలేటి సొదలనడుమ
కరగిపోయిన వెన్నెన్నో గళరవాలు.

ఇపుడు కాదు మరెప్పుడో ఇవముకొన్న
బ్రదుకు సన్తరళించిన పరిమళాలు
చీలికలు చీలికలు వారి నీవిదారి
తరలిపోయెను తరళాంకుకరమె లేక

ఆశలే అంతులేక ఆకాశలందు
గజలుకొన నిమ్ము హృదయమ్ము బడలనిమ్ము
విరులె గాని నంజపెదవి విరుపె గాని
లేక మృత్యువునే కబళింప నిమ్ము.

ఎదను గుదియించు తుదినాటి ఊహ లెల్ల
చెదరి పోనీ, చెదరినశింపనీ వ
నీ పదాంతాల స్రోతస్వినీపదాల
కురులు ఇముడునా కొన కారుకొన్న యిరుల.

భారతీయుల పూర్వసాంఘిక చరిత్రము

శ్రీ కవికొండల వెంకట సత్యనారాయణమూర్తి గారు

వర్ణములు

ఆర్యులు మొదట భారతదేశమునకు వలసవచ్చిన కాలములో భారతదేశము లోని ప్రజలు ఆర్యు లనియు ననార్యు లనియు రెండు వర్ణములుగా నుండిరి. ఇచ్చట వర్ణశబ్దమునకు రంగు అని మాత్రమే అర్థము చెప్పకొనవలె. ఆర్యులు శ్వేత వర్ణులుగను అనార్యు లసితవర్ణులుగను నుండెడి వారు.

ఋగ్వేదులు-యజుర్వేదులు

ఈ యార్యులు పశువులను కాచుకొనుచు నదులయొడ్డులను నివసించుచుండిరి. వీరు నివసించు ప్రదేశములకు గోత్రములని పేరు. గోత్రమనఁగా పశువుల మంద నిలుచు చోటు లేక పశువులకుంద యని యర్థము. ఒక్కొక్క గోత్రము అందలి ప్రధానపురుషుని నామముతో పిలువఁబడుచుండెడిది. అనఁగా వసిష్ఠుఁడు యజమానిగాఁ గల గోత్రము వసిష్ఠగోత్రమనియు భారద్వాజుఁడు యజమానిగాఁ గల గోత్రము భారద్వాజగోత్రమనియు పిలువఁబడుచుండెడివి. ఇట్లు మొదట సింధునదీతీరమునను, సింధువున కుపనదులగు శతద్రు, సోమ, సరస్వతి, అసిక్ని మున్నగు నదముల తీరములను ఆర్యులు కొంతకాలము నివసించిరి. ఆ ప్రాంతమున నివసించిన కాలముననే ఋగ్వేదము వ్రాయుట ప్రారంభింపఁబడెను. ఇట్లు కొంత కాలము గడచిన పిమ్మట ఆర్యులలో వేఱొక సంఘమువారు వచ్చి గంగా యమునా నదీతీరములయందును వాని యుపనదుల తీరములయందును ప్రవేశించిరి. యజ్ఞయాగాది కర్మములయందు వారికిని వీరికిని కొంత భేదము కలదు. ఈ రెండవ తెగవారు కొంత కాలమునకు యజుర్వేదమును వ్రాయ నారంభించిరి. నాటినుండియు సింధునదీతీరవాసులు ఋగ్వేదు లనియును గంగాయమునానదీతీరవాసులు యజుర్వేదు లనియును పిలువఁబడుచుండిరి. ఆచారవ్యవహారములయందును యజ్ఞయాగాది కర్మములయందును ఋగ్వేదులకును యజుర్వేదులకును కొంత భేదము కలదు. (యాజ్ఞవల్క్యుడు కాలమునాఁడే యజుర్వేదము సకల రెండు భాగములైనది. యాజ్ఞవల్క్యు రచించినది శుక్లయజుర్వేదము లేక వాజసనేయసంహిత యనియును, తత్పూర్వము రచింపఁబడినది కృష్ణయజుర్వేదము లేక తైత్తిరీయసంహిత యనియును పిలువఁబడెను. అనఁగా యజుర్వేదము మరల శుక్లయజుర్వేదులనియును కృష్ణయజుర్వేదులనియును రెండు తెగలుగా విభజింపబడిరి.)

యజుర్వేదము రచింప నారంభింపఁబడిన కాలమునాఁటికి ఆర్యులెల్లరును పదమూడునదుల యొడ్డులను నివసించుచుండిన ట్లీక్రింది యజుర్వేదమంత్రమువలన నూహింపనగు.

"...ఇమం మే గంగే, యమునే, సరస్వతి, శుతుద్రి, స్తోమం సచతా పరుష్ణియా, అసిక్నియా, మరుద్వృధే, వితస్త, యార్జీకీయే, శృణుహ్యా సుషోమయా"

ఈ మంత్రమున నుదహరింపఁబడిన గంగాయమునలు దక్క మిగిలిన నదులలో నధికసంఖ్య సింధునది కుపశాఖలుగ నున్నవి.

జాతులు

క్రమముగా నీయార్యులు తమవ్యవహారములు నిర్వర్తించుకొనుటకు మూడుసంఘములుగా నేర్పడిరి. అందొకసంఘమువారు సాంఘిక, ఆర్థిక వ్యవహారములను నిర్వర్తించుచు గోత్రముల కష్టము లేకుండ కాపాడుచుండిరి. వేఱొక సంఘమువారు ఆయుధపాణులై క్రూరమృగములయొక్కయు దస్యులయొక్కయు బాధ గోత్రములకు లేకుండ కాపాడుచుండిరి. మూడవసంఘమువారు పశువులను కాయుట, వ్యవసాయము చేయుట వారిపనిగా నేర్పఱచుకొనిరి. ఈమూడుసంఘముల వారే బ్రాహ్మణ, క్షత్రియ వైశ్యులను పేర వ్యవహరింపఁబడుచుండిరి. ఈ యార్యులలోఁగల బ్రాహ్మణ క్షత్రియ వైశ్యభేదము లౌకికవృత్తులను తెలియఁజేయుట కేర్పడినదే గాని మఱొకదాని నేర్పఱచినది కాదు. ఒకప్పుడు బ్రాహ్మణుఁడు క్షత్రియుఁడు కావచ్చును, క్షత్రియుఁడు బ్రాహ్మణుఁడు కావచ్చును. వైశ్యుఁడు బ్రాహ్మణుఁడు కావచ్చును. బ్రాహ్మణుఁడు వైశ్యుఁడు కావచ్చును. క్షత్రియుఁడు వైశ్యుఁడు కావచ్చును. వైశ్యుఁడు క్షత్రియుఁడు కావచ్చును. ఈమూడు తెగలును అప్పటి రాజ్యాంగవిధానమునం గల వేఱ్వేరు శాఖలతో కొంతవర కుపమానము చేసికొనవచ్చును. ఆర్యులకెల్లఁ గలిసి సేవచేయువారు అనార్యు లగుటచే అనార్యులు నాల్గవజాతి యగు శూద్రులుగా పరిగణింపఁబడిరి.

వివాహపద్ధతి

ఆ కాలమునాఁటి స్త్రీపురుషులలో వివాహనియమములుగాని నిర్బంధములుగాని లేకపోవుటచే ఆర్యజాతి స్త్రీపురుషులెల్లరును అనార్యజాతి స్త్రీపురుషులతో విచ్చలవిడిగా సంచరించుచుండిరి. ఆర్యులలో ఉపనయనాదిసంస్కారము లేర్పడినపిమ్మట వీరికి ద్విజు లను నామ మేర్పడినది. ప్రప్రథమమున ద్విజుల వలన శూద్రస్త్రీకి కలిగిన సంతానమైనను సరే ద్విజులుగా భావింపఁబడుచుండిరి. వారెల్లరును ద్విజులాచరించు యజ్ఞయాగాదికర్మలాచరించుటకు కర్హులుగనే యుండిరి. పరాశరస్మృతి ప్రచారములోనున్న కాలములో ద్విజులకును ద్విజులవలన నితరులకు గలిగిన సంతానమునకును భోజనప్రతిభోజనము లున్నట్లు *పరాశరస్మృతి చెప్పచున్నది. శూద్రసంకీర్ణజాతులవలన ద్విజక్షేత్రమున గలిగిన సంతానములోకూడ కొందఱు కొంతకాలము ద్విజులుగనే పరిగణింపఁబడిరి. ఇందులకు వసిష్ఠుఁడును, వసిష్ఠపుత్రులును, మందపాలుఁడును మందపాలపుత్రులును, అగస్త్యుఁడు మున్నగువారును నిదర్శనము.

శ్లో. అక్షమాలా వసిష్ఠేన సంయుక్తాధమయోనిజా
సారంగీ మందపాలేన జగామాభ్యర్హణీయతాం.

(మను 9-23)

ద్విజులయందుగల త్రివర్ణములయందును మొదట ఉత్తము, మధ్యము, అధము జాతులు లేకుండినను కొంతకాలము గడచిపోయినపిమ్మట బ్రాహ్మణు లగ్రవర్ణముగను, క్షత్రియులు రెండవవర్ణముగను, వైశ్యులు మూడవవర్ణముగను నేర్పడిరి. ఇట్లేర్పడుటకుఁ గలకారణము వారు నిర్వహించు కార్యములయందుఁగల ప్రాముఖ్యము తప్ప వేఱు కాదు.

స్త్రీలు విచ్చలవిడిగా విహరించుచుండుటచేతను, శూద్రు లనార్యు లగుటచేతను వీరిరువురును ద్విజులవలన పాపయోను లని పిలువఁబడుచుండిరి. ఇట్లు కొంతకాలము గడచిన పిమ్మట యే కారణముచేతనో ద్విజులలో మూడవజాతివారగు వైశ్యులును పాపయోనులుగ పరిగణింపఁబడిరి.

తే. పరమ మైన యీధర్మంబు పట్టి పాప
యోను లగు కామినులును వైశ్యులును శూద్రు
లును సుగతి కాంతు రనిన సజ్జనతఁ బడఁగు
బ్రాహ్మణులకు రాజులకును బ్రాఁతె సుగతి.

(భా-అను-3-319)

అని పరాశరుఁడు చెప్పినట్లు భారతమునఁ గలదు.

మఱికొంత కాలమునకు పరిపాలనమునందు రాజులకును లోకకలహము సంభవించెను. రాణివాసమువారితో కొందఱు (క్షత్రియు) కాంత లుండుటయు, ఆ రాణివాసస్త్రీలకు బ్రాహ్మణులవలన జన్మించిన యాతఁడే † మూర్ధాభిషిక్తుఁడై

---

* పరాశరస్మృతి, ప్రాయశ్చిత్తకాండ- అధ్యా 11-శ్లో 12—24.

† విప్రాన్ మూర్ధావసిక్తో హి క్షత్రియాయాం, విశః స్త్రియామ్
అంబష్ఠ, శూద్ర్యాం నిషాదో జాతః పారశవో పి వా. (యాజ్ఞ-92)

రాజ్యపరిపాలనము చేయుట కర్హుఁడగుటయు, మూర్ధాభిషిక్తుఁడై రాజ్యపరిపాలనమును వహించినవాఁడు బ్రహ్మచారియై స్త్రీసంపర్కము లేకుండుటయు ఆచారమై యుండెను. కాని మూర్ధాభిషిక్తులైన రాజులు తామును వివాహముచేసికొని తమరాణులయందు తమకు పుట్టినవారే తమ తదనంతరము రాజులు కావలెనని పట్టుపట్టిరి. బ్రాహ్మణులకును క్షత్రియులకును నడుమ నీ పోరాటము చిరకాలము జరిగెను. పరశురాముని కాలము నాఁటికి బ్రాహ్మణక్షత్రియకలహము చాలవఱకు ముదిరెను. ఆకలహములో పరశురాముని నాయకత్వముక్రింద బ్రాహ్మణులు క్షత్రియులను నామమాత్రావశిష్టులుగాఁ జేసి కొంత కాలము భూమియంతయు తామె పరిపాలించిరి.

పాషండమతము

ఇదివఱకె ఆర్యావర్తదేశమున బుద్ధుఁడు, జైనుఁడు, మున్నగువారి కాలమున వేదప్రతికూలమత మొకటి స్థాపింపఁబడి యది నానాటికి వృద్ధి యగుచుండెను. ఆ మతస్థులకు యజ్ఞయాగాదివైదికకర్మములయందు విశ్వాసము లేదు. అందుచే వారు వేదమతమునకు ప్రతికూలప్రచారమును చేయుచుండిరి. ఇదివఱకే కొందఱు రాజు లీ వేదప్రతికూలమతముఁ జేరిరి. ఇప్పు డీ బ్రాహ్మణక్షత్రియకలహ మీ మతస్థుల వేదప్రతికూలప్రచారమున కెక్కువ తోడ్పడెను. క్షత్రియులు బ్రాహ్మణమతమును గౌరవించుట మానిరి. ఇట్లు కొంతకాలము గడచు నంతకు క్షత్రియులకు బల మెక్కువ యయ్యెను. అందుచే బ్రాహ్మణులు క్షత్రియులతో నొడంబడిక చేసికొని రాజులవివాహములను సమ్మతింపవలసివచ్చెను.

ఈయేర్పాటు జరిగిన పిమ్మట బ్రాహ్మణులు తమమతములో నెక్కువ కట్టుదిట్టములు చేయ నారంభించిరి. బ్రాహ్మణక్షత్రియవైశ్యులను ద్విజాలలో ఉత్తమమధ్యమ అధమభేదము లేర్పడిన పిమ్మట అధమజాతికన్యలను నుత్తమజాతివారు వివాహము చేసికొనవచ్చును గాని ఉత్తమజాతి కన్యలను అధములు చేసికొనరాదని శాసించిరి. బ్రాహ్మణక్షత్రియవైశ్యులు కొంతకాలము శూద్రజాతికన్యకలను వివాహము చేసికొనుట ఆచారమై యుండెడిది.

అనులోమ వివాహములు

ఈవివాహములు మొదట యేవిధముగా నుండి పిమ్మట యే విధముగా మారెనో ధర్మశాస్త్రముల నాధారముగాఁ జేసికొని విచారింపుదము.

శ్లో. శ్రద్దధాన శ్శుభాం విద్యా మాదదీతావరా దపి
అంత్యా దపి పరం ధర్మం స్త్రీరత్నం దుష్కులా దపి.
(మను-2-238)

శ్లో. స్త్రియో రత్నా న్యథో విద్యా ధర్మశ్శౌచం సుభాషితం
వివిధాని చ శిల్పాని సమాదేయాని సర్వతః.
(మను-2-240)

శ్లో. శూద్రైవ భార్యా శూద్రస్య సా చ స్వా చ విశః స్మృతే
తే చ స్వా చైవ రాజ్ఞ శ్చ తా శ్చ స్వాచాగ్రజన్మనః.
(మను-3-13)

శ్లో. శరః క్షత్రియయా గ్రాహ్యః ప్రతోదో వైశ్యకన్యయా
వసనస్యదశా గ్రాహ్యా శూద్రయోత్కృష్టవేదనే.
(మను-3-44)

అనఁగా:—"విద్యను శూద్రుని యొద్ద నుండియైనను గ్రహింపవచ్చును. మోక్షధర్మమును చండాలుని యొద్దనుండియైనను గ్రహింపవచ్చును. స్త్రీని దుష్కులమునుండియైనను చేకొనవచ్చును. స్త్రీలు, రత్నములు, విద్య, ధర్మము, ఆచారము, హితవచనము, శిల్పశాస్త్రము, ఇవి యెచ్చోట నుండియైనను గ్రహింపవచ్చును"—ఇది వసిష్ఠుఁడు, పరాశరుఁడు, వ్యాసుఁడు, మున్నగువారు నీచజాతికన్యలను గైకొనిన నాఁటి ధర్మమై యుండును. పిమ్మట చండాలకన్యక నిషేధింపఁబడి బ్రహ్మ క్షత్రియ, వైశ్య, శూద్రులను మాత్రమే అనులోమవివాహ మంగీకరింపఁబడెను. 1 బ్రాహ్మణకన్య బ్రాహ్మణుని వరించినప్పుడు వరుని పాణిగ్రహణమును చేయవలెననియును, 2 బ్రాహ్మణుని క్షత్రియకన్య వరించినప్పుడు వరుని చేతిబాణముకొనను కన్య పట్టుకొనవలెననియు, 3 బ్రాహ్మణుని వైశ్యకన్య వరించినప్పుడు కొరడాకొనయును శూద్రకన్యవరించిన వస్త్రముకొనను పట్టుకొనవలె ననియును ధర్మశాస్త్రములు విధించినవి. ఇంతియకాక శూద్రజాతిస్త్రీకి బ్రాహ్మణ, క్షత్రియ, వైశ్యులు అశౌచము పట్టుటయు, శూద్రకన్యయందు బ్రాహ్మణాదిద్విజులవలన కలిగిన సంతానమునకు దాయభాగ మిచ్చుటయు కూడ కలదు.

శ్లో. ఏకరాత్రం త్రిరాత్రం చ షడ్రాత్రం మాస మేవ చ
శూద్రే సపిండే వర్ణానా మాశౌచం క్రమశః స్మృతః.
(శంఖ-15-17)

శ్లో. త్ర్యంశం దాయా ద్ధరే ద్విప్రో ద్వావంశౌ క్షత్రియాసుతః
వైశ్యాజ స్సార్ధ మేవాంశ మంశం శూద్రాసుతో హరేత్.
(మ, 9-151)

ఇట్లు కొంతకాలము జరిగినపిమ్మట రాను రాను ద్విజులు శూద్రకన్యలను వివాహము చేసికొనరా దని కొందఱు ధర్మశాస్త్రకర్తలు నిషేధించిరి.

శ్లో. "అవ ద్యపి న కర్తవ్యా శూద్రా భార్యా ద్విజన్మనా
తస్యాం తస్య ప్రసూతస్య నిష్కృతి ర్నవిధీయతే"
(శం-4-9)

ఈ ధర్మశాస్త్రకర్త లంతటితో నాగక శిక్షలను విధించుటయందు ద్విజులకంటె శూద్రుల కెక్కుడు శిక్షలను విధింపసాగిరి. దానితో సంకీర్ణజాతులకును శూద్రులకును గూడ బ్రాహ్మణమతముపై ద్వేషము కలిగి ప్రతికూలప్రచారము చేయసాగిరి. ఇదివఱకు క్షత్రియద్వేషమువలన బ్రాహ్మణమతము లేక వేదమతమునకు కలిగిన ప్రబలనష్టమున కీ శూద్రద్వేషము మఱింత నష్టహేతువైనది.

ఈ దినములలోనే మహావీరుఁడు మున్నగు తీర్థంకరు లుద్భవించి జైనమతమును వ్యాపింపఁజేసిరి. మఱి కొలఁదిదినములలో వేదమతమునకు ధూమకేతువో యనునట్లు బుద్ధుఁ డావిర్భవించి వేదమతము తలయెత్తుట కవకాశము లేనంతటి దెబ్బను కొట్టెను. బ్రాహ్మణమతము నామమాత్రావశిష్ట మయ్యెను. కొన్ని శతాబ్దములవఱకు బ్రాహ్మణమత మేమూల నున్నదో చెప్పుట కవకాశము లేకపోయెను. మరల వేదమతమును నవీనమార్గములతో నిలువఁబెట్టుకొనుటకు బ్రాహ్మణులకు దాదాపుగా వేయిసంవత్సరములు పట్టిన దని చెప్పవచ్చును.

ఈ వేయిసంవత్సరముల మధ్యమునందే యీ అష్టాదశపురాణములు, మన్వాది ధర్మశాస్త్రములు, రామాయణాది మహాకావ్యములు వ్రాయఁబడినవి.

స్త్రీల స్వేచ్ఛ

ఇఁక స్త్రీలస్వేచ్ఛ ప్రథమమున నెట్లుండెనో అది నానాఁటి కెట్టి పరిణామమును చెందెనో యించుక చూతము.

ప్రప్రథమమున స్త్రీలకును పురుషులకును నెట్టి వివాహబంధము గాని, వివాహనిబంధనలు గాని లేవు. స్త్రీ తన యిచ్చవచ్చిన పురుషునియొద్ద తన యిచ్చవచ్చినంతకాల ముండి తన కిచ్చలేకపోవగనే యా పురుషుని విడిచి పోవుచుండెను. ఇందులకు త్రేతాయుగప్రారంభమునాఁటి పురూరవునితో కాపురము చేసిన యూర్వశి మొదలు ద్వాపరయుగాంతమున శంతనునితో కాపురముచేసిన గంగ, సత్యవతుల వఱకును మనకు నిదర్శనములుగాఁ గాన నగుచున్నది. ఊర్వశి పురూరవునితో కొంతకాలము కాపురము చేసి కొంత సంతానముఁగని పురూరవుని విడిచి పోయెను. గంగ శంతనుని వరించి యాతనివలన నెనమండుగురు పుత్రులను గని తుదకు శంతనుని విడిచి పోయెను. సత్యవతి మొదట పరాశరునివలన నొకపుత్రునిఁ గని పిమ్మట శంతనునియొద్దకు వచ్చి చిత్రాంగద విచిత్రవీర్యులను కనియెను. ఇట్టి వానిని పురాణములనుండి యెక్కుడ్రెత్తి చూపవచ్చును. వీరు కనియెడు సంతానమును పురుషుఁడు బాధ్యత వహించుటయో, స్త్రీ బాధ్యత వహించుటయో స్పష్టముగా గోచరింపదు. కొందఱు కనిన పిల్లలకు పురుషులు బాధ్యతను వహించుటయు, కొందరు కనినసంతానమునకు స్త్రీలు బాధ్యత వహించుటయు కలదు. కొందరు కనిన సంతానమునకు స్త్రీపురుషు లిరువురును తమతమ బాధ్యతలను విడిచి యెట్టి యా శిశువుల నేకొండచఱియలయందో యే యేటియొడ్డులయందో విడిచిపెట్టి పోవుటయు కలదు. శకుంతల - ద్రోణుఁడు - కృపుఁడు - కృపి - గరిక - కర్ణుఁడు మున్నగువా రిందులకు నిదర్శనము.

ఇట్లు ప్రవర్తించు స్త్రీలు దోషు లని గాని వారిప్రవర్తనము ధర్మవిరోధమని గాని చెప్ప వలనుపడదు. ఆకాలమున దేశమున వ్యవహరింపఁబడుచుండిన యాచారమే యది. ఈ యాచారము రాను రాను ప్రతి స్త్రీయును నొక్కొక్క పురుషునకు చెందియుండవలె నను నియమమునకు వచ్చినది. ఒక స్త్రీ యొకపురుషునకు చెంది యుండవలె ననఁగా నా స్త్రీ మఱియొక్కడును వేఱొకపురుషుని పొందరాదని యర్థము కాదు. ఒక స్త్రీ యొకపురుషునకు చెందియుండినను వేఱొకపురుషుఁడు వచ్చి యా స్త్రీని కోరినప్పు డా కోరఁబడిన స్త్రీ కోరినపురుషుని కోర్కె నీడేర్పవచ్చును. ఇది యొక కాలమునాటి అతిథి పూజ. శ్వేతకేతుని తల్లి, సుదర్శనుని భార్య యగు ఓఘవతి, మున్నగువా రిందులకు నిదర్శనము. ఇట్లు కొంతకాలము గడచిన పిమ్మట నొకనిని వివాహము చేసికొనినభార్య కొన్ని కొన్ని సమయములయందుఁ దక్క నితరులను పొందరా దని యొక ధర్మ మేర్పడెను. ఆ ధర్మ మెట్టిదన—(1) భర్తవలన తనకు సంతానము కలుగకపోయిన భర్తయనుజ్ఞను పొంది భార్య వేఱొకనివలన సంతానమును పొందవచ్చును. (2) భర్త దేశాంతరగతుఁడైనను, (3) చనిపోయినను, (4) సన్యసించినను, (5) నపుంసకుఁడైనను, (6) పాపియైనను, స్త్రీ మఱియొకభర్తను పెండ్లాడవచ్చును.

శ్లో. "నష్టే మృతే ప్రవ్రజితే క్లీబే చ పతితే పతౌ
పంచ స్వాపత్సు నారీణాం పతి రన్యో విధీయతే"
(పరాశర)

ఇట్లు కొంతకాలము చెల్లిన పిమ్మట స్త్రీ పునర్వివాహము మొదటికే యెత్తి వేయఁబడెను. ఇన్ని యేర్పాటులు చేసినను నింకను స్త్రీ రహస్యముగా వ్యభిచరించినచో నా వ్యభిచారదోషము రజోదర్శనముతో శుద్ధియగు నని ధర్మశాస్త్రకర్తలు చెప్పిరి.

స్త్రీ లతికాముకలు గావున వీరికిఁ గల స్వేచ్ఛావిహారమును పూర్తిగా తొలఁగించుటకు వీ రెప్పుడును నొకని యాధీనమునందే యుండవలె నని కూడ నాఁటి పెద్ద లేర్పాటు చేసిరి (a) కులాంగనలు వ్యభిచరింపకుండ భర్తలు వారికి వస్త్రాలంకారముల నొసఁగి లాలించి బుజ్జగింపవలె ననియును, అలాగున పురుషులు వస్త్రాలంకారముల నొసంగి స్త్రీలమెప్పులను బడయకున్న స్త్రీలు వ్యభిచరించుట కవకాశ ముండు ననియును మనువు చెప్పెను. (b) ఇట్లు క్రమక్రమముగా నానాటికి స్త్రీలస్వేచ్ఛ తొలఁగింపఁబడిన పిమ్మట వితంతువులకు ఆహార, విహార, శయ్యాసనాదులయందు కఠినశాసనము లేర్పడెను. సహగమనము విధింపఁబడెను. ముండనాచరణ మేర్పడెను. వితంతువులు కాని స్త్రీలకు పాతివ్రత్యవిషయమున కఠినశాసనము లేర్పడెను. భర్తయే దైవముగా విధింపఁబడెను. భర్త యెట్టి యవగుణుఁడైనను వానిని భార్య ఆక్షేపింపరాదు. (c) భర్త జూదరి యైనను సరే, త్రాగుబోతైనను సరే రోగియైనను సరే, ఉన్మత్తుఁడైనను సరే, పతితుఁడైనను సరే వెడి యైనను సరే వానిని భార్య విడిచిపెట్టరాదు.

ఈరీతిగా స్త్రీల స్వేచ్ఛ మూలచ్ఛేదము చేయఁబడెను.

దాసీ స్త్రీలు

ఇంతవఱకును నేను వ్రాసినది భార్యల విషయము. భార్యలు కాక దాసీస్త్రీలనుపేర మఱికొందఱు స్త్రీలు కలరు. దాసీస్త్రీ లనిపించుకొనువారు సాధారణముగా శూద్రస్త్రీలై యుందురు. వీరలకు వివాహ ముండదు. ఏ పురుషునింట వీరు దాసీలుగా నుందురో ఆపురుషునకు వీరు భోగ్యలు. వీరికి వ్యభిచారదోషము లేదు. కాని యొకనికి దాసిగా నున్నదానిని మాత్రము వేఱొకఁ డనుభవింపరాదు.

శ్లో. అవరుద్ధాసు దాసీషు భుజిష్యాసు తథైవ చ
గమ్యా స్వపి పుమా న్దాప్యః పంచాశత్పణికందమమ్.
(యాజ్ఞ-2-285)

అనఁగా—పొందఁ దగినదైనను నొకరియాధీనమునం దుండునదియు నొకరి యనుభవమునం దుండు నదియు నగు దాసిని వేఱొకఁడు పొందిన యేబది పణముల యపరాధముగా నీయవలె నని యర్థము. పూర్వము భూములు, గోవులు అలంకారములు, మున్నగువానితోఁ బాటు దాసీకన్యలనుఁ గూడ దానము చేయుటయు, అరణము పెట్టుటయుఁగూడ ఆచారమై యుండెడిది. ఇప్పటికిని జమీందారీకుటుంబములలో దాసీల నరణముగా నిచ్చుటయు వారు అవివాహితలై తమ యజమానులచే కని పెట్టుకొనియుండుటయు, వారికి కలిగినసంతానము దాసీపుత్రులని పిలువఁబడుటయుఁగూడ కలదు.

అంతియకాక ధనము, ధాన్యము, మున్నగువానితోఁ బాటు పశువులను స్త్రీలనుఁ గూడ ఋణముగా వాడుకొనుటయు పిమ్మట వడ్డీతోఁ గూడ ఋణము తీర్చుకొనుటయుఁ గలదు. ఈ పశువులను, స్త్రీలను నొకరియొద్ద ఋణముగా నున్న దినములలో ఋణముపుచ్చుకొనినవాని వద్దర పశువులకును స్త్రీలకును కలిగిన సంతానము ఋణప్రదాతకు వడ్డీగా నీయఁబడవలె నని యాజ్ఞవల్క్యస్మృతి యందు కలదు.

శ్లో. సంతతి స్తు పశు స్త్రీణాం రస స్యాష్టగుణా పరా
వస్త్రధాన్యహిరణ్యానాం చతు, స్త్రి ద్విగుణా పరా
(యాజ్ఞ. అ. 2-పుట 38)

ఇంతవఱకు స్త్రీలయొక్కసంఘస్థితి నానాటి కెట్టిపరిణామమును చెందెనో సంగ్రహముగా వ్రాసితిని. ఇఁక వారి వివాహభేదములు, వారి యాచారవ్యవహారములనుఁ గూర్చి యించుక వివరించెదను.

వివాహభేదములు

అనుశాసనికపర్వమున 1 బ్రాహ్మము 2 క్షాత్రము 3 గాంధర్వము 4 అసురము 5 రాక్షసము అని అయిదు వివాహములు మాత్రమే సూచింపఁబడెను. ఈ యైదు విధముల వివాహములలో బ్రాహ్మ, క్షాత్ర, గాంధర్వములు మాత్రమే ధర్మయుక్త మనియును అసుర రాక్షసములు ధర్మవ్యతిరేకము లనియును అనుశాసనికమునఁ జెప్పఁబడెను.

ధర్మశాస్త్రములయందును మఱికొన్ని పురాణములయందును 1 బ్రాహ్మ 2 దైవ 3 ఆర్ష 4 ప్రాజాపత్య 5 అసుర 6 గాంధర్వ 7 రాక్షస 8 పైశాచము అని యెనిమిది వివాహములు సూచింపఁబడెను. ఈవివాహపద్ధతి యెట్టిదో యిక తెలిసికొనవలసియున్నది. ధర్మశాస్త్రములలోఁ జెప్పఁబడిన యెనిమిదివివాహములలోని బ్రాహ్మ, రాక్షస, అసుర, గాంధర్వములకును పంచవిధవివాహములలోని బ్రాహ్మ, రాక్షస, అసుర, గాంధర్వములకును నేమియు భేదము లేదు. పంచవిధవివాహములలోని క్షాత్రము గాంధర్వమునకు చేరువగా నుండును. పంచవిధవివాహములలో లేనివి దైవ, ఆర్ష, ప్రాజాపత్య, పైశాచములు. బ్రాహ్మ దైవ ఆర్ష, ప్రాజాపత్యములకు నామమాత్రభేదము తప్ప వేరు లేదు. పైశాచము బలిమి చెఱవంటిది.

ఈ యెనిమిది వివాహములలో 1 బ్రాహ్మ 2 దైవ 3 ఆర్ష 4 ప్రాజాపత్య 5 అసుర 6 గాంధర్వములు బ్రాహ్మణులకు కూడు నని మనువు చెప్పెను. శంఖుఁడు అసురగాంధర్వములను నిషేధించెను. మొత్తముపై నెల్లరచే నిషేధింపఁబడిన వివాహము పైశాచము. మిగిలిన యేడువివాహములును వేదో యొక కాలమున సర్వజనాంగీకారముపై యున్నవే గాని యుండవలెను. అంతియకాక యీ వివాహము లన్నియు నేకకాలమున పుట్టిన ట్లగపడవు. మొదట పైశాచవివాహధర్మమునుండి క్రమముగా బ్రాహ్మవివాహధర్మమువఱకును ఆ యా కాలమునాఁటి నాగరికతలను బట్టి వృద్ధిపొందినట్లు కనఁబడుచున్నది. ఇందు 1 పైశాచవివాహధర్మమునకు వేదో క్తములగు కర్మ లెవ్వియు నవసరము లేవు. ఏలయన పైశాచవివాహ మించుమించుగా పశుధర్మము. ఈపద్ధతి కృతయుగములో మనుష్యులు పశుతుల్యులుగా నుండినప్పటి యాచారమై యుండవలెను. అప్పటికి వేదరచనయే ప్రారంభమైయుండదు. 2 రాక్షసమనఁగా యుద్ధమున తలిదండ్రులను జయించి బలవంతముగా కన్య నెత్తుకొని వచ్చుట. ఇదియు నించుమించుగా పైశాచమునకు దాదాపుగా నున్న వివాహమే. ఐనను దీనిని నాగరికతవహించిన పైశాచమని చెప్పనొప్పు. కావున దీనికిని మంత్రవిధి యవసర ముండదు, అంతియకాక యీ కాలమునాటికిని మంత్రములు పుట్టి యుండవు. 3 గాంధర్వమనఁగా తలిదండ్రుల యనుమతితో నవసరము లేకుండ కేవలము వధూవరులు రహస్యముగా మోహమునఁ జేసికొనిన వివాహము. దీనికిని మంత్రవిధి లేదు. శకుంతలను కణ్వాశ్రమమున దుష్యంతుఁడు చేసికొనిన వివాహమే దీనికి తార్కాణము. ఈసందర్భమున దుష్యంతుఁడు శకుంతలతో......

"వనజనేత్ర గాంధర్వవివాహ మతిర
హస్యమును నమంత్రకమును నగుచు నొప్పు."

"......రజసా శుధ్యతే నారీ, ఓకలం యా న గచ్ఛతి" (పరాశర-సప్త)

(a) మను, 9 అ-2,3.

(b) మను 3 అ-62.

(c) మను 9 అ-78-79.

అని చెప్పినట్లు భారతమున వ్రాయబడియుండుటచే గాంధర్వమును అమంత్రక వివాహ మని చెప్ప నొప్పు.

4. అసురము: ఇది కన్యను వెల యిచ్చికొనుట. కొందఱు ఋషులు బ్రాహ్మణులకీ వివాహము నిషేధించుటచే నిదియును సమంత్రకవివాహమై యుండ నొప్పు. 5 ప్రాజాపత్య 6 ఆర్ష 7 దైవ 8 బ్రాహ్మము లనఁ బరగు నాలుగు వివాహములను నియమించుగా నొకే పద్ధతిపై చెప్పఁడిన వివాహములగుటచే నివి యజుర్వేదము రచింపఁబడిన పిమ్మట యేర్పడిన సమంత్రకవివాహములై యుండవచ్చును. కాని యీ యెనిమిదివిధముల వివాహములను ధర్మశాస్త్రములు రచింపఁబడు కాలమువఱకును ప్రచారముగానున్నట్లును పైశాచవివాహపద్ధతికి మాత్రము దండనము విధింపఁబడుచున్నట్లును ధర్మశాస్త్రములు నొక్కిచెప్పుచున్నవి. బౌద్ధమతము వ్యాప్తిలోనికి వచ్చిన పిమ్మట యీ ధర్మశాస్త్రము లన్నియును పెక్కుమార్పులను పొందవలసివచ్చినవి.

ఇప్పుడు బ్రాహ్మణులలో బ్రాహ్మము-అసురమిశ్రితమగు బ్రాహ్మము మాత్రము వ్యాప్తియందున్నది. మిగిలినది శూద్రజాతియందు కొంతవఱకు కలదు.

సంతానము

ఇఁక పూర్వకాలమునాఁటి సంతానభేదములను గూర్చి మా చదువరులకు జూప నెంచెదను.

1 ఔరసుఁడు, 2 పుత్రికాపుత్రుఁడు, 3 క్షేత్రజుఁడు, 4 దత్రిముఁడు, 5 కృత్రిముఁడు, గూఢజుఁడు, 7 అపవిద్ధుఁడు, 8 కానీనుఁడు, (9) సహోఢుఁడు 10 పౌనర్భవుఁడు, 11 స్వయందత్తుఁడు, 12 క్రీతుఁడు. అని పుత్రులు పండ్రెండు విధములుగా నుండిరి.

1 ఔరసుఁ డనఁగా సవర్ణాతిధర్మపత్నియందు తనకు గలిగిన సంతానము.

2 పుత్రికాపుత్రుఁ డనఁగా తన కుమార్తెకు గలిగిన పుత్రుఁడు.

3 క్షేత్రజుఁ డనఁగా తండ్రి నియోగమువలన తల్లి వేఱొకనివలన కనిన సంతానము.

4 దత్రిముఁ డనఁగా తల్లిదండ్రు లుదకదానముతో దత్తతగా నీయఁబడిన పుత్రుఁడు.

5 కృత్రిముఁ డనఁగా తల్లిదండ్రులులేక యొక్కఁడ తాను తనకు బాలుని స్వీకరించిన నాతఁడు కృత్రిముఁ డనం బరగు.

6 గూఢజుఁ డనఁగా తండ్రి యెవఁడో తెలియఁబడక తన గృహమునఁ దన భార్యకుఁ గలిగిన పుత్రుఁడు.

7 అపవిద్ధుఁ డనఁగా తల్లిదండ్రులచే విడువఁబడిన వాఁడు.

8 కానీనుఁ డనఁగా పెండ్లికాకమునుపు కన్య పితృగృహమునఁ గనిన పుత్రుఁడు.

9 సహోఢుఁ డనఁగా పెండ్లికాకమునకు ముందుగా తెలిసియుఁ తెలియక గాని గర్భిణి యైన స్త్రీని పెండ్లాడిన ఆమెకుఁ గలిగిన పుత్రుఁడు ఆమెను వివాహము చేసికొనినవానికి పుత్రుఁ డగును.

10 పౌనర్భవుఁ డనఁగా భర్తను విడిచిపెట్టిన స్త్రీ గాని భర్తచే విడువఁబడిన స్త్రీ గాని వితంతువు గాని యెవని వలన సంతానము గనునో ఆ పుత్రుఁడు, కనిన వానికి పౌనర్భవపుత్రుఁ డగుచున్నాఁడు.

11 స్వయందత్తుఁ డనఁగా తనంతట తానే యొకరికు పుత్రునిగా నీఁ బడినవాఁడు.

12 క్రీతుఁ డనఁగా ధన మిచ్చి కొనిన పుత్రుఁడు.

ఈ పండ్రెండుగురు పుత్రులును దాయభాగమును పొందుటకును పితృకర్మ లాచరించుటకును నర్హులే యగుదురన్న దని ధర్మశాస్త్రములును పురాణములును చెప్పుచున్నవి. (a) అందులో ఔరసుఁడు ముఖ్యుఁడు. (b) ధర్మశాస్త్రములును, పురాణములను రచించుచుండు కాలమువఱకును నీ ద్వాదశవిధపుత్రులును ద్విజుల యందు సర్వకర్మములకును యోగ్యులుగా నుండినను, రానురాను దేశమున నాగరిక అభివృద్ధి యైన కొలఁదియును నీతిమాయలగు పుత్రులు నిషేధింపఁబడి ఔరసుఁడు దత్రిముఁడు మాత్రమే సర్వకర్మములకును యోగ్యులుగా నంగీకరింపఁబడిరి. మిగిలినపదిమంది పుత్రులును ఆచార్యులకు శూద్ర సంకీర్ణజాతుల యందక్కడక్కడ గుప్పుచును గాన నగుచున్నారు. ఈ పదియుంది పుత్రులను నీకాలమునకు నీతిదూషులవలె కాన నైనను అకాలము నాఁటికి మాత్రము వారు నీతిదూరులు కారు. సనకు పురాణములలో గాన నగుచున్న పెక్కండ్రు ఋషులు, రాజులు కూడ యీ దశవిధపుత్రులలోనివారే నచ్చెదరు. భారద్వాజుఁడు, వ్యాసుఁడు కృపుఁడు, కృపి, శకుంతల, గరిక, ధృతరాష్ట్రపాండురాజులు, ధర్మజాదులు, ద్రోణుఁడు మున్నగువారి చరిత్రమును బాగుగా పరిశీలించిన నీ కే విధ మగు పుత్రులుగ పరిగణింపఁబడుదురో పాఠకులే తెలిసికొనఁ గలరు.

ద్విజుల మాంసభక్షణము

మాంసభక్షణ మార్యులలో నాదనుండియును కలదు. సింధుతీరవాసులకు చాలకాలమువఱకును వేఁటయును బట్టుటయే వృత్తిగా నుండెను. అయ్యది బ్రహ్మవర్త ఆర్యావర్త దేశములలో బాగుగా స్థాన మేర్పాటు చేసికొనిన పిమ్మట చాలకాలము వఱకును ప్రధానమాంసభక్షకులుగ నుండిరి. ప్రధానధర్మశాస్త్రము లన్నియును మాంసభక్షణము నంగీకరించినవి. పితృకార్యములలో నెట్టి పదార్థములను బెట్టిన పితరు లెంతకాలము తృప్తి నొందవలో మనుధర్మశాస్త్రమున నిట్లు వ్రాయఁబడెను.

"......తిలలు, బియ్యము, మినుములు, నీరు, కర్జము, ఫలములు వీనితో శ్రాద్ధము చేసినట్లయిన పితరు లొక్క మాసము తృప్తి పొందెదరు.—చేఁపలమాంసమువలన రెండు మాసముల వఱకును, జింకమాంసము వలన మూడు మాసములవఱకును, గొఱ్ఱెమాంసముతో నాలుగుమాసముల వఱకును పక్షులమాంసముతో నైదుమాసములవఱకును, మేఁకమాంసముతో ఆఱుమాసములవఱకును, చారలజింకమాంసముతో నేడు మాసముల వఱకును, కృష్ణమృగమాంసముతో నెనిమిది మాసములవఱకును, దుప్పిమాంసముతో తొమ్మిది మాసములవఱకును, ముండ్లపంది అడవిదున్నపోతు మాంసములతో పది మాసముల వఱకును, కుందేలు తాఁబేలుమాంసములతో పదునొకండు మాసములవఱకును, ముసలి మేఁకపోతు మాంసముతో పండ్రెండు సంవత్సరములవఱకును పితరులు తృప్తి పొందెదరు. ముండ్లుగలచేఁప ఖడ్గమృగము, ఎఱ్ఱనిపొట్టేలు మాంసముతో చేసిన చిరకాలము పితరులు తృప్తి చెందెదరు.* శ్రాద్ధమందు విధిప్రకారము వరింపఁబడిన బ్రాహ్మణుఁడు దొంగ మని మాంసమును భుజింపకుండిన నతఁడు ఇరువదియొక్క జన్మము పశువుగాఁ బుట్టును (a) యజ్ఞముకొఱకే, పశువులు బ్రహ్మదేవునిచే సృజింపఁబడెను. ఆ యజ్ఞము చేసిన లోకమంతయు క్షేమమును బొందును. కావున యజ్ఞమందు చేయు పశుహింస హింస కాదు (b) అని వ్రాసి యుండెను.

జైన, బౌద్ధమతములు తీవ్రమగు ప్రచారములోనికి వచ్చువఱకును మాంసభక్షణ మిట్లు నిరాటంకముగా సాగుచుండెను. బౌద్ధమతము వృద్ధియై బ్రాహ్మణమతము క్షీణించిన దినములలో కొంతవఱకు మాంసభక్షణము తగ్గినట్లు కనఁబడుచున్నది. బౌద్ధమతము యొక్క ప్రధానసూత్రము అహింస. రెండవది జాతిభేదము తొలఁగించుట. ఈ మతము లోకమున నతిశీఘ్రముగా వ్యాపించిన వెంటనే బ్రాహ్మణులు తమమతమును కొంతవఱకు సవరించుకొని కొన్ని కొన్ని వేళలలో తక్క తక్కిన కాలములలో మాంసభక్షణము చేయరా దని శాసించిరి. ఆ సవరణ యెట్లు చేయఁబడినదో చూతుము.

"......మధుపర్కము, యజ్ఞము, శ్రాద్ధములకుమాత్రము జంతుహింస చేయవచ్చును. మధుపర్క మనఁగా వివాహవిధులలో గోవును చంపు విధి. వేదము యొక్క తత్త్వార్థ మెఱింగిన ద్విజుఁడు ఈ మధుపర్కము మొదలగు విషయములందు జంతుహింస చేసిన తన్నును ఆ జంతువును కూడ సద్గతి బొందించును. చరాచరవిషయమునందు వేదమందు విధింపఁబడిన హింసను హింస యని తలంపరాదు. వేదమందుండియే ధర్మము ప్రకాశించుచుండుటచేత ఆ వేదహింస పుణ్యముగనే పరిగణింపఁబడును. ఒక బ్రాహ్మణుఁడు తన్ను మాంసము భుజింపవలయునని ప్రార్థించునపుడు తప్పక మాంసము భుజింపవలయును................"(మను)

(a) మను, అ 9-180; యాజ్ఞ, అ 2-130.

(b) క. అని భీష్ముఁడు పెంచియు ని
ట్లను నా సన్నిధుల్పుడును ధరాధిప యొక్క
ర్యవిహూధుం డెల్లకర్మం
బున కౌరసుఁ డెందుఁ గాన ముఖ్యం డరయన్. (భారతము)

* మను-అ 3-శ్లో 26 to-72.

(a) మను. అ 5-35.

(b) మను. అ 5-39.

టెలిఫోన్ నెం. 3555. టి. బి. మెహతా అండ్ సన్సు, టెలిగ్రాం "బాలకృష్ణ"

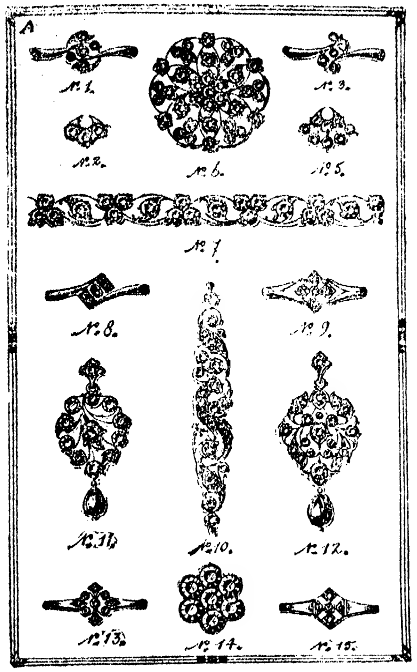

T. B. MEHTA & Sons,

వజ్రముల వ్యాపారులు ఆభరణములను తయారు చేయువారు.

453, MINT STREET, MADRAS.

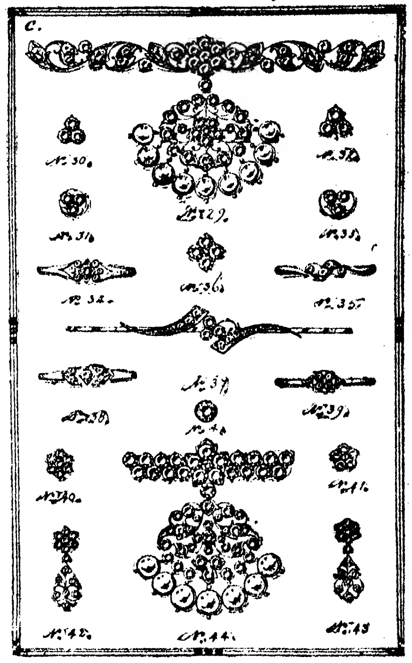

453, టంకసాలవీధి, పార్కుటవున్ పోస్టు. మదరాస్.

పి. నటేశన్ అండు కంపెనీ,
55-57. రటాన్‌బజారు, మదరాసు.
టంగ్‌స్రాం ల్యాంపులు

1927 సం॥లో జరిగిన కాంగ్రెసు ఆవరణ మందంతట వీనిని ఉపయోగించుటచేతనే ఆ ప్రదేశము ప్రకాశింపబడెను.

అందువల్ల అప్పుడు 5000 కు పైగా గ్యాసుచే నింపబడిన ల్యాంపులు మదరాసు కార్పొరేషను కు సప్లై చేయబడినందున మరల 7000 ల్యాంపులకు ఆర్డరును పొందియున్నాము.

మా "D"టైపు, వ్యాక్యూమ్ ల్యాంపుల నుపయోగించి, వానివల్ల కలుగు ఫలితములను పరీక్షింపుడు.

డజను లాంపుల ఖరీదు రు. 9-12-0.

ఓపల్ ల్యాంపులు, డేలైట్ ల్యాంపులు మొదలైనవి ఎల్లప్పుడు సప్లై చేయగలము.

డ్రేకా వైర్లు, టంగ్‌స్రాం ల్యాంపులకు సోల్ ఏజెంట్లు:

బెర్లిన్‌లోని ఎ. ఇ. జి. ఇండియా ఎలెక్ట్రిక్ కంపెనీ వారి ఏజెంట్లు.

వైరింగు కంట్రాక్టర్లు, ఎలెక్ట్రిక్ పంకాలు, వింతయైన కలగు లాంపులు, గ్లాసు షేడ్లు మొదలగువానిని ఇంపోర్టు చేయుదురు.

బ్రాంచిస్సు:—౬, మంజనకార వీధి, మధుర.
210, పెద్దబజారు వీధి, తిరుచినాపల్లి.

ఏజన్సీలు:—బెంగుళూరు,
చెట్టినాడు.

డాక్టరు జె. బి. గారి

సుగంధ నస్యము

డాక్టరు జె. బి. గారి సుగంధనస్యమును

1928

గురుబసవ అండు కంపెనీ, లిమిటెడ్.,

పోస్టు బాక్సు 510, పార్కుటౌన్, మదరాసు.

ఈరీతిగా బ్రాహ్మణులకు మాంసభక్షణమువలన దోషము లేదని శాస్త్రములు చెప్పుచున్నవి. ఈ మాంసభక్షణము క్రీ. శ. 7-8 శతాబ్దముల వఱకును నిరాఘాటముగ సాగుచునే యుండెను. పిమ్మట కొంత కాలమునకు

శ్లో. "అగ్నిహోత్రం గవాలంభం సన్న్యాసం పలపైతృకం
దేవరాచ్చ సుతోత్పత్తిః కలౌపంచ వివర్జయేత్"

అను శ్లోకము వ్రాయఁబడి అందు మధుపర్కసమయమున గోవును చంపుట, పితృకార్యములలో మాంసము పెట్టుట మఱిదివలన పుత్రులను బడయుట మున్నగునవి నిషేధింపఁబడెను.

ఈ విధముగా బ్రాహ్మణులు మాంసభక్షణము మానుకొనుట కనేక శతాబ్దములు పట్టినవి. ఇన్ని శతాబ్దములు పట్టినను, 1. మైథిలులు, 2. సారస్వతులు, 3. ఉత్కళులు, 4. గౌడులు, 5 కాన్యకుబ్జులు, ఇప్పటికి మాంసభక్షకులుగనే యున్నారు. వింధ్యకు దక్షిణమునందు గల ఆంధ్రులు, మహారాష్ట్రులు, ద్రావిడులు మున్నగువారు మాత్రము మాంసభక్షకులు కారు. ఇందుకు కారణము బ్రాహ్మణమతముకంటె బౌద్ధమతమే ముందుగా నీ దక్షిణాపథమునను కళింగరాజ్యమునను వ్యాపింపఁబడియుండవలెను. పిమ్మట బ్రాహ్మణమత మీ భాగమున ప్రవేశించి యుండవలెను. ఏలయన ధర్మశాస్త్రముల కాలము నాఁటికి మనదేశము లన్నియు కర్మభ్రష్టము లైన మ్లేచ్ఛభూములుగనే వ్రాయఁబడెను.

బ్రాహ్మణ మతవ్యాప్తిగల దేశములు

బ్రాహ్మణమత మే భాగమునఁ బుట్టెనో యెంతవఱకు వ్యాపించెనో యెంతవఱకు ధర్మశాస్త్రకర్తలు పుణ్యభూములుగ పరిగణించిరో యించుక తెలిసికొనుటకు ప్రయత్నింతము

1. బ్రహ్మావర్తదేశము :—(a) సరస్వతి యనియు, దృషద్వతి యనియుం జెప్పఁబడెడు రెండు దేవనదులకును నడుమ గల ప్రదేశము దేవతలచే నేర్పఱుపఁబడిన బ్రహ్మావర్తదేశ మని చెప్పఁబడెను. ఆర్యులు మొదట యిక్కడకు వచ్చి ఋగ్వేదము వ్రాయుటకు ప్రారంభించుటచే దీని కీ మాహాత్మ్యము కలిగి యుండవచ్చును. అందుచేతనే ఆ దేశమందిల్లప్పుడును మహనీయులు వసించుచుందు రనియును, బ్రాహ్మణాదివర్ణములకును, సంకీర్ణజాతులకును శిష్టాచారము పారంపర్యముగా వచ్చుచుండెడి దనియును (b) మనుస్మృతి చెప్పుచున్నది.

2. బ్రహ్మర్షిదేశము :—(c) బ్రహ్మావర్తమునకు పిమ్మట పవిత్రమైన దేశము బ్రహ్మర్షిదేశము. కురుక్షేత్రము, మత్స్యదేశము, పాంచాలము, శూరసేనము కలిసి బ్రహ్మర్షిదేశ మని పిలువఁబడును. ఆర్యులలో రెండవ తెగవారిచ్చటకు వచ్చి యజుర్వేదము వ్రాసిన ప్రదేశమగుటచేఁ గాఁబోలు దీని కీ ఘనత కలిగినది. బ్రహ్మావర్తము ఋగ్వేదులకు నిలయ మనియు, బ్రహ్మర్షిదేశము యజుర్వేదులకు నిలయ మనియు గ్రహింపనగు. ఈ కురు, మత్స్య, పాంచాల, శూరసేనములలో బ్రహ్మర్షులు నివసించుటచేతకూడ నీ దేశములకు పవిత్రతయందు రెండవస్థానము కలిగినది. కావున నా దేశములలో నుద్భవించిన బ్రాహ్మణులవద్ద నెల్లరును తమ తమ ధర్మములను తెలిసికొనుచుండిరి.

3. మధ్యదేశము(d):—ఇఁక మూఁడవస్థానము మధ్యదేశమున కీయఁబడెను. మధ్యదేశమనఁగా ఆర్యులు క్రమముగా తూర్పునకు వ్యాపించిన ప్రదేశము. ఈ మధ్యదేశమునకు తూర్పున ప్రయాగయును దక్షిణమున వింధ్యపర్వతమును పశ్చిమమున వినశన (సింధు) దేశమును ఉత్తరమున హిమాలయమును కల దని స్మృతికర్త చెప్పుచున్నాఁడు.

బౌద్ధమతకాలము వఱకును నీ మూఁడు ప్రదేశములే, వరుసక్రమమున నొకదాని వెనుక నొకదాని పవిత్రమైనదిగా గ్రహించుచుండిరి. బౌద్ధమతమునకును బ్రాహ్మణమతమునకును కొన్ని విషయములలో నైక్యము కుదిరిన పిమ్మట మగధదేశము కూడ పవిత్రభూమిగా భావింపఁబడి ఆర్యావర్త మను నామముతో దానికి పవిత్రతయందు నాల్గవస్థాన మొసఁగఁబడెను.

4. ఆర్యావర్తము :—ఈ ఆర్యావర్తమునకు తూర్పున పూర్వసముద్రము, దక్షిణమున వింధ్యము, పశ్చిమమున పశ్చిమసముద్రము, ఉత్తరమున హిమాలయమునుగా సరిహద్దు లీయఁబడెను. కృష్ణసారమృగము చరించు నీ ప్రదేశము మాత్రమే యజ్ఞ మాచరించుటకుఁ దగిన కర్మభూమి యనియు మిగిలిన దేశములన్నియు మ్లేచ్ఛదేశములనియును స్మృతికర్తలు నిర్ణయించిరి. (a)

ఇట్లు నిర్ణయించుటకు కారణ మేమన నీ దక్షిణదేశములలో ముందుగా బౌద్ధమతము బాగుగా నాటి వేళ్లూనినది. ఉపనయనాది సంస్కారములును యజ్ఞయాగాదులును నీ ప్రాంతమున లేవు. బ్రాహ్మణమతమునందు వీనికి గౌరవము లేదు. అందుచే నీ దేశముల నేలుచుండిన రాజుల నెల్లరిని బ్రాహ్మణమతస్థులు శూద్రులుగా భావించిరి.

1. పౌండ్రము, 2. ఓఢ్రము, 3. ద్రవిడము, 4. కాంభోజము, 5. యవనము, 6. శకము, 7. పారదము, 8. పహ్లవము, 9. చీనము, 10. కిరాతము, 11. దరదము, 13. ఖశము, అను దేశముల నేలిన నాగండలును శూద్రు లని స్మృతికర్తలు చెప్పుచున్నారు.(b)

ఇదిగాక కళింగ, ఔశీనర, పుళింద దేశముల పరిపాలించినవారు కూడ శూద్రులనియే భారతకర్త చెప్పెను.(c) వీరు శూద్రులగుటకు బ్రాహ్మణపరాభవమే కారణ మఁట.

తీర్థములు

శంఖస్మృతియం దుదహరింపఁబడిన తీర్థము లన్నియు కూడ నుత్తరహిందూస్థాన మగు ఆర్యావర్తభూములలోనివే గాని దక్షిణభూములలోనివి కావు.

శంఖస్మృతియందలి తీర్థము లివి:—1 గయ, 2 సోమతీర్థము, 3 [illegible], 4 ప్రయాగ, 5 నైమిశారణ్యము, 6 [illegible], 7 అమరకంటకము, 8 కాశి, 9 కురుక్షేత్రము, 10 భృగుతుంగ, 11 మహాలయము, 12 సప్తారణ్యము, 13 అనికూపము, 14 గంగ, 15 యమున, 16 నర్మద.

వీనిని బట్టి బ్రాహ్మణమతము వేదమతము మొదట బ్రహ్మావర్తదేశమునను, పిమ్మట బ్రహ్మర్షిదేశ మని పిలువఁబడు కురు, మత్స్య, పాంచాల, శూరసేన దేశములను, తరువాత మధ్యదేశమునను, అటుపిమ్మట ఆర్యావర్తమునను వ్యాపించినట్లు తెలియనగు.

ప్రాయశః శంకరుని కాలమునకో లేక శంకరునకు పిమ్మటనో మన దక్షిణభూముల కీ బ్రాహ్మణమతము వ్యాపించియుండవలెను. దక్షిణదేశమునం గల మన పంచద్రావిడులకును, ఉత్తరదేశమునం గల పంచగౌడులకును ఆచారవ్యవహారములందును, సంబంధబాంధవ్యములందును నేమియు సంబంధము లేదు. ఉత్తరదేశమందు వ్రాయఁబడిన మన్వాదిధర్మశాస్త్రము లుత్తరదేశములకై యుద్దేశింపఁబడినవే కాని దక్షిణదేశవాసుల నుద్దేశింపఁబడలేదట్లు యాజ్ఞవల్క్యాదిస్మృతులయందు స్పష్టముగ వ్రాయఁబడియుండెను. మనదేశముల నవి యుద్దేశింపఁబడి యుండినచో మన పవిత్రక్షేత్రము లగు శ్రీజగన్నాథము, రామేశ్వరము, తిరుపతి, గౌతమి మున్నగునవి కూడ నా స్మృతులయందు చేర్పఁబడియే యుండును.

శారదా చట్టము

ఇప్పుడు శారదాచట్టమువలన సంఘమునకు కీడు కలుగుననియు, పూర్వాచారములకు భంగము కలుగుననియు, శాస్త్రము నొప్పుకొన దనియును స్త్రీలకు భంగము కలిగించు ననియును వాదించు పూర్వాచారప్రియులు ఈ వ్యాసమున వ్రాయఁబడిన పూర్వాచారములనెల్ల చక్కగా గమనించు సంఘము నానాటి కెట్లు మార్పు నొందెనో తెలిసికొనఁగోరెదను. పూర్వాచారమే కావలెనని పట్టు పట్టువారు ఈ వ్యాసమున నుదహరింపఁబడిన పూర్వాచారముల నెల్ల మరల ప్రవేశపెట్టుకొనుటకు సమ్మతించెదరేమో కూడ ఆలోచించుట యుక్తము.

---

* మను-2-22—2-23—10-44

(a) శ్లో. సరస్వతీ దృషద్వత్యో ర్దేవనద్యో ర్యదంతరమ్
తం దేవనిర్మితం దేశం బ్రహ్మావర్తం ప్రచక్షతే (మను-అ 2—17)

(b) మను-అ 2—18.

(c) శ్లో. కురుక్షేత్రం చ మత్స్యాశ్చ పాంచాలా శ్శూరసేనకాః
ఏష బ్రహ్మర్షిదేశో వై బ్రహ్మావర్తా దనంతరః (మ-2—18)

(d) శ్లో. హిమవద్వింధ్యయో ర్మధ్యం యత్ప్రాగ్వినశనాదపి
ప్రత్యగేవ ప్రయాగాచ్చ మధ్యదేశః ప్రకీర్తితః (మను-2-21)

(a) శ్లో. ఆసముద్రాత్తు వై పూర్వా దాసముద్రాత్తు పశ్చిమాత్
తయో రేవాంతరం గిర్యో రార్యావర్తం విదు ర్బుధాః (మను-2-22)

శ్లో. కృష్ణసారస్తు చరతి మృగో యత్ర స్వభావతః
స జ్ఞేయో యజ్ఞియో దేశో మ్లేచ్ఛదేశ స్త్వతః పరః (మను-2-23)

... ...

(b) శ్లో. పౌండ్రకా శ్చౌఢ్రద్రవిడాః కాంభోజా యవనా శ్శకాః
పారదాపహ్లవా శ్చీనాః కిరాతా దరదాః ఖశాః. (మను-10-44)

(c) కం. ద్రవిడ కళింగౌశీనర-యవన శక పుళింద సృమతు లవనిసురవరా
దనముఁ గాకే ధరణి-ధవు లొందిరి తొల్లి శూద్ర తాదాత్మ్యంబున్.
(అను-3-143)

నవ్య నాగరికత

శ్రీ దుగ్గిరాల బలరామకృష్ణయ్య గారు

విశ్వముయొక్క భవిష్యద్విషయమునుఁగూర్చి నిరాశాపూరితము లగు వచనములు నుడువువారి సంఖ్య మన భరతవర్షమున మితిమీఱి యున్నది. నేఁడు నిరాశావాదులపక్షము ప్రబలమయి కలియుగమం దెట్టి సంస్కరణాభ్యుదయములు సిద్ధింపనేరవని యుద్ఘోషించుచున్నది. గతమహాయుద్ధముచే నైరోపాఖండవాసులయందు నయితము కేవల మిట్టి నిరాశావాదమే ప్రబలముగా నెలకొనుచున్నది. ఆంగ్లదేశమందలి సుప్రసిద్ధ దార్శనిక విద్వాంసులు కొందఱు నేటి మానవసంఘమును పరిశోధించి చూడ, భావ్యభ్యుదయమునుఁ గూర్చియు, భవిష్యత్సంస్కరణమును గురించియు భయము నొందవలసిన పరిస్థితులు లేవియు లేవని వచించుచున్నారు. నేటి మన నాగరికజీవితపథమునం దనేకము లగు నంతరాయములు తటస్థించుచున్న వనుట రూఢి. అట్టి విఘ్నములను గురించియు, సంకటములనుఁగూర్చియు మన ముపేక్షించుట వివేకలక్షణముకాదు. విశ్వముయొక్క విజయమార్గము సర్వకాలసర్వావస్థలయందు మనుష్యుల నాహ్వానించుచుండునను రహస్య మాత్మవిశ్వాసపరిపూర్ణచిత్తుఁ డగు ధీశాలికి విశదము.

ప్రతిభాశాలి యగు నొకానొకభారతీయ విద్వాంసుఁడు తన యాశావాదమను గ్రంథము నం దీరీతి లిఖించియున్నాఁడు. ప్రపంచమునందు మనోహరముగను, శ్రేయస్కరముగను గోచరించుచున్న సమస్తపదార్థములును పరిశుద్ధ మగు నాత్మయందే ప్రకటితము లయినవి. మానవుఁడే నాగరికతయొక్క ప్రతిభాగమునందును, శాసకుఁడును, శాసితుఁడును, శిల్పమును, శిల్పియు, సారస్వతమును, కళయును నయి గోచర మగుచున్నాఁడు. ప్రపంచమందలి చిత్రవిచిత్రము లగు కళల కన్నింటికి మనుష్యుఁడు స్రష్టయుఁ, బోషకుఁడును, పరివర్తనకర్తయు, లయకారుఁడును నయి వెలయుచున్నాఁడు. నేఁడు సర్వత్ర గోచరించుచున్న సభాసమాజములును, యంత్రములును మానవకల్పితములే. మానవుఁడే భాషల సృజించినాఁడు. అతఁడే పురాణముల సృష్టించినాఁడు. మనుష్యుఁడే ధర్మము రచించినాఁడు. అతఁడే స్వర్గనరకముల నయితము రచించినాఁడు. భగవద్గీత, బైబిలు, ఖురాను మున్నగు మతత్రయవేదములు నయితము మానవకల్పితసంపత్తియే.

జగన్నియంత యగు బ్రహ్మపదార్థ మాదిగఁ బిపీలిక పర్యంతము వ్యాపించియున్న సమగ్రభూతాత్మక మగు ప్రపంచము మానవుని పవిత్రాత్మనుండియే బహిర్గత మయి వెలయుచున్నది. ఈశ్వరుఁడు మనుష్యుని సృజించినాఁ డను నుడువు తథ్యమే. కాని నేఁడు విశ్వమం దనేకులు మనుష్యుఁడే పరమేశ్వరుని నయితము సృజించినాఁడని వాదింప నారంభించినారు. ఏది యెట్టులున్నను మనుష్యుఁడు మాత్రము తన్ను పశుపక్ష్యాది జీవరాసులశ్రేణినుండి భిన్నమగు నొకయుత్కృష్టప్రాణిగ సిద్ధ మొనరించికొని సంస్తవపాత్రుఁ డయినాఁడు. సృష్టిప్రారంభమునుఁగూర్చియుఁ బంగారుసిద్ధాంతమునుఁ గుఱించియుఁ బరిశోధించినచో మానవప్రయత్నముచే విజ్ఞానమయవిశ్వ మెంత వర్ధిల్లినదియు స్పష్టము కాఁగలదు.

మనుష్యుఁ డొక్కసారిగ భూమిపైనుండి యాకసమునకెగిరి యుండలే దనుట వాస్తవము. అతఁడు క్రమక్రమముగ విజయమును సంపాదించియున్నాఁడు. నెమ్మదినెమ్మదిగా నుత్తమాసనము నధిష్ఠించినాఁడు. తదనంతర మతఁడు సర్వేశ్వరసృష్టి కుత్తరాధికారి యయి వెలసినాఁడు. మానవుఁ డింత మాత్రమున సంతృప్తి వహింపక విజ్ఞానశిల్పాది చిత్రవిచిత్రకళల నత్యద్భుతముగ నిర్మాణ మొనరించినాఁడు. నిశ్చయముగా మానవుఁడు తా నొనరించియున్న యభ్యుదయస్థితిని విలోకింప మన మస్తకములు గర్వోన్నతములు కావలసియే వచ్చును. "హీగలు" అను పాశ్చాత్యదర్శనశాస్త్రవేత్త మానవుని, విజ్ఞానవిశ్వకర్త యగుట సర్వేశ్వరుఁడే స్తుతింపవలసి యున్నాఁ డని నుడివిన వాక్యము మానవజాతీయ విజ్ఞానసంపత్తిని వేనోళ్ల శ్లాఘింప నర్హ మొనరించుచున్నది.

సృష్ట్యాదినుండియు నిరంతరాభ్యుదయ పర్వతోత్తుంగశిఖరము నారోహించుచు వచ్చినట్టియు, విఘ్నపరంపరల నవలీలఁ ద్రోసిపుచ్చి ముం దడుగు వేసినట్టియు, నధోముఖమార్గమునే స్థితి యందు ననుసరించి యెఱుఁగనట్టియు మానవజాతీయప్రవృత్తి నేఁ డొక్కసారిగ స్థగిత మయి, క్షణికపరాజయపాత్ర మయి, హతాశకభాజన మయి, దీర్ఘనైరాశ్యాంబుధిగర్భమున విలీన మయి పోవుచున్న దనిన విజ్ఞానసంపన్నుఁ డగు నేమానవుని కధికాశ్చర్య సంభ్రమభయములు కలుగకుండును? మానవజీవితవిజ్ఞానవేత్తయుఁ బరిణామవాదప్రభావదర్శియు నగు మనుజుఁడు నేటి జీవితపథమందలి భయంకరాటంకములు, ప్రతిబంధకము లుత్తరజీవితపరిపక్వస్థితికి సాధనములే యని గ్రహింపకపోఁడు. మానవుఁడా! నీ వొకింత తడవు జీవిత మెట్టి పరిణామపరివర్తనములనందుచు సంస్కరణపోషణములఁ బడయుచు వచ్చుచున్నదియు విచారించితివేని నేటి నీ సందేహగ్రస్త మగు భయంకరస్థితి యే మాత్రము నిన్ను దుఃఖితు నొనరింప లేదు.

భూతకాలమున మనమార్గమునం దెన్ని కంటకములు, విఘ్నములు తటస్థించియుండినదియు, మన మవ్వాని నన్నింటి నే విధమున నతిక్రమించియుండినదియు విచారించుకొనినచో, "గులాబిపుష్పము కంటకములమధ్యనే పుట్టి పెరుగుచున్న" రహస్యము స్మృతికి వచ్చి మన యాశాలతను వికసింపఁజేయఁగలము.

ప్రపంచమందుఁగల వస్తువు లన్నింటిలో మన యాత్మ యనిర్వచనీయమును, అజేయమును, అఖండశక్తియుక్తమును నయి వెలయుచున్నది. మానవుని వర్తమానేతిహాసము భవిష్యజ్జీవితమునకుఁ గేవల మొక భూమిక మాత్రమే యని గుర్తించినచో నిరాశావాది యగు మనుజుఁడును సంపూర్ణాశావాది యయి, భావప్రపంచమునఁ దొలుదొలుతఁ దన జాజ్వల్యమాన మగు జీవితభాస్కరజ్యోతి నవలోకించి హర్షింపఁగలఁడు.

మర్కటస్థితినుండి దేవతావస్థకుఁ బ్రాకించిన మానవుని జీవితవిజ్ఞాన మెంత ప్రభావవంతమో, ఆశ్చర్యజనకమో విచారింప నక్కఱలేదు. నేఁడు మనము జీవితయాత్రామధ్యస్థితికి వచ్చియున్నారము. మనము క్రమముగ ముం దడుగిడుచుఁ బ్రాథమికదశను మఱచి వచ్చినటులే మన వర్తమానస్థితిని నయితము విస్మరింపవచ్చును. భవిష్యత్తునుఁగూర్చి తెలిసికొనవలయు నన్న భూతకాలమునుఁగూర్చి విచారించుటకంటె మంచి యుపాయ మేది కలదు? ప్రకృతిదేవి వికాసవాదము ద్వారమున నిరంతరము మన కాశామంత్రమును వినిపించుచుండ మన కేమి కొదువ? ఆశతోఁ బాటు మన కాత్మవిశ్వాసమును మిక్కిలి యగత్యమయి యున్నది. మన మస్తిష్కమును, శరీరమును గగనమండలమునుండి యూడి పడిన విచిత్రవస్తువులు కావనియు, నివి యనంతరాబ్దవలననే వికాసము నందియున్న వనియు వేఱుగ నుడువఁ బనిలేదు. మనుష్యుఁడు పరమాత్ముని ప్రియపుత్రుఁడు. వనచర మాదిధర్మనిష్టాపరతంత్రుఁ డగు నాగరికుని పర్యంతమును; ఏకాంతవాసి యగు యోగి మొదలుకొని, నగరవాసి యగు సభ్యుని వఱకును; అరణ్యమృగజీవితమునుండి నాగరిక, విజ్ఞానమయోన్నత జీవితము వఱకును; మాఱివచ్చుటలో మన మెన్నియో రూపములఁ జెందియుంటిమి. అతిదీర్ఘమగు నీ పరివర్తనసూత్రానుకూలప్రయాణలబ్ధ మగు లోకానుభవమే మన విజ్ఞానమయకోశము.

అతిమనోహర మగు నీ ప్రపంచమందు యోగ్యవర్తనునకు సర్వదా విజయలక్ష్మి చరణదాసి యగుచు వచ్చుచున్నయది. మానవజీవితము అగణితము లగు దోషములచేఁ బరిపూర్ణమయినను నిత్యసంస్కారమున సంస్కార మయి పురోభివృద్ధి కర్హ మగుచుండును. ఇదియే కారణముగ మనుష్యజీవితము సర్వోత్కృష్టముగ భావింపఁబడుచున్నది. మానవజీవితమందలి దోషములును దుర్బలలక్షణములును వాని యపరిపక్వస్థితిని సూచించుచుండును. మానవుఁడే యీ విశాల మగు బ్రహ్మాండమునకు శిరోమణియై విరాజిల్లుచున్న వానియందలి యే సుగుణము వాని కట్టి శ్రేష్ఠత్వమును కలిగించినది? వాని యభివృద్ధికి ముఖ్యాధార మేది? వాని యున్నతి కాధారభూత మయిన మూలప్రవాహ మెయ్యది? వసంతఋతువునందు మాధవీలతిక నిత్యనూతనకళలతో నవనవలాడుచు వృద్ధి నందువిధంబున మానవజీవితము ప్రకాశవంత మగుచుండుటకు సాధనమయిన దేది?

ఈ ప్రశ్నల కన్నింటి కొకటే ప్రత్యుత్తరము. ఆ దివ్యపదార్థము "ప్రేమ." ఈ వినిర్మల మగు ప్రేమయే మానవప్రకృతియొక్క కేంద్రస్థానము. ఇదియే సర్వప్రాచీనమును, అధికశక్తిసంపన్నమును నయి మానవునందు వెలయునట్టి యపూర్వపదార్థము. ఎటఁ గాంచినను కానన మందేమి నగరమం దేమి ప్రాసాదమందేమి కుటీరమం దేమి, ఇటనట నను భేదంబు లేక సకల ప్రపంచమందు దివ్య మగు నీ ప్రేమసామ్రాజ్యమే వ్యాపించియున్నది. ధమ్మపదము వంటి బౌద్ధవేదమందును, క్రైస్తవవేద మగు బైబిలునందును వ్రాయఁబడియున్న సమస్తాంశములును, గాథలును, మనుష్యసంఘము సమయసమయములందు భక్తిపరవశత్వముచేఁ దన యిష్టదైవమునుఁ గూర్చి గాన మొనరించిన గీతములును కేవలప్రేమప్రధానములయి యొప్పుచున్నవి.

శ్రీ బుద్ధభగవానుఁడు, జీసస్ ప్రభువు, మహమ్మదు ప్రభువు ప్రేమయొక్క దివ్య మగు శక్తి నెఱింగియే విశ్వమున ప్రేమసామ్రాజ్యము స్థాపింప యావచ్ఛక్తిని ధారవోసి యుండిరి. మనుష్యుల మగు మన మీ దివ్యశక్తిస్వరూప మగు "ప్రేమను" సత్యము నారాధించుటయందు వినియోగించినంతనే విజ్ఞానమును, దర్శనమును ప్రాదుర్భవించుచున్నవి. మన మీ ప్రేమను సౌందర్యము నారాధించుటయం దుపయోగించినంతనే వివిధము లగు శిల్పకళ లావిర్భవించుచున్నవి. ఈ ప్రేమయొక్క సాహాయ్యముచే న్యాయము, శౌచము, శాంతి నన్వేషింప మొదలిడినంతనే సభాసమాజములు, నిబంధనలు నీతి, సదాచారము, ధర్మము మున్నగునవి సృష్టియగుచున్నవి.

నేఁడు మనము ప్రేమయొక్క ప్రభావము స్వాస్థ్యము, జాడ్యము, జయము, అపజయము మున్నగువానిపై నెటుల ప్రసరించుచున్నది పరిశోధింపఁ గడంగినారము. మనుష్యుఁడు స్వస్థదేహుఁ డగుటకును, రుజాపీడితుఁ డగుటకును జీవితప్రేమయే ముఖ్యాధార మని విజ్ఞానశాస్త్రవేత్తలు సిద్ధాంత మొనరించియున్నారు. ఆదికాలమునుండియు సారస్వతము, కావ్యములు కళలు దృశ్యశ్రవ్య ప్రబంధములు, ఆఖ్యాయికోపాఖ్యానములు కేవల మనూన మయి, అక్షయాకరస్థాన మయి వెలయు ప్రేమయొక్క మహిమను వేనోళ్ల గాన మొనరించుచు వచ్చియున్నవి. ప్రేమయే మానవస్వభావమును, వర్తనమును నిర్ణయించు పదార్థ మని జీవితవిజ్ఞానసంపన్నులగు వారెల్ల రంగీకరించియే తీరుదురు. ప్రేమనుండియే విశ్వప్రాదుర్భావ మయిన దని ప్రాక్పశ్చిమతత్త్వశాస్త్రవేత్తలెందరో యొక్కపెట్టున ఘోషించియున్నారు. పశుపక్ష్యాదులందు కంటె మనుష్యులందు విశేషముగా దివ్య మగు నీ ప్రేమ వెలయుచున్నయది.

మనుష్యుఁడు ప్రపంచముయొక్క ప్రేమపాశములందుఁ జిక్కియున్నాఁడు. ఈ యాసక్తియే వాని జయాపజయములయొక్క ప్రబలకారణ మయి యున్నది. మనుష్యుఁడు తన కర్తవ్యములను, విధులను హృదయపూర్వకముగాఁ బ్రేమింప నారంభించినచో వానిజీవిత మానందకందము కాఁగలదు. ప్రతిమనుష్యుఁ డాటపాటలందు సహజముగా నే రీతి హర్షము నందుచుండునో, అది యే విధమున ధర్మనిర్వహణమందును గాఢోల్లాసమును వహించునో యట్టి వాని జీవితము విజయశ్రీసంపన్నము కాఁగలదు. నేఁడు ప్రపంచమున దశదిశల వ్యాపించియున్న నిరానంద తిమిరపటలమునకు ముఖ్యహేతువు మానవునకుఁ గర్తవ్యమునెడఁ గలిగిన విముఖత్వమే యని తెలియనగును. జీవితమును, తద్విధులను ప్రేమించు రీతి నభ్యసించినంతనే యిహము స్వర్గలోకముగఁ బరిణమించును.

ప్రేమకు సదృశ మగు పదార్థ మీ భువిపై లేదు. దీనికిఁ గల భేదములు, రూపములు, నామములు, శాఖలు మఱి యే వస్తువునకును లేవు. సృష్టియొక్క ఆదికాలమున సర్వప్రథమముగఁ బ్రేమయే యుత్పత్తి యయినది. స్త్రీపురుష విభాగమునకుఁ దొలుతనే ప్రేమసృష్టి కలిగినది. ప్రేమయే మనుష్యుని సాంఘికజీవిగ నొనరించినది. ప్రేమయే వానికిఁ బరస్పర సహకారపద్ధతిని నేర్పినది. అదియే యనాథసేవామార్గమును, దేశభక్తిని వానికిఁ బోధించినది. ప్రేమయే యొకనికి విశ్వసౌభ్రాతృత్వమును, మఱియొకనికి నిష్కామకర్మను, యింకొకనికి భక్తియోగమును, మఱియొక్కనికి జ్ఞానయోగమును ప్రబోధించినది.

ప్రేమయే ప్రతిమనుష్యునకు వ్యక్తిగతస్వార్థము నప్రధానముగఁ దెలిపి వానిని సంఘసేవావ్రతదీక్షితు నొనరించినది. నేఁడు ప్రపంచమం దనేకు లగు యువకులు తమ జీవితసంగ్రామరంగమునఁ బ్రవేశించి కర్తవ్యముల నిశ్చయించుకొనుటకై "లోకకల్యాణ మధికముగా మే మెచ్చోట సేయఁగలార" మని విచారింప నారంభించుచున్నారు. ఇపు డిపుడే స్వాతంత్ర్యమునందుచున్న స్త్రీసమాజము పురుషసంఘమునందుకంటెఁ దన యం దధికముగఁ బ్రేమతత్త్వమును స్థాపించుకొనుచున్నది. కాన, ప్రేమరూపిణు లగు స్త్రీలు విశ్వస్థితిని సంస్కరింప నుద్యుక్తలు కావలసియున్నారు. నేఁడు మనుష్యులు తమ కుక్షింభరణముతో సంతృప్తి వహించుట లేదు. తమ గృహముల సంపన్నిలయము లొనరింప యత్నించుచున్నారు. ఈ లోభము, తృష్ణయే సహస్రము లగు కీళ్లను లోకమున వ్యాపించఁజేయుచున్నది. ఈ తృష్ణనుండియే ప్రబలస్వార్థాంధతయు, మిథ్యాహంకారమును పుట్టి పెరుగుచున్నవి. ఇట్టి విపద్దశయందే నారీమణులు ప్రేమయొక్కయు, సేవయొక్కయు దివ్యాదర్శమును స్థాపించవలయును.

ఈ విజ్ఞానయుగమందు మనుష్యుఁడు ప్రేమయొక్క విశాలమగు తత్త్వమును సాంగముగ హృదయంగమ మొనరించుకొనుట యావశ్యక మయి యున్నది. ప్రపంచమందలి సమస్తపదార్థములలో నుత్కృష్ట మగు పదార్థమందు ప్రేమశక్తిని వినియోగించుటయే నాగరికతయొక్క ప్రథమకర్తవ్యము. ప్రేమయొక్క మూల్యమును, మహిమను జను లెల్లరు గ్రహించినచో నేటినాయకులు నాయకులుగఁ బరిగణింపఁబడరు. ప్రేమయే సదాచారముయొక్క చరమసీమ. అస్త్రసన్యాసమునకును, ప్రపంచశాంతికిని, యుద్ధసమాప్తికిని ప్రేమయే విశేషప్రయోజనకారి, అధునాతనదురాచారముల దూర మొనరించుటకయి యవలంబింపఁబడు సమస్తోపాయములు ప్రేమను స్థాపించినంతనే పరీక్షింపఁబడఁగలవు.

ఆకారమాత్రమునఁగాక నిజ మగు మనుష్యులయంతఃకరణములం దీ ప్రేమశక్తి లెస్సక యేదియో యొక రూపమున విద్యమానమయి యున్నది. అట్టి ప్రేమశక్తిని వ్యక్త మొనరించుట కేదేని యొక ఋజుమార్గము లభించినచో మన కెట్టి సంస్కరణావశ్యకతయుఁ గలుగనేరదు.

ఐరోపాఖండమున గతమహాయుద్ధమునఁ బాల్గొనియున్న దేశములయొక్క యువజనులందు, విశేషించి జర్మనుయువకులందు వంశపారంపర్యముగ వచ్చుచున్నట్టి ప్రాచీనతమము లగు నాచారవిచారముల బహిష్కరించివేయవలయు నను నుల్లాసము ప్రబలముగ నెలకొనుచున్నయది. వారికి తమ పూర్వుల యాదేశములం దణుమాత్రమేని విశ్వాసము లేనటుల బోధపడుచున్నయది. ప్రాచీనుల యుపదేశములే సమస్తప్రపంచమును దుఃఖాంబుధిని మగ్న మొనరించినటుల వారు తలపోయుచున్నారు.

కేవలము భారతీయ యువకులే భవిష్యద్గతి యెటులుండునో నిర్ణయింపవలసియున్నది. నేఁడు మన నవయువకుల హృదయాంతరాళములనిండి బయల్వెడలు భావపరంపరలే యొక శతాబ్దమునకుఁ బిదప నాదేశరూపమును ధరించఁగలవు. నేఁడు నవయువకులు ప్రేమయొక్క విశాల మగు తత్త్వప్రాశస్త్యమును గ్రహింపఁగలుగుచున్నారు. వారు ప్రేమప్రభావమును బాగుగా గుర్తించనర్హులు. కావున నేఁడు నవయువకులను వారి జీవితపరమావధి, పరమలక్ష్య మే మయియున్నదో ప్రశ్నించుచున్నారము. వారు పరుల నుండి పరిగ్రహించ నెంచుచున్నారో అన్యులకు దాన మొనంగఁ గోరుచున్నారో లేక విశ్వసేవ నలుపఁ దలంచుచున్నారో, ప్రపంచమును దోచఁ దలఁచుచున్నారో తెలియవలసియున్నది. నవయువకులు నేఁ డొకింత కష్టసాధ్యమును, స్వప్రయోజనదూరమును నయి యున్నను ఉత్తరజీవితము నత్యంతానందరసపరిపూర్ణ మొనరించు వ్యవసాయము నభిలషించుచున్నారో లేక భవిష్యజ్జీవనమును దుఃఖకర మొనరించివైచినను తాత్కాలికసౌఖ్యప్రదమును, లాభదాయకమును నగు వ్యవసాయము నపేక్షించుచున్నారో తెలియవలసియున్నది. వారు సేవామార్గమును, పరస్పర సహకారము నొదలఁ దాల్ప నెంచుచున్నారో లేక స్వయంవ్యక్తిత్వమునే సర్వత్ర వ్యాపింపఁజేయ సంకల్పించుచున్నారో స్పష్టపడవలసియున్నది. వారు నేటి జీవితసంగ్రామరంగమున వ్యాప్తము లయి యున్న ద్వేషమాత్సర్యములఁ బరిగ్రహింప నూహించుచున్నారో లేక విశ్వశాంతిదాయకములగు ప్రేమ, దయ, కరుణ ప్రభృతుల సాయమున విజ్ఞానాభ్యుదయ మొనరింప నెంచుచున్నారో విశదపడవలసియున్నది.

వాస్తవమునకు వ్యక్తిగతములును సాంఘికములును నగు స్వార్థములు రెండును మానవజాతికి శ్రేయస్కరములు కాఁజాలవు. ఎంతవఱకు మనయందు మనుష్యమాత్రునియెడ సహజప్రేమయు, సంతోషమును, సేవాభావమును నేర్పడకుండునో, అంతవఱకు విశ్వమున శాంతి నెలకొనఁజాలదు. ఇట్టి యుదారభావము లుత్పత్తి యగుటకు బాహ్యసంఘటనములును, బాహ్యాందోళనములును లాభదాయకములు కానేరవు. ఇట్టి సౌజన్యప్రాదుర్భావమునకు ప్రతిమనుష్యుఁడును "లోకకల్యాణార్థము, మానవసేవనిమిత్తము నేను అవసర మగుచో బలి యగుదు" నని తన హృదయమందు దృఢప్రతిజ్ఞఁ బూనవలసియున్నది. నేఁడు మనుష్యుఁడు విలాసమును బోధించు నాగరికతను "తృష్ణయందుకంటె నిగ్రహమందును, సంగ్రహమందుకంటెఁ ద్యాగమందును బ్రహ్మానందము కల" దని గ్రహించుటకు సాధనముగ నేర్పఱచినంతనే విశ్వకల్యాణ సమస్య సుకరముగ పరిష్కరింపఁబడఁగలదు.

రాధికాసందేశము

శ్రీ మంత్రిప్రగడ భావనారాయణ గారు, కవితాసమితి సభ్యులు

ఇనుఁడు చనువున నిన్ను లేపినది మొదలు
నంజ వడుఁదాక నుంత వేసారఁ బోక,
క్రమముఁ దలపక విధి విరామమును లేక;
సఖ్యమే ముఖ్య మనుచు నో చంచరీక!
"బాలకాసారునంతటి ప్రభువు వచ్చి
కోరినదె చాలు" ననుచు, దిగ్గునను లేచి,
మింటి కెగసి జగన్మిత్రు మేదురాను
రాఁగసందేశమునుఁ బువ్వరమణులకును
బ్రమదమున "ఝుంయ్యి ఝుంయ్యి" నిఁ బలుకు వెట్టి;
యన్ని పొదరిండ్లలోఁ జొచ్చి, యందుఁ బరఁగు
నొక్కొక్కపువున్ బడంతుక కోర్కితోడ
తరణి రాగసందేశవృత్తమ్ము నెల్ల
నల్ల నల్లన యేకాంతమందు విసిచి
రకవుఁ దొడవులపాటితో షికము లంది
మధుమరందపానమున సమ్మదముఁ జెంది
యా కుసుమకాంత లిడు మనోహరపరీమ
ళార్ద్రిరాఁగవృత్తమ్ము రయమ్ము భాను
సన్నిధిఁ దెల్ప, నట్టహాసంబుతోఁడ
"ఝుమ్మ ఝుమ్మ" ని విజయనాదమ్ము లెసఁగఁ
బలుకుచుంటివె ? నిలు నిలు! బంభరంబ!

* * *

కనికరముతోడ నా కొక్కకార్య మీవు
పోలు పొనర్పఁగవలె; నీకు పున్నె ముండుఁ
గృష్ణవర్ణుండ వీ వయ్యు; కృష్ణు నటుల
నీదుహృదయాన కఠినత లేదు! లేదు!
దినదినం బెందరెందరి దివ్యపుష్ప
వతుల కుపకారివై బహూకృతులఁ బొంది
అలరుచున్నావు గావొ? నాయట్టి దీను
రాలిమొఱ వినకుందువే?............
.....................జాలి రాదొ;

* * *

ఆఁగుమా! యొక్కమా రట్టె యాఁగు మయ్య
మెఱుఁగుదువుఁ గాదె? పలుమారు లరసినావు,
నిఁగనిగల్ మించు నీ మేను నిగ్గులె సుమి;
అచ్చముఁగ వాని నెమ్మేన నలరసొబఁగు
లేనియల్ జిందు నీ మృదుగానసరమె ;
నిజముఁగా వాని మురళి విన్పించు పాట.
ప్రణయసందేశసద్గంథభరముఁ బూని;
పొమ్మసిలి వోవుచుండు నీ యమ్మియె; సుమి;
రూఢిగా వాఁడు గోపికాప్రార్థనతులఁ
గౌగిళుల సొక్కి సోలు నా గరిమె మెల్ల,

కుసుమకాంతల గుట్టెటుల్ గొనవో? నీవు,
యట్టులే సుమ్మి; మా గుట్టువట్టు లెల్ల
నేర్పుతో నిట్టెఁ గ్రహియించు నిపుణుఁ డహహా!
కృష్ణుఁ డాతండు మోహనకృష్ణుఁ డతఁడు.

* * *

వాని నీ వెఱుంగఁగ నానవాళ్లఁ గొన్నిఁ
దెలిపితిని ; కారుమా రయి కలత వడకు
బలఁసి పూఁబోఁడు లెందరో ప్రణయకేళి
నలరుచుండెడ రచ్చోట నలికులేశ!
సన్నసన్నఁగఁ దాసి నా సవతులెల్ల
వినకయుండంగఁ జెంతకు వేఁగఁ జేరి,
ఎటులఁ జెవిలోనఁ జెప్పెదో?........
.................ఎటుల యీ య
భాగ్యురాలిమీఁద నిక దత్ప్రణయరాఁగ
కలితదృక్పాళిఁ బ్రసరించుగతి యొనర్తొ
ఏమొ? ఏమిఁ జేసెదో? భార మెల్ల నీదె?
యార్తరక్షకుఁ డౌట నేర్పుమరి యంట
నిన్నుఁ బ్రతిమాలుకొనుచుంటిఁ బున్నె ముండు.
మధుకరమ! మాధవునిఁ జేరి మంజుఫణితి
నా విరహభావగీత మా నవ్యమురళి
నాదమున మేళవించి వినోదఁ గృష్ణుఁ
బజ్జ, నా సవతులఁ గన్నుఁబ్రామి వైఁచి;
పాడుమా? పాడుమా? నీవు బంభరంబ!

* * *

రాధ నీకు లేమిటికి పరిశోధనమ్ము
రాధ నఁగు నాకు నింతటి బాధ లేల
రాధిక యనంగ నీ ప్రేమ సాధనమ్ము
రాధ నీ తోడిదే? ప్రాణనాథ నమ్ము
రాధ చదివెడి నది దుఃఖగాథ లనుము
రాధపై నీకు నింత నీరసము దేల?
రాధయన నీకు నింతటి క్రోధ మేల?
రాధ నీ చొప్పు క్షీరపయోధిశయ్య,
రాధ నింతఁగ వేధింపరాదు నీకు
రమ్ము రమ్మిఁకఁ శీఘ్రమ్ము రమ్ము కృష్ణ!

* *

జాల మొనరించినను తాళఁజాల నేను
రానియెడ నింక ప్రాణముల్ మేన నిలవు
కటకటా! రాధ నిఁక వేచుటలు తగునె;
క్రొత్తదులకౌఁగిళులఁ దగుల్కొనుచు నయ్యొ!
నీవె జీవమ్ము సర్వమ్ము నీవె యాచు
నిన్ను నమ్మిన నన్నిట్టుఁ జిన్నఁబుచ్చఁ
బాడి యగునొక్కొ? నీకు గోపాలబాల!

* * *

ఇదిగో వచ్చెద ననిఁ జెప్పి యేఁగినావు
యింతవఱకు నా మాటయే యెంచవైతి;
నీ వియోగంబు నింక నే నెట్లు సైతు
యుత్తమాంగములకును భయం బందకుండ
మగని కోపంబునకు సుంతఁ జెగఁడు పడక
నిముసమేనియు నిను వీడి నిలువలేక
క్షణము నీమోహనాకృతిఁ గాంచకుండ
తహ తహ జనించి, యెంతేని తల్లడించి
కొట్టుమిట్టాడు నామీద నిట్టు లేలఁ
గట్టలుకఁ బూని యలయింపఁగా దలంతొ?
నాకు నీపైఁ గల వాక్కు — లోకమందు
యెవ్వతకు నైనఁగలదె! సుంతేని కృష్ణ!

* * *

సవతివన్నెఁగములఁ జిక్కితివిర ఔర!
సైతునే నాదు సవతుల రీతులెల్ల
నాకు నా ప్రాణపతికి నింతఁగను, నకట!
యెడమఁ గొల్పిన సవతుల నెట్లు సైతు?
మనమెటీయు కున్న? యీలాంటి పనులు సేయ

* * *

భ్రమరమా!.....................
.........నీవు మఱి సమగ్రముఁగ నిపుఁడు
వింటివేఁ గద! నాదు జీవితచరిత్ర!
నేర్పుఁగలవాఁడ వే లీల? నోర్పుతోఁడు
ప్రాణనాథునితో నచ్చుఁ బలికి నాకుఁ
దర్శనమోఁగమానందంబుఁ దఁగ నొసర్తొ?
ఘనులు నిర్హేతుకాప్తులుఁ గారె? మధుప!

ఆయుర్వేద ప్రాముఖ్యము

శ్రీ పారనంది సర్వేశ్వరశాస్త్రి గారు

'జీవన్ భద్రాణి పశ్యతి' 'ఏతి జీవన్తమానందో నరం వర్షశతా దపి' అని యార్యోక్తులు కలవు. అనగా, జీవించియుండినచో నెపుడైన శుభములు గాంచి నరు డానందము నొందు నని యభిప్రాయము. ప్రతివారికిఁ దమతమ జీవితములోఁ గల నారుసుఖములలో నారోగ్యమనునది యొకటి.

శ్లో. 'అర్థాగమో నిత్య మరోగితా చ ప్రియా చ భార్యా ప్రియవాదినీ చ
వశ్యశ్చపుత్రో ర్థకరీ చ విద్యా షడ్జీవలోకేషు సుఖాని రాజన్!'

అని యారుసుఖములు చెప్పబడియున్నవి. గాన నట్టి యాయుర్వృద్ధికిని, పూర్వజన్మకృతపాపములచేతను, ఇప్పటి క్రమవిహీనమైన యాహారవిహారాదులచేతను కల్గు ననుస్తరోగములను నివృత్తి చేయుటకును తగిన సదుపాయములను (ఔషధాదులు) చెప్పునది యాయుర్వేదము.

౨. వేదశాస్త్రాది సకలవిద్యలలో ప్రతిదానికి నందలి విషయము ననుసరించి వేద మనియో, శాస్త్ర మనియో, లేక మరేదియో, ఒక సంజ్ఞతోనే సామాన్యముగ వ్యవహారము కలదు; గాని కొన్నిటికిమాత్రము విశేషించి వేదత్వము, శాస్త్రత్వము గూడ నంగీకరింపఁబడినది. వానిలో నొకటి వైద్యమని చెప్పుదురు. ఎట్లనిన:—

శ్లో. 'ఆయుషం ధానుషం చైవ గాంధర్వం చార్థ మేవచ
సర్వలోకోపకారార్థ ముపవేదా ఇతి స్మృతాః'

అని యుపవేదములలో నీ వైద్యము పరిగణింపబడినది. మఱియు—

శ్లో. 'తర్క వ్యాకరణే ధర్మశాస్త్రం మీమాంస మిత్యపి
వైద్యశాస్త్రం జ్యోతిషం చ షట్శాస్త్రి తీతి కథ్యతే'

అని షట్ఛాస్త్రములలోఁ గూడ నిది పేర్కొనబడినది. ఇట్లు వేదశాస్త్రములలో నంతర్భావము గల వైద్యము సకలజనాదరణీయ మనుట యతిశయోక్తి కాదు.

౩. ప్రత్యక్షఫలము నిచ్చు వైద్యశాస్త్రమున సామాన్యపరిజ్ఞానము కలవారికే జనరంజనము ప్రసిద్ధి పరమార్థము మొదలగు సుగుణములు కల్గుచుండగ పరిపూర్ణజ్ఞానము నొంది శాస్త్రోక్తమగు నౌషధసంగ్రహము ధర్మగుణము గల 'ఆయుర్వేదభూషణ' 'వైద్యరత్న' ఇత్యాది బిరుదాంకితులకు గల నైహికాముష్మికఫలసాధనము కైముతికన్యాయసిద్ధము. (వేరుగ చెప్ప నక్కరలేదు.)

౪. బాగుగ విమర్శించినచో జ్యోతిషవైద్యములకు పరస్పర సంబంధ మున్నట్లుగూడ స్పష్ట మగుచున్నది. ఎట్లనిన (౧) జాతకభాగమందలి ద్వాదశభావములలో ప్రధానమైనది యాయుర్భావము. అది సంపూర్ణముగ లేనపుడు తక్కినభావఫలము లన్నియు ప్రత్యక్షములు కావు కదా? గాన నా యాయుర్వృద్ధికర మగు నౌషధము లిందు చెప్పబడుటవలనను (౨) గ్రహములకు రోగకారకత్వము. (సూర్యుడు వాతమును. చంద్రుఁడు శ్లేష్మమును చేయుదురని.) జ్యోతిషమందునూ ఆ రోగములను నివారించు సాధనములిందు చెప్పుట వలనను. (౩) అన్ని రోగములను నిర్మూలించు మహౌషధులు వైద్యశాస్త్రమందును ఆ యోషధీశుఁ డగు చంద్రుఁడు గ్రహములలో నొకం డని జ్యోతిషమందును చెప్పఁబడియుండుటచేతను నింక మఱికొన్ని కారణములచేతను వీని పరస్పర సంబంధము సువ్యక్తము.

౫. ఇందలి ముఖ్యాంశములు:— (౧) నాడీపరిజ్ఞానము. (౨) వస్తుగుణములను తెలిసికొనుట. (౩) శాస్త్ర ప్రకారము చేయబడిన మందులు కలిగియుండుట. (౪) అమృతహస్తి యగుట. (౫) దయాళుత్వము. (౬) రోగనిదానము. ఈ పరికరములు గల మహాశయుల వైద్యమునకు శాస్త్రజ్ఞాన మత్యావశ్యకము గాన నిది వరకుఁ గొంత ప్రవేశము కల్గి కృషి చేయుచున్నవారికి ప్రబోధమును కలుగచేయుచుండినయెడల నాయుర్వేదవిద్యాశాఖ పురోభివృద్ధి నొంది సత్కీర్తిపుష్పములను ఆరోగ్యఫలములను పుణ్యగంధమునుఁ గూడ స్వాశ్రితజనుల కాచంద్రతారార్కము నొసంగుచుండును.

వలసరాజ్యములు — భారతీయులు

శ్రీ సింగంపల్లి వెంకటాద్రి గారు

అతిచిరకాలమై ప్రజాపోషణమున కవసరములైన సిరిసంపదలగనియై ప్రాక్తనమైన సభ్యత్వము గలిగి ధర్మసంప్రదాయాచారముల నెలకొల్పిన భారతసామ్రాజ్యము నిన్న నేఁడు మన దుష్పరిపాకముచే దరిద్రగ్రస్తమై పారతంత్ర్యము పాలైయుండు నిదుగ్న మగుటచే భారతీయులలో లక్షలకొలది స్త్రీపురుషులు తమకు పోషణావసరములైన అన్నవస్త్రాదులు కఱవగుటయు వానిని సంపాదించుకొనుటనిమిత్తము స్వర్గతుల్య మగు మాతృభూమిని పరిత్యజించి హిందూధర్మశాస్త్రానుసార్యముగ సముద్రయానము నిషేధమయ్యును సరకుచేయక నానావిధరీతోష్ణస్థితులు గలిగి భిన్నమైన మతిసాంప్రదాయాచారములు గలిగి వేలకొలదిమైళ్ల దూరమున మహాసముద్రముద్రితమై వ్యాప్తమై యున్న వివిధభూభాగములకు వలసపోయి దురవస్థలపాలగుట సంభవించుచున్నది. ఇటీవల వెలువడిన లెక్కలనుబట్టి వివిధదేశములలో శాశ్వతముగగాని తాత్కాలికముగగాని నివాసము లేర్పఱచుకొనినవారి సంఖ్య యించుమించుగా 2395247. వీరిలో 2294704 మంది బ్రిటిష్‌సామ్రాజ్యాంతర్గతములగు సింహళము, బ్రిటిష్‌మలయా, హాంకాంగ్, మారిషస్, దక్షిణాఫ్రికాయూనియన్, కెనడా, ఫిజీద్వీపములు, ఆస్ట్రేలియా మున్నగు ప్రాంతములలో నివసించుచున్నారు. బ్రిటిష్‌సామ్రాజ్యములో చేరిన సింహళమునందు 820000 మందియును, బ్రిటిష్‌మలయాలో 660000 చొప్పునను, మారిషస్ అను ద్వీపమున 264827 గురును, కెన్యాలలో 150000 మందియును, ట్రినిడాడ్‌యందు 121000 ను, బ్రిటిష్‌గయానాయందు 125000 ను, జమైకాలో 20000 ను, గ్రెనాడాలో 2000, సెంటులూషియాయందు 2000 ను, ఫిజీదీవులలో 70000 ను, జాంజిబారులో 130000 ను, కెన్యాప్రాంతమున 26759, ఆస్ట్రేలియాలో 2000 ట్రాన్సువాలులో 13405 చొప్పునను నివసించుచున్నారు. బ్రిటిష్ ప్రాంతములలోగాక తదితరప్రాంతములలో ముఖ్యముగా పారసీకమునందు 1000525 గురును, డచ్చియీస్టుయిండీసులో 5000 ను, యునైటెడ్‌స్టేట్సులో 3175 గురును, మొజాంబిక్ ప్రాంతమున 7100 మంది చొప్పునను, మెడగాస్కర్ అను ద్వీపమున 5272 మందియును నివసింపఁగలుగుచున్నారు.

వలసపోయిన భారతీయులలో అధికసంఖ్యాకులు బ్రిటిష్‌సామ్రాజ్యాంతర్గతములగు నానాప్రదేశములలో నివసించుచున్నారనిన ఇమిగ్రేషను అనగా వలసపోవుటట్లు ప్రోత్సహించుటలో బ్రిటిష్‌ప్రభుత్వమువారికి విశేషబాధ్యతయుండునని వేఱుగ జెప్పనక్కరయే లేదు.

హిందూదేశములో జిల్ల ముఖ్యముగా చెన్నరాష్ట్రము, బొంబాయి, పాంచాలము, పశ్చిమోత్తరసరిహద్దురాష్ట్రము, బెంగాల్, ఒరిస్సాప్రాంతములనుండి ఎక్కువమంది వలసపోవుట సంభవించుచున్నది.

ఇట్లు వలసపోవువారిలో మూడింట రెండువంతులు పురుషులుగను, ఒకవంతు స్త్రీలుగ నుందురు. ఈ కారణముననే వలసరాజ్యములలో భారతీయుల నైతికజీవనమునకు భంగము వాటిల్లుచున్నది. ఈమధ్య ఆంధ్రపత్రికాధిపతు లగు దేశోద్ధారక కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావుపంతులుగారు ఐగ్నపర్యటనము చేయు సందర్భమున అచ్చట భారతీయుల స్థితిని చక్కగా గమనించి తెలిపిన అభిప్రాయములలో యీవిషయము నూచింపబడియే యుండెను. వలసపోయిన భారతీయులలో ఏదింట నాలుగువంతులు హిందువులుగను, మిగిలినవారు మహమ్మదీయులుగను, క్రైస్తవులుగ నున్నారు. వలసపోవు భారతీయులలో 100 కి 60 మంది ఒక చెన్నరాష్ట్రమునందలి ప్రజలుగనే యుందురు. చెన్నరాష్ట్రమునుండి వలసపోవువారిలో అధికసంఖ్యాకులు సింహళము. స్ట్రయిట్ సెటిల్‌మెంట్సునకు పోవుట పరిపాటియైనది. బొంబాయి, కరాచి, కలకత్తా, మద్రాసు రేవులనుండి ఎక్కువగా ప్రయాణ మొనర్పుచుందురు.

ప్రారంభదశ

ఈ ప్రకరణమున ఇమిగ్రేషన్ అనగా వలసపోవుట అను పద్ధతియొక్క ప్రారంభచరిత్ర మించుక వివరింపఁబడును. 1800 వ సంవత్సరమునుండి అనగా పందొమ్మిదవశతాబ్దారంభమునుండియే భారతీయులు బంగాళాఖాతము నతిక్రమించి స్ట్రయిట్ సెటిల్‌మెంట్సునందలి చెఱకు, గోధుమ, సుగంధద్రవ్యములనుత్పత్తిచేయు తోటలలో కూలిపనిచేసి జీవించునిమిత్తము వలసపోవుట కారంభించియుండిరి. అంతకు పూర్వమే భారతీయులు సుమత్రా, జావా, సింహళము మున్నగు ప్రాచ్యభూములకు పోయియుండి రనుట యథార్థము! కాని వారు కూలిపనిచేయు నిమిత్తము గాక వ్యాపారముగొనసాగించుటకును, మతప్రచారము నిమిత్తమును, రాజ్యస్థాపనార్థమును పోయియుండి రనియే గ్రహింపవలసియున్నది.

1800 సంవత్సరమునుండి 1830 వఱకు వలసపోయిన భారతీయులవిషయమై ప్రభుత్వముగాని ప్రజాసంఘములుగాని ఎట్టి చర్యగాని శ్రద్ధగాని పుచ్చుకొనియుండలేదు. 1830 నుండి ప్రభుత్వమువారు కొంచెము శ్రద్ధవహించుట కారంభించిరి. 1830 వ సంవత్సరమున 'జోసెఫ్ అర్గండ' అను ఫ్రెంచివ్యాపారస్థుఁ డొకఁడు హిందూదేశమునకు వచ్చి 130 (నూటముప్పది) మంది పనివాండ్రను వెంటబెట్టుకొని పోయెను. 1834 వ సంవత్సరమున బ్రిటిష్ కాలనీలలో అంతవఱకు అవిచ్ఛిన్నముగ జరుగుచు వచ్చిన బానిసవ్యాపారము రూపుమాట్టింపఁబడుటచే అప్పటినుండి వలసపోవుట మెండు కాఁజొచ్చెను. 1834—37 సంవత్సరములలోనే మారిషస్ ద్వీపమునందలి చెఱకుతోటల యజమానులు 700 మంది పనివాండ్రను కలకత్తానుండి తీసికొని పోఁగల్గిరి. ఈ సంగతిసందర్భములన్నియు గ్రహించియే ప్రభుత్వమువారు 'లా కమీషన్' అనున దొకటి యేర్పఱచి తగిన విచారణల జరిపి వలసపోవు భారతీయులక్షేమార్థము కొన్నినిబంధనలు నిర్మించుకొనుటకుల ప్రోత్సహించిరి.

1837 వ సంవత్సరమున ఫస్టుఇమిగ్రేషన్ ఆక్టు అనున దేర్పఱచి 5 సంవత్సరముల కొఱకు కంట్రాక్టులు నిర్ణయించుకొనుటకుల శాసించిరి. ఈ చట్టము ప్రథమమున అనగా 1837 వ సంవత్సరమున మారిషస్, బ్రిటిష్‌గయానా, ఆస్ట్రేలియా ప్రాంతములకు వలసపోవుభారతీయులవిషయమై ప్రయోగింపఁబడెను. కాని ఆ మఱుసటిసంవత్సరముననే అచ్చటి భారతీయులను తోటలయజమానులు అగచాట్లు పెట్టుచున్నా రని గ్రహించి కొందఱు ఆంగ్లప్రముఖులు తీవ్రమైన యాందోళనము చేయ నారంభించఁగా భారతీయ లీశమందు మారిషస్‌నకు తప్ప మరి యేదేశమునకు వలసపోరా దని శాసింపఁబడెను. పరిస్థితు లెన్నటికి నొకే విధముగ నుండఁజాలవు గదా! తరల 1844 వ సంవత్సరమున తీవ్రమైననిబంధనలతో ఒక శాసన మేర్పఱచి జమైకా, బ్రిటిష్‌గయానా, ట్రినిడాడ్ ప్రాంతములకు వలసపోవుట కనుమతి యొసంగిరి. ఇట్లుండ 1849 వ సంవత్సరమున ఫ్రెంచికాలనీలలో అంతకుపూర్వము యథేచ్ఛగా జరుగుచువచ్చిన బానిసవ్యాపారము రద్దు చేయఁబడుటచే ఫ్రెంచివ్యాపారస్థులు వందలకొలది వేలకొలది భారతీయులను ఫ్రెంచిరేవుపట్టణములగుండా రీయూనియన్, బోర్బన్ ప్రాంతములకు తీసికొని పోసాగిరి. ఫ్రెంచిరేవుపట్టణములగుండా వలసపో నారంభించిన భారతీయులలో అధికసంఖ్యాకులు బ్రిటిష్ఇండియాకు చెందినవా రగుటచే ఇండియాప్రభుత్వమువారు విజృంభించి ఈ అక్రమపద్ధతిని అడచివేయుటకై 1852 వ సంవత్సరమున తగినచట్టము లేర్పఱచి బందోబస్తు చేయఁగల్గిరి. పిమ్మట 1858 వ సంవత్సరమున సెంట్ లూషియాకును, 1860 వ సంవత్సరమున సెంట్ విన్సెంటు, సెంట్ కిట్సు, నేటాల్ అను ప్రాంతములకును భారతీయులు వలసపోవుట కనుమతి యొసంగఁబడెను. 1869–70 సంవత్సరములలో పై నుదహరించిన ప్రదేశములకు వలసపోవు భారతీయులవిషయమై ప్రయాణసందర్భములందును, నివాసము లేర్పఱచుకొను విషయమునను,

[illegible] (Central) [illegible]

[illegible]

(1) The Natal Rural Licensing Ordinance. (2) The class areas Bill. (3) The Natal Township Franchise Ordinance (4) The Natal Borough Ordinance. (5) The mines and Works act. (6) The Asiatic reservation and Immigration and Registration Bill. [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

మిన్సారరసము
Minsararasam Company, Ltd., Salem (S.I.)

JUSTICE.

స్నేహలతాదేవి

శ్రీ వేంకట కాళిదాస కవులు, ఆంధ్ర గీర్వాణ సాహిత్య పరిషత్తు

[నిరుపేద అగు దంపతుల తొలిబిడ్డ యైన పదునైదేండ్లు నిండని యీ బాలిక స్వార్థత్యాగమే జీవితాశయముగాఁ గలిగి, అసాధారణ సాహసముతో తన తల్లిదండ్రుల యిల్లు నిలుపుటయే కర్తవ్యముగ నెంచి, అజ్ఞానాంధకారమునఁ బడి వరకట్నముఁ గొనుటకు వెనుదీయని సోదరులకు జ్ఞానోపదేశముఁ గావించుటయే తన జన్మమునకు ఫలమని భావించి, నిజభౌతికశరీరమును పవిత్రవహ్ని కాహుతి యొనర్చినది. తన వివాహముచేయుటకు వరునకుఁ దగినకట్నము నీయక తప్పని దగుటచే తండ్రి తనయింటి నమ్మ నెంచెను; అందు కామె మృదుహృదయము సహింపలేదు. అగ్నిదేవుని కాహుతి యైనది; అభీష్టము నెరవేర్చుకొన్నది; ఆకసమున మెరయుచున్నది.]

చీఁకటితో వెలుంగునకుఁ జెల్మి ఘటించిన యీ మనోజ్ఞసం
ధ్యాకమనీయతల్ గనఁగ నా యెదలోనికి మెల్లమెల్లనన్
బ్రాఁకెద విద్యోతన్—పొగలు గ్రమ్మిన మంటలలోఁ బవిత్రతల్
చేకొని తేజరిల్లితివా స్నేహలతా వనితా శిరోమణీ!

శా. రాశీభూతములైన నాఁటి నిసి నీరంధ్రాంధకారంబు లే
యాశాంతంబులదాఁక నించెనో త్వదీయస్వచ్ఛతేజమ్ము; నా
కాశంబున్ వెలిఁగించు తారకలె వీక్షాసంగతంబౌ ప్రభా
వైశద్యంబులఁ బల్కరించి నిను నాహ్వానించెనో శ్రీమతీ!

సీ. కలిగించెనో నీదు తెలినవ్వు వెన్నెలల్
జ్వలదుగ్రవహ్నికిఁ జల్లదనము;
కావించెనో నీ తమోవిలాసస్ఫూర్తి
పావకజ్వాలలఁ బట్టుచీర;
సృష్టించెనో నీదు మృదుసౌమనసవృత్తి
స్ఫురదగ్నిదీప్తుల పూలమాల;
సేకరించెనో నీ విలోకనాహ్వానముల్
ప్రబలానలమ్ములో రాగశోభ;
ఐక్యమయ్యెనో యుష్మదీయాంతరంగ
మా హుతాశన మూర్తితో స్నేహభావ
మూని నిర్మలానందరసోదయమున
ధన్యవైతివి స్నేహలతాకుమారి!

సీ. తల్లిదండ్రులు బాష్పధారాప్రవాహముల్
కన్నుగొల్కులనుండి కార్చినారు
శల్యాభిలాషులౌ సోదరాగ్రణులెల్లఁ
జిత్తములోన లజ్జించినారు;
మహిళావతంసముల్ మహనీయ మైన నీ
త్యాగసంపదఁ గొనియాడినారు;
ఉద్రిక్తభావులై యుత్తమకవులు నీ
స్థిరకీర్తి గానంబు చేసినారు;
అందఱకు నన్నివిధముల నంపినావు
దివ్యసందేశములు యుష్మదీయహస్త
లిఖిత మైన నీ యంతిమలేఖయందు
ధన్యవైతివి స్నేహలతాకుమారి!

సీ. పూర్వకాలమహర్షి పుణ్యాశ్రమప్రాంత
నిత్యతేజఃపూర్ణ నిబిడ వహ్ని,
యజ్ఞవేళాకల్పి తాజ్యహోమక్రియా
విభ్రాజమాన పవిత్రవహ్ని,
సహగమనాచార మహిత పతివ్రతా
స్వర్గీభవన్మహా జ్వలిత వహ్ని,
క్షత్రియాన్వయవీర కాంతామణీమాన
సంరక్షణధురీణ సాధువహ్ని,
ఆ వినిర్మలవహ్ని యత్యాదరమున
గాటముగఁ దన ప్రేమపుఁ గౌఁగిలింత
నదుముకొన్నది నిన్ను మోహమ్మువలన
ధన్యవైతివి స్నేహలతాకుమారి!

ఉ. ఈ దురవస్థ కూడ దని యించు కెరుంగక నీచకుల్కకాం
క్షాదృఢ బాహుబంధనసుఖమ్మునఁ జిక్కి కనుల్ మొగిడ్చి జ్ఞా
నోదయశూన్యతన్ జగతి కూరక కీడొనరింపఁ జూచు నీ
సోదరకోటి మేల్కొలిపియుంటివి నీవు గదమ్మ సోదరీ!

ఉ. చీఁకటు లావరింప వికసింపుచునున్న యనేక తారకా
నీక సుమంబులం దెచట నీ శుభతేజము విశ్రమించునో,
నీ కమనీయవాసనలు నేఁటికిఁగూడఁ గృపాసమన్వితా
లోకనపంక్తు లెయ్యెడ వెలుంగఁగ, మాకద కంపుచుందువో?

ఉ. ఆరని మంటవై నిను హృదంతికమం దిడుకొన్న నాఁటి దు
ర్వారపవిత్రవహ్ని నవభారతదేశనిబద్ధ సాంఘికా
చారవిలంబమానకలుషంబుల దగ్ధము చేసి నూత్నసం
స్కార మొనర్చి యెన్నటికి మాహృదయంబుల వెల్గఁ గావుతన్.

ఆంధ్రుల జీవితము—బౌద్ధమత ప్రచారము

శ్రీ బుర్రా శేషగిరిరావు గారు, ఎం. ఏ. ఆంధ్రభారతీ తీర్థప్రధాని

క్రీస్తుశకము పూర్వము ఆరవశతాబ్దినుండియు ఆంధ్ర కళింగములలో బౌద్ధమతము బాగా ప్రబలియుండినట్లును బౌద్ధరాజ్యాంగములు సింహపురము దంతపురము, దండక, త్రివిష్టప ప్రాంతములందు ప్రజలను ధర్మపథమున నడపుచుండినట్లును పలువిధము లగు నిదర్శనము లాంధ్రకళింగములలో గలవు. ఆంధ్రకళింగములలో ఘంటశాల, శాలిహుండ, రామతీర్థ, సంకరాం, భట్టిప్రోలు, చేజెర్ల, అమరావతి, జగ్గయపేట, విజయవాడ, రామిరెడ్డిపల్లి, నాగార్జునకొండ మొదలగు పలుతావులయందు బౌద్ధస్తూపములయు, సంఘారామములయు, విహారములయు చైత్యాలయములయు జాడలు కనబడుచున్నవి. చీనాయాత్రికు లీప్రాంతములకు వచ్చి బౌద్ధసాహిత్యము నాంధ్రదేశము నుండి వ్రాసికొని పోయినట్లును ఇతిహాసములు గలవు. దేశమింతవరకు బౌద్ధాక్రాంతమైన నాడు ప్రజల జీవితము బౌద్ధమత ప్రతిబింబనము నెట్లు చూపి యుండెనో యని కొంతకాలముగా నాంధ్రచరిత్ర విమర్శకులు వితర్కించుకొనుచున్నారు. ఇది యాంధ్రులచరిత్రలో విచారణీయమగు నొక విశేషాంశము గనుక దీనిని గూర్చి యీ నూతనవత్సరమున నాంధ్రచారిత్రక విమర్శకులు ప్రత్యేకించి కొంత కృషిచేయుదురు గాక యని ప్రార్థించుచు నీయంశమునుగూర్చి యాంధ్రభారతీ తీర్థచారిత్రక విభాగములలో నరిసిన జాడలనుఁ బట్టి యొక చిన్నవ్యాఖ్యానమును "సమదర్శిని" లో ప్రకటింప సాహసించుచున్నాను. విజ్ఞానపరులు దీనిని విపులీకరించి గాని విమర్శించి గాని యాంధ్రుల బౌద్ధయుగ చారిత్రమును విశదపరతురు గాక!

దేశములో నేదేని యొక మతసాంప్రదాయము ప్రబలినపుడు దానిని చిరస్థాయిగా చేయుటకు తగిన యేర్పాటులు జరుగుట సహజమే. బౌద్ధజైన సంప్రదాయములనుండి యాంధ్రలోకమును వేద, పౌరాణిక మతములలోనికి త్రిప్పదలచినపుడు చాళుక్యాదిప్రభువులు వైదికసంప్రదాయచిహ్నము లగు యజ్ఞయాగాది క్రతువులను విశేషముగా చేయుటయు, వైదికపురాణప్రసిద్ధము లగు దైవతముల నామములతో దేవాయతనముల నిర్మించి షోడశోపచార పూజలను జరిపించియు, వైదికసాహిత్యపరులకును, వైదికకర్మఠులకును వసతు లేర్పరచియు, వైదికవిద్యాప్రచారమునకు విద్యాలయములు స్థాపించియు, అగ్రహారములను కట్టించియు, వైదికమతము నుద్ధరించిరి. అట్లే అశోకుని కాలమునుండి బౌద్ధమత ప్రచారకులు దేశములు తిరిగి మతోపదేశమును చేసిరి. శిలాస్తంభములపై ధర్మశాసనములు లిఖించిరి. అట్లే ఆనాటి బౌద్ధు లాంధ్రకళింగములలో స్తూపములు, విహారములు, చైత్యాలయములు స్థాపించిరి. బౌద్ధభిక్షులును పరివ్రాజకులును వీటియందుండి పూజావిధానములు జరుపుచు దేశమునందు తిరిగి మతప్రచారము చేయుచుండిరి. ఆంధ్రుల జీవితమందలి బౌద్ధమత ప్రతిబింబనము జాడ లానాడు పలువురు భక్తులు వేయించిన శిలాశాసనములలో కనబడుచున్నవి. వీటిని కీల్‌హారను (Prof. Keilhorn) పండితవర్యులు పాలీభాషనుండి చదివి వీటిలోని యంశములను బయలుపరచిరి. వారి శాసనపట్టికల లిష్టువాఖలా నెంబర్ల నాధారము చేసుకొని యీ వ్యాఖ్యానము తయారు చేయబడినది.

ఇప్పటి సాంఘికపరిస్థితులలో హిందూగృహస్థులు శుభశోభనములలోను, కష్టములలోను తమ యిష్టదేవతలకు మ్రొక్కుకొనుటయు, తదనుసారముగా మ్రొక్కుబడులు చెల్లించి యావివరణములు శిలాశాసనములు చెక్కించుటయు గలదు. ఇది యే ప్రాచీనదేవాలయము చూచినను తెలియగలదు. ఇంతేగాక తమ కుటుంబములలో బాలబాలికలకు తమ యిష్టదైవతముల పేర్లుంచుటయు నాచారమై యున్నది. అట్లే బౌద్ధమతము ప్రచారములో నుండిన రోజులలో కూడా ఆంధ్రులు బౌద్ధదైవతముల పేర్లు తమ వంశములలోని స్త్రీపురుషులకు పెట్టుకొనెడివారు. ఎట్లనగా:—అమరావతి బ్రాహ్మీలిపి (ప్రాకృత) శాసనములో కీల్‌హారను పండితుని లిష్టువాఖలా నెంబర్ల ప్రకారము:—

1. గాథిక 'సంఘ' (1210) 'వధు' దాసి (1218)
2. వాణియ 'ధమ్మిల' (1230)
3. పవైత 'సిదంత' (1234)
4. వాణీయ 'బోధిశర్మ' (1213); చేటియ, వందక 'బుధి' (1228)
భిఖుని 'బుధా' (1223) థేర 'బుధరఖిత' (1224)

ఈ పేర్లు బౌద్ధత్రితయ మగు 'బుద్ధ,' 'ధర్మ,' 'సంఘ' అను వాటినిన్ని, బుద్ధుని మరియొక పేరగు 'సిద్ధార్థ' అను దానిని అనుసరించి యున్నవి.

బౌద్ధయుగమునందలి రాజులలో 'మాఢరీపుత్ర'యనియు 'యజ్ఞశ్రీ'యనియు కలవు గదా. ఇట్టి పేర్లు రాజులలోనే గాక సామాన్యులలో కూడ నుండెను నిదర్శనము లీప్రాకృతశాసనముల నుండియే చూపవచ్చును. ఎట్లనగా:—

1. ఆచార్య, 'సారీపుత్ర' మహావన శైలీయ (1230)
2. వాణియ (-వణిజ) 'మూలసిరి' (-మూలశ్రీ) (1213)
3. ఆచార్య నాధ సిరి (నాధశ్రీ) (1233)
4. ధమ్మసిరియ (-ధర్మశ్రీ), హోగిసిరి (-అగ్నిశ్రీ), రవిసిరి (-రవిశ్రీ) (1234)

మననాడు ఆంధ్రదేశములో వాడుకలో నున్నట్టిన్ని తొల్లిటి యార్య సంప్రదాయము ననుసరించినట్టిన్ని స్త్రీపురుషుల నామములీ శాసనములలో కనబడుచున్నవి, ఎట్లనగా:—

1. వినయంధర ఆర్య 'పుసర్వసు' 1286
2. వణిజ 'సముద్ర' (1281); ఉపాధ్యాయిని 'సముదియా' (1286)
3. గహపతి 'వసుమిత' (-వసుమిత్ర,
అతనిమనుమఁడు 'హిమల' (-హిమాలయ) (1277)
4. మహాథేర 'భగవత' అతనితమ్ముడు 'సంయుక్తక' (1272)
5. గహపతి నులస (1255)
6. గహపతి 'ఇద' (ఇంద్ర)
7. భిక్షుని నాగమిత (నాగమిత్ర) 1252
8. ఆశేపసి 'సంఘభూతి' (1298)
9. ఉపాసక 'ఉత్తర' (1303)
10. నాగచంద్ర అతనిమనుమడు సిద్ధార్థ (1202)

ఇప్పటిలో హిందువులు దేవాలయములలో స్తంభములు, మంటపములు, ద్వారములు, దీపదండములు, చపటాలు మొదలగునవి దానములు చేయుదురు. ఇట్లే బౌద్ధయుగమందు అన్నిజాతులవారును వివిధవ్యాపారముల వారును చైత్యాలయములకును విహారములకును దానములు చేయుచుండిరి, ఎట్లనగా:—

1. స్తంభ దానము 1208, 2. యథుపట దానము 1207, 3. పటదానము 1213, 4. దీపస్తంభము 1214, 5. పేటికా దానము 1216, 6. పాదుకాదానము 1219, 7. ఉనిసా దానము 1221, 8. సింహాస్థాన దానము 1228, 9. పుష్పగ్రహ నియపట దానము 1225, 10. పధానమడవ (ప్రధానమంటప) 1230 11. ఊర్ధ్వపట దానము 1235, 12. సూచీ దానము 1241, 13. చక్రపటదానము 1253, 14. ద్వార దానము 1255, 15. పూర్ణఘటకపట దానము 1273, 16. చపటా దానము 1282.

బౌద్ధమతప్రచారకులలో భేదములును అన్యోన్యసంబంధములును ఈ శాసనములో నుదహరింపఁబడియున్నవి.

బౌద్ధులవిద్యాలయములకు 'నికాయ'ములని పేరు. ఇవి చైత్యాలయములలో నడపఁబడుచుండెను. అమరావతి శాసనములు నెం 1248 లో నిట్టి 'చైత్యకీయ నికాయము' నకు ప్రత్యేకించి చేయబడిన ధర్మచక్ర దానము పేర్కొనఁ

బడినది. ఇట్టి చైత్యాలయ విద్యాబోధకులలో ఆర్యులు, ఆచార్యులు, ఉపాధ్యాయులు, స్థవిరులు అను పలు తరగతుల విద్యాబోధకు లుండినట్లు కనబడుచున్నది. ఎట్లనగా:—

1. 1223 థరబుధి
2. 1230 'ఆచార్య సారీపుత్ర'
3. 1246 ఆర్యకేతి
4. 1250 'థేర' బుధరఖిత
5. 1270 'మహావినయం' ధర ఆర్యబుధి
6. 1272 'మహాథేర' చరవనుత
7. 1273 'ఉపాధ్యాయ' నాగ
8. 1280 'మహాథేర' అర్యభూతరఖిత
9. 1280 'అహ్రత' అర్యబుధరఖిత

ఆకాలమున స్త్రీలకు పురుషులకు వలెనే అక్షర స్వీకారాధికార ముండెను. హిందూమతము పునరుజ్జీవనము పొందిన రోజులలో ఈ యధికారము స్త్రీల యొద్ద నుపసంహరింపబడి స్త్రీలకు వివాహము నియతమై పోయినది.

1. అంతేవాసిని 'అర్యాధమ్మా' (1246)
2. 'ఉపాధ్యాయినీ' సముద్రికా (1286)
3. 'భిఖునీ' బుధా (1223)
4. 'పవజితిక' నాప్యా (1240)
5. 'సమనికా' సిధంతి (1242)
6. పవజితిక సఘరఖితా (1262)

ఇప్పటి మఠాధిపతులలో "కరకమల సంజాత" సంప్రదాయము ననుసరించి వంశక్రమము చెప్పబడుచుండినట్లే అట్టి సంప్రదాయ ముండుటవలన గాబోలు శం 1262 లో 'పవజితిక' సఘరఖితయు ఆమె కూతురు హంసాయును మనుమరాలు తియురయు పేర్కొనబడిరి. ఇది తియవ్వవర్గ త్రయముగా తోచును.

గ్రామనామములు బౌద్ధసంప్రదాయ సిద్ధము లైనవికూడ ఆంధ్రకళింగములలో కనబడుచున్నవి. గంజాంమండలములోని 'శాలిహుండము' విశాఖపట్టణములో సంకరాం (సంఘారామ,) రామతీర్థము (తిర్థారామము) గుంటూరులో 'నాగార్జునకొండ' కృష్ణలో 'భట్టిప్రోలు' గోదావరిలో భిక్కవోలు (భిక్షుప్రోలు) ను ఉదాహరణములు. ఇట్లు సుప్రసిద్ధము కానివి యెన్నో గలవు.

గంజాం విశాఖపట్నము జిల్లాలలో (కళింగము) అన్వేషణ చేసి విమర్శ చేసి మరుగుపడియున్న గ్రామముల పేర్లు కొన్ని యిందుదాహరించుచున్నాను.—

విమర్శింపవలసిన బౌద్ధగ్రామములు (కళింగములోనివి)

(౧) గంజాం:—

1. థోటావల్లి (స్తూపపల్లి) అస్కా తా॥
2. ఒసోకా పురం (అశోకపురం) అస్కా తా॥
3. సులసుల (సులస యనుపేరు అమరావతి శాసనములలో కలదు.) అస్కా
4. బుద్ధివలస. శ్రీకాకుళం తా॥
5. గోట్టిపల్లి (గోష్టిపల్లి(శ్రీకా॥ తా:
6. సిద్ధాంతం (సిద్ధార్థపురం) శ్రీకా॥ తా॥
7. థోటాజోల. కూడల్ తా॥
8. గోట్టవలస. పర్లాఖిమిడి తా॥
9. మినిగాం (మునిగ్రామ) పర్లా॥ తా॥
10. జినపురం. పర్లా॥ ఏజన్సీ
11 మునిసింగి. పర్లా॥ ఏ॥
12. తబరసింగి (స్థవిరసింగి) పర్లా॥ ఏ॥
13. తబరాడ (స్థవిరవాడ) పర్లా॥ ఏ॥
14. శ్రామబాడి. ఉదయగిరి ఏజన్సీ.

(౨) విశాఖపట్నం:—(ఇందులో ముఖ్యముగా ఏజన్సీస్థలములే పేర్కొనబడినవి.)

1. ధమ్మిని: బిస్సంకటకఏజన్సీ
2. గోట్టిగుడ: బిస్సంకటకఏజన్సీ
3. తంపరబుధిని: బిస్సంకటకఏజన్సీ
4. బిచ్చుకోట (భిక్షుకోట) గుణుపురంఏజన్సీ
5. సిద్ధగుడ॥ గుణుపురంఏజన్సీ
6. థేరవాడ॥ మల్కా॥ ఏజన్సీ
7. ధమ్మపాద. మల్కానగిరి ఏజన్సీ
8. ధమ్మగుడ ,,
9. తూబుమత్త: నవరంగపురంఏజన్సీ
10. తిస్సరపాదోరో: నవరంగపురంఏజన్సీ
11. బోధిగుడ: పాడ్యాఏజన్సీ
12. గోట్టిగుడ: పార్వతీపురంఏజన్సీ
13. బుద్ధగుడ: రాయగడఏజన్సీ
14. బుద్ధుని: రాయగడఏజన్సీ
15. బుద్ధిని: రాయగడఏజన్సీ
16. తిస్సపాదోరో: రాయగడఏజన్సీ
17. థోబాపాడు: రాయగడఏజన్సీ.

బౌద్ధాలయములకు వేదమతావలంబకులు కూడా దానధర్మములు చేయుచుండుట చేతను వేదమతావలంబకులు దశావతారములలో బుద్ధుకొక యవతారముగా పరిగణించుచుండుట చేతను బౌద్ధమతము జైనమతమువలెనే ఆంధ్రకళింగములలో శైవ వైష్ణవసంప్రదాయములలో కలిసి పోయినది. విశాఖపట్నం జిల్లాలో గుడివాడ అను గ్రామము కలదు. అందు రామలక్ష్మణులు గల వైష్ణవాలయ మొకటి కలదు. విమర్శించి చూడగా అందలి రామవిగ్రహము ముద్దులమూటగట్టు పురాతన బౌద్ధవిగ్రహమై యున్నది. ఈ అమరావతి శాసనములలో శం. 1232లో ముకుందశర్మ అను వాతని కుమారుడు చేసిన దానము పేర్కొనబడినది. ఆ తిరువాతికతోబ్బములలో కూడా వాడుకయుండినట్లు క్రీ॥ శ॥ ౧౦౦౦ ప్రాంతమందు అమరావతిలో బుద్ధదేవుని సన్నిధానమున చేయబడిన శాసనములో పల్లవరాజగు సింహవర్మ ఉత్తర దిగ్విజయానంతరము ధాన్యకటకములో బుద్ధదేవుని సన్నిధని చేసిన దానము లుదహరింపబడినవి. ఇట్లే శం 264 of 1897 అమరావతి శాసనములో (కందవ) కోట కేతరాజు బుద్ధదేవునికి దానముచేసిన గ్రామముల పేర్లను హద్దులును గలవు. ఇది శా॥ శ॥ ౧౦౦౮ ప్రాంతమున చేయబడినది ఇట్లే శా॥ శ॥ ౧౦౫౪ లో నాటవాడి రుద్రదేవు కుమార్తె కోటబయ్యల మహాదేవి బుద్ధదేవునికి దీపదానము చేసెను. ఈ దరిమిలా శాసనములు బౌద్ధయుగమందలి సంప్రదాయము ననుసరించిన వనియే తోచును. ఆంధ్రదేశములోనికి బౌద్ధమతముతో వచ్చిన ఉత్తరాది సాంఘిక సంప్రదాయములు బౌద్ధమతము వలెనే కాలక్రమేణ ద్రావిడసంప్రదాయములలో లీనమైపోయినవి.

బౌద్ధకాలము నాటి ఆంధ్రస్త్రీపురుషుల నామధేయముల జాబితా ఈ శాసనములనుండి కూర్చనది యిందు పొందు పరచబడినది.

(ఎ) ఇప్పటి సంప్రదాయమును చూపు పేర్లు.

1. ముకుందశర్మ 1232
2. భాగమ్మ 1235
3. అగ్నిశాసుయ్య 1237
4. భాగి 1260
5. జియ్యణ్ణ 1262
6. సివలా (సివలవారు అని బ్రాహ్మణుల యింటిపేరు కలదు) ... 1268
7. పాపి 1222, 1263

(బి) పూర్వసంప్రదాయపు పేర్లు

(i) పురుషులు

నాటిక	1208	మరితి	1221
శివక	1209	ధమ్మదేవ	1224
సాంఘ	1210	సిరిదత	1230
మూలసిరి	1213	ధమ్మిల	1230
బోధిశర్మ	1218	సారీపుత్ర	1230
సాఘు	1216	ముకుందశర్మ	1232
ఆనంద	1219	సాధసిరి	1233
కన్హాతి	1220	సిధంత	1234; 1235

బోధి	1235	సాంఘు	1272	బుధి	1233	గొండి (-కుంతి)	1271
నరపల	1239	విశిక	1273	బుధా	1223	పదుమా	1271
నాగతిక	1239	నాగ	1273	బుధరఖితా	1224	సాంఘి	1274
బుధి	1239	దుబక	1274	బుధా	1234	చదా	1276
మూల	1239	ఉదయిపభా	1276	భాగమ్మ	1235	నదానంద	1280
బుధరఖిత	1241	హిమల	1277	నాఖా	1239	సముదా	1281
'దమిల' కనహా	1243	వసుమిత	1277	సాంఘ్రి	1240	మాయదా }	
చులకణహా	1243	రాజసిరిసివమకనద	1279	వాస్యా	1240	కందదా }	1283
సిధత	1244	చులఅయిర	1180	సిధంతి	1242	సంఘుదా }	
అయమమా	1246	అయిరభూతరఖిత	1280	ఖధా	1244	సిద్ధి	1285
అర్యకేతి	1246	అయిరబుధరఖిత	1280	నాకానిక	1248	మూలా	1286
సిధాంత	1247	సాంఘు	1281	బుధరఖితా	1250	సముదియా	1286
బుధిల	1247	మహానాగ	1282	కామా	1252	కణహా	1287
కహూతర	1248	ధమ్మసిరియ	1284	కణహా	1252	నాల్దంమక	1292
ఇసిల	1248	వసమా	1284	నాగతా	1255	నదా	1298
పురి	1248	సాగిసిరి	1284	కమ్మా	1260	సఘుమితా	1315
ధమదిన	1250	చపా	1284	సఘురఖితా	1263		
సఘరఖిత	1250	రవిసిరి	1284				
ఇద (-ఇంద్ర)	1252	చద	1285				
నాగమిత	1252	అర్యపునర్వసు	1286				
ఖోజ	1253	మహాధమ్మక	1289				
మకబుది	1254	కన్హా	1291				
బుధి	1254	చదసిరి	1292				
సులస	1255	బుధిల	1293				
అజక	1256	విశిక	1295				
రాహుల	1260	నాగ	1295				
బుధి	1263	బుధరఖిత చులబుధరఖిత	1295				
మదుకుల	1266	నదభూతి	1298				
బుధి	1267	ఉత్తర	1203				
అర్యబుధి	1270	రాజమాధరీపుత్రసిరివరపురిసదత	1202				
బుధరఖిత	1271	సిధత	1202				
సాంఘు	1271	నాకంచంద	1201				
పశమ 1273 (-పక్శిమ?)							
చరవనుత	1272						
సంయుతక	127						

(ii) స్త్రీలు

సపా	1218	సాంపా	1262
సఘదాసి	1218	శోహా	1264
కణహా	1222	సుజాతా	1264

ఈ శాసనములలో పేర్కొనబడిన యుపాసకుల వృత్తులు

1. 'గాంధికుడు' (సుగంధద్రవ్యములు చేయువాడు) 1210
2. 'వాణిజు' (వణిజుడు వర్తకుడు) 1213
3. 'చేటియవంద' (చైత్యవందకుడు)
4. 'హేరనిక' (బంగారుపనివాడు హిరణ్యకుడు) 1223
5. నవకర్మిక (క్రొత్తపనులు చేయించేవాడు ఓవర్సీయరు)
6. సెట్టి ధనము(వడ్డీకిచ్చు కోమటి) 1261
7. సేనగోప (సైన్యాధిపతి) 1266
8. ధమ్మకథిక (ధర్మప్రచారకుడు) 1267
9. చమ్మకార (చర్మకారక Charmar) 1273
10. పానీయఘరిక (పానీయగృహములపై యధికారి) 1279
11. ఉపాధ్యాయినీ 1286
12. లేఖక 1291
13. ఆవేశని (వర్ధంగి) 1298

ఇంతవరకు కొంతక జాతలను బట్టి తీసిన యూహలివి. ఇంతకు మించినవి విశేషవిమర్శల వల్ల తేలవలెను. ఇందులో సాహిత్యభాషావిమర్శలు వదలివేయబడినవి. కేవలము సాంఘికవిషయములే విచారింపబడుచున్నవి.

ఏరిన పువ్వులు

శ్రీ స్థానాపతి సత్యనారాయణ శాస్త్రీ గారు

తరుణసమీరణోత్థితనిదాఘదవాగ్ని శిఖావృతమ్ము లీ
తరువుల పుష్పలాంబువులదాన మొనర్పకపోదు గాక ని
ష్కారుణజడోపలబ్ధిఫలకారణ మేమి తలంచి ఘోరని
ష్ఠురతరవజ్రఖండముల శోషిల గ్రుమ్మెదవోయి వారిదా ! ౧

రాజమరాళమండలవిరాజితచారుసుగంధబంధురాం
భోజసుధాంబుపూరముల పొల్చు తటాకము లెన్నియుండినన్
రోజుచునే ఫలేచ్ఛను నిరూఢి నవజ్రనిపాత మైన యా
రాజితనూత్నవర్షకణరాజిని చాతక మెప్డు కోరదే. ౨

సరసిరుహాంతరాళమున సంధిగచారుమిళింద మీ విభా
వరి వసి నేగు నంతట ప్రభాతము వచ్చు దిగంతదీప్తి భా
స్కరు డుదయించు పద్మరము చాల హసించు నటంచు నెంచ సిం
ధుర మరవిందము న్గదిసి చున్న వదంబుల ద్రొక్కె నక్కటా. ౩

వికచ పరిమళసహకార విమలవాటి
మహితకేళీ పరాయణోన్మత్తమధుక
రమ్ము విధివశా దర్కనీరంధ్రవిటపి
కలధరాజి జరింపగా వలసె నౌర. ౪

వర్ణాశ్రమధర్మము

శ్రీ గరిమెళ్ల సత్యనారాయణ గారు

నామమాత్రావశిష్టమై యైనను నిలచియున్న భారతవర్ణాశ్రమధర్మము నేఁడు భారతసనాతన ధర్మమునకు కారణాభాసము ప్రబలవిరోధి యనియును, తిరస్కరింపఁదగినదిగను కొందఱు భరతఖండవాసులను, అచట్టమునకు సంపూర్ణప్రతిష్ఠాపనము రాజుల వశ్యయంశము నిరాకాంక్షకము కాకూడదు. నేటికి నామమాత్రావశిష్టమై యున్న ధర్మమే రేపటికి సంపూర్ణస్వరూపసంయుతము కాగల దనుటలో వారు సందేహము పడ నక్కరలేదు. కాలచక్రపరిక్రమణముతో క్రిందుమీదును మీదుక్రిందను నగుచుండక మానవు. వాటిని తిలకించి మనము నిరాశ కాని నిస్పృహ కాని పొంద నవసరము లేదు. ధర్మ మెట్లు ఒకానొక సందర్భమున విజృంభించి తేజోమయమై విరాజిల్లుచుండునో, అట్లే మరియొకప్పుడు పతితమై హీనదశపాత్రమగుచుండును. అట్లే ఒకప్పు డెంత పతితమై హీనదశపాత్రమగుచుండునో మరియొకప్పు డంత విజృంభించి తేజోమయమగుచుండును. ఇందు మనము చింత కాని నిస్పృహ కాని పడవలసిన ఆవశ్యకత లేదు. ధర్మము స్థిరమై, శాశ్వతమై, అచంచలమై, నైజమై, పరబ్రహ్మస్వరూపమై యుండుటలో సందేహము లేదు. కాని దాని ననుసరించుచుండు మానవులస్వభావము మాత్ర మస్థిరమై, చంచలమై, భ్రమితమై యుండుచుండును. ఇది నేఁడు ఒక మహాప్రవక్తయొక్క బోధవల్లనేమి, ఒక యుగపురుషుని సంపర్కమువల్లనేమి, ఒక మహాసంచలనముయొక్క చాకచక్యముచేత నైతే నేమి నాలుగుకాళ్లమీద నడచును. ఆ యా వేదములు చల్లారగానే ఒంటికాలిమీద కుంటుటకూడ తటస్థించును. ఆ ఔన్నత్యమును ఆ పతనమునుఁ గూడ యెందును దానికి స్థిరములు కావు. ధర్మము నాలుగుకాళ్లమీద నడచెడి దినములలోకూడ దానికి కాలక్రమేణ మానవస్వభావమునుబట్టి పతనము రాఁగల దనియు, పతితమై యున్నప్పటికిఁగూడ, దానిసంరక్షకుఁ డగు నవతారపురుషుని సంజాతమువలన సజ్జనులకష్టములు కడతేరగల వనియు మన పురాణములును మనభగవద్గీతయు ధ్వనిపూర్వకముగ చెప్పినవి.

వర్ణాశ్రమధర్మము సృష్టిలోనే ప్రారంభమై, సృష్టికి నైజమై, సృష్టిలోని అభివృద్ధికి హేతువై, సంతుష్టికి స్థానమై, శాంతికి పునాదియై ఆధ్యాత్మికచింత కావరణమై యున్న దని మనఋషులును పీఠాధిపతులును చెప్పుటయే కాక, ఆధునికయుగప్రవక్తగా చెప్పఁబడుచున్న గాంధిమహాత్ముఁడుకూడ అనేకసందర్భములలో దాని ప్రశంస చేసియుండుటను అధునాతనసంఘసంస్కర్తలును, వర్ణభావవిరోధులును గుర్తెరింగియుండుట మంచిది. ఆధునికవిశ్వసోదరత్వ విశ్వసమానత్వ, విశ్వస్వాతంత్ర్యమాత్రముల కది విరోధి యను దుష్ప్రచారము దాని యర్థము తెలియనివారిచేతను, గాని విరోధులచేతనుఁ గావింపఁబడుచుండు నల్లరి గాని సత్యగర్భితము కా దని జను లెల్లరు తెలుసుకొనవలసియున్నది. దేని నైనను నీసడించి చూచుచు, దానితో నసంతుష్టి పొంది, ఆ భావమును చెలరేగి ప్రచారము చేయుటయే మన పనిగాఁ బూనితి మేని యే ధర్మసంస్థయైనను మన మట్టి విద్వేషమును విరోధమును పొందవచ్చును గాని, మానవసంఘమునందు సంతుష్టిని, సచ్ఛింతను సద్భావములను సదభివృద్ధిని వ్యాపింపచేయుటయే మన ధర్మ మని మనము విశ్వసించి ఆ కార్యమునందు ప్రవృత్తితో మెలఁగ నిశ్చయించుకొంటిమేని, భరతఖండమున పురాతనమై, సామకోటి ప్రజలవిశ్వాసమునకును గర్వమునకును స్థానమై గౌరవభక్తిశ్రద్ధలఁ బుకిలుచున్న ఈ వర్ణాశ్రమధర్మముపై నకారణవైరము పూని పెల్లూచ పెల్లగించి వెళ్లివారివలె నవ్వఁ గడంగుట కేవల మవివేక మని మనము గుర్తెఱుంగవలెను. ఆ వర్ణాశ్రమధర్మమునుండి యన్ని సంఘములును కొన్నితరములనుండి జారుచున్నవనుట సత్యమే కాని యట్లు జారుట తప్పు దనియు, జారుటయే గొప్ప యనియు, జారనివారినికూడ తిట్టి దూషించి జార్చుటయే మనకర్తవ్య మనియు, ఈ నవయుగసందేశ మనియు భావించుట, ఒక ప్రమాదమునకు కాళ్లూ చేతులూ కల్పించి చిరస్థాయిగ నెలకొల్పఁ జూచుటవంటి యవివేకకృత్యమును, నిష్ఫలసాహసమునునై యున్నది. ఈ ప్రమాదము మనసంఘమునుండి పోయినను పోకున్నను, పోగలిగినను పోఁజాలకున్నను, పోవలె నను భావము సమస్తజాతుల యందును నున్నది. ఆ ప్రచారమునకే మన మందరమును గడంగవలయును.

ఈ ప్రమాదమునకు ముఖ్యకారకులు బ్రాహ్మణు లనుటలో సందేహము లేదు. వర్ణాశ్రమధర్మనిర్వహణవిధులలో అత్యధిక కఠినదిబంధనము లా జాతిపై నుంచఁబడెను. భౌతికవ్యామోహములకును, సిరిసంపత్తులకును భోగలాలసత్వమునకును అధికారప్రాభవత్వమునకును లేశమాత్రమును వారు లొంగకూడ దనియును, సాహిత్యాభివృద్ధి, ఆధ్యాత్మికచింతన, తపస్సు, ధర్మప్రసంగములు, తత్త్వచర్చ మొదలగు విషయములయందునే వారి కాలధ్యానముల నెల్ల వారు వ్యయముచేసి ప్రపంచమునకు తరణోపాయమునుఁ జూపవలసినవిధి వారిపై మోపఁబడెను. తక్కిన జాతు లిందు ప్రవేశింపరా దను కఠినసూత్రము లేనియు లేకపోయినను, లోకోపకారకములైన ఇతరవృత్తుల నెల్ల వారు నడిపించుచు, ఆధ్యాత్మికధ్యానమునం దేమరక మాత్ర ముండెడివారు. ఐతే కొన్ని శతాబ్దములనుండి ద్రవ్యయుగము ప్రారంభమైనది. ఐహికభోగసంపాదనమే మానవసాధనీయ మను భావము పాశ్చాత్యసీమలనుండి ప్రాగ్దేశములకు వ్యాపింపఁజొచ్చినది. ద్రవ్యసంపాదనమునకును దానితోడిపాటు దగు భోగసంపాదనమును వర్తకమునకు సాధ్య మగునట్లు మరి దేనిచేని సాధ్యము కాదు. మన కవసరము లేని వస్తువులను రంగులు మెఱుగులు పూసి కృత్రిమముగా నితరులకు అత్యధికమైనమూల్యమున కంటఁగట్టి, మన కవసరమైన వస్తువులను మాయవల్లనో బలవంతముగనో స్వల్పఖరీదుకో లేక ఊరకనో ఇతరులనుండి ఊడలాగుకొనుటయే వర్తకమునందలి పరమరహస్యము. మన భరతఖండమునం దన్ని వృత్తులును దైవప్రీతిగా నిర్వహింపవలె నను భావ ముండెడిది కనుక వర్తకముయొక్క ప్రధానతాత్పర్యము మాత్రమే నిర్వహింపఁబడుచుండెడిది. అది విశేషముగానున్న వస్తువును, అది లేనిచోటులకు కొంత గొంపోయి మనవద్దలేని వస్తువును అది గల చోట్లనుండి వారు మోయఁగలిగినంతవరకు తెచ్చి, ఎక్కడను ఏవస్తువున్ను వ్యర్థము కానట్లును అందరికీ అన్ని వస్తువులూ సరిపోయేటట్లును చేయుటయే. ఎంత పవిత్రముగ నాచరించినను వర్తకములో వచ్చే నష్టముల కన్నిటికిని ముజరా చూచుకొనినప్పటికిని, వర్తకములో విశేషములాభము రాక మానదు. మనభరతఖండవర్తకు లట్టి లాభద్రవ్యము సర్వమును వారే స్వోపయోగ మొనర్పక మారి దైవబ్రాహ్మణప్రీతికరమైన దానములును దీనజనపోషకమైన యితరధర్ములను చేయుచుండెడివారు. అంతేకాని వర్తక మనగానే యితరులకొంపల నెలాగునైనా తీసి మనకొంప నింపుకొనుట, ఇతరదేశముల నెలాగైన కొల్లగొట్టి మనదేశకోశాగారములను నింపుకొనుట యనెడి తుచ్ఛభావము మనపూర్వపువర్తకులకుఁ గాని రాజులకుఁ గాని యెప్పటికిని నుండెడిది కాదు.

మన భరతఖండమును, ఇతర ప్రాచ్యదేశములును ఇట్టి సత్యకాలప్రభావములో నిద్రించుచున్న తరి ఐరోపాఖండమునకు సైతాను అనుగ్రహమువలన వర్తక మనిన నితరులను కొల్లగొట్టి నాటికి రెండేసి మూడేసి నూరులు లాభము కొట్టుట యనెడి భావోదయము బాలసూర్యప్రభవలెఁ జనించెను. పయోధీమతల్లి వాటి కెల్ల తల్లివలె నిలచి, ప్రయాణసౌకర్యములఁగూర్చి, అంతకుముం దలభముగ భూప్రయాణముల చేయుచున్న భారతీయ, అరబ్బీయ, పారసీక వర్తకుల నందరి వెనుకకు నెట్టి వారికే అగ్రస్థానము చిక్కునట్లనుగ్రహించినది. ఇందులో వారికి చిక్కినటువంటి అనంత మగు లాభములను వేఱే సద్వినియోగముల పాలు చేయకుండా తద్వర్తకమే అభివృద్ధి యగుటకొరకు అనువగు నౌకయంత్రములు, పొగరోడలు, మిల్లులు, ఫేక్టరీలు, మగ్గములు, తంతులు మోటారులు మొదలగు నవీననాగరికోపకరణముల నిర్మించుటచే వాటిమూలమున ఇతరజాతుల నింకను

కొల్లఁగొట్టుట కవకాశము చిక్కినది. ఇట్లు ప్రారంభమయిన వర్తకప్రకంపనలు క్రమక్రమముగా వారి వర్తకసౌకర్యార్థ మను మిషతోనే సేనలను, నావికాదళములను కోటలనుఁ గూర్చుకొని, రాయబారములు, సంధులు, విగ్రహములు ప్రారంభించి ప్రాగ్దేశము లందుఁగల ప్రాచీనరాజవంశముల నెల్ల నిర్మూలము చేసియో, నామమాత్రావశిష్టములు చేసియో వాటిస్థానే తామే సామ్రాజ్యముల నిర్మించి అవియును చాలఁగొనక ప్రాగ్దేశప్రజలపై నెల్ల మొగుళ్లవలెఁ గూర్చొని వారి ద్రవ్యప్రధాననాగరికత, భోగప్రధానసౌందర్యము, కామప్రధానవివాహము, గర్వప్రధాన అధికారము, లాభప్రధానవిద్య, అహంప్రధానరాజ్యాంగము, ధనప్రధానవర్ణవ్యవస్థ మొదలైనవియే సర్వోత్కృష్టములు. ఇవియే నవ్యయుగసందేశము. ప్రాచ్యులు పశ్చిమదేశస్థులయొద్ద శుశ్రూష చేసి నేర్చుకొనవలసిన ధర్మమంత్రములు అను విద్యావిధానము నొకదానిని నిర్మించి, సదా ఆ మంత్రోచ్చరణమే దేశీయుల చెవులలో నెల్ల వేయుటవల్ల వారి నాంగ్లమానసపుత్రులను చేసి, ప్రాగ్దేశములనెల్ల అందులో ముఖ్యముగ భరతఖండమును భావదాస్యము పాల్జేసినవి.

ఈ భావదాస్యపిశాచమునకు మొట్టమొదటికబళము లైనవారు బ్రాహ్మణు లనుటలో సందేహము లేదు. వారికిఁ గల తెలివితేటలు, అన్యభాషలయం దతివేగముగా పండితులు కాగలశక్తి, వ్యవహారములను నిర్వహించగలనేర్పు మొదలగు సుగుణములే ఆ పిశాచి యొక్క అనుగ్రహము వలన దుర్గుణములుగా మారి, వారి స్వభాష, స్వసాంప్రదాయ, స్వవృత్తి, స్వధర్మవిసర్జనముల కను వగు మార్గమున అనతికాలములో చదును చేసి, అన్యభాష, అన్యసాంప్రదాయ, అన్యవృత్తి, అన్యధర్మగ్రహణములకు పట్టముఁగట్టి, విదేశకంపెనీలవారి కేవులవద్ద గుమాస్తాలు, స్వదేశవస్తువులను స్వల్పఖరీదున కన్యుల కంటఁగట్టు కమీషను ఏజంట్లు, స్వదేశపాలకులలో నంతఃకలహములు పెట్టి విదేశస్థులదాడుల కెఱచేసిన రాయబారులు, అన్యపాలకకంపెనీల క్రింద మంత్రులు, కలెక్టరులు, శిరస్తాదారులు, మేజిస్ట్రేటులు, గుమాస్తాలు, పోలీసుద్యోగస్థులు, కనిస్టేబులు, అటెండరులు పోస్టుమాస్టరులు, వకీళ్లు, వకీలుగుమాస్తాలు, మేస్టరులు, ప్రిన్సిపాలులు, పండితులు మహామహోపాధ్యాయుల నౌకరీలను ఉద్యోగ మను గౌరవనామముతో నిర్వహించెడి బానిసలనుగా తయారు చేసినది. రాజద్వారాదులు ప్రవేశమప్పుడు ముఖముఁ గూర్చునదియు, వాటిలోనుండి మోచనము ప్రాణవిమోచన మనియు వేఱే చెప్పనక్కరలేదు. ఈ ప్రవేశముయొక్క దూరస్థఫలితములయొక్క యుపద్రవములను గుర్తింపకుండుటచేత బ్రాహ్మణజాతి యెల్లయు నాబాలగోపాలముగ పులోమని యందులో ప్రవేశించినది. అది వారి వర్ణాశ్రమధర్మమునకు విరోధ మను భావము నుంతయైనను, ఆ ఆశాపిశాచి క్రమ్మిన మాయతెరవలన వారి కిసుమంతయునుఁ గోచరింప దాయెను. అందుచేత వారు క్రొత్తదినములలో మడిబట్టతో రంకుపోయెడి మహా అచారవంతులాం ద్రగు చపలస్త్రీలవలె విభూతిపుండ్రములను, గంధాక్షతలను గల మొగములతోడనే చుట్టు క్షౌరము మధ్యపట్టెలనుఁ గల మస్తిష్కములతోడనే, పట్లూంజులను నీర్కావియుఁ గల విదేశవస్త్రములతోడనే, ప్రాతస్స్నానములను, వ్రతోపవాసములనుఁ గల నియమములతోడనే ఆ నరకద్వారమునఁ బ్రవేశించి, అందుఁ గల సంపదలను దేవుకొని, వాటితో బ్రాహ్మణసమారాధనలు, సత్రములు, సంభావనలు, దేవాలయములు మొదలగు వానిని చేయుచు, తమ పతనమును తాము గుర్తించక, అటు గుర్తించలేని బ్రాహ్మణులవలన నాశీర్వాదములు బడయుచు, తాము తరించుచున్నట్లుగానే భావింపఁజొచ్చిరి. క్రమముగా నై మడికూడ వారికి తప్పిపోయినది. విభూతులుపోయి శూన్యముఖములును, మధ్యపట్టెలుపోయి ముందు పింఛములు, పట్లుంజులు పోయి సరాయి, కోటు, హేటు, బూటులును, ప్రాతస్స్నానాదులు పోయి కాఫీ యిడ్డెనులును, సంధ్యావందనాదులు పోయి హోటేలు భోజనములును, సత్రములు, సమారాధనలును పోయి సంపత్స్వీకరణములును వెనువెంటనే వచ్చినవి. వీరే నాగరికాగ్రగణ్యు లగుటచేత ఉద్యోగాదులు లేని యితరబ్రాహ్మణులుఁగూడ వీరి ననుసరించుటచేత, వేదాధ్యయనాదులు మూలపడవైచి, ఆంగ్లవిద్యను నేర్వని వారలుకూడా ఫేషను కొరకు పై మెరుగులనే యవలంబింపఁజొచ్చిరి. ఇట్టితరి వీరిధర్మములనుఁ గాపాడవలసినది పీఠాధిపతులా? పీఠాధిపత్యములవలనఁ గలిగెడి లాభములను చేపట్టుటకు మాత్రమే వాటినిఁ గ్రహించి, పాదపూజలను బిరుదావళులను యథావిధిగా గ్రహించుచు, ఒకరొకరితో కలహించుచు, కోర్టుల కెక్కుచు, ఆంగ్లకోర్టులవారి జడ్జిమెంటులే తమ అధికారమునకు మూలమునై నిలువఁజొచ్చిరి. ఇట్లు బ్రాహ్మణజాతి యనునది నామమాత్రముగ తప్ప వస్తుతః యీనాఁడు భరతఖండమున లే దనియే చెప్పవలెను.

ఇట్లు బ్రాహ్మణులు వారి ప్రధానధర్మమునుండి పతితులై నందున సైతాను వారికి కొన్ని వరముల ననుగ్రహింపకపోలేదు. వారి సద్యోగస్థులచేత ప్రజలను పీడింపఁజేయఁజొచ్చెను. సంపద్వంతులచేత నానాంగనాలోలురఁ గావింపఁజొచ్చెను. ఫేషను గలవారిచేత సభలయందు చావిళ్లయందు, రోడ్డులయందు సముద్రతీరములయందు విహరింప చేయనిచ్చెను. పలుకుబడిగలవారిచేత తమ వారి కుచితవేతనములు పెద్దయుద్యోగములు కల్పింపఁజొచ్చెను. గొప్పవారిచేత రావుసాహెబులు దివానుబహద్దూరులు, సరులు, కె. సి. ఐ. యి. లు లేనిచో రీందలు మొదలగు బిరుదులతో విరాజిల్లనీయఁజొచ్చెను. పటకుటీరములనుండి తప్పించి పద్మరాగశిలాసౌధముల నివసింప నీయఁజొచ్చెను. అనామకులుగా నుండుట మాన్పించి సర్కారు సిబ్బందులతో క్యాంపులు వెళ్లనీయఁజొచ్చెను. ఇన్ని వరముల ననుగ్రహించిన సైతానుకు వారు కృతజ్ఞతాపూర్వకముగా పూజలు చేయుచుండుటయు, అతని యనుగ్రహము వలన వారి పతనమును వారు గుర్తింపకుండుటయు నొక యాశ్చర్యమా!

అయితే సైతాను సంపాదించి నవియు నెట్టియు స్థిరములు కావు. అంతఃకలహములకును అధఃపతనమునకును హేతువులైన బీజములు. బ్రాహ్మణులకు వారిపతనమువలన నట్టి మహావరములు లభించుచుండగా, మన కేల లభింప వని తదితరవర్ణములును మేల్కొనఁజొచ్చినవి. ప్రతివారికిని సోగా పెట్టుకొని, పంచకట్టుకొని కలముచేతఁబట్టి గొలికి, ధనము కొల్లకొట్టి ప్రజలపై ప్రభుత్వము చలాయించి, సర్కారువున్నతల నందరవలె ననెడి యాశలు మెండుగ జనించినవి. అన్ని వర్ణములలోని గొప్పవైనవారును, అనుకూలము లున్నవారును, బ్రాహ్మణులవలె వారి వారి వృత్తులను విసర్జించి, ఇంగ్లీషు ముక్కలు నేర్చుకొని సర్కారు ననుసరించి మహోన్నతపదవికి వచ్చామని తన్నుకొనఁజొచ్చిరి. ప్రతి యుద్యోగముదగ్గరను వారికి బ్రాహ్మణులతో పోటీ తగులఁజొచ్చినది. ఇట్లు బ్రాహ్మణాబ్రాహ్మణసమస్య ప్రభవిల్లినది. బ్రాహ్మణుఁ డింతకు ముందే అంతర్వర్ణత్వమునుండియు బహిరాచరణము నుండియును గూడ పతితుఁడైనవాఁడు. కొంతకాలమునుండియు వానికి మిగిలినది సైతాను అనుగ్రహమువలనఁ గలిగిన ఈ బుద్బుదప్రాయమైన ప్రాభవమే. ఈ ప్రాభవమునుఁగూడ పెంకమీద బిరిచి గ్రహింతామని బ్రాహ్మణేతరు లందరును, వారిలో వారి కట్టి మాత్సర్యభావములున్నను కప్పి పుచ్చుకొని అబ్రాహ్మణులు Non-Brahmans అను నేకజాతివారయి బ్రాహ్మణద్వేషప్రచారమునుఁ గావింపఁజొచ్చిరి. అందులో కొంత న్యాయము లేకపోలేదు. అందుకే అది న్యాయపక్షమనే Justice Party యని పిలువఁబడుచున్నది.

“సృష్టిలోనే ప్రారంభమై సృష్టికి నైజమై సృష్టిలోని అభివృద్ధికి హేతువై, సంతుష్టిస్థానమై, శాంతికి పునాదియై, ఆధ్యాత్మికచింత కారణమై యున్న దని మనఋషులును పీఠాధిపతులునుఁ జెప్పుటయే కాక అధునికయుగప్రవక్తగా చెప్పఁబడుచున్న గాంధిమహాత్మునిచేఁగూడ అనేకసందర్భములలో ప్రశంసచేయఁబడిన” వర్ణాశ్రమధర్మమునకు సమస్తమానవకోటియు హానియుండి ఎవరి వృత్తులను వారు నెరవేర్చుచుండుటయే దైవప్రీతి యని భావించి వాటి నందుకొరకై మాత్రమే తీర్చుచుండి, ఒకరికంటె నొకరు భాగ్యవంతులును ప్రాభవవంతులును కావలెనే మానవజన్మకు పరమావధి యను తుచ్ఛభావమున కెడగాక “వ్యాప్తిం చెందక వగవక, ప్రాప్తించిన లేశమైన బహుధన మనుచుం దృప్తిం బెందుము” ఇహసుఖముల సాధించుట కొరకే కాలమంతయును వ్యర్థము పుచ్చక, సాధ్యమయినంత తక్కువ కాలము నందుకొరకై వ్యయపుచ్చక తీరదు. కనుక వ్యయపుచ్చి తీరిక చేసికొనఁగలిగినంత కాల మాముష్మికసుఖసంపాదనమునకును, మానసికసంతోషమునకును, ఆధ్యాత్మికానందము నిమిత్తమును వినియోగించుకొనుటకు పూనుకొనుటకు బదులు, అందులోనుండి ఒక వర్ణము వారు, అందులో ముఖ్యముగా బ్రాహ్మణవర్ణము వారు ప్రధానధర్మమునుండి పతితులై, ఐహికతుచ్ఛభోగములకొరకే యావజ్జీవమును ప్రాకులాడుటకుఁ గడంగి, ఆ భోగమును తదితరవర్ణముల వారికంటె నెక్కువగా దోచుకొనుటకు బద్ధకంకణులై, ఇంకను చెట్టుపేరు చెప్పుకొని బ్రాహ్మణాధిక్యతను సాధింపఁ బూనుకొను వెఱ్ఱి చేతలకు గడంగినచో, తక్కిన వర్ణములవారందరునుఁ గలిసి యేకవర్ణమై, తమ మాత్సర్యాధిక్య భావములను, ఇతరవిరోధములను కొంతకాలము మాటుపర్చి బ్రాహ్మణుల నెదుర్కొనక

సాగరతీరాన

జాట్లీబాయి గారి యంత్రములు పలువిధ పరిశ్రమల కుపయోగించును.

పెటర్స

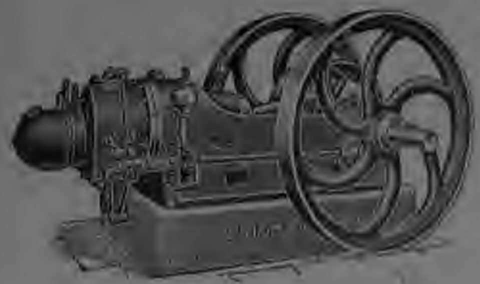

పెటర్స

స్థాపితము 1892

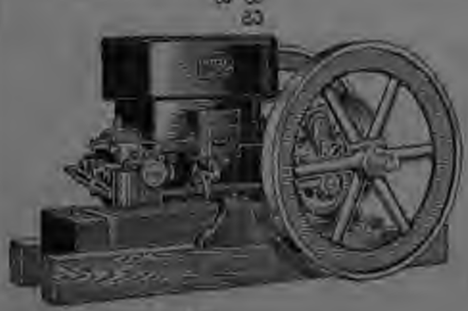

జాట్లీబాయ్ అండు కో,

4/153 బ్రాడ్వే, మదరాస్.

శ్రీ వేంకటగిరి కుమార రాజా బహద్దరువారు, ఎం. ఎల్. ఏ.

ఆర్యులు

శ్రీ కవితిలక పులవర్తి కమలావతీదేవి గారు

ఈ వ్యాసమున నేను ఆర్యులను గూర్చి సంపూర్ణముగ చర్చింప దలఁచుకొని యున్నాను. మన హిందూదేశచరిత్రలన్నియు నాంగిలేయులచే రచియింపఁబడియున్నవి. వాని కన్నిఁటియందును ఆర్యులు మధ్యఆసియానుండి (సెంట్రలుఏషియా) యే వచ్చినారని చెప్పఁబడియున్నది. లోకమాన్య బాలగంగాధరతిలకు వానిని నంగీకరింపక ఆర్యులు ఆర్కిటిక్కు హోమువాస్తవ్యు లను నొక క్రొత్త వాదమును బ్రవేశపెట్టినాఁడు. అతఁడు తాను రచియించిన గ్రంథమందు ఆర్యులు ఆర్కిటిక్కుతీరమున నుండియుండి రని నహేతుకముగ ఋజువు చేయగలిగినాఁడు. కాని ఆర్యుల ప్రథమ జన్మస్థానమును గూర్చి నిర్ణయించవలసివచ్చినపుడు మాత్రము ఆర్యులు ఆర్యావర్తముననే బుట్టి రని చెప్పవలసివచ్చుచున్నయది. ఎందుల కందురా? ఆంధ్రుఁడెవ్వఁడైన బెంగాలునందు పుట్టినాఁ డన్న మీర లొప్పుకొందురా? జర్మనీవాఁడన్న నింగ్లాండునందు బుట్టినాఁ డన్న మీరు వానిని పిచ్చియాసుపత్రికిఁ బంప కూరకుందురా? అటులనే ఆర్యావర్తపుణ్యభూమియం దార్యులు పుట్టి రన్న మీరు విశ్వసించుటయందు వింతపడవలసిన దేమున్నది.

ఇఁక ఆర్యులు ఆర్యావర్తమునఁబుట్టి యున్నా రనుటకు నొక ప్రబలనిదర్శనము నగుపరచెదను. ఆర్యులు సోమపాన మొనరించుచుండి రన్న సంగతి హైందవచరిత్రపాఠకు లెల్లరెఱింగిన విషయమే గదా? ఆ సోమలత యుద్భవించెడుప్రాంతములే యార్యుల జన్మస్థానము లగుట కేమైన సందియ ముండునా? ఉండదు. సోమలత మధ్యఆసియాయందు లేదు. ఆర్కిటిక్కు ప్రాంతముల లేదు. మీ రే శాస్త్రమునైన గాలి చేసి కొట్టివేయవచ్చును; గాని వైద్యశాస్త్ర మట్టిది గాదు. అది ప్రత్యక్షనిదర్శనము. దీనిని త్రాగినయెడలఁ జత్తు రని వైద్యశాస్త్రము చెప్పినదా దానిని త్రాగినవాఁడు తప్పకుండ చచ్చితీరును. అట్టి వైద్యగ్రంథమును మనలో చరకుఁ డనువాఁడు వ్రాసియున్నాఁడు. దానిపేరే చరకసంహిత యందురు. అందు సోమలతను గురించి యతఁడు విపులముగఁ జెప్పియున్నాఁడు. సోమలత హిమవత్పర్వతము, మహేంద్రగిరి, వింధ్యపర్వతము యీ ప్రాంతముల దొరకు నని యతఁ డందు లిఖించియున్నాఁడు. అంతియగాక దానికి పదునారాకు లుండు ననియు కృష్ణపక్షమున దినమున కొకటి చొప్పున నా యాకు లెల్ల రాలిపోయి యమావాస్య నాటి కా చెట్టు మోడగు ననియును, మరల చంద్రుఁ డెదుగుచుండునపు డెల్ల నొక్కొకయాకుచొప్పున వృద్ధి నంది పూర్ణిమ నాటికి యా లత నయనానందకరముగ నుండు ననియును చరకుఁడు తన గ్రంథమునఁ జెప్పియున్నాఁడు. అందువలన నిట్టి సోమపానము నొనరించు నార్యులు సోమలత దొరకు నీ హిమవత్పర్వత వింధ్యమహేంద్రముల దరిదాపువారై యుండవలయు ననుట నిర్వివాదాంశము.

ఇఁక మూడవసంగతినిఁ జెప్పెదను. ఎవ్వరైనను తమ నివాసము ఫలానిది యని తెలుపనపుడు పరిశోధనశాఖవారు తమ తెలివి నుపయోగించి వారి రచనల ప్రకృతినిఁబట్టి వారు ఫలానిచోటివా రని నిర్ణయించుట సంభావ్యముగ నుండఁగలదు. అంతియ గాని, నన్నయభట్టు తన పొత్తమున తాను రాజమహేంద్రవాస్తవ్యుఁ డని వ్రాసికొని యుండ "కాదు నీ తెనుఁగు నెల్లూరు తెలుఁగువలె నున్నది. నీ వచ్చటివాఁడవు" అని యే పరిశోధనశాఖోద్యోగియైన తెలిపినపుడు వానికిఁ జిన్నిపిల్లవాని కున్న తెలివితేట లైన నున్న వని మీరు తలంతురా? లేదే. అట్టియెడ ఆర్యులు మొట్టమొదట దేవకీనదీతీరమునఁ జన్మించి రని విస్పష్టముగ అరణ్యపర్వమునఁ జెప్పబడియుండ ఆర్యులు మధ్యఏషియావా రని మనమేల తలంపవలయును? ధౌమ్యుఁడు ధర్మరాజును జూచి అరణ్యపర్వమున నిట్లనుచున్నాఁడు. "యమవర్తినందనా! అన్నిపుణ్యక్షేత్రముల దర్శించునపుడు విప్రాదిజాతులు మొదట నుద్భవించిన దేవకీనదీతీరమును మఱచి పోకుము. ఆ దేవకీనదియందు నీ వవగాహన మొనరించి పుణ్యవంతుఁడవు గమ్ము. ఆ దేవకీనది పావన హిమవత్పర్వతములయం దుద్భవించుచున్నయది" అని నుడివియున్నాఁడు. ఇంతకన్న నార్యు లిచ్చటివా రనుట కేమి యాధారము కావలయును? ఇఁక దేవకీనది మధ్యఆసియాలోనిదేమో యని మీరలు పొరబడవచ్చును. మార్కండేయపురాణమున హిమవత్పర్వతమునఁ బుట్టు నదులఁ జెప్పుచు తక్కివి దేవకీ గండకీ గంగాసింధు బ్రహ్మపుత్రాది నదులఁ జెప్పియున్నాఁడు. అందువలన నార్యులు హిమవత్పర్వతప్రాంతమున దేవకీనదీతీరమున ఆర్యావర్తముననే యుద్భవించి రనుట ఎంతయు సత్యసమ్మతము. ఇఁక ఆర్యుల భాషను గురించి వ్రాయుదము. ఇప్పుడు ప్రపంచమున నెన్నియో భాష లున్నయవి. అవి యన్నియు ప్రపంచమునకు ముందు పుట్టినవా పిమ్మట పుట్టినవా యని మన మొక ప్రశ్న వైచుకొనినయెడల నవి యెల్ల పిమ్మటనే బుట్టిన వని మనకుఁ దెలియఁగలదు. ఎట్టులన పుట్టినపిల్లల కాహారా దిచ్చుచు నొక గదియందు నిర్బంధించి యెవ్వరును మాట్లాడకుండనుండినచో వారికి డబ్బది యేండ్లువచ్చినను నొక్క మాటయైన పలుకఁజాలరు. అట్టియెడ మొట్టమొదట భాష యెట్లు కల్పింపఁబడిన దని యొక ప్రశ్న బయలుదేరుచున్నయది. నిజమే. ఆంగిలేయుల కథ యిటు లున్నది.

మొట్టమొదట ప్రజ లెల్లరు మాట్లాడుట రానివారలై యొక సమూహముక్రిందఁజేరి యొక యరణ్యమార్గమునఁ బోవుచుండిరట. అప్పుడు వారి కొక పిల్లి కనబడి మ్యావు, మని యరచిన దట. వా రాపిల్లిని గురువుక్రింద నెంచుకొని మ్యావు మ్యావు మని యరచుచు కొంతదూర మరుగ వారి కొక శునకము బౌ వౌ యని యరచుచు నెదురుపడిన దట. దానినిఁగూడ వీ రనుకరించుచు వెళ్లగా వెళ్లగా యిట్లే యనేకక్షుద్రజంతువులవలన స్వరముల నేర్చుకొని యందుండు యచ్చులను హల్లులను విడదీసి మేధావంతులు భాషను తయారొనర్చిరట. వారు చెప్పు కథ యిది. ఇది ఎంతమట్టుకు విశ్వసనీయమో ఎఱుంగరాదు.

ఇఁక మన ఆర్యులభాషను గుఱించి యోచింతము. ప్రజాసృష్టియైనపుడు ప్రజల కే భాషయు రాకుండెను. అప్పుడు కొందఱు కేవలము జగదుద్ధరణకై బహిఃప్రచార మొనరించు తమ యింద్రియముల నంతరంగమునకుఁ ద్రిప్పి యన్వేషింపఁ దొడంగిరి. మొట్టమొదట యభ్యాసదినములలో వారికిఁ గుయ్యి మను ధ్వని తప్ప వే రొండు వినవడలేదు. కాని కాలము గడచిన కొలఁది యా గుయ్యి మను శబ్ద మంతర్ధానమై వారికి ఓం యను నొక దివ్యనాదము వినవడఁజొచ్చినది. అట్లింకను గొంతకాల మగునప్పటికి యందు దశవిధనాదము లుత్పన్నమైనవి. అటుపిమ్మట వారికి భగవంతుఁడు ప్రత్యక్షమై శ్రుతిస్మృతుల నుపదేశించినాఁడు. అంతటితో వారు జగదుద్ధరణకై భాషను తాటియాకులపై తాము వినినవాటిని లిఖించిరి. అందువలననే వేదములకు కర్త ఎవ్వఁడును లేడు. భగవంతుఁడే గర్త. ఏ ముని వినినదానిని యా ముని వ్రాసినాఁడు. తామే రచించియుండిన వారలు తప్పక తమ నామముల నా గ్రంథముల కిడియుండక పోవరు. అంతియగాక వారు వ్రాసినది సంస్కృతభాష. ఈ సంస్కృతభాష యెవ్వరిది యని మన మాలోచింపవలసియున్నది. ఆంధ్రభాష ఎవ్వరి దని మన మెంత చిన్నవయసుగల బాలు నడిగినను యాంధ్రుల దని యతఁడు తెల్పును గదా? అటులే బెంగాలీభాషయు, జర్మనుభాషయు, ఫ్రెంచిభాషయు, ఆంగ్లభాషయు ఆ యా తెగలకే చెందియున్నవి. అట్టులే సంస్కృతభాష వాడినవారిలో సంస్కృతు లనదగిన తెగ యేదైన నుండియుండెనా యని మనమిప్పు డాలోచన యొనరింపవలసియున్నది. ఆ-యున్నారు. సంస్కృతమున కపుడు గీర్వాణభాష యని పే రున్నది. గీర్వాణము నభ్యసించువారలు గీర్వాణులు. గీర్వాణులన దేవత లని మన కమరము తెలుపుచున్నయది. అందువలన సంస్కృతము దేవభాషయనియును దేవుఁడు మనుజులరక్షణ కొరకై దానిని మునుల ద్వారా మనకు దెలిపియున్నాఁడు. సంస్కృతము భాష లన్నిటిలోనికి నుత్కృష్టమైనది. దానికి స్వరము ప్రధానము.

వేదము లన్నియు సంస్కృతభాషయందు లిఖింపఁబడియున్నవి. వేదములకు వ్రాయఁబడిన యర్థములను దెలిసికొనుటకు తర్క-వ్యాకరణ మీమాంసా దిషట్ఛాస్త్రములను ఒక్కొక్క-దానిని పదిసంవత్సరములు కూలంకషముగ జదివినవానికే యవి యెందుల కట్లన్వయింపఁబడినదో బోధయగును. అంతియు గాని యల్పజ్ఞానము సంపాదించి వేదముల కర్థము తీయఁబూనుట యపార్థము నిచ్చుట గాని వేరు గాదు. స్వరము కొంచెము మారినా యర్థము భేదించుచున్నది. స్వరభేదమువలన నెట్టి తికమకలు గలుగునో యాలకింపుఁడు. ఒక యూర కలరా వచ్చినది. ఆ యూరిదేవత పేరు నాంచారమ్మ. గ్రామదేవతకు కోపము వచ్చిన దని యా యూరివాస్తవ్యులు భజనల నేర్పాటొనరించి "నమ్మితి నమ్మా! నాంచారమ్మా!" యని పాడుచు నా తల్లిని ప్రార్థింపఁదొడంగిరి. భజనలు ప్రారంభమైనది లగాయితు మునుపటికన్న నెక్కుడుగఁ జచ్చుచుండిరి. అప్పుడొక విప్రుఁ డా యూరివార లా యుదంతము నెఱింగింప శేముషీమంతుఁ డగు నాతఁడు స్వరభేదమును గుర్తించి యిట్లు పలికెను. "నాయనలారా! ఆ తల్లి మీ కన్న తెలివైనది. నమ్మి—తిను—అమ్మా! యని యర్థ మొనరించుకొని భక్షించుచున్నయది. కావున నికమీద నట్టిదానికి తా వీయకుండ నమ్మితి నమ్మా! నాంచారమ్మా యని స్వరభేద మొనర్పుఁడు. మీరలు నిత్యకల్యాణములఁ బడయుదురు, అని ఎఱింగించి వీడ్కొల్పెను. అందువలననే వేదమును స్వరయుక్తముగఁ జదువవలయు నందురు. స్వరయుక్తముగఁ జదివిన వేదమందు మాధుర్య మున్నది. మార్దవమున్నది. మనోహరత యున్నది.

పి క కు మా ర!

శ్రీ దామెర రాజగోపాలరావు గారు

భానుదివ్యప్రభారాశి బయలు వెడలె:
లలితగంగాతరంగిణీ జలతరంగ
మాలికా డోలికలఁ దూగు మలయమారు
తంబు నెక్కి-; నీ మధుర గానంబు వలన
గగనతల మెల్ల మార్మ్రోగ; కంఠ మెత్తి
పాడుకొనుచును పోయి నిగూఢమైన
భావకవితా సుగీతికా ప్రసవ మొసఁగి
వేగ, తోడ్కొనిరావోయి! పికకుమార!

ఒంటిగా నెట్లు నే పోదు నంటివేని
ప్రణయవనములోని కుసుమ రథము నిచ్చి
తుమ్మెద మనోజ్ఞమూర్తిని; గ్రమ్మఁగ భవ
దీయమల్లికా తెమ్మెర తేరు వెంట
కదలి పొమ్మని పంపెదఁ బికకుమార!
పద్మినీ శ్రీవధూకర ప్రణయవేళ
చేత నెంతమాత్రము నాలసింపకుండ
వేగ తోడ్కొని రావోయి! పికకుమార!

గ్రంథాలయములు—రైతులు

శ్రీ వావిలాల గోపాలకృష్ణయ్య గారు

రైతులు తమ సామాన్యజీవితమును నైతికముగ, సౌఖ్యవంతముగ, ధనప్రదముగ, సత్ప్రయోజనకరముగ, బలవంతముగఁ జేసికొనఁ దలంచుచో వెంటనే యూ రూరియందును సఫలీకృత మొనరించుకొనుటకు తమకు సంబంధించు నటుల నొక గ్రంథాలయమును నెలకొల్పుకొనవలయును.

తమకు వ్యవధియుండినను, వ్యవసాయము మొదలగు నితరపనులేవియును లేని సమయములందైనను ప్రత్యేకముగ పాఠశాలాభ్యాసమున కలవాటు కాలేరు. ముఖ్యముగ నాతఁడు నిరంతరవిద్యాభ్యసనమునందే తన యీ తీరికనంతయు వినియోగింపఁజాలఁడు. అందుకు ముఖ్య మగు కారణము రైతునకు దినమంతయు పరిపోవు పని మనము తీరికయని తలంచు దినములలోఁగూడ యుండఁబోవదు. అనినాగము సాదు అఫీసులకు వెళ్ళనక్కరలేని తీరికమాదిరి విశ్రాంతికాదని. తీరిక యనదగు తలంచు మార్చి, ఏప్రిల్ మే మాసములలోఁగూడ దినమున కే గంట, రెండు గంటలో పొలమున కావుడు చేయుటకో, లేక పొద్దుత్తగ్గులను పరిచేయుటకో, తనపరికరముల జాగ్రత్తపఱచుకొనుటకో వ్యయించియే తీరవలయును. అంతియేఁ గాని, దినమంతయు వినియోగించి శ్రమించుట కగత్యమగు పనిమాత్ర ముండదేక దను మాట నిశ్చయమే.

ఈ దినమున కొకటి రెండు గంటల పనియైన పర్యంతరము మిగిలినగుండు పనిలేనికాలమునందే రైతు తమ వ్యవసాయము నింకను ఫలసమృద్ధి నొనరించుకొనుట కవకాశముల నరయఁ బ్రయత్నింపవలయును కదా! ఈ యదను వ్యర్థా యొనరించుకొనిన నింక ముందువచ్చున దంతయు దినమునకు 20 గంటలకుఁ దగ్గర పరిశ్రమ నొనరించవలసిన దినములే!

ఈ పనియందు బుధులందు నిమిష మేనియు తీరిక యొసంగనప్పుడింక పరిశోధనమునకు నవకాశ ముండునని తలంచుట కే మాత్రమును వీలులేదుగదా!

రైతులు (కృషీవలురు) తమ కాయకష్టమునకుఁ దగిన లాభమును, ఫలమును గణింపవలయు నని శాస్త్రయుక్తమగు పద్ధతుల వలన వ్యవసాయమును, కృషిని వృద్ధిపఱుపవలయును. (ఇప్పటిపద్ధతులు శాస్త్రీయపద్ధతులు కావను నభిప్రాయముఁ గలవాఁడను గాను సుమండీ. పై చెప్పు ప్రాచీనమునుండి యనుసరింపఁబడుచున్న మన గ్రామరైతుల పరిశ్రమయే శాస్త్రీయమైన దను నభిప్రాయముగలవాఁడను గూడ నని తలంపఁ బ్రార్థింతు) కాని, ఇపుడు పాశ్చాత్యమునకి వినూత్నపద్ధతుల నఁగలాగఁ జేయఁజాలిన కొన్ని పద్ధతులతో నవలంబింపఁబడుచున్న కొన్నిపనుల చేయునపుడు వీలగునంత తక్కువ కాయకష్టముతో, పరిశ్రమముతో లభ్యపడునటులను, దానిం ద్రదనుభవించుచున్న, వినియోగించుచున్న కష్టముతో నింతకెన్నియో రెట్లు ఫలమును గణించు విధాన మవలంబింపఁదగు, నందుకై రైతు తీరిక సమయములయందును దద్వ్యవసాయపరిశోధనమునుఁ జేయునగు. మంచి యొట మండినను గ్రహించుట కెట్టి యాక్షేపణయు, వాటంకమును నుండఁబోవదుగదా!

అందుకై యా యా విషయములఁ దెలియఁ జేసికొని, పరస్పరముగఁ జర్చించుకొని, నూతనపద్ధతుల నవలంబించిరో లేక నూతనపద్ధతుల నవలంబించిన నందువలన మహానర్థకము సంభవించునని తోచిన, పెద్దల కనుభవముచే బోధపడిన యా మార్గమునఁ బోవక నింకొకమార్గమున జరించుటగత్యమగుచో నటులో, లేక దా నవలంబించుచున్నమార్గమే సత్పథమని తోచినయెడల తాము సంచరించుచు నంతియగాక, నితరు లేదైనను పొరపాటున చెడుమార్గమున సంచరించుచుండిన వానిని సత్పథమునఁ బెట్టుటకుఁ బ్రయత్నించియు, యభివృద్ధి నన్వేషించుట మంచిదే యగుఁగాని చెఱుపు కానేరదు గదా!

అట్టి విదరములన్నింటిని తెలిపికొనుటకును, చర్చించుకొనుటకును సహాయభూతమగునట్టియు, విజ్ఞానప్రద మగునట్టియు సందర్శకిని సందుకొట్టున నుండఁగలట్టియు, సుచిత మగునట్టియు, నత్యవసర మధిక మొనర్పునట్టిది యనఁదగినది యొక్క గ్రంథాలయమే తక్క మఱియొందు లేదనుటలో సాహస మేమున్నది?

ఈ పైమాటలు వినినంతనే రెండు ప్రశ్నము లుదయించుట కవకాశమున్నది. అవేవన:—ఒకటి నవలలు, నాటకములు, ప్రబంధములు క్రోడీకరింపఁబడినదే గ్రంథాలయ మనుచున్నారు గదా! నవలలు, నాటకములు, కథలు నిలువఁ జేయఁబడిన గ్రంథాలయము రైతుల (కృషీవలుర) యభివృద్ధి కెట్లవకాశమీయఁ గలదు? దీనికి జవాబు యెంతయో ప్రయాసక మగునది కాదు. చిత్తగింపుడు.

గ్రంథపఠనాభిరుచిని ప్రోత్సహించుటకు కల్పించుటకు నవలలు, నాటకములు, కథలు నొకకొక యుంచుట తటస్థించుకదా! గాని, అసలు గ్రంథాలయమనఁ బఠనసమై గ్రంథములు మాత్రమే చాలవు. అంతియఁగాక గ్రంథాలయమను మాటలో నొక్క నవలలు, నాటకములు, ప్రబంధములు నుండుటకు మాత్రమే ఉద్దేశింపఁబడుటలేదు గదా! ఏ విషయమై నూతనపరిశోధనములు, ఆక్షేపణములు, విమర్శనలు, ప్రదర్శనములుఁ జేయ సంకల్పించిరో యా యా గ్రంథాలయములం దట్టి ప్రత్యేకశాస్త్రవిషయక గ్రంథములు మాత్రమే యని కూడా ననవచ్చును. క్రోడీకరింపవలయును. నదురు నదురు విషయ జనించినచో నట్టి విషయము బోఁగొట్టి చదువరుల కుశ్చాసనమును కల్పించుటకు నాలోచనతోఁ దల దిమ్మతిరప్పునట్టి పనసన్నను నిష్కల్మష మొనరించి ప్రశాంతముగ నందు నట్లొనరించుటకుఁ దగు గ్రంథము లుండకఁ దప్పదు గావున నట్టి ప్రత్యేకవిషయములకుఁ జెందినవి కాక పోయినను పరే చెత్తపుస్తకములే యగు గాక యుండుట యుక్తమగునేమో నని యాశించుట కవకాశముఁగలదు. కాని, నష్టమున కవకాశము కూడా యుండునేమో యనియును భావింతును. నష్టము లేకఁబోవదు, ఎటు లనిన నే ప్రత్యేకశాస్త్రవిషయకమున కుద్దేశించిరిమో యట్టి శాస్త్రమందు, కృషి యందు నెవగింపును, అసహ్య మగు నిరుత్సాహమును, జనింపఁజేయు గ్రంథములను మాత్రము చేకుఁచుకొనుటకు తన్నిర్వాహకులు కనుఁగను సావధానతతోఁ మెలఁగవలయును. అందువలన నిపుడు మనము చర్చించుచున్నది రైతుల గ్రంథాలయములను గుఱించి కావున దాని కనుగుణ వ్యవసాయక, పారిశ్రామిక గ్రంథములఁ జేర్చినచో నందుమూలమున వారి యభ్యుదయమునకు సత్పథ మేర్పఱచుట యగును.

ఇఁక రెండవ ప్రశ్నము—ఇపుడు మన దేశమున నున్న రైతులు విద్యాగంధము నాఘ్రాణించినవారే నూటి కొకరో యిద్దరో మాత్రమే కలరు గాని, యధికముగ లేరు గదా! వారెటుల నీ గ్రంథ సముదాయము నంతయు బరిశోధింపఁ గలరు, వాని నవగాహనం బొనరించుకొనఁ గలరు. అభ్యాస మొనర్చుకొనఁగల రనునది.

ఇది సామాన్యముగఁ దేలునట్టి సమస్య కాదను సంగతి నిశ్చయమే! సులభముగ వ్యాఖ్యాన మొనరించుటకుఁ గాని, ప్రత్యుత్తరించుటకుఁ గాని వీలులేని దన్న సంగతి భారతీయు లందఱును దెలిసిన విషయమే! అనుభవమే! ఐనను భారతీయులకు మందమగును చేయవలసిన దీ సందర్భమునసే! మనమందఱము (భారతీయులు) ను విద్యావంతులైన తర్వాత బ్రయత్నింతుమేని యని గగనకుసుమమే! అలభ్యమే! మనము స్వయంసహాయమునీద నాధారపడి స్వార్జితవిత్తమును వినియోగించుకొని స్వప్రయత్నముచే, స్వపరిశ్రమముచే విద్యాధికులము కాక, నితరమార్గముల వలనను, నితరుల యాధారమువలనను నెంతటి లాభము గలుగఁగలదో

Lodhra
CURES
ALL TROUBLES
AND DISORDERS

ఆనందవాహిని

N. V. RAMANUJUM CHETTY & CO.

ఎన్. వి. రామానుజము చెట్టి & కంపెనీ.

మెయర్స్ పంపులు

డీ కీ ఇంజనులు

ది ఓరియంటల్ ట్రేడింగ్ కంపెనీ లిమిటెడ్,

1-178, బ్రాడ్వే. తపాలు పెట్టె 202, మదరాసు.

కర్నాటక్ పేపర్ కంపెనీకి వ్రాయుడు.

1-D, అంబాడ్కర్ వీథి, జి. టి. మదరాసు.

స్వాహా స్మి

శ్రీ ... గారు, వ్యాయామ ప్రవీణ

[illegible]

మము ముగిసినతరువాత మరల చమురు ఒడలికి పట్టించుకొని మర్దన చేయించుకొనినచో నొప్పులు మొదలగునవి కలుగవు. ఇట్లు కసరత్తు, మర్దన ముగియగనే అరగంటవరకు ఆగి ఆ తరువాత చల్లని నీళ్లలో స్నాన మాచరింపుము. స్నానమునకు ముందు శిరముపై 20 పర్యాయములు, హృదయముపై 10 మారులు రొమ్ముపై ౧౫ మారులు చలినీటితో రుద్దినట్టులను, అంటినట్టులను కొట్టుకొనవలెను. చలి విశేషముగా నున్నపుడు స్నానము చేయు స్థలమునందు మంచి మంట వేసి, ఆ మంట దరి స్నానము చేయుము. అట్టి సౌకర్యము లేనపుడు స్నానానంతర మైనను పొడి బట్ట యావత్తు శరీరమునకు చుట్టికొని వెంటనే మంటవద్ద చలి కాగవలెను. చలినీళ్లస్నానము ౪, ౫ నిమిషములకంటె యెక్కువ సేపు చేయకూడదు. దీనికి విరుద్ధముగ నడచిన హృదయరోగము, దగ్గు మొదలగు రోగములు సంప్రాప్త మగును.

ఆహారము

కడుపునిండ భుజించినవెనుక వ్యాయామము గాని ప్రాణాయామముగాని పనికిరాదు. అట్లుచేసిన ప్రేగులు హృదయము కార్జము పగిలి మృత్యువు సంభవించును. వ్యాయామము చేసిన మూడుగంటలకు బలమైనట్టియు మేధాశక్తిని అభివృద్ధి చేయునట్టియు పక్వమైన ఆహారము గాని, మంచిపండ్లను గాని భుజింపవలెను. కందిపప్పు కాటుకలాగు ఉడికించి, వెన్నకాచిన నేయి పోసికొని, వేడి వేడి అన్నమును తినినయెడల మాంసాదులకంటెను వేయిరెట్లు బలము నిచ్చును. మాంసములో పప్పులలో నున్నంతబలము గాని సహనశక్తి గాని, ఓరిమి మొదలగు యితర గుణములు గాని లేవని నా యనుభవముచే తెలిసికొనఁగలిగి యున్నాఁడను.

నిద్ర

విద్యార్థులు వ్యాయామము చేసిన అతినిద్ర కలుగునని భయపడుచున్నారు. కాని వారికి శాస్త్రరహస్యములు బాగుగ తెలియకపోవుటచే నిట్టి అనుమానభూతమునకు లొంగిపోవుచున్నారు కాని, వే రేమియును లేదు. వ్యాయామము రక్తమును శుభ్రపరిచి బాగుగా నాళములయందు ప్రవహింపఁజేసి కండరములకు బలము నిచ్చుటయేకాక, ఆయుర్దాయమునుకూడ హెచ్చించుకొనుటకు అవకాశ మేర్పరుపగలదు. ఇట్టి మంచి కలుగుటకు సాధనముగ నున్న వ్యాయామముచే నిద్ర విశేషముగ కలిగినను బాధ లేదు. కాని, వ్యాయామములేనిచో తినినతిండి బాగుగ జీర్ణము కాక, నిదుర పట్టక, కాఁపడుటమాత్రము సంభవింపక తప్పదు.

ఈ రెంటిలో నేది ముందో బుద్ధిమంతులకు గ్రాహ్యము కాకమానదు. కాఫీ, టీ, చుట్టలు, పొడుము, సిగరెట్టు మొ॥ మాదకవిషద్రవ్యములు రజోవీర్యములను నాశము చేసి, పిన్నవారిని సైతము ముసలులుగాఁ జేసి, మృత్యుదేవతకు అతిశీఘ్రకాలముననే బలి వేయును. కనుక విద్యార్థిసోదరులారా! యువకులారా! నా చిన్ని విద్యార్థినులారా! మేల్కాంచి పై పేర్కొనబడిన దురలవాట్లను వీడి పాలు మొదలగు పుష్టికరవస్తువులను మాత్రము గ్రహించుచు జీవయాత్రను సుఖముగ చేసికొనుడు.

సమయము

కసరత్తు ఎండెక్కిన తరువాత చేయకూడదు. ప్రతిదినము ఉదయము 7-30 గంటలలోపలనే వ్యాయామము ముగించి ఆ వెనుక తక్కినపనులు చేసికొనవలెను. రెండవపూట మన భారతవర్షమువంటి వేడి దేశాలలో కసరత్తేకాక, ఎవ్విధమైన ఆటలను కూడ చెమటపట్టునంతవరకు ఆడకూడదు. అసలే హిందూదేశము వేడిప్రదేశము. ఇక వ్యాయామక్రీడలకు వేడి పెనముపై అట్టు ముక్కచందమున నున్న భారతీయులకు క్షేమ మేడ? సూర్యరశ్మిచే తపింపబడి వేడి చల్లారక నున్న మన దేశ మను పెనముపై రాత్రి ౧౨ గంటలవరకును వ్యాయామక్రీడ లెంత అపాయకరములో మహాశాస్త్రవేత్తలకే మనోగోచరము కాని, యితరులకు తెలియనే తెలియదు. ఉత్తరహిందూదేశమువంటి చల్లని ప్రదేశములలో యే పూట క్రీడ లభ్యసించినను అంత యపాయ ముండదేమో కాని, దక్షిణ, పశ్చిమ, ప్రాగ్దేశములయందు సాయంకాలమున వ్యాయామక్రీడల నభ్యసించినచో శరీరము మాడి, రజోవీర్యశూన్యులై యువకు లకాలముననే మృత్యువాత పడక మానరు. ఈ పరమరహస్యమును నేను అనేక సంవత్సరములు తపస్సుచేసి, తదుపరి యోచించి, అనుభవములో పెట్టి వ్రాయుచున్నాను. కాని అనత్యానుభవైకవేద్య మైన విషయము కాదు. ఈ పరమరహస్యమును యువకులు గ్రహించి తక్షణము రెండవపూట కసరత్తులు చేయుట, ఆటలనాడుట మొదలగు సకలవిధము లైన వ్యాయామ క్రీడారంగములను దక్షిణదేశమందు బహిష్కరించి భావిసంతానములకు ఆదర్శప్రాయులు కాగల రని సూచించుచున్నాను. లేనిచో నష్టభ్రష్టులై అనామకులై పోయెదరు. ఇది నా యనుభవము. మహానుభవము. అనుభవాతీతమహానుభవము. భారతయువకులకల్యాణము ఈ పరమరహస్యమందే దాగియున్నది. ఓంశాంతిః.

ప్రేమ

శ్రీ కర్లపాలెం కృష్ణారావు గారు, సారస్వతసమితి

సర్వాంగసౌందర్యసౌశీల్యవతి నిచ్చు విద్య గలదె? ప్రేమ విద్యగాక?
భోగాస్పదం బగు పుణ్యభోగిఁ గొనివచ్చు ధనముగలదె? ప్రేమ ధనము గాక
ఆనందవార్ధియఁ సతివను బంధింప బలము గలదె? ప్రేమ బలము గాక
స్వర్గసుఖము నిచ్చు సద్గుణవతిఁ దెచ్చు శక్తిగలదె? ప్రేమ శక్తిగాక
లలితసుస్నిగ్ధలావణ్య మిళితకలిత, సరసశృంగారవతిఁ గూడి సౌఖ్యమంద
ధర్మయుత మగు ప్రేమసాధనము గాక, మార్గ మితరంబు గలదె? సన్మార్గులకును.

మానవుఁడు స్వతంత్రుఁడు కాఁడా?

శ్రీ పిన్నింటి సుబ్బారావు గారు

భారతదేశమున. అందు ముఖ్యముగ ఆంధ్రదేశమున, పిచ్చి పిచ్చి నమ్మకములు చాల గలవు. అందొకటి కర్మసిద్ధాంతము. ఆంధ్రులలో తెలియని మూర్ఖుని మొదలు, చదివిన పెద్దవారి, "అంతయు ఏమి యున్నది, మన చేతిలో యున్నదా! కర్మ అట్లా చేయించుచున్నది. బ్రహ్మదేవుఁడు అట్లా వ్రాసినాడు. గీతలో ఉంటే వస్తుంది, లేకపోతే పోతుంది. ఓ దశం చేసికొని పుట్టాలి, కర్మ తప్పించ దానికి తరమా" యని ఏమేమో వట్టి పిచ్చికబుర్లు చెప్పుతూ యుంటారు. ఇవన్నియు అర్థం లేని మాటలు. హిందూదేశాభ్యుదయమునకు యిట్లా చెప్పువారు అడ్డు. ఒకానొకతరి, సమస్తప్రపంచమునకు తన ప్రకాశమును వెదజల్లిన, హిందూ వేదాంతము, మతము, నీతి, యిట్టి యవివేకపు ధర్మమును యుపదేశించదు. ఇది కేవలము, చదువువారలయొక్కయు, వినువారలయొక్కయు, యనుచరులయొక్కయు, బుద్ధిమాంద్యముచే గలిగిన యొక పొరబాటు కాని. ఇది వ్యక్తియొక్కయభివృద్ధికిని, దేశాభివృద్ధికిని గొప్ప కళంక మాపాదించు పిచ్చిదేశీయు లిట్టి పిచ్చి సిద్ధాంతముల నమ్మికొని యుండుటచేతనే, మనదేశ మిట్టి యధోగతికి వచ్చినది. చీటికిని మాటికిని, లోచక, అసందర్భ మగు మాటలు చెప్పు వ్యర్థనిపుణులు, యీ హేయమును యీ మాలిన్యము నగు, నీ కర్మసిద్ధాంతము, దేశీయులను పెడత్రోవను బెట్టుచున్నది. దీనివలననే, మనకు యనేకయాపదలు గలుగుచున్నవి. అన్నిసిద్ధాంతములకు పెల్ల సిద్ధాంతరాజ మగు, హిందూతత్వశాస్త్రమున కెల్ల విరాట్స్వరూపమగు, పాశ్చాత్యతత్వవేత్తలను చేటిదముక మాగుబాడించుచున్న, యీ కర్మసిద్ధాంతము, గ్రాహ్య మగుట నుంభిసాధ్యము గాదు. ఈ కర్మసిద్ధాంతమే మానవుని యుచ్చదశకు దీసికొనిపోవునది. ఇదియే మానవుని యధోగతికి దిగలాగునది. ఇట్టి గాఢ కర్మతత్వమును పూర్తిగ గ్రహించినదే కాని, మానవుఁడు వృద్ధి నొందజాలఁడు. తేజోవంత మగు మానవయుక్తాయుక్త వివేచనశక్తి, నేఁడు, యీ దుస్సహ, మూఢ, నమ్మకముచే గాఢముగ నాక్రమింపఁబడి, బ్రుప్పపట్టి యున్నది. నేఁడు దానిని దులుపవలసియున్నది. మానవతేజస్సును, పురుషత్వమును, బయటికి లాగవలసి యున్నది. అనేక వేల సంవత్సరములనుండి, వేర్లు నాటుకొనియున్న, యీ మూఢ విశ్వాసమును పెకలించుటకు, యనేకగట్టి ప్రయత్నములు చేయవలసియున్నది. అట్టిదానిలో యిది ప్రథమప్రయత్నము. చదువరులు దీనిని బాగుగ నుపాసించెదరు గాక.

స్వాతంత్ర్యము మానవనివృద్ధికి రాజబాట, కర్మసిద్ధాంతము బంధనము. వనమందలి మృగముల కుండు స్వేచ్ఛ స్వాతంత్ర్యము; పంజరమందలి చిలుక స్వేచ్ఛ కర్మ. సింహము ప్రాపుతోఁ స్వేచ్ఛచే పెరుగుచున్నది. దానికి ఎన్నఁడు నాశమును యూహింపఁ బెట్టితిమా, దానిస్వేచ్ఛ కొంత యడ్డగింపబడినను, యా నాశము దానికి శత్రువుగాక, యభివృద్ధికి తోడ్పడుచున్నది. ఈ రీతిగనె, కర్మగూడ మానవుని స్వేచ్ఛను యడ్డగింపక, వాని స్వాతంత్ర్యవర్తనమున కనుకూలముగ నుండవలయును. ఏలయన:—

"న హి కశ్చిత్ క్షణ మపి జాతు తిష్ఠ త్యకర్మకృత్
కార్యతే హ్యవశః కర్మ సర్వః ప్రకృతిజై ర్గుణైః."
గీ. 3 వ. అ. 5 శ్లోకం.

అను రీతి, మానవుఁడు ఏవిధ మగు కర్మను చేయజాలక యుండఁజాలఁడు. మానవుఁడు త్రిగుణములకు బద్ధుఁడు గావునను, యా యా గుణములే, యా యా కర్మలను చేయుచుండును గావునను, వానిని అడ్డుపెట్టు వెవ్వగితరము గాదు. కాని మానవుని కర్తవ్య మేమన:—

"నాన్యం గుణేభ్యః కర్తారం తదా ద్రష్టానుపశ్యతి
గుణేభ్యశ్చ పరం వేత్తి మద్భావం సోఽధిగచ్ఛతి."
గీ. 14 వ అ. 19 శ్లోకం.

అనుకీని యా యా కర్మలన్నియు యా యా గుణములే చేసికొని పోవుచున్నవనియు, తాను చూచువాఁడ ననియు, యీ రీతి చేయువాఁడు పరమేశ్వరునిఁ బొందు నని చెప్పఁబడినరీతి, నరుఁడు కర్మల నాచరించవలసియున్నది. హిందువులు సాంఘికసంబంధము లగు విషయములందు పొల్లొనుటరి, శాస్త్రప్రమాణములకు బుజావు చేయ నలవాటుకు పాలుబడిరి. అవశ్యము శాస్త్రమును ఆధారముగ నైకొందము.

"తస్మా చ్ఛాస్త్రం ప్రమాణం తే కార్యాకార్యవ్యవస్థితౌ
జ్ఞాత్వా శాస్త్రవిధానోక్తం కర్మ కర్తు మిహార్హసి."
గీ. 16 వ అ. 24 శ్లోకం.

అని భగవానుఁడు యుపదేశించినట్లు, శాస్త్రప్రమాణము యవశ్యము గ్రహించవలసియున్నది. కావున దీనినిఁ బట్టి కర్మను యవశ్యముచేయవలసియున్న దనియు, శాస్త్రప్రమాణమునుఁ గైకొనవలయు ననియు, యా చేయు కర్మ, మమకారరహితముగ చేయవలయు ననియు తెలియుచున్నది. ఇక కర్మయందలి స్థితి గతులనుగూర్చి విచారింతము.

మనము చేయు కర్మ, గుణములపై నాధారపడియుండుటచే, నీ కర్మ గూడ సాత్వికకర్మ యనియు, రాజసికకర్మ యనియు, తామసికకర్మ యనియు మూఁడు విధములుగ విభజింపబడియున్నది. ఈ త్రివిధకర్మలే, మానవుని యుచ్చనీచస్థానములను నిర్ణయించుచున్నవి. నేఁడు తీవ్రవిమర్శనకును, యన్యోన్యకలహమునకును మిగుల కారణ మైన వర్ణములు, మొదట యీ గుణముల ప్రాధాన్యముమీదనే యేర్పరుపఁబడినవి. అందు శమ, దమాదిగుణములఁ గలిగియుండి, మంచి, చెడు యని నిర్ణయించి, సన్మార్గమునఁబోయి, ధర్మజిజ్ఞాసయు, బ్రహ్మజిజ్ఞాసయు విశేషముగ గలిగియున్నవారిని సాత్వికుఁ డనియు, ధర్మాధర్మములు గుర్తెరిగి, ప్రపంచనాట్యరంగమున దుమికి, ధర్మమార్గమున చరించువాఁడు రాజసికుఁ డనియు, మంచి, చెడు యనున దేమియో తెలియలేక, ఎల్లకాలము పరులహింసలయందే కాలమును వెదలఁ బుచ్చుచున్నవానిని తమోగుణప్రధానుఁ డనియు, యీపై వారినే వరుసగ శుద్ధకర్మ చేయువా రనియు, మిశ్రకర్మ చేయువా రనియు నిషిద్ధకర్మ చేయువా రనియు మూఁడువిధములుగ పేర్కొని యుండిరి. అందు శుద్ధకర్మతులు లేక సాత్వికకర్మ చేయువారలు దేవత లనియు, మిశ్రకర్మ లేక రాజసికకర్మ చేయువారలు మానవు లనియు, నిషిద్ధకర్మ లేక తమోగుణసంబంధ మగు కర్మ చేయువారలు రాక్షసు లనియు, శాస్త్రములు చెప్పుచుండుటయే గాక మన యనుభవము వలనగూడ దెలియుచున్నది. ఈ కర్మప్రపంచమునంతయును మూఁడు భాగములఁజేసి నిత్యము, నైమిత్తికము, నిషిద్ధము యని నామము లిడిరి. అందు నిత్యకర్మ, కర్మిష్ఠి అనుదినమును చేయవలసిన సంధ్యావందన, అగ్నిహోత్రాదు లనియు, నైమిత్తికకర్మలు నిమిత్తమాత్రముచే కలిగిన వనియు, అవియే గూవత్సుస్మార్తకర్మలును. ఇక నిషిద్ధకర్మ లన మానవుఁ డెప్పుడును చేయకూడని కర్మలనియు పేర్కొనిరి. ఇందు నిత్యకర్మములు విధిగా చేయవలసియున్నవి. నైమిత్తికకర్మలు యిచ్ఛతో గూడి యున్నవి. అనగా, మానవుఁ డా యా యాత్రాదుల నభిలషించుచో, యీ కర్మను చేయవలసియున్నను, శ్రాద్ధము మొదలగునవి చేయవలసియున్న వని చెప్పుదురు. ఇది విచారణీయము. ఇక నిషిద్ధకర్మలను అసలే చేయరాదు గదా. కావున మానవుఁడు చేయఁదగినవి నిత్య, నైమిత్తిక కర్మలు. నిత్యకర్మలు విధి. నైమిత్తిక కర్మలు కామ్యములు. కావున యివి మానినను మానవచ్చును. ఇక మానవుఁ డవశ్యము చేసితీరవలసినది నిత్యకర్మ యని తేలుచున్నది.

ఈ నిత్యకర్మ మానవుఁ డేల చేయవలయును? దీనికి యనేక కారణములు చెప్పుదురు. కాని యీ క్రిందిది సులభసాధ్యము. ఎల్లవారికిని మనస్సును నిగ్ర

హించుట కష్టములలో కెల్ల కష్టకార్యమై యున్నది. దీనిని నిగ్రహించుట కొక్కటే మార్గము గలదు. అభ్యాసయోగమే దీనికి శరణ్యము. ఈ మనస్సును, సతతము ఏదియో యొక కార్యమునందు నియోగించవలసియున్నది. ఇట్లు నియోగించుచో, యీ మనము యితరచింతలకు బోక, ఏకాగ్రత నొందఁగలదు. ఈ రీతిగా మానవుఁడు కర్మను తగ్గించుకొనగలడు. కావున, యీ నిత్యకర్మ చేయుచున్నచో, మానవుని మనస్సు యీ చేయు కర్మయందుఁ దొప్పఁబడి, యితరకర్మలనుఁ గూర్చి తలపోయుటకు వీలుండక పోవును. అందచే, యీ కర్మ ముఖ్యముగ యాచరించవలసి యున్నది.

ఇట్లు నిత్యకర్మ చేయుచుండ "యద్భావం తద్భవతి" యనియు "అవశ్యమనుభోక్తవ్యం కృతం కర్మ శుభాశుభం" యనియు "క్షీణే పుణ్యే మర్త్యలోకం విశంతి" యను వాక్యములచే, యీ కర్మఫలాఫలములు నరుఁడు యనుభవించవలసియున్నది. ఈ యనుభవించవలసియున్న కర్మలే మానవుని దశను నిర్ణయించుచున్నవి. మనవుఁడు చేయవలసిన కర్మయు, చేసిన కర్మయు యొక్క ఫలితములు యనుభవించువాఁ? యను వాదన యొకటి గలదు. ఈ వాదన వాదించువారలు పునర్జన్మను యంగీకరింపరు. పునర్జన్మ యంగీకరింపఁబడినచో, యీ కర్మయొక్క ఫలితాఫలితముల బాధ్యత తేలగలదు. హిందువులు యీ సత్యమును నమ్మియున్నవారగుటచే, యీ కర్మయొక్క ఫలాఫలములుగూడ యనుభవించి తీరవలసి యున్నదని నమ్ముచుండిరి. శ్రీకృష్ణుఁడే తన గీతోపదేశమందు "జన్మ కర్మ చ మే దివ్యమేవం యో వేత్తి తత్త్వతః। త్యక్త్వా దేహం పునర్జన్మ నైతి మామేతి సోఽర్జున" యనియు, "పరిత్రాణాయ సాధూనాం వినాశాయ చ దుష్కృతామ్। ధర్మసంస్థాపనార్థాయ సంభవామి యుగే యుగే." యనియు, "ప్రయత్నాద్యతమానస్తు యోగీ సంశుద్ధకిల్బిషః। అనేకజన్మ సంసిద్ధస్తతో యాతి పరాం గతిమ్" యనియు చెప్పియుండుటచే, యీ పునర్జన్మమును ముఖ్యముగ యామోదించవలసియున్నది. దాని ననుసరించి కార్యాకార్యముల ఫలితములనుగూడ భరించవలయును. ఈ ఫలితముల చరిత్రనుగూర్చి తెలిసికొనినచో, కొంత గుట్టు బయటపడగలదు.

మానవుఁడు భరించవలసియున్న కర్మ మూడు భాగములుగ విభజింపఁబడి యున్నది. సంచితము, ఆగామికము, ప్రారబ్ధము యని త్రివిధములు. వీని కొక చిన్న ఉదాహరణ చూతము. ఒక రైతు వ్యవసాయము చేయుచుండె ననుకొనుము. తనకు పండిన ధాన్యమును మూడు విధములుగఁ జేయును. కొంత పాతర వేయును. కొంత మూటలు గట్టి యింటియందు రాబోవు ఖర్చునకై సిద్ధము చేసికొనును. మూడవభాగమును ప్రస్తుతము గృహమందలి ఖర్చునకై వినియోగించుకొనుచుండును. ఇట్లు ప్రస్తుతఖర్చునకై వినియోగింపఁబడుచున్న ధాన్యము ఖర్చు యగుచుండిన కొలదియు, మూటలయందును, గంపలందును దాచి యుంచిన ధాన్యము తీయఁబడుచుండి, ప్రస్తుతఖర్చునకు వాడుకొనఁబడుచుండును. ఈ గంపలందలి ధాన్యముగూడ తగ్గుచుండ, యప్పుడు పాతరను త్రవ్వి, యీ పాతరధాన్యమును వాడుకొనును. ఇట్లు యన్నియు నొక్కొక్కటి యొకదానితో సంబంధించి యున్నవి. ప్రస్తుతమునకు ఖర్చునకు వినియోగింపఁబడిన ధాన్యము మొదట పూర్తిగ అయిన పిమ్మట, గంపలోని ధాన్యమును, తరువాత పాతరయందలి ధాన్యమును వినియోగింపఁబడుచుండుటయే గాక, ఒక్కొక్కప్పుడు ఆగంతుకముగ విశేషఖర్చు సంభవించినపుడు ప్రస్తుతపు ఖర్చు నిమిత్తముంచుకొనిన ధాన్యముతోపాటు, మూటలయందలి వానినిఁగూడ ఖర్చుచేయునట్లును, లేక దొంగలో మరెవరో యాపత్తు వచ్చి, యీ ధాన్యము యావత్తు పోవుట గాని, లేక పాతర చెడిపోవుట గాని సంభవించుచుండును. ధాన్యమునకు జరుగు యీ మార్పు లన్నియును మనము యనుభవింపవలసియున్న కర్మ ఫలితముల కన్నిటికిని చెందుచుండును.

పాతరయందలి ధాన్యమే సంచితకర్మ, మూటలయందలి ధాన్యమే ఆగామికము. ప్రస్తుతము వాడుకొనుచున్న ధాన్యమే ప్రారబ్ధము. ప్రస్తుతజన్మయం దనుభవించవలసియున్న కర్మఫలితమే ప్రారబ్ధము. ఈ ప్రారబ్ధము ఖర్చు యగుచున్నకొలదియు, ఆగామికర్మ వచ్చి కలియుచుండును. ఆగామియందు సంచితము చేరుచుండును. ధాన్యమునకు విశేషముగ ఖర్చు వచ్చుచుండు రీతిగాని, నష్టము సంభవించుచుండు నట్లుగాని, యీ యాగామి సంచితకర్మలందలి శక్త్యాధిక్యతచే వాని ఫలితము ముందుకు త్వరలో వచ్చుచుండును. ఇది విశేషముగ జరుగుచుండదు. "ప్రారబ్ధం భోగతో నశ్యేత్" యను వాక్యము ననుసరించి యీ ప్రారబ్ధకర్మ ముఖ్యముగ యనుభవించవలసియున్నది. అనగా ఎట్టి జ్ఞానిగాని, ఎట్టి యుపరతిపురుషుఁడుగాని, ఎట్టి మహాత్ముఁడుగాని ప్రస్తుతజన్మయందు యనుభవించవలసియున్న కర్మను అవశ్యము యనుభవించి తీరవలయును. ఇది తప్పదు. ఇక మిగిలియున్నవి సంచిత, ఆగామి కర్మలు. ఇవి మానవుని జ్ఞానతేజముచే ఛేదించఁబడును. ఇట్టి సత్పురుషులను శిక్షించువారలకుఁగాని, దూషించువారలకుఁగాని, యీ రెండును సంక్రమించుటగూడ కలుగుచుండును. అందుచే యిక మానవుఁడు ముఖ్యముగ యనుభవించి తీరవలసియున్న కర్మఫలితము ప్రారబ్ధకర్మ యని తేలినది కదా. ఇక దీనియందును అంతస్థులు గలవు. వానిని విచారింతము.

ఈ ప్రారబ్ధకర్మ, యిచ్ఛాప్రారబ్ధము, అనిచ్ఛాప్రారబ్ధము, పరేచ్ఛాప్రారబ్ధము, యని మూడు విధములు. ఇచ్ఛాప్రారబ్ధమన, మానవుఁడు, కోరికచే చేసిన కర్మఫలితమును యనుభవించుట. వ్యక్తి, సంఘమునకు బాధ్యుఁడై యుండును. స్వతంత్రించి యుండజాలడు. తాను చేయు కర్మకు యనేక కారణము లుండును. తన జన్మ, తన పరిసరములు, తన మనోవాసనలు మొదలగునవి ఒకేసమయము తోడ్పడుచుండును. ఈ వివిధపరిస్థితులచే, మానవుఁ డనేకకర్మ లొనరించుచుండును. "బుద్ధిః కర్మానుసారిణీ" యనునట్లు, తన పూర్వకృతకర్మచే, మానవుఁడు తనకర్మలను చేయుచుండును. మానవుఁడు యిచ్ఛాప్రారబ్ధ మనుభవించుతరి, యుక్తాయుక్తవివేకజ్ఞానము గలవాఁడు గావున, యిది, మంచి, యిది చెడు యని విమర్శించి, సన్మార్గమున చరించుచు, సుఖపడగలడు గదా. దీనియందు మానవునికి స్వేచ్ఛ లేదా? అనిచ్ఛాప్రారబ్ధమనిన, తనకు యిష్టము లేకపోయినను, సంభవించు కర్మ. జడభరతుఁడే దీనికి నిదర్శనము. పరేచ్ఛాప్రారబ్ధమనిన, యితరులకు, యిష్టముండి, వారల నుండి, సంభవించిన కర్మ. దీనికి చంద్రమతిమెడయందు, దొంగలు, నగలమూటను పారవేయుట నిదర్శనముగ గైకొనవచ్చును. ఒకడు, తన స్నేహితుని యింటికిఁబోగా, తనకు యిష్టము లేకపోయినను, యీ మిత్రుని బలవంతముచే, వాని యింటియందు విందారగించుటయు, దానికి ఫలితముగా అజీర్ణము చేయుట, పరేచ్ఛాప్రారబ్ధ మనఁబడును. అనిచ్ఛాప్రారబ్ధమునకుఁగాని, పరేచ్ఛాప్రారబ్ధమునకుఁగాని, మానవుఁడు, స్వతంత్రుఁడు గాడు. ఇవి యీ యీ పరిస్థితులఁ బట్టి కలుగుచుండును. కాని యిచ్ఛాప్రారబ్ధము మాత్రము యీ రీతిగాదు. ఇచ్ఛాప్రారబ్ధమందు మానవునకు స్వాతంత్ర్యము గలదు. ఇది కేవలము, మానవుని శక్తి, సామర్థ్యములపై యాధారపడియున్నది. దీనికే విద్యయు, సత్సాంగత్యము మొదలగు మానవాభివృద్ధికి నుపకరించుగఁ జేయఁబడుచున్న ఆర్థిక, రాజకీయ, సారస్వత, వైజ్ఞానిక, పారిశ్రామిక, వేదాంత, నైతిక, యుద్యమములు నిర్మింపబడి, పోషింపబడుచున్నవి. వస్తువు, చేతనుని యొకటి గైకొనను, విషయగ్రహణము చేయు సందర్భమున వ్యక్తియందున్న శక్తి సామర్థ్యములు, ప్రయోజనకరము లగుచుండును. ఇక మానవుఁడు ముఖ్యముగ యనుభవించవలసియున్నది ప్రారబ్ధకర్మ యనియు, యదియు మూడు భాగము లగుటచే, రెండు భాగములు తన స్వాధీనములో లేవనియు. ఒక భాగము మాత్రము తనయందుఁగల దనియు తేలినది. దీనికి యొక యుదాహరణము గైకొందము. భారతదేశమున, ఎన్నుకొనఁబడిన శాసనసభయందు, తలవని తలంపుగా, శ్రీ శారదా బిల్లు శాసనమైనది. దీనికి విశేషభాగము సుముఖులు గలరు, కొందరు మాత్రము ప్రతిఘటించుచుండిరి. ఇందు, యీ బిల్లును, ఎల్లరును, శిరసా వహించవలసినదే. అందు బిల్లు మంచిది యను తలచువారి యిచ్ఛాప్రారబ్ధము. మంచిది కాదని తలచువారుఁగూడ యీ బిల్లు ననుసరించి నడువవలసియుండుటచే, వారిది అనిచ్ఛాప్రారబ్ధము. అటులనే, నిమ్నజాతులు దేవాలయములందు ప్రవేశించుట కంగీకరించుట పరేచ్ఛాప్రారబ్ధము. ఇవన్నియు యనుభవించవలసియే యున్నను, సూక్ష్మముగ విచారించుచో, యివన్నియు యిచ్ఛాప్రారబ్ధము మీదనే యాధారపడి యున్న వని తోచుచున్నది. ఈ బిల్లు యిచ్ఛ యుండియేగదా శాసింపఁబడినది. అటులనే, అనిచ్ఛాప్రారబ్ధమందు గాని, పరేచ్ఛాప్రారబ్ధమందు గాని మానవుఁడు యుక్తాయుక్తజ్ఞానమునుఁ గూర్చి తలపోయుచు, సరియగు కట్టుదిట్టములఁ గావించుకొనుచో, కొంత శ్రమ దీరు నని గ్రాహ్యమగుచున్నది. ఈ రెంటివలన గలుగు ప్రభావము పూర్తిగ తొలగిపోవకున్నను, కట్టుదిట్టములు చేయుచో, కొంత తేలిక యగును. దీనికి నిర్మాణశక్తి యుపకరమై యున్నది. ఈ నిర్మాణశక్తి సంఘీభావముచే యలవడగలదు. అందులకే "సంఘేశక్తిః కలౌ యుగే" యని చదువుచున్నాము. ఈ యిచ్ఛాప్రారబ్ధమునకు మానవుఁడు చేయు కర్మ మూలము. కావున యీ కర్మను పరిశుద్ధమైన కర్మను, యీశ్వరార్పణముగ యనగా, స్వార్థమునకు గాక పరార్థమునకై, సకల శ్రేయమునకై యాచరింపబడుచున్న యీ కర్మ

కర్తను బాధింపనేరక, జయాపజయములు వాని నేమియును చేయజాలక, జరుగుచుండుఁ గాంచగలము. అందులకే శ్రీకృష్ణుఁడు అర్జునునితో "నీవు కర్మను చేయుము. లాభాలాభములు, జయాపజయములు తలపోయకుము. వాని భారము నాపై వేయుము" యని కర్తవ్యమును యుపదేశించెను. కర్మను చేయుట మన విధి. మన ప్రయత్నముపై గలదు. అన్ని కర్మఫలితములకు ప్రాణాధారమగు యిచ్ఛాప్రారబ్ధము మానవుని స్వాతంత్ర్యమందే గలదు కదా. మానవుఁడు యిచ్ఛయించియే కర్మను చేయుచున్నాడు గదా. కావున యిది దీనికి లోంగి యున్నది గదా. అట్టి తఱి మానవుఁడు దీనిని ఏల బాగుగ జేసికొనరాదు? మంచికర్మ యొనరించుచో, మంచిగనే యుండును గదా. ఒకానొకతరి ఎప్పుడో యొకప్పుడు మానవుఁడు తాను చేసియుండనిదే ఏ కర్మయు యనుభవించుచుండడు కదా. అందుచే, యీశ్వరుఁడేల బాధ్యతగ యుండగాఁడు? ఈ చర్చవలన తేలిన దేమన, యిచ్ఛాప్రారబ్ధమునకు మానవుని యిచ్ఛాకర్మలే మూలకారణము లనియు, యీ యిచ్ఛాకర్మలను యెట్టిదైనను, ఏ రీతినైనను జేయుటకు మానవునకు స్వాతంత్ర్యము గల దనియు, అందుచే మానవుఁడు కర్మను చేయుటకు స్వతంత్రమును గలిగియున్నాఁ డనియు తేలుచున్నది. ఆహా! స్వల్పముగా భావింపబడుచున్న యీ యిచ్ఛాప్రారబ్ధ మెంత ఘోరమగు పని చేయుచున్నది. "విత్తసంబు మఱ్ఱివిత్తంబున కెంతయో" యను రీతి యీ భాగమునకు చెందిన ప్రారబ్ధకర్మ రూపమునకు స్వల్పమైనను, ఎంత పని చేయుచున్నదో చూడుడు. అందులకే కాబోలు పెద్దలు పరిశుద్ధమనస్సు, యాలోచనలు కలిగి యుండవలె నని బోధించుచుండురు. మానవుఁడు చేయు కర్మలకు భావములే కదా బీజములు. కావున మొత్తముపై కర్మను చేయుటయందు మానవుఁడు స్వతంత్రము కలిగి యున్నాఁడని స్పష్టమగుచున్నది. ఈ సిద్ధాంతమును మరికొన్ని యుదాహరణలచే పరిచూతము. ధర్మనిర్ణయమున కిదియే గదా శాస్త్రజనితమార్గము.

మొదట మానవుఁ డేరీతి కర్మ నాచరించెను? ఈ ప్రశ్నను పరిష్కరించుటకు ముందు మానవుఁ డన నెవరు? యను దానికి ప్రత్యుత్తర మిత్తము. మానవుఁ డన శరీరమా? లేక అంతర్యమున యున్న చేతనపదార్థమా? లేక యీ రెంటి సముదాయమా? శాస్త్రజ్ఞులు తర్కించి, శరీరము చేతనపదార్థము కలిసినవాఁడే, మానవుఁ డని నిర్ణయించినారు. ఈ రీతిగా జీవ జంతుజాలముల కంతకును లేదా యనిన, యున్నది. కాని మానవునియందు వివేకమున్నది. ఈ వివేకమువలననే మానవుఁ డనిపించుకొనుచున్నాడు. వివేకము క్రమశిక్షవలన యలవడును. దీనికే ధర్మమార్గమందురు. కొన్ని నియమ ధర్మములకు కట్టుబడియున్నవాఁడే మానవుఁడు. అయితే, యీ ధర్మములు మానవుని కట్టివైచుచున్నవా? లేక వానినే మానవుఁడు శాసించుచున్నాడా? విచారించుచో, కర్మలు మానవునిఁగాని, మానవుఁడు కర్మలను గాడు. దీనినిఁ బట్టి విచారించుచో, మానవుఁడే యధికుఁడని తేలుచున్నది. ఇట్లు తన స్వాతంత్ర్యశక్తిచే కర్మలను బంధించి వైచును, వచ్చుచున్న పురుషశక్తిగలవాఁడు మానవుఁడే గాని యింకొకఁడు కాఁజాలఁడు.

కర్మ మొదట యే రీతి యాచరింపబడినదో, నిర్ణయించుట కేవలము శక్యము గాదు. త్రిగుణముల సమాదాయముచే మానవుఁడు కర్మను చేయుచుండె నని చదివియుంటిమి. అంతియేగాక:

"పఞ్చైతాని మహాబాహో కారణాని నిబోధమే
సాఙ్ఖ్యే కృతాన్తే ప్రోక్తాని సిద్ధయే సర్వకర్మణామ్."

గీ. 18. అ. 13. శ్లోకం.

యని చెప్పబడినట్లు, ప్రతికర్మకు నైదుగురు భాగస్వాములు గలరు. త్రికరణములచే, ఏ యొక్క పనికైనను, యీ యైదుగురును ముఖ్యములు. కాని వీనియందు మానవున కేమియును కర్తవ్యము లేదా, యున్నది. గీతావాక్యమును వినుడు:—

"ప్రకృతేః క్రియమాణాని గుణైః కర్మాణి సర్వశః
అహఙ్కారవిమూఢాత్మా కర్తాఽహ మితి మన్యతే"

గీ. 3 వ. అ. 27 శ్లోకం.

యని చెప్పఁబడియున్నట్లు మమకార, అహంకారముల పారద్రోలి కర్తవ్యకర్మను చేయవలసిన బాధ్యత మానవునిపై గలదు. దీనివలన మానవునకు స్వాతంత్ర్యము లేదో, యున్నదో తెలియుట లేదా, ఈ కర్తవ్యము స్వప్రయత్నమువలననే గదా నెరవేరునది. కావున మానవుఁడు స్వతంత్రుఁడు.

వేదాంతములకెల్ల యుత్తమమైనది శంకరుని యద్వైతవేదాంతము. అద్వైతమనగా, రెండవది లేనిది. జీవుఁడు మొదట తన స్వరూపము తన పరిసరముల యథార్థము, సృష్టికారుని యథార్థము యీ మూటిని గూర్చి విచారించి, యీ భిన్నత్వము లేకత్వమును గనుగొని, "తత్త్వమసి" యను మహావాక్యముచే, యదియే నేను యని గ్రహించును. భగవత్స్వరూపమే తా నని గ్రహించుట యన యీ దివ్యమంగళుని యందున్న సద్గుణములు తనయం దారోపించుకొనుట. అనగా, తాను వానిని స్వప్రయత్నముచే, యాచరణయందు సంక్రమించుకొనుట. పురుగు కీటకోల్కచిలుక యైన రీతి, యీ యీ గుణములఁగూర్చి తలపోయుచుండ, తా నా రీతిగనె పరిణమించఁగలడు. "ఉద్దేశ్యగా, వస్తురూపముగ ప్రకాశించును" యను ధర్మము దీనిని బలపరచుచున్నది. శంకరుని యద్వైతమతమందు నేనే భగవంతుఁడను యని గా గ్రహించుట. ఇది స్వప్రయత్నమునఁగాక, యింకొకరీతి నలవడఁగలదా? కావున మానవుఁడు స్వతంత్రుఁడు కాడా?

ఇక లోకానుభవమునుఁ గూర్చి యాలోచింతము. సాంఘికశాసనముల మూలసూత్ర మేమి? రాజ్యపరిపాలనయుద్దేశ్య మేమి? విద్యయొక్క పరమావధి ఏద్ది? సృష్ట్యాదినుండి నేటివఱకు, భారతసంఘమందు జరుగుచున్న యీ వివిధపరిణామములకు హేతు వేది? ఇవన్నియు మానవుని అభివృద్ధికే గదా. ఈ యభివృద్ధి వ్యక్తియొక్క ప్రయత్నముపై యాధారపడి యున్నది గాని, యితరులపై యాధారపడియుండ లేదు. అన్నము తినవలె మొద్ద కలిపి నోటియందు పెట్టగలరు కాని, నమిలి మ్రింగించలేరు. మహమ్మదువద్దకు పర్వతము రానిచో, పర్వతమువద్దకే మహమ్మదు పోవలసియుండును. ఇవంతయు మానవుని స్వప్రయత్నముమీదనే యాధారపడియున్నది. మానవునకు స్వాతంత్ర్యమే లేనిచో, యీ ధర్మము లేల? ఈ సాంఘికశాసనము లేల? ఇవి ఎవరి కొరకు? ఈ శాస్త్రములు పండితులకు వర్తించునా? వివిధయుగములకు వివిధధర్మముల నేల సృజించిరి? ధర్మము నశించి, యధర్మము ప్రబలుచో, తానే స్వయముగ యుద్భవించి ధర్మసంస్థాపన చేయుదు నని భగవంతుఁడు చెప్పుచుండ, భగవదంశాసంభూతుఁ డగు మానవుఁడే కర్తవ్యమందు లోబడి యుండునా? మానవుని మానససరోవరమం దన్నియు యున్నవి. కాని వానిని మానవుఁడు ప్రయత్నముచే, పెంపు చేయవలసియున్నవి. లేనివి ఏమియును క్రొత్తగ రా లేవు. కావున దీనియందు మానవునకు స్వతంత్రము లేదా? గుణ, కర్మలచే, నాలుగు వర్ణములను ఏర్పరచుచుండుటచే, ఒక గుణము జన్మ కనుసరించినను, కర్మచే, యనగా, స్వప్రయత్నముచేఁ గూడ, న్యూనాధిక్యతలు, కలుగుచుండు నని తెలుపఁబడుచుండుటచేఁ యీ కర్మాచరణమందు, మానవునకు స్వాతంత్ర్యము లేదా? సంఘసంస్కర్తలు, దేశ, కాల, పాత్రముల ననుసరించి, వివిధసంస్కరణములను ప్రవేశపెట్టుచుండుట, దానివలన, మానవసంఘ మభివృద్ధి నొందుచుండుట, మానవస్వాతంత్ర్యము వలననే గదా. భగవంతుని యందు, స్వల్పమాత్రమగు కృషి చేయుచున్న పాశ్చాత్యులు, నేడు, యిట్టి మహోన్నతదశయం దుండుటకు వారల స్వప్రయత్నమే గదా ముఖ్యకారణము. ఒకవేళ, హిందువులు, అంతయు కర్మముమీదనే యాధారపడియున్న దని తలచుచో, మనకంట్ల యెదుట, అద్భుతముగ నభివృద్ధినొందుచున్న, యీ పాశ్చాత్యుల కృషినైనను చూచి నేర్చుకొన నవసరము లేదా? అనతికాలములో యభివృద్ధి నొందిన, టర్కీ, ఆఫ్ఘనిస్థానము, చైనా, జపాను రాజ్యముల చరిత్ర పరిశీలించుచో, మానవున కెంతటి స్వాతంత్ర్య మున్నదియు తెల్లము కాదా? కర్మయోగియగు, నెపోలియను, కైసరు భగవాను, లోకమాన్య తిలకు మహాశయుఁడు, మహాత్మ గాంధి, స్వర్గీయ లజపతిరాయి, శ్రీ స్వామి దయానంద, వివేకానందులు, మొదలగు పురుషరత్నము లందఱు, మానవస్వాతంత్ర్యముమీదనే గదా, ప్రపంచము నంతయు, సమ్మోహిత లూగించినది. అందు శ్రీ స్వామి రామతీర్థుని ఆత్మశక్తి వర్ణింపతరమా! "నేను భగవంతుఁడను యని చెప్పకుండుట, పాపము" యని యుపదేశించిన, శ్రీ రామతీర్థస్వామి, పురుషత్వము ఎంత యగాధమైనదో యూహింపుఁడు! వీరి ప్రసంగములు చదువుచున్నచో, ఎంతటి, ఆత్మశక్తి మాలవడునో, చదువరులకు దెలియకుండ పోదు. ఈతఁడు, బోధించిన మతము ఆత్మశక్తియే. మానవస్వాతంత్ర్యమే. కావున, ప్రత్యక్షముగ, యిన్ని దాఖలాలుఁ గాంచుచు, మానవుఁడు అశక్తుఁడు, స్వాతంత్ర్య మేమియును లేనివాఁడు అని చెప్పుట, యీ రీతి నమ్ముట హాస్యాస్పదము. అందుచే, మానవుఁడు స్వతంత్రుఁడని, లోకానుభవమువలనఁగూడ రూఢిపడినది. ఇక కొన్ని శాస్త్రప్రమాణములనుఁ గూర్చి కూడ యాలోచించి, సిద్ధాంతమునకు వత్తము.

హైందవయుత్తమ గ్రంథములలో నెల్ల, కర్మసిద్ధాంతమును, ముఖ్యముగ బోధించుచున్నది శ్రీ భగవద్గీత. ఈ గ్రంథము నాధారము చేసికొని, యీ వాదము పరిష్కరింతము.

అంతయు కర్మయే, యీ బ్రహ్మగీతయే చేయుచున్నది. మానవునకు స్వతంత్రము లేదు యను చెప్పువారలీ క్రింది గీతాశ్లోకములను తిలకించ ప్రార్థితులు,

"ఇంద్రియాణి ప్రమాథీని హరన్తి ప్రసభం మనః
తాని సర్వాణి సంయమ్య యుక్త ఆసీత మత్పరః."

గీ. 2 వ అ. 60 శ్లోకం.

ఈ పై శ్లోకమందున్న 'సంయమ్య' యను పదమున కేమి యర్థము. ఇంద్రియములను నియమించుటలో మానవునకు స్వతంత్రము లేదా? ఈ శ్లోకము, మనుజుని కర్తవ్యమును శాసించుట లేదా? మరణకాలమందు జ్ఞాని చేయవలసిన కర్తవ్యమును గూర్చి శ్రీ భగవానుడు:—

"అన్తకాలే చ మా మేవ స్మరన్ముక్త్వా కళేబరమ్
యః ప్రయాతి స మద్భావం యాతి నాస్త్యత్ర సంశయః"

గీ. 8 వ అ. 5 శ్లోకం.

యని నుడివియుండుటచే, మరణకాలమందుగూడ యీ పరమాత్మ స్వరూపమును ధ్యానించుటకు, మొదటనుండియు దానిని నభ్యసించుచుండినగాని, యీ ఫలప్రాప్తి యలవడ నేరదు. ఎల్లకాల మీ రీతి యభ్యసించుట యన, మానవప్రయత్నమే గదా. ఇది స్వాతంత్ర్యము గాదా. యోగభ్రష్టుని గూర్చి యుపన్యసించుచు:—

"ప్రయత్నా ద్యతమానస్తు యోగీ సంశుద్ధకిల్బిషః
అనేకజన్మసంసిద్ధ స్తతో యాతి పరాం గతిమ్."

గీ. 6 వ అ. 45 శ్లోకం.

యీ రీతి చెప్పియుండుటచే, మానవుని బాగు, యాతని స్వప్రయత్నము మీదనే యాధారపడియున్న దని రుజువు యగుచున్నది. భగవద్గీతోపదేశమున కంతకును సారాంశ మగు:—

"విద్యావినయసంపన్నే బ్రాహ్మణే గవి హస్తిని
శుని చైవ శ్వపాకే చ పణ్డితా స్సమదర్శినః."

గీ. 5 వ అ. 18 శ్లోకం.

యీ పై శ్లోకానుసారము పండితుండు యాచరించుటకు మొదట విద్య ముఖ్యమై యున్నది, ఈ విద్య స్వప్రయత్నముచే గాని యలవడదు. దీనియందు మానవప్రయత్నము ముఖ్యమైయున్నది గదా. భక్తిమార్గమును గూర్చి యుపదేశించుచు, భగవానుడు:—

"మయ్యావేశ్య మనో యే మాం నిత్యయుక్తా ఉపాసతే
'శ్రద్ధయా' పరయోపేతా స్తే మే యుక్తతమా మతాః"

గీ. 12 వ అ. 2 శ్లోకం.

'శ్రద్ధయా' యని నుడివియుండుటచే, "శ్రద్ధావాన్ లభతే జ్ఞానం" యనురీతి కర్మ, లేక, మానవప్రయత్నము శ్రద్ధాంతర్గతమే గదా. ఇది మానవుని స్వతంత్రమును రూఢి చేయుటలేదా? ధ్యానయోగమందు:—

"తత్రైకాగ్రం 'మనః కృత్వా' యతచిత్తేన్ద్రియక్రియః
ఉపవిశ్యాసనే యుఞ్జ్యా ద్యోగ మాత్మవిశుద్ధయే"

గీ. 6 వ అ. 12 శ్లోకం.

'మనఃకృత్వా' మనస్సును చేసి యని శాసించుటచే, మనస్సు నేకాగ్రముచేయుటయందు మానవునికి స్వతంత్రము కలదు గదా. దీనివలన స్వతంత్రత కల దని తేలుటలేదా. కర్మయోగమున కంతటికిని మూలసూత్రమగు బుద్ధియోగము మానవప్రయత్నమునకు ఎక్కువ విలువను యిచ్చుట లేదా? "వ్యవసాయాత్మికా బుద్ధిః" యను స్మృతివాక్యము ననుసరించి, మంచి, చెడు, ధర్మా, ధర్మములు, కర్తవ్యా, కర్తవ్యములు నిర్ణయించు బాధ్యత మానవునిమీదనే కలదు. దీనికి స్వతంత్రమే గదా కారణము. కావున, శాస్త్రప్రమాణములచేగూడ మానవుడు స్వతంత్రుడని తేలుచున్నది. అనుభవము చేతను, తర్కము చేతను, శాస్త్రప్రమాణముల చేతను, యీ సిద్ధాంతము స్థిరీకరింపబడినది. కావున మానవుడు ప్రతివిషయమును శాసించుటకు సర్వస్వతంత్రుడని తేలినది గదా. ఇక బాగేల, యీ సత్యమును నమ్మి, నీ పురుషత్వమును ఏల ప్రయోగింపరాదు?

నరుడవే! చూచితివా! నీ వెంత యజ్ఞానమున బడియుంటివో! ఇకనైనను సత్యమును గ్రహింపుము. కర్తవ్యము నాలోచించుకొనుము. దేశముపైపు యొకసారి తిలకింపుము. ఆహా! ఆ బాధ ఏమి! ఆ వర్ణభేదములు, యీ జాతి యీర్ష్యాసూయలు, యీ సాంఘికమార్గములు నీవు వీక్షించితివా? పూర్వము నీ దేశమందలి బలవంతులు ఒకరికొకరు మైత్రిమందక చెడిరి. ఇప్పుడే సాంఘికపిశాచము పట్టి పీడించుచున్నది. ఇవన్నియు చూచి, నీవు అసహాయుండవై యూరకుండవలసి యున్నదేనా? నీవు చేయవలసినపని ఏమియును లేదా? బాగుగా యాలోచించుకొనుము. ఈ సాంఘికపిశాచమును ఏల నీవు నిర్మూలనము చేయరాదు? ఎవరి మాన్యులను వారి కేల ప్రసాదించరాదు! నీ కులనిరంకుశత్వమును ఏల సడలింపు చేయకూడదు? నిమ్నజాతుల కేల వృద్ధికొరకై చేసికొనరాదు! హిందూగ్రంథములను అందరు ఏల చదువుకొనరాదు? ఈ వర్ణభేద మేల! చక్కగ యందరును కలిసి మెలసి యుండుటకు ప్రయత్నింపరాదు. ఆకాశము నుండి మన మందర మొకే కుటుంబములోని వార మని ఏల గ్రహించరాదు? భారతదేశ భావి భాగ్యోదయమునకు నీ వేల పునాది వేయరాదు? కావున సోదరుడా! అసమర్థతను, అజ్ఞానమును, దూరము చేయుము. పురుషత్వమును గోరుము. కార్యరంగమున దుముకుము. సకలకళ్యాణములను చేయూత నిమ్ము. మానవుడు సర్వత్ర సర్వస్వతంత్రుడని ఘంటాపథముగా జేయుము.

సురలు—నరులు

శ్రీ నోరి నరసింహశాస్త్రి గారు, బి.ఏ.,బి.ఎల్., (సాహితీ సమితి)

సురలు

స్వర్నదీ స్వచ్ఛ దీర్ఘికా స్నాతుల మయి
బాలభానుకృతాంబరాంబరుల మగుచు
లిప్త హరి చందన సుగంధ దీప్తుల మయి
తుంబురు శ్రావ్య గీతాబ్ధిఁ దూగు లిడుచు
కదలుచున్నాము స్వర్గలోకంబునుండి
ధ్యానకాంతు నీశ్వరసన్నిధానమునకు;
గరుడ గంధర్వ యక్ష కిన్నరులు గొల్వ
అప్సరస్స్త్రీ విలాస విభ్రమము గనుచు
అరుగువాఁ డింద్రు డదె! త్రిలోకాధిపుండు;
మర్త్యమాత్రుల రత్యల్పమతులు మీరు
అమరులము మేము, మము వెంట నంటజనము!
పారిజాతాలలఁ బూజించి పాదములను
కల్పతరునవ్యఫలములు కానుక లొసఁగి
దివ్యతేజస్సు ననిమేషదృష్టి నిల్పి
దేవవాక్స్తోత్రములను గీర్తించు వేళ
మూఢు లగుదురు, రాకుఁడు, పొండు తిరిగి!

నరులు

ఇంద్రుఁడిన్ మిమ్ము మేమె సృజించినాము
స్వర్గమును మీకు మేమె యొసంగినాము
మరలి పొమ్మన మమ్ము నెవ్వరొకో మీరు!
ఏమె యీకున్న మొదలు వాకేది మీకు!

అమరుక కావ్యమునుండి కొన్ని పద్యములు

శ్రీ చెరుకూరి కాళహస్తీశ్వర శర్మ గారు

ధనువున నారిఁ గూర్చెడి విధానమునన్ గటకాముఖత్వ మం
దిన కరపల్లవంపు నఖదీప్తులఁ గూడుచు పింఛమున్ ధరిం
చిన చిగురాకుజొంప మని చేర భ్రమించెడి కేళివిభ్రమం
బున నలరారు శాంకరి విముగ్ధకటాక్షము నిన్ను బ్రోచుతన్.

చ. చెలి గొనినన్ విదల్చుకొని, చేలము నంటిన గొట్టి క్రొమ్ముడిన్
గయికొనఁ ద్రోసి, కాళ్లఁబడ గాంచక, పైకొన వేగ నెట్టు బా
ష్పయుతదృగబ్జకాత్రిపురభామలచెంత నమంత కాముక
క్రియఁ దనరారు శూలిశరకేలి దహించుత నీ యఘాటవిన్.

చ. అలకలు రేగి చిక్కువడ నల్లన మేల్పనిపోగు లూగఁగాఁ
జెలువము బొట్టుకింద చిఱుచెమ్మటచే జెఱఁగన్ రతాంతమం
దలసిన కన్గవన్ దనర నై పురుషాయితకేళిఁ జొక్కు తో
య్యాలిమొగ మేలు నా హరిహరాదులతో బని యేమి నీ కికన్.

చ. వలువను లాగినన్ వినయవర్తనతోడ మొగంబు వంచుచున్
బలిమిని కౌగిటన్ బిగియఁ బట్టగ బోఁ గడుమేను గుంచుచున్
జెలువుని చైదముల్ దెలుపనేరక బాలిక నవ్వులాడు న
చ్చెలులనుఁగాంచి యుంచు ననుసిగ్గుమెయిన్ దొలినాటికూటమిన్.

చ. ప్రణయము మీరఁగా సరసభావము హెచ్చిన లేమ, యేమటం
చెనసి మనోజ్ఞ మూఢనయి యే బిగికౌఁగిటఁ జేర్ప నైతి జం
బన మొనరింపఁబో మొగము వంచితి జూడని పల్కరింపనే
యని యనుతాప మంది తెగ నాడు దలంచి నవోఢ చేష్టలన్.

చ. చిలుక నిశిన్ సతీపతులచే నుడువంబడి విన్న చాటుమా
టలఁ బగ లత్తమామలకడన్ దెగవాగుచు నుండఁగా ద్రపా
కలనఁ దపించు నవ్వధువు కర్ణమునం గల కెంపు దాడిమీ
ఫలముగ ముక్కునం బొడిచి వాయిని మూసెను సత్వరంబుగా.

చ. రమణుఁడు పేర్మిఁ గేళి సపరాధ మొనర్చిన పట్టునన్ సవి
భ్రమముగ మేను ద్రిప్పి వెడ వల్కుల దెప్పుట చెల్లి కత్తె చె
ప్పమి దెలియంగ లేని దగు బాల తపించును గంట నాడఁగా
నమలకపోలమూలగళితాచ్ఛచలచ్చికురార్ద్రకాస్రువుల్.

చ. కనుబొమలన్ ముడించి నను గాతుక మెచ్చగ జూడ్కి వాని నే
ననిగొని చూచు, నవ్వౌలుకు బాడుమొగంబున నోరు మూసికొ
న్నను, మది రాయి జేసికొనినన్ బులకల్ మొలనిండు నా తనున్
గనున నెద మానసిర్వహణశాశల మేర్పడు టెట్టులో సఖి.

మ. కనుమేరన్ గని కాంతుమార్గమును వీక్షన్ ఖిన్నమై సంధ్యయా
దనుకన్ మార్గము లెల్లమాటు పడఁగన్ ధ్వాంతమ్ము వ్యాపింపనీ
టను గాలొండిడి యమ్మలిన్ము నిపుడే రాదాయె నే ప్రోషితుం
దనుచున్ శీఘ్రవివృత్తకంఠయయి యయ్యబ్జాక్షి నాకెంగనున్.

చ. కలువలగాక కన్నులను గట్టను దోరణ, మొల్లలాది పూ
వులగుత్తిగాక నవ్వులను పూవుల జల్లెను, భర్మకుంభపుం
జలమువలెగాక యర్ఘ్యము నొసంగె జెమర్చిన చన్నుదోయిఁ దొ
య్యలి తన యంగకంబులను స్వాగత మాగలిభర్తకే యిడెన్.

చ. దయితుఁడు పాన్పు జేరగను తా దిగజారెను నీవి జారు వ
ల్వయును శ్లథమేఖలాగుణము పట్టున నిమ్మక శ్రోణి నిల్చె నిం
తియె సఖి యే నెఱుంగినది తత్తనుయుక్తినితండె వాడో? యేఁ
మయితినో నేన్? రతక్రమదో? అవంతయు జ్ఞప్తియే లే దదేటికో

మ. పులకింపన్ బిగికౌగిటన్ గుఱుచనై పొంగారు పాలిండ్లని
ర్దళసాంద్రప్రణయోద్ధతిన్ నలువ బాఱన్ మానదా చాలు జా
ల్వలదంచున్ సను సొక్కుచున్ గ్రమశ్రుకాలాప్తి నిద్రించెనో?
చెలి! మూర్ఛిల్లెనో? నా యెదందొఱగెనో చిత్తంబె తానాయెనో?

మ. వలువన్ గేలను ముట్టబోకయె, గృహద్వారంబునన్ నిల్వ కం
ఘ్రులపై ప్రాలక నిల్వమంచు బలుమాఱున్ వేడకే యెంతయున్
జలదానీలగవాభ్రమా తెరిఁ బ్రయాణంబా శతోత్రంసుఁ బై
దలి యాపెన్ నను నాంబుని ర్గతనదీధారానుకోఢంబునన్

ఉ. ఆరసి సవ్వనన్ గుతుకమై సరసన్ జెడయై వచింప వి
ప్పారి నిపుంగిలింప నెఱు పై చెఱ గంట బొమ లుడించి, జో
హా రిడుచో సబాష్పభరమై తృటిలోనన వింత వింత రా,
మానవు లందె కాంతుని సమంతుల మానిని చూడ్కి వహ్వరే.

చ. అడుగుల ప్రాలి యీ గుఱుకులాడి చనుంగవనంట గందవుం
బొడుల యురంబు దాప దలపోసి గాడె టక్కులమారి నావ దె
క్కడ గల దంచు దాచుకొనగా బలిమిం గవుగింట జేర్పగా
నదరు సుఖాప్తిచే వివశయై మఱచెన్ జవరాలు సర్వమున్.

మ. కనులన్ గాటుక లేక మోవి గతరాగ మ్మయ్యె బాలిండ్లఁజం
దనమా జాఱెను, నిమ్మయిన్ బులకలింతల్ జాడగా దీర్ఘకన్
మునుగన్ బోతివిగాని యయ్యధముగన్గో బోతివా? యొక్కయిం
త నిరీక్షింపవు నాకు గల్గు వ్యథ మిథ్యావాదినీ దూతికా!

చ. వలనుగఁ బ్రత్యుషస్సునను వచ్చుచు నిద్దుర కాపి మంద నన్
జులకన జేసి గౌరవము జారగ గొంటివి పోయి రమ్ము లే
దళు కిక నెంత చేసితి వహా కనరాకయె నీవు ముగ్ధ! నే
సలిపెడి పథ్యమున్ వినదు చాలును నిల్చుట వేగ నేగుమా!

గీ. తొలుత మన మేను లొండయి మొలగె నంత
ప్రియుఁడ వీ వాక లుడిగి నే బ్రియను నైతి
మిపుడు భార్యనేన్ భర్త వీ వింక వేఱు
గలదె పవి కర్కశహతాసుఫలము గాక.

ఆంగ్లేయ పరిపాలన

పెద్దాపురము శిలుకులు

శ్రీ లక్ష్మీ శిల్కు మాన్యుఫాక్చరింగు కంపెనీ,

పెద్దాపురం.

కర్మాగారము

VIEW OF THE FACTORY

ముప్పన సోమరాజు & వీర్రాజు,

ప్రొప్రయిటర్లు,

శ్రీ లక్ష్మీ శిల్కు ఫాక్టరీ, పెద్దాపురం.

Tel. Address—SILK GOODS, PEDDAPURAM.

GENERAL PICTURES CORPROATION Ltd.

TONDIARPET, MADRAS.

WANTED APPRENTICES.

The Company is entertaining applications guaranteed by responsible Gentlemen for the following Departments.

Acting	Film Hiring	Accounts	Editing
Carpentry	Laboratory	Directing	Office Management
Publicity	Painting	Camera	Scenario

Only those who have a sound education need apply.

Only a Few Shares are available at Par, of **Rs. 5.**

Within one year the Company has produced and released 8 pictures and for the first time South Indian Pictures are running very succesfully througout India, Burma & Ceylon. A good dividend is expected to be declared in the first year itself. Help to establish a prosperous film industry in South India by taking a few shares in this progressive Concern. A. NARAYANAN, B.A., *Managing Director.*

VANI PRESS, BEZWADA.

Premier Printers in

ANDHRA DESA.

Equipped with the latest Machinery,

Printing, Binding, Engraving & Rubberstamp - making undertaken;

Enquiries solicited; Estimates submitted.

వాణీ ప్రెస్, బెజవాడ.

ఆంధ్రదేశమునందు ప్రథమ ముద్రాపకులు,

ఆధునిక యంత్రచయశోభితము

ప్రింటింగు, బైండింగు, ఎంగ్రేవింగు, రబ్బరుస్టాంపులు నిర్మించుటయు స్వీకరముగ చేయబడును.

వివరములకు వ్రాసి తెలిసికొనుడు.

కొన్ని గంటలకాలము పనిచేసినతరువాత మీ నేత్రములు అలసిపోయినయెడల, మీ దృష్టిమాంద్యమునకు మీకును సులోచనములు అవసరములని అది సూచించును.

WICKSON & CO. OPTICIANS MADRAS

మూవద్దకు రండు. మేము చక్కగ పరీక్షించి పనిచేయుట నానందకర మొనరించెదము. సరసమైన ధరలు విద్యార్థులకు 25% డిస్కౌంటు.

విక్సన్ అండు కో.,

సులోచనముల వ్యాపారులు, 165, బ్రాడ్వే, మద్రాస్.

సలహాయొసంగు నేత్రవైద్యులు:—సి. డి. శేషాచలం. వీరు ఇంతకుపూర్వము లారెన్సు మేయో, ఈ కార్ల్సన్ కంపెనీలయందు యుండిరి.

షణ్ముగం

స మ ద ర్శి ని

ప్రతి బుధ శనివారములయందు ప్రకటింపబడు ప్రజాహిత పత్రిక

ఆంధ్ర బ్రాహ్మణేతర సంఘాభ్యుదయము నర్థించి రాజకీయ, మత, సాంఘిక, నైతిక, విద్యా, పారిశ్రామికాది, సమస్త విషయములను చర్చించు ద్వైవారపత్రిక.

ఇందు చిత్రపటములతోగూడిన స్వదేశ వార్తలు, తమాషాలు, చిన్న కథలు మున్నగునవి ప్రచురింపబడుచుండును. వివిధ రాజకీయ పక్షాభిప్రాయముల నిర్మొగమాటముగ నిష్పాక్షికముగ విమర్శించుచు యేవర్ణమువారి హక్కులకు భంగమును గలిగించకుండ సత్వర స్వరాజ్య సముపార్జనకు దారిజూపు పత్రిక యిదియే.

ఇందలి విషయము లమోఘములు, అభిప్రాయములు నిష్పాక్షికములు, శైలి కడుసులభము. చందా రుసుము అతిస్వల్పము.

వ్యాపారాభివృద్ధి నభిలషించువారీ పత్రికయందు ప్రకటనలను గావించిన యెడల మంచి లాభమును పొందగలరు.

చందా వివరములు:—

సంవత్సరము 1-కి పోస్టేజితో సహా	...	రు.	5—0—0
అర్థ సం॥రమునకు ,,	...	రు.	3—0—0
విడి ప్రతి 1-కి	...	రు.	0—1—0

మేనేజరు, "సమదర్శిని" కార్యస్థానము,

నర్. త్యాగరాయ మెమోరియల్ బిల్డింగ్సు,

నెం. 14, మౌంటురోడ్డు, మదరాసు.

నిజాం రాష్ట్రమునందు ఆంగ్రేజీ వి. పి. సౌకర్యము లేనందున

హైదరాబాదు, నెం. 566, రెసిడెన్సీ బజారులోనుండు

నాంపల్లి గౌరీశంకర వర్మ అండు కో. వారిని

మా ఏజెంట్లుగ నేర్పరచినాము. అభిమానులు సదరు కంపెనీవారికే వ్రాసి పత్రికలు వగైరాలు తెప్పించుకొనవచ్చును.

చందా వివరములు:—

సంవత్సరమునకు ఉస్మానియా	రు. 5--15—0	కల్దార్	రు. 5—0—0
ఆరునెలలకు ,,	రు. 3—9—0	,,	రు. 3—0—0

C.P. BROWN
MEMORIAL LIBRARY

END OF
TITLE